

JURIS CANONICI
ET
JURIS CANONICO-CIVILIS
COMPENDIUM

Digitized by the Internet Archive
in 2025

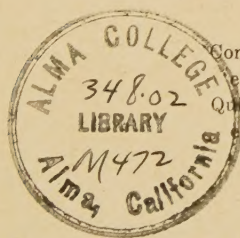
M

A. DE MEESTER, D. J. C.
CANONICUS TITULARIS CATHEDRALIS BRUGENSIS,
IN SEMINARIO BRUGENSI PROFESSOR.

JURIS CANONICI
ET
JURIS CANONICO - CIVILIS
COMPENDIUM

olim a Rev^{mo} De Brabandere et R^{do} adm. Dom. Van Coillie editum

NOVA EDITIO
AD NORMAM CODICIS JURIS CANONICI

Conserva, fili mi, praecepta patris tui,
et ne dimittas legem matris tuae....
Quia mandatum lucerna est, et lex lux,
et via vitae increpatio disciplinae.

PROV., VI, 20 et 23.

TOMUS SECUNDUS
Liber II cod. jur. can.
tit. 7-19.

BRUGIS
SUMPTIBUS ET TYPIS SOCIETATIS SANCTI AUGUSTINI
DESCLÉE, DE BROUWER & Sⁱ
Anno 1923

15650

NIHIL OBSTAT.

Brugis, 6 Octobris 1923

H. VAN DEN BERGHE.

IMPRIMATUR.

Brugis, 6 Octobris 1923.

† G. J. Episc. Brugens.

ADDENDA ET CORRIGENDA

P. 10, n. 498. *De conclavi*. Motu proprio Pii XI, 1 mart. 1922 (AAS., t. XIV, p. 145 s.) praescriptiones Constitutionis pianae *Vacante Sede* aliqua ex parte innovatae sunt. Haec praecipue attendenda sunt:

Olim Cardinales absentes expectandi erant per decem dies, quibus *novendialia* seu solemnes exsequiae per novem dies celebrabantur. Novo jure autem, expectandi sunt per quindecim solidos dies, post diem obitus R. Pontificis; imo illa mora per alios duos tresve dies a S. Cardinalium Collegio produci potest, ea tamen lege, ut decem et octo ad summum diebus elapsis, Cardinales, quotquot aderunt, statim Conclave ingrediantur. Quod attinet ad *novendialia*, servatis quae in const. *Vacante Sede*, n. 26 leguntur de exsequiis, tribus postremis diebus, solemniore ritu persolvendis, Cardinales, in primo eorum conventu, praefinient dies, quibus sex priora habenda sint. (Cf. *Nouv. rev. théol.*, 1922, t. XLIX, p. 429).

P. 28, n. 526. Cf. S. Rot. R., *causa dioecesis X*, 30 apr. 1923, AAS., t. XV, p. 296 ss.

P. 34. Inter *fontes juridicos* de principatu civili R. Pontificis, addendae sunt litt. encyclicae SS. Pii P. XI *Ubi arcano*, 24 dec. 1922, in fine, AAS., t. XIV, p. 673 ss.

P. 65, nota 5, addatur causa superius cit. S. Rot. Rom., 30 apr. 1923.

P. 78, n. 586, 2°, c. Quae spectant erectionem et suppressionem unius vel alterius dignitatis in Capitulis constitutis, reditus et bona ad mensas episcopales spectantia, sunt de competentia S. C. Consistorialis, Resp. Coetus Cardin. ad dirimenda dubia circa competentiam SS. Congregationum, 7 dec. 1922, ad III, AAS., t. XV, p. 39 s.

P. 79, n. 587, 2°, Quae respiciunt causas quibus impugnantur obligationes Ordinibus majoribus adnexae vel validitas sacrae Ordinationis, quoad *sodales religiosos*, decernenda sunt ab S. C. de Sacramentis, *ibid.*, ad II. Cf. p. 83, n. 589, 2°.

P. 81, n. 588, 2°. Quae respiciunt sacerdotes sive alumnos sive magistros in scholis laicalibus, associationes inter clerum earumque foederationem pertinent ad S. C. Concilii. Tamen haec Congregatio, in iis quae respiciunt associationes vel earum foederationes inter clerum alicujus nationis universae, informationem petere a S. C. Consistoriali ne omittat, *ibid.*, ad III.

P. 83, n. 589, 2°. Facultas concedendi sodalibus religiosis utriusque sexus, dispensationem a jejuniis eucharistico ad sacram Synaxim recipiendam, pertinet ad S. C. de Religiosis, *ibid.*, ad I.

P. 89, n. 594, 2°. Concessio alienandi bona quae spectant ad Seminaria dioecesana, pertinet ad S. C. de Seminariis et Studiorum Universitatibus, *ibid.*, ad IV.

P. 100, nota 6, adjiciantur additiones facultatibus legatorum R. Pontificis, S. C. Cons., 16 jun. 1920, ap. *Il monit. eccles.*, 1922, p. 200 ss.

P. 121, n. 646, nota 6. Addatur nova relationis quinquennalis formula, S. C. d. Prop. Fide, 16 apr. 1922, AAS., t. XIV, p. 287 ss.

P. 143, n. 675. Die 17 martii 1922 publicata est nova elenchus facultatum quinquennalium, pro R^{mis} Ordinariis regionum Europae, Italia et Russia exceptis, cf. DE SMET, *Commentaire des indults accordés aux Ordinaires d'Europe en matière de mariage*, *Nouv. rev. théol.*, 1923, t. L, p. 124 ss., 182 ss., 243 ss., 304 ss.; *Collat. Brugen.*, 1923, t. XXIII, p. 161 ss., 323 ss. — Motu proprio, 20 apr. 1923, concessum est ut omnes facultates quinquennales omnibus Episcopis non obnoxii S. C. de Prop. Fide aut S. C. pro Ecclesia Orientali, a S. C. Consistoriali in posterum tribuantur.

P. 167, n. 703, nota 4, addatur resp. S. C. Rit., 9 jun. 1920, de quibusdam Episcoporum privilegiis, AAS., t. XII, p. 372.

P. 190, n. 735, nota 2, cf. etiam Circol. del Segretario di Stato ai Vescovi d'Italia su la conservazione di biblioteche, archivi, musei ecclesiastici, *Il monit. eccles.*, 1923, p. 242 ss.

P. 213, n. 766. Cf. litterae circulares S. C. Conc., 25 jul. 1923 ad Rev^{mos} Episcopos de statutis capitularibus conficiendis vel emendandis ad normam codicis, AAS., t. XV, p. 453.

P. 215, n. 768, nota 7, addatur S. C. Consist. in *Vercellen.*, 10 febr. 1917, AAS., t. IX, p. 116 ss.

P. 283, n. 835. S. C. Conc., 10 jun. 1922 in *Cremonen.*, adjudicatur jus benedicendi fontem baptismalem etiam ecclesiis filialibus, et declaratur tolerari non posse consuetudinem benedicendi aquam baptismalem semel in anno, seu sabbato sancto Paschatis dumtaxat, AAS., t. XV, p. 225. Haec benedictio in pervigilio Pentecostes reservanda est parocho ad normam can. 462, n. 7.

P. 299, linea 9 et ss., clarius dicatur: « a) Quasi-parochi adiguntur applicare Missam pro grege ad normam can. 306. Cf. supra n. 646 ».

P. 302, linea 15 loco t. V *Collect. epist. pastor.*, legatur t. X.

P. 310, linea 9, omittantur verba: *Attamen si illam* et sequentia. Vix verificari possunt sub novo jure.

P. 320, nota 1, addatur Conc. Mechlinien. IV, can. 186.

P. 323, n. 861. Vide S. C. Conc., *causa dioecesis N.*, renuntiationis paroeciae, 11 nov. 1922, AAS., t. XV, p. 454.

P. 335, linea 21, legatur can. 873, § 1, loco can. 873, § 2.

INDEX

Addenda et corrigenda	V
Index	VII

LIBER SECUNDUS.

DE PERSONIS.

PARS PRIMA. — DE CLERICIS.

Sectio II. — De clericis in specie.

PROOEMIUM. — DE DIVISIONIBUS TERRITORIALIBUS IN ECCLESIA	I
TITULUS VII. — DE SUPREMA POTESTATE DEQUE IIS QUI EJUSDEM SUNT ECCLESIASTICO JURE PARTICIPES	6
Caput I. — <i>De Romano Pontifice.</i>	7
Art. I. — De creatione R. Pontificis.	7
§ 1. Electio R. Pontificis.	8
§ 2. Consecratio et coronatio R. Pontificis.	14
Art. II. — De insigniis R. Pontificis.	15
Art. III. — De potestate R. Pontificis ejusque juribus.	16
§ 1. De jure Pontificis ferendi leges.	17
§ 2. De potestate R. Pontificis quoad jus naturale et divinum.	21
§ 3. De potestate R. Pontificis quoad jus ecclesiasticum.	22
§ 4. De jure R. Pontificis recipiendi appellationes.	24
§ 5. De jure R. Pontificis tractandi causas majores.	25
§ 6. De jure R. Pontificis mittendi legatos.	32
§ 7. De jure R. Pontificis recipiendi relationes.	33
Art. IV. — De principatu civili R. Pontificis.	33
§ 1. Utriusque potestatis compatibilitas.	35
§ 2. Necessitas principatus civilis.	35
§ 3. Legitimitas principatus civilis.	41
§ 4. Renuntiatio principatui civili.	42
Art. V. — De amissione dignitatis pontificiae.	44
Caput II. — <i>De Concilio oecumenico.</i>	46
Art. I. — Notio. Convocatio. Patres.	46
Art. II. — Praesidentia et celebratio.	49
Art. III. — Confirmatio. Promulgatio. Auctoritas. Suspendio.	50
Caput III. — <i>De S. R. E. Cardinalibus.</i>	51
Art. I. — Origo et nomen Cardinalium.	52

Art. II. — Ordo et numerus Cardinalium.	53
Art. III. — Creatio, promotio et jus optionis Cardinalium.	53
Art. IV. — Sacrum Cardinalium Collegium. Consistorium.	56
Art. V. — Dignitas, praecedentia, residentia et praerogativae Cardinalium	57
Art. VI. — Jurisdictio et officium Cardinalium.	59
Art. VII. — Amissio dignitatis cardinalitiae.	61
Caput IV. — <i>De Curia Romana.</i>	61
Praenotiones	62
Art. I. — De Curia Romana in genere.	64
§ 1. Notio et constitutio:	64
§ 2. Competentia et jurisdictio.	64
§ 3. De modo adeundi S. Sedis officia, cum eisque agendi geratim	67
Art. II. — De Congregationibus, Tribunalibus et Officiis in specie.	69
§ 1. De Sacris Congregationibus.	69
A. Quaedam generalia	69
B. De singulis Congregationibus	76
§ 2. De Tribunalibus Curiae Romanae.	91
A. Quaedam generalia	91
B. De singulis Tribunalibus	91
§ 3. De Officiis Curiae Romanae.	94
A. Quaedam generalia	94
B. De singulis Officiis	94
Caput V. — <i>De Legatis R. Pontificis.</i>	98
Caput VI. — <i>De Patriarchis, Exarchis, Primatibus et Metropolitibus.</i>	101
Art. I. — De Patriarchis, Exarchis et Primatibus.	102
§ 1. Patriarchae	102
§ 2. Exarchae	103
§ 3. Primates	103
Art. II. — De Metropolitibus seu Archiepiscopis.	104
§ 1. Nomen et origo.	104
§ 2. Creatio dignitatis metropolitanae et insignia Archiepiscopi.	105
§ 3. Potestas Archiepiscopi	108
§ 4. Amissio dignitatis archiepiscopalis.	110
Caput VII. — <i>De Conciliis plenariis et provincialibus.</i>	110
Art. I. — De Conciliis plenariis.	110
Art. II. — De Conciliis provincialibus.	111
§ 1. Notio et tempus celebrationis.	112
§ 2. Convocatio et praesidentia.	113
§ 3. Celebratio	114
§ 4. Negotia in Concilio provinciali tractanda.	115
§ 5. Subscriptio, recognitio et promulgatio.	116
§ 6. Vis decretorum et dispensatio.	117
Art. III. — De conferentiis Episcoporum.	119

Caput. VIII. — <i>De Vicariis et Praefectis apostolicis.</i>	119
Caput IX. — <i>De Administratoribus apostolicis.</i>	124
Caput X — <i>De Praelatis inferioribus.</i>	125
TITULUS VIII. — DE POTESTATE EPISCOPALI DEQUE IIS QUI DE EADEM PARTICIPANT	128
Caput. I. — <i>De Episcopis.</i>	128
Art. I. — Praenotiones:	130
Art. II. — Creatio Episcopi.	131
§ 1. Designatio Episcopi	132
§ 2. Provisio canonica collativa tituli.	137
§ 3. Consecratio Episcopi	139
Art. III. — De potestate et juribus Episcopi.	140
§ 1. Potestas jurisdictionis.	141
A. De jure jubendi.	144
B. De jure dispensandi.	145
C. De jure judicandi et puniendi.	149
D. De jure et officio docendi.	150
E. De jure et officio regendi et administrandi.	154
§ 2. Potestas ordinis.	156
Art. IV. — De obligationibus Episcoporum.	157
Art. V. — Episcopi titulares.	165
Art. VI. — Insignia, praecedentia et privilegia Episcopi tum resi- dentialis tum titularis.	166
Caput II. — <i>De Coadjutoribus et Auxiliaribus Episcoporum. De Chor- episcopis</i>	168
Art. I. — De Coadjutoribus et Auxiliaribus Episcoporum.	168
Art. II. — De Chorepiscopis.	170
Caput III. — <i>De Synodo dioecessana.</i>	171
Art. I. — Notio et tempus	171
Art. II. — Convocatio et praesidentia.	173
Art. III. — Negotia in Synodo tractanda.	176
Art. IV. — Modus Synodum celebrandi.	177
Art. V. — Subscriptio, promulgatio et auctoritas.	178
Caput. IV. — <i>De Curia dioecessana.</i>	179
Art. I. — De Archidiacono.	180
Art. II. — De Vicario generali.	181
§ 1. Notio et nomen.	182
§ 2. Constitutio et dotes.	183
§ 3. Potestas	185
Art. III. — De Cancellario, aliisque notariis et de archivo episco- pali	190

Art. IV. — De examinatribus synodalibus et parochis consulto- ribus	193
Caput V. — <i>De Capitulis canonicorum.</i>	194
Art. I. — Notio et divisio Capitulorum.	196
Art. II. — Institutio et constitutio Capitulorum.	198
Art. III. — Creatio et collatio dignitatum et canonicatum. Dotes canonicorum	203
Art. IV. — De juribus et officiis singularium dignitatum et canoni- corum	205
Art. V. — Jura honorifica canonicorum et Capitulorum.	211
Art. VI. — Jura et obligationes Capituli.	213
Art. VII. — Cessatio muneris canonicalis.	224
Caput VI. — <i>De consultoribus dioecesanis.</i>	225
Caput VII. — <i>De sede impedita aut vacante ac de Vicario capitulari.</i>	226
Art. I. — De sede episcopali impedita.	227
Art. II. — De Sede episcopali vacante.	228
Art. III. — De Vicario capitulari.	231
§ 1. Transitus auctoritatis episcopalis ad Capitulum.	231
§ 2. Transitus auctoritatis Capituli ad Vicarium capitularem.	232
A. Constitutio et dotes Vicarii capitularis.	232
B. Potestas, jura et privilegia.	235
C. Obligationes	237
D. Cessatio muneris	237
Caput VIII. — <i>De archipresbyteris et vicariis foraneis.</i>	237
§ 1. De archipresbyteris	237
§ 2. De vicariis foraneis.	239
Caput IX. — <i>De parochis.</i>	241
Art. I. — Nomen et origo parochorum.	242
Art. II. — Praecipui circa parochos errores.	245
Art. III. — Notio et divisio officii parochorum.	247
Art. IV. — Provisio canonica parochorum.	256
Art. V. — Jurisdictio parochi.	265
Art. VI. — De functionibus et juribus parochis reservatis.	268
A. Jura parochi circa sacramenta.	269
B. Jura parochi circa funera.	282
C. Jus parochi relate ad quasdam functiones sacras.	282
D. Jura parochi ad legitima emolumenta.	285
Art. VII. — Obligationes parochorum.	287
A. Obligatio residentiae	288
B. Obligatio celebrandi pro grege.	295
<i>Scholion.</i> De binatione	303
C. Obligatio orandi.	310
D. Obligatio docendi	311
E. Obligatio administrandi sacramenta	318

F. Aliae obligationes	319
G. Obligatio curandi libros paroeciales et archivum paroeciale	320
Art. VIII. — Cessatio muneris parochialis.	323
Caput X. — <i>De vicariis paroecialibus.</i>	330
Art. I. — Notio et species vicariorum paroecialium.	330
Art. II. — Vicarii personae moralis.	331
Art. III. — Vicarii oeconomi.	332
Art. IV. — Vicarii substituti.	334
Art. V. — Vicarii adjutores.	335
§ 1. Notio et constitutio coadjutorum.	336
§ 2. Dotes, officia et jura.	336
§ 3. Cessatio muneris :	338
Art. VI. — Vicarii cooperatores.	338
§ 1. Origo et constitutio.	338
§ 2. Potestas in genere.	340
§ 3. Obligationes viceparochorum	342
§ 4. Jura viceparochorum in specie.	345
A. Jura spiritualia	345
B. Jura temporalia	351
Art. VII. — Cessatio muneris viceparochi.	351
Art. VIII. — Praecedentia vicariorum paroecialium.	352
Caput XI. — <i>De ecclesiarum rectoribus et cappellanis.</i>	355
Art. I. — Rectores ecclesiarum.	356
Art. II. — Cappellani.	359
Caput XII. — <i>Confessarii, matricularii, habituat.</i>	361

PARS SECUNDA. — DE RELIGIOSIS.

PROOEMIUM.

Art. I. — De natura status religiosi.	363
§ 1. Finis status religiosi.	364
§ 2. Media ad finem status religiosi, seu vota et regula.	365
A. Solemnitas votorum	366
B. Hodierna conditio votorum in Gallia et Belgio.	367
C. Regula religiosorum	374
§ 3. Approbatio Ecclesiae.	376
Art. II. — De origine et praestantia status religiosi.	377
§ 1. Origo status religiosi.	377
§ 2. Utilitas et praestantia status religiosi.	378
Art. III. — De diversis Ordinum speciebus et distinctione religiosorum	379
§ 1. Diversae Ordinum species.	379
§ 2. Distinctio religiosorum.	381
Art. IV. — De verborum significatione.	381
Art. V. — De jure quo religiosi reguntur.	384
Art. VI. — De praecedentia religiosorum.	385

TITULUS IX. — DE ERECTIONE ET SUPPRESSIONE RELIGIONIS, PROVINCIAE,	
DOMUS	386
Art. I. — De erectione et suppressione religionis.	386
§ 1. De erectione religionis.	386
§ 2. De suppressione religionis.	389
Art. II. — De erectione et suppressione provinciae.	389
Art. III. — De erectione et suppressione domus.	390
§ 1. De erectione domus.	390
§ 2. De suppressione domus.	393
TITULUS X. — DE RELIGIONUM REGIMINE.	393
Caput I. — <i>De Superioribus et Capitulis.</i>	394
Art. I. — De exteriori hierarchia.	394
Art. II. — De interiori hierarchia.	396
§ 1. De Capitulis	396
§ 2. De Superioribus religiosis.	397
§ 3. De Superiorum adjutoribus.	406
Caput. II. — <i>De confessariis et cappellanis.</i>	407
Art. I. — De confessariis.	408
§ 1. De jurisdictione confessariorum religiosorum.	408
§ 2. De confessariis religiosorum.	410
§ 3. De confessariis religiosarum.	413
Art. II. — De cappellanis.	421
Caput III. — <i>De bonis temporalibus eorumque administratione.</i> . . .	423
TITULUS XI. — DE ADMISSIONE IN RELIGIONEM.	428
Caput. I. — <i>De postulatu.</i>	429
Caput. II. — <i>De novitiatu.</i>	430
Art. I. — De requisitis ut quis in novitiatum admittatur. . . .	431
Art. II. — De novitiorum institutione.	438
Caput III. — <i>De professione religiosa.</i>	447
TITULUS XII. — DE RATIONE STUDIORUM IN RELIGIONIBUS CLERICALIBUS . .	455
TITULUS XIII. — DE OBLIGATIONIBUS ET PRIVILEGIIS RELIGIOSORUM . . .	456
Caput I. — <i>De obligationibus religiosorum.</i>	456
Caput II. — <i>De privilegiis religiosorum.</i>	468
Art. I. — De modis acquirendi privilegia.	468
Art. II. — De privilegiis religiosorum cum clericis communibus. . .	469
Art. III. — De privilegio exemptionis.	470
Art. IV. — De privilegio mendicantium seu de quaestuatione. . .	474
Art. V. — De privilegiis abbatum.	476

Caput. III. — <i>De obligationibus et privilegiis religiosi ad ecclesiasticam dignitatem promoti vel paroeciam regentis.</i>	476
TITULUS XIV. — DE TRANSITU AD ALIAM RELIGIONEM.	478
TITULUS XV. — DE EGRESSU E RELIGIONE.	479
Caput I. — <i>De egressu licito.</i>	479
Caput II. — <i>De egressu illicito.</i>	482
TITULUS XVI. — DE DIMISSIONE RELIGIOSORUM.	483
Caput I. — <i>De dimissione religiosorum qui vota temporaria nuncuparunt</i>	484
Caput II. — <i>De dimissione religiosorum qui vota perpetua nuncuparunt in religione clericali non exempta vel in religione laicali.</i>	486
Caput III. — <i>De processu judiciali in dimissione religiosorum qui vota perpetua nuncuparunt in religione clericali exempta.</i>	488
Caput IV. — <i>De religiosis dimissis qui vota perpetua nuncuparunt.</i>	489
TITULUS XVII. — DE SOCIETATIBUS SIVE VIRORUM SIVE MULIERUM IN COMMUNI VIVENTIU SINE VOTIS.	490

PARS TERTIA. — DE LAICIS.

PROOEMIUM. — NOTIONES GENERALES.	493
TITULUS XVIII. — DE FIDELIU ASSOCIATIONIBUS IN GENERE.	495
TITULUS XIX. — DE FIDELIU ASSOCIATIONIBUS IN SPECIE.	508
Caput I. — <i>De tertiis Ordinibus saecularibus.</i>	509
Caput II. — <i>De confraternitatibus et piis unionibus.</i>	513
Caput III. — <i>De archiconfraternitatibus et primariis unionibus.</i>	518

APPENDIX.

SYLLABUS	523

LIBER SECUNDUS.

DE PERSONIS.

SECTIO II

DE CLERICIS IN SPECIE.

488. — Connexio et divisio materiae. Explicatis praescriptis codicis juris canonici quae omnibus clericis *communis* sunt et quae nimirum hierarchiam jurisdictionis *in genere* definiunt, jam descendendum est ad singulas personas tum physicas tum morales seu collegiales, quae singulos gradus hierarchiae jurisdictionis constituunt et potestatem ecclesiasticam obtinent. At cum jurisdictionis potestas in magistratibus infra Romanum Pontificem ordinarie subditos sortiatur juxta territorium unicuique assignatum, praemittuntur tres canones de divisionibus territorialibus in Ecclesia; dein agitur 1° de suprema potestate seu de Summo Pontifice deque iis qui ejusdem potestatis sunt participes; et 2° de potestate episcopali deque iis etiam quae de eadem participant.

PROOEMIUM.

DE DIVISIONIBUS TERRITORIALIBUS IN ECCLESIA.

489. — I. Divisiones territoriales Sedi Apostolicae reservatae¹.
« Unius supremae ecclesiasticae potestatis est provincias ecclesiasticas², dioeceses, abbatias vel praelaturas *nullius*³, vicariatus apostolicos, praefecturas apostolicas⁴ erigere, aliter circumscribere, dividere, unire, supprimere » (can. 215, § 1).

1° *Principia*. Novae dioecesis⁵ *erectio* tres complectitur actus, nempe: gregis assignationem legitimo pastori, designationem ecclesiae cathedralis cui adscribatur, et circumscriptionem territorii. Hinc colligitur

1. Cf. THOMASSIN, *Ancienne et nouvelle discipline de l'Église*, p. 1, l. I, c. 54 ss.; HINSCHIUS, *Kirchenrecht*, t. II, p. 378 ss.; SAEGMUELLER, *Lehrbuch des kath. Kirchenrechts*, p. 267; WERNZ, *Jus Decretalium*, t. II, p. 2, p. 10 ss., 521 ss.; MAROTO, *Instit. jur. can.*, t. II, fasc. 1, p. 121 ss., Romae, 1919.

2. Quae comprehendit plures dioeceses vel archidioeceses et cui praeficitur Archiepiscopus.

3. Cf. can. 319 ss.

4. Cf. can. 293 ss.

5. Haec, servatis servandis, applicanda veniunt erectioni novae provinciae ecclesiasticae, abbatis *nullius*, etc.

erectionem illam esse actum mere spiritualem, et quidem talem, ut proprio et nativo jure competat illi, qui fons est omnis ecclesiasticae potestatis, quique toti Ecclesiae praeest.

Apostoli quidem omnes erexerunt episcopatus, sed potestate extraordinaria, ipsis immediate a CHRISTO Domino collata, quae consequenter non transivit ad successores. Potestas autem S. Petri ratione primatus erat ordinaria, et cum morte ejus non cessavit, sed in successoribus perduravit. Mortuis igitur Apostolis, soli R. Pontifici jure nativo et divino competit episcopatus erigendi suprema potestas. Attamen de consensu expresso vel tacito R. Pontificis eadem potestas aliquando in alios dimanavit.

2° *Notae historicae.* Hac in re ter praesertim mutata fuit Ecclesiae disciplina¹: a/ Primis Ecclesiae saeculis, novi erecti sunt episcopatus in Occidente a RR. Pontificibus, ordinarie autem a Conciliis provincialibus et a Metropolitibus; in Oriente vero a Patriarchis Alexandrino et Antiocheno, dein etiam a Metropolitibus, a Conciliis provincialibus.

b/ A saeculo V, deinde frequentius saeculis posterioribus, in erectione novorum episcopatuum intervenit auctoritas Romani Pontificis. Quae interventio frequentior facta est tum in institutione dioecesium in regionibus missionum, tum in dismembratione antiquorum episcopatuum. Insuper jam his saeculis, atque fere in omne posterum tempus, principum quoque civilium ratio in erigendis episcopatibus habita est propter Ecclesiae utilitatem, comprobantibus etiam R. Pontificibus.

c/ Inde vero a saeculo XII, non quidem illico, sed sensim ac pedetentim, potestas novos constituendi episcopatus penes solum R. Pontificem fuit. Juxta principium « Solius etenim Apostolici est Episcopatus conjungere, conjunctos disjungere aut etiam novos constituere² ».

Quod jus in Decretalibus ut indubium admittitur aut potius supponitur³.

3° *Jus vicens.* Quae disciplina etiam subsequentibus saeculis non est immutata et etiam nunc, teste canone 215, § 1, viget.

Utitur R. Pontifex opera S. C. Consistorialis et S. C. de Propaganda fide in terris missionum ad erigendas, dividendas, supprimendas novas dioeceses⁴.

Hocce tamen tempore, in multis regionibus, vi concordatorum, requiritur consensus potestatis civilis. Sic erecta fuit dioecesis Brugensis collatis cum gubernio consiliis, ut patet ex Bulla erectionis⁵.

1. Cf. WERNZ, *o. et l. c.*; SAEGMUELLER, *o. et l. c.*; MAROTO, *o. c.*, p. 124 ss.

2. Urb. II ad Rainald. archiep. Remens., a. 1092, ap. MANSI, *Coll. Conc.*, t. XX, 670.

3. C. 1, X, 1, 7; c. 4, X, 1, 30, etc.

4. Cf. can. 248, § 2; 252, § 1.

5. Cf. *Collect. Epist. pastoral.* t. 1, p. 101; Concordatum an. 1801, art. 2, supra n. 250.

Jure optimo hanc potestatem exclusivam sibi reservaverunt Pontifices ex jure primatus quod in Ecclesiam universam a CHRISTO acceperunt.

Verum olim, Patriarchae, Metropolitani, Concilia provincialia hac potestate usi sunt. Ast usum illum non habebant a Deo, seu *jure divino*, cum ex divina institutione omnes Episcopi, excepto Episcopo Romano, sint inter se pares ordine et potestate. Illum ergo habebant *jure ecclesiastico*; consequenter ex concessione vel approbatione tacita aut expressa S. Sedis. Unde potestatem illam sibi reservando, RR. Pontifices nemini fecerunt injuriam.

Nota. 1° Quod hactenus dictum est de erectione, idem dicendum est de unione, divisione, suppressione dioecesium; nam *omnis res per quas-cumque causas nascitur, per easdem dissolvitur*, uti habet reg. 1^a juris in L. V *Decretalium*.

2° « In jure nomine dioecesis venit quoque abbatia vel praelatura *nullius*; et nomine Episcopi, Abbas vel Praelatus *nullius*, nisi ex natura rei vel sermonis contextu aliud constat » (can. 215, § 2); sic, v. gr. abbates nullius expertes ordinis episcopalis non valent conferre presbyteratus ordinem.

490. — II. Divisiones territoriales dioecesium.

A. In *paroecias*. « Territorium cujuslibet dioecesis dividatur in *distinctas partes territoriales*¹; unicuique autem parti sua *peculiaris ecclesia* cum *populo determinato* est assignanda, suusque *peculiaris rector*, tanquam *proprius* ejusdem pastor, est praeficiendus pro *necessaria animarum cura* » (can. 216, § 1).

« Pari modo vicariatus apostolicus et praefectura apostolica, ubi commode fieri possit, dividantur » (can. 216, § 2).

« Partes dioecesis de quibus supra, sunt *paroeciae*; partes vicariatus apostolici ac praefecturae apostolicae, si peculiaris rector eisdem fuerit assignatus, appellantur *quasi-paroeciae* »² (can. 216, § 3).

Ex verbis § 1 can. 216³ licet eruere *quatuor regulariter* requiri ad

1. « Si exiguus aut fluctuans fidelium numerus, vel absoluta congruae dotis carentia erectionem quarundam ecclesiarum in paroecias minime suadeant, hujusmodi ecclesiae uti *subsidiariae* vel *capellaniae* habeantur intra fines alicujus paroeciae, cujus in ditione ac dependentia manebunt, donec parochialitatem propriam assequi poterunt », ex decreto S. C. Consist., 1 aug. 1919, ap. AAS., t. XI, p. 346 s.

2. Cf. Declaratio cit. S. C. Consist., 1 aug. 1919, de natura quasi-paroeciarum in dioecesium post C. *Sapientis consilio* in jus commune traductis; Instructio S. C. de P. F., 25 jul. 1920, circa erectionem quasi-paroeciarum in Vicariatibus et Praefecturis Apostolicis, *ibid.*, 1920, t. XII, p. 331 ss.; Decret. S. C. de P. F., 9 dec. 1920, de definiendis limitibus *paroeciarum* in *dioecesium* S. C. de P. F. subjectis, (his paroeciis applicanda sunt quoque quae in codice de quasi-paroeciis peculiariter statuta sunt), *ibid.*, 1921, t. XIII, p. 17 s.; cf. VERMEERSCH, *Period. de relig.*, t. X, p. 303 ss. Vide de quasi-paroeciis, MAROTO, o. c., p. 138 ss.

3. Cf. Tr. Sess. XXIV, c. 13, de ref.; *Coll. Bruen.*, 1902, t. VII, p. 16 ss.; Decret. cit. S. C. Consist., 1 aug. 1919.

constituendam paroeciam proprie dictam : nempe, locum certis finibus distinctum, peculiarem ecclesiam, populum huic ecclesiae adscriptum, rectorem peculiarem et unicum, qui habeat propriam sibi potestatem exercendi curam animarum.

Sed hac ratione distinguere non valent *conditiones parochiatus necessario verificandae ab illis quae non semper requiruntur*. Quia tamen haec quaestio de elementis necessariis ut sit paroecia suam utilitatem habet, attento novò jure comparato cum antiqua disciplina :

491. — 1º *Quaeritur num ad paroeciam constituendam necessario requiratur* :

a) *Distinctio limitum*, seu circumscriptio territorialis. Haec conditio non est necessario verificanda. Etenim ex can. 216, § 4 disponitur : « non possunt sine speciali Apostolico indulto constitui paroeciae pro diversitate sermonis seu nationis fidelium in eadem civitate vel territorio degentium, nec paroeciae mere familiares (pro aulicis, v. gr.) aut personales (pro militibus) ¹ ; ad constitutas autem quod attinet, nihil innovandum inconsulta Apostolica Sede ». Ergo determinatio populi aliis modis fieri potest ; dum tamen nihil obstat, fieri debet per distinctionem limitum ².

b) *Unicitas rectoris*. Sane non repugnat ut cura *habitualis* sit apud unum et cura *actualis* apud alium. Imo sub antiqua disciplina non absolute repugnabat juri ut *uni* paroeciae *plures* parochi praessent, qui tamen *in solidum* exercerent jura et officia paroecialia ³. Attamen cum unicitas rectoris efficacius consulat adaequato curae animarum rectique ordinis exercitio, simulque melius menti et constitutioni Ecclesiae conveniat ⁴ jam nunc statuit can. 460, § 2 : « in eadem paroecia *unus* tantum debet esse parochus qui *actualement* animarum curam gerat, reprobata contraria consuetudine et revocato quolibet contrario privilegio. » Inde unicitas rectoris *actualis* ad constitutionem paroeciae pertinere dicenda est.

c) *Beneficium*. Requiritur regulariter ut parochus habeat jus in certos redditus temporales titulo seu officio adnexos ; sed optime concipitur aliquis omnia jura et officia paroecialia, etiam nomine proprio, exercens, quin tamen praefato jure beneficiariis proprio gaudeat ⁵.

1. Quo canone non attingitur distinctio populi per ritus diversitatem, cf. can. 1.

2. Cf. Trid. I. c.; SANTI-LEITNER, *Praelectiones jur. can.*, t. III, p. 268 ; SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 423, nota (3) ; WERNZ, *o. c.*, t. II, p. II, p. 668 ; *Collat Brug.*, I. c., p. 18 ; MAROTO, *o. c.*, p. 111 ss.

3. Cf. v. gr. *Causa Mandelen.*, 17 martii 1917, ap. AAS., 1917, t. IX, p. 343 s.

4. Cf. Trid.; I. c.; BOUIX, *Tractatus de parochia*, p. 183, 188, Parisiis, 1855 ; WERNZ, *o. c.*, p. 669, nota (15) ; *Coll. Brugen.*, I. c.

5. Cf. can. 1415, § 3.

d) *Perpetuitas rectoris*. Secundum jus commune ¹, qui paroeciae administrandae praeficiuntur qua proprii ejusdem rectores, *stabiles* ² in ea esse debent. At non omnes parochi eandem obtinent stabilitatem ; qui majore gaudent, *inamovibiles* ; qui minore, *amovibiles* appellari solent. *Regulariter* inamovibilitas seu perpetuitas parochis competit tam ratione *officii*, quam ratione *beneficii* ; attamen ad essentiam vel officii vel beneficii minime pertinet. Eam sive ex statuto pontificio, sive ex fundatione abesse posse admittitur in jure. Caeterum, tota ratio officii paroecialis consistit in eo, ut quis ex obligatione et nomine proprio exerceat curam animarum quoad certum aliquem dioecesis populum, qui vicissim ab eo sacra recipere teneatur. Quae omnia optime stant, etiamsi parochus sit ad nutum Ordinarii amovibilis.

Praeterea revocabilitas ad nutum Episcoporum non est quid in disciplina antiqua inauditum ; nec seclusis abusibus Ecclesiae bono contrarium ³.

e) *Ecclesia propria, et coemeterium* ⁴. Haec enim non sunt necessaria, neque unice propria verae paroeciae. Quare nec absolute probant si adsint ; neque si desint excludunt parochialitatem.

f) *Fons baptismalis*. Olim non deerant casus, quibus jus habendi fontem baptismalem reservabatur soli ecclesiae matri relate ad ecclesiam filialem, etsi mens Ecclesiae esset ut hoc privilegium aboleretur ⁵. Canone 774, § 1 disponitur : « Quaelibet paroecialis ecclesia, revocato ac reprobato quovis contrario statuto vel privilegio vel consuetudine, baptismalem habeat fontem, salvo legitimo jure *cumulativo* aliis ecclesiis jam quaesito. » Ergo, si existat ecclesia paroecialis, jure hodierno praescribitur ut fontem baptismalem habeat. Notandum praeterea venit hunc non esse unice proprium verae paroeciae ⁶.

492. — 2° *Parochiatus necessario* consistit in *universa cura animarum* quam rector *peculiaris*, legitime deputatus, *vi officii et nomine proprio*, *jus et officium* habet exercendi in *certum populum* seu in certam dioecesanorum portionem, qui vicissim *jus et obligationem* habent ab

1. Can. 454.

2. Cf. Trid., l. c.

3. Cf. BOUIX, o. c., p. 209 ss.; ICARD, *Praelect. jur. can.*, t. I, p. 388 ss.; SCHERRER, *Handbuch des Kirchenrechtes*, t. I, p. 631 s.

4. Cf. can. 1208.

5. Cf. SANTI-LEITNER, o. c., p. 269 s.; *Collat. Brugen*, l. c. Cf. *Causa Cajetana*, 28 fev. 1903 - 23 janv. 1904, ap. *Le can. contempor.*, 1903, t. XXVI, p. 232 ; 1904, t. XXVII, p. 160 ; *causa Alb. Pompeien.*, 26 jun. 1903 ap. *Anal. eccles.*, 1905, t. XIII, p. 386 ; *causa Novarien.*, 24 jan. 1904, ap. *Le can. contempor.*, 1915, t. XXXVIII, p. 198 ss.

6. Cf. can. 774, § 2.

codem rectore recipiendi sacra quae inter jura parochialia recensentur¹. Assignatio populi fit per canonicam paroeciae erectionem².

493. — B. In Vicariatus foraneos. « Episcopus territorium suum in regiones seu districtus, pluribus paroeciis constantes, distribuat, qui veniunt nomine *vicariatus foranei*³, *decanatus*, *archipresbyteratus*, etc. Si haec distributio ratione circumstantiarum, videatur impossibilis aut inopportuna, Episcopus consulat sanctam Sedem, nisi ab eadem jam fuerit provisum » (can. 217).

TITULUS VII

DE SUPREMA POTESTATE DEQUE IIS QUI EJUSDEM SUNT ECCLESIASTICO JURE PARTICIPES.

494. — Divisio tituli VII in capita. Illa suprema potestas in Ecclesia, de qua in titulo septimo, ordinarie ac *ex jure divino* personaliter possidentur a *Romano Pontifice*, extraordinarie exercetur in *Concilio oecumenico*, hinc duo capita I et II sic inscripta. Participatio autem illius supremae potestatis, datur *jure ecclesiastico* quibusdam tanquam Romani Pontificis coadjutoribus in sollicitudine universali omnium ecclesiarum, et hi sunt praecipue S. R. E. *Cardinales*, secundo Praelati, alique officiales ac consultores, qui hanc potestatem participatam exercent collegialiter vel singulariter : primum exercitium fit per *Curiam Romanam*, secundum vero per *Legatos* Romani Pontificis ; subsequuntur ergo « Caput III. De S. R. E. Cardinalibus, Caput IV. De Curia Romana, Caput V. De Legatis Romani Pontificis ». Supremae potestatis est alia derivatio *juris ecclesiastici* pro singulis provinciis vel pluribus earum, et quidem vel exercetur ordinarie et personaliter, atque hinc « Caput VI. De Patriarchis, Primatibus, Metropolitibus », vel extraordinarie et collegialiter, unde « Caput VII. De Conciliis plenariis et provincialibus ». Demum pro territoriis quae dioecesibus aequipollent, Pastore tamen nondum gaudent qui praeditus sit divini juris officio, adsunt Praelati qui juris ecclesiastici officio donantur ; ita etiam veris dioecesibus extraordinarie destinantur personae cum participatione jurisdictionis Romano Pontifici propriae in singulas dioeceses. Hinc tria ultima capita juxta eorundem Praelatorum dignitatem coordinata : « Caput VIII. De Vicariis et Praefectis Apostolicis, Caput IX. De Administratoribus Apostolicis, Caput X. De Praelatis inferioribus »⁴.

1. Cf. *Coll. Brugen.*, l. c., p. 17 s.; WERNZ, o. c., p. 666 s.; AICHNER, *Compend. jur. eccl.*, p. 442, 2° ; VERMEERSCH-CREUSEN, *Epitome*, n. 396, p. 171. Cf. tamen LAURENTIUS⁵, *Institutiones jur. ecclesiastici*, p. 191, nota (3) ; OJETTI, *Synopsis rer. moral.*, v° *parochus*, qui rejiciunt inter condiciones necessarias obligationem correlativam populi recipiendi sacra quaedam a paracho proprio. Cf. etiam MAROTO, o. c., p. 137 s.

2. Cf. infra de beneficiis, l. III, tit. XXV, c. 1 et 2.

3. Cf. infra can. 445 ss.

4. Juxta BLAT, *Commentarium textus jur. can.* Lib. II, p. 157.

CAPUT I

DE ROMANO PONTIFICE.

Fontes. Can. 218-221. ROSKOVANY, *Romanus Pontifex tanquam primas Ecclesiae et princeps civilis*, Nitriae, 1867-1890, 20 vol.; GALANTE, *Fontes selecti*, p. 403-457; v. etiam WERNZ, *o. c.*, t. II, 2^a pars, p. 301.

Auctores. PHILLIPS, *Kirchenrecht*, t. V, 1^a et 2^a pars; SOGLIA, *Institutiones jur. publ. et priv.*, t. I, p. 194 ss.; FEYE, *De Romano Pontifice*, p. 399 ss.; PALMIERI, *Tractatus de Romano Pontifice*, Romae, 1877, 1902³; WILMERS, *De Christi Ecclesia*, p. 148; LAURENTIUS, *Institut. jur. eccles.*, p. 104 ss.; SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 343 (ubi ulterior bibliographia reperietur); WERNZ, *o. et l. c.*; HEINER, *Kath. Kirchenrecht*, p. 110 ss., 235 ss.; STRAUB, *De Ecclesia Christi*, t. I, p. 335; BLAT, *o. c.*, p. 157 ss.; FERRERES, *Instituciones canónicas*, p. 139; PRUEMMER, *Manuale jur. ecclesiastici*, p. 124 ss.; MAROTO, *o. c.*, p. 158; S. DE GENNARO, *La Santa Sede*, Napoli, 1909; GIANGRANDE, *Papa e Santa Sede nella storia, nel diritto e nella legge delle garantigie*, Roma, s. d.; WYNEN, *Die Rechts- und insbes. die Vermögensfähigkeit des apostol. Stuhles nach internat. Recht*, Freiburg, 1920.

495. — Ordo tractationis. 1° R. Pontifex potest considerari vel ut princeps civilis seu temporalis; vel ut princeps ecclesiasticus seu spiritalis.

Rursum in persona sacra R. Pontificis plures uniuntur gradus et dignitates. Est enim:

a) Episcopus urbis Romae; Archiepiscopus et Metropolita Romanae Provinciae; Primas seu Exarcha Italiae; et Patriarcha Occidentis.

Decreta quae in una ex his qualitatibus R. Pontifex edit pro aliquo peculiari territorio, extra illud non obligant. « Possunt tamen et debent (nisi quid obstat), pro regula et exemplo a caeteris Episcopis haberi et suscipi¹ ».

b) Caput visibile Ecclesiae ac Vicarius CHRISTI, Episcopus Episcoporum, communis omnium fidelium Pater. Vocatur *Papa*, quod nomen initio proprium fuit omnibus Episcopis, quin etiam saepe ad minores quoque clericos translatum est. Sed jamdiu (post. saec. V) solus R. Pontifex ob eminentem suam dignitatem hoc nomine designatur. Ipse autem demississime se vocat *servum servorum Dei*.

2° De R. Pontifice, *tamquam supremo Ecclesiae Capite*, in sequentibus est sermo; pauca tamen addentur *de ejus principatu civili*.

ARTICULUS I. — De creatione R. Pontificis.

Ad creationem R. Pontificis spectat ejus electio, coronatio, consecratio.

1. BENEDICT. XIV, *De Synodo*, l. XI, c. 12, n. 6.

§ I. DE ELECTIONE R. PONTIFICIS.

Fontes. Can. 160, 219; Pii X Const. *Vacante Sede postolica*, 25 dec. 1904¹; Leonis XIII C. *Praedecessores nostri*, 24 maii 1882 una cum Instructione seu *Regolamento*; Pii X Const. *Commissum nobis*, 20 jan. 1904. Haec documenta inveniuntur ad calcem codicis et ap. Acta Pii X, t. III, Romae, 1909; *Le canoniste contemporain*, 1909, t. XXXII, p. 264-311; *Die geltende Papstwahlgesetze*, ed. GIESE, Bonn, 1912; ultimum ap. *Collat. Brugen.*, 1909, t. XIV, p. 501.

Auctores. HINSCHIUS, o. c., t. I, p. 217 ss.; SAEGMUELLER, o. c., p. 354 ss.; WERNZ, o. c., p. 306 ss.; LUCIUS LECTOR, *Le conclave*, Paris, 1894; ejusd. auct. *L'élection papale*² Paris, 1903; ulterior bibliogr. invenitur ap. SAEGMUELLER, o. et l. c. — Quoad novum jus, v. *Rev. Augustinienne*, 1909, t. XIV, p. 529 ss.; *Le canoniste contemporain*, l. c., p. 257 ss.; *Collat. Namurcen.*, 1910-1911, t. X, p. 281 ss., quas praecipue adhibebimus. Cf. etiam *Dictionnaire de théolog. cath.* v° *Conclave, élections des papes*; HILLING, *Die Reformen des Papstes Pius X*, Bd. II, p. 51 ss., Bonn, 1912; BLAT, o. c., p. 102 ss.; MAROTO, o. c., p. 162 ss.

496. — I. De designatione personae R. Pontificis. Antequam describamus modum, quo electio R. Pontificis *hodie*² fiat, quaerimus utrum R. Pontifex necessario assumi debeat per electionem, an vero etiam alio modo creari possit; et notatim *an R. Pontifex possit pro suo arbitrio designare suum successorem*³?

A. Dicendum est CHRISTUM Dominum non determinasse *formam* eligendi R. P., sed eam hierarchiae ecclesiasticae reliquisse definiendam;

1. Haec habet C. *Vacante Sede Apostolica*, in fine introductionis: « Itaque, re diu et mature perpensa... hanc Constitutionem... edere statuimus, qua Sacrum Cardinalium Collegium, Romana Petri Sede vacante, atque in Romano Pontifice eligendo *unice* utatur, eamque vim legis habere *solum* decernimus, abrogatis Constitutionibus ac Decretis omnibus et singulis a Romanis Pontificibus hac de re editis, etiam in Conciliis generalibus promulgatis et in corpore juris conclusis: excepta tamen Nostra Constitutione *Commissum nobis*, diei 20 mensis januarii labentis anni, de civili *Veto* seu *Exclusiva*, uti vocant, in electione Summi Pontificis, et Constitutione *Praedecessores Nostri* cum Instructione (vulgo *Regolamento*) adjecta, a fel. rec. Leone XIII die 24 mensis maii 1882 data pro extraordinariis perturbatisque temporum adjunctis, quam in futurum quoque, ubi in iisdem Sedes Apostolica conditionibus versetur, praeter ea quibus hac Constitutione derogatum est, vigere integram volumus ». Cf. documenta antiquiora ap. GALANTE, o. c., p. 409 ss.

2. Quoad historiam electionis R. P. vide AA. citatos supra. Cf. etiam *Rev. d'hist. ecclésiast.*, 1902, t. III, p. 1041 ss.

3. Cf. WERNZ, o. c., p. 307; PÉRIES, *L'intervention du pape dans l'élection de son successeur*, Paris, 1902; SAEGMUELLER, o. c., p. 362, ubi in nota, ampla praebetur bibliographia, ita apud LECLER, in *Collat. Namurcen.*, l. c., p. 282 s. Addenda sunt: H. WURM, *Neues zur Geschichte der Papstwahl in Germania*, Wissenschaftliche Beilage, 1909, p. 305, 406, 409; 1910, p. 245, 253; GILLMANN, *Die Designation des Nachfolgers durch den Papst nach dem Urtheil der Dekretglossatoren des zwölften Jahrhunderts*, in *Arch. für kath. Kirchenr.*, 1910, t. XC, p. 407 ss.; LECLERCQ, *Le concile romain de 498 et l'intervention du pape dans l'élection de son successeur*, in *Histoire des Conciles*, t. II, p. 1349 ss.; PAQUET, *Droit public de l'Eglise*, p. 91 ss.; *Diction. d'archéol. chrét. et de lit.*, v° *élections épiscopales*, col. 2624 ss. Textus ap. GALANTE, o. et l. c.

nihil enim ex fontibus revelationis erui potest, nec varia fuisset in hac re pro variis temporibus disciplina.

Imprimis autem *Rom. Pontificibus* a CHRISTO collata est potestas *modum* designationis personae definiendi et pro temporum vicissitudine etiam mutandi; neque ex jure quodam *divino* electio R. P. spectat ad clerum romanum, ad Concilium oecumenicum vel ad collegium cardinalium. Id enim manifeste eruitur ex suprema et plena potestate Rom. Pontificum atque ex universali et constanti praxi Ecclesiae.

B. Quod attinet ad *designationem sensu stricto*¹ personae proprii successoris, factam ab ipso Romano Pontifice, magna inter auctores viget controversia. Alii pauciores simpliciter affirmant posse Romanum Pontificem etiam extra casum specialis necessitatis sibi nominare successorem. Arguunt ex suprema et plena potestate R. Pontificis, quae neque ex natura rei, neque speciali jure divino ad solam legislationem de modo nominandi successorem restricta est². Alii contendunt hoc jus competere R. Pontifici saltem in casu verae et extraordinariae necessitatis aut utilitatis Ecclesiae³. Nititur haec sententia eodem principio supra invocato; applicationem validam principii restringunt ad solum casum urgentis et extraordinariae necessitatis, quia si modus sibi nominandi successorem a R. Pontifice tanquam ordinarius praescriberetur, hoc vergeret in detrimentum Ecclesiae propter *pericula* hereditariae Pontificatus successionis, nepotismi, factiosae aemulationis, *intrinseca* ipsi modo designationis. Quae sententia, aiunt, non parum confirmatur ex facto S. Felicis IV (526-530) qui sensu stricto designavit successorem suum Bonifacium II, et ipsius Bonifacii II (530-532) qui pariter jam sibi nominavit successorem Vigilium, licet hanc designationem ante mortem revocaverit⁴. Tertia sententia communior⁵ et quae nobis videtur

1. Non intelligitur mera commendatio quae pluries facta fuit, v. PÉRIES, *o. c.*, p. 84.

2. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 308; citantur hujus sententiae patroni ap. LECLER, *o. c.*, p. 282.

3. Inter antiquos SUAREZ, *De Fide*, Disp. X, sect. 4, n. 16; inter modernos sat multi ita opinantur: WERNZ, *o. et l. c.*; SÆGMUELLER, *o. c.*, p. 362; LECLER, *o. c.*, p. 284 et alii *ibid.* citati.

4. Cf. can. 3 et 4 Concilii Romani a. 498 ap. LECLERCQ, *o. c.*, p. 1157 s. Illa facta adeo ansam prae-buerunt difficultatibus in Ecclesia, tamque adverso iudicio ab ipsis R. Pontificibus (Agapito, ipsoque Bonifacio, *Lib. Pontific.* ed. DUCHESNE, I, p. 287) fuerunt aestimata, ut subscribi possit huic conclusioni PAQUET, *o. c.*, p. 92. « A coup sûr, l'infailibilité papale n'est nullement ici en cause. On peut donc sans entamer cette prérogative, soutenir que Félix IV, par un excès de zèle, outrepassa ses pouvoirs et commit, en voulant lui-même nommer juridiquement son successeur, une de ces erreurs d'administration que Dieu ne s'est pas immanquablement engagé à prévenir ». Cf. PÉRIES, *o. c.*, p. 76 ss. Quoad facta haec, cf. LECLERCQ, *o. et l. c.* ubi si non habeatur ordinata tractatio, invenitur copiosa documentatio.

5. LECLERCQ, *o. et l. c.*; GILLMANN, *o. c.*; HOLDER, *Die Designationsfrage nach*

probabilior negat hac potestate gaudere S. Pontificem ; tum propter traditionem, interpretem juris divini, ex verbis et factis Pontificum et declarationibus Conciliorum constantem ¹ ; tum propter pericula inhaerentia huic modo designationis ; tum ex eo quod libertatem et securitatem electionis pontificiae, ex perturbatis temporibus periclitantem, ipsa Apostolica Sedes opportunis remediis in tuto posuerit ².

497. — II. De modo eligendi R. Pontificem juxta hodiernam disciplinam ³.

A. *De Electoribus.* Jus eligendi R. Pontificem ad S. R. E. Cardinales unice et privative pertinet, excluso prorsus et remoto quolibet cujuscumque alterius ecclesiasticae dignitatis, aut laicae potestatis cujuslibet gradus et ordinis interventu (n° 27) ⁴. Hoc jus exclusive ipsis competit, etiam si tempore obitus Pontificis, celebretur Concilium generale, quod suspensum maneat ab accepto nuntio demortui Pontificis usque dum novus Papa illud reassumi jusserit (n. 28) ⁵. Non excluduntur Cardinales censura innodati (n. 29), nec quibus galerus nondum traditus est vel os nondum apertum (n. 30) ; arcantur tantum canonice depositi, vel qui dignitati legitime renuntiaverunt (n. 31), vel qui nondum in ordine diaconatus est constitutus (n. 32). Cardinales, a Cardinali Decano, vel ipso impedito ab alio Cardinali ad electionem advocati, tenentur personaliter ad locum eisdem designatum pro perficienda electione statim se conferre, nisi legitimo impedimento detineantur (n. 35). Nec possunt per litteras aut procuratorem suffragium dare.

498. — B. De Conclavi. Nomine *Conclavis* intelligitur vel coetus Cardinalium ad electionem S. Pontificis concurrentium, vel locus in quo ad hunc finem adunantur.

Electio fieri debet in conclavi, et eo clauso (n. 47). Cardinales absentes expectandi sunt per decem dies, quibus exsequiae Pontificis celebrantur (n. 33, 26). His completis, Cardinales praesentes conveniunt in Basilicam S. Petri, vel alio pro temporis et loci opportunitate, ubi celebratur missa de Spiritu Sancto (n. 44) ; qua finita, vel, si Patribus potius libuerit, vespere, cantando *Veni Creator*, ingrediuntur Conclave. Ibi leguntur quatuor vigentes Pontificiae constitutiones de eligendo

d. neuesten Forschungen, in *Arch. für kath. Kirchenr.*, 1903, t. LXXXIII, p. 73 ss.; PÉRIES, *o. c.*; PAQUET, *o. c.*; CAVAGNIS, *Institutiones jur. publ. eccles.*, t. II, p. 42 ss., etc.

1. V. PÉRIES, *o. c.*, p. 82 ss.; LECLERCQ, *o. c.*, passim. V. notatim celebrem declarationem Pii IV, ap. PÉRIES, *o. c.*, p. 95 ss.

2. Cf. C. Leonis XIII *Praedecessores nostri* et *Regolamento*.

3. Sequemur C. Pii X, *Vacante Sede Apostolica*, afferendo in textu numerum canonum.

4. Cf. c. 9, X, I, 79 ; c. 6, X, I, 10.

5. Const. Pii IX *Cum Romanis Pontificibus*, 4 dec. 1869.

R. Pontifice, et Cardinales earum observantiam jurejurando spondent (n. 45) ¹. Semel autem ingressi Conclave exire nequeunt, nisi peracta novi Pontificis electione (n. 36). Si quis eorum exeat ob manifestam et approbatam infirmitatis causam debet denuo, post sanitatem redditam, seu ante, ad Conclave admitti, si redire voluerit (n. 36). Si, non peracta electione, Cardinales absentes supervenerint, ad Conclave admittendi sunt (n. 34).

Clauditur Conclave intus et foris, et claves S. R. E. Camerario, Caeremoniarum Magistro et Praelatis custodibus Conclavis traduntur (n. 46). Intus autem praeter Cardinales remanere nequeunt nisi nonnulli officiales, ministri et Cardinalium servientes duo, clerici vel laici, vel unus clericus et unus laicus, qui *Conclavistae* vocantur et jusjurandum de secreto servando emitte debent (n. 38-43).

Plurimae habentur, eaeque severissimae praescriptiones ut rigore serventur clausura Conclavis et secretum in iis omnibus quae in Conclavi aguntur (n. 47-53).

499. — C. *De eligendo* ². In Pontificem eligi valide potest qui jure divino aut ecclesiastico irritante non excluditur. Ineligibiles sunt foeminae, infantes infra annos discretionis, habitualiter amentes, non baptizati, haeretici, schismatici, non amplius tamen simoniaci ³. *Licite* eligi nequit qui caret scientia et honestate debita et non est dignior. « Notandum hic est... nihil esse a jure statutum peculiariter circa *jus passivum* electionis Romani Pontificis; neque enim ulla est constitutio, quae *exclusive* Cardinalibus reservet hoc jus passivum, sicut pariter nulla est constitutio aut canon, qui hoc jus passivum reservet Italis, exclusis omnibus aliis nationibus ⁴ ».

500. — D. *De forma electionis*. Triplex proponitur electionis forma: per inspirationem, per compromissum, per scrutinium. a) Electio fit per *inspirationem*, quando omnes Cardinales, in Conclavi clauso praesentes,

1. Formula habetur n° 11 C. *Vacante Sede Apost.* Imponit obligationem observandi omnia quae in quatuor praecitatis constitutionibus habentur: adserendi et vindicandi, jura etiam temporalia, praesertim de civili Romani Pontificis principatu libertatemque S. Sedis; stricte servandi secretum erga omnes, praesertim conclavistas, sive durante conclavi, sive post illud, quoad omnia quae ad electionem S. Pontificis quomodolibet pertinent; nec ullo modo recipiendi a quavis civili potestate munus proponendi *Veto* seu *Exclusivam*.

2. Hac de re C. *Vacante S. A.* nihil specialiter statuit. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 317.

3. N° 79 C. *Vacante S. A.* Cf. SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 359; GILLMANN, *Die simonistische Papstwahl nach Huguccio*, in *Arch. f. kath. Kirchenr.*, 1909, t. LXXXIX, p. 606 ss.

4. DE ANGELIS, *Praelectiones jur. can.*, t. I, p. 1, p. 154. Urbanus VI (1378-1389) fuit ultimus Pontifex qui non e Collegio Cardinalium et Hadrianus VI (a. 1522-1523), Batavus, qui non e clero italico assumptus fuerit. V. J. BONNET, *Le pape doit-il être italien?* Paris, 1906.

quasi afflati Spiritu Sancto, aliquem unanimiter, nullo praecedente de persona speciali tractatu, Summum Pontificem proclamant, per verbum *eligo* intelligibili voce prolatum, aut scripto expressum, si voce non possit proferri (n. 55). *b)* Per *compromissum*, quando omnes et singuli Cardinales, in Conclavi clauso praesentes, unanimiter, aliquibus e Patribus (id est tribus, vel quinque vel septem) potestatem eligendi committunt ut vice omnium Ecclesiae catholicae de pastore provideant (n. 56). *c)* Tandem per *scrutinium*, quod est forma electionis ordinaria, quando singuli eligentium suffragium suum scribunt, quod plicatum et sigillatum, juxta formam minutim descriptam, immittunt in vas, magni calicis formam habens, postea per designatos scrutatores publice legendum.

Ut electio valida sit, saltem duae ex tribus partibus Cardinalium in Conclavi praesentium in eam debent consentire. Numerus autem suffragiorum ita computandus est, ut in duabus tertiis partibus suffragium electi non numeretur, ne quisquam seipsum eligere seu suffragium sibi dare ullatenus possit. Electi tamen persona, si in Conclavi est, debet in numerum Cardinalium computari (n. 57). Scrutinium fit bis in die, rite observatis omnibus actibus et ritibus triplicis actionis qua constat : *antescrutinii*, *scrutinii* et *postscrutinii* (n. 58-75).

In ipso scrutinio, antequam schedula in calicem mittatur, a quolibet Cardinali iuramentum alta et intelligibili voce praestatur : *Testor CHRISTUM Dominum, qui me iudicaturus est, me eligere quem secundum Deum iudico eligi debere.*

Olim, scrutinio publicato, si duae tertiae partes in unum non convenirent, alii Cardinales poterant alicui ex nominatis suum suffragium addere et sic numerum complere, ut dicitur, per *accessum*, qui semel tantum in quolibet scrutinio mittebatur. Abrogata nunc hac difficili forma, statuit Pius X, ut loco *accessus*, semel tam mane quam vespere, post completum scrutinium, in quo secuta non est electio, Cardinales statim ad novum scrutinium peragendum procedere debeant iisdem ritibus servatis ac in primo scrutinio, ita tamen ut iuramentum non sit renovandum nec procedendum ad electionem novorum Scrutatorum et Recognitorum (n. 76).

501. — E. *De vitandis in electione* *a)* Reprobatur sub poena excommunicationis simoniae crimen (n. 79) ; *b)* Sub eadem poena prohibetur vivente Romano Pontifice et eo inconsulto omnis tractatio de ipsius successoris electione (n. 80) ; *c)* Supprimitur *Veto* seu *Exclusiva*, quae, a S. Sede nunquam probata, imo saepius constitutionibus Romanorum Pontificum propulsata, praxis erat hisce ultimis saeculis et annis a Guberniis Austriae, Galliae et Hispaniae saepius exercita, vi cujus a sin-

gulis illis guberniis, semel ante electionem completam, unus Cardinalis ut minus gratus declinabatur, quin tamen Cardinales ex lege ecclesiastica in omnibus et singulis casibus tenerentur deferre exclusioni factae, tanquam stricto juri¹. Severe, sub comminatione divini iudicii et excommunicationis latae sententiae, prohibetur ne quis vel Cardinalium vel aliorum in Conclavi partes habentium, quovis praetextu, a quavis civili potestate munus recipiat *Veto* sive *Exclusivam*, etiam sub forma simplicis desiderii proponendi, ipsumque hoc Veto, qualibet ratione sibi cognitum, patefaciant sive congregato Cardinalium Collegio, sive singulis Patribus, sive scripto, sive ore, sive directo ac proxime, sive oblique ac per alios, sive ante Conclave sive ipso perdurante (n. 81)²; d) Prohibentur et irritantur omnes *pactiones*, conventiones, promissiones etiam iuramento firmatae, quibus adstringi possint Cardinales ad suffragium alicui dandum vel non dandum. Tractatus tamen de ipsa Pontificis electione Sede vacante non vetantur (n. 82). Pariter irritantur *capitula*³, vi quorum Cardinales sese mutuo obstringant ad quaedam observanda si ad Pontificatum assumantur (n. 82); e) Quibus omnibus assecuratur *libertas* electionis. Vehementer hortatur Pontifex ut Cardinales in eligendo, nulla propensione animi vel aversione ducti, nullius inclinati gratia aut obsequio, non intercessione in saeculo potentium, non vi vel metu⁴ vel aura populari moti, unice Dei gloriam et Ecclesiae bonum prae oculis habeant (n. 84).

502. —F. *De acceptatione et proclamatione electionis*. a) Peracta electione, consensus⁵ ab electo petit Cardinalis Decanus nomine Sacri Collegii (n. 87). Quo praestito intra terminum, quatenus opus sit, prudenti arbitrio Cardinalium per maiorem votorum numerum determinandum,

1. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 321 s.; FRIEDBERG, *Lehrb. des kath. und evang. Kr.*, p. 171; SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 362 s.; *Correspondant*, 1903, t. CCXIII, p. 24 ss.; GIOBBO, *Austria, Francia e Spagna e l'esclusiva nel conclave*, Roma, 1903; VIDAL, *Du veto d'exclusion en matière d'élection pontificale*, Toulouse, 1906; EISLER, *Das Veto der katholischen Staaten bei der Papstwahl seit dem Ende des 16. Jahrh.*, Wien, 1907 (v. *Rev. d'hist. ecclésiast.*, 1910, t. XI, p. 828); PLOCK, *Das jus exclusivae der Staaten bei der Papstwahl und sein Verbot durch die päpstliche Bulle « Commissum nobis »*, Goettingen, 1910; WAHRMUND, *Die kaiserliche Exklusive im Konklave Innozenz XIII.*, in *Sitzungsberichte der k. Akademie der Wissenschaften*, Wien, 1912, t. CLXX, 1912, 51 p.; TERLINDEN, *Le conclave de Léon XII.*, in *Rev. d'hist. ecclés.*, 1913, t. XIV, p. 272 ss.

2. Cf. C. *Commissum Nobis*, 20 jan. 1904, ap. *Collat. Brugen.*, 1909, t. XIV, p. 501 et in appendice ad codicem.

3. V. SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 359; LECLERCQ, *Histoire des Conciles*, t. II, 2° p., p. 1397 ss.

4. « Quamvis metus gravis et injustus ab extrinseco in ordine ad electionem etiam determinatae personae per vim Cardinalibus incussus sit grave delictum, tamen neque ex natura rei, neque ex antiquo jure Decretalium electionem R. Pontificis reddidit invalidam ». WERNZ, *o. c.*, p. 321.

5. Electus rogatur ut a subeundo onere non sese retrahat (n. 86).

electus est illico verus Papa et nulla interposita confirmatione supremam plenamque jurisdictionem in universam Ecclesiam a Deo immediate recipit et exercere potest (n. 88, coll. can. 219), etsi alias ad ordines nondum esset promotus. Ratio est quod jurisdictio pontificia nec ab ordine pendet, a quo separabilis est; nec a confirmatione, cum Papa superiorem in terris non habeat; sed a sola electione debite acceptata, quae acceptatio requiritur ut conjugium quod inter ipsum et Ecclesiam contrahitur, ratificetur.

b) Post datum consensum, electus novum regulariter assumit nomen, papali habitu induitur, et sedens in cathedra recipit salutationem, quae fit a Cardinalibus osculo pedum, manuum et oris. Tunc prior e Cardinalibus Diaconis e consueto loco electionem novi Pontificis populo denuntiat (n. 89), dicens: *Annuntio vobis gaudium magnum; habemus Papam Eminentissimum et Reverendissimum Dominum N... qui sibi nomen elegit, ut N... in posterum vocetur.*

Leo Papa XIII, perpendens indolem, vicissitudines et pericula praesentium temporum, fauturusque celeritati electionis futuri Pontificis, ad submovendam omnem morae causam, et praevertenda perturbationum pericula, edidit Constitutionem *Praedecessores nostri*, cum Instructione (vulgo *Regolamento*) adjecta, die 24 mai 1882, quibus expeditiorem fecit electionis viam; et derogans disciplinae per Constitutiones praedecessorum suorum decretae, specialem modum et formam determinavit servandam tum pro immediate futura Pontificis electione, tum etiam pro proxime subsequenti, nisi successor ipsius aliter statuerit. Hanc in futurum quoque, ubi in iisdem Sedes Apostolica conditionibus versetur, praeter ea quibus Constitutione *Commisum Nobis* derogatum est, vigere integram voluit Pius X¹.

§ 2. DE CONSECRATIONE ET CORONATIONE R. PONTIFICIS.

503. — 1° Si electus Pontifex non sit Presbyter vel Episcopus, ordinatur et *consecratur* per Decanum Sacri Collegii (n. 90), inter missarum solemnias ante hymnum angelicum; et consecratus ipse missam prosequitur et perficit.

Si autem electus Pontifex jam sit Episcopus, non consecratur denuo, sed benedicitur die quo coronatur.

504. — 2° *Coronatio* autem fit per Decanum Cardinalem Diaconum (n. 91), qui olim post missarum solemnias in porticu superiori Basilicae Vaticanae, Pontificis coram populo in throno sedentis capiti imponebat

1. Cf. Introd. Constitutionis *Commisum*, in fine.

Tiaram seu Tri-Regnum dicens : *Accipe tiaram tribus coronis ornatam, et scias te esse Patrem Principum et Regum, rectorem orbis, in terra Vicarium Salvatoris nostri JESU CHRISTI, cui est honor et gloria in saecula saeculorum. Amen.*

In processione, quae fit ante missam die coronationis Papae, ut vanitatis et brevitatis gloriae hujus mundi memor sit, ter ante illum in summitate arundinis comburitur stuppā, et singula vice ab uno caeremoniarum magistro acclamatur : *Sancte Pater, sic transit gloria mundi*¹.

ARTICULUS II. — De insigniis R. Pontificis.

Auctores. WERNZ, *o. c.*, p. 342 ; SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 352.

605. — 1° R. Pontifex ordinarie induitur veste talari seu subtanea alba, pileolo albo, aut galero rubro.

2° Praeter ornamenta episcopalia, id est rochetum et mozettam coloris purpurei, ornatam pelliculis herminae, etc. semper utitur orario seu stola.

3° Item tiara, tribus ornata coronis, in signum juxta quosdam triplicis potestatis, ordinis sc., jurisdictionis spiritualis et jurisdictionis temporalis ; secundum alios, in signum triplicis potestatis, doctoris scil., legislatoris et judicis². Baculo vero pastoralis non utitur « tum propter historiam, tum propter rationem mysticam », ut habetur L. I *Decr.*, tit. 15, cap. unic. *De sacra unct.* At historia, ad quam alludit citatus canon, ab eruditis in dubium merito vocatur ; inter vero rationes mysticas ista potissimum redditur, nempe baculum curvum limitatam et ab alio participatam potestatem significare ; quod certe Papae congruere nequit³.

4° Pallio, quo Patriarchae et Archiepiscopi in solis missarum solemnibus, certis tantum diebus, et in suis duntaxat ecclesiis, uti possunt, Papa semper induitur et ubique. Ratio affertur cap. *Ad honorem* 4, *De auctorit. et usu pallii*⁴ : « Quoniam assumptus est in plenitudinem ecclesiasticae potestatis, quae per pallium significatur ».

5° Eadem de causa Papa, quocumque terrarum se conferat, crucem ante se deferri jubet ; qua facultate destituuntur ipsi Patriarchae in Urbe et in loco quo praesens est Pontifex, aut ejus Legatus insigniis

1. Cf. quoad caeremonias acceptionis, proclamationis, ordinationis et coronationis LUCIUS LECTOR, *o. c.*, p. 633 ss. ; HOORNAERT, *S. S. Pie X*, p. 385 ss., Bruges, 1909 ; MORONI-MANAVIT, *Histoire des chapelles papales*, p. 77 ss., 440 ss., Paris, 1846 ; HAINE, *De la Cour Romaine*, t. II, p. 217 ss., Louvain, 1861.

2. V. BRAUN, *Die liturgische Gewandung*, p. 504 ss., Fr. Br., 1907.

3. Cf. HAINE, *o. c.*, t. II, p. 60 ss. ; DUCHESNE, *Origines du culte chrétien*, p. 395 s., 397 s., Paris, 1903.

4. C. 4, X, 1, 8. Cf. n° 625.

apostolicis utens. Praeterea, cum longius iter arripit, SS. Sacramentum secum deferre consuevit.

ARTICULUS III. — De Potestate R. Pontificis ejusque juribus.

Auctores. WERNZ, *o. c.*, p. 323 ss.; LAURENTIUS, *o. c.*, p. 108 ss.; HEINER, *o. c.*, p. 235 ss.; MAROTO, *o. c.*, p. 177 ss.

Ordo dicendorum. Cum multa, quae ad R. Pontificis potestatem pertinent, tradantur in praelectionibus theologiae dogmaticae, brevem hic praecipuorum capitum conspectum exhibemus, ne alterutrum ex his duobus vitiis incurramus, ut vel manca sit, iis omissis, juris ecclesiastici doctrina suoque fundamento destituta, vel eadem, si plenius exponantur, hic repetantur, quae in theologia exposita sunt.

Itaque brevi mentione facta principiorum dogmaticorum, ex his particulares et practicae deductiones faciendae sunt; peculiaria R. Pontificis jura et attributa vindicanda et praesertim hodiernam disciplinam de causis majoribus Sedi Apostolicae reservatis exponendam suscipimus.

506. — Principia dogmatica. I. « *Romanus Pontifex, Beati Petri in primatu successor, habet non solum primatum honoris, sed universam et plenam potestatem jurisdictionis in universam Ecclesiam tum in rebus quae ad fidem et mores, tum in iis quae ad disciplinam et regimen Ecclesiae per totum orbem diffusae pertinent* » (can. 218, § 1).

In tractatu dogmatico *De Romano Pontifice* probatur: a) CHRISTUM S. Petro immediate contulisse primatum, non tantum *honoris*, sed et proprie dictae *jurisdictionis* in universam Ecclesiam; b) Primatum non fuisse Petro traditum ut praerogativam mere *personalem*, sed institutum fuisse *propter Ecclesiam*, ita ut primatus ille ad essentialem Ecclesiae constitutionem pertineat, et perpetuo perdurare debeat; c) R. Pontificem, B. Petri in *Romano episcopali Sede successorem*, jure divino obtinere illius primatum jurisdictionis in universam Ecclesiam.

Ibidem insuper quaestio instituitur de natura et fine primatus; de nexu primatus cum Romana Sede, atque de juribus primatui insitis.

Dein ibidem indicantur sacri primatus Petri, Pontificisve Romani, *hostes praecipui*; sc. Petrus Tamburinus cum suis asseclis, pseudo-canonistae in Germania, alique systematis Josephi II fautores, vel doctrinae Eybel addicti; Febronius, cujus famosa distinctio inter jura primatus *primigenia* seu *essentialia*, et *adventitia, accidentalia* seu *accessoria*, evertitur; et tandem Gallicani, sive qui tuentur quatuor articulos Declarationis cleri anni 1682; sive, et praesertim, qui sequuntur Gallicanismum, quem dicunt *Parliamentorum*, ut Pithou, fratres Dupuis, Richerius, Fevret, Dupin, quorum doctrina sequentibus nititur falsis principiis: solam nempe civilem potestatem esse supremam et independentem, eique subjacere omnes materias ad externum ordinem vel publicam utilitatem spectantes¹.

His annumerari possunt hodierni non tantum pseudo-liberales et radi-

1. V. supra n° 151, 234.

cales francomuratorii, acerrimi Ecclesiae hostes ; sed et liberales sic dicti moderati, qui circa propositam materiam, caute sunt legendi atque tractandi. Interesse politicum etiam imaginarium oculis continuo objicientes, Sedem Apostolicam deprimere, jura restringere R. Pontificis, jurisdictionem Episcoporum subvertere, verbo potestatem ecclesiasticam dictis factisque coarctare, et contra civilem ultra suos fines quam longissime extendere non desinunt¹.

Demum modernismi fautores primatum Petri vehementer impetunt dum asserere non verentur : Simonem Petrum ne suspicatum quidem unquam esse sibi a CHRISTO demandatum esse primatum in Ecclesia² ».

II. « *Haec potestas est vere episcopalis, ordinaria, et immediata tum in omnes et singulas ecclesias, tum in omnes et singulos pastores et fideles, a quavis humana auctoritate independens* » (can. 218, § 2).

Evolvitur et probatur apud dogmaticos³ haec doctrina de naturalibus primatus proprietatibus.

His in tuto positis, nos de peculiaribus quibusdam R. Pontificis juribus et attributis disserendum assumimus.

§ 1. DE JURE R. PONTIFICIS FERENDI LEGES.

Ex *praenotionibus*⁴, novimus constitutionum R. Pontificis duplex esse genus : aliae enim *dogmaticae* sunt, aliae *disciplinares*.

Quaenam sit R. Pontificis auctoritas in fidei morumque causis definiendis, notum est ex prael. theol. dogm.⁵

Hic de legibus disciplinaribus sermo est⁶.

507. — I. Errores. Varii circa R. Pontificis potestatem legislativam sparsi fuerunt errores, qui ad sequentes reduci possunt :

1° Eorum qui omnem potestatem legislativam Ecclesiae, et consequenter R. Pontifici, denegant. Sic Protestantes.

2° Eorum qui cum Febronianis duas restrictiones potestati legislativae R. Pontificis adjiciunt. Ut ejus leges fideles obligent, juxta ipsos, opus est *a/* ut difficile sit congregare Concilium oecumenicum ; *b/* ut accedat communitatis consensus. Agnoscunt quidem Papae competere jus leges proponendi ; sed legibus ejus vim obligandi denegant antequam a fidelibus acceptentur.

3° Eorum qui cum Gallicanis sustinent R. Pontificem posse jure proprio

1. Cf. Pii IX allocutio consistorialis, 9 dec. 1854 ; Const. Leonis XIII, *Libertas*. V. supra de liberalismo.

2. Prop. 55 damnata a Decreto *Lamentabili*, 3 jul. 1907 ; cf. etiam prop. 56.

3. Cf. DE BROUWER, *Tractatus de Ecclesia Christi*, p. 119 ; KEMPENEERS, *De Romani Pontificis primatu*, Lovanii, 1841 ; TARQUINI, *Jur. eccles. publ. institutiones*, I. II, c. 2 ; STRAUB, *o. c.*, t. II, p. 87 ss.

4. N. 21.

5. Cf. DE BROUWER, *o. c.*, p. 176 ss., 221 ss. ; DE ANGELIS, *o. c.*, t. I, p. 187 ; STRAUB, *o. c.*, t. II, p. 187 ss. ; CHOUPIN, *Valeur des décisions doctrinales et disciplinaires du Saint-Siège*², Paris, 1913.

6. Cf. WENRZ, *o. c.*, p. 326.

condere leges pro universa Ecclesia : sed simul docent illius leges non obligare antequam ab Episcopis acceptentur. Concedunt igitur unicuique Episcopo potestatem leges pontificias examinandi, utilesque dioecesi acceptandi, noxias vero recusandi.

508. — II. Definitur potestas legislativa R. Pontificis sequentibus propositionibus quae praefatis erroribus opponuntur.

A. R. *Pontifex jus habet ferendi leges generales, etiam quando sine magna difficultate Concilium oecumenicum potest congregari.*

1° *Probatur 1^a pars. a) A ratione.* Potestas legislativa R. Pontificis inseparabilis est ab ipsius potestate jurisdictionali in universam Ecclesiam. Habere enim jurisdictionem in universam aliquam societatem, idem est ac posse omnibus societatis membris imperare, et statutis poenis delinquentes corrigere. Sed habere potestatem intimandi universis praecepta quae obligant, est habere potestatem legislativam universalem, quae in hoc praecise consistit ; b) *Ex praxi Ecclesiae.* Pontifices omni tempore hac potestate sunt usi, et fideles legibus pontificiis semper obsequium praestitere ¹ ; c) *Ex variis argumentis adhibitis ad probandum primatum.*

Deduces itaque absurdam esse calumniam, qua haeretici contendunt ex falsis decretalibus ortum habuisse catholicorum dogma de potestate legislativa Papae ².

2° *Probatur 2^a pars.* Limitatio, a Febronio, Van Espen et aliis apposta, est : a) *Gratuita* : cum neque ex SS. Litteris, neque ex consuetudine, neque ex rerum natura ullam afferant probationem ; b) *S. Scripturae contraria* : textus enim Matth., xvi et Joan., xxi, quibus praecipuum continetur primatus fundamentum, omnem excludunt limitationem, quae potestati primatui annexae apponeretur ; c) *Traditioni repugnans* : nam promissio CHRISTI, quae textu citato Matthaei continetur, semper fuit eodem illimitato modo intellecta ; et officium pastoris, de quo Joan., xxi, semper fuit sumptum ut munus absolutum, nulli circumstantiae subordinatum, quod omni tempore exerceri potest in aedificationem Ecclesiae. Huic traditioni conformis fuit praxis RR. Pontificum, qui raro tantum Concilia coegerunt, et interea tamen multas leges Ecclesiae generales condiderunt ³.

1. Cf. BOUX, *De principiis*, p. 111 ss.; STRAUB, *l. c.*, p. 4 ss.

2. Cf. TARQUINI, *l. c.*, n° 16 ; STRAUB, *o. c.*, p. 120. — Cf. GILLMANN « *Romanus pontifex jura omnia in scrinio pectoris sui censetur habere* », in *Arch. für kath. Kirchenr.*, 1912, t. XCII, p. 3 ss.; ubi probat haec verba c. 1, in VI, 1, 2 significare Romanum Pontificem jus ecclesiasticum commune censi cognoscere, nempe legiferendo coram mente praesens habere. Rejiciendae ergo sunt interpretationes quibus asseritur Bonifacium Papam his verbis adjudicasse R. Pontifici jus ferendi leges generales aut potestatem illimitatam in universum jus.

3. Cf. C. Trid. Sess. XXV, c. 21 de ref.; Sess. VII, de ref. in princ.; C. Vatic.

Concludendum itaque, falsum esse R. Pontificem tunc tantum posse leges ferre generales, quando difficile Concilium oecumenicum congregari potest.

509. — B. R. *Pontifex potest, si velit legibus suis universos fideles ligare, absque ullius acceptatione.*

Ad hanc rem S. Congregatio de Propaganda fide, die 2 oct. 1763¹, de Bullis pontificiis ait : « Ex se vim obligandi habent quoscumque, absque consensu ullius personae ecclesiasticae, vel saecularis, quocumque titulo et dignitate, etiam regia, praefulgentis ».

Vox itaque *acceptatio* hic sumitur in propria sua significatione, ita ut sensus thesis sit : consensus in observantiam legis latae et promulgatae, seu voluntas se submittendi ex parte communitatis non requiritur ad hoc ut lex habeat vim obligandi. Sic proposita thesis per partes ostenditur².

510. — *Demonstratur.* 1° *non requiri acceptationem fidelium.*

Utrum ex natura legis ecclesiasticae, et independenter a libera voluntate legislatoris, sit essentialiter necessaria communitatis acceptatio, ut lex pontificia vim habeat obligandi, opinio negans « mihi videtur adeo certa, ait Suarez³, ut secundum fidem negari non possit ». Etenim a) *Ex S. Scriptura et declarationibus Conciliorum* constat plenam esse et supremam R. Pontificis potestatem pascendi, regendi et gubernandi Ecclesiam. Haec potestas necessario includit potestatem legislativam et quidem plenam, ut vidimus ; sed potestas illa legislativa non esset vera nec plena, si dependeret a subditorum acceptatione ; non esset *auctoritas imperandi*, sed *mera facultas proponendi* ; nam libere acceptantes obligationem, non lege superioris, sed sua potius voluntate ligantur ; b) *Ex ipsa legis natura.* Lex enim est statutum aliquod obligans ; ejus obligandi vis a voluntate superioris oritur, et subditorum voluntates ligat ; c) *Ex perpetua praxi Ecclesiae.* RR. Pontifices leges generales saepissime tulerunt, quarum executionem etiam minatis poenis urserunt, et nunquam earum obligationem subjecerunt acceptationi fidelium. Inde damnata ab Alexandro VII propositio asserens : « Populus non peccat, etiamsi absque ulla causa non recipiat legem a principe promulgatam⁴ ».

Sess. IV, c. 3, § 2 ss.; GRANDERATH, *Constitutiones dogmaticae Sacrosancti oecum. Conc. Vaticani*, p. 226 s. Cf. etiam c. 4, X, III, 8 ; c. 20, X, I, 6.

1. Non prostat in *Collectanea S. Congr. de Prop. F.*

2. Cf. WERNZ, *o. c.*, t. I, p. 120 ; VAN DEN BERGHE, *De legibus*, p. 65 ss.

3. *De legibus*, l. VI, c. 16, n° 2 ; l. III, c. 19, n° 5. Cf. etiam BENED. XIV, *De Syn.* l. IX, c. 8, n° 3 ; BOUIX, *o. c.*, p. 154 ss. ; WERNZ, *o. et l. c.* ; VAN DEN BERGHE, *o. c.*, p. 66 ; BOUQUILLON, *Theol. mor. fundam.*³, n° 122.

4. Propos. damnatae die 24 sept. 1665, prop. 23, ap. DENZINGER-BANNWART, *Enchiridion symbolorum*, etc., 999.

511. — 2° *Non requiri acceptionem Episcoporum*. Hanc plures requirunt ut leges pontificiae in conscientia obligent.

Alii id repetunt ex potestate, alii ex voluntate R. Pontificis.

Quamvis assertionis veritas sufficienter probetur ex generalibus argumentis pro praecedenti thesi allatis, eam tamen specialibus quibusdam rationibus stabilimus. Distinguatur *jus a facto*.

a) *Ad quaestionem juris* quod attinet dicimus : ut lex pontificia obliget, non requiritur acceptatio Episcoporum ; neque ecclesiae particulares, sive collective, sive distributive sumptae, possunt expendere et cognoscere utrum hujusmodi lex aliqua dioecesibus utilis, vel noxia futura sit, ut exinde utilem acceptent, noxiam vero rejiciant ; sed eam admittere tenentur.

Probatur. α) *Ex S. Scriptura*, quae nos docet CHRISTUM S. Petro absolute contulisse potestatem ligandi atque solvendi « Nusquam invenies, ait Zaccaria ¹, a CHRISTO vim ligandi fuisse Petro ejusque successoribus traditam, ea conditione, ut Episcopi adsentirentur ». Et recte quidem, alias potestatem Petri de medio tulisset ; β) *Ex Episcoporum subordinatione R. Pontifici*. « Licet Episcopi, ait Zaccaria ², Ecclesiae principes sint gregisque Pastores..., cum R. tamen Pontifice, cui obedientiam praestito sacramento obligarunt, collati, an non subditi sunt, ovesque gregis universi, quem CHRISTUS Petri curae concredidit ? » γ) *Confirmatur ex monumentis traditionis* ; v. g. ex Concordato anni 1801. Constitutio pontificia, novam statuens ecclesiarum Galliae circumscriptionem, monet hanc circumscriptionem valituram, etiamsi Episcopi consensum denegent ; quem de facto denegarunt primum 39, postea 4 tantum. Hoc non obstante, fuit executioni mandata ³.

b) *Ad quaestionem facti* quod attinet, affirmant Zallwein et Gallicani omnes voluntatem S. Pontificis esse ut pontificiae leges non obligent absque Episcoporum acceptione. Eorum sententia nititur hoc unico argumento, quod suave regimen RR. Pontificum postulet ut illam legibus suis adjiciant conditionem.

Contra hanc opinionem tenemus, dici *non posse illam esse pro omnibus legibus pontificiis RR. Pontificum voluntatem*.

Probatur α) ex eo quod sententia adversariorum sit mera voluntatis pontificiae interpretatio, petita a suavitate regiminis RR. Praesulum absque ulteriori probatione ; quae insuper interpretatio videtur pugnare cum praxi RR. Pontificum, qui saepe saepius disertis verbis imposuerunt

1. *Antifebronius vindicatus*, t. III, diss. 6, c. 3, p. 67, Caesenae, 1771.

2. *L. c.* Cf. supra n° 181.

3. Cf. BOUX, *o. c.*, p. 164.

Episcopis obligationem leges quas ad ipsos dirigebant fideliter observandi¹; β) Ex tenore legum; leges enim pontificiae feruntur absolute, sine illa conditione; γ) Confirmatur ex eo quod damnata sit a Pio VII, in Bulla *Auctorem fidei*, propositio XI, qua docebant Pistorienses ab apostolicis usque temporibus in Ecclesia receptum fuisse, *ut decreta, aut definitiones, aut sententiae etiam majorum sedium non acceptarentur, nisi recognitae fuissent et approbatae a Synodo dioecesano*. Damnata est haec propositio tamquam « falsa, temeraria, derogans pro sua generalitate obedientiae debitae constitutionibus apostolicis », etc.

Nota. Ex propugnata doctrina non est deducendum Episcopos semper debere statim *exsequi* leges pontificias. Ipsi enim Pontifices aliquod huic absolutae doctrinae temperamentum attulerunt. Sic si legis alicujus executioni, propter peculiare loci circumstantias, graves alicubi obstant difficultates, possunt, quinimo debent Episcopi adhibere remedium *supplicationis* ad R. Pontificem, et interea temporis obligatio legis suspenditur ex benigna interpretatione voluntatis superioris². Excipitur lex quae respicit sacros ritus, caeremonias, sacramenta, clericorum vitam; talis statim est adimplenda³.

512. — 3° *Non requiri acceptionem principum seu regum placet*⁴.

§ 2. DE POTESTATE R. PONTIFICIS QUOAD JUS NATURALE ET DIVINUM.

513. — In praecedentibus actum est de auctoritate R. Pontificis in *jus constituendum*; in praesenti vero § et sequenti examinamus quanam sit ejus potestas in *jus constitutum*.

Jamvero quod *leges naturales et divinas positivas* spectat, uti probatur in tr. *De legibus*, non potest R. Pontifex eas mutare, neque eas abrogare, neque in iis vere dispensare. Ratio est, quia auctoritas inferior nihil potest in statutis auctoritatis superioris, nisi hoc ei specialiter concedatur; caeteroquin immutabiles sunt leges naturales proprie dictae. Potest autem R. Pontifex leges naturales et divinas interpretari seu declarare: est enim constitutus a Deo doctor fidelium supremus et infallibilis, eique consequenter commissum est jus et officium eos obligationes suas auctoritative edocendi⁵.

1. Cf. BOUIX, *o. c.*, p. 168 ss.

2. Cf. BENED. XIV, *l. c.*, n° 3, 4, 9; SUAREZ, *o. c.*, l. IV, c. 16, n° 5, 6, 7, 8; WERNZ, *o. c.*, p. 121; VAN DEN BERGHE, *o. c.*, p. 68; *Archiv. f. kath. Kirchr.*, 1911, t. XCI, p. 111 ss.

3. Cf. tamen VAN DEN BERGHE, *o. c.*, p. 69. — Cf. can. 5; 81; 336, § 1.

4. Cf. supra, n. 261.

5. Cf. VAN DEN BERGHE, *o. c.*, p. 30; WERNZ, *o. c.*, p. 140 s.; DE SMET, *o. c.*, n° 32, n° 328 ss.

§ 3. DE POTESTATE R. PONTIFICIS QUOAD JUS ECCLESIASTICUM.

514. — Cum veritas catholica sit, ut in theologia dogmatica ostenditur, potestatem S. Petri ejusque successorum esse omnino plenam ac perfectam, nullaque humana auctoritate circumscriptam, protinus sequitur perperam affirmari a Gallicanis, et deinceps a Jansenistis, R. Pontificis potestatem auctoritate veterum canonum, imo et particularium ecclesiarum consuetudinibus restringi et coarctari. Manifeste enim id repugnat naturae primatus.

Ut tamen facilius caligo ista dispellatur, quae ab auctoribus praefati erroris offunditur, ex professo proponimus sequentem thesim :

Romanus Pontifex non est subjectus imperio canonum humana potestate constitutorum ; adeoque potest canones illos pro adjunctis abrogare, mutare, eis derogare, in eisque dispensare : verbo Romanus Pontifex est superior quibuslibet canonibus, humana tantum auctoritate constitutis.

515. — I. **Explicatio.** Dicitur 1° R. Pontifex non est subjectus imperio canonum.

Quonam autem sensu dicta propositio sit intelligenda optime exponit Palmieri¹ his verbis : « Quaestio non est utrum canones pro regimine Ecclesiae conditi habeant *vim directivam* in Romanum Pontificem. Vis directiva normae alicujus in eo est quod eam sequens honeste et licite agat, officiumque suum recte impleat. Non ergo quaeritur utrum R. Pontifex debeat ex lege honestatis, ut suo officio faciat satis, rationem Domino redditurus, canonum executionem procurare et in sua speciali Ecclesia, et in aliis, *ut recte scilicet gubernet Ecclesiam* : ad quod obligatione morali tenetur manente semper potestate dispensandi, ubi necessitas id exigat ; nec quaeritur an quaecumque lex sive sententia ab eo feratur sit valida : nam scimus leges et sententias injustas esse per se nullas². Sed quaestio est, utrum *vi coactiva* tum praecipiente tum punitiva ecclesiasticorum canonum teneatur R. Pontifex, ita ut tamquam inferior iis legibus obligari poenisque ab iis statutis ligari possit : et sic proinde invalidus [illicitus] sit actus aliquid decernens contra ca-

1. *De Romano Pontifice*, p. 390 s. Cf. etiam VAN DEN BERGHE, *o. c.*, p. 91 ; WERNZ, *o. c.*, t. I, p. 163 s. ; t. II, pars 2, p. 326.

2. « Quamvis fieri possit, ut Romani Pontifices leges forte *minus opportunas*... condant, tamen numquam accidit neque unquam fiet, ut lex disciplinaris *rectae fidei et bonis moribus* opposita a Romano Pontifice universae Ecclesiae promulgetur. Nam etiamsi supremus gradus *prudentialis* Romanis Pontificibus in legibus disciplinaribus condendis nullibi est promissus, tamen certe ea gaudent infallibilitate, qua gaudet Ecclesia in legibus universalibus de disciplina ». WERNZ, *o. c.*, I, p. 163 s. ; omnes theologi admittunt Romanum Pontificem in *praeceptis* et *judiciis particularibus* posse errare. *Ibid.*, t. II, pars, 2, p. 327 s.

nones vel eos abrogans, ex eo tantum quod sit contra ipsos, licet quod praecipit Pontifex non sit per se aliquid inhonestum : hoc enim est canones habere vim coactivam in aliquem ». Priori autem sensu, non vero posteriori, accipienda sunt dicta RR. Pontificum, quibus aliquando negant se adversus canones quidquam posse. Et sane, quod R. Pontifex *vi directiva* canonum teneatur, ipsum jus naturale ac divinum demonstrat. Etenim « exigit jus naturale ac divinum ut supremus alicujus societatis rector ab iis peragendis caveat quae eidem societati detrimentum inferrent. Atque id in primis verum est de supremo Ecclesiae rectore seu de R. Pontifice, qui arctius animarum sibi commissarum spirituale bonum procurare tenetur. Atque leges pro bono generali latas, licet mutabilem disciplinam respicientes, si absque justa causa R. Pontifex vel ipse non observaret, vel abrogaret, vel in eis dispensaret, ingens procul dubio nocumentum Ecclesiae ingereret. Nam dictas leges sine causa transgrediendo, aliis exemplo suo earum violandarum viam sterneret. Eas vero, absque justa causa abrogando, vel in iis dispensando, bonum praepediret ex earundem legum fideli observatione proveniens. Ergo ¹... »

Dicitur 2° : *humana potestate constitutorum*. Canones enim qui vel *directe* a Deo ipso constituti sunt, vel saltem cum iis quae a Deo sunt constituta *essentialiter* conjunguntur, *qua tales* immutari non possunt per R. Pontificem *derogatione proprie dicta*. Nihilominus ipsas leges positivas divinas potest et debet interpretari et declarare ² : aliter enim Ecclesiam rite gubernare, ovesque CHRISTI per vias justitiae et veritatis deducere, nequiret.

516. — II. Demonstratio. 1° Ex juris axiomate : *Cujus est legem condere, ejus etiam est illius obligationem remittere*, sequitur legis vinculum relaxari posse auctoritate eorum qui aut legem condiderunt, aut superiorem, aut saltem parem cum eis potestatem tenent. Itaque R. Pontifex praedicta potestate potitur pro omni lege ecclesiastica sive a Concilio generali lata sit, vel consuetudine introducta ; quia praedecessoribus suis potestate par est, superior autem Conciliis. Absurdum autem esset, tum quod antecessor lege sua posset ligare successorem, tum quod inferior ligaret superiorem, tum quod quis stricto sensu seipsum ligaret.

2° Ipsi Gallicani, Jansenistae, necnon Febroniani concedunt, cum cura totius Ecclesiae, canonum custodiam et regimen ecclesiasticum S. Petri successoribus esse concreditum. Jam vero prudens regimen postulat, ut pro tempore, loco, causisque et personis, leges prius constitutae

1. BOUX, *De Papa*, t. II, p. 689 s. (editio 1869).

2. Supra, n° 513.

possint abrogari vel relaxari, veteribusque novae substitui. « Mutantur enim in dies hominum mores, mutantur rerum circumstantiae, et quod uno tempore utile erat, postea inutile, et quandoque perniciosum evadit¹ ».

3° Huc accedit constans Ecclesiae traditio, SS. Patrum et Doctorum consensus, ac Pontificum Conciliorumque testimonia².

517. — III. Corrolarium. Per transennam nota, vi ejusdem axiomatis, *legem Ecclesiae generalem corrigi, immutari vel dispensari non posse, nisi ab habente potestatem generalem, vel de ejus licentia*³. Ad ligandas igitur inferiori manus, non est necesse, inquit Fagnanus, ut sit illi expresse interdictum, ne quidquam contra superioris legem audeat intentare; sed sat est id ei non esse ab ipsa lege permissum.

Erronee itaque a quibusdam doctoribus asseritur: *Quidquid potest Pontifex in universo orbe, si ea excipias, quae totius Ecclesiae statum respiciunt, uti fidei articulum definire, potest Episcopus in sua dioecesi, nisi specialiter Papa sibi illud reservaverit*⁴ ».

§ 4. DE JURE R. PONTIFICIS RECIPIENDI APPELLATIONES.

518. — I. Jus supremum R. Pontificis. 1° *Appellationis* nomine venit provocatio ab inferiori iudice ad superiorem, ut lata sententia corrigatur vel revocetur. Quamobrem est juris praesidium, caeteroquin juri naturae innixum; est species quaedam defensionis a gravamine, illato vel imminente, ob sententiam injuste prolatam, sive ignorantia, sive malitia, sive errore iudicum.

2° Naturalis aequitas suadet et postulat, ut in omni societate existat appellationis remedium; sed bonum societatis regimen requirit, ut sit tribunal aliquod supremum, a quo non possit appellari, ne lites sint infinitae. Tribunal autem istud aliud esse non potest quam tribunal summi principis. Utrumque in Ecclesia obtinet: uti diserte declaravit Conc. Vaticanum, Const. *Pastor aeternus*, cap. III, 5⁵: videlicet, praeter alios, quos appellare licet, unicuique liberum est appellare, a quacumque sententia alterius ecclesiastici iudicis, R. Pontificem⁶; sed ab hujus

1. BENED. XIV, *De Syn.*, l. V, c. 3, n° 7.

2. Cf. c. 20, X, l. 6; c. 4, X, III, 8 etc. Cf. supra n° 146.

3. Cf. can. 80.

4. Cf. Can. 81, 15; cf. FAGNANUS, *Jus canonicum*, in cap. *Dilectus*, l. I, tit. 2 *de temp. ordin.*, n° 16, et cap. *Perniciosa*, l. I, tit. 31, *de offic. ordin.*, n° 28; BENED. XIV, *o. c.*, l. IX, c. I, n° 7; l. XII, c. 1-5.

5. Cf. GRANDERATH, *o. c.*, p. 226 s.; DENZINGER-BANNWART, *o. c.*, n. 1676.

6. Cf. can. 1569, § 1.

sententia non datur appellatio nec ad ipsum Concilium generale¹. Hoc jus R. Pontificis sequitur ex sua suprema, plena, universali et vere monarchica potestate judiciali.

519. — II. Errores. 1° Hinc a Papa ad futurum Concilium generale appellantes jure meritoque incurrunt ipso facto excommunicationem contra ipsos latam a Pio II, const. *Exsecrabilis*, 18 Jan. 1459, confirmatam a Julio II, const. *Suscepti*, 1 Jul. 1509, reservatam Sedi Apostolicae in bulla *Coenae*, casu 2 et speciali R. Pontifici modo reservatam per const. *Apostolicae Sedis*². Quae poena confirmata fuit per can. 2332.

Neque magis admitti potest *appellatio ab abusu*³, qua scilicet in negotio ecclesiastico ad principem laicum, vel curiam civilem appellatur a sententia R. Pontificis, eo quod censeatur sua potestate esse abusus. De hac appellatione, gravissime damnata in bulla *Coenae* et in *Syllabo*, prop. XLI citata *supra*, n° 261, ex professo sermo erit in tr. *De judiciis*, lib. V, tit. XIV, cap. I.

§ 5. DE JURE R. PONTIFICIS TRACTANDI CAUSAS MAJORES.

Auctores. FEYE, *o. c.*, p. 496 ; DE ANGELIS, *o. c.*, t. I, pars 2, p. 182 ; CAVAGNIS, *o. c.*, t. II, p. 19 ss. ; MONIN, *De Curia Romana*, p. 342 s., Louvain, 1912 ; *Dictionnaire de théol. cath.*, v° *Causae majores* ; SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 348 ; VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 244 s.

520. — I. Causae majores in genere. 1° « Gravioris momenti negotia quae uni Romano Pontifici reservantur sive natura sua, sive positiva lege, *causae majores* appellantur » (can. 220).

Illae causae triplicis sunt generis : aliae sunt doctrinales ; aliae disciplinares seu administrativae ; aliae sunt judiciales. Ex eo quod R. Pontifex gaudeat magisterio infallibili et potestate jurisdictionis suprema et universali sequitur ipsi reservari causas majores sive quae natura sua tales sint quia exigunt infallibilitatem aut supponunt supremam regendi

1. Cf. can. 228, § 2. Vide DE BRABANDERE-VAN COILLIE, ed. 7, p. 158-163 ; PALMIERI, *o. c.*, p. 414 ss. ; SOGLIA, *o. c.*, t. I, p. 261 ss. ; DEVOTI, *Jus canonicum universum*, t. III, append. ; ejusd. auct., *Institutiones canonicae*, t. II, p. 170 ss. ; SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 314 ; BENED. XIV, *o. c.*, l. IV, c. 5 ; quoad canones Sardicensis, cf. *supra* bibliographiam n. 38 ; JUNGSMANN, *Dissertationes selectae*, t. II, p. 15 ss. ; de appel. Africanis, v. HEFELE-LECLERCQ, *o. c.*, t. II, p. 1238 ss. ; JUNGSMANN, *o. c.*, p. 220. Cf. etiam C. Trid. Sess. XXV, c. 10, de ref. ; Const. *Apostolicae Sedis*, tit. I, n° 4.

2. Tit. I, n° 4 ; Cf. Conc. Vatic., l. c. ; cf. *supra*, n. 182 ; *Collat. Brugen.*, 1913, t. XVIII, p. 147 ss., 221 ss., 377 ss., 505 ss.

3. Cf. CLEEREMANS, *L'appel comme d'abus au point de vue des questions spirituelles*, in *Sém. hist. de Louvain* 1908-1909. *Annuaire*, 1910, p. 479 ss., cum optima fontium et bibliographiae annotatione ; AFFRE, *De l'appel comme d'abus*, Paris, 1845 ; FRIEDBERG, *o. c.*, p. 272, 298, 302 ; SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 58, 62, 748.

potestatem¹, sive quae lege positiva tales habeantur ex reservatione Pontificia².

2° Causae autem dicuntur *maiores* ex triplici capite : *a/* ex natura rei de qua agitur, v. g. leges dogmaticae aut de factis dogmaticis, ut canonizatio sanctorum ; praecepta generalia morum et disciplinae ; quae spectant ad statum Ecclesiae universalis, v. gr. erectio dioecesium ; *b/* ex magnitudine difficultatis ex illis emersae ; interdum enim quasi synonyma ponuntur maiores et difficiliore quæstiones ; *c/* ratione dignitatis personae, v. g. dum de Episcopo aut de principe agitur³. Haec postrema duo causarum genera saltem ex positiva ordinatione R. Pontifici reservantur.

3° Non omnes causas maiores per semetipsum cognoscit Summus Pontifex ; sed vel illas Sacris Congregationibus aut Tribunalibus⁴ *jure ordinario* tractandas committit, v. gr. causas Fidei S. Officio, erectiones Episcopatuum extra regionibus missionum C. Consistoriali ; vel Dicasteriis Romanis aut speciali Commissioni *per delegationem* illas instruendas aut etiam terminandas mandat⁵.

521. — II. Causae maiores in specie. Inter alias causas memorandae sunt :

522. — A. Erectio, unio, divisio et suppressio dioecesium⁶.

523. — B. Creatio Episcoporum, 1° Observandum est, Apostolos extraordinariam a CHRISTO accepisse potestatem *Episcopos instituendi* ; sed solum Petrum potitum esse ejusmodi potestate ordinaria, quae consequenter ad successores transivit. Apostolis igitur vita functis, solius R. Pontificis est singulis Episcopis subditos assignare regendos, seu dioecesim gubernandam.

2° R. Pontifici competere potestatem creandi Episcopos *probat* ex Trid.⁷ : « Si quis dixerit Episcopos, qui auctoritate R. Pontificis assumuntur, non esse legitimos et veros Episcopos, sed figmentum humanum, anathema sit ». Hanc autem potestatem *soli* R. Pontifici esse pro-

1. Quae respiciunt potestatem jurisdictionalem sunt delegabiles praelatis inferioribus ; delegatione vero fiunt minores. Ex his quae ordinem dicunt ad statum Ecclesiae universalis non alia causa delegari solet quam praesidentia Concilii. Cf. CAVAGNIS, *o. et l. c.*, p. 20 s. ; MAROTO, *o. c.*, p. 179 s.

2. Quoad notiones historicas cf. *Diction. de théol. cath.* v° c., col. 2040 s. Elenchus causarum majorum non habetur nisi ex auctorum sententiis, v. SAEGMUELLER, *l. c.*

3. Cf. can. 1557, § 1.

4. Causae maiores penitus excluduntur a competentia tribunalis S. Rotae Romanae (can. 1600).

5. Cf. MONIN, *o. c.*, 342 s.

6. Cf. supra n° 489 ss.

7. Sess. XIII, can. 8.

priam, colligitur ex plenitudine ejus jurisdictionis in universam Ecclesiam. Etenim « si alii praeter R. Pontificem possent, independenter ab ipso, Episcopos eligere et confirmare, non plena, sed valde mutila et trunca foret R. Pontificis potestas quoad regendam Ecclesiam. Plena sane nunquam dicitur illius regis potestas, in cujus regno provinciarum gubernatores ab aliis independenter ab ipso constitui possint ¹ ». Quod vero antiquitus Patriarchae, Primates et Metropolitae quoque Episcopos crearunt, id nihil obest juri nativo R. Pontificis.

« Episcopalibus jurisdictionis conferendae potestas, ait Pius VI ², ex nova disciplina a pluribus saeculis jam recepta..., unice residet penes Ap. Sedem; ita ut hodie R. Pontifex, ex muneris sui officio, pastores singulis ecclesiis praeficiat ».

Quae doctrina clarissime proponitur a codice juris canonici, can. 329, § 2; 332, § 1.

524. — C. Translatio, renuntiatio, depositio, amotio episcoporum.

1° Cum solus R. Pontifex vi primatus potestatem habeat Episcopos creandi, plane consequitur, ipsi quoque soli divina institutione competere *jus Episcopos transferendi*: qui enim transfertur, is alterius ecclesiae Episcopus constituitur ³.

Priscis quidem temporibus Episcoporum translationes, ex indulgentia S. Sedis, etiam a Conciliis provincialibus factae fuerunt; sed progressu temporis fuerunt revocatae ad Sedem Apostolicam.

2° Eadem est Pontificis potestas *circa Episcoporum renuntiationem et depositionem*; nam vinculum spirituale, quo Episcopus ecclesiae suae obligatur, demum non nititur jure divino sed humano, nempe *mandato R. Pontificis*, et sicuti nemo sine mandato illo vinculum suscipit, ita nemo sine illo vinculum dissolvere potest. Quod mandatum etiam ex facto criminoso potestate suprema Pontificis revocari licet. Hoc autem jure jam inde ab incunabulis Ecclesiae RR. Pontifices sunt usi ⁴.

3° Depositio fit in poenam; amotio vero propter magnam utilitatem vel necessitatem Ecclesiae. Dum initio hujus saeculi Pius VII plures Episcopos etiam invitos in Gallia destituit, acriter de hoc puncto nonnulli scripserunt. Verum difficile non est ejus agendi rationis legitimitatem ostendere. Nam jurisdictio particularis, quam singuli episcopi vi officii pastoralis in suas dioeceses exercent non immediate a Deo sed a

1. BOUX, *De Episcopo*, t. I, p. 197 s.

2. *Brevi Caritas*, 13 aprilis 1791, cf. *Pii VI acta quibus Ecclesiae catholicae calamitatibus in Gallia consultum est*, t. I, p. 141.

3. Cf. can. 430.

4. Cf. c. 2, X, i, 7; Conc. Trid. Sess. XXIV, c. 5, de ref. Cf. can. 1557, § 2, 1°.

Romano Pontifice tanquam ex causa proxima est derivanda¹, consequenter vindicamus R. Pontifici potestatem *valide* auferendi jurisdictionem Episcopi, non tamen *licite* sine justa causa².

525. — D. Concessio coadjutorum episcopaliū. 1° Impotenti Episcopo, nisi sponte episcopatum dimittat, dandus est coadjutor, cujus opere et consilio dioecesis recte administretur. Datur plerumque *personae* Episcopi, nonnunquam tamen *sedi*³. Sunt autem coadjutores personae Episcopi dati duplicis potissimum generis: alii constituuntur sine futura successione, et olim nomine coadjutorum *temporalium* a canonistis saepe designantur, nunc autem speciali nomine dicuntur *Auxiliares*; alii vero, cum jure successionis, et dicuntur *perpetui*, seu *haereditarii*⁴.

2° Unius est Romani Pontificis Episcopo coadjutorem constituere (can. 350, § 1)⁵. Ad Congregationem consistorialem spectat coadjutores et Auxiliares Episcoporum constituendos proponere ac praevios constitutioni actus perficere⁶.

Hodie etiam pro minoribus beneficiis ecclesiasticis, dare coadjutorem cum vel sine jure successionis, pertinet ad Sedem Apostolicam (can. 1433)⁷.

Adeo prudens est Ecclesia in concedenda coadjutoria, quia haec periculum adducit turpis ambitionis et haereditariae successionis⁸.

526. — E. Causae episcoporum. Causae Episcoporum sunt vel *criminales*, vel *civiles* seu *contentiosae*.

1° *Ipsius Romani Pontificis dumtaxat* jus est judicandi in *criminalibus* Episcopos etiam titulares (can. 1557, § 1, 3°)⁹.

2° *Tribunalibus vero Sedis Apostolicae* reservatur judicare Episcopos residentiales in *contentiosis* (can. cit., § 2, 1°); quodsi agatur de juribus aut bonis temporalibus Episcopi aut mensae vel curiae dioecesanae controversia dirimenda deferatur vel, Episcopo consentiente, ad dioecesa-

1. WERNZ, *o. c.*, p. 526 ss.; CAVAGNIS, *o. c.*, t. II, p. 35; PALMIERI, *o. c.*, p. 373 ss.; STRAUB, *o. c.*, t. II, p. 122 ss.

2. FEYE, *o. c.*, p. 501; BOUIX, *o. c.*, p. 387 ss.; SOGLIA, *o. c.*, p. 253 ss.; MUZZARELLI, *Opusculi*, t. III, p. 433 ss., Bruxelles, 1837. Cf. *Le livre blanc du Saint-Siège*, chap. IX, *la question de Dijon et de Laval*, p. 62.

3. Cf. can. 350, § 2; S. C. Consist., 10 jan. 1920, ap. AAS., 1920, t. XII, p. 41.

4. Cf. can. cit. 350, § 3; SOGLIA, *o. c.*, p. 256 ss.; WERNZ, *o. c.*, p. 81; SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 413 ss.; HEFELE-LELCERCQ, *o. c.*, t. II, p. 1353 ss.

5. Cf. c. un. VI, III, 5; c. 5, X, III, 6; Trid. Sess. XXV, c. 7, de ref.; Sess. XXIV, c. 19, de ref. Quomodo provisum est administrationi dioecesis sede impedita, dicetur infra, tit. VIII, cap. 7.

6. Can. 248, § 2.

7. Cf. c. 3-4-6, X, III, 6; Conc. Trid. Sess. XXI, c. 4, 6 de ref. — Salvo praescripto can. 475, 476.

8. WERNZ, *o. c.*, p. 78.

9. Cf. quoad antiquam disciplinam, Conc. Trid. Sess. XXIV, c. 5, de ref.

num tribunal collegiale quod constat officiali et duobus iudicibus synodalibus antiquioribus, vel ad iudicem immediate superiorem (can. 1572, § 2) ¹.

527. — F. Erectio capitulorum, novarum dignitatum, novarum religionum, provinciarum religiosarum et monasteriorum. Hodie ad Curiam Romanam pertinet : 1° Capitulorum tum cathedralium tum collegialium institutio seu erectio, innovatio et suppressio (can. 392) ².

2° Erectio et collatio dignitatum tum in capitulis cathedralibus tum in collegialibus (can. 394, § 2 ; 396, § 1).

3° Erectio formalis et iudica ordinum regularium et religionum juris pontificii, eorumque mutatio et suppressio. Episcopi condere possunt congregationes religiosas dioecesanæ, at non nisi prius consulta Sede Apostolica (can. 492, § 1) ³. Harum vero suppressio spectat ad Sanctam Sedem (can. 493) ⁴.

4° Erectio novarum provinciarum religiosarum, saltem si agitur de religionibus juris pontificii, itemque earum conjunctio, nova circumscriptio, suppressio (can. 494, § 1).

5° Erectio domus religiosæ exemptæ aut monasterii monialium, aut cujusvis religiosæ domus in locis S. Congregationi de Prop. Fide subjectis (can. 497, § 1) ⁵. Domus religiosa exempta supprimi nequit sine beneplacito apostolico (can. 498).

528. — G. Ordinationes sacrae liturgiae. Liturgia, quæ *publicum ministerium* sonat, potest definiri : *forma cultus externi a Deo data vel ab Ecclesia probata*.

Antiquitus Episcopi, ex tacita vel expressa RR. Pontificum concessione, in liturgia dirigenda in suis respective dioecesibus magnam habuerunt partem ; sed cum hoc egerint ex delegatione, et non jure sibi proprio, nihil ex eo colligi potest contra supremam in hac quoque materia Papæ auctoritatem. Quapropter a vero longe aberrant Protestantes et Gallicani, qui potestatem in liturgia non tantum Episcopis, sed etiam principibus saecularibus tribuere audent.

Jam solus Papa in universa Ecclesia liturgiam moderatur (can. 1257) ⁶,

1. Cf. quoad jus antiquius BOUIX, *De Episcopo*, p. 457 ss.; FEYER, *o. c.*, p. 507 s.; WERNZ, *o. et l. c.*, p. 501 ; V. SCHERER, *o. c.*, t. I, p. 545.

2. Coll. can. 248, § 2 ; 260, § 1 et 2.

3. Motu proprio Pii X, 16 jul. 1906, ap. *Collat. Brugen.*, 1906, t. XI, 561 ss.

4. Coll. can. 498.

5. Cf. BENED. XIV, *de Synod.*, l. IX, c. 1, 9 et Const. Leonis XIII *Romanos Pontifices*, 8 maii 1881, ap. AAS., 1910, t. II, p. 254 ss.; quæ ad multas regiones extensa fuit, cf. AAS., *l. c.*; 1911, t. III, p. 183.

6. Cf. etiam can. 1145, 1244 ; C. BENED. XV, *Sedis hujus Apostolicæ*, 14 maii 1920, AAS., t. XII, p. 317 ss.

per se, vel per S. Congregationem Rituum, quae in hac re pro Ecclesia latina habet ordinariam et apostolicam potestatem¹. Unde Episcopi, independenter a Papa, vel ab eadem Congregatione, liturgiam mutare, aut novam instituere nequeunt².

529. — H. Aliae causae majores. R. Pontifici insuper competunt :
1° *causae de fide et moribus* nondum definitae³.

2° *Beatificatio et canonizatio Sanctorum* (can. 1999, § 1). Jus canonizandi solius Sedis Ap. proprium est, nec unquam fuit Episcopis concessum. Beatificatio vero primis Ecclesiae saeculis ab illis fiebat ; ast certum est eam ab Urbano VIII an. 1634 fuisse R. Pontifici reservatam⁴. Assignantur nunc hae causae Congregationi Rituum (can. 253, § 3 ; 1999, § 2).

3° *Exemptiones a jurisdictione Ordinariorum*. Quamquam episcopalis ordo divinitus institutus sit, portio tamen gregis quam Episcopus regit, a CHRISTO determinata non fuit ; sed ejus designatio a R. Pontifice pendet. Divinis itaque Episcoporum juribus nulla fit injuria, dum ecclesia, monasterium, vel persona aliqua, justis de causis, a jurisdictione alicujus Episcopi solvitur et eximitur. Istud RR. Pontificum jus, sapientissimis pro ejus usu propositis regulis, confirmatum fuit in quinque Conciliis : nimirum Viennensi, Constantiensi, Lateranensibus IV et V, ac Tridentino. Ex iisdem Conciliis patet jus concedendi exemptiones soli R. Pontifici reservatum esse⁵.

4° *Concessio indulgentiae plenariae, vel partialis* quae excedit limites praefixos potestati Episcoporum, Archiepiscoporum et Cardinalium, et committitur ordinarie Sacrae Poenitentiariae⁶.

5° *Jus convocandi Concilium oecumenicum*, ei praesidendi illudque confirmandi (can. 222, 227).

6° *Hodie etiam celebratio Concilii plenarii* nequit haberi nisi prius petita venia a Romano Pontifice qui suum legatum designat ad Concilium convocandum eique praesidendum (can. 281). Imo acta *Concilii plenarii et provincialis* debent a S. C. Concilii vel a S. C. de Propaganda Fide ante validam promulgationem rite recognosci (can. 291, § 1).

7° *Alia negotia quae extraordinariam difficultatem annexam habent*, v. g. causa matrimonialis agitata inter principes⁷.

1. Pro ritibus orientalibus competens est Congregatio pro Ecclesia Orientali.

2. Cf. Conc. Trid. Sess. VII, can. 13 ; WERNZ, *o. c.*, p. 328 et t. III, 2 pars, p. 10.

3. Cf. can. 1323, § 2 ; 247, § 1.

4. Cf. BENED. XIV, *De beat. et canoniz.* SS., l. I, c. 10 ; DE ANGELIS, *o. c.*, t. I, pars 2, p. 339 ss.

5. Cf. can. 615 ss.; vide supra n° 469 s.

6. Cf. can. 912 ; 258, § 2.

7. Cf. can. 1962 ; 2227, § 1.

h/ Tandem negotia quae R. Pontifex speciatim sibi *reservavit*, vel quibus, ut dicitur, *manum apposuit*. De his verbum addendum est.

530. — III. De reservationibus. 1° RR. Pontifices sibi reservarunt tum absolutionem a nonnullis censuris et peccatis, tum collationem quorundam beneficiorum et munerum ecclesiasticorum, tum plura alia negotia statim indicata. Quidam reservationes illas reprehenderunt, quorum alii eas dicunt ortas ex Isidorianis decretalibus, alii eas ut injustas et illicitas habent.

2° RR. Pontifices *causas criminum graviores* sibi reservarunt *jure divino*. Etenim in quibusdam criminibus reservandis utuntur « suprema potestate sibi in universa Ecclesia tradita », ut docet Trid. ¹. Suprema autem potestas illa non fuit ab Ecclesia, sed ab ipso CHRISTO RR. Pontificibus tributa. Ergo, etc.

Beneficia autem sibi reservant RR. Pontifices ² tum ratione primatus, tum ratione supremae bonorum ecclesiasticorum administrationis, tum denique sacrorum canonum praescripto, de quibus omnibus late disserunt auctores ³.

3° Reservationum *origo* saepe fuerunt socordia multorum Episcoporum, dissidia et vitia quae irrepserant, temeritas praepotentium, quae omnia in publicum damnum, et magnam ecclesiarum perturbationem deflectebant. « Quum autem Episcopi, ut verbis utar P. Ballerini ⁴, cum suis facultatibus instituti fuerint a CHRISTO in bonum Ecclesiae, non vero Ecclesia in Episcoporum, hi utilitati vel necessitati Ecclesiae ita debent studere, ut non inique ferant, si ex utilitate vel necessitate ejusdem Ecclesiae aliquot facultatum suarum restrictionem, moderationem, aut reservationem suprema potestas faciendam censuerit ⁵ ».

531. — IV. De appositione manus pontificiae. Haec locum habet cum Papa incepit tractare aliquam causam, caeteroquin non reservatam, neque majorem ⁶. Hoc ipso non potest amplius illa causa, in ea parte cui Pontifex manum apposuit, ab inferiore iudice vel praesule tractari, nisi postquam appositio manus suum effectum consecuta fuerit. Nam

1. Sess. XIV, c. 7, de cas. res.

2. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 533.

3. Cf. SOGLIA, *o. c.*, p. 277 ss.; WERNZ, *o. c.*, t. II, pars 2, p. 111.

4. *Vindiciae auctoritatis pontificiae contra opus Justini Febronii*, Venet., 1768, cap. 4, n° 4.

5. Cf. JUNGSMANN, *Dissert. selectae*, t. VI, diss. 32, n° 68 ss.; DEVOTI, *Institutiones*, p. 277 ss.; GOELLER, *Die päpstliche Reservationen u. ihre Bedeutung für die kirchl. Rechtsentwicklung des ausgehenden Mittelalters*, in *Internation. Wochenschrift*, 1910, t. XI, p. 337 ss., 363 ss.; SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 312 ss.; Dr BAIER, *Päpstliche Provisionen für niedere Pfründen bis zum Jahre 1304*, Münster, 1911.

6. Cf. can. 1557, § 3; 1435, § 1, 4°.

ipso facto censetur Papa causam illam tacite ad se revocare, sicque sub nullitate actus ligare manus inferioris, ne amplius pro ea vice possit huic negotio se immiscere. Regula illa obtinet sive Pontifex per se, sive per alium, sive per aliquam Congregationem, causae se intromittat¹.

§ 6. DE JURE R. PONTIFICIS MITTENDI LEGATOS, NUNTIOS ET VICARIOS APOSTOLICOS.

« Agitur de graviore atque insigniori jure primatus... quo praeditus R. Pontifex... suo fungitur apostolico munere per ecclesiasticos viros, sive stabiles, sive ad tempus, veluti magis expedire censuerit, delegatos in iis dissitis locis, ubi ipse interesse non potest; praecipiens eisdem ut ibi suas vices obeant, eamque jurisdictionem exercent, quam is per se, si adesset, exerceretur⁴ ».

532. — I. **Error.** Jus illud post protestantes impugnarunt: a/ M. Ant. de Dominis, Richerius, Eybel, Febronius, quorum errores in praxim reducere sub Pio VI attentarunt quatuor Metropolitani Germaniae, innixi per-versis principiis in congressu Emsensi statutis, an. 1786. Concedebant quidem R. Pontifici jus mittendi Legatos extraordinarios, sed aperte resistebant Legatis missis cum jurisdictione stabili. Praecipua eorum ratio erat falsum principium, quo dicebant R. Pontifici non esse immediatam seu ordinariam potestatem in singulos fideles, sed mediatam tantum et extraordinariam; id est, eum nihil posse in aliorum Episcoporum dioecesisibus, nisi casu extraordinariae necessitatis aut utilitatis, quo unitas et incolumitas Ecclesiae periclitaretur².

b/ Gallicani, qui docebant vi libertatum ecclesiae Gallicanae non posse a Papa in Galliis constitui legatos stabiles cum jurisdictione ordinaria; extraordinarios vero non nisi assentiente gubernio suam jurisdictionem exercere posse³.

533. — II. **Probatur** contra illos omnes *jus esse R. Pontifici a civili potestate independens, in quamlibet mundi partem mittendi legatos quoslibet, etiam ordinarios* (can. 265):

1° *Ex intima natura primatus.* « Pontifex R., vi primatus divina auctoritate fundati, constitutus non tantum est centrum unitatis et communionis catholicae; sed ei insuper incumbit generalis et suprema cura, sollicitudo atque superintendencia in omnes ecclesias, cujus auctoritate...

1. Cf. REIFFENSTUEL, in tit. *de praebendis et dignitatibus* (l. III, tit. 5), n° 407 ss.

2. Pius VI, Responsio ad Metropolitanos Moguntiae, etc., super Nuntiaturis Apostolicis, 14 nov. 1789, cap. 8.

3. Cf. JUNG-MANN, *o. c.*, t. VII, p. 422; SOGLIA, *o. c.*, p. 285 ss.; SAEG-MUELLER, *o. c.*, p. 61, nota (1); 63, nota (2); 385, nota (1).

4. Cf. art. 2 articulorum organicorum.

ea omnia exsequitur, quae Ecclesiae universalis, aut particularis cujuscumque salus, utilitas necessitasve postulat. Haec autem... cum plerumque ita constituta sint, ut personalem non raro praesentiam exigant, quam tamen Pontifex variis distentis impedimentis per se ipsum exhibere non valet, prohiberi is certe nulla ratione poterit, quominus per Legatos sufficienti auctoritate pro negotiorum expediendorum diversa natura instructos, has muneris sui partes expleat¹ ».

2° *Ex constanti Ecclesiae disciplina*, a primis usque saeculis deducta ; ex auctoritate ecclesiasticarum atque imperialium legum ; ex communi denique canonistarum ac jurisconsultorum, praesertim Germanicorum, etiam protestantium, sententia. Quod ostendit Pius VI in opere praestantissimo *Responsio super nuntiaturis*, l. cit., sect. 3².

§ 7. DE JURE RECIPIENDI RELATIONES.

534. — Jus illud praecipue spectat ad causas majores, de quibus diximus statim § 5. Sed ex universali R. Pontificis potestate etiam deducitur, eum posse exigere et recipere relationes in quibusvis ecclesiasticis negotiis, et de iis supremo jure statuere. Insuper ad Papam pertinet praescribere modum, quo relationes fieri cupit ; praecipuus autem ille est, qui adhibetur in visitatione SS. Liminum, ab Episcopis statutis a jure epòchis peragenda³.

ARTICULUS IV. — De principatu civili R. Pontificis.

Ingens quoad hanc quaestionem habetur bibliographia quae *sub respectu historico* invenitur apud HERGENROETHER-KIRSCH, *Kirchen-gesch.*, t. II, p. 43, 65 ; t. III, p. 785, 900 ; SAEGMUELLER, *o. c.*, 49. Cf. J. HALLER, *Die Quellen zur Geschichte der Entstehung des Kirchenstaates*, Leipzig, 1907 ; *Conspectus historicus* habetur ap. HERGENROETHER-KIRSCH, *o. et l. c.* ; L. DUCHESNE, *Les premiers temps de l'État Pontifical*³, Paris, 1912 ; GOYAU, *Lendemain d'Unité*, Paris ; *Collat. Namurcen.*, 1907-1908, t. VII, p. 23 ss. ; 1909-1910, t. IX, p. 295 ss., 1910-1911, t. X, p. 25 ss. ; *Collat. Brugen.*, 1911, t. XVI, p. 412 ss., 465 ss., 512 ss.

Fontes juridici. Praeter citatos in corpore paragraphi cf. *De civili principatu RR. Pontificum* (Excerpta ex Actis Pii IX et Leonis XIII, Romae, 1901, ex officio facta) ; GALANTE, *o. c.*, p. 17 ss., 311 ss. ; encycl. Pii IX, *Rescriptes*, 1 nov. 1870 ; formula juramenti a Cardinalibus in conclavi emittendi, praescripta a C. Pii X *Vacante Sede*, 25 dec. 1904 ; *Le livre blanc du Saint-Siège*, ch. VIII, *Visite du Président Loubet à Victor Emmanuel III, à Rome*, p. 55 ; Encycl.

1. SCHOTTIUS, *Dissertatio de legatis natis*, c. 1, § 5, Bamberg, 1788 ; WERNZ, *o. c.*, p. 444.

2. Cf. BOUIX, *De Curia Romana*, pars IV, sect. 1 ; DE ANGELIS, *o. c.*, t. I, pars 2, p. 150 ; FEYE, *o. c.*, p. 514 ss. ; WERNZ, *o. et l. c.* ; SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 381 ss. ; GALANTE, *o. c.*, p. 555 ss.

3. Cf. BENEDICTUS XIV, *De Syn.*, l. XIII, a. c. 6 ad ult. ; SOGLIA, *o. c.*, p. 286 ss.

- Pii X, *Il fermo proposito*, 11 jun., 1905 (*Actes de S. S. Pie X*, t. II, p. 99, Paris) de *non expedit* et participatione catholicorum in Italia electionibus (Cf. quoad hos actus, *Rev. du clergé français*, 1912, t. LXXII, p. 130 ss., 385 ss.); Epist. Pii X ad episcopos Lombardiae 1 julii, 1911, ap. AAS., 1911, t. III, p. 475 (*V. Rev. du clergé franç.*, 1912, t. LXXIII, p. 115 ss.); Concio Comitibus Dalla Torre, Venetiae, 1913 jan. ap. *Osservatore Romano*, 1913, n° 27 jan. et in *Schweiz. Kirchen-Zeitung*, 1913, p. 50; Encycl. Bened. XV, *Ad beatissimi Apostolorum Principis*, 1 nov. 1914, AAS., 1914, t. VI, p. 565 ss.; Allocutio consistor. BENED. XV, 6 nov. 1915, *ibid.*, 1915, t. VII, p. 509 ss.; epistola BENED. XV, 25 nov. 1915, *ibid.*, p. 589; Encycl. BENED. XV, *Pacem*, 23 jul. 1920, *ibid.*, 1920, t. XII, p. 209 ss.
- Auctores.** WERNZ, o. c., t. II, pars 2, p. 336; SAEGMUELLER, o. c., p. 350; HERGENROTHER-HOLLWECK, o. c., p. 285 s.; VAN DEN BERGHE, o. c., p. 51 ss.; STRAUB, o. c., t. II, p. 545 ss.; BILLOT, *De Ecclesia*, t. II, p. 146 ss.; CAVAGNIS, o. c., t. III, p. 231; *La Sovranità temporale dei R. Pontefici*, Roma, 17 vol., 1860-1864; *Il Papa e l'Italia*, Roma, 1881; MONETTI, *La Questione Romana ed il Laicato cattolico italiano*, Siena, 1912; *Die Römische Frage u. die Kirchenrechtl. Möglichkeit ihrer Lösung*, in *Arch. f. kath. Kirchenr.*, 1909, t. LXXXIX, p. 654 ss.; 1910, t. XC, u. 68 ss., 262 ss., 503 ss., 683 ss.; 1911, t. XCI, p. 3 ss.; SEGAX, *L'indépendance du pape et le pouvoir temporel*, Paris, 1905; P. M. DE MURAS, *La cuestión romana*, in *Estudios Franciscanos*, 1912, t. VIII, p. 251 ss.; 328; RICKABY, in *the American catholic Quarterly Review*, 1908 et 1909, t. XXXIII, XXXIV; L. GLORIEUX, *Aspects actuels de la question romaine*, in *Rev. du clergé fr.*, 1914, t. LXXIX, p. 169 ss.; VETTOREL, *Due grandi problemi: la questione elettorale e la questione romana*, Firenze, 1914; Y. DE LA BRIÈRE, *Les luttes présentes de l'Eglise*, t. I, p. 87 ss.; t. II, p. 97 ss.; t. III, p. 115 ss., 301 ss.; t. IV et V, Paris, 1913 s.; *Historisch-politische Blätter*, 1913, t. CLI, p. 401 ss.; * WERMINGHOFF, *Weltkrieg, Papsttum u. römische Frage*, Halle a. S.; DUBLANCHY, *L'indépendance temporelle du Pape d'après la théologie*, in *Revue thomiste*, 1918, t. XXIII, p. 321 ss.; 1919, t. XXIV, p. 27 ss., 167 ss., 242 ss.; BASTGEN, *Die römische Frage, Dokumente und Stimmen*, Freiburg-i-Br., 3 vol., 1917-1919; *La question romaine*, Strasbourg, 1919; GIANGRANDE, *Papa e Santa Sede nella storia, nel diritto e nella legge delle garantigie*, Roma, 1920; *La question romaine*, in *L'action cathol.*, 1920, t. VI, p. 217 ss.; SCHNEIDER, *Het probleem van den Paus en het Volkenrecht*, 's Hertogenbosch, 1920; DE BRUYN, *Waarom en hoever heeft de Paus tijdelijke macht noodig*, Utrecht, 1919; Z. GARCIA VILLADA, *La cuestión Romana. Documentos y ecos*, in *Razon y Fe*, 1921, t. LIX, p. 456 ss.; GODRYCZ, *Un appello polaco-americano per l'indipendenza politica et economica della S. Sede*, Florence, 1921; VAUSSARD, *L'intelligence catholique de l'Italie dans le XXe siècle*, Paris, 1921.

R. Pontifex praeter plenam divinitus acceptam potestatem pascendi, regendi et gubernandi universalem Ecclesiam, obtinet etiam, more caeterorum principum, potestatem temporalem in aliquas provincias, quas summo imperio administrat. Cum principatus ille ad Ecclesiae bonum et utilitatem respiciat, hostes S. Sedis illum convellere et labefactare conantur, non tantum vi armorum, sed etiam et praesertim falsis ac perniciosis principiis. Adversus eos quatuor sequentes defendimus propositiones.

§ 1. UTRAQUE POTESTAS COMPATIBILIS EST.

535. — *Dominium temporale nullatenus adversatur potestati sacrae, seu non repugnat ut unus homo sit princeps ecclesiasticus et politicus simul.*

Probatur. 1° *A ratione.* Istae potestates non sunt contrariae, sed utraque a Deo, et una alteri servit; ergo non pugnant inter se, et consequenter simul in eodem esse possunt¹.

2° *Ex doctrina et praxi catholicorum.* Doctores enim catholici tam unanimiter compatibilitatem utriusque potestatis propugnant, ut Pius IX damnarit in *Syllabo* prop. LXXV: *De temporalis regni cum spirituali compatibilitate disputant inter se christianae et catholicae Ecclesiae filii.*

Insuper, non solum pii optimique principes fuere, qui principatum temporalem Episcopo Romano concesserunt, ut Constantinus, Pippinus, et Carolus Magnus; sed etiam plerique Sancti Pontifices, qui illum receperunt, ut S. Leo, S. Gregorius VII, S. Coelestinus V et alii².

3° *Experientia.* « Facile autem intelligitur, ait Pius IX³, quemadmodum ejusdem Romanae Ecclesiae principatus, licet suapte natura temporalem rem sapiat, spiritualem tamen induat indolem, vi sacrae quam habet destinationis, et arctissimi illius vinculi, quo cum maximis rei christianae rationibus conjungitur. Quod tamen nil impedit, quominus ea omnia quae ad temporalem quoque populorum felicitatem conducunt, perfici queant, quemadmodum gesti a RR. Pontificibus per tot saecula civilis regiminis historia luculentissime testatur ».

§ 2. NECESSARIUS EST HODIE PRINCIPATUS CIVILIS R. PONTIFICIS.

536. — **Status quaestionis.** Quamdiu stetit Romanorum imperium, quod ingenti sua magnitudine totam pene christianorum societatem complectebatur, R. Pontifex imperio temporali caruit.

Verum enim vero « quoniam ad libere, ut par erat, agendum, ait Pius IX⁴, iis (Ecclesia) indigebat praesidiis, quae temporum conditioni ac necessitati congruerunt, idcirco singulari prorsus divinae Providentiae consilio factum est, ut cum Romanum corruit imperium, et in plura fuit regna divisum, R. Pontifex, quem CHRISTUS totius Ecclesiae suae

1. Cf. n° 185 ss.

2. BELLARMINUS, *De Romano Pontifice*, l. V, c. 9.

3. Litt. ap. 26 Martii 1860. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 336.

4. *L. cit.*

caput centrumque constituit, civilem assequeretur principatum¹ ».

Tanta autem ex illo in societatem ecclesiasticam commoda, attentis rerum adjunctis, redundare adeo perspicuum est, ut illum et perutilem esse, et ferme omnino necessarium, adstruere compellamur. Necessarium igitur dicimus principatum civilem R. Pontificis non *absolute*, seu ut Ecclesia quoad suam essentiam sit², sed *secundum* quid, ut nimirum Ecclesia juxta intensionem fundatoris sui bene et perfecte sit, seu perfecte vitam suam socialem agat, et cum plena libertate finem suum prosequi possit.

Probatur. 1° *Ille principatus mirifice tuetur dignitatem, libertatem et independentiam R. Pontificis eamque manifestat.*

Necessaria est independentia S. Pontificis. Principatu civili « a Deo ipso sapientissime consultum est, pergit Pius IX, ut in tanta temporaliū principum multitudine ac varietate, S. Pontifex illa frueretur politica libertate, quae tantopere necessaria est ad spiritualem suam potestatem et jurisdictionem toto orbe absque ullo impedimento exercendam. Atque ita plane decebat, ne catholico orbi ulla oriretur occasio dubitandi, impulsu fortasse civilium potestatum vel partium studio, duci quandoque posse in universali procuratione gerenda Sedem illam, ad quam *propter potiozem principalitatem necesse est omnem Ecclesiam convenire* ».

Profecto ut Ecclesia vitam suam socialem non solum agat, sed *perfectè* agat, oportet fruatur R. Pontifex plena libertate, pax ecclesiastici regiminis sit ex se stabilis, cum omnibus fidelibus ita libere communicet Pontifex, ut certo constare possit omnibus decreta ejus *sponte* ab ipso procedere, eique omnes plenam fiduciam et observantiam praesent.

Atqui dominium temporale est medium moraliter necessarium ut illa libertas perfecta perpetuo et constanter servetur. Nam si res historice spectetur, et habeatur proinde ratio morum, quibus regi solent humanae societates, affirmari generatim potest quod difficile prorsus seu moraliter impossibile sit, ut haec bona obtineantur, sepositis miraculis, si R. Pontifex non sit princeps. Etenim qui rex non est, est subditus, si non jure saltem facto, obnoxius scilicet vi superioris qui abuti semper potest, facilisque est ad abutendum sua physica vi, quae repelli a Pontifice nequeat; proinde nec integra multoque minus toti Ecclesiae certa foret libertas Pontificis in exercitio sui primatus. « Namque omnibus

1. Cf. *Collat. Namurcen.*, 1910-1911, t. X, p. 39 s., quoad probationem historicam.

2. Hoc deducitur evidentissime ex historia Ecclesiae primorum saeculorum usque ad constitutionem principatus civilis. Cf. SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 48; HERGENROETHER-KIRSCH, *o. c.*, t. I, p. 682 ss.; t. II, p. 51 ss., 65 ss.

compertum est, dicebat Pius IX, Gajetae, 20 Aprilis 1849, fideles populos, gentes, regna nunquam plenam fiduciam et observantiam esse praestitura R. Pontifici, si illum alicujus principis vel gubernii dominio subiectum, ac minime liberum esse conspicerent. Siquidem fideles populi et regna vehementer suspicari ac vereri nunquam desinerent, ne Pontifex idem sua acta ad illius principis, vel gubernii, in cujus ditione versaretur, voluntatem conformaret, atque idcirco actis illis hoc praetextu saepius refragari non dubitarent. Et quidem dicant vel ipsi hostes civilis principatus et Apostolicae Sedis... quam fiducia et observantia ipsi essent excepturi monita, hortationes, mandata, constitutiones S. Pontificis, cum illum cujusvis principis aut gubernii subditum esse agnoscerent, praesertim vero si cui subesset principi, inter quem et Romanam ditionem diuturnum aliquod ageretur bellum¹ » ?

Nec obijciatur prospera conditio Primatus saeculis constitutioni Principatus civilis anterioribus, cum inquirimus de medio *stabili* assecurandi *semper* et *perfecte* libertatem Pontificis, quod medium, respectu Statuum christianorum, haereticorum, indifferentium, unice et revera, asseverantibus Pontificibus, esse potest dominium temporale².

2° *Omnino requiritur pro bono ac libero Ecclesiae animarumque regimine*. Dum R. Pontifex in proprio dominio ac regno sedens suimet juris est, tunc, et tunc tantum, potest in nobili, tranquilla et alma libertate fidem tueri ac propagare, hominum mores confirmare atque perficere, ecclesiasticae disciplinae unitatem in tota Ecclesia adeo necessariam promovere atque conservare; verbo debite consulere fidelium conscientiae et directioni, atque Ecclesiae gubernationi. « Quo (principatu) R. Pontifex... facilius divinam Religionem magis in dies propagare, et variis fidelium indigentis occurrere, et opportuna flagitantibus auxilia ferre³, et alia omnia bona peragere posset, quae pro re ac tempore, ad majorem totius Christianae Reipublicae utilitatem, pertinere ipse cognosceret⁴ ».

1. Cf. PALMIERI, *o. c.*, p. 504 ss.; WERNZ, *o. c.*, p. 340; VAN DEN BERGHE, *o. c.*, p. 51 ss.

2. WERNZ, *o. et l. c.*; STRAUB, *o. c.*, p. 551 s.

3. Direpto Statu Pontificio, creatum est Opus Oboli S. Petri. Cf. *La Scuola cattolica*, 1911, ser. IV, t. XIX, p. 52-63 (notae historicae).

4. Pii IX Alloc. consist. secr. diei 20 junii 1859; Cf. etiam Alloc. ejusd. Pontificis 12 martii 1877; STRAUB, *o. c.*, II, p. 548 ss.; Leonis XIII Const. *Inscrutabili Dei consilio*, 21 apr. 1878; Const. *Immortale Dei*, 1 nov. 1885; litteras Card. Secret. Status, 21 oct. 1901 (*Nouv. rev. théol.*, 1903, t. XXV, p. 66); Pii X alloc. consistor., 9 nov. 1903 (*Actes de Pie X*, éd. de Paris, t. I, p. 203); Const. Pii X, *Vacante Sede*, formula juramenti; cf. supra citata acta Bened. XV. Cf. WERNZ, *o. c.*; *Rev. du clergé franç.*, art. cit. Attendendo ad documenta Romana, dicendum est quod quaestio libertatis R. P. identificetur cum quaestione de principatu civili, ita ut hujus necessitatem nullus catholicus tuta conscientia in dubium vocare possit. Cf. STRAUB, *o. c.*, p. 551.

3° In confirmationem thesis plura possent allegari argumenta, pluresque auctores in medium proferri ; sed satis erit nonnullos minime suspectos cum eorum testimoniis recensere¹.

Audiamus Napoleonem I : « Le Pape est hors de Paris, et cela est bien ; il n'est pas à Madrid, ni à Vienne, et c'est pour cela que nous tolérons son autorité spirituelle. A Vienne, à Madrid, on pourrait en dire autant. Croyez-vous que, s'il était à Paris, les Autrichiens et les Espagnols consentiraient à recevoir ses décisions ? Nous sommes donc trop heureux qu'il réside hors de chez nous, et qu'en demeurant hors de chez nous, il ne réside pas chez nos rivaux ; qu'il habite cette vieille Rome, loin de la main des Empereurs d'Allemagne, loin de celle de la France et des Rois d'Espagne, tenant la balance entre les Souverains catholiques, incliné toujours vers le plus fort, et se relevant promptement si le plus fort devient oppresseur. Ce sont les siècles qui ont fait cela, et ils ont bien fait. Pour le gouvernement des âmes, c'est l'institution la meilleure et la plus bien-faisante qu'on puisse imaginer² ».

De Haller³, ait : « L'indépendance temporelle est nécessaire au crédit de la Religion et de l'Eglise, pour l'exercice libre, assuré et impartial de l'autorité spirituelle : elle est moins avantageuse à son possesseur qu'au monde, pour lequel la foi est un besoin ».

Thiers⁴, scribit : « Les puissances catholiques réunies à Gaëte négociaient pour le rétablissement d'une autorité indispensable à l'univers chrétien. Sans elle l'unité catholique se dissoudrait ; sans elle le catholicisme périrait au milieu des sectes, et le monde moral déjà fortement ébranlé, serait bouleversé de fond en comble ; mais l'unité catholique qui exige une certaine soumission religieuse de la part des nations chrétiennes, serait inacceptable, si le Pontife, qui en est le dépositaire, n'était complètement indépendant ; si au milieu du territoire que les siècles lui ont assigné, que toutes les nations lui ont maintenu, un autre souverain, prince ou peuple, s'élevait pour lui dicter des lois. Pour le Pontificat il n'y a d'indépendance que la souveraineté même ».

Imperator Gallorum, Napoleo III, an. 1849, sic ad suum Legatum Romae degentem scribebat : « La souveraineté temporelle du Chef visible de l'Eglise est intimement liée à la splendeur du catholicisme, ainsi qu'à la liberté et à l'indépendance de l'Italie ».

Tandem, ut alios praeteream, D. Guizot, qui praeclare et voce et scriptis principatum civilem R. Pontificis propugnavit⁵, sic ratiocinatur : «-La

1. V. *Politica ossia dello scioglimento del gran problema secondo i giudizi e le proposte dei più illustri uomini di Stato per un professore Romano*, Roma, typ. Vatic., 1886.

2. THIERS, *Histoire du Consulat et de l'Empire*, t. III, cit. apud HAINE, *De la Cour Romaine*, t. II, p. 86.

3. *Restauration de la science politique*, l. VI, ch. 72.

4. *Rapport lu à l'assemblée franç.*, le 14 oct. 1849..

5. In opere suo *L'Eglise et la Société chrétienne* ; cf. etiam THURIOT DE LA ROSIÈRE et comes DE MONTALEMBERT, ap. III. DECHAMPS *Discours* du 11 oct. 1870, p. 15 et 25, Malines, 1870 ; SOGLIA, *o. c.*, t. I, p. 300 s.; *Schweizer. Kirchen-Zeitung*, l. c., p. 51.

souveraineté est nécessaire à l'indépendance du Pape ; — L'indépendance du Pape est indispensable à la conservation du catholicisme ; — Le catholicisme est nécessaire au christianisme tout entier pour triompher du rationalisme ; — Le christianisme tout entier a donc besoin de la conservation de la souveraineté pontificale ».

Quæ cum ita sint, unusquisque facile perspiciet quam merito Pius IX reprobarit in *Syllabo* Prop. LXXVI : *Abrogatio civilis imperii, quo apostolica Sedes potitur, ad Ecclesiae libertatem felicitatemque vel maxime conduceret*¹.

4° Hanc libertatem R. Pontificis *de jure divino* absolute necessariam existentiae et regimini Ecclesiae nequeunt sufficienter assecurare leges sic dictae *des garanties*, 13 maii 1871², juxta quas agnoscuntur R. Pontifici jura honorifica supremi principis, immunitas diplomatica, libertas communicationis, immunitas realis Vaticani, Laterani et villae Castel Gandolfo, cum annua pensione perpetua et inalienabili 3,225,000 fr. Ratio est quia illas leges acceptando, R. Pontifex se subditum regi Italiae agnosceret et diffidentiam fidelium et nationum suscicaret. Praeterea illae leges quoad interpretationem et mutationem pendent ab arbitrio Status italici et a fluctuationibus politicis, adeo ut dicendae sint maxima instabilitate laborare³.

1. Cf. etiam prop. xxvii.

2. Cf. Textus ap. *Rev. du clergé français*, l. c., p. 149, ex opere VILLEFRANCHE, *Pie IX*, p. 351-354, Lyon, 1883 ; *La Scuola cattolica*, 1912, 4 ser., t. XXIV, p. 281.

3. Multa prodierunt de insufficienti libertate hodierna S. Pontificis, de ejusque conditione internationali, V. SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 351, nota (1) ; DUDON, *La liberté du Pape*, in *Études*, 1912, t. CXXXVIII, p. 318 ss. ; PELLEGRINI, *La libertà del Papa*, in *la Scuola cattolica*, 1912, 4 ser., t. XXIV, p. 277 ss. ; ZOCCHI, *La libertà del Papa*, Verona, 1912. — PINCHETTI-SANMARCHI, *Guida diplomatica ecclesiastica*. T. I. *Attuale posizione giuridica internazionale della S. Sede*², Roma, 1908 ; JENNY, *Ist der Papst Subjekt des Völkerrechts ? Leipziger Diss.*, 1910 ; DELZONS, *La Souveraineté du Pape*, in *Rev. des deux mondes*, 1911, juillet, p. 405 ss. V. etiam : *arrêt de la Cour de Cassation de France*, 5 mai 1911, in *Pasicrisie*, 1911, IV, p. 134 et *Les questions ecclésiastiques*, 1911, t. VI, p. 295 ss. ; decisio trib. cassationis Romae, 30 dec. 1905, ap. *Strassb. Diözesanbl.*, 1906, t. XXV, p. 473 s. — *L'odierna capacità giuridica internazionale del Papato secondo uno scrittore russo* BAIKOV, in *Civiltà cattolica*, 1905, vol. IV, p. 577 ss. ; GUALLARINI, *La dotazione immobiliare della S. Sede nei rapporti del diritto internazionale*, Roma, 1912 ; decisio trib. cassat. Romae, 28 jun. 1904, ap. *Strassb. Diözesanbl.*, 1905, t. XXIV, p. 41 ; *La capacità della S. Sede ad ereditare*, in *La Scuola cattol.*, 1913, ser. 5, t. I, p. 129 ss. ; S. BRANDI, *Di chi è il Vaticano*, in *Civilt. catt.*, 1904, t. I, p. 9 ss., 45 ss., 295 ss., 385 ss. ; ejusd. auct., *L'estraterritorialità del Vaticano*, *ibid.*, t. II, p. 257 ss., 513 ss. ; PARPAGLIOLO, *I monumenti vaticani e lo Stato Italiano*, in *Nuova Antologia*, 1912, magg., p. 80 ss. Solerter et scientificè exarata sunt studia cit. R. P. BRANDI ubi 1° demonstrat R. P., juridicam personam S. Sedis gerentem, habere plenum et perfectum dominium in palatium Vaticanum cum annexis hortis et museis ; 2° determinat quid importet immunitas realis et localis Vaticanum ab omni jurisdictione Status italici. Cf. bibliographiam *supra* p. 33 s. citatam.

537. — Objicitur civilem R. P. principatum prosperitati regnorum, ac nominatim Italiae, adversari.]

1° Respondet Leo papa XIII¹ : « Si quis autem, ut vobis multorum invidiam conciliet, civilem Ecclesiae Romanae principatum cum Italo-
rum fortuna et regnorum prosperitate componi non posse dictitaverit, contra objicite, nihil a Romanis Pontificibus si imperio potiantur, nihil a Catholica Ecclesia si libertate fruatur, populorum saluti et incolumitati esse timendum. Non enim Ecclesia seditiosas commovet turbas, sed continet potius et componit ; non simultates aut odia fovet, sed caritate restinguit ; non imperandi libidinem aut superbiam acuit, sed potius supremi iudicii severitate et coelestis Regis temperat exemplo ; non civilis civitatis iura invadit, sed firmat ; non regnorum dominium affectat, sed Apostolici magisterii munere sibi divinitus demandato religiose perfungens ea principia integra servat, quibus omnis ordo nititur, et ex quibus pax, honestas et omnis civilis cultus efflorescit.

« Ad Italos autem quod attinet, praeteritorum temporum monumenta loquuntur, Romanae Ecclesiae Pastores de alma hac Urbe et de Italo-
rum rebus esse optime meritos ; simulque testantur nobile praecipuum decus, quo Roma fulget, a catholica religione esse profectum : Roma namque *per sacram B. Petri Sedem caput orbis effecta*, ut S. Leo M. aiebat, *latius praesidet religione divina, quam dominatione terrena* (Sermo I in Nat. SS. Petri et Pauli). Addite, quod omnes norunt, Romanos Pontifices litteris ac scientiis fovendis maximas curas semper impendisse ; bonas artes in suam recepis-
se tutelam ; aequo paternoque imperio sub-
jectos sibi populos fortunasse. — Dicite tandem publicas Italiae res neque prosperitate florere, neque diuturna tranquillitate posse consistere, nisi Romanae Sedis dignitati et Summi Pontificis libertati, prout omnia iura postulant, fuerit consultum ».

2° « Quodsi catholici omnium nationum politicam *unitatem* Italiae, quae secundum singularem illam speciem perfectae *unificationis* de facto est introducta, legitimum titulum spoliationis R. Pontificis esse negant, minime exinde *omnem politicam unitatem* Italiae reiiciunt. Profecto illam unitatem omnino admittunt, quam vel *ipsi Romani Pontifices*, v. g. Julius II, semper intenderunt, sc. *independentiam* Italiae ab omnibus nationibus *exteris* mediis *iustis* et *opportunis* obtinendam. Ratam quoque habent *integritatem* Italiae,... iure historico et pactis internationalibus circumscriptam. Neque sese opponunt *confoederationi* politicae

1. Alloc. ad catholicorum ephemeridum scriptores, 22 febr. 1879 ; cf. CAVAGNIS, o. c., t. III, p. 251 ss.

Italiae cum sede in alma Urbe et R. Pontifice praeside¹, quae a Pio IX proposita et expetita naturae et historiae et indoli incolarum Italiae conveniat atque imprimis iura legitima praesertim R. Pontificis tueatur... Denique minime respuunt studium neutrarum partium, sive ut dicunt *neutralitatem* Italiae, quae propriae nationis utilitati et tutelae pacificae R. Pontificis maxime congruat² ».

§ 3. ADMODUM LEGITIMUS EST PRINCIPATUS CIVILIS R. PONTIFICIS.

538. — Probatur 1° *ex titulis acquisitionis* ; Principatus enim ortum habuit ex adjunctis historicis, ex quibus substituta est auctoritas R. Pontificum, auctoritati Imperatorum Byzantinorum ; ex libera et legitima populorum electione ; ex munificentia et liberalitate principum, nempe Pippini et Caroli Magni, qui datas regiones jure justi belli acquisivere ; ex necessitate liberandae communitatis ab exsecrato jugo Langobardorum³.

2° *Ex diuturna possessione* ; etiamsi nil praecedentium exstaret, praescriptio decem saeculorum abunde sufficeret. Praeterea, principatus civilis R. Pontificum in Congressu Viennensi a. 1815, pactis internationalibus saltem quoad substantiam solemni sanctione communitus est⁴.

Haec omnia praeclare confirmantur a Pio IX⁵ : « R. Pontificis principatum... ait, vetusta per tot jam continentia saecula possessione, ac justissimo quovis alio optimoque jure comparatum, et communi omnium populorum et principum vel acatholicorum concessione, ut sacrum inviolatumque Beati Petri patrimonium semper habitum ac defensum, hostes Ecclesiae invadere, labefactare et destruere connituntur ». In *litteris* autem 26 Martii 1860 : « Grave admittitur sacrilegium⁶, ait, quo una simul aliena jura contra naturalem divinamque legem usurpantur, omnis

1. Cf. etiam epistolam Napoleonis III ad Pium IX, 14 julii 1859, ap. *Rev. du Clergé français*, l. c., p. 134 s.

2. WERNZ, *o. c.*, p. 338 s.

3. Cf. *supra* p. 33 s. bibliographiam. Inde scribit HINSCHIUS, *o. c.*, t. I, p. 215, sub respectu juridico habere R. Pontificem in principatum civilem jus aequè fundatum ac alios principes. V. apud *Coll. Brugen.*, l. c., quomodo praeparatus fuerit principatus civilis RR. Pontificum et quibus in adjunctis definitivo modo constitutus sit a Pippino et Carolo Magno, regibus Francorum. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 337 s.; SPEARING, *The patrimony of the Roman Church in the time of Gregory the Great*, Cambridge, 1918 (cf. *Rev. d'hist. eccl.*, 1921, t. XVII, p. 674 s.); MORESCO, *Il patrimonio di S. Pietro. Studio storico-giuridico sulle istituzioni finanziarie della S. Sede*, Turin, 1906.

4. Art. 103 de l'acte final du Congrès de Vienne. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 338 ; MATHIEU, *Le pouvoir temporel des Papes justifié par l'histoire*, p. 598, Paris, 1863.

5. Alioc. prolata in Consist. secr. 20 junii 1859 ; LEO XII, in alloc. 19 oct. 1895, in *Études*, 1895, t. LXVI, p. 506. V. etiam *Rev. catholique*, 1863, p. 370.

6. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 337.

justitiae ratio subvertitur et cujusque civilis principatus ac totius humanae societatis fundamenta penitus evertuntur ».

§ 4. PONTIFEX NEQUIT RENUNTIARE PRINCIPATUI CIVILI¹.

539. — I. Declaratur. Videtur affirmandum posse R. Pontificem, ex justa causa *hanc illamve partem* principatus civilis licite et valide cedere. Non potest vero, nec licite nec probabilius valide per renunciationem absolutam alienare ipsum civile dominium.

II. **Probatur** 1° *ex praxi Ecclesiae*. RR. Pontifices semper omni quo potuerint modo possessiones Ecclesiae defendere sunt conati. Ideo saepius inflicta fuit poena majoris excommunicationis invasoribus et usurpatoribus bonorum ecclesiasticorum ; sic anno 1078 Gregorius VII excommunicavit Guiscardum et exercitum ejus ; in Concilio Constantiensi², 45 articuli J. Wiclefi damnati ejusque scripta igni tradita sunt³. Huc faciunt tum declarationes Pontificum infra sub n. 2° citatae, hanc renunciationem abjicientes ; tum etiam triplex juramentum solemne quo obstrictus est R. Pontifex ad jura etiam temporalia, praesertim de civili R. Pontificis principatu, libertatemque Sanctae Sedis integre et strenue adserendum et vindicandum⁴.

2° *A ratione*⁵. a) Haud dubie tenetur Pontifex obligatione gravi conservandi res pro bono ecclesiae collatas et in his dominium temporale. Unde illud non potest licite saltem alienare absque justa causa. Jam vero nulla excogitari potest justa causa abdicationis⁶, contra inde acciperet Ecclesia detrimentum, S. Sedes dedecus, ordo publicus grave damnum. « Vellent, aiebat Pius IX, ut palam declararem, usurpatas Pon-

1. Cf. quoad hanc quaestionem : in sensum auctoris WERNZ, *o. c.*, p. 338 ; STRAUB, *o. et l. c.*, p. 553 s. ; in contrarium sensum HEINER, *Rechtsgültigkeit eines Verzichtes des Papstes auf den Kirchenstaat*, in *Arch. für kath. Kirchenr.*, 1907, t. LXXXVII, p. 480-493 ; BACHOFEN, *o. c.*, p. 124. Qui affirmant posse Pontificem alienare dominium temporale, hac moventur ratione quod demum principatus civilis sit juris humani et historici.

2. Sess. VIII.

3. Cf. Trid. Sess. XXII, c. 11 de ref. ; bulla *In Coena Domini*, clausula 17 ; const. *Apostolicae Sedis*, tit. 1, n° 12 ; tit. 2, n° 13 (cf. HOLLWECK, *Die kirchl. Strafgesetze*, p. 232 ss.), vide can. 2345 ; Pii IX litter. apost. *Cum catholica Ecclesia*, 26 martii 1860 ; LEONIS XIII encycl. *Inscrutabili*, 21 apr. 1878 ; epistolae ad Card. Nina, 27 aug. 1879 ; epist. ad Cardin. Rampolla, 15 junii 1887 (ASS., t. XX, p. 5 ss.)

4. *C. Vacante Sede Apostolica*, formula juramenti, n. 11.

5. Cf. STRAUB, *o. et l. c.*

6. Non hoc expostulat *bonum Italiae*, cum, praetergresso bono majori Ecclesiae, bonum sit ei ut per dominium temporale Pontifex sit plane liber et religio florescat. Caeteroquin pro Ecclesia melior est conditio actualis praecaria, quam esset ejus conditio, si restituta pace inter Pontificatum et Regnum Italiae, principatus abdicaretur.

tificiae nostrae ditionis provincias in liberam usurpatorum proprietatem cedere. Qua sane audaci et hactenus inaudita postulatione quaerent, ut ab hac Apostolica Sede, quae semper fuit et erit veritatis iustitiaeque propugnaculum, sanciretur, rem injuste violenterque direptam posse tranquille honesteque possideri ab iniquo aggressore ; utque ita falsum constitueretur principium, fortunatam nempe facti injustitiam nullum juris sanctitati detrimentum afferre ? Quae postulatio iis etiam repugnat solemnibus verbis, quibus in magno et illustri senatu nuperrimis hisce diebus declaratum est, « R. Pontificem esse Repraesentatorem praecipuae vis moralis in humana societate ». Ex quo illud consequitur, eum nullo modo posse vandalicae spoliationi consentire, quin fundamentum violet illius moralis disciplinae, cujus ipse veluti prima forma et imago dignoscitur ¹ ».

b) Imo probabilius nec *valida* esset haec renunciatio. Ratio est, quia R. Pontifex *ex jure divino* nequit absolute renunciare usui perfectae immunitatis personalis et plenae libertatis. Atqui abdicare absolute et irrevocabiliter principatum civilem esset renunciare semel in perpetuum usui perfectae independentiae et libertatis ; nam principatus civilis, — quovis modo constituatur, dummodo revera existat — est medium moraliter necessarium et unice aptum ad assecurandum modo stabili et perfecto usum libertatis pontificiae et exercitium liberi regiminis ecclesiastici. Ad rem Leo XIII : « Ad hanc vero restitutionem postulandam movemur, inquit, non ambitionis studio aut dominationis cupiditate ; sed officii Nostri ratione et religiosis iurisiurandi vinculis quibus obstringimur ; ac praeterea non solum *ex eo quod principatus hic ad plenam libertatem spiritualis potestatis tuendam conservandamque est necessarius* ; sed etiam, quod exploratissimum est, cum de temporali Principatu Sedis Apostolicae agitur, *publici etiam boni et salutis totius humanae societatis* caussam agitari ² ».

« Quoniam igitur Ecclesiae Romanique Pontificatus rationes quanto magis illi inimici pessumdari adnituntur, tanto Nos studiosius conservare debemus, idcirco hodierna die in hoc amplissimo concessu vestro denuo improbamus damnamusque quodcumque est cum Apostolicae Sedis iniuria actum, itemque testamur, omnia Nos iura eius ex integro et in perpetuum salva velle. Neque vero aut regni cupiditate aut rerum humanarum appetentia ducimur, quod nonnulli insigni stultitia atque impudentia pari criminantur : sed *conscientia permovemur officii, et iurisiurandi religione, et ipsis exemplis Decessorum Nostrorum eorumque*

1. Alloc. consist. 18 martii 1861.

2. Encycl. *Inscrutabili*. Cf. STRAUB, *o. c.*, p. 556.

virtute et sanctitate magnorum, qui pro conservando principatu civili quandocumque oportere visum est, summa fortitudine constantiaque dimicaverunt. In quo quidem principatu, praeter legitimas causas titulosque egregios et varios, inest similitudo et forma quaedam sacra, sibi propria, nec cum ulla republica communis, propterea quod securam et stabilem continet Apostolicae Sedis in exercendo augusto maximoque munere libertatem. Nemo est enim quin sciat, id semper Pontificibus usuvenisse, ut, amisso imperio civili, in diminutionem incurrerent libertatis; quod rursus vel in Nobismetipsis nunc idem perspicui potest sub casu alieni arbitrii varios incertosque subjectis¹ ».

540. — Nota. De modo solvendi *quaestionem romanam* varii varia proposuerunt². Solutio hujus quaestionis religiosae Sanctae Sedi reservatur; ipsius est videre quantum principatum civilem requiri, ut fini suo h. e. securam et stabilem reddendi Apostolicae Sedis libertatem, satisfiat; nobis est jura Ecclesiae temporalia, prout ipsi proposuerunt continuo Pontifices, strenue et constanter defendere³.

ARTICULUS V. — De amissione dignitatis pontificiae.

541. — Communiter dicitur R. Pontifex adeptam dignitatem duplici modo amittere: nempe *morte naturali* et *abdicatione*; utrum detur et tertius, sc. *depositio*, inter auctores ambigitur.

I. De primo modo superfluum foret quidquam dicere. Huic aequiparatur amentia certa et perpetua⁴. Vacante Sede Apostolica primatus quiescit; ne tamen necessaria administratio desit, conservant Congregationes facultates *ordinarias*, quibus uti possunt ad concedendas gratias quae sunt minoris momenti et expediendas res quae nullam patiuntur

1. Alloc. ad Cardinales, 24 martii 1884. Cf. etiam alloc. consist. BENED. XV, 6 dec. 1915, ap. AAS., t. VII, p. 509 ss.

2. Cf. *Arch. für kath. Kirchenr.*, 1909, p. 654 ss.; 1910, p. 68 ss., 262 ss., 503 ss., 683 ss.; 1911, p. 3 ss., ubi ad solvendam quaestionem Romanam proponitur efformatio fractionis politicae catholicorum, qui constitutioni Italiae unius adhaerentes, influxu et mediis politicis assecurarent Pontifici debitam libertatem. Quam instabile sit medium nemo est qui non videt. Alii proposuerunt immunitatem personalem et realem Pontificatus assecuratam pacto internationali. At olim, historia Congressus Viennensis probavit non nimiam fidem esse habendam pactis internationalibus. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 339, nota (129); *Schweiz. Kirchen-Zeitung*, l. c., p. 51; YVES DE LA BRIÈRE, *o. et l. c.*

3. De concursu catholicorum Italiae ad electiones politicas, cf. epist. S. C. Inquisit., 30 jul. 1886, ap. ASS., t. XIX, p. 94 ss.; encycl. Pii X *Il fermo proposito*, 11 jun. 1905, ap. *Civiltà cattolica*, 1905, vol. 3, p. 3-20. Cf. *Il Monitore ecclesiastico*, 1905-1906, t. XVII, p. 78 ss., p. 268 ss.; 1906-1907, t. XVIII, p. 453 ss.; *Collat. Namurc.*, 1909-1910, t. IX, p. 19; *Rev. du clergé français*, 1911, t. LXV, p. 186 ss.; 1912, t. LXXII, p. 398 ss.; 410 ss.; VAUSSARD, *L'intelligence catholique de l'Italie dans le XXe siècle*, Paris, 1921.

4. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 349 s.; PRUEMMER, *o. c.*, p. 128; MAROTO, *o. c.*, p. 183 s.

moram. Item fere dicendum de Sacra Rota et de Signatura Apostolica in iis quae pertinent ad competentiam quam *jure ordinario* exercent. Nec cessat officium Poenitentiarii Majoris per obitum Pontificis¹.

II. De secundo modo amittendi pontificatum, sc. *per liberam abdicationem*, fuit olim dubitatum an R. Pontifex posset valide se papatu abdicare, necne.

Verum hodie extra controversiam est sententia affirmans, utpote quae et auctoritate definita, et exemplo confirmata, et consensu omnium theologorum et canonistarum est comprobata.

Et revera S. Coelestinus V, an. 1294, constitutionem edidit, qua Pontificem se pontificatu abdicare posse definivit; et secundum hanc ipsam constitutionem, cum se insufficientem agnosceret, in consistorio pontificatum libere resignavit. Hanc constitutionem S. Coelestini V Bonifacius VIII, qui in illius locum legitime suffectus fuerat, laudavit atque confirmavit, uti fert cap. *Quoniam*, de Renunt. in VI².

« Si contingat, ait can. 221, ut Romanus Pontifex renuntiet, ad ejusdem renuntiationis validitatem non est necessaria Cardinalium, aliorumve acceptatio ».

III. Ad *depositionem* quod spectat, certum est R. Pontificem in casibus ordinariis a nemine posse judicari, nec puniri, adeoque nec deponi, cum nullum habeat superiorem nisi Deum, a quo immediate potestatem suam obtinet, et cujus iudicio ipsius causa reservatur. Unde pervulgatum axioma: *Papam non judicari a quoquam, ejusque crimina solius Dei iudicio reservari*³.

Quid vero de depositione sentiendum foret, si vel Papa privato iudicio deceptus in haeresim incideret⁴; vel si duo aut plures de papatu contententes Ecclesiam schismate dividerent; vel tandem pravis moribus vel criminibus Papa christianam rempublicam graviter et evidenter offenderet, colligitur ex prael. theol. dogm. *De Rom. Pont*⁵.

1. Can. 241; C. *Vacante Sede Apostolica*, 25 dec. 1904, n° 12 ss. Cf. *Collat. Brugen.*, 1909, t. XIV, p. 438; MONIN, *De Curia Romana*, p. 376; *Pastor Bonus*, 1911-1912, t. XXIV, p. 737 ss.; 1912-1913, t. XXV, p. 82 ss.; 337 ss.; 411 ss.

2. C. 1, in VI, 1, 7.

3. Cf. WERNZ, *o. et l. c.*, p. 354.

4. Juxta communiorē sententiam amitteretur potestas pontificia per haeresim notoriam et palam divulgatam, ita ut, ipso facto jurisdictione ablata, sententia Ecclesiae factum criminis tantum ostenderet. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 353. At certum est hucusque in tota historia nullum exemplum inveniri, quod verus Papa etiam ut homo privatus inciderit in manifestam haeresim formalem, cf. PRUEMMER, *o. c.*, p. 128; VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 246; MAROTO, *o. c.*, p. 184.

5. Cf. PALMIERI, *o. c.*, p. 631; DE BROUWER, *o. c.*, p. 368 ss., coll., p. 406; WERNZ, *o. c.*, p. 354 ss.; STRAUB, *o. c.*, t. II, p. 479 ss.

CAPUT II.

DE CONCILIO OECUMENICO.

Fontes. Can. 222-229.

Auctores. V. Auctores dogmaticos ; WERNZ, *o. c.*, p. 695 ss.; LAURENTIUS, *o. c.*, p. 187 ss.; HEINER, *o. c.*, p. 374 ss.; SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 445 ss.; HEFELE-LECLERCQ, *o. c.*, t. I, p. 1 ss.; KNELLER, *Die Berufung der Konzilien*, in *Zeitschrift für kath. Theol.*, 1906, t. XXX, p. 1 ss.; BATTIFOL, *Le règlement des premiers conciles et le règlement du Sénat*, in *Bull. d'anc. littérat. et d'archéol. chrétiennes*, 1913, p. 3 ss.; *Diction. de Théolog. cath.*; *Diction. de liturgie et d'archéolog. chrét.*, v^o Conciles ; MAROTO, *o. c.*, p. 184 s.

542. — Praenotiones. *Concilium* latine, *Synodus* graece, idem est ac plurium in unum locum, rei cujusdam tractandae gratia, conventus.

Concilium in genere recte definitur : *Conventus catholicorum Antistitum, ad judicandum et statuendum de rebus ecclesiasticis, seu de negotiis fidei, morum aut sacrae disciplinae, rite legitimeque celebratus.*

Concilia ecclesiastica dividuntur in *generalia* et *particularia*. Particularia autem subdividuntur in plenaria, provincialia et dioecesana, de quibus agitur suis respective locis.

Convenit data definitio Conciliis tum oecumenicis, tum plenariis, tum provincialibus, quae indifferenter vel Concilia vel Synodi vocantur ; non autem Synodo dioecesanae, quamvis inter genera Conciliorum soleat enumerari, quia vox *Concilium* a multis jam saeculis usu generali ad solos Episcoporum coetus restricta est ¹.

ARTICULUS I. — Notio et convocatio. Patres Concilii generalis.

543. — I. Notio. *Concilium* generale, seu *universale*, graece *oecumenicum*, est conventus, ad quem omnes totius orbis Episcopi catholici legitima auctoritate convocantur, et aliqui ex majori parte christianarum provinciarum de facto conveniunt, ad majora Ecclesiae negotia pertractanda, et assentiente Pontifice definienda ; seu, ut habet Bouix ² : *Est Concilium universam Ecclesiam repraesentans, actis assentiente R. Pontifice.* Qua in definitione recto sensu intelligenda sunt verba *universam Ecclesiam repraesentans*, ne ex falso quodam repraesentationis conceptu falsa deducantur principia. Etenim triplici modo dici posset Concilium repraesentare Ecclesiam : 1° Eo modo quo suprema potestas alicujus regni regnum ipsum repraesentat, juridice nimirum, eaque repraesentatione quae ex supremo jure dimanat. Hoc modo solus Papa Ecclesiam

1. C. BENED. XIV, *o. c.*, l. I, c. 1.

2. *Tract. de Papa*, part. VIII, c. 1, § 1, n° 4.

repraesentare potest, vel Concilium Papae conjunctum et hanc vim repraesentandi ex Papa derivans. 2° Dici potest Concilium repraesentare Ecclesiam quatenus ab Ecclesia suam derivet auctoritatem; iste repraesentandi modus cum divina constitutione Ecclesiae conciliari nequit. Subiectum enim supremæ auctoritatis in Ecclesia nullatenus est communitas fidelium. 3° Dici potest Concilium repraesentare Ecclesiam *a/* quatenus singuli Episcopi testes sunt idonei fidei in sua et in finitimis dioecesibus vel etiam in tota natione vigentis; et hac ratione ex variis orbis catholici regionibus convenientes, legitimi et idonei testes sunt fidei totius Ecclesiae saltem moraliter; *b/* in re disciplinari et quod attinet ad leges universales, singuli Episcopi apte testari possunt quid magis suis dioecesibus et provinciis expediat; et sic convenientibus ex totius orbis partibus Episcopis ac legatis, melius constat, quid omnibus ecclesiis expediat.

Nota. Apud canonistas et theologos¹ indagatur an Concilia oecumenica sint *necessaria*, vel *utilia* tantum.

544. — II. **Convocatio** dicitur publica intimatio a legitimo superiore facta omnibus de coetu, ut synodus certo in loco et statuto tempore celebretur.

Concilium generale convocandi jus proprium et ordinarium est R. Pontificis; quod exprimit canon 222, § 1 his verbis: « Dari nequit oecumenicum Concilium quod a Romano Pontifice non fuerit convocatum »².

545. — III. **Patres Concilii alique intervenientes.** Ad Concilium generale universi christiani orbis *Episcopi*, quoad fieri potest, convocari debent eique interesse tenentur, nisi legitime impediantur. At necesse non est ut omnes omnino convenient; sufficit ut eorum conventus, inspectis locorum, personarum et temporum adjunctis, Concilium generale dici possit. Non requiritur itaque oecumenicitas *materialis*, sed *moralis* tantum.

Singuli *Episcopi residentiales totius orbis catholici, qui jurisdictione actuali* in determinatam dioecesim instructi sunt, potestatem habent, et quidem divinitus concessam, ferendi suffragium decisivum, seu definiendi. Etenim a Spiritu sancto positi sunt Episcopi regere Ecclesiam Dei, ut dicitur in *Act. Apost.*, xx, 28³.

Juxta praesentem disciplinam vi canonis 223:

1° Vocantur ad Concilium in eoque jus habent suffragii deliberativi:

1. Cf. BOUIX, *o. et l. c.*, § 3; WERNZ, *o. c.*, p. 705; MAROTO, *o. c.*, p. 188.

2. WERNZ, *o. c.*, p. 704. Cf. art. cit. a KNELLER conscriptus; HEFELE-LECLERCQ, *o. et l. c.*, p. 8 ss.; PRUEMMER, *o. c.*, p. 24; MAROTO, *o. c.*, p. 188 ss.

3. WERNZ, *o. c.*, p. 706.

a) *Cardinales*, etsi non episcopi, *ex usu et concessione* Pontificum propter supereminentem eorum dignitatem, qua praeferuntur Episcopis in his, quae episcopalis consecratio essentialiter non fundat, ut ait Suarez ;

b) *Patriarchae, Primates, Archiepiscopi, Episcopi residentiales* ¹, etiam nondum consecrati ;

c) *Abbates vel Praelati nullius*, ex jure ecclesiastico ;

d) *Abbas Primas, Abbates Superiores Congregationum monasticarum*, ac supremi Moderatores religionum clericalium exemptarum, ex Ecclesiae concessione. Non autem supremi Moderatores aliorum religionum nisi aliud convocationis decretum ferat ².

Si quis ex praefatis vocatis ad Concilium, eidem, justo impedimento detentus, interesse non possit, mittat *procuratorem* et impedimentum probet. Procurator, qua talis, publicis tantum sessionibus interesse potest sed sine suffragio ³ ; expleto Concilio, hujus acta subscribendi jus habet (can. 224).

2° Etiam *Episcopi titulares*, vocati ⁴ ad Concilium, suffragium obtinent deliberativum, nisi aliud in convocatione expresse caveatur (can. 223, § 2).

Praefati omnes sub n° 1 et 2 intersunt Concilio Generali tanquam veri iudices, veniuntque nomine *Patrum*.

3° Vocari possunt et alii, qui sine suffragio veluti *consultores* negotia praeparant, discutiunt, et definienda seu decernenda rationibus illustrant ; hi theologi sunt et canonistae (can. 223, § 3). Vocantur quoque nonnulli officiales et ministri : puta secretarii, notarii, procuratores, apparitores.

Olim principes civiles per se, vel per legatos interesse solebant, non quidem ut iudices, sed tum ut securitati Patrum et recto ordini invigilarent, tum ut sua vota in re disciplinari proponerent.

Ad conciliares tractationes Concilii Vaticani 1869-70 sub Pio IX, ob ingentem forte Episcoporum numerum, nec principes, nec Episcoporum procuratores, nec horum theologi vocati fuerunt.

1. Quod verbum *distributive* est sumendum.

2. Ita finis imponitur variis controversiis, de quibus, cf. BOUX, *o. c.*, p. 397 ; WERNZ, *o. c.*, p. 708.

3. Ita in Concilio Tridentino cum suffragio mere consultativo procuratores admissi fuerunt. Cf. BENED. XIV, *De Syn.*, l. III, c. VIII, n° 5.

4. Ergo illi, maxime si sunt vicarii apostolici, possunt vocari ; proprio vero jure ut vocentur exigere nequeunt. Cf. DE BRABANDERE-VAN COILLIE, *o. c.*, ed. 7, p. 236 ss. ; WERNZ, *o. c.*, p. 707. Cum suffragio decisivo ad Concilium Vaticanum admissi sunt. Cf. GRANDERATH-KIRSCH, *Geschichte des Vatikanischen Konzils*, t. I, p. 90 ss.

« Nemini eorum qui Concilio interesse debent, licet ante discedere, quam Concilium sit rite absolutum, nisi a Concilii praeside cognita ac probata discessionis causa et impetrata abeundi licentia » (can. 225).

ARTICULUS II. — Praesidentia et celebratio Concilii generalis.

546. — I. Praesidentia. Concilio generali *praesidendi* auctoritative, sive per se sive per legatos, jus esse solius R. Pontificis proprium (can. 222, § 2) ¹.

Ad solum quoque R. Pontificem pertinet jus Concilium oecumenicum alio transferendi, suspendendi et dissolvendi ². Ipsius est etiam res in Concilio tractandas ordinemque servandum constituere (can. 222, § 2). Tamen propositis a Romano Pontifice quaestionibus Patres possunt alias addere, a Concilii tamen praeside antea probatas (can. 226).

547. — II. Legitima celebratio consistit in actuali conventu omnium de coetu, qui sub legitimo praeside, et servatis de jure servandis, deliberant et statuunt.

« Celebratio Concilii potissimum perficitur *sessionibus, deliberationibus et actionibus* seu decretis.

« Ad *sessionem* revocantur conventus et ordo sedendi. Primus conventus intimatur per ipsammet Bullam pontificiam indictionis Concilii; subsequentes per praesidem aut praesides, annuentibus Patribus. Sub initio earundem, divinum auxilium effusis precibus imploratur, et maxime Missa de Spiritu sancto celebratur, in qua ut plurimum concio ad Patres super aliqua materia idonea et competenti dirigitur.

« Ordo sedendi petitur, ex dignitate et statu uniuscujusque. Scilicet in primo loco absolute, et in throno excelso veluti Monarcha, S. Pontifex, si praesens sit, praesidet. Ipso vero absente, ejus Legati, Concilii praesides, cujuscumque alias sint gradus et ordinis, primi sedent...

« Post Legatos praesides, locis paulo inferioribus sedent S. R. E. Cardinales, tum Episcopi, tum Presbyteri, tum Diaconi; deinde Patriarchae, Primate, Metropolitani, Episcopi, singuli pro ordine et tempore suae ordinationis. Postremo vero Abbates et ministri, seu praepositi Generales ordinum religiosorum. Sedent hi omnes, exceptis his postremis qui pontificalibus non sunt insigniti, vestibus pontificalibus induti, et cum omnibus insigniis episcopalibus, aut quasi-episcopalibus.

« Extra ordinem Patrum sedent theologi et canonistae...

« Tandem loco honorabili et excellenti sedent Imperatoris, Regum, inferiorumque Principum ac Statuum, suprema jurisdictione gaudentium, oratores.

« *Deliberationes* instituuntur in congregationibus, ad quas vocantur theologi et canonistae, qui materias de quibus decernendum est, agitant. Harum congregationum, quae publicae non sunt, ordo, numerus, tempus

1. Cf. BOUIX, *o. et l. c.*, § 6; HEFELE-LECLERCQ, *o. c.*, p. 41 ss.

2. Cf. Conc. Lateranense V, Sess. VI; reg. jur. 1 in lib. V Decretalium.

et locus multum pendent a circumstantiis, causis, quaestionibus... Hoc unum de iis in universum dici potest, nempe Patres Concilii non procedere ad sessionem publicam et decreta in ea proferenda, nisi mature ea praecedenter praeparata et conclusa jam in congregationibus fuerint, ut magis reluceat tum gravitas suffragiorum, tum majestas assensus.

« Postremo *decreta* sunt eae leges tum fidei, tum disciplinae a Concilio super negotiis tractandis editae. Decreta fidei, seu dogmata, poena anathematis sanciantur; non ita generatim caetera. Porro ut hujusmodi decreta conciliaria sint, oportet ut ea majori suffragiorum parte ferantur; imo generatim concedet et observari solet, ut nonnisi ea decernantur et concludantur, quae longe majori parte, ac quodammodo moraliter unanimi Patrum sententia approbantur... Sed haec prudentiae sunt et sapientis oeconomiae, non juris. Quin si S. Pontifex per se intersit, potest et solet nomine non Concilii, sed proprio decreta edere, adjecta formula *sacro approbante Concilio*, ut videre licet in hujusmodi Conciliis, puta Lateranensibus, Lugdunensi utroque, Viennensi et Florentino, quibus interfuere Pontifices...

« Conclusis et editis decretis tum fidei, tum disciplinae, eadem a Patribus subscribenda sunt, saltem sub finem Concilii. Notandum porro singulos e Patribus ad subscriptionem decretorum teneri, eos etiam qui alioquin in congregationibus ea reprobassent. Quin et ad id adigi solent intenta poena excommunicationis, uti habemus exemplum in Tridentino, *Sess. XXV*, sub finem... Ordo autem subscribendi idem est qui sedendi... Judices subscribunt: *Ego N. judicans subscripsi*; caeteri vero: *Ego N. consentiens subscripsi*¹ ».

548. — Canonica autem Concilii celebrandi *forma*, seu modus in celebratione observandus requirit libertatem in judiciis; absentiam fraudis; sufficiens examen; sed postquam Concilium definivit, nullus dubitandi locus relinquitur, quin in suis definitionibus diligentiam et sufficiens examen adhibuerit.

ARTICULUS III. — Confirmatio, promulgatio, auctoritas et suspensio Concilii generalis.

549. — I. **Confirmatio** consistit in declaratione consensus sive adhaesionis Concilio.

Concilii generalis confirmatio auctoritativa ad solum R. Pontificem pertinet, et pontificia confirmatio, saltem implicita, necessaria est et essentialis, ut Concilium suam omnimodam habeat auctoritatem².

Confirmat Concilium R. Pontifex triplici modo, nempe: vel per se, vel per Legatos, vel per litteras confirmatorias.

1. Cf. R. DE M., *Institutiones canonicae*, t. I, p. 420 ss.

2. Cf. can. 227, coll., can. 222, § 2. Cf. PRUEMMER, *o. c.*, p. 25 s.

550. — II. **Promulgatio** est publicatio decretorum facta a legitima auctoritate ad obligationem in subditos inducendam.

Confirmationem proxime sequitur promulgatio Concilii, quae etiam privative spectat ad R. Pontificem, siquidem uno actu unoque tenore cum confirmatione perficiatur. Debita confirmatione et promulgatione Concilii decreta vim definitivam obtinent (can. 227).

Quoad convocationem et confirmationem conciliorum oecumenicorum prioribus saeculis, vide historicos ¹.

551. — III. **Auctoritas**. Concilium Oecumenicum suprema pollet in universam Ecclesiam potestate (can. 228, § 1). Quantam demum auctoritatem et vim habeant decreta, sive dogmatica, sive disciplinaria, per Concilium generale statuta, quid requiratur ut Concilii iudicium sit infallibile, videre est *in prael. theol. dogm.* ².

552. — IV. **Suspensio**. « Si contingat Romanum Pontificem, durante Concilii celebratione, e vita decedere, ipso jure hoc intermittitur, donec novus Pontifex illud resumere et continuari jusserit » (can. 229).

CAPUT III.

DE SANCTAE ROMANAE ECCLESIAE CARDINALIBUS.

Fontes. Can. 230-241. Cf. GALANTE, *o. c.*, p. 457 ss.

Auctores. Bibliographia apud SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 365, qui ipse praecleara scripsit de historia Cardinalium; R. ANCEL, *L'activité réformatrice de Paul IV. Le choix des Cardinaux*, in *Rev. des questions histor.*, 1909, t. LXXXVI, p. 67 ss.; LULVÈS, *Päpstliche Wahlkapitulationen. Ein Beitrag zur Entwicklungsgeschichte des Kardinalates (Quellen u. Forsch. aus Italien. Archiv, t. XII, fasc. 1.)* Romae, 1909; MURPHY, *The Cardinals of the holy Roman Church*, in *Ecclesiastical Review*, 1912, t. XLVI, p. 1 ss.; 138 ss.; BRIXIUS, *Die Mitglieder des Kardinalkollegium von 1130-1181*, Berlin, 1912; *Kirchengeschichtliche Festgabe Anton de Waal* herausgegeben von FR.-X. SEPPELT, Freiburg-i-Br., 1913; C. BRANDI, *I Cardinali di S. R. Chiesa nel diritto pubblico italiano* (Extr. della *Civiltà cattolica*), Roma, 1905; BANGEN, *Die Römische Kurie*, p. 26 ss., Münster, 1854; WERNZ, *o. c.*, t. II, p. 2, p. 359 ss.; FERRERES, *La Curia Romana*, p. 18 ss., Madrid, 1911; ejusd. auct., *Instituciones canónicas*, n. 440 ss.; *Dict. de théol. cath.*, v^o cardinal; PRUEMMER, *o. c.*, p. 129 ss.; MAROTO, *o. c.*, p. 195.

« S. R. E. Cardinales Senatum Romani Pontificis constituunt eidemque in regenda Ecclesia universali consilarii et adjutores assistunt » (can. 230). Sunt, quasi oculi et aures, ac nobilissimae sacri Capitis partes,

1. FUNK, *Kirchengesch. Abhandlungen*, t. I, p. 39 ss., 87 ss., Paderborn, 1897; HEFELE-LECLERCQ, *o. et l. c.*; KNELLER, *Papst u. Konzil im ersten Jahrtausend*, in *Zeitschrift f. kath. Theol.*, 1903, t. XXVII, p. 1 ss.; 1904, t. XXVIII, p. 58 ss.

2. Cf. BOUX, *o. et l. c.*, cap. II; PALMIERI, *De Romano Pontifice*, thes. XXVII et XXVIII; WERNZ, *o. c.*, t. I, p. 259 ss.; t. II, p. 2, p. 711; BLAT, *o. c.*, p. 171 s.; v. supra *Praenotiones*, n. 25.

et praecipua illius membra a Spiritu sancto constituta, inquit Sixtus V, const. *Postquam*, 3 dec. 1586.

ARTICULUS I. — Origo et nomen Cardinalium.

553. — Cardinalium *nomen* antiquissimum est et venit a *cardine*. « Nam cum optimo jure ecclesia episcopalis haberetur *cardo* dioecesis atque aliae ecclesiae *principales* in dioecesi pariter essent cardines, idcirco presbyteri vel diaconi vel clerici hujusmodi ecclesiis modo stabili intitulati sive incardinati dicebantur *Cardinales*, imo vel ipse Episcopus dioecesanus audiit Cardinalis¹ ».

Similiter in ecclesia Romana erant 25 *tituli*, sive *ecclesiae* principales in quibus sacri conventus fiebant et sacramenta administrabantur, ideoque *presbyteri* his incardinati vocabantur *Cardinales*, quod nomen mox reservatum est principali eorum. Erant et 7 diaconiae in Urbis regionibus — hospitales nempe domus ad nutriendos pauperes, peregrinos et infirmos institutae cum adhaerentibus sacellis et oratoriis — diaconis idcirco commissae, qui inde *Cardinales* Diaconi, aut etiam *Regionarii* vocabantur. Crevit eorum numerus ad 18. Inde saltem a saeculo VI occurrit nomen cardinalium Presbyterorum et Cardinalium Diaconorum, atque certe saeculo VIII ex officio fuit receptum².

Tandem vocaverunt RR. Pontifices episcopos viciniore, qui loco sui pontificalia celebrarent in ecclesia Lateranensi, sibique, adjuncti Presbyterio, consilio adjuvarent in majoribus Ecclesiae negotiis. Hi jam a saec. VIII vocantur *septem episcopi cardinales hebdomadarii*³.

Hi fuerunt, saeculo VIII, numero septem, postea octo, nempe Episcopus Ostiensis, Veliternus, Portuensis, Albanensis, Praenestinus, Sabinensis, Tusculanus et S. Rufinae seu Sylvae Candidae, qui et *Episcopi suburbicarii* vocantur. Verum deinde sex tantum reliqui sunt, postquam anno 1119 ecclesia S. Rufinae seu Sylvae Candidae episcopatu Portuensi a Callixto II unita fuit, et anno 1150 ecclesia Veliterna ab Eugenio III perpetuo conjuncta fuit Ecclesiae Ostiensi. At, Pius X⁴ dirempta hac perpetua conjunctione Veliternae dioecesis cum Ostiensi, voluit ut haec cum alia et alia dioecesi in persona Cardinalis Decani jungatur, ita ut nunc hae sex suburbicariae sedes sint : Portuensis et S. Rufinae, Albanensis, Praenestina, Sabinensis, Tusculana, Veliterna.

Romani Cardinales omnium nobilissimi semper habiti sunt, ideo quod praecipua pars essent presbyterii Pontificis⁵ seu cleri Romani ad quem praecipue electiones Summorum Pontificum pertinebant ; eosdemque Pontifices in maximis Ecclesiae negotiis opera et consilio juvabant ; quin imo Romanae et universalis Ecclesiae bona atque jura, vacante Sede, tuebantur. Gradatim contigit ut quae initio fuerunt Cardinalium Romanorum cum

1. WERNZ, o. c., p. 359 s.; FERRERES, *La Curia Romana*, p. 18 ss. ubi agit de canonicis et parochis vocatis *Cardinales*.

2. WERNZ, o. et l. c.; FERRERES, o. c., p. 33 ss.; SAEGMUELLER, o. c., p. 366.

3. SAEGMUELLER, o. et l. c.

4. Motu proprio 5 maii 1914, ap. AAS., t. VI, p. 219 s.

5. Cf. WERNZ, o. c., p. 361 ; FERRERES, o. c., p. 8 ss.; MONIN, o. c., p. 4 ss.

reliquo clero Romano communia, deinceps Cardinalibus solis tributa sint¹. Inde factum est ut Pius V ipsis solis nomen cardinalium Romanae Ecclesiae tribuerit².

ARTICULUS II. — Ordo seu gradus et numerus Cardinalium.

554. — I. **Ordo.** In collegio Cardinalium triplex hodie distinguitur *ordo*, seu tres diversi inter eos sunt gradus, nempe Episcoporum, Presbyterorum et Diaconorum (can. 231).

Cardinales Episcopos mox nominavimus, eorumque titulos assignavimus.

Cardinales Presbyteri titulum³ habent ab ecclesiis in Urbe sitis, sibi a R. Pontifice assignatis, quae olim vice erant parochiarum, ad quas fideles conveniebant divinas liturgias audituri et SS. Eucharistiam sumpturni. Hodie iidem tituli presbyterales non raro dantur Episcopis, qui inter Cardinales Presbyteros assumuntur.

Cardinalium Diaconorum ecclesiae titulares fuerunt olim diaconiae. Ante Sixtum IV Cardinalis Diaconus titulum presbyteralem obtinere nequibat, nisi cum presbyter ordinaretur; sed Pontifex ille, an. 1480, coepit indiscriminatim presbyterorum titulos diaconis committere, et titulos diaconorum presbyteris; posteaque res eo pervenit, ut etiam simplicibus clericis diaconorum tituli commendarentur. Cardinalibus ordinis diaconalis sua cuique diaconia a Romano Pontifice assignatur.

555. — II. **Numerus.** Incertus olim et varius erat Cardinalium *numerus*⁴. Hodie sex recensentur Cardinales Episcopi, quinquaginta Cardinales Presbyteri, et Cardinales Diaconi quatuordecim (can. 231, § 1). Qui numerus a Sixto V fuit definitus⁵, exemplo 70 seniorum quos in consiliarios assumpsit Moyses. Raro omnes tituli cardinalitii revera occupantur.

ARTICULUS III. — Creatio, promotio et jus optionis Cardinalium.

556. — I. **Creatio.** Cardinales libere a solo R. Pontifice ex toto terrarum orbe *eliguntur* (can. 232, § 1); aliquibus vero christianis Guber-

1. Cf. SOGLIA, t. I, o. c., p. 309; SAEGMUELLER, o. c., 367; FERRERES, o. c., p. 53 ss.

2. Const. 17 feb. 1568; WERNZ, o. c., p. 360.

3. De titulis cardinalitii, cf. FERRERES, o. c., p. 37 ss.

4. WERNZ, o. c., p. 361 s.; FERRERES, o. c., p. 45 ss. Cf. LEONIS XIII allocutio ad Cardinales, 28 martii 1878.

5. Const. *Postquam verus*, 3 dec. 1586 et *Religiosa*, 13 apr. 1587.

niis¹ privilegium concessum est unum Cardinalem Coronae R. Pontifici commendare.

Porro duplici modo potest R. Pontifex ad creationem Cardinalium procedere : vel *de plenitudine potestatis*, id est omissis regulis et conditionibus mere canonicis ; vel *de jure ordinario*, regulis sc. et conditionibus istis servatis.

Inter regulas illas, aliae concernunt mores et dotes animi, et hae vix omitti possunt ; aliae conditiones canonicae sunt, et ad statum exteriorum spectant, ideoque facilius possunt praeteriri. Ea omnia recenset can. 232², nimirum :

1° *Mores et dotes animi*. Eligendi sunt viri doctrina, pietate ac rerum agendarum prudentia egregie praestantes (can. 232, § 1)³.

2° *Conditiones canonicae*⁴. a) Cardinalis eligendus debet esse presbyter (can. 232, § 1) ; b) pro Cardinalibus Episcopis requiritur aetas triginta annorum (can. 331, § 1, 2°) ; c) eligendi debent aliunde esse habiles.

Inhabiles vero sunt : « 1° Illegitimi, etiamsi per subsequens matrimonium fuerint legitimati ; itemque alii irregulares vel a sacris ordinibus impediti secundum canonicas sanctiones, etsi cum ipsis auctoritate apostolica fuerit ad ordines et dignitates, etiam episcopalem, dispensatum ; 2° Qui prolem etiam ex legitimo matrimonio susceptam, vel nepotem ex ea habent ; 3° Qui, vel primo aut secundo gradu consanguinitatis alicui Cardinali viventi conjuncti sunt » (can. 232, § 2).

557. — II. **Promotio**. 1° Modus autem *promovendi* varius fuit pro temporum varietate. Solent hodie RR. Pontifices proponere in *Consistorio secreto* quos in collegium cooptare intendunt, interrogando Cardinales quid ipsis videatur, hisque approbantibus decretum promotionis edicunt. Ideo dicitur in can. 233, § 1 : « Cardinales *creantur et publicantur* a R. Pontifice in Consistorio, sicque creati et publicati obtinent jus ad electionem R. Pontificis et privilegia de quibus in can. 239. » Insuper aliquando Pontifices unum aut plures creant Cardinales, quorum nomina in consistorio reticent, quique propterea dicuntur *reservati in pectore*⁵ ; sic promoti nullis interim gaudent Cardinalium juribus aut privilegiis, sed, postquam eorum nomina a R. Pontifice proclamata ac declarata fuerint in alio subsequenti Consistorio, iisdem juribus et privilegiis

1. Quatuor erant regna catholica : Galliae, Hispaniae, Lusitaniae, Austriae. Non est verum jus praesentationis, quo tenetur S. Pontifex.

2. Cf. Const. cit. Sixti V *Postquam*, 3 dec. 1586.

3. Cf. Const. cit. Sixti V, § 14 ; Conc. Trid. Sess. XXIV, c. 1, de ref.

4. Cf. Const. Sixtina cit., §§ 12 ad 17.

5. Cf. SANTI, o. c., t. I, p. 292 ss. ; HEINER, o. c., p. 257 ; WERNZ, o. c., p. 366 ; PRUEMMER, o. c., p. 130 s.

fruuntur a publicatione, jure vero praecedentiae a reservatione in pectore (can. 233, § 2).

2° Postea *publicum* pro certa die indicitur *Consistorium*, in quo promoti in Consistorio secreto, expletis quibusdam caeremoniis solemnibus, recipiunt a R. Pontifice rubrum galerum. In altero Consistorio Papa *claudit* os novo Cardinali, vetans ne quid loqui in Consistorio aliisque concessibus praesumat. In tertio tandem Consistorio publico, omnibus Cardinalibus congregatis, R. Pontifex praecipit ut noviter promoti exeant, donec sciscitetur ipse ab antiquis Cardinalibus an expediat eis *os aperire*. Omnibus plaudentibus revocantur promoti, a Pontifice admonentur, eisque os aperitur, seu datur loquendi facultas, Papa dicente : *Aperimus vobis os tam in collationibus, quam in Conciliis, atque in electione S. Pontificis, et in omnibus actibus, tam in Consistorio quam extra, qui ad Cardinales spectant et quos soliti sunt exercere*. Postea in digito annulari eis annulum Pontifex immittit, assignatque titulum.

3° Quod si promovendus *absit* à Curia, ad eum mittitur biretum rubrum, in cujus receptione jurare debet, se infra annum, nisi legitimo detineatur impedimento, Summum Pontificem aditurum (can. 234) ¹.

4° Praeter *effectus* promotionis relate ad electionem R. Pontificis et ad privilegia cardinalitia, ipso jure *vacant* per promotionem ad sacram purpuram non solum dignitates omnes, ecclesiae, beneficia quae promotus possideat, sed etiam pensiones ecclesiasticae amittuntur, nisi aliter in casibus particularibus fuerit a Sancta Sede provisum (can. 235). Ratio hujus praescripti est Cardinalatus eminens dignitas quae est aliquantulum *incompatibilis* cum aliis beneficiis et dignitatibus. Hoc statutum can. 235 non est absolutum cum ei apponatur conditio ; nisi aliter in casibus particularibus fuerit a Sancta Sede provisum ; ita retentio dignitatis intelligitur concessa et data Patriarchis, metropolitans, episcopis residentialibus ².

558. — III. Jus optionis ³. Cardinales ex c. 236 gaudent jure optionis, accedente tamen in unoquoque casu approbatione Summi Pontificis ; nempe 1° potest, servata prioritatem *ordinis* ⁴ et *promotionis*, Cardinalis Presbyter optare in Consistorio alium titulum presbyteralem, Cardinalis Diaconus aliam diaconiam et, si per integrum decennium in ordine diaconali permanserit, etiam titulum presbyteralem ; 2° Si suburbicaria sedes vacet, Cardinalis Presbyter eam optare potest in Consistorio, servata

1. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 365.

2. Cf. Sixti V, const. *Sanctissimus*, 16 martii 1588 ; can. 238, § 3.

3. WERNZ, *o. c.*, p. 366 s. ; BANGEN, *o. c.*, p. 41 ; SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 371 ; FERRERES, *Instituc. can.* n° 460 ; MAROTO, *o. c.*, p. 206 ss.

4. Ita ut Cardinales Presbyteri priores exercent jus optandi, dein Cardinales Diaconi.

prioritate promotionis ¹ ; 3° Cardinales Episcopi suburbicarii non habent jus optionis. Cardinalis Decanus praeter suam propriam sedem, semper occupat quoque sedem Ostiensem ² (can. 236).

ARTICULUS IV. — Sacrum Cardinalium Collegium. Consistorium.

559. — I. Sacrum Collegium. Cardinales constituunt supremum illum senatum, maximum terrae, qui dicitur *Sacrum Collegium*, *Collegium Apostolicum*, quique *gremium Romanae Ecclesiae* in jure vocatur ³.

Hujus sacri corporis caput principale est Papa, speciale vero *Decanus*, qui olim *Prior* dicebatur. Decanatum jure consequitur antiquior promotione inter sex Cardinales Episcopos suburbicarios, cui tamen nulla est in ceteros Cardinales jurisdictio, sed ipse primus habetur inter aequales (can. 237, § 1). Vacante decanatu, ipso jure succedit *Subdecanus*, qui proin supponitur secundus antiquitate promotionis ad sedem suburbicariam (can. 237, § 2). Cardinalis Decanus gaudet privilegio ordinandi et consecrandi electum R. Pontificem (can. 239, § 2).

Unus e Cardinalibus semper est *Camerarius* per annum, estque distinctus a Camerario Pontificis. Habet praeterea Sacrum Collegium *clericum italum* ceu secretarium, *clericum nationalem* ceu secretarii substitutum, et *computistam*.

560. — II. Consistorium. 1° *Notio*. Consistorium est sollemnis conventus totius Collegii Cardinalium in Curia praesentium, praeside ut plurimum R. Pontifice, ad consultationem et definitivam sanctionem quorundam gravissimorum negotiorum ecclesiasticorum et ad peragendos pro dignitate R. Pontificis sollemnissimos quosdam actus, exclusis tamen disceptationibus judicialibus ⁴.

2° *Species*. Duplex est praesertim Consistorii species : aliud ordinarium seu *secretum*, aliud extraordinarium seu *publicum*.

a) Primum celebratur forma minus sollemni cum interventu tantum Cardinalium. Antiquiori tempore bis, postea semel in hebdomada, demum bis aut semel tantum in mense habebatur ; hodie vero rarius celebrari solet, prout negotiorum conditio exigit.

b) Extraordinarium vero magis sollemne est ; ad hoc enim praeter Cardinales alii Praelati et ministri conveniunt, ac etiam oratores principum, alique Magnates, qui Solio Papae assistunt.

1. Cf. AAS., 1911, t. III, p. 591 ; 1919, t. XI, p. 259 s.

2. Cf. Motu proprio Pii X, *Edita a nobis*, 5 maii 1914, AAS., t. VI, p. 254 ; const. BENED. XV *Ex actis*, 1 febr. 1915, *ibid.*, t. VII, p. 229.

3. WERNZ, *o. c.*, p. 384 ss.

4. WERNZ, *o. c.*, p. 394 ss. ; BANGEN, *o. c.*, p. 74 ss., SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 369 ; FERRERES, *La Curia*, n° 30 ss.

In Consistorio *secreto* tractantur creationes Cardinalium vel cum publicatione, vel cum reservatione in pectore; promotiones ad cathedrales, metropolitanas et alias superiores ecclesias; coadjutoriae, translationes, renuntiationes Episcoporum; pallii concessionem; approbatio ordinum religiosorum; verbo, omnis Sedis apostolicae et Ecclesiae universae negotia graviora¹.

In Consistorio vero *publico* Pontifex galerum imponit Cardinalibus noviter creatis; solemniter promulgat tractata in Consistorio secreto; de canonizandis Sanctis vota exquirat; celebrat reditum Legatorum *a latere*, vel adventum Legati magni principis; quae omnia nonnisi cum ingenti pompa et apparatu peragi solent.

ARTICULUS V. — Dignitas, Praecedentia, Residentia et Praerogativae Cardinalium.

561. — I. **Dignitas** cardinalitia initio inferior erat episcopali; sed hodie juxta Const. Eugenii IV *Non mediocri* omnem aliam ecclesiasticam dignitatem, una dempta Pontificia, transcendit. Cardinales itaque antecedunt omnes Praelatos, etiam Patriarchas, imo et Legatos Pontificios², Archiepiscopos et Episcopos, propter officium quod exercent et personam cui addicuntur³. Sunt enim Papae coadjutores et collaterales.

562. — II. **Lex praecedentiae** inter Cardinales vult, ut Cardinales Episcopi praecedant Cardinales Presbyteros, et hi vicissim Cardinales Diaconos. Inter Episcopos praecedit is qui antiquior est promotione ad sedem suburbicariam⁴; inter Cardinales vero Presbyteros et Diaconos praecedunt illi, qui primi promoti fuerint ad purpuram⁵, et si plures simul creati sunt, habebit is primas qui prior nominatus fuerit. Cum autem frequenter contingat ut is, qui promotus primum fuerat Cardinalis Diaconus, postea per optionem Presbyter renuntiatur, hoc casu transit statim ad locum promotionis suae, praeceditque omnes Presbyteros, qui post eum Cardinales creati sunt⁶.

563. — III. **Residentia.** Cardinales cum sint collaterales et coadjutores R. Pontificis, imprimis habent obligationem ipsum in regimine Ecclesiae universalis consiliis, opera et assistentia assidue *coadjuvandi*, inde

1. In his pronuntiat S. Pontifex solennes allocutiones de negotiis Ecclesiae, quae maximum habent momentum.

2. Servatis exceptionibus can. 239, § 1, 21°.

3. SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 367.

4. Cf. can. 237, § 1.

5. Ille qui creantur *in pectore*, publicato eorum nomine, jure praecedentiae gaudent a reservatione in pectore.

6. Cf. can. 236, § 2; PLETTENBERG, *Notit. Congr. et Trib. Cur. Roman.*, cap. 1, p. 5, Hildesheim, 1693; FERRERES, *Instit. can.*, n° 460.

tenentur obligatione *residendi* in Curia, nec fas est ipsis ab ea discedere sine licentia R. Pontificis. Haec obligatio urget quoque Cardinales Episcopos suburbicarios ; sed ipsi non indigent licentia ut sese conferant ad dioeceses sibi commissas, quoties opportunum judicaverint. Cardinales qui sunt Episcopi alicujus dioecesis non suburbicariae, lege residendi in Curia eximuntur ; sed cum ad Urbem venerint, Summum Pontificem adeant, nec ab Urbe discedant antequam ab eodem abeundi licentiam impetraverint (can. 238). Illegitime absentes gravibus poenis plectuntur (can. 2381).

564. — IV. Praerogativae. Tantum dignitatis fastigium quamplurimae, ut decet, illustant praerogativae, ad quas praesertim referri debent privilegia, insignia et titulus.

1° *Privilegia* : a) Enumerantur in can. 239 praestantia privilegia Cardinalibus concessa¹, quorum alia cardinalitiae dignitati omnino sunt propria, uti facultas absolvendi ubique, omnes, a quibusvis peccatis et censuris, exceptis solis censuris Sedi Apostolicae specialissime reservatis et illis quae annexae sunt revelationi secreti S. Officii ; alia sunt Episcopis communia, at his gaudent Cardinales ubique terrarum, uti privilegium Pontificalia cum throno et baldachino peragendi in omnibus ecclesiis extra Urbem, Ordinario praemonito, si ecclesia sit cathedralis² ; alia etiam aliis competunt quam Episcopis sed Cardinalibus potiori jure, uti privilegium fidem faciendi in foro externo de oraculo pontificio testantes ; alia demum Cardinalibus sunt concessa sub conditionibus aut limitationibus, uti sunt facultas concedendi primam tonsuram et ordines minores, dummodo promovendus habeat dimissorias proprii Ordinarii litteras ; facultas concedendi indulgentias ducentorum dierum, etiam toties quoties lucrandas in locis vel institutis ac pro personis suae jurisdictionis vel protectionis ; item in aliis locis, sed a praesentibus solummodo, singulis vicibus lucrandas ; b) omnes, etiam Diaconi, votum decisivum habent in Concilio oecumenico (can. 223, § 1, 1°) ; c) soli Cardinales extra Curiam in legationem mittuntur ut *Legati a latere* (can. 266) ; d) lites et causae inter Cardinales exortae a R. Pontifice diluuntur, omni posthabita appellatione (can. 1557, § 1, 2°) ; e) Qui Cardinalem contra praescriptum can. 120 ausus fuerit ad iudicem laicum trahere, aut in ejus personam violentas manus injecerit gravissimas poenas incurrit (can. 2341, 2343, § 2) ; f) Cardinales non comprehenduntur sub lege poenali nisi expresse nominantur (can.

1. Cf. BLAT, *o. c.*, p. 184 ss.; MAROTO, *o. c.*, p. 211 ss. Vide etiam indultum Pii X *ex audientia SSmi*, 20 dec. 1911, ap. *Il monit. eccl.*, 1913-1914, t. XXV, p. 387.

2. De usu pontificalium a Cardinalibus Presbyteris aut Diaconis sive in propriis titulis aut Diaconiis, sive in aliis ecclesiis in Urbe, cf. can. 240, § 3.

2227, § 2), quare ordinarie non incurrunt censuras aut irregularitates ex delicto ; g) Possunt ingredi clausulam monialium (can. 600, 3°) ; h) Non adstringuntur ecclesiastica librorum prohibitionem (can. 1401) ; i) demortui cum specialibus ritibus et solemnitatibus, per Benedictum XIV, bulla *Praecipuum* statutis, sepeliendi sunt ¹.

2° *Insignia*. Ut dignitatis amplitudini respondeat ornamentorum majestas, et reverentiam apud populum sibi concilient, Cardinales purpura, quae apud Romanos olim Regum et Patritiorum propria erat, donantur, necnon galero rubro ², birreto coccineo, capucio seu pileolo (calotte) ejusdem coloris et cruce pectorali ³. De quibus ornamentis haec apposite scribit S. Antoninus : « Merito purpura his quasi Regibus data, cujus color in galero eximiae caritatis est symbolum ; cujus igne ita ardere debent, ut semper pro defensione et bono Ecclesiae sanguinem fundere sint parati ». Cardinales tamen ex regularibus assumpti, si excipias Patres Societatis JESU, veste purpurea non utuntur ; sed vestes retinent suae religionis ; habent tamen galerum, birretum et pileolum rubrum ⁴.

Praeterea decrevit Innocentius X, bulla *Militantis* an. 1644, ut in Cardinalium sigillis imprimerentur familiaria insignia ⁵, armisque gentiliis pileum cardinalitium superimponeretur cum suis lemniscis et floccis, quorum tamen numerus ultra quindecim utrimque extendi non debet.

3° *Titulus*. Urbanus VIII, decreto consistoriali 18 Junii 1630, voluit ut ipsis titulus *Eminentissimi* et *Eminentiae* tribueretur ; quem titulum amplius nemo usurpare potest, praeter sacri R. Imperii ecclesiasticos electores et Magistrum generalem Ordinis Melitensis ⁶.

ARTICULUS VI. — Jurisdictio et officium Cardinalium.

Alia est Cardinalium jurisdictio in ecclesiis sui tituli, alia respectu Ecclesiae universalis.

565. — I. *Cardinales Episcopi*, nempe sex dioecesium suburbicariarum, in suis ecclesiis habent ut veri Episcopi residentiales ordinariam jurisdictionem (can. 240, § 1) ; quas tamen olim administrabant per

1. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 369 s.; Decreta S. Congr. Caeremonialis, 24 et 25 aug. 1916, AAS., 1916, t. VIII, p. 409 ss.

2. Cf. THURSTON, *The Cardinal's hat and its history*, in *the Month*, 1912, t. XCIX, p. 1 ss.

3. Cf. Motu Proprio 24 maii 1905 concedens usum crucis pectoralis Cardinalibus presbyteris et diaconis, ap. *An. Eccles.*, 1905, t. XIII, p. 238 s.

4. Cf. BANGEN, *o. c.*, p. 30 ss.

5. Cf. Decr. S. C. Consist., 15 jan. 1915, ap. AAS., t. VII, p. 172.

6. De statu juridico Cardinalium, juxta leges Italiae dictas *des garanties*, notatim de eorum immunitate locali et personali agnita a Consilio Status et a Tribunali supremo Romae v. S. BRANDI, *o. c.*

Episcopum suffraganeum¹, nunc vero per semetipsos². In suis respective titulis habebant olim *Cardinales Presbyteri et Diaconi* jurisdictionem quasi-episcopalem; sed Innocentius XII, const. *Romanus Pontifex* 17 sept. 1692, eam ipsis ademit, et limitavit eorum facultatem ad ea quae *servitium ecclesiae seu loci pii, circa tamen disciplinam ecclesiasticam et correctionem morum dumtaxat, concernunt*. Unde ipsis relicta tantum fuit *domestica et extrajudicialis* quaedam jurisdictio in clericos ecclesiae inservientes; nulla vero in populum et parochianos, quae in Cardinalem Vicarium Urbis translata est. Hoc confirmat canon 240 § 2: « Ceteri Cardinales in suis titulis vel diaconiis, ... omnia possunt quae locorum Ordinarii in suis ecclesiis, exceptis ordine judiciorum et qualibet jurisdictione in fideles, sed salva potestate in iis quae ad disciplinam, morum correctionem, servitium ecclesiae pertinent. » Ideo modo resideant in Urbe possunt conferre beneficia sui tituli vel diaconiae sicuti Ordinarius loci in proprio territorio (can. 1432, § 1)³.

566. — II. Relate ad Ecclesiam universam aliud est officium *Sede plena*, aliud *Sede vacante*.

1° *Sede plena*, Sacras Congregationes dirigunt, senatum constituunt R. Pontificis, eique in administratione totius Ecclesiae praesto sunt consilio et opera⁴. Attamen nullis in negotiis utcumque arduis astringitur Papa ad Cardinalium consilium exquirendum vel amplectendum. In Concilio oecumenico suffragium habent decisivum: in eo Episcopis praecedunt et ante eos subscribunt.

2° *Sede Vacante*, quamvis jurisdictio papalis ad Cardinales non transeat, *provisoria* tamen administratio Ecclesiae devolvitur ad S. Collegium Cardinalium, cui tantum juris conceditur quantum expressum est⁵: tueri nimirum debent jura Sedis Apostolicae et Romanae Ecclesiae adversus imminentia pericula, et temporale R. Pontificis dominium sartum tectum servare:

At praestantissimum Cardinalium munus est novi Pontificis electio. Hoc autem jure hodie, ut vidimus⁶, soli fruuntur Cardinales. Et merito quidem; tum quia sunt inter clerum dignissimi, tum quia ecclesiastica negotia optime norunt, et caeteris melius judicare possunt, quisnam sit ad dignitatem pontificiam eligendus.

1. Const. cit. de suburbicariis dioecesibus, 15 apr. 1910, ubi relationes determinantur inter Cardinalem Episcopum, ejusque suffraganeum.

2. Const. BENED. XV, *Exactis*, 1 febr. 1915, ap. AAS., 1915, t. VII, p. 229.

3. BANGEN, *o. c.*, 38 ss.; WERNZ, *o. c.*, p. 369; MAROTO, *o. c.*, p. 222.

4. Trid. Sess. XXV, c. 1, de ref.

5. Can. 241; c. 2, Clement, I, 3; Const. cit. Pii X, *Vacante Sede*, tit. I, c. 1, n° 1 ss.; MONIN, *o. c.*, p. 374.

6. Supra, n° 497.

ARTICULUS VII. — Amissio dignitatis Cardinalitiae.

567. — *Cessat munus cardinalitium* : 1° morte naturali ; 2° renuntiatione facta in manibus R. Pontificis, ab eoque probata ; 3° depositione, ad quam tantum proceditur ob enormia delicta, de quibus iudicat solus R. Pontifex¹. Cardinales deponere potest tam in Concilio, ut fecit Leo IV contra Cardinalem tituli Beati Marcelli² ; quam per se absque Concilio, ut fecit Bonifacius VII contra Cardinales Jacobum et Petrum de Columna³, et ut postea fecit Pius VI contra Cardinalem Stephanum Carolum De Lomenie de Brienne an. 1791⁴.

CAPUT IV.

DE CURIA ROMANA.

Fontes. 1° *Antiquiores* cf. GALANTE, *o. c.*, p. 485-555. 2° *Recentiores* : can. 142-264. *Constitutio Sapienti Consilio*, 29 jun. 1908, ap. AAS., 1909, t. I, p. 7 ss., quam constitut. sequuntur in AAS., *l. c.* : 1° *Lex propria* S. Rotae Romanae et Signaturae Apostolicae, ejusd. datae ; 2° *Ordo servandus* in SS. Congr., Tribun., Offic. Romanae Curiae, qui complectitur *Normas communes* omnibus dicasteriis, ejusdem datae (citab. NC.) et *Normas Peculiares* (citab. NP.) singulis eorum, 29 sept. 1908 publicatas.

Auctores. V. citatos supra, p. 51 et ap. *Collat. Brugen.*, 1909, t. XIV, p. 281. Cf. praeterea DE LUCA, *Relatio Curiae Romanae forensis ejusque Tribunalium et Congregationum*, Coloniae Agrippinae, 1685 ; HAINE, *De la Cour Romaine sous le Pontificat de Pie IX*, 2 vol., Louvain, 1859-1861 ; BOUX, *De Curia Romana*, Parisiis, 1859 ; *Collat. Brugen.*, 1909, t. XIV, p. 281 ss., 367 ss., 426 ss. ; OJETTI, *De Romana Curia*, Romae, 1910 ; ejusd. auct., *Synopsis rer. moralium, v° Curia Romana* ; CAPPELLO, *De Curia Romana juxta reformationem a Pio X inductam*. T. I. *De Curia Romana « Sede plena »*, Romae, 1911 ; FERRERES, *La Curia Romana*, Madrid, 1911 ; MONIN, *De Curia Romana*, Lovanii, 1912 ; MARTIN, *The Roman Curia as it now exists*, New-York, 1913 ; SIMIER, *La Curie Romaine*, Paris, Bonne Presse, 1911 ; PERATHONER, *Die Kompetenz der Römischen Kuriabehörden*, in *Quartalschr. f. Prakt. Theolog.*, 1913, t. LXVI, p. 263 ss. ; * RUCK, *Die Organization der Römische Kurie*, Tübingen, 1913 ; v. SCHERER, *o. c.*, t. I, p. 471 ; WERNZ, *o. c.*, t. II, p. II, p. 357 ss., p. 388 ss. ; SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 365 ss. ; HEINER, *o. c.*, p. 255 ss. ; *Diction. de Théol. cath.*, v° *Congrégations Romaines*, *Cour Romaine* ; *Diction. apolog. de la foi cath.*, v° *Congrégations* ; VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 255 ss. ; MAROTO, *o. c.*, p. 223 ss. ; * *Realencyclop. f. Prot. Theologie*, v° *Kurie*. Cf. etiam GRAUERT, *Magister Heinrich der Poët in Würzburg u. die Römische Kurie* (13 s.), München, 1913 ; SCHOLZ, *Eine ungedruckte Schilderung der Kurie aus dem Jahre 1438*, in *Arch. f. Kulturgeschichte*, 1912-1913, t. X, p. 399 ss.

1. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 375 ; BATTANDIER, *Annuaire Pontifical*, 1907 ; cf. can. 2397 casus privationis latae sententiae.

2. C. 2, X, III, 4.

3. C. unic., VI, v, 3.

4. Bulla *Vobis qui*, a. 1791.

PRAENOTIONES.

568. — I. **Notio.** 1° Curia, si vocis spectemus etymon, derivatur a *cura*¹, et significat sedem vel locum publicis negotiis seu curis destinatum. Translato autem sensu, seu per metonymiam, significat complexum omnium officialium qui cum principe regimini reipublicae allaborant.

Simili significatione hac voce utitur *jus canonicum*; nempe vel ad designandam publicorum officialium residentiam, seu locum in quo officio suo funguntur; vel ad designandum, si strictius sumatur, illam collectionem officialium, qui administrandae justitiae sunt praepositi; si vero latius, collectionem illarum personarum, quae cum Pontifice vel Episcopo et sub ipsis, res ecclesiasticas, disciplinares ac judiciarias regunt et administrant in Ecclesia universa vel dioecesi aliqua speciali.

2° Hinc sub denominatione *Curiae Romanae* intelligenda veniunt: *locus ordinariae residentiae* R. Pontificis, cum administris et officialibus ejus servitio et personae addictis²; dein, *latiori sensu* hic usurpato, tota illa consiliariorum, dicasteriorum et officialium collectio, quibus utitur R. Pontifex in regenda Ecclesia universali. Ad eandem pertinent, sed accessorie tantum, illi qui sive in administranda dioecesi Romana, sive in dirigendo principatu civili, R. Pontificis vices agunt auctoritatemque exercent, et omnes illi qui sunt de « Familia Pontificia ». Hoc sensu lato intellecta vocatur meliori jure Aula Pontificia, *La Corte di Roma*³.

Nobis agendum non est de Curia Romana, in quantum respicit *Status Pontificii administrationem*.

Nec pluribus hic de eadem disserendam, in quantum *dioecesana* est⁴. Sufficit notare eam sub hoc respectu consistere in vicariatu seu dioecesana Urbis curia, cui praest *Cardinalis Vicarius*. Hic adjuvatur in munere suo a quatuor Praelatis, nimirum a *Commissario* pro rebus divini cultus et Visitatione Apostolica in Urbe; ab *Adessore* pro rebus disciplinaribus; ab *Auditore* pro rebus judiciariis, demum a *Praefecto* pro oeconomica administratione. Hi quatuor eliguntur a R. Pontifice et obnoxii sunt Cardinali Vicario. Praesunt vero in singulo suo officio administris inferioribus⁵.

3° *Magis proprie dicta Curia Romana* ea dicitur quae R. Pontifici auxilium praestat in regenda universali Ecclesia, ipsiusque vices gerit quatenus supremi totius Ecclesiae Pastoris.

Constat vero Romana Curia, hoc modo intellecta, sacro Cardinalium collegio; Sacris Congregationibus, Tribunalibus et Officiis Romanis; ac tandem legatis et nuntiis Romani Pontificis.

1. Cf. FORCELLINI, *Totius latinitatis lexicon*, v° *curia*, *curialis*, Lypsiae, 1839. Jam tempore Romanorum, *curia* erat sedes seu templum publici consilii; et *curiales* mox dici coepti sunt ministri principum in aula. Cf. etiam MAROTO, *o. c.*, p. 228.

2. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 358; *Dict. de théol. cath.*, v° *Cour Romaine*.

3. De hac re utiliter consuluntur libri quotannis publici juris facti: « *Annuario Pontificio* », Romae, typis Vaticanis et « *l'Annuaire pontifical catholique* » a BATTANDIER conscriptus.

4. Constitutio Apostolica *de Urbis Vicariatu*, 1 jan. 1912, ap. AAS., 1912, t. IV, p. 5 ss.

5. V. Const. cit.

4° Demum Curia Romana, *strictè dicta* constat Sacris Congregationibus, Tribunalibus et Officiis, prout in sequentibus enumerantur et describuntur (can. 242). De hac in sequentibus agitur.

569. — II. *Notae historicae de Curia Romana strictè dicta.* Solebant Pontifices, a primis Ecclesiae saeculis, tum prae multitudine, tum prae gravitate negotiorum quibus occupabantur, auxiliares et consiliarios sibi adjungere. Usi sunt prius consilio Presbyterii Romani, et Conciliorum Romanorum¹ ad definiendas et expediendas res doctrinales et disciplinares. Inter clerum Romanum proceres seu primates praeficiebantur negotiis administrativis aut judicialibus². Postquam saec. IX-XI, Concilia Romana maxima celebritate coadunata sunt, ex saec. XII rariora evaserunt, dum ex alia parte in dies crescebat auctoritas Presbyterii Romani et maxime Cardinalium. Ab hoc tempore negotia ecclesiastica magis *ardua et graviora* partim ab universo Collegio Cardinalium in *Consistorio* discussa sunt, partim in peculiaribus *commissionibus* Cardinalium a R. Pontifice transeunter deputatis. Postea vero, a saec. XIV, stabilia quaedam constituta sunt *officia* et *tribunalia* ad expediendas *causas minores*, beneficiales praesertim et judiciales; uti fuerunt S. Rota, Dataria, etc.³. Cum vero saec. XVI, Cardinalium consessus ob temporum angustias difficile celebrarentur, essentque pertractandis gravibus Ecclesiae causis undique confluentibus auxilia imparia, praeter Consistorium cui graviori tantum negotia reservata sunt, particulares Congregationes Cardinalium per modum *stabiliū commissionum* ad *determinata* negotia institui coeptae sunt. Maximas partes in hac institutione habuit Sixtus V, Const. *Immensa*, 22 jan. 1588, qui 15 Congregationes ordinavit. Ita constituta est Curia Romana triplici organorum genere: Congregationibus, Tribunalibus et Officiis. At decursu saeculorum modificationes subiit ordinatio Sixti V, ex quibus singulorum dicasteriorum competentia dubia et confusa evasit, separatio inter potestatem judicalem et administrativam pessumdata est, defuitque debita unitas sub ratione gradus auctoritatis, modique procedendi Congregationum. His incommodis ut obveniret Pius X, reformavit, Constitutione *Sapienti consilio*, curiam Romanam, eamque accommodavit hodierni temporis exigentiis et institutis⁴. Praeprimis *intendit* uniuscujusque dicasterii competentiam accurate determinare, potestatem administrativam a judiciali separare, et ad eundem gradum auctoritatis eundemque procedendi modum redigere Romanas Congregationes. Constitutioni *Sapienti consilio* sat amplas adduxit modificationes Benedictus XV, erigendo Motu Proprio *Seminaria*, 4 nov. 1915⁵, Congregationem de Seminariis et Studiorum Universita-

1. Cf. MONIN, *o. c.*, p. 4 ss.; FERRERES, *o. c.*, p. 8 ss.; HEFELE-LECLERCQ, *Histoire des Conciles*, t. I et II, passim; WERNZ, *o. c.*, p. 384; *Studien*, 1904, t. XXXVI, p. 255 ss.; *Anal. Eccles.*, 1896, p. 45 ss., 87 ss.; GRIMALDI, *Les Congrégations romaines* (in *Indicem*), Siennae, 1890, etc.

2. Notatim 7 *defensores regionarii* pro singula regione Urbis et 7 *judices palatini*, cf. WERNZ, *o. c.*, p. 374 s.; S. KELLER, *Die sieben römische Pfalzrichter im byzantinischen Zeitalter* (STUTZ, Kr. Abh.). Stuttgart, 1904.

3. Cf. MONIN, p. 6 ss.

4. Cf. *Collat. Brugen.*, l. c., p. 280 ss., de iis quae reformationem Pii X praepraverunt; de abolitione antiquioris juris, etc.

5. AAS., t. VII, p. 493.

tibus ; abolendo Motu Proprio *Alloquentes*, 25 mart. 1917¹, Congregationem Indicis, hujusque dicasterii munus ad S. Officium transferendo ; constituendo Motu Proprio *Dei Providentia*, 1 maii 1917² Congregationem independentem pro Ecclesia orientali. Quae omnia confirmavit codex juris canonici.

570. — III. **Ordo dicendorum.** Itaque adductis in articulo I quibusdam generalibus de Curia Romana, agemus in articulo II de Congregationibus, de Tribunalibus et de Officiis in specie.

ARTICULUS I. — De Curia Romana in genere.

§ 1. NOTIO ET CONSTITUTIO.

571. — I. Curia Romana stricto sensu intellecta est *tota illa Congregationum, Tribunalium et Officiorum collectio, quibus regulariter utitur R. Pontifex in regenda Ecclesia universali ad instruenda et decidenda negotia quae referuntur ad doctrinam, mores, liturgiam, disciplinam judicalem et extrajudicalem.*

II. Constat undecim Congregationibus principalibus, tribus Tribunalibus et quinque Officiis. Congregationibus in genere committuntur quae sunt jurisdictionis extrajudicialis³, Tribunalibus quae ad ordinem judicalem spectant ; Officia demum praecipue praeparationi, redactioni et expeditioni actuum Pontificis et Curiae, in quibus singularis forma requiritur, incumbunt.

§ 2. COMPETENTIA SEU JURISDICTIO.

572. — I. **Dicasteriorum competentia judicialis et extrajudicialis.** Superius⁴ traditur distinctio inter jurisdictionem *extrajudicalem*, qualis *Congregationibus* reservatur et potestatem *judicalem*, quae exclusive *Tribunalibus* competit, salva tamen competentia judiciali S. Officii. *Potestas extrajudicialis* Congregationum comprehendit jurisdictionem gratiosam et dispensativam, interpretativam et executivam, oeconomiam et correctivam, non vero *legislativam* seu facultatem condendi independentes et plane novas ordinationes⁵. Hac potestate extrajudiciali

1. AAS., t. IX, p. 167.

2. *Ibid.*, p. 529.

3. Excepto S^o Officio quod verum permanet tribunal in materia haeresis et excepta S. C. Rituum quoad causas beatificationis et canonizationis Sanctorum.

4. N° 443 ; cf. *Collat. Brugen.*, l. c., p. 285 s. ; OJETTI, *De Curia Romana* p. 18 ss. Cf. etiam RUCK, p. 40 ss.

5. *Collat. Brugen.*, l. c. ; MONIN, *o. c.*, p. 201 s. ; MAROTO, *Institutiones jur. can.*, t. I, p. 409 ss. Cf. Decretum S. C. Consistorialis, 11 fev. 1911, ad I et II, ap. AAS. 1911, t. III, p. 99 et *Coll. Brug.*, 1911, t. XVI, p. 546, juxta quod facultas *authentice* interpretandi tum C. Trid. decreta tum alias Ecclesiae leges pertineat ad sin-

dirimi possunt controversiae inter partes *in linea disciplinari*, h. e., non observatis formis iudiciorum¹ nec ad apicem juris, sed ex motivis aequitatis, per arbitrium etiam et transactionem. *Jurisdictio* vero *judicialis* versatur circa jus strictum quod in controversiam venit inter reum et actorem, sive pro re civili, sive pro re criminali et exercetur ad apicem juris, servatis adamussim formalitatibus iudiciorum. Ad hanc potestatem *referri possunt* causae matrimoniales, beneficiales, etc. Dicitur *referri possunt*, nam etiam causae quae *jus strictum* respiciunt, in linea disciplinari tractari possunt a Sacris Congregationibus². Unde *principale* criterium ad dignoscendam competentiam Congregationum a competentia Tribunalium non est *negotiorum natura* sed *procedurae qualitas*. Utique Congregationes et Tribunalia, quae singula judicant de propria competentia, salvo tamen recursu ad Romanum Pontificem³, *de natura quaestionis*⁴ videbunt, utrum res administrationis ac disciplinae tramite tractanda sit, an summo jure agendum⁵; sed hoc non ita est intelligendum, ut, quoties negotium *jus quoddam* respiciat, semper et in omni casu via judiciaria et coram Tribunalibus sit agendum, reservatis tantum Congregationibus iis quae *merum interesse* attingunt⁶.

573. — II. Dicasteriorum jurisdictio est ordinaria, sed vario modo a variis dicasteriis exercetur. *Congregationes* procedunt *auctoritate et nomine R. Pontificis*, ita ut suprema quadam gaudeant auctoritate et decisiones earum valeant ut decisiones papales, a quibus non datur recursus, sed tantum beneficium novae audientiae⁷. *Tribunalia* externi fori suam jurisdictionem judicalem exercent *propria auctoritate*; et ideo a sententia S. Rotae Romanae institui potest vera appellatio.

gulas Congregationes, secundum propriam cujusque competentiam, salva Pontificis approbatione. Tribunalibus fori externi competit tantum facultas leges interpretandi *juridice* in casibus particularibus. V. supra n. 267. Cf. tamen HEINER, *o. c.*, p. 274 s.

1. Remota litis contestatione, auditione testium, etc., auditis tamen interesse habentibus.

2. Cf. NP., cap. III, n° 10; Const. *Sapienti consilio*, in fine « Sententiae quaevis, sive gratiae sive iustitiae », etc.; cf. MONIN, *o. c.*, p. 183 ss.; CAPPELLO, *o. c.*, p. 48 ss.; RUCK, *o. c.*, p. 44. — In contrarium sensum OJETTI, *o. c.*, p. 23 ss.

3. Qui controversiam dirimet per coetum Cardinalium, quos singulis vicibus designabit (can. 245).

4. Intelligenda est natura quaestionis cum adjunctis: voluntas partium, utilitas Ecclesiae, disciplinae, etc. Sunt causae quarum natura semper postulat ut ordine judiciali tractentur, v. gr. causae criminales publicae.

5. Cf. NP., cap. I, n° 3; Decret. S. C. Consist., 11 jun. 1909, ad III et IV, ap. AAS., 1909, t. I, p. 515; can. 247, § 3; 249, § 3; 250, § 5, etc.

6. Illa non omnimoda separatio inter potestatem administrativam et judiciariam immerito carpitur a RUCK, *o. c.*, p. 40 ss. Potestas extrajudicialis Congregationum saepe praeveniet quominus judicialiter procedatur, meliorique modo servabit interesse et utilitatem civium et Ecclesiae.

7. WERNZ, *o. c.*, p. 390, 394; MONIN, *o. c.*, p. 210 s.

Inde statuitur in can. 244, § 2¹ quod gratiae quaevis ac resolutiones indigeant pontificia approbatione, saltem *in forma communi*², exceptis semper sententiis S. Rotae Romanae et Signaturae Apostolicae de ipsarum competentia ordinaria latis, exceptisque iis, pro quibus eorundem Officiorum, Tribunalium et Congregationum moderatoribus speciales ordinariae facultates tributae sint, pro concedendis gratiis, non reportata Pontificis approbatione. Licet polleant Dicasteria ordinaria iurisdictione, tamen omnibus Dicasteriis hoc in primis solemne sit: ut nil *grave* et *extraordinarium* agatur, nisi a moderatoribus eorundem R. Pontifici fuerit antea significatum (can. 244, § 1)³.

Praeter *ordinarias* facultates, quas, consulto vel inconsulto Pontifice exercent Dicasteria, potestatem *delegatam* recipere possunt, ex speciali commissione aut approbatione SS^{mi}.

574. — III. Dicasteriorum competentia partim materiam partim territorium afficit⁴.

1° *Quoad materiam*. Competentia uniuscujusque Dicasterii perspicue determinatur, abrogata omni iurisdictione cumulativa. Tamen remanet antiqua lex qua, delato et excepto ab aliquo Dicasterio supplici libello pro impetranda re sive ad gratiam sive ad iustitiam pertinente, nemini ulla de causa licet aliud suo marte Dicasterium ad eundem finem adire; sed opus est assensu ipsius Dicasterii quocum agi coeptum est aut R. Pontificis decreto, quo venia detur transmittendi negotium. Quaevis concessio gratiae ab una S. Congregatione vel Officio denegata et ab alia Congregatione vel Officio concessa contra memoratam legem, irrita est, salvo jure S. Poenitentiariae, quae pro foro interno valide et licite concedit gratiam ab alio Dicasterio pro foro externo denegatam⁵.

2° *Quoad territorium*. a) *Jurisdictionem universalem* habent S. Officium, Congregatio pro Negotiis extraordinariis ecclesiasticis, Caeremonialis; Tribunalia tum interni tum externi fori; demum Officia; b) *Pro Ecclesiis Orientalibus* competentiam generalem, incolumi tamen jure S. Officii, habet S. Congregatio pro Ecclesia Orientali; c) *Restrigitur territorii juris communis Ecclesiarum Occidentalium*⁶ competentia SS. Congregationum Consistorialis, Concilii, Rituum et de Seminariis et Universitatibus Studiorum; d) *Regionibus missionum*, exceptis Ecclesiis Orientalibus, continetur Congregatio de Propaganda Fide; e) S.

1. Cf. C. *Sapienti*, in fine Constitutionis.

2. Cf. infra n. 641; CHOUPIN, *Valeur des décisions... du St Siège*, p. 44 ss.

3. Const. *Sapienti*; coll. NP. c. v., de relationibus Summo Pontifici faciendis.

4. Cf. NP. c. i, n° 1 et 2 et c. vii.

5. Cf. can. 43, coll. can. 1569, § 1; NP. c. i, n° 2.

6. Cf. BESSON, in *Nouv. rev. théol.*, 1909, t. XLI, p. 5.

Congregationis de Sacramentis competentia nullis limitibus territorialibus coarctatur in re Matrimoniali, incolumi tamen potestate S. Officii et Congregationis pro Ecclesia Orientali; circa alia sacramenta regionibus juris communis Ecclesiarum Occidentalium circumscribitur. Quod attinet ad Congregationem de Religiosis gaudet universali competentia in iis quae spectant ad vitam religiosam, salvo jure Congregationis pro Ecclesia Orientali quoad religiosos sibi subjectos et Congregationis de Propaganda Fide in religiosos qua missionarios.

575. — Notanda. 1° « In singulis Congregationibus, Tribunalibus, Officiis servanda est disciplina et tractanda sunt negotia secundum normas tum generales tum speciales quas ipsis Romanus Pontifex praestituerit » (can. 243, § 1).

Normae vigentes sunt illae jam saepe citatae *Normae communes* et *Normae peculiares*, quae in *Acta Apostolicae Sedis* post constitutionem *Sapienti Consilio* publicatae fuerunt, tum *Lex propria* S. Rotae Romanae et Signaturae Apostolicae, 29 jun. 1908, cujus canones praecipui in can. 1598-1605 reassumuntur, tum *Regulae servandae in judiciis apud S. Romanae Rotae tribunal*, 4 aug. 1910¹, tum *Regulae servandae in judiciis apud supremum Signaturae Apostolicae tribunal*, 6 mart. 1912².

2° « Omnes qui ad Congregationes, Tribunalia, Officia Romanae Curiae pertinent, ad *secretum* servandum tenentur intra fines et secundum modum ex disciplina unicuique propria determinatum » (can. 243, § 2)³.

§ 3. DE MODO ADEUNDI SANCTAE SEDIS OFFICIA, CUM EISQUE AGENDI GENERATIM⁴.

576. — I. a) *Cuique Christi fidei* patet aditus ad Sanctae Sedis Dicasteria omnia, servata rite forma quae decet, et facultas est cum iisdem agendi de *suis* negotiis per se, sive personaliter sive missis epistolis⁵, quin teneatur licentiam petere aut praeviam commendationem Ordinarii, nec cujuscumque Agentis aut Procuratoris operam adhibere. Tamen, quoties

1. AAS., II, 783.

2. AAS., IV, 187.

3. Circa magnum secretum S. Officii consulantur NP. c. VII, art. 2, n° 4; art. 7, n° 2. Cf. MONIN, *o. c.*, p. 234; GENNARI-BOUDINHON, *Consult. de dr. can. et de lit.*, t. II, p. 171 ss.; BLAT, *o. c.*, p. 201 ss. Cf. etiam NC., cap. III; can. 1603, § 1, 1°.

4. Cf. NC. c. X; can. 1569; MONIN, *o. c.*, p. 191; PERATHONER, *Der Geschäftsverkehr mit der römischen Kurie*, in *Theol.-prakt. Qu.-Schrift*, 1912, t. LXV, p. 740 ss. Cf. supra de *rescriptis*, n. 292.

5. NC. c. X, n. 1. Non tamen ut videtur pro casibus ordinariis *per telegraphum*. Cf. Declarationes Secretariae Status 10 dec. 1891, ap. *Nouv. rev. théol.*, 1892, t. XXIV, p. 32; Instruct. C. de Prop. Fide, 2 aug. 1901, ap. *Rev. théol. franç.*, 1902, p. 275 ss. V. supra n° 302, 463.

persona privata Romam recurrere velit, consultius est, nisi natura negotii aliter suadeat, ut consulto Ordinario, imo mediante ipso, recurrat¹.

b) *Ordinarius* unusquisque potest ipse per se in variis Dicasteriis negotia libere tractare, non solum quae se ipsum spectent, sed etiam quae dioecesim ac sibi subditos fideles, ad ipsum confugientes².

577. — II. *Advocati* seu *defensores* eligantur inter approbatos et causam dicant juxta cap. VII NC.; *Legem propriam S. Rotae*, can. 18, 44 ss., et *Regulas servandas* in judiciis tum apud S. R. Rotam, tum apud Signaturam Apostolicam³. *Procuratores* privati et publici seu agentes constituuntur, servatis servandis⁴, a privatis aut ab Ordinariis, ut horum in Curia occupentur negotiis et administri sint transmissionis.

578. — III. Superius⁵ sufficienter diximus *de forma supplicis libelli*. Addere juvat in recursibus ad S. Sedem adhiberi posse *linguam* latinam, italicam, gallicam, anglicam, hispanicam, germanicam et lusitanam⁶. Si vero agatur de laicis, praesertim in recursibus ad S. Poenitentiarium videntur unumquemque uti posse propria lingua vernacula⁷.

579. — IV. Varia habet novum jus *de taxationibus*, *expensis et procurationibus*⁸. *Taxatio* est quaedam determinata pecuniae summa quae solvi debet, occasione gratiarum a S. Sede acceptarum, sive titulo eleemosynae, sive titulo poenitentiae ad compensandum vulnus forsan legi inflictum, v. gr. per dispensationem. *Expensae* sunt eae pecuniae solutiones, quas quisvis orator sustinere debet pro suorum negotiorum tractatione, et illae praesertim ad quas tenentur partes causam agentes sive in linea administrativa coram Congregationibus, sive in linea judiciali coram Tribunalibus. Accedunt etiam impensae, pro posta, transscriptione, etc. *Procuratio* seu *agentia* dicitur summa pecuniae solvenda Procuratori vel Agenti ad negotium tractandum adhibito⁹.

a) In omni rescripto, indulto, dispensatione indicatur taxatio Sanctae Sedi solvenda, remuneratio agenti debita¹⁰. Taxa Curiae dioecesanae impendenda pro executione rescriptorum, si necessaria sit, definienda est pro

1. MONIN, *o. c.*, p. 193.

2. Cf. NC., c. x, n. 4; cf. MONIN, *o. c.*, p. 192.

3. De advocatis apud tribunalia S. Sedis ordinaria cf. NOVAL, *De processibus*. P. 1, de judiciis, p. 98.

4. NC., c. ix, sectio 1 *de procuratoribus particularibus et privatis*, sectio 2 *de procuratoribus publicis ac legitimis*. Cf. S. C. Consistorialis litterae ad Ordinarios, circa transmissionem scriptorum ad S. Sedem, 25 nov. 1908, ap. AAS., t. I, p. 211.

5. N. 293; cf. PERATHONER, *o. c.*; VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 261.

6. NP. c. vi, n. 5; melius adhibetur lingua latina.

7. MONIN, *o. c.*, p. 193.

8. Cf. NC. c. iii, art. 1, n° 5; Lex propria S. Rotae Romanae et Signaturae Apostolicae in *Appendice de taxatione expensarum judicialium*; Regulae servandae in judiciis apud S. Romanae Rotae Tribunal, 2 aug. 1910, tit. vi, c. i, ap. AAS., 1910, t. II, p. 783 ss.; Regulae servandae in judiciis apud supremum Signaturae Apostolicae Tribunal, 6 martii 1912, art. 57-63, ap. AAS., 1912, t. IV, p. 187 ss.; decisio S. Rotae Romanae in *Causa Alexandrina*, 14 jun. 1909, ap. AAS. 1909, t. I, p. 583 ss. Cf. MONIN, *o. c.*, p. 213, 356, 360; *Collat. Brugen.*, l. c., p. 289 s. Pro re matrimoniali, cf. DE SMET⁹, *o. c.*, n. 858.

9. MONIN, *o. c.*, p. 214 ss.

10. Cf. NC. c. xi, n° 1; coll. NP. c. iii, art. 1, n° 5, de recognitionis testimonio a Curia dioecesana gratis dando.

tota provincia ecclesiastica juxta can. 1507, § 1, nempe a Concilio provinciali aut a conventu Episcoporum Provinciae, praevis obtenta S. Sedis approbatione.

b) Taxatio S. Sedi et procuratio agenti debita, *pauperibus* aut *quasi pauperibus* (sive privati sint; sive instituta et piaae causae), si petita gratia moraliter necessaria sit et non lucrosa oratori, ex dimidia parte minuetur aut etiam, si visum fuerit, omnino condonabitur, integris manentibus impensis postalibus, exscriptionis, etc.¹.

c) Inquisitio de statu fortunae committitur conscientiae parochi et Ordinarii. Attamen gratiae validitati nunquam officiet error aut fraus circa oeconomica petentis conditionem. Solutio taxarum obligatio est iustitiae. de quo ordinarie monendi sunt oratores².

d) *Quoad* summam taxationis conferantur NC., c. XI, *dispositiones temporariae*.

ARTICULUS II. — De Congregationibus, Tribunalibus et Officiis in specie

§ 1. DE SACRIS CONGREGATIONIBUS.

A. QUAEDAM GENERALIA.

580. — I. Notio et Divisio.

1° SS. Congregationes generatim sunt collegia minora Cardinalium, quibus R. Pontifex certa tradit negotia ecclesiastica discutienda et per vota ordinarie decisiva definienda.

2° Congregationes enumerat Codex post C. *Sapienti* jam reformatam, determinando earum competentiam³ ac legem dignitatis seu praecedentiae juxta ordinem enumerationis⁴. Sunt undecim *proprie dictae Congregationes*, independentes, principales et generales. Praeter ipsas aliae sunt secundariae et speciales, quae vocantur *commissiones* seu *coetus*. Ex his, quaedam adnectuntur et subordinantur Congregationi principali uti ex. gr.: Commissio annexa S. C. Rituum ad praecavendas et dirimendas controversias⁵; coetus studiis provehendis S. Scripturae et historiae, annexi C. de Seminariis et Universitatibus studiorum; quaedam vero sunt independentes, uti Commissio Cardinalium ad authentice interpretandos canones novi codicis et Fabrica S^{ti} Petri⁶.

1. NC. *ibid.*, n° 2, 3; cf. cf. *L'assistance judiciaire des pauvres au Tribunal de la Rote*, in *Rev. prat. d'apologétique*, 1911, t. XI, p. 700 ss.

2. NC., l. c., n° 3.

3. Consulendae etiam sunt NP., cap. VII, *de singulis sacris Congregationibus*.

4. Cf. C. *Sapienti* in fine Introductionis. Idem valet pro Tribunalibus sed ordine inverso, et pro Officiis.

5. Instituta 20 jan. 1920, AAS., 1920, t. XII, p. 51 s.

6. De hac, utpote non pertinenti ad jus commune silet Codex.

581. — II. Compositio et distributio munerum¹.

1° Juxta canonem 246 constat singula Congregatio certo numero Cardinalium qui a Summo Pontifice libere designantur, habetque *Praefectum Cardinalem*, exceptis Congregationibus Consistoriali, S. Officii et pro Ecclesia Orientali quibus praest ipse Romanus Pontifex. Praecipuas vero partes activas explet *Praelatus a Secretis seu Secretarius*², caput administratorum majorum et minorum³.

2° a) Negotia minoris momenti omnino clara et ordinaria, juxta facultates Moderatoribus Congregationum commissas, expediuntur ab administris secretariae per rescriptum, quod valorem authenticum obtinet subscriptione Cardinalis Praefecti aut Secretarii et appositione sigilli Congregationis (*formiter*)⁴.

b) Praefectus cum Praelato a Secretis et administris majoribus⁵ a Romano Pontifice libere electis, constituunt *Congressum*⁶, ad quem spectat: videre de natura quaestionis num tractanda sit in linea disciplinari aut tramite judicii⁷; minora negotia alicujus tamen momenti juxta facultates Moderatoribus commissas expendere et expedire⁸; de ceteris disponere ut proponitur plenae Congregationi seu judicio Patrum quibus constat Congregatio; et deliberata a plena Congregatione exsequi, post reportatam approbationem Summi Pontificis, casu quo haec requiritur.

c) Demum *plenae Congregationi*⁹ seu deliberationi Cardinalium quibus constituitur Congregatio, proponuntur negotia graviora sive per se sive

1. Cf. NC. cap. I, de ordine ac directione generatim; cap. II, de provisione officiorum; cap. VIII, de ministris expeditionum, et NP. cap. II, de iis quae plenae congregationi reservantur et congressui tribuuntur; cap. VI, de munere variorum administratorum communiter, et cap. VII, de singulis variis Congregationibus, ubi variorum administratorum munera pressius determinantur.

2. Est Cardinalis in his Congregationibus, quibus praest Romanus Pontifex; tunc eas dirigit Cardinalis Secretarius et Praelatus adsector ei adjungitur qui revera fungitur munere Secretarii. Cf. can. 246; NP. c. VI, n° 1; *Collat. Brugen.*, I. c., p. 291-292.

3. NC., c. II; NP., c. VI, n° 3-16; c. VII.

4. Cf. NP., c. VII, art. 3, n. 17, a) et n. 23; CHOUPIN, *o. et l. c.*, p. 315. Cf. *Monitum S. C. Rituum*, 28 jan. 1912 de actibus suis quae authentica sunt, ap. AAS. 1912, t. IV, p. 84; VERMEERSCH, *Periodica*, t. VI, p. 183; *Collat. Brug.*, 1912, t. XVII, p. 217 s.

5. Quinam sint in singulis Congregationibus, indicatur in NP. cap. VII ubi sermo est de singulis variis Congregationibus.

6. Est coetus consultativus et executivus. Convenit Congressus semel aut bis in hebdomada.

7. NP. cap. I, n° 3. Si judicio Congressus, res sit tramite administrationis et disciplinae tractanda, quaestio reservatur sacrae Congregationi cui competit; si ordine judiciali, quaestio ad proprios judices ac sua tribunalia deferatur, v. gr. ad Ordinarios, si quaestio in prima instantia examini subjiciatur.

8. Res clarae et ordinariae, quae sunt de stylo Curiae; facultates, gratiae quae sunt consuetae et faciles. Muniuntur subscriptione solius Secretarii aut Praefecti et appositione sigilli Congregationis et ita adscribuntur auctoritati Congregationis. Attamen rescriptum authenticum Congressus, non eadem gaudet auctoritate ac rescriptum quod a plena Congregatione dimanat; ita ut recursus semper fieri possit a decisione Congressus ad plenam Congregationem. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 392; CHOUPIN, *o. c.*, p. 317.

9. Convenit singulo mense.

ratione modi aut adjunctorum, uti sunt ex. gr. solutio dubiorum omnium aut interpretationes juris dubii, examen graviorum controversiarum ordinis administrativi aut disciplinaris, gratiae majores et alia hujusmodi. Patres in difficilioribus quaestionibus utantur consilio *Consultorum* a Sancto Patre libere nominatorum¹.

582. — III. De modo tractandi et exsequendi negotia non stricte judicialia².

1° Quando agitur de *causis ordinis respicientis administrationem aut disciplinam*, aguntur in *linea disciplinari*, haud servato ordine iudicii, remota litis contestatione, auditione judiciali testium, nullis receptis patronorum scriptis, auditis tamen interesse habentibus.

Hoc tramite administrationis et disciplinae a partibus admisso, his jam non licet eadem de causa actionem *stricte judicialem* instituere, eoque minus deliberata re et ad sententiam deducta. Est nihilominus Congregationi sacrae facultas, quovis in stadio quaestionis, ad iudices ordinarios causam deferre³.

2° Quod spectat ad *res gratiae* sive *oretenus*, sive *scripto* datas, sufficienter jam diximus de earum concessione et executione⁴.

3° Sive negotium fuerit in Congressu, sive in Plena Congregatione tractatum, solutionis executio pertinet ad Congressum respectivae Congregationis, opera Secretarii⁵. Parti oneratae licet, intra decem dies, novae audientiae beneficium postulare. Quodsi Cardinalium deliberatio novemferat clausulam: *amplius non proponatur*, non potest novae instantiae beneficium concedi, nisi ab ipsa Congregatione universa⁶.

583. — IV. De modo respondendi Congregationum⁷.

Sententia a Cardinalibus generatim dari solet brevissimis formulis, quarum praecipuas hic enumerare juvat, paucis additis explicationibus.

1° *Affirmative vel negative*. Quando Congregatio declarare intendit

1. Cf. NP., cap. IV, de *diebus, quibus Cardinalium coetus coadunantur et de modo procedendi plenarum Congregationum*. Si quaestio ejusmodi sit, quae plenae Congregationis iudicium postulet, conficiendum erit officiale *folium*, compendio collectam quaestionem exhibens, cum adjecto brevi summario ac dubiis ad discutiendum propositis. In gravioribus quaestionibus adjiciatur votum unius vel alterius consultoris. Haec omnia cum defensionibus, si quae sint, sunt typis Vaticanis imprimenda et Patribus dispertienda. Cf. MONIN, *o. c.*, p. 205 ss.; WERNZ, *o. c.*, n° 661, p. 409 s.; DE BRABANDERE-VAN COILLIE, *o. c.*, ed. 7, n° 222, p. 209 s.; LINGEN et REUSS, *Causae selectae in C. Concilii propositae*, p. XI ss., Ratisbonae, 1871.

Ad cognoscendum quatenam pro singulis Congregationibus reserventur causae Congressui vel plenae Congregationi, consulendae etiam sunt NP. cap. VII, ubi de singulis Congregationibus in specie.

2. NP. c. III. Cf. MONIN, *o. c.*, p. 204 s., 211 s.

3. NP. c. III, art. II, n. 7-10.

4. Cf. supra, n. 20, 290 ss.

5. NP. c. II, n. 2; c. IV, n. 9.

6. NP. c. IV, n° 10.

7. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 394; HEINER, *o. c.*, p. 262; FOURNERET, in *Le canoniste contemporain*, 1909, t. XXXII, p. 23 ss.; *Archiv f. kath. Kirchenrecht*, 1908, t. LXXXVIII, p. 183 s.; *Diction. de théol. cath.* v° *Clauses apostoliques*, col. 19 ss.; *Nouv. rev. théol.*, 1911, t. XLIII, p. 588 ss.; MONIN, *o. c.*, p. 207; PERATHONER, in *Theol. prakt. Quart.-Schrift*, I. c., p. 744.

solum dubium propositum, ita ut caeteris casibus non omnino similibus suam declarationem applicare nolit, rescribere solet *affirmative* vel *negative* in casu de quo agitur.

2° *Dilata* vel *iterum proponatur*, i. e. differtur responsum propter defectum sufficientium informationum et allegationum juris et facti; quo casu additur: *et exquiratur votum consultoris*, vel *Ordinari*, etc.

3° *Reponatur* (in archivio Congregationis), *lectum*, *relatum*, *non expedire*¹ insinuant negativam aliquam responsionem.

4° *Ad mentem*; *mens est*. Haec verba seorsim habita significant annexam esse decreto ulteriorem explicationem, exhortationem, qua Secretarius pandit quid censeat Congregatio in casu. Quodsi adduntur responsioni affirmativae vel negativae, videtur haec aliqua ratione moderanda. Mens Congregationis quandoque publicatur, quandoque omittitur, prout expedit ut publica sit responsio, vel ut potius secreta consulenti communicetur.

5° *In decisis, in decretis*. Dum, responso jam dato et accepto beneficio novae audientiae, instat consulens, sequens dubium a Secretario proponi solet: *An sit standum vel recedendum a decisis*. Si confirmatur prior sententia, respondetur *in decisis* vel *in decretis*; si infirmanda est, respondetur *recedendum a decisis*.

6° *Et amplius*. Haec formula additur responsioni, quando res ita fuit satis superque discussa et decisa, ut in posterum non amplius proponenda sit².

7° *Consulantur probati auctores*; Congregatio vel ob opportunitatem vel ob difficultatem quaestionis nolit dirimere quaestionem et dubium relinquitur in statu quo, dum remittitur orator ad sententias theologorum et canonistarum.

8° *Facto verbo cum Sanctissimo*. « Significat decisionem totam suam vim mutuari etiam ab approbatione pontificia, sive fuerit necessaria, sive saltem ad cautelam fuerit requisita. Adhibetur quoties decisio legi certo derogat vel Congregationis facultates excedit; aut etiam quando saltem dubium est, utrum sententia sit juri contraria, aut potestatem Congregationis excedat³ ».

584. — V. De auctoritate Decretorum Congregationum.

A. **Praenotanda.** a) Sub nomine *decreti* intelliguntur omnia acta emanata a S. Congregationibus, juxta descriptam superius⁴ earum juris-

1. Cf. MONIN, o. c., p. 208.

2. Cf. n° 582.

3. MONIN, o. c., p. 209. De sensu formulae *Recurratur in casibus particularibus*, cf. *Zeitschr. f. kath. Theol.*, 1917, t. LXI, p. 812 ss.

4. Supra, n. 572.

dictionem. Alia decreta sunt *doctrinalia*, alia *disciplinaria*; inter quae veniunt *decreta gratiae* (privilegia, dispensationes, indulta), *decisiones causarum* in linea disciplinari, *decreta exsecutoria* seu instructiones¹, demum *decreta interpretatoria*².

b) Ea omnia decreta, utpote a Congregationibus legitime edita, sunt *authentica* et vim obligatoriam pariunt aut *generalem* aut *particularem*.

c) Solent distinguere auctores decreta *formaliter generalia*, quae obiecto suo ordinis generalis et forma ad universalem Ecclesiam diriguntur³; decreta *formaliter particularia*, quae tam obiecto quam forma ad casus particulares restringuntur; et decreta particularia *aequivalenter generalia*, quae versantur circa obiectum generalis ordinis sed ad personas particulares referuntur, v. gr. interpretatio legis aut rubricae generalis in casu particulari data.

d) Decreta interpretatoria⁴ sunt aut *comprehensiva*, quae declarando legem *objective obscuram et dubiam*⁵ a proprio sensu verborum legis non recedunt, aut *extensiva*, quae ultra id quod proprio sensu verborum in lege continetur aliquid novi statuunt; aut *restrictiva*, quae infra id quod proprio sensu verborum in lege continetur, hujus ambitum coarctat.

B. Auctoritas Decretorum determinatur. 1° a) *Decreta doctrinalia*, a S. Officio aut Commissione de re biblica⁶ emanata et in forma mere communi confirmata, ex sese non sunt irreformabilia; maxima tamen gaudent auctoritate. His fideles assensum internum, religiosum et moraliter firmum praestare tenentur nisi forsitan alicui *certo* constaret Congregationem errasse. Quo casu, suas rationes cum debita reverentia exponat Congregationi, quin tamen publice possit reluctare⁷.

b) Omnes fatentur *decreta gratiae* quibus favor, privilegium, dispen-

1. Cf. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 80, 264; Motu proprio, 15 sept. 1917, AAS., t. IX, p. 483.

2. Cf. MONIN, *o. c.*, p. 216.

3. Motu proprio, 15 sept. 1917, quo erigitur Commissio ad codicis canones interpretandos, monentur Congregationes ne nova decreta generalia condant nisi aliqua gravis Ecclesiae universae necessitas aliud suadeat, AAS., t. IX, p. 483.

4. Cf. superius n. 267.

5. Si lex, certis in se concepta verbis, esset tantum *subjective dubia*, de ea non fit *interpretatio comprehensiva* sed potius *declaratio* et *explicatio* per alias voces aut sententias clariores. Etiam si in interpretacione a sensu proprio verborum, sive lato sive stricto, non recedatur, textus et contextus legis interpretandae potest esse ita dubius ut nequaquam lex clara aut sat clara dici possit, adeo ut complures interpretationes de verbis legis per se non sint alienae, et revera auctores in varias abeant sententias. Cf. WERNZ, *o. c.*, t. I, p. 169, nota (52).

6. De hac silet Codex; cf. postea n. 596.

7. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 167, nota (47); CHOUPIN, *o. c.*, p. 30 ss., 56 ss.; MAROTO, *o. c.*, n. 343, f. — Cf. Theologos., v. gr. WILMERS, *o. c.*, p. 444 ss.

satio conceditur, aut *concessionibus* quibus, attentis peculiaribus adjunctis, praxis toleratur, *ex se* non esse leges generales, neque aliis facultatem concedere aut obligationem imponere in casibus similibus eodem modo agendi (can. 17, § 3). Item carent vi legis universalis *decisiones* Congregationum quae *in linea disciplinari* disceptatae ad dirimendas controversias inter partes eduntur. Legem tantum faciunt pro partibus ; nisi ex repetitis decisionibus SS. CC. oriatur usus seu stylus Curiae, quo tenentur etiam Curiae inferiores ¹. *Instructiones* quoque SS. Congregationum nequaquam per se et indiscriminatim vim legum universalium et definitionum habent ; sed saepius praebent normam directivam ad quam in casibus particularibus suam agendi rationem prudenter accommodent subditi ².

c) Auctores etiam conveniunt decreta *formaliter generalia*, quae aut vi praecedentis mandati *specialis* aut subsequenter *specialis* et *specificae confirmationis* R. Pontificis universae Ecclesiae debite promulgantur vim legum universalium habere, sive jus prorsus novum statuunt, sive jus constitutum *extensive* aut *restrictive* interpretentur. Illa decreta obligant eadem prorsus ratione ac caeterae leges Pontificiae.

d) Decreta interpretativa *particularia* certo non obligant nisi personas ad quas diriguntur (can. 17, § 3).

e) Quod attinet demum ad decreta interpretativa *particularia* sed *aequivalenter generalia*, non est dubium quin declarationes *extensivae* aut *restrictivae* auctoritatem legis non habeant, nisi per modum legis exhibitae dentur de speciali mandato R. Pontificis aut cum speciali ejus approbatione et nisi simul Ecclesiae debite promulgentur. Ratio in promptu est : hae declarationes *extensivae* novae legis speciem praeserunt. At multum inter auctores ³ olim controvertebatur circa valorem juridicum hujus generis decreti *comprehensivi*. Circa quod *specialis* ponitur quaestio.

2° Quaeritur utrum decreta *particularia* sed *aequivalenter generalia* ⁴, *comprehensiva* seu *interpretativa legis vere et objective dubiae* ⁵, ha-

1. Cf. *supra*, n. 281.

2. Cf. WERNZ, *l. c.*, 171 ss.; MAROTO, *o. c.*, n. 180, a. ; 343, a. ; VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 80, 264.

3. Cf. BOUQUILLON, *Theol. mor. fundament* ³, n° 127 ; VAN DEN BERGHE, *De legibus* ², p. 108 ; WERNZ, *o. c.*, p. 173 ss.; CHOUPIN, *o. c.*, p. 70 ubi auctores citantur.

4. Non loquimur de mera declaratione sensus *clare exhibiti* in lege *subjective* tantum dubia. Talis declaratio, cum nil novi inducat, valet retrorsum et non est promulganda (can. 17, § 2).

5. Eadem prorsus quaestio poni posset circa decretum generale *comprehensivum*, num qua tale promulgari debeat.

beant vim legis universalis ¹ *citra promulgationem universae Ecclesiae debite factam.*

Praenotandum est nullum hodierno jure faciendum esse discrimen relate ad hanc controversiam inter decreta S. C. Concilii et Rituum et decreta aliarum Congregationum, cum eodem gradu auctoritatis omnes polleant ².

Jam vero in triplicem sententiam abibant Auctores.

a) Alii ³ docebant declarationes comprehensivas, etiam non expresse promulgatas, dummodo de earum authenticitate constat, vim legis universalis habere ac obligare in utroque foro omnes qui in simili casu versantur.

b) Alii ⁴ tenebant has declarationes particulares et comprehensivas Congregationum habere tantum vim legis universalis, si ageretur de decretis forma generali conceptis et abstractione facta ab adjunctis particularibus propositis.

c) Tertia opinio quam multi antiquiores et recentiores amplectebantur ⁵ et quae seriis argumentis commendabatur, docebat eas decisiones esse authenticas, pro partibus obligatorias et magni faciendas, attamen supremum gradum auctoritatis legis universalis non attingere, nisi legitime promulgentur aut iteratis decisionibus in *stylum Curiae* transeant. Praeterea quod plura documenta Romana hanc sententiam confirmare videbantur ⁶, hujus opinionis ratio praecipua in hoc erat quod *lex objective dubia sit lex objective nulla* ⁷ seu nullam pariat obligationem amplectendi unam alteramve sententiam et quod, accedente declaratione comprehensiva et particulari, *nova* inducatur obligatio in priori lege non contenta, quae obligat proinde tantummodo eos, ad quos dirigitur.

Ut obligaret omnes, deberet omnibus promulgari et quidem hac promulgatione quae pandat voluntatem legislatoris omnes subditos nova obligatione constringendi ⁸.

Huic controversiae finem imposuit codex statuendo in can. 17, § 2 : si interpretatio authentica *legem coarctet vel extendat aut dubiam explicet, non retrotrahitur et debet promulgari.*

1. De his conveniunt auctores ea habere vim obligatoriam respectu personarum quae casum proposuerunt.

2. Cf. DE BRABANDERE-VAN COILLIE, *o. c.*, ed. 7, p. 214 ss. de auctoritate decretorum SS. CC. Concilii et Rituum.

3. Cf. DE BRABANDERE-VAN COILLIE, *o. c.*, ed. 7, p. 217 ss., cum multis aliis ibidem citatis ; SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 92.

4. Ita SANTI, *o. c.*, t. I, p. 303 ; GATTERER, *Annus liturgicus*, p. 91, Eniponte, 1912.

5. Cf. DE BRABANDERE-VAN COILLIE, *l. c.*, p. 216 ; WERNZ, *o. et l. c.*, ubi hujus sententiae patroni citantur ; cf. etiam V. SCHERER, *o. c.*, t. I, p. 145, 512 ; LAURENTIUS, *o. c.*, p. 252 s. ; MONIN, *o. c.*, p. 219, etc.

6. WERNZ, *o. c.*, p. 174 s.

7. Cf. can. 15.

8. WERNZ, *o. c.*, p. 118 s.

Nec ideo quod decreta illa publicentur in *Acta Apostolicae Sedis*, Commentario officiali Sanctae Sedis, requisitam ad valorem legis universalis accipiunt promulgationem; cum non sufficiat quaevis promulgatio, sed ea promulgatio decreti per modum legis universalis, qua voluntas legislatoris hujusmodi legem ferendi manifestatur¹.

B. DE SINGULIS SACRIS CONGREGATIONIBUS².

585. — I. *Congregatio Sancti Officii*.

1° *Notae historicae*³. Cum saec. XVI, institutio Inquisitionis haereticae pravitatis, jam saec. XIII erecta, ad defendendam fidem contra Pseudo-reformatores insufficiens haberetur, Paulus III, Constitutione *Licet ab initio* 21 jul. 1542, sex deputavit Cardinales instructos amplissimis facultatibus ut in omnibus Reipublicae christianae locis singuli procederent nomine Pontificis contra quoslibet in negotio fidei. Verum proprie dictum Tribunal Inquisitionis initium ducere videtur a Paulo IV. Ita erectam *Congregationem S. Inquisitionis haereticae pravitatis* majoribus facultatibus instruxit Sixtus V, Constit. *Immensa*, 22 jan. 1588, ut cognosceret de causis fidei ac de personis violatae religionis reis, necnon de criminibus quae faciunt aliquem praesumptum de haeresi. Postea adepta est Congregatio competentiam doctrinalem et administrativam quoad quaestiones de fide et cum eadem connexas. Vocata est duplici nomine: *S. Congregatio Romanae et Universalis Inquisitionis et Congregatio S. Officii*. Reformata a Pio X hoc ultimum nomen retinuit. Motu proprio Benedicti XV *Alloquentes*, 25 martii 1917⁴, suppressa est S. Congregatio Indicis, et S. Officio annexa est sectio de Indice cui incumbit integrum munus de censura et prohibitionem librorum.

2° *Competentia* (can. 247) a) Hujus Congregationis potissimum est *tueri doctrinam fidei et morum*, v. gr. veritates fidei, partem dogmaticam de Sacramentis, de indulgentiis, novis orationibus, devotionibus⁵ et alia hujusmodi, decretis *doctrinalibus aut disciplinaribus*, sive dam-nando propositiones, sive proponendo instructiones circa doctrinam; b) *Ut verum tribunal*, iudicat etiam in prima instantia de haeresi aliis-

1. Cf. VERMEERSCH, *Periodica*, t. IV, p. 290; t. IX, p. (1) ss.; VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n° 264. — Commentarium officiale omnis generis et valoris actus publici juris facit.

2. Cf. NP. c. VII, *de singulis sacris Congregationibus*; ad quas NP. recur-rendum est ut uniuscujusque Cong. cognoscantur compositio, modus procedendi peculiaris, forma expediendi negotia, res quae a congressu, quae vero a plena Congregatione tractandae sint. Cf. Quoad illas quaestiones MONIN, *o. c.*

3. Cf. PHILLIPS, *o. c.*, t. VI, p. 583 ss.; V. SCHERER, *o. c.*, t. I, p. 508; WERNZ, *o. c.*, t. II p. 2, p. 399; OJETTI, *o. c.*, p. 46 s.; MONIN, *o. c.*, p. 12 ss.; *Analecta ecclesiastica*, 1897, t. V, p. 498 ss.

4. AAS., IX, p. 167.

5. Cf. can. 258, § 2.

que criminibus quae suspicionem haereseos inducunt¹; c) Ratione connexionis cum tuitione fidei, ipsa sola cognoscit ea omnia quae, sive directe sive indirecte, in jure aut in facto, circa *Privilegium Paulinum* et matrimonii impedimenta disparitatis cultus et mixtae religionis versantur², et ad eam spectat facultas dispensandi in hisce impedimentis³. Non videtur tamen praeter hanc *administrativam* potestatem retinere hac in re potestatem *strictè judicalem*⁴, cum pergat can. 247, § 3: quare quaelibet hujusmodi quaestio ad hanc Congregationem est deferenda, quae tamen potest, si ita censeat et casus ferat, quaestionem remittere ad aliam Congregationem vel ad Tribunal S. R. Rotae; d) Quia censura et prohibitio librorum persaepe propositam habent catholicae doctrinae de fide aut moribus defensionem, pristina competentia S. C. Indicis S. Officio demandata est⁵. Ipsius ergo est *delatos* libros diligenter excutere, prohibere, eos legendi et servandi licentiam concedere. Praeterea ad ipsum pertinet *ex officio inquirere* si quae in vulgus edantur scripta cujuslibet generis damnanda, et in memoriam Ordinariorum reducere, quam religiose teneantur in perniciose scripta animadvertere eaque S. Sedi denuntiare, ad normam can. 1397⁶; e) Ipsa Congregatio S. Officii una competens est circa ea omnia quae jejunium eucharisticum pro *sacerdotibus* Missam celebrantibus respiciunt.

586. — II. Congregatio Consistorialis.

1° *Origo*⁷. Ut autem res in Consistorio⁸ peragenda maturius perpendantur, ab eoque disputationes exulent quae majestatem ejus dedecent, instituta est a Sixto V, Const. *Immensa, Congregatio pro Ereptione Ecclesiarum et provisionibus consistorialibus*, mox vocata *Congregatio consistorialis*, quasi negotiorum consistorialium *praeparatrix* seu Consistorii *consultrix*. Majore auctoritate ampliata est a Pio X, ipsi praesertim reser-

1. Cf. C. *Sapienti*, § 1°, n. 1°, 2; NP., cap. VII, n° 6; cann. 2316, 2319, § 2; 2320; 2332; 2340, § 1; 2371.

2. Sive quaestio movetur ex illis impedimentis, sive alio ex capite, signanter ex praescriptis de forma matrimonii. Cf. DE SMET, o. c., n° 747. Cf. etiam S. C. Consist., 15 febr. 1910, AAS., II, p. 56.

3. Etiam pro Ecclesiis ritus Orientalis, ex can. 257, § 2. Aliter statuerat quoad matrimonia mixta S. C. Consist., 12 nov. 1908, ad VI, ap. AAS., I, p. 149 ss.

4. Cf. MONIN, ubi, p. 226 ss., tota illa controversia valde accurate exponitur et solvitur; cf. OJETTI, o. c., p. 54 ss.; *Collat. Brugen.*, o. c., p. 367 s. In sensum contrarium, cf. CAPPELLO, o. c., t. I, p. 100 ss.

5. Olim cumulativam hac de re cum S. C. Indicis exercebat potestatem. Cf. *Le can. contemp.*, 1917, t. XL, p. 98 ss.

6. De hac re postea fusius in tractatu de libris prohibitis.

7. Cf. MONIN, o. c., p. 17 ss.; bibl. ap. OJETTI, o. c., p. 62. Cf. CLERGEAC, *La curie et les bénéfices consistoriaux, Étude sur les communs et menus services*, 1300-1600. Paris, 1911.

8. V. supra n. 560.

vato toto negotio institutionis episcoporum, quod olim *S. Congregationi Examinis Episcoporum*¹ et *S. Congregationi de electione Episcoporum*² et recenter *S. Officio*³ fuit commissum. Ipsa quoque praeficitur erectioni et regimini ecclesiarum.

2° *Competentia* ejus tres partes amplectitur (can. 248, § 2 et 3) : *a*) Praeparare et ordinare negotia agenda in Consistoriis ; *b*) In locis juri communi subjectis, negotia et provisiones consistoriales exsequi, nimirum : erigere sive per creationem, sive per divisionem, dismembrationem aut unionem dioeceses et abbatias nullius⁴ ; instituere capitula ; Episcopos, Administratores apostolicos, Coadjutores et Auxiliarios Episcoporum constituendos proponere, canonicas inquisitiones seu processus super promovendis indicere actosque diligenter expendere, ipsorum periclitari doctrinam⁵, salvo praescripto can. 255 de competentia *S. C.* pro negotiis ecclesiasticis extraordinariis ; *c*) in iisdem regionibus⁶ curare ea omnia quae spectant ad generalem dioecesium constitutionem, conservationem et statum⁷. Nimirum ad ipsam spectat vigilantia super expletis obligationibus omnium Ordinariorum, cognitio relationum Episcoporum de statu dioecesium, indictio visitationum Apostolicarum et examen earum quae fuerint absolutae⁸.

1. Erecta a Clemente VIII, 1592-1605 (cf. tamen V. SCHERER, *o. c.*, t. I, p. 508, nota 20) ; quievit nostro tempore, cum paulatim examen de theologia et jure canonico in desuetudinem abierit. Motu Proprio *Romanis Pontificibus*, 17 dec. 1903 (*Il monitore ecclesiastico*, 1903-1904, t. XV, p. 499), Pius X periculum de doctrina in vigorem restituit et munus periclitandi doctrinam candidatorum commisit *S. Officio* una cum toto negotio electionis Episcoporum.

2. Erecta a Benedicto XIV, *C. Ad Apostolicas*, 17 oct. 1740 (*Bull. Bened. Mechl.*, t. I, p. 23) et restaurata a Leone XIII, 21 sept. 1878, saltem pro Italiae dioecesibus, cf. MONIN, *o. c.*, p. 21 ss.

3. Motu proprio cit., 17 dec. 1903.

4. Cf. MONIN, *o. c.*, p. 238 ; *S. C. Consist.*, 23 sept. 1902, ap. *Il monit. ecclesiast.*, 1904-1905, t. XVI, p. 310 ss.

5. Ad normas *C. Romanis Pontificibus*, 17 dec. 1903. Cf. *Collat. Brugen.*, l. c., p. 369 ; MONIN, *o. c.*, p. 242 s. Cf. *S. C. Consist.*, 25 apr. 1917 de secreto servando ab iis qui de informationibus requiruntur circa promovendos ad episcopatum, *AAS.*, t. IX, p. 232 s. Cf. infra *de Episcopis*.

6. Cf. Decretum *S. C. Consist.*, 29 jun. 1909, ap. *AAS.*, t. I, p. 678 ss.

7. Cf. OJETTI, *o. c.*, p. 66 s. ; MONIN, *o. c.*, p. 238 s.

8. In utroque negotio, tum relationis dioecesanae tum visitationis Apostolicae peractae, transmittere tenetur ad singulas Congregationes ea ad deliberandum negotia quae ad eas peculiariter pertinent (can. 248, § 2).

Difficile eruitur limes competentiae inter Congregationem Consistorialem et Congregationem Concilii relate ad regimen dioecesium. OJETTI, *o. c.*, p. 66 et 94 hanc statuit regulam : *S. C. Consistorialis* spectat ipsam dioecesim prouti constituenda et servanda est ; *S. C. Concilii* eam spectat prouti constituta est operans ; ita erectio societatum et comitatum dioecesanorum est tribuenda *C. Consistoriali* ; exercitium eorum *C. Concilii*. Cf. tamen Decretum *S. C. Consist.*, 21 apr. 1910, reservans approbationem taxarum curiarum episcopalium et quaeestiones omnes ad eas pertinentes Congregationi Concilii, ap. *AAS.*, t. II, p. 329 ; relate ad *obligationes cleri* emanaverunt plura decreta a *C. Consistoriali* ; nempe

3° *Novam Sectionem* de spirituali cura emigrantium adnexuit Pius X. huic congregationi ¹.

587. — III. **Congregatio de disciplina Sacramentorum.**

1° *Origo*. Haec Sacra Congregatio ab Pio X Constitutione *Sapienti* instituta est.

2° *Competentia* (can. 249). Est huic S. Congregationi in genere proposita universa legislatio circa *disciplinam* septem Sacramentorum, in-columi jure Congregationis Officii ², et Sacrorum Rituum Congregationis circa caeremonias quae in Sacramentis conficiendis, ministrandis et recipiendis servari debent (can. 249, § 1) ³. Ut exemplo illa regula fiat clarior : quoad ordines sacros, *doctrina* de institutione, essentia, effectibus Ordinum spectat ad S. Officium ; *caeremoniae* ad Congregationem Rituum ⁴ ; quaestiones de ministro competente, de validitate sacrae ordinationis, de obligationibus ordinibus majoribus adnexis, de dispensationibus a titulo aut super irregularitatibus *ad Sacram Ordinationem* ⁵ clero saeculari ⁶ in regionibus juris communis ⁷ concedendis ad Congregationem de Sacramentis. Ad hanc itaque spectant ea omnia, quae decerni concedique solent tum in *disciplina* matrimonii, tum in *disciplina* aliorum sacramentorum necnon in celebratione Sacrificii Eucharistici ⁸, iis tantum exceptis quae aliis Congregationibus reservata sunt (can. 249, § 2).

de vetita clericis temporali administratione, 18 nov. 1910, ap. AAS., t. II, p. 910 ; de sacerdotibus ad munus deputati in Gallia concurrentibus, 9 maii 1913, ap. AAS., t. V, p. 238 ; de choreis in Statibus Foederatis Americae septentrionalis, 31 martii 1916, AAS., t. VIII, p. 147 s. ; de clericis servitio militari adscriptis aut e militia redeuntibus, v. gr. decretum 25 oct. 1918, AAS., t. X, p. 481 ss. Cf. MONIN, *o. c.*, p. 257 s.

1. Motu Proprio, 15 aug. 1912, ap. AAS., t. IV, p. 526 s. ; cf. *Archiv. f. kath. Kr.*, 1913, t. XCIII, p. 513 s. De hac silet Codex, utpote indolis transitoriae. Cf. Motu Proprio Pii X, 19 mart. 1914 ; Decret. S. C. Consist., 25 martii 1914 et declaratio ejusdem Congreg. circa praefatum decretum, 22 nov. ejusd. anni, ap. AAS., t. VI, p. 173, 182, 671 ; S. C. Consist., 23 oct. 1920, circa constitutionem Praelati praepositi congregationi italicae, AAS., t. XII, p. 134 ; *Nouv. rev. théol.*, 1921, t. XLVIII, p. 262 s.

2. Quoad privilegium paulinum et matrimonia mixta.

3. *C. Sapienti*, 3°, 1.

4. Cf. Instructio S. C. Rit., 12 jan. 1921, pro clero caecutiente circa celebrationem Missarum, AAS., t. XIII, p. 154 ss., cum animadversionibus *Nouv. rev. théol.*, 1921, t. XLVIII, p. 651 ss. circa competentiam respectivam S. C. de Sacramentis et S. C. Rituum.

5. Facultas dispensandi *presbyteros* ab irregularitate *ex defectu* competit S. C. de Sacramentis, ab irregularitate *ex delicto* Congregationi Concilii. Cf. Decret. S. C. Consist. 17 feb. 1909 et 28 nov. 1911, ap. AAS., t. I, p. 251 ; t. III, p. 658.

6. Salvo jure C. negotiis religiosorum sodalium praepositae ad moderandam ordinationem religiosorum ritus latini.

7. Cf. postea de competentia C. de Prop. Fide et C. pro Ecclesia Orientali in re sacramentaria.

8. Cf. Decret. S. C. Consist., 14 martii 1910, AAS., t. II, p. 229.

Insuper notandum venit hanc Congregationem non esse competentem pro negotiis quae *forum internum* tantum respiciunt¹, nec circa leges quae *indirecte* tantum ad disciplinam Sacramentorum² referuntur, uti sunt stipendia occasione Missae percepta. *Normae peculiares* pressius determinant potestatem hujus Congregationis, enumerando ad omnem tollendam ambiguitatem, facultates quas peculiariter concedere valet³.

Quoad ea quae spectant *ad disciplinam Matrimonii* remittimus ad tractatus speciales⁴. Hujus Congregationis competentia in re matrimoniali non excludit tamen competentiam C. de Prop. Fide in regionibus missionum, nisi in iis quae *exclusive* ipsi competunt⁵. Hic juvat etiam notare causas nullitatis Matrimonii posse dirimi a Congregatione de Sacramentis per proceduram non stricte judicalem⁶, causas tamen de validitate matrimonii quas ipsa intricatiores judicaverit debere remitti ad S. Romanae Rotae tribunal⁷.

588. — IV. Congregatio Concilii.

1° *Notae historicae*⁸. Concilium Tridentinum executionem et interpretationem decretorum disciplinarium R. Pontifici enixe commendavit⁹. Huic petitioni obsequens Pius IV a. 1563 jam instituit cardinalitiam commissionem, quae decretorum Concilii observantiam curaret in quibusdam Curiae officiis et inquireret de meliori modo quo reformatio extra Curiam in praxi deduceretur. Postquam idem Pontifex in Bulla confirmatoria Concilii¹⁰ vetuisset, ne quis sine Pontificis auctoritate « ullos commentarios, glossas, annotationes, scholia, ullumve omnino interpretationis genus super Concilii decretis quocumque modo ederet », primitus institutae commissionis

1. Committuntur S. Poenitentiariae.

2. De Sacramentalibus nullum fit verbum in C. *Sapienti* et documentis annexis. Eorum ritus spectant ad C. Rituum; doctrina ad S. Officium; concessio indulgentiarum ad S. Poenitentiariam; reliqua v. gr. quaestiones iurium temporalium, ad C. Concilii. Cf. MONIN, o. c., p. 250.

3. NP. c. VII, art. III, n° 10 ss.; Resp. S. C. Consist., 14 martii 1910, ap. AAS., t. II, p. 229; 16 aug. 1910, *ibid.*, t. II, p. 649. Cf. MONIN, o. c., p. 246; *Collat. Brugen.*, l. c., p. 371; *Nouv. rev. théol.*, l. c.

4. Cf. DE SMET, o. c., n° 748; *Collat. Brugen.*, l. c., p. 371 ss.

5. Cf. can. 249, § 3; *Constitutio Sapienti*, § 1, n. 3°, 2, 3 comparata cum can. 249, § 2 et § 3; 252, § 4, ad videndas modificationes quas intulerit Codex hac de re; cf. postea n° 590 et 595.

6. Cf. can. 249, § 3; C. *Sapienti*, I, 3°, 3; NP., c. VII, art. III, n° 11, a.; *Collat. Brugen.*, l. c. p. 370 s.; MONIN, o. c., p. 248 ss.; in alium sensum OJETTI, o. c., p. 73 ss.

7. Cf. Resp. S. C. Consist. in *Romana*, 28 jan. 1909 *de remissione causarum a S. Congregationibus ad S. Rotam Romanam*, AAS., t. I, p. 211 s. Cf. postea quae dicuntur de S. R. Rota.

8. Cf. PARAYRE, *La Congrégation du Concile*, Paris, 1897; SAEGMUELLER, *Die Geschichte der Congregatio Concilii vor dem Motu Proprio* « *Alias nos non-nallas.* », vom 2 Aug. 1564, in *Arch. f. kath. Kr.*, 1900, t. LXXX, p. 3 ss.; MONIN, o. c., p. 34 ss.; OJETTI, o. c., p. 81 s., ubi reperietur bibliographia.

9. Sess. XXV.

10. Bulla *Benedictus Deus*, 26 jan. 1564.

Cardinalium existentiam et munus confirmavit, Motu Proprio, *Alias nos nonnullis*, 2 aug. 1564. Instituta Congregatio mox adepta est potestatem exsequendi decreta Concilii extra Curiam. Pius V facultatem ei concessit decidendi causas et controversias *interpretationem* Concilii concernentes. Congregationem confirmavit et accuratius definivit Sixtus V¹, nempe reservata sibi et successoribus suis interpretatione decretorum quae *fidei dogmata* concernunt, impertitus est eidem concilio Cardinalium exclusivam facultatem, consulto tamen Pontifice, interpretandi dubia et difficultates occurrentes in his quae de morum reformatione, disciplina, ecclesiasticis iudiciis aliisque similibus statuta sunt. A Sixto V Congregatio Concilii ampliores facultates recepit, quas post reformationem Pianam partim retinuit, partim vero alia Dicasteria, prae primis C. Consistorialis, obtinuerunt². Pius X hoc nomen *Congregatio Concilii* servavit propter rationem historicam, eo quod olim esset illa competens, tam extrajudicialiter quam judicialiter, in omnibus rebus et causis quae in decretis disciplinaribus Concilii Tridentini implicite comprehendebantur. Hodie potestas interpretandi authentice decreta disciplinaria Concilii Tridentini commissa est singulis Congregationibus secundum propriam cujusque competentiam³, dum competentia C. Concilii in aliis negotiis ampliata est.

2° *Competentia* (can. 250). In regionibus juris communis ea pars negotiorum est ipsi commissa quae ad *universam disciplinam cleri saecularis, populi que christiani* refertur, salvis tamen quae exclusive ad alia Dicasteria pertinent⁴. Inde :

a) Ipsius est curare ut *Ecclesiae praecepta* serventur et in iis dispensare ; cujus generis praecepta sunt : jejunium (excepto jejunio eucharistico quod ad S. Officium pro sacerdotibus Missam celebrantibus et ad C. de Sacramentis pro aliis spectat), abstinencia, observatio dierum festorum⁵, etc. ; b) Moderatur quae ad cleri saecularis, clericorum, parochorum aliorumque beneficiatorum *jura et officia* referuntur, favores et dispensationes eis concedendo⁶, definiendo in linea disciplinari causas et controversias, quae sive inter praefatas personas, sive inter eas et Ordinarios exsurgunt⁷, etc. ; c) Ei tribuuntur quae spectant ad

1. Const. *Immensa*.

2. De Congregationibus olim annexis C. Concilii, v. MONIN, *o. c.*, p. 44 ss.

3. Decret. S. C. Consist., 11 feb. 1911, ap. AAS., 1911, t. III, p. 90.

4. Cf. MONIN, *o. c.*, p. 256 s.

5. Etiam quoad assistentiam Missae, Decret. S. C. Conc., 8 aug. 1911, ap. AAS., 1911, t. III, p. 391.

6. Cf. NP. c. VII, art. 4, n° 4 ; *Collat. Brugen.*, l. c., p. 372. Ipsi competit dispensatio a titulo sacrae ordinationis et ab irregularitatibus *ex delicto presbyteris* saecularibus impertienda. Cf. Resp. cit. S. C. Consist., 17 febr. 1909 et 28 nov. 1911. Cf. etiam Resp. Coetus specialis Cardinalium, de competentia respectiva S. C. de Religiosis et Concilii, 24 mart. 1919, ad 3 et 4, AAS., t. XI, p. 251. Cf. quae diximus supra p. 78, nota 8 de competentia S. C. Consist., quod spectat ad *obligationes cleri et statum clericalem*.

7. Cf. cit. resp. Coetus specialis Cardinalium, 24 mart. 1919, ad 1.

pias sodalitates, pias uniones (exceptis Tertiis Ordinibus saecularibus), etiam quae eriguntur in ecclesiis aut domibus Religiosorum et ab iis pendent¹; *d*) Ab ipsa pendet universa cura *bonorum ecclesiasticorum temporalium*² (stipendia Missarum, legata pia, pia opera, beneficia aut officia, bona ecclesiastica sive mobilia sive immobilia, tributa dioecessana³, taxae dioecessanae, compositiones et condonationes circa bona ecclesiastica usurpata pertinentia etiam ad religiosos⁴, et alia hujusmodi); *e*) Ei etiam reservata est facultas eximendi a conditionibus requisitis ad assecutionem beneficiorum, quoties ad Ordinarios eorum collatio spectat⁵; *f*) Videt etiam quae ad immunitatem ecclesiasticam pertinet, itemque solvit controversias circa praecedentiam, salvo jure S. C. de religiosis et Congregationis Caeremonialis⁶; *g*) In regionibus juris communis ad eandem pertinent quae ad Conciliorum plenariorum aut provincialium celebrationem et recognitionem, atque ad Episcoporum coetus seu conferentias referuntur; *h*) Est autem haec Congregatio competens in omnibus controversiis negotia ei commissa spectantibus, quas *in linea disciplinari* pertractandas *censuerit*; cetera ad tribunal competens sunt deferenda⁷.

3° Congregationi Concilii annexa est, qua Congregatio specialis, ea quae *Lauretana* dicitur, ad regendam basilicam exemptam Lauretanam, Const. *Sacrosancta*, 9 aug. 1698 erecta⁸. De hac silet codex, cum sit Congregatio particularis.

589. — V. Congregatio negotiis religiosorum sodalium praeposita.

1° *Notae historicae*⁹. Historia hujus Congregationis intime connectitur cum illa Congregationis nunc suppressae *pro consultationibus Episcopo-*

1. Decret. S. C. Consist., 9 dec. 1909, in AAS., t. I, p. 814 s.

2. Cf. MONIN, *o. c.*, p. 260.

3. Decret. S. C. Consist., 21 apr. 1910, ap. AAS., t. II, p. 329.

4. S. C. Consist., 8 jul. 1909 et 14 martii 1910, ap. AAS., t. I, p. 576 s.; t. II, p. 229. Sanationes, condonationes, reductiones relate ad capellanias et alia legata pia quae, licet concredita non sint Ordini aut familiae religiosae, qua tali, erecta tamen aut translata reperiuntur in ecclesiis religiosorum, spectant ad C. de Religiosis, decret. cit., 24 martii 1919, ad 2.

5. Ad ipsam quoque spectat facultas concedendi *religiosis* paroecias *saeculares*, decret. S. C. Consist., 5 jul. 1915, AAS., t. VII, p. 527.

6. Cf. NP., *J. c.*, n° 5; vide infra n° 589 et 592.

7. Omnino commendatur attenta lectio *Causarum* a C. Concilii inde a publicato codice decissarum; ad canonum rectam intellectionem et interpretationem sunt maximi momenti.

8. Cf. MONIN, *o. c.*, p. 262. Cf. eundem auctorem de Studio S. C. Concilii, suppresso a Pio X, at nunc reinstaurato. Cf. *Regolamento per lo Studio presso la S. Congregazione del Concilio*, 15 dec. 1919, AAS., t. XII, p. 50 s.

9. Cf. BIZZARRI, *Collectanea in usum Secretariae S. C. Episc. et Regul.* 2a ed., Romae, 1885, in *Prologo*; MONIN, *o. c.*, p. 50 ss.; BANGEN, *o. c.*, p. 181 ss.; WERNZ, *o. c.*, p. 411.

rum aliorumque Praelatorum, cum qua mox unita fuit sub titulo *Congregationis super negotiis Episcoporum et Regularium*. Erecta est circa a. 1582 a Gregorio XIII. Postquam ob negotiorum affinitatem eam cum Congregatione Episcoporum in unum conflaverat Sixtus V, ambas Congregationes paulo post idem Pontifex sejunxit, hancque distinctionem in sua Const. *Immensa* retinuit. Sed duae Congregationes pro Episcopis et Regularibus jam ab anno 1601 iterum fuerunt realiter unitae. Et accesserunt Congregationes subsidiariae : *S. Congregatio super Statu Regularium*, abrogata ab Innocentio XII ; *Congregatio super disciplina regulari et Congregatio super Statu regularium Ordinum*, abolitae a Pio X, Motu Proprio *Sacrae Congregationi*, 26 maii 1906¹. Reformata a Pio X Curia Romana, remanet *Congregatio de Religiosis* pro negotiis Religiosorum tractandis.

2° *Competentia* (can. 251). Haec congregatio negotia *religiosorum* exclusive moderatur².

a) *Quoad personas*. Intelliguntur religiosi³ sensu latissimo, ita ut hoc nomine veniant non tantum utriusque sexus sodales votorum sollemnium et simplicium, sed et ii qui sine votis vitam agunt communem more religiosorum⁴. Ipsi quoque Tertii Ordines, seu tertiarum qua tales seorsim aut simul sumpti huic Congregationi subduntur.

b) *Quoad territorium et materiam*. a) Praecipuam et propriam habet competentiam in religiosos *ubicumque* versantur, atque in rebus omnibus quae regimen, disciplinam, studia, bona et privilegia eorum spectant⁵, sive res agatur inter ipsos, sive inter eos et parochos aut episcopos, sive in negotio quod refertur ad vitam religiosam et regimen internum instituti, sive in omnibus quae spectant ad regimen externum religiosorum et activitatem eorum externam seu erga saeculares juxta statuta juris regularis. Quapropter in eadem materia⁶, remissis ad tribunal competens omnibus causis ordine judiciali tractandis, ipsa quaestiones omnes suae competentiae *in linea disciplinari* dirimit, religioso sodali sive convento, sive actore ; sed si quaestio versatur inter religiosum sodalem et personam non religiosam, ipsa, *praesertim* ad instantiam partis, potest quoque, si aequum judicaverit, eandem quaestionem ad aliam Congregationem aut tribunal remittere. ß) Limitatur competentia hujus Congregationis

1. *Analect. eccles.*, 1906, t. XIV, p. 196. Cf. MONIN, *o. c.*, p. 60 ss.; OJETTI, p. 97 s.

2. Cf. C. *Sapienti*, I, 5° ; NP., c. 1, e) ; c. VII, art. 5. V. MONIN, *o. c.*, p. 263.

3. Exclusis religiosis Ritus Orientalis.

4. V. gr. Oratorii, Puellae a Caritate.

5. Cf. cit. decret., 24 martii 1919, specialis Coetus Cardinalium ad solvenda dubia de competentia, ad 1 et 2.

6. Non vero verisimilius in aliis negotiis, ubi persona religiosorum, sive ut conventa sive ut actor intervenit, dum tamen nec ad vitam religiosam aut internum regimen nec ad externam activitatem eis propriam res referuntur. De ambitu hujus potestatis decidendi administrativo modo causas religiosorum habetur tamen controversia inter auctores, de qua cf. MONIN, *o. c.*, p. 267 ; OJETTI, *o. c.*, p. 102.

exclusiva competentia aliorum Dicasteriorum : S. Rotae in materia stricte judiciali ; S. Officii, in materia doctrinali et jejunii eucharistici relate ad celebrationem missae ; C. Concilii quoad confraternitates et compositiones super usurpatis bonis religiosorum ; C. de Seminariis et Universitatibus Studiorum quoad universitates quas regunt religiosi et quoad Seminaria, quibus praesunt in regionibus juris communis ; C. de Propaganda Fide in religiosos qua missionarios, sive ut singulos sive simul sumptos, et in societates ecclesiasticorum et Seminaria, quae exclusive fundata sunt eo fine, ut in eis instituantur missionarii pro exteris missionibus ¹. γ) Huic Congregationi per ampliationem potestatis reservatur concessio dispensationum ² non tantum ab obligationibus vitae religiosae sed *a juris communis* obligationibus pro sodalibus religiosis ³, incolumi jure S. Officii quoad jejunium eucharisticum ⁴.

590. — VI. Congregatio de Propaganda Fide.

1° *Notae historicae* ⁵. Saeculis XVI et XVII, pluribus a RR. Pontificibus erectis collegiis pro instituendis clericis variarum nationum praesertim schismaticarum et haeticarum, institutum est in Urbe a. 1627 celeberrimum Collegium de Propaganda Fide quo pro omnibus Orbis missionibus pararentur operarii. Primum vestigium S. C. de Prop. Fide fuit commissio trium Cardinalium a Gregorio XIII eo fine instituta ut catholicos ritus graeci in fide conservaret et schmaticos ad fidem reduceret. Hanc commissionem confirmavit et melius ordinavit Clemens VIII. Demum Gregorius XV, Const. *Inscrutabili*, 22 jun. 1622 eam, quae nunc existit S. C. de Prop. Fide, plane novam condidit. Ex litteris institutionis et ex praxi competentiam exclusivam in omnibus negotiis quae Missionum terras respiciebant adeptus est. Imo, decursu temporis facultates apostolicas « Quinquennales ⁶ » dictas, non tantummodo praefectis Missionum sed et aliis episcopis sibi non subjectis concedit. Pius IX, litteris *Romani Pontifices*, 6 jan. 1862 ⁷, abolita *Congregatione super correctione librorum*

1. Cf. can. 252, § 5 ; NP. c. I, 1°, e) ; resp. S. C. Consist., 12 nov. 1908, ad v, ap. AAS., t. I, p. 148 ; coll. decretis ejusdem Cong., 9 dec. 1909, *ibid.*, p. 815 et 15 martii 1910, *ibid.*, t. II, p. 230. Cf. Decreta S. C. Consist., 18 dec. 1920 et 6 jan. 1921, AAS., t. XIII, p. 145 s. Cf. MONIN, *o. c.*, 264 et 272 s.

2. Cf. Resp. cit. specialis Coetus Cardin., 24 martii 1919, ad 3 et 4. Nomine dispensationum non veniunt favores aut facultates pro quibus adeundae sunt Congregationes respectivae. Cf. MONIN, *o. c.*, p. 270 s.

3. Excipiuntur Tertiarii saeculares, qui in his ut simplices christiani habentur.

4. Cf. Decret. *Peculiari curae*, 24 martii 1914, quo specialis Commissio consultorum erigitur ad examen et approbationem novorum Institutorum votorum simplicium eorumque constitutionum, AAS., t. VI, p. 189.

5. Cf. * MEYER, *Die Propaganda, ihre Provinzen und ihr Recht*, 2 vol., Göttingen, 1852 ; BANGEN, *o. c.*, p. 255 ss. ; WERNZ, *o. c.*, p. 417 ; MONIN, *o. c.*, p. 64 ss. ; bibl. ap. OJETTI, *o. c.*, p. 107.

6. Cf. L. MERGENTHEIM, *Die Quinquennalfakultäten pro foro externo. Ihre Entstehung u. Einführung in die deutschen Bistümern.* (Stutz' Kirchr. Abh.), 2 vol. in-8, Stuttgart, 1908 ; ejusd. auctoris, *Zur Entstehungsgeschichte der Quinquennalfakultäten*, in *Zeitschrift der Sav.-Stiftung*, 1912, t. XXXIII, Kanon. Abt., p. 100.

7. *Collect. de Prop. Fide* ², t. I, p. 669.

Orientalium, ex ipsa Congregatione Fidei Propagandae specialem ac stabilem Congregationem erexit sub titulo *de Propaganda Fide pro negotiis Ritus Orientalis*. Negotia itaque, quae ad Congregationem de Propaganda Fide pertinebant, in duas plane distinctas classes divisit: nempe in negotia *Latini ritus* et negotia *ritus Orientalis*. Duplicem illam Congregationem de Propaganda Fide pro negotiis ritus Latini et ritus Orientalis servavit Pius X, dum tamen priori non levis momenti modificationes induxit. Benedictus XV, Motu Proprio *Dei Providentis*, 1 maii 1917, sejunctam plane a C. de Propaganda Fide erexit S. Congregationem pro Ecclesia Orientali.

2° *Competentia* (can. 252)¹. Haec Congregatio, salvo jure C. pro Ecclesia Orientali, habet facultatem tractandi, agendi et exsequendi quae sunt necessaria et opportuna ad praedicandum Evangelium et doctrinam catholicam in *locis missionum*.

a) *Ratione territorii*. Omnes et solae regiones *missionum* huic subduntur juxta principium can. 252, § 3²: « jurisdictionis hujus Congregationis iis est circumscripta regionibus, ubi sacra hierarchia nondum constituta, status missionis perseverat. Huic Congregationi sunt etiam subjectae regiones, quae, etsi hierarchia inibi constituta sit, adhuc inchoatum aliquod praeseferunt »³.

b) *Ratione materiae* gaudet amplissima facultate nempe quoad omnia ecclesiastica negotia non judicialia e locis sibi subjectis oriunda, ita ut quodammodo exerceat in ipsis jurisdictionem quam in aliis regionibus habent *omnes* aliae Congregationes⁴. Attamen *limitatur* ejusdem competentia jurisdictione Dicasteriorum quae universali gaudent jurisdictione aut quibus *exclusive* quaedam negotia competant, inter quae specialius recensentur S. Officium, Congregationes Rituum, de Sacramentis, et denique Congregatio de Religiosis quoad *religiosos qua tales*, sive ut singulos sive simul sumptos⁵, in regionibus Missionum degentes.

1. Cf. *Collat. Brugen.*, l. c., p. 375 ss.; MONIN, o. c., p. 274 ss.; OJETTI, o. c., p. 110 ss.; HILLING, *Die rechtliche Stellung der Propagandakongregation nach der neuen Kurialreform Pius X*, in *Zeitsch. für Missionswissenschaft*, 1911, t. I, p. 147 ss.; GENTRUP, *Die rechtlichen Beziehungen der Missionsländer zur Römischen Kurie in der Gegenwart*, in *Arch. für kath. Kirchenr.*, 1913, t. XCIII, p. 277 ss.

2. Cf. C. *Sapienti*.

3. Quoad elenchum Dioecesium, Vicariatuum, Praefecturarum et Missionum, quae sub novo jure pendunt a C. de Prop. Fide, cf. MONIN, o. c., p. 276 ss.; *Collat. Brugen.*, l. c., p. 376 s.; STREIT, *Atlas hierarchicus*, Fr.-in-Br., 1913. Cf. Resp. S. C. Consist. 12 nov. 1908 ad I, ap. AAS., 1909, t. I, p. 148.

4. Cf. MONIN, o. c., p. 280 ss., ubi agit de negotiis quae spectant ad C. de Prop. Fide, quatenus in suo territorio vices gerit CC. Consistorialis, Sacramentorum, Concilii et Studiorum. Attendenda praecipue sunt dubia cit. de competentia, proposita Congregationi Consistoriali a Praefecto C. de Prop. Fide, 12 nov. 1908 et alia dubia 29 jul. 1909 ap. AAS., t. I, p. 678 ss., de quibusdam collegiis a S. C. de Prop. Fide dependentibus ante Constitutionem *Sapienti*; coll. dubio, 7 jan. 1909, ap. AAS., t. I, p. 152. Cf. VERMEERSCH, *Periodica*, t. IV, p. 318 s.

5. Cf. supra n° 589.

Etenim, ex can. 252, § 4, tenetur Congregatio de Prop. Fide deferre : S. Officio quae fidem attingunt, S. Officio aut Congregationi de Sacramentis quae *causas matrimoniales*¹ spectant, Congregationi Rituum quae referuntur ad generales normas circa sacrorum rituum disciplinam tradendas vel interpretandas².

c) *Formulae facultatum* quas eadem Congregatio Ordinariis in terris missionum procurat inveniuntur apud VERMEERSCH-CREUSEN, o. c., append. II, n. 716 ss.

3° *Congregatio annexa*. Congregationi de Prop. Fide annexa est Commissio pro revisendis Synodis provincialibus³.

591. — VII. Congregatio Sacrorum Rituum.

1° *Origo*⁴. Sapientissimo sane consilio Sixtus V, Const. *Immensa*, instituit SS. Rituum Congregationem, cui praecipua cura commissa est invigilandi ut debitus in sacris functionibus ordo servetur, utque ii quorum cultum Ecclesia proponere intendit, nonnisi praevio maturo examine, accuratisque adhibitis cautelis, ad supremum hunc honorem in terris promoveantur⁵. Aliam specialem Congregationem Indulgentiarum et Sacrarum Reliquiarum, quam Clemens IX, Const. *In ipsis pontificatus*, 6 iulii 1669 erexerat⁶, Pius X cum Sacra Congregatione Rituum conjunxit Motu Proprio *Quae in Ecclesiae*, 28 jan. 1904⁷. Idem Pontifex Const. *Sapienti* materiam *Indulgentiarum, Sancto Officio*⁸ commisit ; materiam vero *Sacrarum Reliquiarum, Congregationi Rituum* reservavit.

2° *Competentia* (can. 253)⁹. a) Jus habet vivendi et statuendi ea om-

1. Comparandus est textus C. *Sapienti*, § 1, n° 6, 4 cum can. 252, § 4 ; et eadem Constit., § 1, n° 3, 2, 3 cum can. 249, § 3. Inde censemus C. de Prop. Fide competentem esse circa omnes alias quaestiones matrimoniales, v. gr. sanationes, dispensationes, incolumi tamen jurisdictione S. Officii quoad matrimonia mixta et privilegium Paulinum (cf. c. 247, § 3 ; 257, § 2). Jam prius poterat haec Congregatio concedere suis subditis Episcopis, Vicariis aut Praefectis Apostolicis, et Superioribus Missionum formulas facultatum, quarum plures matrimonium respiciunt, sed re agitata et composita cum S. C. de Sacramentis, resp. cit., 12 nov. 1908, ad II. Cf. BLAT, o. c., p. 226. Cf. tamen DE SMET, o. c., n° 749.

2. Cf. Resp. cit. S. C. Consist., 12 nov. 1908, ad IV ; cf. MONIN, o. c., p. 279, nota 3.

3. Cf. AAS., I, p. 119.

4. Cf. MONIN, p. 24 ss.

5. Cf. Const. *Immensa*.

6. Cf. Motu Proprio Pii IX, 2 jan. 1855 ; Leonis XIII Motu Proprio cum Syllabo facultatum, 31 oct. 1897, ap. *An. eccles.*, 1898, t. VI, p. 9 ; BERINGER, *Les indulgences*², Paris, 1893, t. I, p. 85 s. ; BERINGER-STEINEN, *Die Ablässe*, 15 Aufl., t. I, p. 82 s., Paderborn, 1921 ; MONIN, o. c., p. 74 ss.

7. *Anal. eccles.*, 1904, t. XII, p. 64.

8. Nunc autem concessio Indulgentiarum committitur S. Poenitentiariae.

9. Cf. Const. *Sapienti*, I, 8° ; NP. c. VII, art. 8 ; *Collat. Brug.*, I. c., p. 378 ; MONIN, o. c., p. 298 ; OJETTI, o. c., p. 137 ss. ; GATTERER, *Annus liturgicus*³, p. 48 ss. ; CALLEWAERT, *Liturgicae institutiones*, n° 130 ss., Brugis, 1919.

nia et sola quae sacros ritus¹ et caeremonias Ecclesiae Latinae *proxime* spectant non autem quae *latius* ad sacros ritus referuntur, uti sunt : praecedentiae jura, causae legitimae et effectus juridici absentiae a choro, facultas binandi, obligatio celebrandi pro grege, jura funeralia².

Ideo proprium est ei advigilare ut sacri ritus et caeremoniae diligenter observentur in Sacro celebrando, in Sacramentis administrandis, in divinis officiis persolvendis, in iis denique omnibus quae Ecclesiae Latinae cultum respiciunt³.

Ad ipsam spectat quoque insignia et honoris privilegia tam personalia et ad tempus, quam localia et perpetua, *quae ad sacros ritus vel caeremonias* pertineant elargiri⁴ et cavere ne abusus in haec irrepant ; b) Ea omnia exsequi in congregationibus ordinariis et extraordinariis debet, quae ad beatificationem et canonizationem Sanctorum *quoquo-modo* referuntur⁵, exclusa competentia S. Rotae ; c) Curam universam Reliquiarum acquirit⁶.

3° *Commissiones annexae*. Tres coetus *historicum, historico-liturgicum* et *pro Sacra concentu*⁷ qui S. Rit. Congregationi adjuncti fuerant a C. *Sapienti*, abolevit Pius X⁸ et instituit novum ordinem consultorum, aliorum pro causis beatificationis et canonizationis, aliorum pro rebus ad liturgiam et ad SS. Reliquias pertinentibus.

1. Non ritus essentielles, qui ad S. Officium spectant. — Competens est in omnes ritus Ecclesiae Occidentalis, etiam non romanos. Cf. praeterea quae diximus n° 590 de competentia S. C. de Prop. Fide in regionibus missionum, ex can. 252, § 4.

2. C. *Sapienti* ; Dubia de competentia cit., 12 nov. 1908 ad IV ; MONIN, o. c., p. 299.

3. Haec NP. peculiariter determinant l. c., art. VIII, n° 4 : « ... Idcirco debet : a/ advigilare liturgicis omne genus libris Ecclesiae latinae, eos inspicere, corrigere aut reprobare, salva Sancti Officii competentia in iis quae fidei capita, seu dogmata respiciunt : b/ excutere atque approbare nova officia divina et calendaria ; c/ dubia de ritibus judicare ac dirimere ; d/ quae hac in re necessaria videantur temperamenta, indulta, facultates concedere ; veteri retento catalogo (approbato a Pio X, 7 sept. 1903, ASS., t. XXXVI, p. 412), novis tamen disciplinae normis circumscripto iis praesertim quae superius allata sunt num. 10° de Congregatione Sacramentorum et num. 4° et 5° de Congregatione Concilii ». Non potest jure proprio novas condere Rubricas.

4. V. gr. insignia specialia Episcopis aut canonicis tribuenda. Cf. MONIN, o. c., p. 302, nota 2.

5. Cf. Monitum S. C. Rituum, 12 feb. 1909, ap. AAS., t. I, p. 238, coll. can. 1387 et art. 32 C. *Officiorum*. Cf. Lib. IV codicis, pars 2, de causis beatificationis et canonizationis, cann. 1999 ss.

6. Ad normas praescriptionum C. Clementis IX *In ipsis*, 6 jul. 1669 ; DE BRANDERE-VAN COILLIE, ed. 7, p. 212 s.

7. Cf. OJETTI, o. c., p. 141 s.

8. Motu proprio, 16 jan. 1914, AAS., t. VI, p. 25 ss. Adnexuit etiam Pius X C. Rituum Commissionem ad causas minoris momenti Servorum Dei tractandas, decreto S. C. R., 9 dec. 1908, AAS., t. I, p. 160. De hac silet Codex.

592. — VIII. Congregatio Caeremonialis.

1° *Origo*¹. Verisimilius, fuit erecta a Gregorio XIII; dein a Sixto V, Const. *Immensa*, in Cong. Rituum absorpta, et brevi post ab ea separata. Reformata a Pio X Curia Romana, enumeratur inter Congregationes independentes, ejusque competentia intacta servatur.

2° *Competentia* (can. 254)². Ad eam pertinet moderatio caeremoniarum liturgicarum et profanarum servandarum in Sacello Aulaque Pontificali, et sacrarum functionum quas Patres Cardinales extra pontificale sacellum peragunt; itemque cognoscit quaestiones de praecedentia tum Patrum Cardinalium tum Legatorum quos variae nationes ad Sanctam Sedem mittunt.

593. — IX. Congregatio pro negotiis ecclesiasticis extraordinariis.

1° *Origo*³. Exempla suorum praedecessorum secutus, Pius VII, anno 1814 ab exilio redux, ad res ecclesiasticas multis in regnis turbatas restaurandas, instituit Congregationem *extraordinariam* praepositam *negotiis ecclesiasticis orbis catholici*. Vox *extraordinaria* jam inde ab anno 1827 sublata est et habuimus *ordinariam* quamdam Congregationem, cui titulus ille fuit, quem nunc quoque retinet in ipsa reformatione plana, sc. *Congregatio pro negotiis ecclesiasticis extraordinariis*⁴.

2° *Competentia* (can. 255). Haec congregatio, cum versetur in negotiis ecclesiasticis *extraordinariis quibusvis*, hoc peculiare praesefert, quod nullum certum determinatumque munus ei commissum sit. In genere in ea incumbit quae ejus examini⁵ subjiciuntur a Summo Pontifice per Cardinalem Secretarium Status⁶, praesertim ex illis quae cum legibus civilibus conjunctum aliquid habent et ad *Concordata* referuntur. In specie ad ipsam spectat dioeceses constituere vel dividere et ad vacantes dioeceses idoneos viros promovere, quoties hisce de rebus cum civilibus Guberniis agendum est⁷.

594. — X. Congregatio de Seminariis et Universitatibus studiorum.

1° *Origo*⁸. Sixtus V, C. *Immensa*, instituit *Congregationem pro Universitate Studii Romani*, cui curam etiam commisit aliarum Universitatum,

1. Cf. MONIN, *o. c.*, p. 29.

2. Const. *Sapienti Consilio*, I, 9°; FERRERES, *o. c.*, p. 326 ss.

3. Cf. BANGEN, *o. c.*, p. 268 ss.; MONIN, *o. c.*, p. 80 ss.; OJETTI, *o. c.*, p. 146.

4. Cf. OJETTI, *o. c.*, p. 147.

5. Pollet tantum voto consultativo.

6. Cf. infra de Secretaria Status.

7. Cf. supra n° 587, de C. Consistoriali.

8. Cf. MONIN, *o. c.*, p. 63; WERNZ, *o. c.*, p. 420 s.; *Le canoniste contemp.*, 1915, t. XXXVIII, p. 577 ss.

quas S. Sedes olim in tutelam susceperat. A Leone XII¹ *Congregatio Studiorum* erecta est, cujus jurisdictio se extendit ad omnes scholas publicas et privatas cujusvis gradus *solius ditionis pontificiae*. Hac erepta, *Congregatio Studiorum denuo* ad privativum scopum Constitutionis Sixti V nunquam abrogatae conformata est atque in universa Ecclesia suscepit regimen Universitatum catholicarum. Quam competentiam servavit Pius X. Benedictus XV, Motu proprio *Seminaria*, 4 nov. 1915², Congregationi Studiorum suffecit *Congregationem de Seminariis et Universitatibus studiorum*. Ad hanc novam Congregationem, praeter munera C. Studiorum, spectant ea omnia quae prius de Seminariorum rebus apud C. Consistorialem agebantur.

2° *Competentia* (can. 256). In regionibus juris communis : a) vigilat super omnibus quae ad regimen, disciplinam, temporalem administrationem et studia *Seminariorum*³ pertinent ; b) Moderatur *Universitates* ab auctoritate ecclesiastica dependentes, quoad institutionem, studia, disciplinam et administrationem, comprehensis istis Universitatibus quae a religiosae alicujus familiae sodalibus diriguntur.

595. — XI. *Congregatio pro Ecclesia Orientali*.

1° *Origo*⁴. Ut supra vidimus Pius IX, anno 1862, tanquam alteram partem C. de Prop. Fide, instituit *Congregationem de Propaganda Fide pro negotiis ritus Orientalis*. Benedictus XV, Motu proprio 1 maii 1917⁵ eam separavit et seorsum constituit sub titulo *S. Congregatio pro Ecclesia Orientali*, inde a 1 dec. 1917 oriundam.

2° *Competentia* (can. 257). Huic Congregationi reservantur omnia cujusque generis negotia quae sive ad personas, sive ad disciplinam, sive ad ritus Ecclesiarum Orientalium referuntur, etiamsi sint mixta, quae scilicet, sive rei sive personarum ratione, latinos quoque attingant. Quare pro Ecclesiis ritus orientalis, omnibus facultatibus potitur, quas aliae Congregationes pro Ecclesiis ritus latini obtinent, incolumi tamen jure S. Officii ad normam can. 247⁶. Haec Congregatio controversias dirimit via disciplinari ; quas vero ordine judiciario dirimendas judicaverit, ad tribunal remittit quod ipsa Congregatio designaverit.

1. Const. *Quod divina Sapientia*, 28 aug. 1824.

2. AAS., t. VII, p. 493.

3. Cf. infra, Lib. III, tit. XXI.

4. Cf. n° 590 ; *Le can. contempor.*, 1917, t. XL, p. 497 ss.

5. AAS., t. IX, p. 529 ss. Huic subditur Institutum studiis rerum orientalium provehendis, erectum a Benedicto XV, 15 oct. 1917, AAS., t. IX, p. 531.

6. Notatum in materia doctrinali et in re matrimoniali circa matrimonia mixta et privilegium Paulinum ; inde revocatum censetur cit. responsum S. C. Consist., 12 nov. 1908, ad VI, quo posset C. pro Ecclesia Orientali concedere dispensationes mixtae religionis et disparitatis cultus.

596. — XII. **Coetus independentes** ¹.

Inter illos memorantur : *Congregatio Reverendae Fabricae S. Petri*, quae curandam habet rem familiarem basilicae Principis Apostolorum ; *Coetus Fidei in Urbe praeservandae* ; *Coetus Obulo S. Petri administrando* ; *Coetus studiis provehendis historiae* ; *Commissio ad codicis canones interpretandos* ² et *Coetus studiis S. Scripturae provehendis*, de quo hic verbulum addimus ³.

a) *Institutio*. Hic coetus, qui communiter *Commissio Biblica* nuncupatur, institutus est a Leone XIII, Litteris Apostolicis *Vigilantiae*, 30 oct. 1902 ⁴. Constat quinque Cardinalibus, pluribus consultoribus et duobus Secretariis.

b) *Competentia*. Ipsius munus est providere tuitioni et incremento studiorum biblicorum ; et notanter sua sententia, a Pontifice confirmata, dubia quaelibet sive doctrinalia, sive disciplinaria circa Sacros Libros, eorum authenticitatem et auctoritatem, circa sensum typicum vel litteralem, et alia hujusmodi dirimere ⁵.

c). *Auctoritas responsorum Commissionis Biblicae* ⁶. Haec habet Pius X in Motu Proprio *Praestantia*, 18 nov. 1907 ⁷ : ... « declaramus in praesens expresseque praecipimus, universos omnes conscientiae obstringi officio sententiis Pontificalis Consilii de re Biblica, sive quae adhuc sunt emissae sive quae posthac edentur, *perinde ac Decretis Sacrarum Congregationum pertinentibus ad doctrinam probatisque a Pontifice, se subjiciendi* ; nec posse notam tum detractae oboedientiae tum temeritatis, devitare aut culpa propterea carere gravi quotquot verbis scriptisve sententias has tales impugnent ; idque praeter scandalum, quo offendant, ceteraque quibus in causa esse coram Deo possint, aliis, ut plurimum, temere in his errateque pronunciatis ».

d) De hoc Coetu silet Codex. At inde ne concludas hunc coetum desiisse. Ratio hujus silentii haec afferri potest. Hic coetus praesefert

1. Cf. OJETTI, *o. c.*, p. 153 ss., 225 ss.; MONIN, *o. c.*, p. 370 ss.

2. Vide supra n. 109.

3. Cf. H. LESÊTRE, *La Commission biblique. Son institution, son autorité, ses décisions*, in *Rev. du cl. fr.*, 1909, t. LX, p. 641 ss.; ejusd. auctoris, *La Commission biblique*, in *Rev. prat. d'apol.*, 1910, t. IX, p. 561 ss.; *Il monitore eccles.*, 1907-1908, t. XIX, p. 506 ss.; OJETTI, *o. c.*, p. 225 ; MONIN, *o. c.*, p. 371 ss. Cf. Litt. Apost. BENED. XV, 15 aug. 1916, quibus, latis novis legibus de Pontificio Instituto Biblico, decernitur quae intercedere debeant rationes tum eidem Instituto, tum Pontificio Consilio Vulgatae restituendae cum supremo Consilio rei biblicae provehendae, AAS., t. VIII, p. 305 ss.

4. CAMERLYNCK, *Compendium introductionis generalis in S. Scripturam*. T. I, *Documenta*, p. 27, Brugis, 1911.

5. MONIN, *o. c.*, p. 371 ss.

6. Publicantur in Commentario officiali *Acta Apostolicae Sedis*.

7. Ap. CAMERLYNCK, *o. c.*, p. 32 ss.

aliquid temporarii ; est nimirum necessarius maximeque opportunus pro nostra temporum conditione ; at mutatis aetatis rerumque adjunctis correctioni et reformationi obnoxius est, ita ut de ejus constitutione et competentia merito sileat codex ¹.

§ 2. DE TRIBUNALIBUS CURIAE ROMANAE.

A. QUAEDAM GENERALIA.

597. — Agendo supra de Dicasteriis in genere, jam plura praeoccupavimus quae ad Tribunalia referuntur ; remanent tantum pauca attingenda de numero et divisione Tribunalium.

Tria supersunt Tribunalia et dividuntur in Tribunalia *interni* et *externi* *fori*. *Sacra Poenitentiaria* circa forum internum unice et exclusive versatur ; *Sacra Rota Romana* et *Signatura Apostolica* pro administratione justitiae in foro externo constituuntur.

C. *Sapienti* suppressa est antiqua ordinatio tribunalium *Signaturae papalis gratiae et justitiae* ² et extincta *judicialis* competentia *Camerae Apostolicae* ³.

B. DE SINGULIS TRIBUNALIBUS ⁴.

598. — I. *Sacra Poenitentiaria*.

1° *Notae historicae* ⁵. S. Poenitentiaria ortum ducit tum ex eo quod a saec. VIII *ex praxi* et episcoporum voluntate et a saec. XII *de jure* ⁶ multiplicantur reservationes poenarum R. Pontifici ; tum ex eo quod currente eodem saeculo XII usus dispensationum R. P. reservatarum invaluit ⁷. Inde jam a fine saeculi XII constituitur in Urbe *poenitentiarius* qui confessiones

1. Sat mirum videtur decretum circa authenticam Pentateuchi, 23 apr. 1920, prodiisse cura et auctoritate S. Officii, AAS., t. XII, p. 158. Inde tamen publicata est nova resolutio Commissionis de re Biblica, 17 nov. 1921, *ibid.*, t. XIV, p. 27.

2. Cf. DE BRABANDERE-VAN COILLIE, *o. c.*, ed. 7, p. 227 s.; WERNZ, *o. c.*, p. 427 ss.

3. Cf. DE BRABANDERE-VAN COILLIE, *ibid.*, p. 228 ; WERNZ, *o. c.*, p. 426 ss.

4. Const. *Sapienti*, § 11 ; NP., c. VIII, *de singulis Tribunalibus*.

5. Bibliographia apud OJETTI, *o. c.*, p. 161. Cf. P. CHOUËT, *La Sacrée Pénitencerie apostolique*, Lyon, 1908 (V. *Le canoniste contemporain*, 1909, t. XXXII, p. 73 ss.) ; GOELLER, *Die päpstliche Pönitentiaria von ihren Ursprung bis zu ihrer Umgestaltung unter Pius V.* 2 Bde. Rom., 1907-1911 ; VILLIEN, *La réforme de la Curie Romaine, La Pénitencerie*, in *Le can. contemp.*, 1914, t. XXXVII, p. 66 ss. ; 1915, t. XXXVIII, p. 488 ss., 583 ss. ; 1916, t. XXXIX, p. 19 ss., 116 ss., 513 ss. (La bulle *In coena Domini*, les taxes, les componendes) ; MONIN, *o. c.*, p. 83 ss. quem praecipue sequemur ; WERNZ, *o. c.*, p. 431 s. ; FERRERES, *o. c.*, p. 335 ss. ; PHILLIPS, *o. c.*, t. VI, § 314 ss.

6. Primum exemplum est Canon *Si quis suadente diabolo* Conc. Claromontani, 1130.

7. Tunc temporis sub influxu doctrinae, dispensationes a jure communi fuerunt reservatae Pontifici propter principium quod eadem requireretur potestas ad dispensandum a legis obligatione, quam ad legem condendam. Cf. MONIN, *o. c.*, p. 85.

pro Papa recipiebat¹. Mox causae poenitentiariis commissae tanti fuerunt momenti et tam numerosae ut saec. XIII Cardinales assumerentur qui poenitentiariis et administris praeessent et curam gererent *Apostolicae Poenitentiariae*². Sic paulatim efformatum est Poenitentiariae Officium. Benedictus XII, Const. *In agro*, 8 aprilis 1338, Poenitentiariae constitutionem et proceduram denuo ordinavit. Ex inspectis facultatibus Poenitentiariae³ saec. XIII et XIV, apparet hoc officium vel ab initio fuisse occupatum non solum in *foro interno* sed et in multis negotiis *fori externi* et quot numero fuisse tunc temporis pontificias reservationes. Inde, propter numerositatem reservationum, difficultatem adeundi Romam, morositatem Officialium in expediendis negotiis exortae sunt populi clerique querelae et propositiones reformationis⁴. Haec reformatio effecta est a Pio IV et Pio V, cujus summum caput fuit ut jurisdictio Poenitentiariae ad solam curam *fori interni* fuerit restricta, ipsi tunc explicite collata facultate excutiendi et dirimendi quaestiones conscientiae. At, decursu posteriorum saeculorum iterum a variis Pontificibus⁵ extensae sunt facultates Poenitentiarii ad negotia fori externi, notatim saec. XIX quoad dispensationes in impedimentis matrimonialibus publicis cum pauperibus, donec Pius X hujus tribunalis competentiam denuo coarctavit ad ea tantum quae forum *internum*, etiam *extrasacramentale*, respiciunt.

599. — 2° *Competentia* (can. 258)⁶. Soli Cardinali *Majori Poenitentario* competit jurisdictio apostolica⁷, cujus officium confertur ad vitam nec cessat per mortem Pontificis⁸. Ipsi adjunguntur *Regens* alique officiales, qui minora negotia expedire valent. In exercitio jurisdictionis sacramentalis adjuvatur a *Poenitentiariis minoribus*, qui certis diebus tres patriarchales basilicas Urbis adeunt, ut confessiones excipiant et tangunt virga, cum concessione indulgentiarum, capita se pie virgae submittentium⁹.

Uti jam diximus hujus tribunalis competentia coarctatur ad ea tantum quae *forum internum*, sive sacramentale sive extrasacramentale, respiciunt. At in hoc foro, non judicalem tantum exercet potestatem,

1. MONIN, *o. c.*, p. 85.

2. WERNZ, *o. c.*, p. 431.

3. MONIN, *o. c.*, p. 87 ss.

4. In Conciliis notatim Constantiensi et Basiliensi. Cf. etiam Const. Sixti IV. *Quoniam nonnulli*, 9 maii 1484.

5. Notandae praesertim sunt Constitutiones Bened. XIV, *Pastor Bonus*, 13 apr. 1744 quoad facultates Poenitentiariae et *In apostolicae*, 13-17 apr. 1744 quoad ipsius constitutionem et proceduram. V. *Bull. Bened. XIV* (ed. Mechl.), t. II, p. 209 ss. et 231 ss.

6. Cf. C. *Sapienti*, II, 1°; NP., c. VIII, art. 1, n° 1 ss.; MONIN, *o. c.*, p. 321 ss.; VILLIEN, in *Le can. contemp.*, 1914, t. XXXVII, p. 141 ss.

7. Ad normam C. Benedict. XIV, *Pastor Bonus*, exclusis iis quae ad forum externum referuntur.

8. Imo vacante Sede augentur aliquomodo facultates Majoris Poenitentiarii cum sese extendant ad quaedam negotia fori externi pro Regularibus. Cf. C. *Vacante Sede Apostolica*, n° 16.

9. Cf. MONIN, *o. c.*, p. 92 ss.; FERRERES, *o. c.*, p. 339 ss., 381 ss.

sed dispensativam, commutativam, etc., ita ut merito appellari liceat *Tribunal et Congregatio Conscientiae*¹, cum jurisdictione generali et universali².

a) Itaque, amissa quacumque competentia *fori externi*, notatim dispensandi in impedimentis consanguinitatis et affinitatis pro pauperibus, solum hoc tribunal *pro foro interno*³ absolutionem concedit a peccatis, censuris, et poenis⁴; dispensat ab irregularitatibus et ab impedimentis matrimonii⁵; elargitur dispensationes et commutationes votorum, sanctiones matrimoniorum invalidorum, condonationes fructuum male perceptorum, etc.⁶.

b) Excutit et dirimit praeterea quaestiones juridicas et morales *conscientiae*, applicando doctrinam aut legem casibus concretis sibi ad consulendum conscientiae propositis. Quaestiones vero mere doctrinales, interpretationesque dubii juris remittere tenetur ad S. Officium aliasque Congregationes competentes, si dubium in foro externo proponi liceat; quodsi, propter adjuncta, publicari nequeat, Sacra Poenitentiaria, quin controversiam dirimat, casui providebit, dispensando ad cautelam aut normam practicam oratori indicando⁷.

c) Ejusdem est insuper de iis omnibus judicare quae spectant ad usum et concessionem *indulgentiarum*, salvo jure S. Officii videndi ea quae doctrinam dogmaticam circa easdem indulgentias vel circa novas orationes aut devotiones respiciunt.

d) In officii parte⁸ quam retinet, hoc sacrum tribunal se geret ad normas Const. Benedicti XIV *In apostolicae*, d. d. 13 aprilis 1744, salvis immutationibus legitimo usu posterius inductis, quae erunt scripto redigendae et a Cardinali Poenitentiario subjiciendae approbationi Pontificis; firmisque novae ordinationis praescriptionibus. Juxta citatam Con-

1. BESSON in *Nouv. rev. théol.*, 1909, t. XLI, p. 83.

2. Ideo tractat *in foro interno*, quae *in foro externo* exclusivae aliorum dicasteriorum competentiae reservantur.

3. *Negotium fori interni* illud est « quod de se, aut saltem habita ratione modi quo hic et nunc tractari potest et de facto tractatur, principaliter ad conscientiam, seu ad salutem spiritualem singulorum pertinet » MONIN, *o. c.*, p. 323 ss. Ideo si valet absolvere *in casibus publicis*, hoc fit cum effectu ad solum forum conscientiae limitato, cf. WERNZ, *o. et l. c.*, p. 433, nota (342).

4. Nisi absolutio omnino specialiter reservetur Romano Pontifici uti ab excommunicatione propter violationem secreti S. Officii aut C. Consistorialis irrogata, cf. supra n. 575.

5. Cf. DE SMET, *o. c.*, n° 747 et 466.

6. Cf. const. cit. Bened. XIV, *Pastor bonus*, §§ 51-55.

7. Cf. *Nouv. rev. théol.*, l. c., p. 83. Quapropter quaestiones *conscientiae* quae fidem tangunt, ad Congregationem S. Officii non remittendas esse censemus, uti contendit LEITNER, *De Curia Romana*, p. 24 s., Ratisbonae, 1909.

8. NP. l. c., art. 1, n° 2.

stitutionem, omnia *secreto et gratis* in hoc sacro tribunali expedian¹.

3° *De recursu ad S. Poenitentiarium*. Haec materia, de qua coeteroquin jam supra actum est², melius exponitur in tractatibus specialibus *de Matrimonio*³, *de Poenitentia*, etc.

600. — II. **Sacra Romana Rota et Signatura Apostolica.** Causae ordinem judicarium requirentes aguntur apud S. R. Rotam et apud Supremum Tribunal Signaturae Apostolicae intra fines et secundum normas traditas in can. 1598-1605⁴, salvo jure S. Officii et C. Sacrorum Rituum in causas sibi proprias⁵ (can. 259).

§ 3. DE OFFICIIS CURIAE ROMANAE.

A. QUAEDAM GENERALIA.

601. — Etsi Officia merito et plerumque considerentur ut servitia executionis, expeditionis et transmissionis, non omnino destituuntur tamen peculiari et exclusiva potestate⁶. Etenim in actu expeditionis proprias normas sequuntur; alia, uti Dataria et Secretaria Status, gratias elargiri adhuc valent; aliis etiam committuntur munera administrationis et regiminis ecclesiastici gravissima, uti Camerae Apostolicae et Secretariae Status. Constitutione *Sapienti* suppressae fuerunt Signatura gratiae et Secretariae Brevium et Memorialium⁷.

B. DE SINGULIS OFFICIIS⁸.

602. — I. **Cancellaria Apostolica**⁹.

1. NP. l. c., n° 3; cf. MONIN, o. c., p. 326 ss.

2. Cf. de rescriptis supra n. 293, coll. n. 578. In suis responsis utitur S. Poenitentiarium *abbreviationibus*, quarum explicatio invenitur apud MONIN, o. c., p. 328; OJETTI, o. c., p. 173.

3. Cf. DE SMET, o. c., n° 829 ss. De facultatibus pro foro interno a S. Poenitentiarium locorum Ordinariis concedi solita, cf. *Liber manualis sacerdotum dioec. Brugen.*, p. 203 ss.; *Collat. Brugen.*, 1905, t. X, p. 492 ss.; DE SMET, o. c., n. 768; Decret. S. C. Consist., 7 martii 1921, AAS., t. XIII, p. 134.

4. Vide *infra* Lib. IV, pars 1, tit. 2, c. 3.

5. Cf. *supra* n° 585 et 591.

6. Generatim habet quaeque Congregatio potestatem sua acta et decreta expediendi, nisi singularis requiratur *forma* in actu expeditionis. Cf. MONIN, o. c., p. 360.

7. WERNZ, o. c., p. 428 et 437; DE BRABANDERE-VAN COILLIE, o. c., ed. 7, p. 227; BANGEN, o. c., p. 391 ss., 426 ss.; MONIN, o. c., p. 118, ss., 146 ss.

8. C. *Sapienti* in § III; NP. cap. IX, *de singulis Officiis*. Cf. BESSON, in *Nouv. rev. théol.*, l. c., p. 216-222; *Revue Augustinienne*, 1908, t. XIII, p. 558-599; *Dictionnaire de théol. cath.*, fasc. 24, v° *Cour romaine*, ubi disseritur de Datario, Secretario Status, aliisque administris Curiae Romanae et Summi Pontificis.

9. Cf. DE BRABANDERE-VAN COILLIE, o. c., ed. 7, p. 226; WERNZ, o. c., p. 434 s.; SAEGMUELLER, o. c., p. 376 ubi bibliographia traditur, uti apud OJETTI, o. c., p. 197. Quoad historiam hujus officii, cf. *Dict. d'arch. et de liturg. chrét.*,

1° *Munus* (can. 261). Ad hoc officium in posterum, hoc unum tanquam proprium reservatur munus expedire, id est potissimum redigere, *Apostolicas litteras sub plumbo seu solemniore Bullas, et quidem de mandato Congregationis Consistorialis*, circa beneficiorum consistorialium provisionem, circa novorum dioecesium et capitulorum institutionem, et *de mandato SS^{mi}* pro aliis maioribus Ecclesiae negotiis conficiendis, ex. gr. pro canonizatione aut lege momentosa publicanda. Ad unguem in utroque casu servandi sunt mandati termini, ita ut Cancellaria sit in his explendis merum instrumentum executionis.

Habebat olim Cancellaria suas regulas juxta quas procedere tenebatur et quae ideo vocabantur *regulae Cancellariae*¹. Erant leges pontificiae, numero 72, circa formam servandam in actis et negotiis per litteras Apostolicas expediendis (*regulae directivae seu expeditivae*), circa beneficia et maxime eorum reservationes Sedi Apostolicae factas (*regulae beneficiales*), circa modum sententiam ferendi in processibus materiam beneficalem concernentibus (*regulae judiciales*). Illae regulae, per singulos Pontifices renovandae, vim habebant legis communis, nisi eis per Concordata aut consuetudinem derogatum fuerit. Servat Cancellaria Apostolica suas normas in expediendis litteris Apostolicis². Aliis regulis, qua legibus universalibus, Codice est suppletum et ideo abolitae censendae sunt.

2° *Modus* unicus erit deinceps Bullarum expediendarum, sc. per viam Cancellariae, juxta normam seorsim dandam in regulis Cancellariae reformatis, sublatis iis modis qui dicuntur per viam secretam, de camera et de curia³.

v° *Cancellarius, Chancellerie*; BAUMGARTEN, *Aus Kanzlei u. Kammer. Erörterungen zur kurialen Hof- u. Verwaltungsgeschichte in XIII, XIV, u. XV Jhrdt. Bullatores, Taxatores, Domorum Cursores*. Freiburg-i-Br., 1907; ejusd. auct., *Von der Apostolischen Kanzlei. Untersuchungen über die Päpstlichen Tabellionen u. die Vizekanzler der heiligen römischen Kirche im XIII, XIV u. XV Jhrdt.* Köln, 1908; VILLIEN, in *Le can. contemporain*, 1914, t. XXXVII, p. 529 ss.; POOLS, *The papal Chancery down to Innocent III*, Cambridge, 1915; GOELLER, *Die Einnahme der Apostolischen Kammer unter Benedikt XII*, Paderborn, 1920; MONIN, *o. c.*, p. 122 ss.; FERRERES, *o. c.*, p. 427.

1. *Circa antiquas regulas Cancellariae Apostolicae*, cf. RIGANTI, *Commentar. circa regulas... Cancell. Apost.*, 4 vol., Romae, 1744-1747; DE BRABANDERE-VAN COILLIE, *o. c.*, ed. 7, p. 227; WERNZ, *o. c.*, t. I, p. 265; *Le can. contemporain*, 1914, t. XXXVII, p. 664; MAROTO, *o. c.*, n. 97 ss. Bibliographia apud MONIN, *o. c.*, p. 125, nota (4); 126, nota (1); JACKOWSKI, *Die päpstlichen Kanzleiregeln u. ihre Bedeutung für Deutschland*, in *Arch. f. kath. Kirchenr.*, 1910, t. XC, p. 32 ss., 197 ss., 432 ss.

2. Cf. NP. cap. IX, art. 1; Motu proprio, 8 dec. 1910, de novis formulis in Cancellaria Apostolica utendis pro collatione beneficiorum consistorialium, ap. ASS., 1910, t. II, p. 939; Decretum S. C. Consist., 15 apr. 1910 de nova Cancellariae regula pro subscriptione Constitutionum Apostolicarum, *ibid.*, p. 287.

3. Quinam intelligantur hi modi exponunt: *Revue Augustinienne*, l. c., p. 564 ss.; BESSON in *Nouv. rev. théol.*, l. c., p. 218 s.; VERMEERSCH, in *Periodica de religiosis*, t. IV, p. 332 s.; *Le can. contemporain*, l. c., p. 660.

3° *Officiales*. Praesidet Cardinalis, qui posthac *Cancellarii*, non autem Vice-Cancellarii¹ nomen assumet. Suppressis Abbreviatoribus parci majoris et minoris, Protonotarii Apostolici participantes de numero eorum munus in subscribendis litteris supplent².

603. — II. *Dataria Apostolica*.

1° *Origo*. Officium Datariae non est nisi ulterior explicatio officii Datarii. Datarius a vocabulo *datare* intelligebatur officialis quidam, cui exclusive competeat datam supplicationibus apostolicis apponere. Officium Datarii praeformatum jam existit saec. XIII in Officio Cancellariae Apostolicae; postea aucta Datarii dignitate et potestate, saec. XVI independens factum est a Cancellaria. Ipsum officium Datariae quale moderno tempore existit nonnisi in fine saec. XVI ortum habuit³. Dataria Apostolica competens erat ad ordinarias concessiones gratiarum aliis tribunalibus non reservatas in foro externo ad decisionem Pontificis praeparandas, registro adscribendas et expediendas. Quamvis Papa non Datarius gratias concedat, speciatim per Datariam impetiebantur minores gratiae, notatim concessionibus beneficiorum non consistorialium R. Pontifici reservatorum, dispensationes super irregularitate ex defectu corporis et ex delicto, in impedimentis matrimonialibus publicis⁴.

2° *Competentia* (can. 261). Hoc officium propriam habet, multum tamen restrictam, potestatem administrativam et gratiosam, amissa competentia in matrimoniales dispensationes et in irregularitates.

Ad ipsum, hoc unicum pertinebit *munus*, cognoscere de idoneitate eorum qui optant ad beneficia *non consistorialia*, *Apostolicae Sedi reservata* promoveri; conficere et expedire *litteras Apostolicas* pro eorum collatione; eximere in conferendo beneficio a conditionibus requisitis quoties ejus collatio ad Ordinarium non pertinet; curare pensiones et onera quae Romanus Pontifex in memoratis beneficiis conferendis imposuerit.

1. Olim munus erat praelatitium, non cardinalitium, ideo Cardinalis, de facto hoc munere fungens, vocabatur *Vice-Cancellarius*. Idem dicendum infra de Praefecto Datariae.

2. Cf. Motu proprio de Protonotariis Apostolicis, 21 feb. 1905, ap. *Il monitore ecclesiastico*, 1905-1906, t. XVII, p. 14-29; *Le can. contemp. I. c.*, p. 658 ss. Cf. *Dict. d'hist. et de géogr. ecclésiastiques*, v° *Abréviateurs de la Chancellerie Apostolique*.

3. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 429; MONIN, *o. c.*, p. 126 ss., qui conclusiones adducit ex opere L. CÉLIER, *Les dataires du XVe siècle et les origines de la Daterie Apostolique*, Paris, 1910; Cf. etiam SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 375 ubi reperietur bibliographia; *Revue Augustinienne*, I. c., p. 569 ss.; *Le can. contemp.*, 1915, t. XXXVIII, p. 19 ss.

4. Cf. DE BRABANDERE-VAN COILLIE, *o. c.*, ed. 7, p. 226; WERNZ, *o. c.*, p. 439 s. BANGEN, *o. c.*, p. 398 ss., v. etiam *Regolamento della Dataria Apostolica*, 6 feb. 1901, ap. *Arch. f. kath. Kirchenr.*, 1901, t. LXXXI, p. 691 ss.

*Normas peculiares seorsim dandas, semel reformatis Cancellariae regulis, servare tenebitur*¹.

604. — III. Camera Apostolica².

1° Camera Apostolica fuit supremus magistratus in Curia Romana ad administranda et vindicanda jura temporalia Sedis Apostolicae et ditio-
nis pontificiae ; fuit etiam tribunal in causis fisci et aliis quibusdam
civilibus et criminalibus³.

2° Hodie suppresso caractere tribunalis justitiae, ad ipsam spectat,
juxta can. 262, cura et administratio bonorum et jurium temporalium
Sanctae Sedis, hac praesertim vacante. Eidem officio praeest Sanctae
Romanae Ecclesiae Cardinalis Camerarius qui, in suo munere Sede
vacante exercendo, se geret ad normas exhibitas in Const. Pii X *Vacante
Sede Apostolica*, 25 dec. 1904⁴.

605. — IV. Secretaria Status⁵.

Sub moderatione generali Cardinalis Secretarii Status, triplici parte
seu sectione hoc officium hodierno jure constat (can. 243).

1° Prima, cui praepositur Secretarius Congregationis pro Negotiis
Ecclesiasticis extraordinariis, in *negotiis extraordinariis* versatur. In
hoc munere regiminis Ecclesiae explendo, curat imprimis negotia diplo-
matica inter Sanctam Sedem variosque status, dirigit Nuntios Apostoli-
cos, de mandato SS^{mi} etiam ad Ordinarios transmittit Instructiones. Qua
de causa, multa, diversique generis negotia excipit ; quorum alia, prae-
sertim quae cum legibus civilibus et concordatis aliquid conjunctum
habent, Congregationi pro negotiis ecclesiasticis extraordinariis exami-
nanda subjiciet⁶ ; alio vero, disciplinaria aut dogmatica, pro diversa
eorum natura, ad peculiares Congregationes remittet. Decisa frequenter
a Secretario Status transmittuntur.

1. NP., l. c., art. 2, ubi quaedam specialia et temporaria statuuntur.

2. Cf. pro bibliographia, SAEGMUELLER, o. c., p. 375, nota (2) ; OJETTI, o. c.,
p. 219 ; MONIN, o. c., p. 125, ubi optimus habetur conspectus historicus ; *Le can.
contem.*, 1915, t. XXXVIII, p. 114 ss. Cf. etiam opera superius citata a BAUM-
GARTEN conscripta ; GOTTLOB, *Die Servientaxe im 13. Jahrh. Eine Studie zur
Geschichte des Päpstlichen Gebührenwesens* (Kirchenr. Abh. Stutz), Stuttgart,
1903 ; CLERGEAC, *La curie et les bénéficiers consistoriaux. Étude sur les com-
muns et menus services*, 1300-1600, Paris, 1911.

3. Cf. WERNZ, o. c., p. 426 s.

4. N° 14. Cf. etiam Regolamento adnexum Instructioni Leonis XIII *Praede-
cessores nostri*, 24 maii 1882. Cf. CAPPELLO, *De Rom. Curia « Sede Vacante »*.
Roma, 1913.

5. Cf. Const. *Sapienti*, l. c., n° 4 ; NP., l. c., art. 3. Cf. quoad historiam, P. RI-
CHARD, *Origines et développements de la Secrétairerie d'État Apostolique*, in
Revue d'hist. ecclés., 1910, t. XI, p. 56 ss., 505 ss., 728 ss. ; MONIN, o. c., p.
147 ss. ; *Rev. Augustinienne*, l. c., p. 582 ss. ; *Le can. contemp.*, l. c., p. 227 ss.
Bibliographia ap. SAEGMUELLER, o. c., p. 377, nota (1).

6. Cf. n° 593.

2º Altera pars, cui praesidet Substitutus pro negotiis ordinariis, in *negotia ordinaria* incumbit. Inter haec veniunt : honoris insignia concedere tum ecclesiastica, tum civilia ¹ ; excipere documenta, quoties viri in Episcopos eligendi, vel dioeceses constituendae aut dividendae sunt extra Italiam, ex quibus documentis conficitur *Positio* Congregationi Consistoriali subjicienda.

3º Tertia sectio, quam dirigit Cancellarius Brevium Apostolicorum, expeditioni Apostolicorum Brevium, quae a variis Congregationibus ei committuntur, vacat ².

606. — V. *Secretaria Brevium ad principes et epistolarum latinarum* munia ut antea servat latine scribendi Summi Pontificis litteras et acta, sive *solemnioris formae*, sive *minus sollemnis formae* ad principes aut ad alias personas ecclesiasticas et laicas aut ad populum christianum dirigenda ³.

CAPUT V.

DE LEGATIS ROMANI PONTIFICIS.

Fontes. Can. 265-270, praeter antiquiores citatos ap. WERNZ, *o. c.*, p. 442 ; GALANTE, *o. c.*, p. 555 ss.

Auctores. WERNZ, *o. c.*, p. 442 ss.; LAURENTIUS, *o. c.*, p. 133 ss.; GIOBBIO, *Lezioni de diplomazia ecclesiastica*, t. I, n° 152 ss., Romae, 1899 ; SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 381 ss.; MURPHY, *The diplomatic agents of the Holy See*, in *The ecclesiastical Review*, 1909, t. XL, p. 293 ss., 554 ss.; ejusd. auctor., *Papal Envoys. Their position and functions*, *ibid.*, t. XLI, p. 303 ss.; KOENIGER, *Studien zur Geschichte des päpstlichen Gesandtschaftswesens*, 1910 ; RUESS, *Die rechtliche Stellung der Päpstlichen Legaten bis Bonifaz VIII*, Paderborn, 1913 ; ZIMMERMANN, *Die päpstliche Legation in der ersten Hälfte der 13 Jahrh.*, Paderborn, 1913 ; BERLIÈRE, *Le droit de procuration et de gîte ; papes et légats* (Acad. roy. de Belg., *Bulletin de la classe des Lettres et des sc. mor. et pol.*) Bruxelles, 1920 ; bibl. de *Nunciaturis* tradit SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 384, in notis.

Egimus de Dicasteriis Curiae Romanae, quibus utitur R. Pontifex ad regendam Ecclesiam Universalem ; jam sermo est de eorum virorum munere qui extra Curiam nomine Pontificis negotia ad universale regimen pertinentia gerunt.

1. Cf. de iis honoribus quaedam ap. LEITNER, *o. c.*, p. 41 ; *Revue Augustin.*, l. c., p. 591-595 ; PRUEMMER, *o. c.*, p. 144 s.

2. NP., cap. IX, art. 3, n° 2 : « Peculiaris coetus trium Cardinalium, quos inter Cardinalis a *Secretis* Status, Brevium apostolicorum formas instaurandas curabit, quae ab ea *Secretariae Status* parte mitti solent, cui est Apostolicorum Brevium cura commissa ». Haec competentia tertiae sectionis una exceptione restringitur in materia matrimoniali. Cf. NP. cap. VII, art. 3, n° 13.

3. Cf. OJETTI, *o. c.*, p. 224 ; BAUMGARTEN, *Neueste Ausstattung der apostolischen Breven*, in *Röm. Quart. Schrift*, 1913, t. XXVII, p. 43 ss.; *Le can. contemp.*, l. c., p. 364 ss.; PRUEMMER, *o. c.*, p. 145.

Vidimus, n. 532 ss., integrum jus esse R. Pontifici Legatos mittendi quocumque terrarum ubi viget christiana Religio. Hic de juris illius usu quaedam sunt notanda.

607. — I. Notio. *Legatus Romani Pontificis* in genere ille est, qui a S. Sede in certam provinciam mittitur, cum potestate administrandi negotia ecclesiastica, quae sunt muneris apostolici.

608. — II. Divisio. 1° Prima Legatorum divisio est, quod alii *extraordinarii* sint, alii *ordinarii*. Extraordinarii mittuntur ad peculiare negotium expediendum¹. Ordinarii sunt, qui in certas Ecclesiae partes *cum jurisdictione ordinaria aut delegata stabiliter* mittuntur ad quasdam causas ecclesiasticas tractandas.

2° Ordinarii olim fuerunt *Apocrisarii*², seu Responsales, qui diuturnam legationem exercebant, et per responsa sua Pontificem de negotiis ecclesiasticis certiore reddebant.

Praeter Apocrisarios, qui in aula regia morabantur, munus legationis stabilis quibusdam dissitarum et illustrium civitatum Episcopis RR. Pontifices concrediderunt, qui *Vicarii apostolici* vocati sunt; quales fuerunt vicarius Thessalonicensis in Illyrico, Arelatensis in Gallia³.

At, saeculo IX, vicariatus apostolici rariores evaserunt, ex iisque originem suam duxerunt *Legati nati*. Cum enim RR. Pontifices quarumdam sedium Episcopos munere legationis solerent decorare, factum est ut jus vicariatus apostolici sedibus illis annecteretur; atque adeo non amplius personalis dignitas, sed realis habita est, quae sine nova S. Sedis concessionem in successores transiret. Hoc privilegio aucta est ecclesia Salisburgensis in Germania; Rhemensis, Bituricensis et Lugdunensis in Gallia; Pisana in Italia; Toletana in Hispania; Cantuariensis in Anglia, etc., earumque ecclesiarum Episcopi dicti sunt tum *Legati nati*, tum etiam *Primates*, quia primum honoris et dignitatis locum inter Episcopos suae legationis tenebant. Verum hodie, et jam a saeculo XV, *Legatis natis* titulus sine re, sive solum nomen sine ulla potestate, relictum est (can. 270).

3° Nunc itaque soli *Legati missi* apud exterarum nationum legatorum munere funguntur. Inter hos praecipui sunt *Legati a latere* et *Nuntii apostolici*, deinde veniunt *Internuntii* et *Delegati apostolici*.

a) *Legati a latere* sunt Cardinales, qui a Summo Pontifice tanquam *alter ego* ad graviorum causarum tractationem in aliquam provinciam mittuntur et tantum possunt quantum eis a Summo Pontifice demandatum est (can. 266).

Caeteris Legatis, sive Nuntiis, antecellunt *dignitate* et *auctoritate*.

1. Pontifices per legatos interfuerunt et praefuerunt Concilliis oecumenicis Cf. HEFELE-LECLERCQ, *o. c.*, t. I, p. I, p. 41 ss. Cf. quoad Concilia plenaria, can. 281.

2. Cf. *Dict. d'archéol. et de liturg. chrét.*; v° *Apocrisiaire*.

3. WERNZ, *o. c.*, p. 447.

Dignitate quidem, quia, ipsis in aliquam provinciam adventantibus, minorum Legatorum, si ibidem fuerint, auctoritas silet¹. Dein utuntur insigniis apostolicis, et in eorum praesentia Archiepiscopus et Patriarcha nequeunt praeferre crucem. *Auctoritate* vero, propter amplissimas facultates quibus instruuntur, quasque describunt litterae quae conferunt munus legationis².

b) Inter alios Legatos missos, qui sc. non ex Cardinalium Collegio, sed ex Praelatorum numero assumuntur praecipui sunt *Nuntii*. Hi mittuntur ad supremos principes, et in provinciis et regnis, ubi legationis munere funguntur, explicant pontificiam jurisdictionem.

Minores Nuntiis sunt *Internuntii* qui etiam legatione stabili apud exteros rerum publicarum gubernatores funguntur; praeter hos habentur etiam *Delegati apostolici*, qui licet personam Pontificis sustineant omnino tamen caractere diplomatico quem vocant carent³.

Nuntiaturae aliae sunt *primi*, aliae *secundi* ordinis. Primi ordinis penes aulas majores sunt, quae ordinarie viam immediate sternunt ad dignitatem cardinalitiam. Tales sunt nuntiaturae Austriae, Galliae, Hispaniae et Lusitaniae. Caeterae apud aulas minores, v. gr. in Belgio et Bavaria sunt secundi ordinis⁴. *Internuntius* olim habebatur in Hollandia; hujus loco ab a. 1921 suffectus est *Nuntius*. *Delegatus apostolicus* nuperrime fuit nominatus in regno Persarum⁵.

609. — III. *Munus Nuntiorum et Internuntiorum* ad haec tria reducuntur (can. 267).

1° Fovent, secundum normas a S. Sede receptas, relationes inter Sedem Apostolicam et civilia regna apud quae legatione stabili funguntur; 2° In territorio sibi assignato advigilare debent in Ecclesiarum statum et R. Pontificem de eodem certiores facere; ita debent significare Papae errores et abusus provinciae, ad quam mittuntur, recipere informationem circa vitam et mores eorum qui praesentantur ad Episcopatum; 3° Praeter has duas *ordinarias* potestates, alias plerumque facultates obtinent quae tamen omnes sunt *delegatae*. Qui mittuntur cum titulo *Delegati apostolici* unam habent potestatem *ordinariam* de qua sub 2°, praeter alias facultates *delegatas*⁶.

Legatorum Pontificiorum officium et dignitas non est confundenda

1. C. 8, x, i, 30.

2. Cf. DE ANGELIS, o. c., t. I, p. 2, p. 158; WERNZ, o. c., p. 453.

3. Cf. Decret. Secret. Status, 8 maii 1916, AAS., t. VIII, p. 213.

4. Cf. FERRARIS, *Prompta bibliotheca...*, v° *Nuntius*.

5. Brevi apost., 13 jan. 1922, AAS., t. XIV, p. 47.

6. Cf. Elenchum facultatum Nuntiorum, Internuntiorum et Delegatorum Apostolicorum, ap. *II monit. eccles.*, 1921, ser. IV, vol. II, p. 138 ss., et apud VERMEERSCH-CREUSEN, o. c., append. I, n° 715 ss.

cum officio delegatorum a R. Pontifice ; illorum enim potestas ordinariae aequiparatur, et ideo in pluribus regitur aliis principiis ac delegatio. Non autem expirat per obitum Papae deputantis, nisi aliud in litteris pontificiis fuerit statutum, ut si ad R. Pontificis beneplacitum missus fuerit Legatus Pontificius (can. 268) ¹.

610. — IV. Muneris cessatio (can. 268). Cessat vero legatio multipliciter : 1° expleto mandato ; 2° revocatione mandati legato intimata ; 3° renunciatione a Pontifice acceptata ; 4° tandem morte ipsius Legati, ut patet ².

611. — V. Relatio Legatorum ad Ordinarios (can. 269).

1° Quod Legatis omnibus, etiam *a latere* vetuerat Conc. Tridentinum ³ confirmat codex hisce verbis : Legati Ordinariis locorum liberum suae jurisdictionis exercitium relinquunt.

2° Licet forte caractere episcopali careant, *praecedunt* omnibus Ordinariis qui non sint cardinalitia dignitate insigniti, utpote qui personam Pontificis sustineant ⁴.

3° Si caractere episcopali sint aucti possunt sine Ordinariorum licentia in omnibus eorum ecclesiis, excepta cathedrali, populo benedicere et officia divina etiam in pontificalibus, adhibito quoque throno et baldachino, peragere.

CAPUT VI.

DE PATRIARCHIS, EXARCHIS, PRIMATIBUS, METROPOLITIS.

612. — Distributio materiae. Infra Cardinales et Legatos, jure ecclesiastico participes sunt supremae potestatis varii Praelati caractere episcopali insigniti et superiores Episcopis. Nempe jure humano, a primis jam Ecclesiae saeculis, inter ipsos Episcopos discrimen fuit inductum ; varii honoris et potestatis gradus constituti sunt. Primum autem gradum obtinent *Patriarchae* ; alterum *Exarchae et Primates* tenent ; tertium *Metropolitae* ; hos subsequuntur Episcopi. Ideo statuit can. 280 : Patriarcha praecedat Primati, Primas Archiepiscopo, hic Episcopis ⁵. De diversis illis gradibus Episcopali dignitati superioribus dicendum est.

1. Cf. *C. Vacante Sede Apost.*, n° 20.

2. Cf. DE ANGELIS, *o. et l. c.*, p. 161 ; WERNZ, *o. c.*, p. 460.

3. Sess. XXIV, c. 20, de ref.

4. Cf. can. 106, 1° ; 239, § 1, 21.

5. Cf. tamen can. 347.

ARTICULUS I. — De Patriarchis, Exarchis et Primatibus.

§ 1. PATRIARCHAE.

Auctores. FEYE, *Jus can.*, l. IV, p. 579 ss.; DEVOTI, *Instit. can.*, l. I, tit. III, sect. 3.; WERNZ, *o. c.*, t. II, p. II, p. 476 ss.; SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 386 ss.; LUEBECK, *Reichseinteilung u. kirchl. Hierarchie des Orients bis zum Ausgang des 4. Jahrh.* (Kirchengesch. Studien, V. 5), Münster-i-W., 1901; LESNE, *La hiérarchie épiscopale, provinces, métropolitains, primats en Gaule et Germanie depuis la réforme de saint Boniface jusqu'à la mort d'Hincmar 742-882*, Paris, 1905; *The cath. Encyclopedia*, v° *Exarch, Patriarch and Patriarchate*.

613. — I. **Notio et Origo.** 1° Patriarchae, quasi *patrum principes*, sunt Praelati qui, vi officii et ratione sedis episcopalis, praepositi sunt Episcopis et ipsis etiam Archiepiscopis et Exarchis totius regni vel imperii, vel plurium saltem provinciarum¹.

2° Quamquam nomen Patriarchae nonnisi tempore Concilii Chalcedonensis usurpari coeperit, dignitas tamen eo nomine significata multo est antiquior². Tempore concilii Nicaeni I (a. 325)³ potestatem patriarchalem Episcopi Romani, Alexandrini et Antiocheni quoad rem et substantiam *ex antiquo more* constitutam vidimus. Non desunt auctores qui patriarchalis illarum sedium dignitatis *originem* apostolicae institutioni, hoc est S. Petro, attribuunt aut saltem ex singulari relatione, quae inter Sedem Apostolicam S. Petri et ecclesiam Alexandrinam et Antiochenam intercessit, explicant quare Episcopus Alexandrinus et Antiochenus post Episcopum Romanum primas sedes patriarchales obtinuerint⁴.

614. — II. **Divisio.** Patriarchae sunt duplicis generis: alii *maiores*, alii *minores* vocantur.

1° *Majores*, post R. Pontificem, Patriarcham Occidentis, caeterorum et auctoritate et dignitate principem, erant quatuor: Constantinopolitanus, Alexandrinus, Antiochenus et Hierosolymitanus. Hi patriarchatus Orientis jamdudum sunt extincti per Turcarum invasionem, ita ut hodie merus remaneat eorum titulus, sine ulla jurisdictione: *titulares* Romae commorantur.

Anno tamen 1847 per litt. 23 julii, restituit Pius IX patriarchatum Hierosolymitanum latini ritus, sed cum juribus potius metropoliticiis quam patriarchalibus; et Patriarcha qui, turbis et molestiis Graecorum et Ruthenorum coactus, urbem Hierosolymitanam deserere debuerat, sedem suam repetiit, eaque jam tranquille fruitur.

Postea Leo papa XIII, per litteras datas sexto calendas Decembres, anni 1895, restituit Patriarchatum Alexandrinum pro Coptis; eique ac singulis qui ipsum obtenturi sint, honores omnes, privilegia, praerogativas, nomina, omnemque potestatem tribuit, eadem ratione qua generatim ea nunc a patriarchis orientalibus rite exercetur⁵.

1. Cf. WERNZ, *o. et l. c.*, p. 477.

2. Cf. DEVOTI, *o. et l. c.*; WERNZ, *o. c.*, p. 484; SOGLIA, *o. c.*, t. I, p. 321 ss.

3. Can. 6. Cf. HEFELE-LECLERCQ, *o. c.*, t. I, p. I, p. 552 ss.; p. II, p. 1182 ss.

4. Cf. SOGLIA, *o. c.*, p. 322 ss.; WERNZ, *o. c.*, p. 484.

5. Cf. *Nouv. rev. théol.*, t. XXVII, 1895, p. 73 ss.; ASS., t. XXVIII, p. 257.

E ruinis autem veterum patriarchatuum Orientalium emergerunt Patriarchae pro diversis Orientalis Ecclesiae ritibus creati ; ut Antiochenus Melchitarum (resid. Damasci), Antiochenus Maronitarum (resid. Becherche-Diman), Antiochenus Syrorum (resid. Mardyn), Babylonensis Chaldaeorum (resid. Mossoul), Ciliciae Armenorum (resid. Constantinopoli), qui omnes catholici sunt, et intra limites sui Patriarchatus iisdem fere iuribus fruuntur, quibus antiqui gaudebant¹.

2° In ecclesia Occidentali sunt patriarchae quidam *minores* dicti, nempe : Venetus, Ulyssiponensis, et Indiarum tum Occidentalium, tum Orientalium (hic ultimus creatus fuit a Leone XIII, die 1 Sept. 1886)², qui S. Sedis privilegio Patriarcharum nomine donati fuerunt, jurisdictione tamen Metropolitae vix superant³. De his enim notat can. 271 : Patriarchae titulus praeter praerogativam honoris et jus praecedentiae... nullum secumfert specialem jurisdictionem, nisi jure particulari de aliquibus aliud constet.

615. — III. **Jura.** Inter *jura* Patriarcharum tria erant praecipua : sc. 1° jus consecrandi Metropolitae, eisque pallium graecum tribuendi, postquam ipsimet a R. Pontifice pallium latinum acceperint⁴ ; 2° cogendi Concilium patriarchale eique praesidendi, accepta tamen prius licentia R. Pontificis ; 3° accipiendi appellationes a judiciis Metropolitae, salvo tamen jure appellandi ad S. Sedem⁵.

§ 2. EXARCHAE.

616. — **Notio et divisio.** Exarcha erat tantum princeps Metropolitae in aliquo terrae tractu. Alii eorum meram honoris praerogativam habebant, ut Cyprensis et Thessalonicensis ; alii veram jurisdictionem habebant et erant subditi alicui Patriarchae aut exempti a jure patriarchali. Hujusmodi erant tres : Ephesinus in Asia Minori, Heracleensis in Thracia, et Caesareensis in Ponto. Sed interierunt, quando provinciae eorum fuerunt subjectae patriarchatui Constantinopolitano.

Dignitas Exarchae propria erat Orienti ; illi forsitan respondet dignitas Primatum in Occidente⁶.

§ 3. PRIMATES.

617. — I. **Notio.** Cum hujus dignitatis varia antiquitus fuerint origo et praerogativae⁷, de antiqua Primatum potestate magna inter eruditos

1. Cf. Epist. S. C. de P. F., 12 maii 1890, ap. ASS., t. XXIV, p. 390 s.; A. d'AVRIL, *Les Hiérarchies orientales*. (Extrait de la Rev. d'hist. diplomatique), Paris, 1901 ; LUEBECK, *Die hierarchische Stellung des griechisch-melchitischen Patriarchen*, in *Der Katholik*, 1913, 4a ser., t. X, p. 454 ss.; HEINER, *o. c.*, p. 289 ss. Quoad eorum electionem, cf. VECCHIOTTI, *Institut. canon.* t. I, p. 369, Aug.-Taurin., 1876 ; DE ANGELIS, *o. c.*, t. I, p. 131 ss.; WERNZ, *o. c.*, p. 493 ss.

2. *Nouv. rev. théol.*, 1886, t. XVIII, p. 561.

3. Cf. DEVOTI, *o. et l. c.*, § XXXVII ; SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 388.

4. C. 23, X, v, 33. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 505.

5. C. 9, X, i, 31 ; cf. WERNZ, *o. c.*, p. 495 s.

6. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 477, 487 ss., 493 ss.; SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 388 s.; HEINER, *o. c.*, p. 291.

7. Cf. DEVOTI, *o. c.*, § 38 ; WERNZ, *o. c.*, p. 487 s., 496 ss.; SAEGMUELLER, *o. c.* p. 389.

disputatio est. Alii enim existimant eo nomine designatos fuisse Patriarchas; alii, Metropolitae; plures vero Episcopos earum sedium, quibus dignitas Legati nati annexa erat. Probabilius medium obtinebant locum inter Patriarchas et Metropolitae.

618. — II. Jus vigens. Hodiedum Primatibus solum honoris nomen cum jure praecedentiae sine ulla potestate relictum est¹. In revisione Conciliorum provincialium Tolosani et Rothomagensis, an. 1850, observarunt correctores Romani, per conventionem an. 1801 suppressas fuisse sedes primatiales Galliae, nec postea restitutas; et hinc nullam in eis jurisdictionis praerogativam agnosci amplius posse a Sede Apostolica, nec titulum in actis ejusdem S. Sedis in posterum adhibendum. Alibi tamen titulum, historicae traditionis causa tantum, absque ulla jurisdictione, retineri permiserunt.

Inter sedes episcopales quarum Praesules titulo Primatum jure decorantur, recensentur: Salisburgensis in Germania, Lugdunensis in Gallia, Toletanus in Hispania, Mechliniensis in Belgio, etc. Titulum hunc contulit Pius IX Ill^o Dechamps, Archiepiscopo, Romae degenti occasione Concilii Vaticani anno 1870.

ARTICULUS II. — De Metropolitae seu Archiepiscopis.

Fontes. Cann. 272-279; GALANTE, *o. c.*, p. 565 ss. (cum bibliographia.)

Auctores. WERNZ, *o. c.*, p. 476 ss.; SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 390 (ubi reperitur bibliographia); LAURENTIUS, *o. c.*, p. 139; HEINER, *o. c.*, p. 293 ss., PRESSAC, *La dignité archiépiscopale et l'autorité métropolitaine dans l'église de Gaule et dans l'église de France du IVe siècle au concile de Trente* (1563), 1903; LESNE, *supra cit.*, p. 102; *Dict. d'arch. chr. et de lit., v^o archevêque.*

§ 1. NOMEN ET ORIGO METROPOLITARUM SEU ARCHIEPISCOPORUM.

619. — I. Nomen. 1° *Metropolitanus* seu *Metropolita*² dicitur a *Metropoli*, id est urbe matrice, quae nempe aliarum provinciae (ἐπαρχία) urbium praecipua ac veluti mater existit iisque praeest, eo quod in tali urbe Antistes episcopatum gerat, jurisdictionemque exerceat in omnes Provinciae Episcopos. Hi olim *Episcopi comprovinciales* dicebantur sed ex saeculo octavo etiam *suffraganei* appellantur, quia Metropolitae in Conciliis, consecrationibus aliisque negotiis suffragantur, id est, suffragium seu vocem afferunt.

2° « *Archiepiscopus*, ait S. Isidorus Hispalensis, *De etym.*, cap. 12, graeco dicitur vocabulo, quod sit summus Episcoporum; tenet enim vicem apostolicam, et praesidet tam Metropolitanis quam Episcopis »³.

Antiquitus itaque non solebat nomen illud usurpari ad designandos Metropolitanos sed potius patriarchas et exarchas⁴; juxta disciplinam hodie vigentem et jam saeculo VI exortam Archiepiscopus et Metropolita

1. Cf. can. cit. 271. Excipitur archiepiscopus Strigonensis pro regno Hungariae qui jura primatialia servavit.

2. WERNZ, *o. c.*, p. 478.

3. Cf. c. 1, D. XXI.

4. Cf. SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 390; *Dict. d'archéol. et de lit. chrét.*, v^o archevêque.

idem sonant, et non sunt amplius duae distinctae dignitates. Archiepiscopus seu Metropolita praeest provinciae ecclesiasticae (can. 272).

620. — II. Origo et historia. De origine Metropolitanorum auctores non conveniunt. Merito dici posse videtur Apostolos praxim Metropolitanarum saltem praeformasse, tum suo modo agendi cum Tito totius insulae Cretae et cum Timotheo totius provinciae Asiae praefectis, tum fundamine ecclesiarum in principalioribus civitatibus provinciarum¹. Quidquid sit, initio saec. IV, in Oriente et Africa officium metropolitani constitutum invenitur², et paulo tardius in ecclesia occidentali. Crevit potestas Metropolitanorum saeculis VI, VII et VIII; decrevit maxime tempore Pseudo-Decretalium³. In iure Decretalium plures retentae fuerunt praerogativae Archiepiscoporum, etsi eis etiam applicari coepta est regula de Patriarchis et Primatibus statuta, sc. nihil prae ceteris Episcopis illos habere, nisi quantum sacri canones concedunt et prisca illis consuetudo contulit ab antiquo⁴. Jurisdictionem Metropolitanorum in quibusdam limitavit aut accuratius definivit olim Tridentinum⁵, nuperrime codex juris canonici.

§ 2. creatio dignitatis metropolitanae et insignia archiepiscopi.

621. — I. Creatio. Dignitas archiepiscopalis conjuncta est cum sede episcopali a Romano Pontifice vel *determinata* in provinciae ecclesiasticae creatione vel *probata*, quatenus connexa cum sede episcopali, fuerit postea tacite aut expresse approbata.

622. — II. Insignia. Insignia Metropolitanorum et Praesulum superiorum sunt *Crux*, quae ipsis, quocumque intra provinciam ratione officii sui pergunt, praefertur, et *Pallium*, quod super vestes pontificales gestatur.

623. — 1° Crux significat, ait Thomassinus⁶, Archiepiscopos nusquam procedere, nusquam progredi, nisi ad CHRISTI crucem et imperium aut constabiliendum aut propagandum.

Archiepiscopo conceditur⁷, ut crucem ante se libere portare faciat, etiam per quaevis loca exempta suae provinciae. Non tamen praesente Cardinali, juxta juris axioma: *Luminare majus offuscat luminare minus*.

624. 2° Pallium a) *Origo*⁸. Pallium communiter inspectum olim erat

1. Cf. DEVOTI, *o. c.*, § 39, nota 2; SAEGMUELLER, *o. et l. c.*; WERNZ, *o. c.*, p. 490.

2. Conc. Nicaenum, c. 4, ap. HEFELE-LECLERCQ, *o. c.*, t. I, p. 1, p. 539 ss. Cf. DEVOTI, *o. c.*, § 39, nota 1a.

3. DEVOTI, *o. c.*, § 40, nota 1; SCHERER, *o. c.*, t. I, p. 543.

4. C. I, in VI, l. 8.

5. Sess. XXIV, c. 2, de ref.

6. *O. c.*, P. I, l. II, c. 58, n° 6. Cf. etiam, c. 59.

7. C. 2, Clem., v, 7.

8. Cf. THURSTON, *The Pallium*, London, 1892; DUCHESNE, *Les origines du culte chrétien*⁹, p. 384 ss., Paris, 1903; MARUCCHI, *Éléments d'archéol. chrétienne*, t. III, p. 75 ss., Rome, 1902; BRAUN, *Die liturgische Gewandung*, p. 621 ss., Freiburg-i-Br., 1907; SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 392, bibliogr. *ibid.*, nota (10); DEVOTI, *o. et l. c.*, § XLII; WERNZ, *o. c.*, p. 505 ss.; *The cath. encyclopedia*, v° *Pallium* (BRAUN); *Pastor Bonus*, 1916, t. XXVIII, p. 209 ss.

vestimentum rectangulare, generatim lanæ confectum, quod super alias vestes deferbatur. Erat himation Graecorum¹. At saec. IV hoc nomine veniunt varia genere et forma vestimenta et insignia, inter quæ recensetur *lorum*, seu *subarmale* seu *superhumale*, quod erat fascina aliqua pretiosa, quam consules gestabant in magnis festivitibus². Origo sacri pallii latini videtur repetenda ex *loro*, usibus sacris adaptato³. Consideratum *canonice* est insigne pastoralis officii. Pallium graecum seu omophorium erat ex more antiquissimo omnibus Episcopis Ecclesiae Orientalis proprium. In Ecclesia Occidentali prius soli Romani Pontifices pallium gestasse videntur; sed a saec. VI illud episcopis concesserunt. Paulatim usus exortus est tradendi pallium ad plenitudinem dignitatis pontificalis significandam, qua aliqui episcopi in potestate pontificia super alios episcopos participant. Concessio pallii Metropolitae mox facta est praxis stabilis⁴.

b) *Notio*. Pallium sacrum dupliciter potest considerari, *physice* nempe et *juridice*. *Physice* sumptum nil aliud est nisi ornamentum sacrum ex lana candida confectum, exigua constans fascia, ad quatuor ferme digitos lata, quæ desuper in modum circuli contexta pectus et humeros circumit, duasque habet fascias seu lineas ab utraque parte pendentes. Sex praeterea gerit cruces nigras, quatuor sc. per circuitum intextas et unam in medio utriusque lineae, tribusque aciculis aureis consuitur et alligatur. Lana ab agnis die S. Agneti sacro benedictis habetur, ac pallia in vigilia SS. Petri et Pauli a S. Pontifice benedicuntur et in confessione S. Petri conservantur, quare a beati Petri corpore assumi dicuntur⁵.

Juridice vero sumptum definiri potest: Insigne ornamentum desumptum ex corpore D. Petri⁶, designans et conferens plenitudinem pastoralis potestatis et archiepiscopalis officii⁷, quo Archiepiscopi certis tantum diebus et intra ecclesiam uti possunt.

c) *Usus et auctoritas*. Pallium in Archiepiscopis non tantum aliquam plenitudinem potestatis respectu suffraganeorum significat, sed et ipsis aliquo sensu confert: per ipsum, ut Doctores aiunt, particula pontificiae potestatis confertur, et Archiepiscopus realiter efficitur. In Archiepiscopis, inquit Benedictus XIV⁸, « illud est peculiare, quod ne per consecrationem quidem assequantur plenitudinem officii sui, nisi Pallium receperint a Romano Pontifice, ex cap. *Nisi specialis*, De auctoritate et usu Pallii⁹;

1. Cf. *Dictionnaire des Antiquités gréco-romaines*, ed. DAREMBERT et SAGLIO, v^o *pallium*.

2. *Ibid.*, p. 293; cf. etiam idem opus v^o *consul*; Cod. theod. XIV, 10.

3. Ita GRISAR, DUCHESNE, THURSTON alique. WILPERT originem pallii deducit ex *pallio contabulato*. Erat pallium « plié quatre ou cinq fois dans le sens de la longueur, formant ainsi une large bande qui se nouait de diverses façons autour du corps, notamment comme un baudrier » (*Dict. des antiq.* cit.). BRAUN censet pallium sacrum non factum fuisse ex vestimento civili; sed introductum ut insigne liturgicum R. Pontificis ad imitationem *omophorii*, quod apud Ecclesiam orientalem, Episcopi Sacrum celebrantes gestabant in signum pastoralis officii.

4. LAURENTIUS, o. c., p. 142; SAEGMUELLER, o. c., p. 393; WERNZ, o. c., p. 508.

5. LAURENTIUS, o. et l. c.

6. C. 2, D. 100.

7. Cf. can. 275: « pallium... quod significat potestatem archiepiscopalem ».

8. *De Syn.*, I, II, c. 5, n° 8.

9. C. 8, X, I, 8.

non quod Pallium aliquid superaddat consecrationi quoad Ordinis potestatem, sed quia liberum praebet accepti Ordinis exercitium, et Archiepiscopalis muneris quamdam veluti perfectionem affert et complementum ». Quapropter ad Archiepiscopatum electus, et confirmatus, et consecratus, ante Pallii receptionem, nequit nomen Archiepiscopi assumere, et, excluso speciali indulto Apostolico, *illicite* poneret actus sive *jurisdictionis metropolitanae*, uti synodum provincialem indicare aut visitare provinciam, sive *ordinis episcopalis*, in quibus nempe, ad normam legum liturgicarum, usus pallii requiritur, uti chrisma conficere, dedicare basilicas, ordinare clericos, Episcopos consecrare (can. 276). Non tamen prohibetur ea, quae ordinis surt, alteri Episcopo delegare¹.

Ideo Metropolita obligatione tenetur, intra tres menses a consecratione vel, si jam consecratus fuerit, a provisione canonica in Consistorio, pallium petere a R. Pontifice, et quidem *instante*, *instantius*, *instantissime*; quod tamen hodie fit unica postulatione, ab Archiepiscopo ipso, si Romae adsit; per procuratorem vero, si absit (can. 275). Antequam detur, exigitur iuramentum fidelitatis et obedientiae erga R. Pontificem.

Solus R. Pontifex semper et ubique Pallio uti potest; caeteri nonnisi intra fines suae jurisdictionis in Missarum solemnibus, et statis certisque diebus, de quibus vide Pontificale Rom. P. I, tit. *De Pallio*². Ideo Metropolita nullatenus uti potest Pallio *extra* provinciam, etsi Ordinarii loci consensus accedat (can. 277).

Pallium denique cohaeret personae et loco cui fuit concessum. Quoties deperditur, vel Archiepiscopus transfertur, novum impetrandum est (can. 278); nec Pallium commodari potest, nec donari, nec in morte alicui relinqui, et ubi sepelitur Archiepiscopus, Pallium vel Pallia, si plura acceperit, cum eo humanda sunt (can. 279)³.

d) *Pallium Episcopis concessum*. Singularem Sedis Apostolicae gratia Pallium quandoque simplicibus Episcopis conceditur, magis tamen ad honores, quam ad jurisdictionem. Hujusmodi privilegium dupliciter acquiritur: aut enim *sedi episcopali* conceditur propter aliquod insigne ejus meritum locale, eique affixum est; aut *ipsi personae* Episcopi tribuitur, et tunc sedi non adhaeret, sed personae tantum, et cum ea perit. In Gallia sex sedes episcopales jure Pallii gaudent, sc. Augustodunensis et Aniciensis jam diu; recentius Massiliensis, ex concessione Pii Papae IX, et Claramontensis, benigna gratia Pontificis Leonis XIII; recentissime Carnutensis et Tarbiensis-Lourdensis concessione Benedicti XV⁴. Personaliter autem Pallio insignitus fuit bene meritis Ill. Dnus J. J. Faict, Episc. Brugensis, per Breve Leonis Papae XIII, diei 16 Julii 1889⁵, et nuperrime Ill. Dnus G. J. Waffelaert, per Decretum S. C. Consist., 21 maii 1920⁶.

1. C. 28, X, I, 6. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 510 s.

2. WERNZ, *o. c.*, p. 512; BLAT, *o. c.*, p. 250.

3. Cf. AA. ad tit. *de usu et auctoritate Pallii*; WERNZ, *o. c.*, p. 513; Decr. S. C. R., 9 sept. 1883, ap. *Nouv. rev. théol.*, t. XVI, p. 128.

4. AAS, t. X, p. 52 ss.

5. Cf. *Coll. epist. pastor.*, t. XV, p. 132 s.

6. *Collat. Brugen.*, t. XX, p. 290.

§ 3. POTESTAS ARCHIEPISCOPI.

625. — I. Archiepiscopus potest considerari vel ut **Episcopus**, et quae talis habet in propria dioecesi easdem obligationes, eademque jura quae Episcopus in sua (can. 273).

626. — II. Vel ut **Archiepiscopus**, et quae talis, duplex potest ejus distingui auctoritas, nempe: in suffraganeos et in dioeceses suffraganeorum.

Magna olim fuere jura metropolitana; ast illa imminuit Concilium Tridentinum, praecipue quoad confirmationem et ordinationem comprovincialium, necnon quoad cognitionem eorundem causarum¹; nuper adhuc a Codice jur. can. restricta fuere, ubi caeteroquin enumeratio jurium metropolitanorum *limitativa* est (can. 274).

Ideo regula generali statui potest, Archiepiscopum illam tantum habere potestatem, quam SS. Canones ipsi expresse concedunt, vel quam longa consuetudine², aut speciali privilegio apostolico acquisivit; adeo ut si controversia sit de aliquo capite in jure non comprehenso, partes actoris adeoque probatio non suffraganeo, sed Archiepiscopo incumbant.

627. — Jam vero 1° quoad *suffraganeos*: a/ potest et debet eos quolibet saltem vigesimo anno convocare ad Concilium provinciale³; b/ potest et debet vigilare ut ab eis servetur lex residentiae et in casu negligentiae R. Pontificem certiores facere⁴; c/ Si abusus in dioecesi Suffraganei ex hujus negligentia provenirent, eodem agendi modo ab Archiepiscopo procedendum est⁵; d/ non amplius Metropolita potest cognoscere de Suffraganeorum causis civilibus. Attamen si agitur de juribus aut bonis *temporalibus* Suffraganei aut mensae dioecesanae res deferatur vel consentiente Episcopo ad tribunal dioecesanum speciale, vel ad Metropolitam⁶.

Olim disputabatur an in rigore juris antiqui possit Suffraganeos plectere censuris⁷; hodie videtur negandum, cum de hoc jure sileat

1. Cf. Sess. XXIV, c. 1, 3, 5 de ref.

2. De consuetudine vigente valent praescripta can. 5. Si existeret alicubi consuetudo centenaria aut immemorabilis contra statutum can. 274, res videtur subijcienda S. Sedi. Censet tamen CLAEYS-BOUUAERT, *Selecta capita cod.*, p. 38 jura metropolitana non amplius ex consuetudine repeti posse.

3. Cf. can. 283 s.; Trid., l. c., c. 2

4. Cf. can. 338, § 4, coll. can. 274, 4°; Trid., Sess. XXIII, c. 1 et 18 de ref.

5. Cf. can. 274, 4°.

6. Cf. cann. 1557; 274, 8°; 1572, § 2.

7. WERNZ, o. c., p. 501; HEINER, o. c., p. 297; PETRA, *Commentaria ad Rom. Pontific. Constitutiones*. Comm. ad const. 7 Leonis IX, t. I, n° 88 ss.; cf. DE ANGELIS, o. c., t. I, p. II, p. 233.

codex. Casu quo deliquerit Suffraganeus certioranda est S. Sedes.

628. — 2° In *dioeceses* Suffraganeorum, Metropolita nulla fere jurisdictione pollet, nisi in *devolutione*, in *sacra visitatione* et in *appellatione*.

a) In *devolutione*¹. Devolutio jurisdictionis Suffraganei negligentis restringi debet ad solos casus in jure expressos. Sunt sequentes: a patronis ad beneficia praesentatos instituere, si Suffraganeus intra tempus a jure statutum, justo impedimento non detentus, id facere omiserit (can. 274, 1°); si Capitulum cathedrale intra octo dies ab Episcopi obitu Vicarium Capitularem eligere neglexerit aut inhabilem elegerit, facultas eundem constituendi ad Metropolitam devolvitur (can. 274, 3°)².

b) In *visitatione*. A publicato codice visitatio canonica fieri nequit, nisi causa prius ab Apostolica Sede probata, si eam Suffraganeus neglexerit. Tempore visitationis potest ea omnia quae cohaerent cum visitationis officio, sive per se sive per alios, exercere³, nempe praedicare; confessiones audire etiam absolvendo a casibus Episcopo reservatis; de vita et honestate clericorum inquirere; clericos infamia notos Ordinariis ipsorum, ut eos puniant, denunciare; notoria crimina, offensas tum sibi tum suis forte illatas, justis poenis, censuris non exclusis, punire (can. 274, 5°). Ideo non posset hoc tempore assistere matrimonio, ordines conferre, beneficia erigere, unire, conferre⁴, etc.

c) In *appellatione*. Metropolita iudex est appellationis in secunda instantia a sententiis tum civilibus tum criminalibus Suffraganeorum tum definitivis, tum interlocutoriis vim definitivam habentibus (can. 274, 8°; 1594, § 1).

d) *Diximus fere nulla*; etenim extra praefatos casus, debet vigilare ut fides et disciplina in dioecesibus suffraganeis accurate serventur, ac de abusibus R. Pontificem certiore facere (can. 274, 4°); potest, per totam provinciam concedere indulgentiam 100 dierum (274, 2°); in omnibus ecclesiis, etiam exemptis, Ordinario loci praemonito, si ecclesia sit cathedralis, peragere pontificalia, uti Episcopus in proprio territorio, populo benedicere, cruce ante se delata incedere (can. 274, 6°).

1. Cf. G. J. EBERS, *Das Devolutionsrecht vornehmlich nach kath. Kirchenrecht.* (Kirchenr. Abh. Stutz. Heft 37-38.) Stuttgart, 1906; SANTI-LEITNER, *o. c.*, t. I, p. 344.

2. Cf. cann. 432, § 2 et 3; 434, § 3; Conc. Trid. Sess. XXIV, c. 16, de ref.

3. Cf. can. 343.

4. Cf. de antiquo jure DE ANGELIS, *o. et l. c.*, p. 234; WERNZ, *o. c.*, p. 503.

§ 4. AMISSIO DIGNITATIS ARCHIEPISCOPALIS.

629. — Dignitas archiepiscopalis amittitur sicut dignitas episcopalis.

CAPUT VII.

DE CONCILIIS PLENARIIS ET PROVINCIALIBUS.

ARTICULUS I. — De Conciliis plenariis.

Fontes. Can. 281-293 ; *Concilium plenarium Siculum, Panormi a. 1920 habitum*, Roma, 1920.

Auctores. WERNZ, *o. c.*, p. 718 s., 727 ss.; LAURENTIUS, *o. c.*, p. 193 s.

630. — I. **Notio.** Concilia plenaria sunt conventus episcoporum plurium provinciarum ecclesiasticarum, cum venia R. Pontificis, qui suum legatum designat ad Concilium convocandum et praesidendum (can. 281).

Olim celebrabantur Concilia *nationalia* seu ea in quae conveniebant Archiepiscopi et Episcopi unius regni vel nationis, praeside ejusdem nationis Patriarcha vel Primate¹.

Concilia nationalia quandoque *universalia* seu *plenaria* dicta sunt, non simpliciter quidem, sed comparate ad illud regnum vel nationem, ubi habita fuerunt. Sic secunda Africana Synodus 418 vocata est *plenaria* a S. Augustino, quia talis erat quoad Africam².

Conciliorum plenariorum coadunatio non jure praescribitur sed fieri *potest* si Ordinarii plurium provinciarum id opportunum censeant, cum venia R. Pontificis (can. 281)³.

631. — II. **Convocatio et praesidentia.** Olim potestas convocandi Concilium nationale aut plenarium ad Patriarcham, aut Primatem spectabat, re tamen prius ad R. Pontificem delata, utpote quae inter majores causas semper reputata est. Hodie vero, cum non existant Patriarchae vel Primates, qui jurisdictionem in universam aliquam ecclesiam nationalem exerceant, sed singulae provinciae regulariter sint a se invicem independentes, nullum Concilium plenarium celebrari potest *nisi ex delegatione et venia Sedis Apostolicae*, quae suum legatum designat ad *convocandum* Concilium, eique *praesidendum* (can. 281). Praeses ipsum Concilium aperit, ordinat, transfert, prorogat et absolvit (can. 288).

1. BEN. XIV, *De synodo*, l. I, c. 1, n. 2.

2. Cf. supra collectiones conciliorum particularium, n. 94.

3. Cf. Decret S. C. Consist., 15 feb. 1919, pro celebratione Concil. plenar., singulo vicennio, in certis regionibus Italiae, AAS., t. XI, p. 72 ss.

R. Pontificis est etiam circumscribere territorium ex quo Concilium convocatur et designare locum celebrationis.

Quinam vero ad Concilium plenarium vocandi sint et quo jure convocandi aut convocati potiuntur, eruitur ex can. 282. Concilio inchoato, nemini eorum qui interesse debent, licet discedere, nisi justam ob causam a Legato Pontificio probatam (can. 289).

632. — III. Munus. Decretorum approbatio, promulgatio et vis. Servata proportionem, servandae sunt leges quibus Concilium provinciale regitur :

In Concilio plenario non amplius pertractantur causae majores, nec causae fidei aut morum, nisi illae, de quibus ex mandato R. Pontificis in Concilio agendum est.

Decreta afficiunt tantum provincias, ex quibus vocatum est Concilium.

Hac de re a vero vehementer aberrant qui leges Concilii nationalis tamquam leges universales habent, easque ab approbatione R. Pontificis eximunt. Propterea merito damnata fuit prop. XXXVI *Syllabi* : *Nationalis Concilii definitio nullam aliam admittit disputationem, civilisque administratio rem ad hosce terminos exigere potest*¹.

Recentioribus temporibus Concilia plenaria fere in desuetudinem abierant ; resumpta vero fuerunt elapso saeculo in America Septentrionali, cum Baltimore tria hujusmodi Concilia fuerint celebrata, annis np. 1852, 1866 et 1884 ; item in Hungaria anno 1822 ; in Hibernia annis 1850 et 1875 ; in Australia, annis 1885 et 1895 ; item anno 1899, Romae celebratum fuit Concilium plenarium Americae latinae.

Nostri aetate, in pluribus regionibus celebratae sunt *conferentiae* seu *coetus episcoporum* plurium provinciarum ecclesiasticarum² ad deliberandum de rebus ecclesiasticis. Quae congressiones, maximae utilitatis sunt et non semel Romanorum Pontificum laudibus fuerunt probatae³.

ARTICULUS II. — De Conciliis Provincialibus.

Fontes. Can. 283-292.

Auctores. FEYER, *o. c.*, I. IV, c. 4, p. 597 ; SANTI-LEITNER, *o. c.*, t. I, p. 345 ss. ; WERNZ, *o. c.*, p. 695 ss. ; SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 449 ; LAURENTIUS, *o. c.*, p. 195 ss. ; HEINER, *o. c.*, p. 378 ss. ; FESSLER, *Die Provinzialkonzilien und Diözesansynoden*, Innsbruck, 1849 ; BOUIX, *Du concile provincial*, 2e éd., Paris, 1862.

1. Cf. etiam Const. *Auctorem Fidei*, prop. 85, 28 aug. 1794, ap. DENZINGER, *o. c.*, n° 1456.

2. Cf. n° 643 ; HILLING, *Neubildungen auf dem Gebiete des kirchlichen Verfassungsrechts* (Bischofs- und Dechantenkonferenzen) in *Arch. f. kath. Kirchenr.*, 1913, t. XCIII, p. 529 ss. ; *Theol.-prakt. Quart.-Schrift*, 1905, t. LVIII, p. 241 ss.

3. Cf. Const. *Sapienti consilio*, I, 4°, 3 et NP., c. VII, art. IV, n° 6, b) ; Decret. S. C. Consist., 31 dec. 1909, art. 31, ap. AAS., 1910, t. II, p. 20.

§ 1. NOTIO CONCILII PROVINCIALIS EJUSQUE CELEBRATIONIS TEMPUS.

633. — I. **Notio.** Concilium provinciale est conventus Episcoporum alicujus provinciae sub praesidentia Metropolitae, ad negotia totius provinciae tractanda legitime celebratus¹.

634. — II. **Tempus celebrationis.**

Olim frequentior quam hodieum praescribebatur celebratio concilii provincialis; rigorose autem statuit Tridentinum²: « *Quare Metropolitanus per seipsos, seu, illis legitime impeditis, Coepiscopus antiquior... quolibet saltem triennio... non praetermittat synodum in provincia sua cogere... Quod si in his tam Metropolitanus, quam Episcopi... negligentes fuerint, poenas, sacris canonibus sancitas, incurrant* ».

Tum temporum difficultate, tum civilium principum opera, tum aliis de causis, in plerisque regionibus non diu fuit servatum decretum Tridentini³. Pontifices tamen illud subinde in memoriam revocarunt, inter quos Benedictus XIII, coacto Concilio provinciae Romanae, an. 1725⁴; Ben. XIV, const. *Quamvis paternae* et const. *Singularis*⁵; Pius IX, in brevi 17 Maii 1849, ad Card. Arch. Salisb. coeterosque Arch. et Episc. *Herbipolensis conventus*⁶. In Statibus Foederatis Americae Sept. ab anno 1831, singulis trienniis concilium provinciale habitum fuit⁷; in aliis quoque regionibus, uti in Gallia, plura celebrata fuere post annum 1848⁸; in aliis vero, ut in Belgio, per conventus Episcoporum eorum defectui quadam ratione supplebatur⁹.

Codex, can. 283, praecipit ut in singulis provinciis ecclesiasticis cele-

1. Quoad historiam cf. SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 450; WERNZ, *o. c.*, p. 715 ss.; FEYE, *o. c.*, p. 597 ss. Celeberrima sunt concilia provincialia Ecclesiae Mediolanensis a S. Carolo Borromeo instaurata. Cf. *Acta Ecclesiae Mediolanensis*, Mediolani ab a. 1890, 4 volum. in folio. Pro Belgio, cf. DE RAM, *Synodicum Belgicum*, v. supra, n. 103; pro aliis regionibus, n. 94.

2. Sess. XXIV, c. 2, de ref.

3. In Belgio post Conc. Trid., celebrata sunt Mechliniae tria Concilia provincialia, a. 1570, 1574, 1607.

4. Tit. II, c. 2, edit. Augustae Vind., 1726, p. 11 s.

5. Bull. ed. Mech. t. I, p. 137 et 152.

6. Cf. alia documenta ap. *Correspondance de Rome*, ed. Leod., 1848-1850, t. I, p. 303 sss.

7. Cf. *Conc. plen. Baltimor.* II, n° 56 ss., Baltimore, 1868; SMITH, *Notes on the second plenary Council of Baltimore*, p. 29 s., New-York, 1874.

8. Cf. *Collectio Lacensis*, ubi 6 prioribus voluminibus reperies concilia provincialia ab a. 1682 ad a. 1869; Schemata et postulata vaticana de concilio provinciali singulo quinquennio celebrando, cf. LAEMMER, *Zur Codification des can. Rechts*, p. 66, 125, 127; SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 450, nota (7); litt. Pii X ad episcopos insularum Philippinarum, 4 nov. 1908, ap. AAS., 1909, t. I, p. 205. In America latina celebratio concilii provincialis ad duodecim annos differri poterat. Cf. *Acta et Decreta Conc. Plen. Americae Latinae*, t. I, n° 283, Romae, 1901; in Appen. n° CIV, litt. Apost. *Trans Oceanum*, 18 apr. 1897.

9. Cf. BENED. XIV, *De Syn.*, l. I, c. VI, n° 5; SANTI-LEITNER, *o. c.*, p. 345; WERNZ, *o. c.*, p. 723, nota (138).

bretur provinciale concilium *vicesimo saltem quoquo anno*¹. Cui legi ut in nostra regione sine mora fieret satis coactum est anno 1920 Mechliniae IV Concilium provinciale Mechliniense. In prima sessione, diebus 13-15 aprilis, actum est de re disciplinari codici accommodanda; in secunda sessione, diebus 26-28 octobris, de re dogmatica, morali, pastoralis et liturgica².

§ 2. CONVOCATIO ET PRAESIDENTIA CONCILII PROVINCIALIS.

635. — I. A quo debeat convocari. Tum convocatio, tum praesidentia spectant ad *Archiepiscopum* suffraganeos habentem et Pallio donatum. Eo legitime impedito, vel sede metropolitana vacante, competit utrumque *Coepiscopo, seu Suffraganeo antiquiori promotione ad ecclesiam suffraganeam* (can. 284, 2°); non autem Vicario Capitulari. Convocans autem debet per seipsum facere convocationem, et non per Vicarium suum Generalem, neque indiget Capituli sui consensu aut consilio³.

Quod pertinet *ad locum* quo celebrandum est Concilium, expedit quidem ut apud metropolitanam ecclesiam celebretur; sed tamen liberum est Archiepiscopo, auditis omnibus qui interesse debent concilio cum suffragio deliberativo, in quovis suae provinciae loco illud indicare (can. 284, 1°).

636. — II. Qui convocari debeant vel possint.

1° *Convocandi sunt et interesse debent cum voto deliberativo*: a) omnes Episcopi Suffraganei illius provinciae, qui, sui loco, mittere possunt Coadjutorem vel Auxiliarem, Apostolici dioecesium Administratores, Abbates vel Praelati *nullius* de provincia illa, Vicarii et Praefecti Apostolici si qui sint in ea, Vicarii Capitulares alicujus Suffraganeae vacantis; b) Episcopi qui nulli Metropolitae subjiuntur, Abbates vel Praelati *nullius*, Archiepiscopi Suffraganeis carentes, qui omnes, praevia S. Sedis approbatione, semel pro semper sibi elegerunt (nisi vi decreti Tridentini jam elegerint) hunc vicinum Metropolitam convocantem Concilium (can. 286, § 1; 285). Hi simul et soli sunt veri Patres conciliares.

2° *Convocari possunt cum voto deliberativo* Episcopi titulares qui in provincia degunt (can. 286, § 2).

1. In vicariatibus Apostolicis et generatim in omnibus locis C. de Prop. Fide subjectis nullum est tempus praefinitum pro celebratione Concilii provincialis (can. 304, § 2). Cf. etiam Decret. S. C. Consist., 15 febr. 1919 pro celebratione conciliorum in Italia, AAS., t. XI, p. 72 ss.

2. VAN BALLAER, *Quatrième Concile provincial de Malines*, in *La vie diocésaine*, 1920, t. IX, p. 189 ss., 391 ss.

3. Cf. DE ANGELIS, o. c., t. I, p. II, p. 281 ss.; WERNZ, o. c., p. 720.

3° *Convocari debent at cum solo voto consultivo* : a) duo membra capituli cathedralis collegialiter designanda a capitulis cathedralibus earum dioecesium, quarum Ordinarii Concilio interesse debent. Quodsi in aliqua ecclesia non est capitulum cathedrale, deputandi sunt duo consultores dioecesani (can. 286, § 3) ; b) Majores religionum clericarum exemptarum ac Congregationum monasticarum Superiores, qui in provincia resideant. Hi invitati adesse debent, nisi legitimo impedimento, quod notum faciant Concilio, detineantur (can. 286, § 4).

4° *Convocari possunt, sed cum voto consultivo* tantum, alii ex utroque clero viri (can. 286, § 4), v. gr., decani, parochi, vel qui a Patribus officiales Concilii constituuntur et varia munia obeunt, puta notarii, secretarii, consultorum¹, etc.

Nota. Qui Concilio interesse *debent* cum voto *deliberativo*, si justo impedimento detineantur, ut puta ex parte gravis infirmitatis aut aetatis admodum provectae, tenentur mittere procuratorem et impedimentum Concilio probare. Procuratori qua talis non est nisi votum consultivum (can. 287).

§ 3. CELEBRATIO CONCILII PROVINCIALIS.

637. — 1° Conducto die, vocatis omnibus praesentibus, *inchoatur* Concilii celebratio per triplex decretum de aperienda Synodo, de modo vivendi in Concilio, et de professione fidei², quam omnes praemittere debent.

Ordo autem, qui inter Patres observandus est, sive *in sedendo*, sive *in sententiam dicendo*, sive *in subscribendo*, statuitur in *Caeremoniali Episcoporum*³ his verbis : « In sessione vero et ordine proferendi vota, observandum est ut Episcopi praecedant juxta ordinem eorum promotionis, nullo habito respectu ad dignitatem vel praeeminentiam ecclesiarum ».

Omnes praecedit, etiam Metropolitanum, Episcopus Cardinalis ; sed hoc deficiente, primo loco sedet Metropolitae ; secundo veniunt Episcopi residentiales et titulares ; tertio Abbates habentes privilegium mitrae et baculi ; quarto procuratores Episcoporum absentium ; quinto, ut videtur, Protonotarii et Praelati domestici ; sexto Vicarii Generales, septimo,

1. Laici nonnisi rarissime et justissima de causa ad Concilium vocentur. Cf. BENEDICT. XIV, *De Syn.*, l. III, c. 9, n° 7.

2. Cf. cann. 1406, § 1 ; 2403 ; C. Trid. Sess. XXIV, c. 2, de ref. ; WERNZ, *o. c.*, p. 725, nota (153). Cf. de conditionibus requisitis ad *legitimam* constitutionem Concilii : WERNZ, *o. c.*, p. 723 ; HINSCHIUS, *o. c.*, t. III, p. 640 ; SCHERER, *o. c.*, t. I, p. 674, nota (24).

3. L. I, c. XXXI ; coll. c. XXIII.

procuratores Capitulorum, octavo canonici titulares et honorarii, nono decani ; decimo Superiores majores Religionum et Congregationum.

2° *Archiepiscopi* est *Concilium dirigere* ; ipsius est, habito tamen consensu Patrum, determinare ordinem servandum in quaestionibus examinandis, ipsum Concilium aperire, transferre, prorogare, absolvere (can. 288).

3° Concilio inchoato, nemini eorum qui *interesse debent*, licet discedere, nisi justam ob causam a Concilii Patribus probatam (can. 289).

4° Deciduntur omnia *per pluralitatem votorum*, qua ipse Archiepiscopus ligatur, etiam dissentiens.

5° *Caeremoniae* in Concilio provinciali adhiberi solitae describuntur in *Pontificali Rom.*, P. III, sub hoc titulo ; et in *Caeremoniali Episc.*, L. I, cap. xxxi.

§ 4. NEGOTIA IN CONCILIO PROVINCIALI TRACTANDA

638. — I. In genere. Hodie Concilia provincialia non amplius in pertractandis fidei et morum, aliisque majoribus causis versantur¹ ; sed tantummodo in iis negotiis, quae ad rectam provinciae administrationem pertinent, seu, ut verbis utar can. 290 : « Patres in Concilio plenario vel provinciali congregati studiose inquirent et decernant quae ad fidei incrementum, ad moderandos mores, ad corrigendos abusos, ad controversias componendas, ad unam eandemque disciplinam servandam vel inducendam, opportuna fore pro sui quoque territorio videantur »².

Quem in scopum gaudet Concilium provinciale, pro universa provincia potestate *ordinaria*, quae complectitur potestatem doctrinalem, legislativam, administrativam et judicalem, ad modum potestatis quam Episcopus habet in sua dioecesi³.

639. — II. In specie. 1° *Potestas doctrinalis*. De fide et moribus eatenus tantum possunt tractare, quatenus vi definitionis ab Ecclesia factae in errores animadvertunt. Nostris diebus non raro agunt de rebus fidei ut doctrinam Ecclesiae clara instructione exponant eamque adversus inimicos catholicae religionis vindicent⁴.

2° *Potestas legislativa*. Potest statuta edere *juxta aut praeter* jus

1. Cf. BOUIX, *o. c.*, p. 227 s.

2. Cf. Trid., Sess. XXIV, c. 2.

3. Cf. S. C. de Prop. Fide, litt. encycl., 28 aug. 1893, ap. *Collect.*², n° 1848.

4. Cf. BOUIX, *o. c.*, p. 516 ss.; WERNZ, *o. c.*, p. 724, nota (149) ; SANTI-LEITNER, *o. c.*, p. 347.

commune, non vero *contra*, pro territorio provinciae. Non facile sese immiscere debet in juris controversiis definiendis¹.

3^a *Potestas administrativa et judicialis*. Plura Concilium Tridentinum tractanda commiserat Synodo provinciali²; sed pleraque haec in codice vel silentio sunt praetermissa, vel aliter ordinata.

Can. 1507, § 1, reservat Concilio Provinciali vel Conventui Episcoporum provinciae taxas pro variis actibus jurisdictionis voluntariae vel pro executione rescriptorum Sedis Apostolicae vel pro administratione Sacramentorum vel Sacramentalium in tota provincia solvendas; sed haec praefinitio ut valeat debet a S. Sede approbari.

Potest judicare dubios et difficiles abusus, atque res graviores circa indulgentias, imagines et reliquas sanctorum, ita tamen ut, inconsulto R. Pontifice, nihil novum, in Ecclesia hactenus inusitatum decernatur³.

§ 5. SUBSCRIPTIO, RECOGNITIO ET PROMULGATIO DECRETORUM CONCILII PROVINCIALIS.

640. — I. Subscriptio. Consummatis negotiis, singula decreta coram Patribus leguntur, et ab omnibus votum decisivum habentibus, iis etiam qui forsitan in discussione dissensissent, subscribuntur.

II. Recognitio. De provincialium Synodorum confirmatione a R. Pontifice petenda aut obtinenda, non eadem semper fuit in Ecclesia praxis, aut disciplina. Antiquioribus saeculis⁴, quando in iis Conciliis non raro fidei causae pertractabantur, eorum acta per synodalem epistolam transmittebantur ad R. Pontificem, ut ab illo approbarentur. Ab apostolica autem confirmatione Concilium provinciale in materia fidei infallibilem consequebatur auctoritatem.

Postea Patres Synodorum provincialium non fuerunt adeo solliciti de petenda S. Sedis confirmatione.

Hodie vero exstat lex communis, qua absoluto Concilio provinciali omnibus Metropolitae injungitur, ut ante promulgationem decretorum, ea ad S. Congregationem Concilii aut, si Concilium in terris Missionum habitum fuit, ad S. Congregationem de Prop. Fide⁵, *expendenda et recognoscenda* transmittant (can. 291, § 1). Haec autem recognitio seu

1. SANTI-LEITNER, *o. et l. c.*

2. Conc. Trid. Sess. XXIII, c. 1, de ref.; Sess. XXIV, c. 3, 5, 12, 13, 18, de ref.; Sess. XXV, c. 18, 22, de ref.

3. Conc. Trid. Sess. XXV, de invoc. etc. SS.; Decret, de indulg. (in continuatione Sess. XXV.)

4. Cf. BENED. XIV, *De Syn.* I. XIII, c. 3.

5. Cf. Resp. S. C. Consist. Dubia de competentia, 7 jan. 1909 ad. VII, ap. AAS., t. I, 1909, p. 148.

revisio, quae suapte natura importat facultatem corrigendi¹, non est praecise confirmatio, aut approbatio S. Sedis, ut patet. Non semel tamen accidit Concilia provincialia non solum a S. Congregatione Concilii recognosci, verum etiam a Summo Pontifice, precibus Metropolitani, per Apostolicas litteras confirmari².

III. **Promulgatio.** Decretis recognitis, et si opus fuerit a S. Congregatione emendatis, ipsimet Concilii Patres designent et modum promulgationis et tempus quo decreta promulgata obligare incipiant (can. 291 § 1). Concilium provinciale cum maxima utilitate subsequetur Synodi dioecesanæ celebratio ad meliorem divulgationem et applicationem eorum quae in provinciali Concilio acta et decisa fuere.

§ 6. VIS DECRETORUM CONCILII PROVINCIALIS ET DISPENSATIO IN EIS.

641. — I. Vis decretorum. 1° Decreta Concilii provincialis ligant *universos et singulos de provincia*, etiam Episcopos et Metropolitanum; sed hos solos (can. 291, § 2).

Episcopi in Concilio sive plenario sive provinciali legitime coadunati vera potestate legislativa potiuntur; et decreta Conciliorum, sive plenariorum, sive provincialium, a S. Sede confirmata vel saltem recognita, vim habent etiamsi in statuta dioecesana non fuerint incorporata³.

2° Diximus *supra*⁴, decreta disciplinaria Conciliorum provincialium quandoque *confirmari* a R. Pontifice; et ideo quaeritur an ab apostolica confirmatione *vim accipiant universam obligandi Ecclesiam*, perinde ac si essent constitutiones pontificiae; et consequenter an constitutiones Synodi provincialis, apostolica confirmatione munitae, abrogari nequeant in alia Synodo provinciali?

Respondet Benedictus XIV⁵: « Ut alias praetermittamus Doctorum opiniones, quas recenset Suarez, *De leg.*, Lib. VI, cap. 26, ceteris praefenda est sententia Fagnani, *in cap. Si quis, a num. 11 usque ad 24, de Confirmatione utili, vel inutili*, ubi distinguendum docet inter confirmationem quam vocant *in forma communi*, et confirmationem *in forma specifica*. In forma specifica fieri dicitur, cui praemittitur causae cognitio, et singula statuta diligenter expenduntur, ac deinde, nulla adjecta conditione, auctoritate apostolica cum clausula *motu proprio, atque ex*

1. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 726.

2. Cf. postea, n° 641. Cf. SIXTI V, C. *Immensa aeterni*; BENED. XIV, *o. et l. c.*, n° 3 et 4.

3. Decr. Congr. S. Off., 10 sept. 1896, ap. *Nouv. rev. théol.*, 1897, t. XXIX, p. 190.

4. N° 640.

5. *O. et l. c.*, n° 11.

certa scientia, confirmantur. In forma communi confirmari dicuntur statuta, quae non singulatim examinantur, neque approbantur a Pontifice *motu proprio*, et ex *certa scientia*, atque Apostolicae auctoritatis robur illis non adjicitur, absolute, sed solum conditionate, videlicet, *si juste, canonice, aut provide facta sint*; et dummodo *sacris canonibus, Tridentini Concilii decretis, et Constitutionibus Apostolicis non adversentur*. Quam postremam conditionem omnibus Statutorum confirmationibus in forma communi hodie exprimi, atque apponi solere, idem Fagnanus, num. 18, testatur. « Jam vero, pergit Fagnanus, statuto confirmato in forma specifica, cum naturam induerit legis pontificiae » (*auctoritatem acquirit apostolicam, licet tantum intra provinciam, et sanationem obtinet in iis quae forsani juri erant contraria*) « nulli inferiorum » (*nequidem Concilio provinciali*) « fas est derogare » (*verisimilius tamen poterit adhuc dispensare*). « Statutum vero confirmatum in forma communi » (*quamvis hoc ipso magis commendetur*) « integrum est statuentibus delere, atque ab illius obligatione aliquem ex justa causa subtrahere; etenim talis confirmatio nihil novi juris, aut efficacitatis illis tribuit, qua antea carerent »¹.

Verum, licet confirmatio superioris robur quoddam, sed diversum, ut videmus, adjiciat actui confirmato, eum tamen non extendit extra locum quem respicit.

642. — II. **Dispensatio.** Facultas autem *dispensandi* in decretis ejusmodi Synodi competit *Concilio provinciali*. Sed quum certum principium sit, inferiorem non posse, seclusis consuetudine, privilegio, etc., dispensare in lege superioris, inferendum est, neque Episcopum, neque Archiepiscopum potestatem habere relaxandi, seu aliquem per dispensationem solvendi a vinculo constitutionis editae a Synodo provinciali². Haec quippe condita est a coetu Episcoporum, tamquam constituentium unum juridicum corpus altioris jurisdictionis illa, quae in singulis reperitur non tantum Episcopis, sed etiam Archiepiscopis³.

Tamen ex concessione juris communis Ordinarii locorum ab iisdem dispensare possunt in casibus particularibus et justa de causa (can. 291, § 2).

1. Cf. SANTI-LEITNER, *o. c.*, p. 349, ubi adducitur Resp. S. Off., 10 sept. 1896; CHOUPIN, *Valeur des décisions doctrinales et disciplinaires du St-Siège*, p. 44 ss.; WERNZ, t. II, p. II, p. 726; t. I, p. 134.

2. Nisi ab ipso Concilio haec potestas singulis Episcopis pro sua dioecesi commissam fuerit.

3. Ita BENED. XIV, *de Syn.*, l. XIII, c. 5, n° 8; SUAREZ, *De legibus*, l. VI, c. 15, n° 5, 6, 7; PHILLIPS, *o. c.*, t. II, p. 285; BOUIX, *o. c.*, p. 100 ss.; DE ANGELIS, *o. c.*, t. I, p. II, p. 286; WERNZ, *o. c.*, p. 727, coll. t. I, n° 130, p. 148, et n° 122, p. 142.

ARTICULUS III. — De conferentiis episcoporum.

643. — Jam Leo XIII valde exoptabat ut ubique locorum introducatur mos *congressionum* Episcoporum, quae quotannis in variis regionibus agerentur. Praeter alia bona tam pro fide quam pro moribus et disciplina ex hujusmodi conventuum frequentia oritura, « per hosce coetus sternitur via quodammodo cum ad dioecesanās et provinciales synodos, tum ad cogendum nationale Concilium ¹ ».

De his coetibus haec habet can. 292 : Nisi aliter pro peculiaribus locis a Sede Apostolica provisum fuerit, Metropolita, eoque deficiente, Suffraganeus antiquior promotione ad suffraganeam ecclesiam, curat ut Ordinarii locorum ², *saltem quinto quoque anno*, stato tempore apud Metropolitam, aliumve Episcopum comprovincialem conveniant, ut, collatis consiliis, videant quaenam in dioecesibus agenda sint ut bonum religionis promoveatur, eaque praeparent de quibus in futuro Concilio provinciali erit agendum. Iidem Episcopi congregati sedem proximi conventus designent.

CAPUT VIII.

DE VICARIIS ET PRAEFECTIS APOSTOLICIS.

Fontes. Can. 293-311.

Auctores. WERNZ, *o. c.*, p. 462 ; LAURENTIUS, *o. c.*, p. 135 s.; VERMEERSCH, in *Period. de relig.*, t. VII, p. (9) ss., (37) ss.; t. IX, p. (19) ss.; PRUEMMER, *o. c.*, p. 149 ss.; BLAT, *o. c.*, p. 259 ss.; FERRERES, *o. c.*, p. 214 ss.; VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 302 ss.

Paucis agemus de illis Praelatis ecclesiasticis qui infra gradum Metropolitanorum constituti, ad instar Episcoporum in regionibus missionum regunt portionem gregis Christi, vice Romani Pontificis, et ita jure ecclesiastico supremāe potestatis in Ecclesia participes sunt. Vocantur *Vicarii et Praefecti Apostolici*.

644. — I. Notio Vicarii et Praefecti Apostolici.

Regulariter quaevis missio per tres successivos gradus accrescit ; postquam erecta est auctoritate Apostolica simplex missio, cui praeficitur superior missionis, hac crescente, fit *praefectura Apostolica*, cui praeest *Praefectus Apostolicus* ; praefecturae apostolicae substituitur

1. Epist. *Pastoralis Vigilantiae*, ad Epp. Lusitaniae, 25 jun. 1891 ; *Acta et Decret. Conc. plen. Americ.-latinae*, n. 208 ; epist. Leonis XIII ad Epp. Bohemiae et Moraviae, ap. *Le can. contemp.*, 1904, t. XXVII, p. 374 ; WERNZ, *o. c.*, p. 718, nota (112) ; HERGENROETHER-HOLLWECK, *o. c.*, p. 350, nota (4) ; cf. supra, n° 632, in fine.

2. Etiam Episcopi alique de quibus in can. 285, una cum aliis Ordinariis convocari et convenire debent (can. 292, § 2).

Vicariatus Apostolicus, quem regit *Vicarius Apostolicus*, plerumque ad episcopatum titularem promotus¹.

Vicarii et Praefecti Apostolici sunt *Praelati ecclesiastici a Sede Apostolica*² *nominati, qui in regione ubi hierarchia nunquam exstitit, vel nondum restituta est, vel inchoatum aliquid adhuc secumfert, ad munia apostolica sub auctoritate S. C. de Prop. Fide exercenda, vices S. Pontificis agunt*³. Praefecti Apostolici eo differunt a Vicariis Apostolicis quod mittantur ad territoria ecclesiastica nondum tam bene ordinata, sicuti habentur Vicariatus Apostolici. Deinde Vicarii plerumque consecrantur in Episcopos, eisque assignatur in titulum *Ecclesia titularis*, dum Praefecti ordinarie caractere episcopali carent.

645. — II. Potestas Vicarii et Praefecti Apostolici.

1. Potestas eorum est *ordinaria*. Olim deputabantur auctoritate delegata Apostolica ad regendam ecclesiam; hodie sine dubio veniunt inter *Ordinarios* et *Ordinarios locorum*⁴. Vocari potest eorum potestas ordinaria *vicaria*, cum ratione nominis et re ipsa pro S. Pontifice vel S. Sede officio fungi Vicarii et Praefecti demonstrantur⁵; proxime tamen accedit ad potestatem ordinariam propriam, cum Vicarius et Praefectus Apostolicus territorium tanquam *suum* possidere dicuntur⁶.

2. Vicarii et Praefecti Apostolici jura sunt *episcopalia* nam iisdem juribus et facultatibus in suo territorio gaudent, quae in propriis dioecesium competunt Episcopis residentialibus, nisi quid Apostolica Sedes reservaverit (can. 294, § 1). In hoc, v. gr., eorum coarctatur potestas quod dum Episcopus residentialis ipse cooptat suum clerum et alienos clericos ad arbitrium repellere valet, Vicarii et Praefecti Apostolici recipere tenentur et ad ministerii sacri exercitium servatis servandis admittere missionarios quos S. C. de Prop. Fide immediate aut mediate ipsis destinat⁷. Ita etiam ex can. 198 ipsis jus non competit sibi eligendi Vicarium Generalem sicuti fas est Episcopis residentialibus; fit tamen

1. Cf. quoad jus missionum, ZITELLI, *Apparatus jur. eccl.*³, Romae, 1903; WERNZ, *o. c.*, p. 468 ss.; LAURENTIUS, *o. c.*, p. 183 ss.; MONIN, *o. c.*, p. 280; VICTORIUS AB APPELTERRE, *Manuale Missionariorum*⁴, Brugis, 1912; *Suppetiae evangelii praeconibus qui madurensem missionem excolunt peramanter oblatae* ab eorum sodali T. A. GALLO, Romae, 1872; VERMEERSCH, in *Period. de Relig.*, t. VIII, p. (27) ss., *de genuina ratione concipiendi et exsequendi apostolicas apud barbaros missiones*.

2. Nominantur a S. C. Consist., si erectio novae Praefecturae Apostolicae aut novi Vicariatus Apostolici fit per dismembrationem dioecesis jam existentis; omnes alii nominantur per S. C. de Prop. Fide. Cf. v. gr., AAS., t. XI, p. 234, 347.

3. Cf. can. 293, § 1; VERMEERSCH, ap. *Period. de relig.*, t. IX, p. (19).

4. Cf. cann. 198, 294, 310.

5. Cf. VERMEERSCH, *l. c.*, p. (21).

6. Can. 293, § 2; 294, § 1.

7. Cf. VERMEERSCH, *l. c.*, p. (21). s.

ipsis potestas nominandi unum vel plures *Vicarios delegatos*, quibus practice concessa est omnis jurisdictio in spiritualibus et temporalibus, qua ex Codice uti potest Vicarius Generalis in dioecesi ¹.

Pro conditione peculiari missionum augentur jura eorum Vicariorum et Praefectorum Apostolicorum *qui caractere episcopali carent* ². Possunt enim ii, intra sui territorii fines ac perdurante munere, omnes benedictiones Episcopis reservatas, una Pontificali excepta, impertiri, calices, patenas et altaria portatilia cum sacris oleis ab Episcopo benedictis consecrare, indulgentias quinquaginta dierum concedere, confirmationem, primam tonsuram et ordines minores conferre ad normam can. 782, § 3; 957, § 2 (can. 294, § 2).

In specie amplissima jurisdictione fruuntur Vicarii et Praefecti Apostolici in omnes sui territorii missionarios, etiam religiosos exemptos ³.

3. Praeter istas ordinarias facultates Vicarius et Praefectus Apostolicus obtinent per S. C. de Prop. Fide amplas facultates *delegatas*, quarum plerasque subdelegare possunt sicut in ipsis facultatum formulis indicatur ⁴.

646. — III. Obligationes Vicarii et Praefecti Apostolici. Quantum ad obligationes, Vicarii et Praefecti Apostolici etiam fere eodem jure habentur ac Episcopi residentiales. Hic specialia quaedam tantum notemus juxta can. 299 ss.

1. Vicarius Apostolicus (non autem Praefectus) tenetur sicuti Episcopus alternis quinque annis ⁵ *Sacra Limina* visitare; quam obligationem si ob grave impedimentum personaliter explere nequeant, ei satisfacere possunt per procuratorem etiam in Urbe degentem (can. 299, 341).

2. Vicarius et Praefectus Apostolicus tenentur exhibere S. Sedi singulis quoque quinquenniis, scriptam et tum a se tum ab uno saltem a suis consiliariis subscriptam *relationem de statu sui territorii*. Imo etiam sub cujusque anni exitum ad S. Sedem mittant elenchum conversorum, baptizatorum annuaeque Sacramentorum administrationis una cum aliis notatu dignioribus (can. 300, 340).

1. S. C. de Prop. Fide, 8 dec. 1919, AAS., t. XII, p. 120. « Poterunt ergo isti missionariis subdelegare facultates a S. Sede Vicariis aut Praefectis delegatas ». VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 306.

2. Cf. VERMEERSCH, *o. et l. c.*, p. (26) s.

3. Cf. cann. 295-298; VERMEERSCH, *l. c.*, p. (22) ss.; PRUEMMER, *o. c.*, p. 150 s.; BLAT, *o. c.*, p. 263 ss.

4. Cf. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, append. I, n. 716 ss.

5. Quinquennium computatur ab anno 1914 in America, ab a. 1915 in Africa, Asia et Australia et insulis quae his orbis partibus adjacent. Omnibus Vicariis qui extra Europam degunt visitatio singulis tantum decenniis imponitur.

6. Cf. Litter. S. C. de Prop. Fide, 1 jun. 1877, ap. *Collectan.*, n. 1473; ZITELLI, *o. c.*, p. 97 ss.

3. In suo Vicariatu vel Praefectura debent *residere*, nec ab ea regione per notabile tempus ¹ discedant, inconsulta Sede Apostolica (can. 301, § 1).

4. Regionem sibi concreditam, *quandocumque sit opus*, debent ipsi per se, vel, legitime impediti, per alium *visitare* (can. 301, § 2).

5. Constituant sibi *Consilium* ² ex tribus saltem antiquioribus et prudentioribus missionariis, quorum sententiam, saltem per epistolam, audiant in gravioribus et difficilioribus negotiis (can. 302).

6. Prout siverit opportunitas, missionarios saltem praecipuos cum religiosos tum saeculares, saltem semel in anno *congregent*, ut eorum consilio et experientia juventur (can. 303).

7. Quae de *archivo* Curiae episcopalis, pariter quae de *Conciliis plenariis et provincialibus* pro regionibus juris communis praescribuntur, ea, congrua congruis referendo, etiam regionibus S. C. de Prop. Fide subjectis applicentur ³; Item Vicarius Apostolicus (non Praefectus) debet convocare synodum ad instar synodi dioecesanae. At nullum praefinitum est tempus pro Concilii provincialis et Synodi celebratione (can. 304).

8. Studiosissime curent Vicarii et Praefecti Apostolici, onerata graviter eorum conscientia, ut *ex christianis indigenis seu incolis suae regionis probati cleri* rite instituantur ac sacerdotio initientur ⁴ (can. 305).

9. Idem, ratione officii, proinde ex iustitia, tenentur *Missam applicare pro populis sibi commissis*, non omnibus diebus dominicis et festivis, sed *saltem* diebus Nativitatis Domini, Epiphaniae, Paschatis, Ascensionis, Pentecostes, SS. Corporis Christi, Immaculae Conceptionis et Assumptionis B. M. V., S. Joseph, SS. Apostolorum Petri et Pauli, Omnium Sanctorum, servato praescripto can. 339, § 2 ss. (can. 306).

10. Ipsis non licet, inconsulta Sede Apostolica, concedere missionariis ab ea missis veniam in perpetuum deserendi vicariatum aut praefecturam, vel alio transeundi, nec eos quoquo modo expellere ⁵. In casu autem publici scandali possunt ipsi, audito suo Consilio, et si agatur de religiosis, praemonito, quantum fieri potest, Superiore, missionarium statim remove a suo territorio, facta tamen illico certiore Apostolica Sede (can. 307).

1. Argumentando ex can. 338, § 2, P. VERMEERSCH recte notabile tempus aestimat ad duos vel tres menses per annum, continuos vel intermissos, *l. c.*, p. (30).

2. Cf. *Arch. f. kath. Kr.*, 1916, t. XCVI, p. 546 ss.

3. Notant VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 304: « Concilia a Vicariis et Praefectis haberi nequeunt, sed canon de omnibus regionibus loquitur quae a S. C. de Prop. Fide pendent, ideoque etiam de dioecesibus in regionibus missionum ».

4. Cf. Epist. Apost. *Maximum illud* BENED. XV, 30 nov. 1919, ap. AAS., t. XI, p. 440; *Collat. Brugen.*, 1920, t. XX, p. 67. In hac fidelibus commendatur *Opus S. Petri*, quo educationi et institutioni cleri indigenae Missionum consulitur.

5. Quoad remotionem ab officio, cf. VERMEERSCH, *l. c.*, p. (22).

647. — IV. Jura honorifica¹. Vicariis et Praefectis, *character episcopali auctis*, privilegia honorifica competunt quae jus concedit Episcopis titularibus²; si autem hoc character careant, habent tantum, durante munere et in proprio territorio, insignia et privilegia Protonotariorum apostolicorum de numero participantium³.

His juribus honorificis fruuntur ab accepta authentica notitia canonicae provisionis⁴.

648. — V. Provisio regiminis vacantis aut impediti. Cum Vicarii et Praefecti Apostolici capitulum non habeant nec Vicarium Generalem, providendum erat necessitatibus regiminis non intermittendi, casu quo morte aliave de causa deficeret Vicarius aut Praefectus, vel quo eorum jurisdictio impediretur ad normam can. 429, § 1. Ideo :

1° Ubi primum in territorium suum advenerint, debent Vicarii et Praefecti Apostolici deputare ex clero vel saeculari vel regulari *Pro-vicarium* vel *Pro-praefectum* idoneum⁵, qui, qua talis, vivente Vicario aut Praefecto, nullam habet potestatem; at, his deficientibus morte aliave de causa, aut eorum jurisdictione captivitate, exsilio vel inhabilitate impedita, totum debet regimen missionis assumere et in hoc munere permanere, donec a S. Sede aliter provisum fuerit.

Pari modo Pro-vicarius aut Pro-Praefectus qui titulari successerit, statim deputet ecclesiasticum virum qui sibi, ut supra, in munere succedat.

Si forte contingat ut nemo sive a titulari sive a pro-titulari uti administrator fuerit designatus, tunc *senior in vicariatu vel praefectura*⁶, is, nempe, qui sit praesens in territorio et suas destinationis litteras in eodem prius exhibuerit⁷ censetur *delegatus a S. Sede* ut regimen, potestate ergo delegata⁸, assumat, et inter plures aeque hoc sensu seniores, antiquior sacerdotio (can. 309). Omnes ad quos juxta has normas vicariatus aut praefecturae cura devenerit debent quamprimum certiores facere S. Sedem (can. 310, § 1).

1. VERMEERSCH, *o. c.*, p. (27) ss.

2. Cf. can. 349. Cf. Decret., S. C. Rit., 8 martii 1919, juxta quod nomen Vicarii Apostolici et Praefecti non potest exprimi in canone Missae, AAS, t. XI, p. 145. Inter Vicarios Apostolicos *praecedentia* spectat ad antiquiorem in munere Vicarii, S. Congreg. Conc., 14 mart., 1909, AAS, t. I, p. 286 ss.

3. Cf. statuta reformata Collegii Protonotariorum, 12 apr. 1904, ap. *Anal. eccles.*, 1904, t. XII, p. 314, 315; Motu proprio *Inter multiplices*, 21 feb. 1905, n. 2-12, *ibid.*, 1905, t. XIII, p. 53 ss.

4. Cf. can. 349.

5. Nisi Coadjutor cum futura successione a S. Sede datus fuerit.

6. Seniori tamen praefertur *vicarius delegatus*, de quo supra n. 645. Ita VERMEERSCH, *l. c.*, p. (25), (33).

7. Cf. BLAT, *o. c.*, p. 273; VERMEERSCH, *o. et l. c.*, p. (33).

8. Dum alii tum a Vicario aut Praefecto, tum a Pro-vicario aut Pro-praefecto deputati ordinariam habent potestatem. Cf. BLAT, *o. et l. c.*

2° Interim omnes praefati uti possunt *omnibus facultatibus* sive *ordinariis* ad normam can. 294, sive *delegatis*, quibus Vicarius vel Praefectus pollebat, nisi commissae fuerint ob industriam personae (can. 310, § 2).

3° Qui vicariatui vel praefecturae *ad certum tempus* praepositus est, debet in regimine cum omnibus facultatibus sibi concessis permanere, licet definitum tempus fuerit praeterlapsum, donec successor canonicam sui muneris possessionem ceperit (can. 311).

CAPUT IX.

DE ADMINISTRATORIBUS APOSTOLICIS.

649. — I. Constitutio. 1° Administratores Apostolici deputantur a Romano Pontifice¹, ob graves et speciales causas, ad regendam dioecesim in qua exstat ordinaria hierarchia ; idque fieri potest sive sede vacante, sive sede plena, vel in perpetuum vel ad tempus (can. 312). Causae illae inter alias sunt : *sede vacante*, dum timetur ne diutius ecclesia aliqua pastore careat ; item dum Capitulum non concordat in electione Vicarii capitularis, vel turbae et dissensiones pertimescuntur ; *sede plena*, quando Episcopus, adversa valetudine aut senio effectus, gregi gubernando impar agnoscitur, vel quando propter culpam ab episcopatu administratione suspendi aut perpetuo removeri debet.

2° *Sede plena*, officium Administratoris initium sumit, postquam is litteras suae nominationis ostendit tum Episcopo, si sit mentis consiliique compos et in dioecesi versetur, tum Capitulo. *Sede autem vacante* vel Episcopo mente capto aut absente a dioecesi, possessionem sumit solummodo ostendendo litteras nominationis Capitulo (can. 314).

650. — II. Jura, officia et privilegia. 1° Jura, officia et privilegia Administratorum Apostolicorum praevaletenter desumuntur *ex litteris deputationis* (can. 314).

2° Quodsi nihil speciale in his caveatur, tunc a) Administrator *permanenter* constitutus iisdem juribus et honoribus fruitur, iisdemque obligationibus tenetur ac Episcopus residentialis ; b) si *ad tempus* datus sit eadem jura ac officia habet ac *Vicarius capitularis* ; sed, sede plena, potest dioecesim visitare, nec tenetur obligatione applicandae Missae pro populo, quae Episcopum gravat. Ad *jura honorifica* quod attinet valent quae supra² dicta sunt de Vicariis et Praefectis Apostolicis ; sed Episcopo qui, ad aliam sedem translatus, prioris retinet administratio-

1. Cf. v. gr., AAS., t. XIII, p. 227.

2. N° 647.

nem¹, in hac quoque omnia Episcoporum residentialium privilegia honorifica competunt (can. 315).

651. — III. Relationes juridicae inter Administratorem et Episcopum et Vicarium Generalem. 1° Si Administrator dioecesi, sede plena praeficiatur, jurisdictio Episcopi ejusque Vicarii Generalis suspenditur.

2° Administrator non debet se immiscere causis Episcopum ipsum spectantibus, neque in Vicarium ejus Generalem judicium seu processum instruere aut animadvertere ob acta praeteritae administrationis (can. 316). De gravibus legis violationibus commissis certiore reddat S. Sedem.

652. — IV. Provisio regiminis in casu impeditae aut cessantis administratoris jurisdictionis. Si impedita fuerit jurisdictio Administratoris ad normam can. 429, § 1, 5, aut si idem Administrator morte, temporis expiratione defecerit, Sedes Apostolica statim moneatur, verisimiliter ab illo qui his in adjunctis regimen dioecesis assumit², et interim, si dioecesis vacet aut Episcopus non sit sui compos, valent praescripta can. 429 ss. tituli « De Sede impedita aut vacante et de Vicario capitulari »; secus Episcopus dioecesim regit, nisi Sedes Apostolica aliud praestituerit (can. 317).

653. — V. Cessatio officii Administratoris. 1° Administratoris Apostolici jurisdictio Romani Pontificis aut Episcopi obitu non cessat, nec potest, mortuo Episcopo, Capitulum absque licentia S. Sedis eligere Vicarium Capitularem vel novum Episcopum. 2° Cessat vero cum Episcopus dioecesis vacantis possessionem legitime ceperit ad normam can. 334 § 3 (can. 318). 3° Cessat etiam renunciatione a S. Sede acceptata³, revocatione, etc.

CAPUT X.

DE PRAELATIS INFERIORIBUS.

Fontes. Can. 319-328.

Auctores. WERNZ, *o. c.*, p. 656 ss.; DEVOTI, *o. c.*, p. 201; SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 400 s.; BENED. XIV, *de Syn.*, l. II, c. 11; VIVÈS, *De dignitate et officiis Episcoporum et Praelatorum*, Romae, 1905; HUEFNER, *Das Rechtsinstitut der klösterliche Exemption*, in *Arch. f. kath. Kr.*, 1906, t. LXXXVI, p. 302 ss., 629 ss.; 1907, t. LXXXVII, p. 71 ss., 270 ss., 462 ss., 599 ss.; SCHREIBER, *Kurie u. Kloster im 12 Jahrh.* (Kirchenr. Abh. Stutz), 2 Bde, Stuttgart, 1910; KLINDA, *Tract. de abbatibus et praepositis regularibus*, Strigonii, 1909; BLUM, *Abbatia. Ein Beitrag zur Geschichte der kirchlichen Rechtssprache* (Kirchenr.

1. Cf. can. 430, § 3, 2°.

2. Ita BLAT, *o. c.*, p. 279.

3. Cf. AAS, t. IX, p. 101.

Abh. Stutz. Fasc. 83), Stuttgart, 1914; BLAT, *o. c.*, p. 278 ss.; PRUEMMER, *o. c.*, p. 155; FANFANI, *De jure religiosorum*, p. 180, Augustae-Taurinorum, 1920.

Inter eos qui supremæ potestatis participes sunt veniunt ultimo loco *Praelati inferiores et Praelati pontificiæ Domus*.

654. — I. Praelati inferiores. 1° *Notio*. Intelliguntur ii clerici, qui ex auctoritate R. Pontificis habent ordinariam jurisdictionem quasi-episcopalem, eamque exemptam a jurisdictione Episcopi residentialis¹.

2. *Species*. Horum triplex est species: sc. infima, media, suprema².

a) *Infima* est eorum, qui certo praesunt generi *personarum* existentium *intra septa alicujus ecclesiae*, conventus, vel monasterii. Eximuntur a jurisdictione Episcopi, sed praeter dictas personas nullum populum clerumve sibi subjectum habent. Tales sunt moderatores Generales ordinum, Provinciales et Abbates, sive regulares, sive saeculares³, R. Pontifici immediate subjecti, una cum ecclesia ejusque clericis atque ministris, quibus praefecti sunt⁴.

b) *Media* est eorum, qui habent jurisdictionem activam in *clerum et populum certi loci*, qui tamen locus est intra Episcopi dioecesim, a qua undique circumscribitur. Ideo improprie vocantur Praelati *nullius* (dioeceseos); nam sunt *in diocesi*; sed eorum jurisdictio videtur magis esse personalis, quam localis⁵.

c) *Suprema* tandem species omniumque nobilissima est eorum Praelatorum, qui *nullius* dicuntur. Habent jurisdictionem in *clerum et populum* alicujus loci, vel oppidi, aut etiam plurium locorum et oppidorum, quae loca et oppida privilegio apostolico vel legitima praescriptione *fuere*nt omnino *avulsa et separata a diocesi Episcopi*, et ideo constituunt quamdam *quasi-dioecesim*. Hi dicuntur *Ordinarii nullius*, et eorum jurisdictio *quasi-episcopalis*.

De his loquitur can. 319, § 1, statuendo: « Praelati qui praesunt territorio proprio, separato ab omni diocesi, cum clero et populo, dicuntur Abbates vel Praelati *nullius*, nempe dioecesis, prout eorum ecclesia dignitate abbatiali vel simpliciter praelatitia gaudet⁶ ».

3° Eorum *institutio* ad S. Sedem semper pertinet⁷.

4° *Jura et obligationes*. « Abbas vel Praelatus *nullius* easdem potestates ordinarias easdemque obligationes cum iisdem sanctionibus habet, quae

1. Cf. PRUEMMER, *o. c.*, p. 155.

2. BENED. XIV, *De syn.*, l. II, cap. XI, n. 1 ss.

3. Cf. VERMEERSCH, *De religiosis*, t. I, n° 412, p. 245, qui etiam *Superiores locales* titulo et juribus praelatorum investit.

4. De his sermo redibit infra, ubi *de religiosis*.

5. His accenseri possunt *Episcopi castrenses*, de quibus infra ad can. 451, § 3, tit. IX, *de parochis*.

6. Canones cap. X, respiciunt tantum Abbacias vel Praelaturas *nullius*, quae constant saltem tribus paroeciis. Aliae singulari jure reguntur (can. 319, § 2). — Numerus Abbatiarum vel Praelaturarum *nullius* enumerantur in toto orbe catholico nonnisi 26. Abbates *nullius* sunt v. gr. Abbas Montis Cassini, Einsidlensis; Praelatus *nullius* est v. gr., Praelatus S. Mauritii in Helvetia. Cf. PRUEMMER, *o. et l. c.*; VERMEERSCH-CREUSEN, *o. et l. c.*; FERRERES, *o. c.*, n. 629.

7. Cf. can. 320, 321, 322.

competunt Episcopis residentialibus in proprio dioecesi » (can. 323, § 1) ¹. « Si caractere episcopali non sit ornatus, et benedictionem, si eam recipere debet, receperit, praeter alia munera quae in can. 294, § 2² describuntur, potest quoque ecclesias et altaria immobilia consecrare » (can. 323, § 2), et pontificalibus in suo territorio uti (can. 325). Si caractere episcopali sint insigniti, valent in proprio territorio omnia peragere, quae Episcopus residentialis valet in sua dioecesi, notanter : suis subditis clericis litteras dimissorias concedere, vel ordines maiores conferre ³.

655. — II. Praelati Domus pontificiae. « Circa Romani Pontificis Familiars sive praelati titulo gaudeant, sive non, standum privilegiis, regulis et traditionibus pontificiae Domus » (can. 328) ⁴.

656. — Refert tantum pauca addere de *Protonotariis Apostolicis* ⁵.

1° *Origo.* Protonotarii, primum dicti Notarii, fuerunt a primordiis Ecclesiae instituti ad acta Martyrum et caetera rei sacrae monumenta describenda haecque descripta scriniis Ecclesiae recondenda. Usque ad Sixtum V septem dumtaxat numerabantur, pro septem Urbis regionibus ; sed hic Pontifex duodecim esse iussit, quos clarioribus etiam privilegiis decoravit. His Protonotariis, qui *de numero participantium* vocati sunt, accesserunt alii tum in Urbe, tum in aliis catholici orbis regionibus, in idem munus per RR. Pontifices adsciti, peculiaribus privilegiis instructi ⁶.

2° *Species.* Protonotarii quadruplicis distinguuntur classis : 1° Protonotarii septem *de numero participantium*, seu *de collegio* dicti, qui Romae officium obtinent cum dignitate, et participant de ejusdem officii emolumentis ; 2° Protonotarii *supranumerarii*. Ad hunc ordinem annumerantur qui Canonicatu potiuntur in tribus Capitulis Urbis Patriarchalium, i. e. Lateranensis Ecclesiae, Vaticanae et Liberianae ; ii quoque qui Dignitate aut Canonicatu potiuntur in Capitulis aliarum quarumdam Ecclesiarum extra Urbem, quibus privilegia Protonotariorum *de numero* Apostolica Sedes concesserit, ubique fruenda ; 3° Protonotarii *ad instar participantium*. Inter illos adnumerantur illi viri ecclesiastici quibus Apostolica Sedes hunc honorem conferre voluerit ; ac praeterea Dignitates et Canonici alicujus Capituli praestantioris, quibus *collegialiter* titulus et privilegia Protonotariorum cum addito *ad instar*, ubique utenda, fuerint ab Apostolica Sede collata ; 4° Protonotarii mere *titulares* aut *honorarii*, sunt Praelati extra Urbem, qui tamen subjecti omnino remanent locorum Ord-

1. Quoad jus antiquius, cf. DE BRABANDERE-VAN COILLIE, *o. c.*, ed. 8, n° 372 s.

2. Cf. supra n. 645, 2°.

3. Cf. PRUEMMER, *o. c.*, p. 157.

4. Cf. Motu proprio *Inter multiplices*, 21 febr. 1905, infra cit.; WERNZ, *o. c.*, p. 377 ss.; *The cath. Encycloped.*, v° *Prelate*; TROMBETTA, *De jur. et privileg. praelatorum R. Curiae*, Sorrente, 1906; BATTANDIER, *Annuaire pontifical*; *Annuaire Pontificio*; *Il Monit. eccles.*, 1905-1906, t. XVII, p. 133 s., de titulo praelatitio.

5. Cf. Motu proprio *Inter multiplices*, 21 febr. 1905, ap. *Anal. eccles.*, 1905, t. XIII, p. 53 ss.; Declaratio S. C. Rit., 14 martii 1906, *ibid.*, 1906, t. XIV, p. 166; Decret. ejusd. Congr., 24 maii 1911, ap. AAS., 1911, t. IV, p. 317; Motu proprio *In litteris nostris*, 22 dec. 1913, de canonicis e capitulis privilegia protonotariorum habentibus, *ibid.*, t. V, p. 545 s. Cf. *Ephemerides liturgicae*, 1905, t. XIX, p. 194 ss., 265 ss., 325 ss., 404 ss.

6. Pii VII Const. *Cum innumeri*, id. dec. 1818.

nariis, Praelatorum Domus Pontificiae honoribus non gaudent, neque inter Summi Pontificis Familiars adnumerantur.

Ita qui *Vicarii Generalis*, aut etiam *Capitularis* munere fungitur, hoc munere dumtaxat perdurante, erit Protonotarius titularis ; cujus dignitatis honoribus et privilegiis uti potest tantum intra limites dioecesis¹.

3° *Ad privilegia* quod spectat accurate determinantur in cit. Motu Proprio *Inter Multiplices*².

TITULUS VIII.

DE POTESTATE EPISCOPALI DEQUE IIS

QUI DE EADEM PARTICIPANT.

657. — Connexio materiae. Postquam actum est in titulo praecedenti de *suprema potestate* quam jure divino exercet R. Pontifex deque omnibus aliis qui ejusdem potestatis jure ecclesiastico sunt participes, tractatur logice in titulo praesenti de *Episcopis* quibus, cum et sub Pontificatu supremo, constat ex institutione divina sacra hierarchia³. Pariter jure ecclesiastico Episcopis adjuncti sunt vicarii, consiliarii et cooperatores, qui, sive personaliter, ut Vicarius Generalis et parochi, sive collegialiter, ut Capitulum, de auctoritate episcopali participant⁴.

« Sub hoc titulo, agitur primo de ipso Episcopo (cap. I) ; dein de iis qui eum in negotiis totam dioecesim regulariter spectantibus adjuvant (cap. II-VI) ; vel ejus locum tenent, sede vacante (cap. VII) ; tandem de illis qui Episcopo in variis dioecesis partibus operam praestant (cap. VIII-XI) »⁵.

CAPUT I.

DE EPISCOPIS.

Fontes. Can. 329-350. Antiqui fontes inveniuntur ap. GALANTE, *o. c.*, p. 575-588 ; recensentur ap. WERNZ, *o. c.*, t. II, p. II, p. 515.

Auctores. Comment. in jus. Decret, ad. tit. XXXI, l. I, de off. jud. ord. ; BARBOSA, *Pastoralis sollicitudinis sive de officio et potestate Episcopi tripartita descriptio*, Lugduni, 1628 ; BOUIX, *Tractatus de episcopo, ubi et de synodo dioecesana*², 2 vol., Parisiis, 1873 ; CLAEYS-BOUUAERT, *De canonica cleri saecularis obedientia* (Diss.), Lovanii, 1904 ; CARD. VIVES, *De dignitate et officiis Episcoporum et Praelatorum tractatus canonico-moralis*, Romae, 1905 ; FEYE, *o. c.*, l. IV, c. V, p. 614 ss. ; WERNZ, *o. et l. c.* ; SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 395 ss. ; SANTI-LEITNER, *o. c.*, t. I, p. 351 ss. ; HEINER, *o. c.*, p. 298 ss. ; *Dict. de théol. cath.*, v° *Evêques* ; PRUEMMER, *o. c.*, p. 157 ; BLAT, *o. c.*, p. 285 ; BARGILLIAT, *o. c.*, t. I, n. 586 ss. ; VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 313 ss. ; BEVILACQUA, *De Episcopi juribus et obli-*

1. Decl. cit. S. C. Rit., 14 martii 1906 ; can. 370, 439.

2. Cf. etiam BOUIX, *De Curia Romana*, P. IV, sect. V ; *Anal. jur. Pontificii*, 1^a ser., col. 580 ss. ; 3 ser., col. 692 ss.

3. Can. 108, § 3

4. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 313.

5. *Ibid.*

gationibus (codex sub forma catechetica, absque interpretatione), Romae, 1921; *Dict. d'arch. et de lit. chrét.*, v¹⁸ *Épiscopat, Evêque*.

Pro praxi: NASSALSKI, *Formularium legale practicum*², Wladislaviae, 1905; TRAMA, *Manuale teoretico-practico per gli ufficiali delle curie ecclesiastiche*, Napoli; MUNIZ, *Procedimentos eclesiásticos*, t. I, Sevilla, 1920.

658. — I. Fundamenta dogmatica.

In theologia dogmatica probatur¹: 1° Episcopus esse in hierarchia ordinis *jure divino* superiores presbyteris, et in hierarchia jurisdictionis ex Christi institutione habere officium spirituale².

2° Episcopus competere: a/ potestatem *ordinandi*, quam non habent presbyteri; b/ potestatem *confirmandi*, quae non est illis cum presbyteris communis; c/ auctoritatem publicam *docendi* et de rebus fidei judicandi, ita ut soli Episcopi sint jure proprio et ordinario fidei iudices.

3° Episcopus singulos aliquo vero sensu, sed improprio, esse *successores Apostolorum*, videlicet in muniis et facultatibus episcopalibus ad singulorum dioecesim circumscriptis; non autem in apostolatu, seu plena illa et universali potestate Apostolis a CHRISTO collata³.

Apud dogmaticos quaeritur: 1° an Episcopi jurisdictionis potestatem habcant immediate a Deo, an vero immediate a Papa⁴. Certe haec potestas exercetur sub auctoritate R. Pontificis, qui unicuique Episcopo dioecesim assignat ejusque potestatem jurisdictionalem restringere imo et auferre valet.

2° An episcopatus sit ordo distinctus, et sacramentum distinctum a presbyteratu.

659. — II. Ordo tractationis. Juxta ordinem legalem codicis, traditis in art. I quibusdam praenotionibus, agemus in art. II de creatione Episcoporum, in art. III de potestate Episcopi, in art. IV de juribus et obligationibus Episcoporum, in art. V de Episcopis titularibus, in art. VI de privilegiis et juribus specialibus Episcoporum sive residentialium sive titularium, demum in art. VII de amissione officii episcopalis.

1. Cf. BOUIX, *o. c.*; *Dict. de théol. cath.*, v. cit., col. 1702 ss.; BLAT, *o. c.*, p. 286 ss.

2. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 518 ss.

3. Cf. prop. 50 damnata a decreto *Lamentabili*.

4. Supra, n° 343 s., 524; WERNZ, *o. c.*, p. 518 ss.; PRUEMMER, *o. c.*, p. 158, nota 5.

5. Quoad historiam episcopatus notissima est quaestio de origine episcopatus monarchici, circa quam conferatur optimus articulus a R. P. PRAT conscriptus in *Diction. de théol. cath.*, v° *évêques*, col. 1656-1701, ubi inveniuntur expositae hac de re opiniones modernorum et ampla bibliographia. Cf. RUFFINI, *La Gerarchia della Chiesa negli Atti degli Apostoli e nelle lettere di san Paolo*, in *Lateranum*, 1921, t. I, p. 1 ss. Vide etiam de historia episcopatus NOTTARP, *Die Bistumserrichtung in Deutschland im 8 Jahrh.* (Kr. Abh. Stutz, 96), Stuttgart, 1920.

ARTICULUS I. — Praenotiones.

660. — I. Definitio.

« Episcopi sunt Apostolorum successores atque ex divina institutione peculiaribus ecclesiis praeficiuntur quas cum potestate ordinaria regunt sub auctoritate Romani Pontificis » (can. 319, § 1) ¹.

661. — II. Nomen. *Episcopus* est vox graeca, quae latine significat *inspectorem, speculatorem, superintendentem*, quaeque in civilibus Romanorum legibus designat illum, qui rebus ad victum quotidianum civitatibus et populis necessariis praeerat; in ecclesiasticis vero constitutionibus significat Ecclesiae praepositum qui perspiciat et speculetur gregis sibi commissi mores et vitam.

Vocatur etiam *Summus Sacerdos*, quia recepit plenitudinem sacerdotii; *Praesul* et *Antistes*, quia ante alios stans, caput et princeps est populi et cleri dioecesis; *Pastor*, quia a Spiritu sancto positus est regere Ecclesiam Dei: *Dioecesanus*, quia praeest dioecesi ²; *Ordinarius*, quia ordinariam in sua dioecesi habet jurisdictionem.

Supra determinatum est quinam veniant nomine Ordinarii ³. Veniunt in iure sub nomine *Episcopi*. a) Simples Episcopi canonice instituti et consecrati (in sensu stricto); in materia autem jurisdictionis, hac voce comprehenduntur etiam Episcopi canonice instituti at nondum consecrati ⁴. Plenam enim potestatem habent quoad jurisdictionem; quamvis quoad ordinem consecratio requiratur. b) Etiam Praelati simplici Episcopo *maiores*. Metropolitae nempe, Primates et Patriarchae, dummodo tamen materia sit favorabilis, non correctoria aut odiosa, quae est strictae interpretationis. c) Praelati *inferiores* quasi-episcopalem jurisdictionem habentes, nempe Abbates vel Praelati *nullius*, nisi ex natura rei vel sermonis contextu aliud constet ⁵. d) Vicarius generalis Episcopi, in iis quae de iure communi subsunt Episcopi jurisdictioni, et speciali

1. Cf. Juxta WERNZ, *o. c.*, p. 516 definiuntur: « *Praelati* ecclesiastici plenitudine *sacerdotii* novi testamenti sive *ordine* episcopali insigniti, quibus insuper *vi officii* a Christo in genere instituti *jurisdictio* ad regendas particulares dioeceses competit. »

2. Ex praxi antiqua territorium episcopi dicebatur *parochia* (παροικία). At jam ex saec. IV, in ecclesia occidentali *dioecesis* habet sensum nostra aetate acceptum aut promiscue cum verbo parochiae adhibetur. Postea dioecesis exclusive determinavit territorium episcopi, et parochia territorium parochi. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 516, nota (11); SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 396; *Dict. de théol. cath.*, l. c., col. 1658; HERGENROETHER-HOLLWECK, *o. c.*, p. 308, nota (4); STOLZ, *παροικία*, parochia u. parochus, in *Theol. Quart.-Schrift*, 1907, t. LXXXIX, p. 424 ss. Cf. postea cap. IX h. t.

3. N° 446.

4. Cf. can. 332, § 1.

5. Can. 215, § 2.

mandato non indigent. *e*) Capitulum aut Vicarius Capitularis, sede vacante, in iis quae ordinariam Episcopi jurisdictionem spectant¹.

662. — III. **Titulus** Episcopi est *Illustrissimus et Reverendissimus Dominus*. S. Pontifex eum alloquitur nomine *Venerabilis Frater* aut *Fraternitas tua*. Episcopus seipsum designat verbis : *N. Dei et Apostolicae Sedis gratia episcopus* aut *Dei miseratione et Apostolicae Sedis gratia episcopus*.

663. — IV. **Variae episcoporum species.**

Episcopi hodie tripliciter distinguuntur :

1° Episcopi propriam ecclesiam habentes, dicti *residentiales*. Sunt praelati illi, qui speciali caractere insigniti, certo alicujus provinciae districtui, seu *dioecesi*, praesunt quoad curam animarum et regimen ecclesiasticum. De his in sequentibus potissimum est sermo.

2° Episcopi *titulares*², qui ordinem habent episcopalem, sed jurisdictione carent ; vel quia eorum Ecclesia eis in titulum assignata, clero populoque carens, est in partibus *infidelium*, vel quia episcopatu renuntiaverunt et titulum conservaverunt. In consecratione siquidem characterem episcopalem, eique adnexam potestatem recipiunt ; tantummodo cum propriam dioecesim non habeant, hujus potestatis usu et jurisdictione privantur³.

3° Episcopi *suffraganei* Metropolitae subsunt ; *exempti* immediate R. Pontifici subduntur.

4° Episcopi *coadjutores* et *auxiliares*, prouti dantur personae Episcopi in regimine dioecesis adjuvandae vel cum vel sine jure successionis⁴.

ARTICULUS II. — Creatio episcopi.

664. — Episcopum *jure divino* a solo R. Pontifice creandum, jure vero ecclesiastico ab aliis quandoque Ecclesiae praesulibus de consensu Papae creatum esse, probatum est *supra*⁵.

Tria autem requiruntur vel saltem requiri possunt ad rectam Episcopi creationem : nempe *designatio personae*, *provisio canonica collativa tituli* et *consecratio*.

1. Cf. REIFFENSTUEL, *o. c.*, in l. I, tit. 31 Decret., § 1.

2. Antiquo more loquendi vocabantur *Episcopi in partes infidelium*. Cf. Decret. S. C. de Prop. Fide, 27 febr. 1882, ap. *Arch. f. kath. Kirchenr.*, 1882, t. XLVIII, p. 211. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 517 s.; *Dict. de théol. cath.*, l. c., col. 1705.

3. infra n. 698 ss.

4. Cf. infra n. 704.

5. N° 523.

§ 1. DESIGNATIO PERSONAE.

665. — I. **Notio.** *Designatio* est personae idoneae ad ecclesiam vacantem canonice facta vocatio sive fiat ex praescripto juris communis per liberam nominationem R. Pontificis, sive vi juris particularis per electionem ab illis quibus jus suffragii concessum est, per praesentationem patroni aut nominationem a gubernio.

666. — II. **Notae historicae** ¹.

1° Initio Ecclesiae ipsi Apostoli Episcopos constituerunt; idem ex mandato Apostolorum fecerunt eorum discipuli, ita S. Titus in insula Creta ².

2° A saeculo II ad VI, assentientibus Romanis Pontificibus passim alios Episcopos elegerunt Episcopi comprovinciales, concurrentibus presbyterio et populo Ecclesiae vacantis ³. Judicium de electione pertinebat ad Episcopos. Clero et populo erat testimonium ferre electo vel suffragium dare electioni. Sed jam ab illo tempore influxu auctoritatis ecclesiasticae sensim decreverunt partes populi ⁴. Inde a saec. IV, RR. Pontifices immediate suam interposuerunt auctoritatem ut recepta disciplina de electione

1. Optima bibliogr. invenitur praecipue ap. SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 289 ss.; FRIEDBERG, *o. c.*, p. 335. Cf. *Dict. de théol. cath.*, v° élections des évêques, col. 2256-2281; *Dict. apol. de la foi cath.*, v° élections des évêques; WERNZ, *o. c.*, p. 531 ss.; BOUDINHON, *Comment sont nommés les Evêques*, in *Rev. du cl. fr.*, 1902, t. XXX, p. 225 ss.; CLAESSENS, *La nomination des Evêques en Belgique*, in *la Revue catholique*, 1877, nouv. sér., t. XVIII, p. 421 ss., 473 ss.; CATOIRE, *L'intervention des laïques dans l'élection des Evêques*, in *Echos d'Orient*, 1912, p. 412 ss.; HEGARTY, *State interference in the election of Bishops*, in *the Americ. cath. Quart. Review*, 1913, t. XXXVIII, p. 17 ss.; FUNK, *Die Bischofswahl im christlichen Altertum und im Anfang des Mittelalters*, in *Kirchengeschichtliche Abhandlungen*, t. I, p. 23 ss.; PRADEL, *Une élection épiscopale sous les Mérovingiens d'après Grégoire de Tours*, in *Rev. du clergé fr.*, 1906, t. XLVII, p. 171 ss.; G. WEISE, *Königtum u. Bischofswahl im fränkischen u. deutschen Reich vor dem Investiturstreit*, Berlin, 1912; SCHARNAGL, *Der Begriff der Investitur in den Quellen und der Literatur des Investiturstreites* (Kirchenr. Abh. Stutz. Heft 56), Stuttgart, 1908; SAEGMUELLER, *Die Bischofswahl bei Gratian*, Köln, 1908; DOIZÉ, *Les élections épiscopales en France avant les Concordats*, in *les Études*, 1906, t. CVII, p. 721 ss.; t. CVIII, p. 38 ss., 359 ss.; t. CIX, p. 627 ss.; ROLAND, *Les chanoines et les élections épiscopales du XIe au XIVe s.* (Thèse), Aurillac, 1909; CRÉPON, *La nomination des évêques (après les Concordats)*, in *Correspondant*, 1903, t. CCX, p. 683 ss.; GUGLIA, *zur Geschichte der Bischofswahlen in den deutschen Reichsstiften unter Joseph II*, in *Mitteilungen des Instituts für Oesterreichische Geschichtsforschung*, 1913, t. XXXIV, p. 296 ss.; PISANI, *Une élection épiscopale à Paris en 1798*, in *la Rev. des Questions histor.*, 1904, t. XXXVII, p. 470 ss.; STUTZ, *Der neueste Stand des deutschen Bischofswahlrechts mit Exkursen in das Recht des 18 u. 19 Jahrh.* (Kirchenr. Abh. Heft 58), Stuttgart, 1909; VIOLLET, *Les élections ecclésiastiques au M.-A., d'après Guillaume de Mandagout*, in *Rev. cath. des Églises*, 1907, t. IV, p. 65 ss.; *Diction. d'archéol. chrét. et de lit.*, v° élections épiscopales (1921), col. 2618-2652.

2. Cf. *Dict. de théol. cath.*, v° Élections des Evêques, col. 2256 s.

3. Notissimum est testimonium S. Cypriani; Conc. Nicaenum, can. 4. Cf. HEFEL-LE-LECLERCQ, *o. c.*, t. I, p. 544, 539 ss.; *Dict. de théol. cath.*, v° c., col. 2257 ss.

4. Cf. SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 290; *Dict. de théol. cath.*, v° c., col. 2257 ss.

Episcoporum observaretur¹. Hoc tempore eadem est praxis Ecclesiae Orientalis et Occidentalis².

3° Sicuti Imperatores Romani, facti christiani, mox sibi partes quasdam in eligendis Episcopis vindicarunt, imo, contradicente Ecclesia, tyrannicas usurpationes exercuerunt³, ita fecerunt reges Francorum, usurpando non tantummodo praerogativas populi et cleri, sed etiam jura metropolitano- rum et episcoporum comprovincialium. Sub stirpe carolingica, nominatio Episcoporum ordinarie fiebat a rege, dum electio canonica erat exceptio, quae speciali regio privilegio indigebat⁴. Contra quos abusus, ambitione, cupiditate et politicis rationibus inductos et sparsos, constanter restitit Ecclesia.

4° Tempore feodalitatis electio episcoporum reputatur inter jura domini, inter bona domanialia et patrimonialia, quae dominus, comes, rex aut imperator, transmittere, cedere aut alienare pro lubitu potest. Principes saeculares nominant episcopos, eosque annulo et baculo, seu symbolis jurisdictionis episcopalis, investiunt. Inde ortum est dissidium de investituris inter Sacerdotium et Imperium, quod in favorem Ecclesiae solum est. Libera electio Episcoporum prius delata est, a Concordato Wormatiensi a. 1122, capitulis ecclesiarum cathedralium, clero et populo; postea vero solis capitularibus⁵.

5° Ex saeculo XIII, RR. Pontifices sibi coeperunt reservare provisionem Episcoporum, praesertim propter usurpationes et machinationes Imperatorum, atque exinde *jus commune* Decretalium, quo capitulis concessa fuit electio, in novam disciplinam *liberae collationis* Episcopatum per Romanos Pontifices commutatum est⁶. Hanc disciplinam confirmat can. 329, § 2 statuendo: « Eos episcopos libere nominat Romanus Pontifex. » Quacum reformatione etiam illa conjuncta est qua Romani Pontifices sibi saltem reservarunt *confirmationem* electionis, ubi libera collatio non fuit introducta⁷.

6° Cui disciplinae liberae collationis, propter dissidia cum principibus componenda, a fine medii aevi et deinceps per varia concordata derogatum est; ita ut diversa forma provisionis canonicae Episcoporum hucusque in praxi recepta sit.

667. — III. **Jus vicens**⁸. Equidem quoad *Germaniam*, Nicolaus V, in concordato inito anno 1448 cum Frederico III Imperatore et principibus Germaniae, *capitulis* ecclesiarum concessit jus sibi eligendi Episcopum

1. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 533, n° 744.

2. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 533.

3. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 534 s.; SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 290; *Diction. de théol. cath.*, v° c., col. 2261.

4. Cf. *Diction. de théol. cath.*, v° cit., col. 2263 ss.; SAEGMUELLER, *o. et l. c.*

5. Cf. SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 291 ss.; *Dict. de théol. cath.*, v° c., col. 2266 ss.
— In Ecclesia Orientali electio coepit reservari solis Episcopis a saeculo VIII. Cf. Syn. Niceae a. 787, c. IV; Syn. Constantinop. a. 868, c. 22.

6. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 536 s.; SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 294; *Dict. de théol. cath.*, v° c., col. 2270 ss.

7. Cf. postea n° 669 s.; WERNZ, *o. et l. c.*

8. Cf. SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 295 ss.; *Diction. de théol. cath.*, v° c., col. 2272 ss.; WERNZ, *o. c.*, p. 537.

juxta *Decretalium* formam, ita tamen ut electi *confirmatio* ad Pontificem pertineret¹.

In *Borussia* idem servatur².

Postea autem aliquas in Episcoporum electionibus partes denuo consecuti sunt multi *principes saeculares*. Nimirum per concordata obtinuerunt a Sede Apostolica jus nominandi, id est, R. Pontifici praesentandi et designandi, quos optant institui in Episcopos.

Ex concordatis elapso saeculo initis constat nominationem concedi regi vel praesidi regni in *regionibus catholicis*, ita in *Bavaria*, *Austria*³, *Hispania*⁴; *capitulis* vero in *acatholicis*, aliqua tamen indulta parte principibus, quod attinet personas eligendas, ita v. gr. in *Helvetia*.

In pluribus porro regionibus S. Sedes omnino libere ipsa Episcopos constituit, facta interdum, ut in *Hibernia* et *Hollandia*, prius propositione aliquorum, v. g. trium, sc. dignissimi, dignioris, digni a clero dioecesis, vel praecipua cleri parte.

Quoad *regnum Sardiniae*, Nicolaus V, anno 1451, Ludovico duci promisit, se non provisurum ecclesiis cathedralibus, *nisi habitis prius intentione et consensu* ipsius ducis de personis idoneis ad earum regimen suscipiendum. Pius vero VI, anno 1791, Amaedeo regi *jus nominandi personas idoneas* ad ecclesias cathedrales vacantes concessit. Simili jure rex fruebatur in *Regno napolitano*, vi concordati anni 1818 inter Pium VII et Ferdinandum I. Sed, post infractionem concordatorum, R. Pontifex ipse nominat Episcopos *in tota Italia*.

In *America septentrionali*, Episcopi provinciales quosdam idoneos viros S. Pontifici commendant, a quo dignior Episcopus constituitur⁵.

In *Anglia*, post feliciter restitutam ecclesiasticam hierarchiam anno 1850, capitula tres eligunt viros idoneos, quos Episcopis provincialibus praesentant, et hi proprium emittunt votum, quod R. Pontifici pro collatione exhibetur.

In *Russia*, ex concordato inter Pium IX et Nicolaum I anno 1847 inito, Pontifex et Imperator *communicatis consiliis* designant Episcopum, qui dein a Papa canonicam recipit institutionem.

In *regionibus infidelium* et in *Vicariatibus Apostolicis*, solus Papa Episcopos et Vicarios Apostolicos libere constituit.

1. Cf. HERGENROETHER-KIRSCH, *Kirchengesch.*, t. II, p. 944. Cf. *Instructio pro capitulis Germaniae, quibus competit electio Episcoporum circa modum hoc munus peragendi*, a Card. RAMPOLLA, d. 20 jul. 1900, auctoritate S. Sedis edita, ap. *Analect. eccles.*, t. IX, p. 413 ss.

2. Cf. Concordat. anni 1821. Cf. PRUEMMER, *o. c.*, p. 159 s.

3. Cf. PRUEMMER, *o. et l. c.* In concordato anni 1855 inter Pium IX et Imperatorem Franciscum Josephum, sic statutum fuit, art. 19: *Majestas sua caesarea in seligendis Episcopis, quos vigore privilegii Apostolici... canonicè instituendos praesentat, seu nominat, imposterum quoque Antistitem in primis comprovincialium consilio utetur.*

4. Cf. FERRERES, *o. c.*, n. 645, pro Hispania et America Latina.

5. Cf. *Le can. contemp.*, 1916, t. XXXIX, p. 485 ss. Cf. Decret. S. C. Consist., 30 mart. 1910, ap. AAS., t. II, p. 286; decret. ejusd. Congr., 25 jul. 1916, circa proponendos ad episcopale ministerium in Foederatis Americ. Septentr. Statibus ap. AAS., 1916, t. VIII, p. 400 ss.

Quoad *Gallias*, in Concilio Lateranensi V, Leo X, abrogata Pragmatica sanctione anni 1438, approbavit concordatum anni 1516, quo Episcoporum nominationem concedebat regi, eorum autem provisionem, id est, electionem et confirmationem sibi reservabat; quod renovatum fuit in concordato anni 1801, art. 5¹. Rescisso Concordato, anno 1905, jam viget in Gallia disciplina prorsus liberae collationis Episcopatum a R. Pontifice.

In *Alti Rheni* et *Belgici Regni* provinciis, per concordatum anni 1827 inter Leonem XII et Gulielmum I, capitulis tribuitur facultas Episcopos eligendi; sed exitum non habuit Belgicum concordatum, propter malam fidem, qua gubernium in exsequendis pactionibus utebatur. Hodie constitutio Episcoporum unice spectat ad Sedem Apostolicam, independentem ab omni interventu sive capitulorum sive etiam gubernii, ut liquet ex art. 16 Constitutionis anni 1831².

Conclusio. Ex dictis constat, hodie in Ecclesia Occidentali tres esse praecipuos modos providendi episcopatibus, nempe: 1° liberam nominationem Summi Pontificis sive absolute liberam, sive praevia facta propositione seu commendatione plurium personarum, sive ab Episcopis Provinciae, sive a clero Ecclesiae viduatae, sive a praecipua ejus parte³. Quae libera nominatio est *jus commune* nunc vigens (can. 329, § 2); 2° praesentationem seu nominationem a parte principis, quod obtinet in variis regionibus catholicis, reservata semper canonica institutione R. Pontifici; tandem 3° electionem proprie dictam a capitulo, sed confirmatione semper R. P. reservata (can. 329, § 3)⁴. Qui duo posteriores modi *jure particulari* in Ecclesia latina inducti sunt.

668. — IV. Dotes in promovendo requisitae.

1° Antequam quis in Episcopum assumatur constare debet, secundum modum a Sede Apostolica determinatum, *eum esse idoneum* (can. 330). Cum magni Ecclesiae intersit ut nonnisi idonei Episcopi instituantur, ad institutionem procedere non solent Pontifices, nisi praemisso *processu informativo*⁵ de idoneitate candidati.

Examen istud, seu processus inquisitionis de promovendi moribus, doctrina, aetate et caeteris omnibus in constitutione citata Greg. XIV assi-

1. Cf. supra n° 250.

2. Cf. n° 261.

3. Decret. S. C. Consist. 30 martii 1910, quo dioecesani consultores et parochi jus habentes in America Septentrionali ad suffragium ferendum pro prima candidatorum propositione stricte tenentur ad secretum servandum circa nomina candidatorum, ap. AAS., 1910, t. II, p. 286; decreta ejusdem Congr. 2 julii 1910 et 28 april. 1911, quae extendunt illam obligationem ad alias regiones, *ibid.*, p. 648; 1911, t. III, p. 182.

4. Cf. supra n° 407 ss.

5. Cf. Trid. Sess. XXII, c. 2, de ref.; Sess. XXIV, c. 1, de ref.; Urbani VIII, Instructio, a. 1627; Greg. XIV, Constit. *Onus Apostolicae*, 15 maii 1591, § 3, 5 sq.; Bened. XIV, Constit. *Gravissimum Apostolicae*, 18 jan. 1757, ap. *Bull.*, ed. Mechlinien., t. XII, p. 106; Pii X, Motu proprio *Romanis Pontificibus*, 17 dec. 1903, ap. *Il monit. eccles.*, 1903-1904, t. XV, p. 499. Cf. WERNZ, o. c., p. 147 s.

gnatis, conficitur et expenditur Romae a S. Congregatione Consistoriali, si agatur de promovendo intra Italiam, aut insulas adjacentes; extra Italiam¹, in locis S. C. de Prop. Fide haud subjectis², administri Officii a publicis negotiis, vulgo *Secretariae Status*, documenta ope Legatorum, Nuntiorum Apostolicorum, Episcoporum comprovincialium, aliorumque etiam in certis regionibus ecclesiasticorum virorum sub secreto³ excipiunt et in unum colligunt Congregationi Consistoriali subjicienda⁴.

Quare etiam, recentioribus temporibus, nova disciplina a Benedicto XV in variis regionibus introducta est, qua tenentur Episcopi, periodice et antecederet ad vacationem ecclesiarum, saltem generice, Apostolicae Sedi nomina nota facere eorum quos post prudentes et secretas informationes dignos et aptos pastoralis munere censeant⁵.

2° « Ut quis idoneus habeatur, debet esse⁶ :

a) Natus ex legitimo matrimonio, non autem legitimatus etiam per subsequens matrimonium⁷ ;

b) Annos natus saltem triginta ;

c) A quinquennio saltem in sacro presbyteratus ordine constitutus ;

d) Bonis moribus, pietate, animarum zelo, prudentia, ceterisque dotibus praeditus, quae ipsum aptum efficiant ad gubernandam dioecesim de qua agitur ;

e) Laurea doctoris vel saltem licentia in sacra theologia aut jure canonico potius in athanaeo vel in Instituto studiorum a Sancta Sede probatis ; vel saltem earundem disciplinarum vere peritus⁸ ; quod si ad religionem aliquam pertineat, a suis Superioribus majoribus vel similem titulum, vel saltem verae peritiae testimonium habeat » (can. 331, § 1) ;

f) Tandem ut non sit irregularis, vel censuratus, neque plura incompatibilia beneficia absque dispensatione pontificia habeat⁹.

1. Saltem ubi relationes diplomaticae cum S. Sede intercedunt. Cf. OJETTI, *De Curia R.*, p. 68.

2. Cf. Motu proprio cit., 17 dec. 1903 ; vide supra n° 586, 644.

3. Cf. Decret. S. C. Consist., 25 apr. 1917, de secreto servando ab iis qui sub secreto S. Officii de informationibus requiruntur circa promovendos, quo declaratur violatores plecti excommunicatione specialissime reservata R. P., aliisque poenis ferendae sententiae quae contra violatores secreti S. Officii a jure statutae sunt. Cf. etiam documenta infra nota 5 citanda.

4. Cf. supra, n° 586, 605, 609.

5. Cf. Decret. S. C. Consist., 25 jul. 1916 circa proponendos ad episcopale ministerium in foederatis Americae Septentr. Statibus, AAS., t. VIII, p. 400 ss. Quod decretum extensum est, vix non in omnibus, Canadensi Dominio et Terrae Novae insulis, Scotiae, Mexicanae Reipublicae, Poloniae Latinae, AAS., t. XI, p. 124 s., t. XIII, p. 12, 379, 430.

6. Cf. Trid. Sess. VII, c. 1, de ref ; cf. etiam c. 7, X, 1, 6 ; decreta cit. in nota praecedenti. Cf. quoad antiquum jus DE BRABANDERE-VAN COILLIE, *o. c.*, ed. 8, n. 322.

7. Nec dispensatio generalis ab irregularitate ad ordines valet pro Episcopatu (can. 991, § 3).

8. Cf. PRUEMMER, *o. c.*, p. 160.

9. Cf. supra n. 403.

3° Omnes quovis modo ad episcopatum designati memoratis qualitatibus pollere debent (can. 331, § 2).

4° « Judicare num quis idoneus sit, ad Apostolicam Sedem *unice* pertinet » (can. 331, § 3).

Acta *informativi processus*, de quo supra sub 1°, ab Emis Patribus Congregationis Consistorialis inquiruntur et sententia definitiva absoluntur.

§ 2. PROVISIO CANONICA COLLATIVA TITULI.

669. — I. Notio. Postulatus aut commendatus nullum jus obtinet ad Sedem episcopalem. Praesentatus a patrono vel nominatus a gubernio civili¹, sicuti electus, acquirit *jus ad rem*².

Attamen his variis modis in Episcopum designatus nihil jurisdictionis, nec in spiritualibus, nec in temporalibus, multo minus aliquid ordinis episcopalis consequitur; nullumque proinde actum episcopalem exercere valet, cujusvis rationis obtentu. Ideo « cuilibet ad episcopatum promovendo, etiam electo, praesentato vel designato a civili quoque Gubernio, necessaria est *canonica provisio* seu *institutio*, qua Episcopus vacantis dioecesis constituitur, quaeque ab uno Romano Pontifice datur » (can. 332, § 1). Illa canonica provisio fit *confirmatione* electi, *institutione* praesentati aut nominati, *admissione* postulati.

670. — II. Notae historicae. 1° Antiquitus confirmatio de jure communi a superiore immediato petenda erat: id est, confirmatio Patriarchae a Papa, Archiepiscopi a Patriarcha vel Primate, Episcopi ab Archiepiscopo. Verum, quemadmodum per reservationes pontificias aut concordata, passim capitula cathedralia exciderunt a jure eligendi, ita et per eadem exciderunt Metropolitae et Patriarchae a jure confirmandi et consecrandi, quod ad Pontificem, a quo olim discesserat, remeavit.

Constans fuit consuetudo, ut electi ad Sedem etiam patriarchalem quantocius peterent a R. Pontifice *litteras formatas*³ in suae electionis confirmationem, quae confirmatio canonicae institutioni aequiparabatur.

2° « In praesenti rerum statu, ait Ben. XIV⁴, et pro ea quae nunc viget in Ecclesia disciplina, episcopatus (extra Germaniam) conferuntur a Papa in Consistorio, aut omnino libere, aut praevia nominatione regum et prin-

1. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 185; SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 302.

2. Cf. supra, n° 396.

3. Per *litteras formatas* hic intelliguntur litterae communionis indices, quibus recentis Episcopi ordinatio approbatur; quamvis hoc vocabulo intelligi soleant litterae laicis vel clericis peregre abeuntibus datae, ut eorum fidei vel ordinis sint testes. Cf. DEVOTI, *o. c.*, t. I, p. 198 s.

Formatae dicuntur a forma speciali, signo, vel sigillo quo muniuntur, ut constet de earum authenticitate.

4. *De Syn.*, l. II, c. 5, n° 3.

cupum, quibus jus est idoneas personas ad illos nominandi ; atque in his postremis ipsamet episcopatus collatio, *a Papa facta in Consistorio*, vim habet electionis simul et confirmationis ».

671. — III. Forma et solemnitates provisionis. 1° Provisio canonica itaque hodie fit ordinarie per promotionem seu praeconizationem in *Consistorio*¹. Nempe si de dignitate promovendi per absolutum processum informativum constat, Romanus Pontifex promotioni consentit et ab Ipso in Consistorio proponitur candidatus.

Demum post verba : *Quid vobis videtur ?* quae nunc mere caeremonialia sunt, R. Pontifex statim pronuntiat decretum promotionis seu provisionis, per formulam : *Auctoritate omnipotentis Dei, SS. Apostolorum Petri et Pauli, ac nostra, providemus praefatae Ecclesiae de persona N., praeficientes eum in Episcopum et Pastorem*, etc.

Quando autem nec praesentatio, nec electio locum habent, sed R. Pontifex immediate per seipsum eligit, nominat et promovet, uti in Belgio, S. Congregatio Consistorialis, praehabito diligenti examine et informationibus sumptis per Nuntium et Metropolitanum, personam digniorem R. Pontifici indicat.

Nominatus a Pontifice promovetur in Consistorio eodem modo ac electus et praesentatus.

Facta praeconizatione litterae apostolicae *sub plumbo* de promotione expediuntur a Cancellaria Apostolica, de mandato Congregationis Consistorialis².

2° Inde tamen a Pio X provisiones saepe fiunt extra Consistorium sive bulla sive brevi et simpliciter proponuntur in sequenti Consistorio³.

3° Ante canonicam institutionem seu provisionem candidatus, praeter fidei professionem coram delegato S. Sedis emittendam⁴, jusjurandum fidelitatis erga Sanctam Sedem edere debet secundum formulam ab Apostolica Sede probatam (can. 332, § 2).

672. — IV. Effectus provisionis. 1° Episcopus a R. Pontifice confirmatus et institutus, ipso facto nanciscitur jus in re et *omnem potestatem jurisdictionis* ; ac proinde gradum hierarchicum conscendit, ejusque jurium et honorum, necnon privilegiorum statim particeps existit⁵. Ne quis tamen pro Episcopo habeatur qui Episcopus non sit, cautum est

1. Cf. n° 560.

2. Cf. n° 23, 602.

3. CLAEYS-BOUUAERT, *Selecta cap. cod. jur. can.*, p. 40. Cf. AAS., 1912, t. IV, p. 273, 697 ; 1921, t. XIII, p. 101, 197, etc. ; Allocut. consistor. Greg. XVI, 22 martii 1917, *ibid.*, t. IX, p. 161.

4. Cf. can. 1406-1408.

5. Can. 334, § 1.

ne Episcopi confirmati in regimen dioecesis neque per se neque per alios, neque ullo sub titulo, v. gr. vicarii aut oeconomi, sese ingerant, nisi prius ejusdem dioecesis possessionem canonice ceperint (can. 334, § 2). Porro «canonicam dioecesis possessionem capiunt Episcopi residentiales simul ac in ipsa dioecesi (praesentes) ¹ vel per se vel per procuratorem apostolicas litteras Capitulo ecclesiae cathedralis ostenderint, praesente secretario Capituli vel cancellario Curiae, qui rem in acta referat » (can. 334, § 3) ². Can. 2394 severissimis poenis hanc praescriptionem communit ³.

Attamen Episcopi « si *ante* suam ad episcopatum designationem vicarii capitulares, officiales, oeconomi fuerint renuntiati, haec officia etiam post designationem retinere et exercere possunt » (can. 334, § 2) ⁴.

2° « Ante consecrationem autem ea exercere non possunt quae sunt *ordinis*... ; quamvis committere et delegare valeant alteri Episcopo consecrato facultatem ea omnia in sua dioecesi peragendi, quoniam sola delegatio ad exercendum ordinem est actus jurisdictionis, et non *ordinis* » ⁵.

Provisus a S. Sede non vocatur *Episcopus*, sed *electus in Episcopum* (*Évêque nommé*), usque dum fuerit consecratus.

§ 3. CONSECRATIO EPISCOPI.

673. — 1° « Nisi legitimo impedimento prohibeatur, promotus ad episcopatum, etiamsi S. R. E. sit Cardinalis, debet, intra *tres* menses a receptis apostolicis litteris, consecrationem suscipere » (can. 333) ; alioquin fructus non facit suos, fabricae ecclesiae cathedralis applicandos et si postea intra totidem alios menses id facere neglexerit, episcopatu privatus ipso jure manet (can. 2398).

2° « *Consecratio*, ait Soglia ⁶, est ritus sacer, quo culmen et complementum sacerdotalis ordinis confertur, ut proinde Episcopus consecratus non solum nomine et dignitate, verum etiam *potestate ordinis* presbyteris antecellat, multaque efficere possit, quae presbyteri nequeunt,

1. Nisi legitimo impedimento prohibeatur, promotus ad episcopatum debet intra *quatuor* menses a receptis apostolicis litteris ad suam dioecesim pergere (can. 333).

2. Cf. Const. *Romanus Pontifex*, 28 aug. 1873, ap. *Nouv. rev. théol.*, 1874, t. VI, p. 20 ss.

3. Cf. Const. *Apostolicae Sedis*, § v, n. 1 ; Const. cit. *Romanus Pontifex*.

4. Ita finis imponitur quaestioni controversae, num sc. Vicarius Capitularis statim ac ad sedem episcopalem electus aut nominatus fuerit teneatur illico se munere suo Vicarii abdicare. De qua controversia, cf. DE BRABANDERE-VAN COILLIE, *o. c.*, ed. 8, n° 425.

5. BENED. XIV, *o. et l. c.*, n° 5.

6. *O. c.*, t. II, p. 83.

veluti conferre ordines, chrisma conficere, eoque inaugurare ecclesias, altaria consecrare, et hujusmodi ».

Consecratio Episcopi quemadmodum et ejusdem confirmatio, « reservatur R. Pontifici ita ut nulli Episcopo liceat quemquam consecrare in Episcopum, nisi prius constet de pontificio mandato » (can. 953). Romanus Pontifex vel ipse institutum consecrabit, vel ad alium Episcopum remittet; praxis autem est, ut deputetur *ille quem consecrandus maluerit*¹. Attamen si consecratio *Romae* fiat debet eligere vel Cardinalem, vel unum e Patriarchis plerumque in Urbe residentibus, excepto tantum casu, quo nemo ex iis oblatum sibi consecrationis peragenda munus acceptum habeat².

« Episcopus consecrator debet alios duos episcopos adhibere qui sibi in consecratione assistant, nisi hac super re a Sede Apostolica dispensatum fuerit³ » (can. 954).

Ad validam consecrationem sufficit *unus* Episcopus; ad licitam vero requiruntur *tres*, nisi interveniat pontificia dispensatio⁴.

Consecratio conferri debet intra Missarum sollemnia, die dominico, vel natalitio Apostolorum (can. 1006, § 1), vel etiam, si R. Pontifex specialiter id indulerit, festivo de praecepto⁵. Optat autem Trid.⁶, ut « si extra Curiam Romanam fiat, in ecclesia ad quam promoti fuerunt (Episcopi), aut in provincia, si commode fieri poterit, celebretur ».

3° Consecratione peracta, absolvitur plenitudo perfectioque episcopatus; et matrimonium spirituale inter Episcopum et ecclesiam viduatam, cui praeficitur, jam « in electione initiatum, ratum in confirmatione, in consecratione consummatur », eaque vinculi firmitate, ut citra R. Pontificis auctoritatem, nonnisi per mortem dissolvi possit⁷. Inde a consecrationis tempore, in Episcopatum promotus simpliciter *Episcopus* nominatur.

ARTICULUS III. — De potestate et de juribus Episcopi.

Qui Episcopus creatur, gravissimum subit onus, angelicis humeris formidandum; unde *nemo sapiens laeto creatur animo*. Ast quo gravius

1. Quoad suspensionem irrogatam tum in Episcopum consecrantem, tum in assistentes, tum in eum qui recipit consecrationem sine apostolico mandato contra praescriptum can. 953, cf. can. 2370.

2. Cf. Const. BENED. XIV, *In postremo*, 20 oct. 1756, § 16.

3. Cf. Const. LEONIS XIII, *Trans Oceanum*, 18 ap. 1897, pro America Latina, confirmata a Pio X et extensa ad Insulas Philippinas, cf. AAS., t. II, p. 216.

4. Cf. GASPARRI, *Tract. can. de sacr. ordin.*, t. I, p. 264, Parisiis, 1893.

5. Cf. Decr. S. C. Rit., 4 apr. 1913 de diebus in quibus institui potest consecratio Episcoporum, ap. AAS., 1913, t. V, p. 186.

6. Sess. XXIII, c. 2, de ref.

7. C. 4, X, 1, 7.

imponitur onus eo etiam major conceditur potestas, quae solet apud canonistas dividi in duplicem speciem : *ordinis* et *jurisdictionis*.

§ 1. POTESTAS JURISDICTIONIS.

Jurisdictio Episcopi praesertim duplex distinguenda est : nempe *ordinaria* quae muneri episcopali annexa et propria est, et propter eam Ordinarius vocatur : et *delegata* sive per delegationem *a jure* sive *ab homine*, nempe speciali commissione R. Pontificis.

674. — I. **Ordinaria potestas.** Nulli dubium esse potest, *quin jurisdictionis episcopalis ordinaria sit*. Quamvis enim Episcopus dici possit *assumptus in partem sollicitudinis pontificiae*, eo sc. sensu quod limitata jurisdictionis in determinata dioecesi ei committatur ; quamvis insuper potestas ejus sit subordinata primatui, saltem quoad usum et exercitium ; non est tamen Papae *delegatus* ac *vicarius* ut effutiebat de Dominis, sed tamquam *verus pastor* et *princeps ordinarius*, dioecesim *proprio nomine* gubernat ac regit.

1° *Probatur. a/ Ex jure divino.* Munus episcopale est ab ipso CHRISTO in genere praeceptum, qui ita voluit ecclesias per Episcopos tamquam proprios regi, ut R. Pontifex officia episcopalia abrogare et omnes dioeceses per simplices presbyteros regere non valeat.

b/ Ex jure ecclesiastico. Illi pastores proprii habentur, qui suo nomine suoque jure, non alieno, ecclesias regunt, et qui non possunt munere adepto privari, nisi sponte loco cedant, vel judicio canonico propter delicta exauctorentur, aut tandem ob urgentem Ecclesiae necessitatem potestate S. Sedis amoveantur. Atqui procul dubio talis est conditio Episcoporum, ut variis locis vidimus ; ergo, etc.

Episcopos gaudere potestate ordinaria dissertissimis verbis affirmatur in can. 334, § 1 : « *Episcopi residentiales sunt ordinarii* et immediati pastores in dioecesibus sibi commissis » ¹.

Solemni in *Concilio Vaticano* asserta fuit Episcoporum jurisdictionis ordinaria his verbis : « Tantum abest ut haec S. Pontificis potestas officiat *ordinariae* ac immediatae illi episcopalis jurisdictionis potestati, qua Episcopi, qui positi a Spiritu sancto in Apostolorum locum successerunt, tamquam veri pastores, assignatos sibi greges, singuli singulos, pascunt et regunt, ut eadem a supremo et universali pastore asseratur, roboretur ac vindicetur » ².

1. Cf. c. 7, in VI, I, 16.

2. Const. *Pastor Aeternus*, c. III. Cf. JUNG MANN, *Dissert. in hist. eccl.*, t. III, p. 296 ss.

2° *In varios subditos* haec ordinaria Episcopi potestas se porrigit :

a) In clericos, quoad ea quae vitae honestatem et ecclesiae servitium respiciunt.

b) Item in moniales et religiosos non exemptos.

c) In regulares, etiam privilegio apostolico exemptos, nempe quoad curam animarum et sacramentorum administrationem exercendam erga saeculares et moniales.

d) In confraternitates et generatim in opera pia.

e) In laicos, quantum ad res sacras atque divinas.

f) An et quatenus Episcopis potestas sit in peregrinos et vagos, dicitur in tr. *De ordine* et *De legibus* ¹.

675. — II. Delegata potestas. 1° Olim praeter jurisdictionem ordinariam de qua egimus, habebat Episcopus *ex jure*, praesertim ex Tridentino, potestatem *delegatam* ², vel pro expediendo negotio, quod ex ordinaria potestate non valebat peragere, et tunc designabatur clausula : *tamquam Sedis apostolicae delegatus*, seu *potestate apostolica* ³ ; vel pro tractando negotio, quod etiam jure ordinario tractare poterat, et tunc adhibebatur clausula : *etiam tamquam Sedis apostolicae delegatus*, seu *etiam auctoritate apostolica*. Qua cumulativa potestate delegata uti valebat Episcopus in proprios subditos in iisdem causis ad *ordinariam* suam jurisdictionem pertinentibus cum certis tamen distinctisque effectibus ⁴. Hujusmodi potestas Episcopis praeterea concessa erat ut potestate delegata procedere valerent *etiam* in *exemptos*, in quos suam ordinariam potestatem tanquam in subditos explicare non potuissent ⁵.

Codex jur. can. nullam mentionem facit de hujusmodi delegata potestate, quia, ad amussim determinat tum causas in quibus subsunt exempti Episcopis, tum casus in quibus datur appellatio cum effectu suspensivo aut devolutivo vel simplex recursus ad S. Sedem ⁶.

2° Ante publicatum codicem Episcopi *communibus* indultis assequabantur facultates speciales sive ordinarias sive extraordinarias. Quae utrumque forum respiciebant in regionibus juris communis a S. C. Consistoriali tribuebantur, quae vero solum forum internum, a S. Poeni-

1. Cf. supra, n° 314, 320 ; VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n° 55 ss.

2. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 466 s.

3. Tunc recursus aut appellatio a sententia Episcopi delegati ad Sanctam Sedem, non ad Metropolitam, facienda erat et plerumque cum solo effectu devolutivo.

4. WERNZ, *o. c.*, p. 466 s.

5. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 466. Cf. circa antiquam illam disciplinam, DE BRABANDERE-VAN COILLIE, *o. c.*, ed. 8, n° 331 et 354 ss., ubi enumerantur casus in quibus procedere valebant Episcopi *tamquam Sedis Apostolicae delegati* praesertim in exemptos.

6. Cf. VERMEERSCH-CREUSEN, *Summa jur. can.*, n° 128.

tentiaria. Variis formulis edebantur et pro tempore concessionis vocabantur annales, triennales, quinquennales¹, etc.

Decreto S. C. Consistorialis, 25 apr. 1918², suppressae sunt a die 18 maii ejusdem anni omnes facultates pro foro externo, formulis communibus, olim Episcopis in regionibus juris communis concessae³.

Quo decreto *a*) non fuerunt sublatae facultates a S. Poenitentiaria pro foro interno concessae; *b*) nec facultates quae per *specialia* indulta Episcopis fuerunt communicatae⁴; *c*) praeterea extraordinariae facultates *ad tempus* conceduntur in quibusdam regionibus, sive quia remotiores, sive quia inibi ob. perturbata adjuncta impossibilis aut difficilis est recursus ad S. Sedem⁵. Interim, cum aliquando Ordinarii SS. Congregationibus preces porrigant ut speciales facultates sibi concedantur, *definitiva norma* super hac re quamprimum a S. Sede statuatur et notificabitur⁶.

676. — III. Singula jura ordinaria Episcopi.

Ut postulat rei gravitas, ad particularia quaedam descendamus oportet, agendo de praecipuis juribus quae ex potestate ordinaria competunt Episcopis.

« Jus ipsis et officium est, *gubernandi* dioecesim tum in *spiritualibus* tum in *temporalibus* cum potestate *legislativa, judiciaria, coactiva* ad normam sacrorum canonum exercenda » (can. 335, § 1).

1° Jurisdictio episcopalis, si considerentur partes constitutivae quibus componitur quoad suum esse et integritatem, constat potestate condendi leges quibus regitur dioecesis, potestate judicandi causas tum reales tum personales conformiter ad leges conditas, et potestate puniendi reos juris violati; simul etiam comprehendit potestatem administrativam quae consistit in variis actibus ad rectum ordinem servandum conducentibus⁷.

Haec potestas Episcopi si objectum inspiciatur circa quod exercetur, referri potest generatim ad gubernandam dioecesim seu personas et res

1. Cf. supra, n° 478.

2. Cf. AAS., t. X, p. 190 s.; VERMEERSCH, *Periodica de relig.*, t. IX, p. 116 s.

3. Duplex datur ratio hujus suppressionis in decreto citato: 1° quia omnes locorum Ordinarii facultatibus quam pluribus *ipso jure* codicis instruuntur; 2° quia antiquiores formulae propter discrepantiam a novo jure confusionem ingerere natae essent. Cf. VERMEERSCH, *l. c.*; *Collat Gandaven.*, 1920, t. VII, p. 125 ss.

4. Cf. Decretum S. C. Consist., 1 jul. 1918, AAS., t. X, p. 325.

5. Cf. Decret. ejusd. Congr., 2 aug. 1918; 4 mart. 1919, 7 mart. 1921, *ibid.*, t. X, p. 363; t. XI, p. 120; t. XIII, p. 134. Episcopi Belgii etiam extraordinarias facultates receperunt.

6. Decret. cit. 7 martii 1921. Cf. formula facultatum concessarum Episcopis a S. C. de Sacramentis in re matrimoniali, ap. *Nouv. rev. théol.*, 1922, t. XLIX, p. 40 ss.

7. Cf. n° 437 ss.

dioecesi devinctas tum in spiritualibus, tum in temporalibus, nempe referri potest ad *doctrinam* christianam seminandam et defendendam, ad tuendam *disciplinam*, resque sacras et ecclesiasticas *administrandas* ¹.

2° Ex his facile deducuntur *praecipua* Episcoporum *jura*.

Videlicet Episcopus jus habet *jubendi et dispensandi*, *ius judicandi et puniendi*, *ius docendi et administrandi*. Notandum venit quod illa *jura* seu illae facultates morales et legitimae aliquid agendi et exigendi constituunt simul totidem *officia* seu obligationes ex jure ac ex quasi-tractu provenientia.

3° Inde apparet *materiae partitio* ².

A. DE JURE JUBENDI.

677. — I. Legislativa potestas Episcopo competit ; potest igitur jubere et condere decreta quae vim legis habent.

Probatur. *a/ Ex Scriptura*. Matth., xviii, 18, dicit CHRISTUS Apostolis et successoribus eorum Episcopis : *Quaecumque alligaveritis super terram, erunt ligata et in coelo* ; et Act. Apost., xx, 28 : *Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei* ; jam vero leges sunt vincula illa moralia et media, quibus regere debent Episcopi populum sibi commissum ; ergo ex divina institutione jus habent leges ferendi.

b/ Ex necessitate ecclesiarum. Praeter leges generales, quibus universae Ecclesiae providetur, requiruntur in singulis ecclesiis statuta particularia, quibus morum diversitati debite consulatur ; jam vero nemo melius ac Episcopus novit quid mores incolarum, temporum opportunitas, et peculiares loci circumstantiae exposcant ; ergo, etc.

c/ Ex praxi. Constans est praxis ecclesiarum, ut Episcopi jure proprio praescribant, quae ad utilitatem et necessitatem dioecesis referre videntur.

d/ Ex textibus juris canonici, ubi asseritur Episcopo esse potestatem *ordinariam* in qua includitur jus ferendi leges, aut expressis verbis declaratur ipsi competere potestatem legislativam (can. 335, § 1).

678. — II. Objectum legislativae potestatis. Potest autem Episcopus leges condere, mandata edere et statuta ad mores reformandos, sive cleri sive populi ; ad disciplinam restaurandam ; ad cultum divinum promovendum ; ad preces publicas aut privatas indicendas ; et generatim ad bonum regimen dioecesis procurandum ; sed in iis nec jus naturale et divinum, nec jus commune in Ecclesia vicens, nec jus provin-

1. Cf. Trid. Sess. XXIII, c. 1, de ref.; can. 336, § 2.

2. Cf. WERNZ, o. c., p. 545 s.; t. III, p. 1, p. 20 ss.

cialē offendere, vel ei quomodocumque derogare potest; inferior enim subjacet legi superioris¹. Quinimo fas non est Episcopo confirmare statuto consuetudinem, etiam legitimam, juri communi contrariam², nec proprio suo iudicio statuere contra hujusmodi consuetudinem quae in universa Ecclesia aut etiam in aliqua provincia locum habet³. Relate ad *jus commune* potest illud etiam poenis adjectis *urgere*⁴; potest ipsum *determinare*, definiendo quod in jure communi in genere tantum est statutum, prohibendo vel permittendo quod a jure communi non certo vetatur aut permittitur; valet demum statuta condere *praeter* jus commune⁵.

Unde in usu potestatis episcopalis regulae et modi servandi sunt, quos sacri canones posuerunt. His servatis, potest Episcopus ferre leges, sive *intra* sive *extra* Synodum⁶.

Synodales constitutiones perpetuae sunt, hoc scilicet sensu, quod sint regulae stabiles, propositae communitati, quae moraliter eadem perseverat; ideoque in suo robore permanere, quamvis Episcopus, a quo editae sunt, e vita decesserit, aut se episcopatu abdicaverit, aut ad aliam fuerit translatus ecclesiam. *Perpetuae*, inquam, non *immutabiles*, quia ab ipso legislatore, aut ejus successore, vel legitima consuetudine deleri, abrogari aut immutari possunt. Idem affirmandum est de legibus episcopalibus *extra Synodum latis*, tum quia de essentia legis est perpetuitas, in eo scilicet sensu, quod semel lata, nisi abrogetur, vel noxia evadat aut inutilis, tamdiu duret quamdiu communitas cui imponitur, vel quamdiu perseverant circumstantiae pro quibus lata est, ut fuse explicat Suarez⁷; tum quia Episcopus habet curam ordinariam, in qua manifeste potestas legislativa includitur; et quia omnes leges, eae quoque quae intra Synodum feruntur, ab eodem Episcopo vim omnem accipiunt⁸.

B. JUS DISPENSANDI

Praenotanda. Incidunt saepe justae causae propter quas privati homines aliqua lege solvuntur; « quia, ut scribit *Symmachus Papa ad Avitum Viennensem*, quod fit praeter regulam, modo sit *ex justa causa*,

1. Cf. CLAEYS-BOUUAERT, *o. c.*, p. 64 ss.; BENEDICTUS XIV, *o. c.*, l. XII, c. 5.

2. Cf. BENED. XIV, *o. et l. c.*, c. 8, n° 8.

3. Cf. Const. *Auctorem Fidei*, 28 aug. 1794, n° 7.

4. Cf. can. 336, § 1; 2221.

5. Cf. CLAEYS-BOUUAERT, *o. c.*, p. 71 ss.; LECLER, *De jure Episcopi circa jus commune*, apud *Coll. Namurcen.*, 1911-1912, t. XI, p. 13 ss.; WERNZ, *o. c.*, p. 543 s.; BENEDICT. XIV, *o. c.*, l. XII, c. 6, 7, etc.

6. Cf. supra n° 263, 264 de promulgatione et vacatione legum episcopalium.

7. Cf. BENED. XIV, *o. c.*, l. XIII, c. 5, n° 1, 2; l. V, c. 4, n° 3.

8. De Leg., l. I, c. 10. Cf. *Collat. Namurcen.*, 1921-1922, t. XVI, p. 21 ss.

non infringit regulam, quam sola pervicacia et antiquitatis contemptus laedit. Nam quamvis a Patribus statuta diligenti observatione et observanti diligentia sint custodienda, nihilominus propter aliquod bonum de rigore legis aliquid relaxatur, quod et ipsa lex cavisset si praevidisset; et saepe crudele esset insistere legi, cum observantia ejus esse praejudicialis Ecclesiae videtur, quoniam leges ea intentione latae sunt, ut proficiant, non ut noceant¹ ».

679. — I. Potestas Episcopi dispensandi in legibus suis aut praedecessorum suorum. Itaque potestate *ordinaria*, seu vi officii, semper valide, et justa interveniente causa, etiam licite, Episcopi dispensant vel cum seipsis², vel cum suis subditis, in legibus sive a se, sive a suis praedecessoribus, vel in Synodo dioecesis, vel extra Synodum, latis (can. 80, 82)³.

680. — II. Potestas dispensandi in legibus Concilii plenarii aut provincialis. Ex juris communis concessione Ordinarii locorum valent ab iisdem dispensare in casibus particularibus et justa de causa (can. 291, § 2). Sine justa causa dispensatio invalida foret.

681. — III. Potestas dispensandi in jus commune. 1° Minime vero valent Episcopi, ut vidimus *supra*⁴, « a generalibus Ecclesiae legibus dispensare, ne in casu quidem particulari » (can. 81); « et haec restrictio, ait *Arch. Trev. ad Imp. Josephum II*, non a quadam humana reservatione profluit, sed a lege naturali, quae leges superiores ab inferiorum potestate eximit⁵ ».

2° Quia tamen tales occurrunt circumstantiae, ut sine detrimento tum privatorum, tum ecclesiae ipsius, pontificia dispensatio expectari non possit, et ne numerosiores petitiones dispensationis ad S. Sedem dirigantur, ideo Episcopi⁶, jus commune relaxandi quandoque habent potestatem, quae merito *ordinariae* aequiparatur, quatenus nempe muneri episcopali est adnexa, ita ut transeat ad omnes ad quos transit potestas

1. Cit. apud SOGLIA, *o. c.*, t. I, p. 346.

2. Cf. VAN DEN BERGHE, *o. c.*, p. 134 s.

3. Cf. BENEDICT. XIV, *o. c.*, l. XIII, c. 5, n. 7. Cf. *supra* de Synodo provinciali, n° 305.

4. N° 517.

5. Citatur a SOGLIA, *o. et l. c.*, p. 347. De jure imo et obligatione Episcoporum repraesentandi S. Sedi suas rationes, quoties legem aliquam pontificiam minus opportunam imo et noxiam in sua dioecesi esse perspiciant, cf. HARING, *Das bischöfliche Vorstellungsrecht gegenüber dem Apostolischen Stuhle*, ap. *Arch. f. kath. Kirchenr.*, 1911, t. XCI, p. 111 ss. Cf. *supra*, n° 512.

6. Quoad historiam, cf. WERNZ, *o. c.*, t. I, p. 139 ss.; STIEGLER, *Dispensation, Dispensationswesen, Dispensationsrecht im Kirchenrecht, geschichtlich dargestellt*, Mainz, 1907; *Diction. de th. cath.*, v° *dispenses*. — Quoad jus antierius, cf. DE BRABANDERE-VAN COILLIE, *o. c.*, ed. 8, n° 352; *Coll. Gandaven.*, 1913, t. V, p. 294 ss.

Episcopi ordinaria. Ista autem potestas, quam Episcopi delegare possunt, non tantum in casu particulari sed etiam universaliter¹, vario ex fonte profluit, nempe :

a) *Ex concessione expressa juris* (can. 81). Sic ex legitima causa² : α) *A temporibus sacris* (diebus jejunii, abstinentiae vel festivis) servandis, dispensare possunt, in casibus singularibus, subjectos sibi fideles, singulasve familias, etiam extra territorium, atque, in suo territorio, etiam peregrinos (can. 1245). Immo *ex causa peculiari* magni concursus populi aut publicae valetudinis, iidem Ordinarii totam dioecesim vel locum a jejuniis vel abstinentia dispensare possunt ; β) *Vota non reservata* (can. 1309), ex justa causa relaxare possunt omnibus subditis atque etiam peregrinis. Jus tamen aliis quaesitum laedere non possunt (can. 1313) ; γ) Eadem facultas ipsis in *juramento* conceditur (can. 1320) ; δ) Dispensare possunt in *interstitiis* quae inter varias ordinationes servanda sunt, non ita tamen ut duo sacri ordines, vel minores ordines cum subdiaconatu eodem die, vel quatuor minores ordines simul, aut prima tonsura cum minore ordine conferantur (can. 978) ; ε) Dispensare possunt in *bannis*, etiam in aliena dioecesi faciendis vel repetendis (can. 1028, 1030) ; ζ) In *impedimentis matrimonialibus* dispensare possunt cum casus concurrunt qui in tractatu de matrimonio exponuntur (can. 1043, 1045)³ ; η) Subditos dispensare per se vel per alium possunt ab omnibus *irregularitatibus* ex delicto occulto provenientibus, excepta ea quae ex homicidio voluntario aut abortu oritur, aliave deducta ad forum iudiciale (c. 990) ; θ) In casibus *occultis*, possunt per se vel per alium *poenas latae sententiae*, jure communi statutas, remittere, exceptis censuris specialissime vel speciali modo S. Sedi reservatis. Immo in casibus *publicis*, easdem poenas remittere possunt, exceptis casibus ad forum contentiosum deductis, censuris S. Sedi reservatis et quibusdam aliis enumeratis can. 2237 ; ι) In casibus *urgentibus* possunt pro *singulis* libris, vetita Ecclesiae relaxare (can. 1402) ; κ) De consensu examinatorum synodali, candidatum parochum, doctrinae laude commendatum, ab *examine super doctrina* dispensare possunt (can. 459, § 3, 3°).

b) *Ex concessione implicita juris* (can. 81). Hujusmodi implicita concessio intelligenda videtur ad normam can. 66, § 3⁴ : « Concessa

1. Cf. S. ALPH., o. c., l. I, n. 193.

2. Juxta elenchum a VERMEERSCH-CREUSEN, *Epitome*, n. 140 confectum.

3. Cf. DE SMET, o. c., n. 754 ss.

4. Cf. etiam. can. 200, § 1. Juxta CLAEYS-BOUUAERT, *Selecta cap.*, p. 14, potestas conceditur Episcopis *implicite*, quando lex dicit in genere *dispensari posse*, non designans subjectum hujus potestatis. Cf. *Collat. Gandaven.*, l. c., p. 296 ; VERMEERSCH-CREUSEN, o. c., n. 141.

facultas secumfert alias quoque potestates quae ad illius usum sunt necessariae ; quare in facultate dispensandi includitur quoque potestas absolvendi a poenis ecclesiasticis si quae forte obstant, sed ad effectum dumtaxat dispensationis consequendae ».

c) *Si difficilis sit recursus ad Sanctam Sedem et simul in mora sit periculum gravis damni, et de dispensatione agatur quae a Sede Apostolica concedi solet*¹ (can. 81). Haec tria simul concurrere debent.

d) *In dubio facti*, possunt Episcopi etiam in legibus irritantibus et inhabilitantibus dispensare, dummodo agatur de legibus in quibus R. Pontifex dispensare solet (can. 15). In dubio *juris* non est opus dispensatione cum leges in dubio juris non urgent².

e) *Ex consuetudine*. Consuetudo cum valeat legem ipsam abrogare, a fortiori potest tribuere potestatem eam paulisper per dispensationem moderandi.

Hoc titulo olim Episcopi dispensabant in casibus frequenter occurrentibus, puta in recitatione divini officii, cum personibus particularibus ad breve tempus ; item relaxabant impedimenta mere prohibentia matrimonii, non reservata R. Pontifici. Censemus illas consuetudines, si *universales* sint, non amplius vigere, cum, ordinando ex integro illam legis materiam, legislator unam consuetudinem (puta, de dispensando in jejuniis et observantia festorum) reassumpserit, aliam vero neglexerit³. Si vero ageretur de hujusmodi consuetudinibus *particularibus*, conservari possunt. Sunt enim consuetudines praeter legem, quae novo codice non abrogantur.

f) Olim ex tacita pontificia concessione dispensare valebant Episcopi in legibus latis a R. Pontifice pro illa particulari dioecesi⁴. At jure hodierno illa facultate non amplius gaudent Episcopi, nisi in casibus expressis sub a), b), c) (can. 82).

3º Facultas dispensandi in casibus memoratis est ordinaria, et omnibus Episcopis communis. Possunt praeterea habere potestatem *pure delegatam*, seu ex speciali indulto⁵. Sic impetrare solebant varias facultates quinquennales, triennales, annales *pro foro externo* ; quae nunc revisioni subjiciuntur⁶.

1. Cf. can. 1043 ; DE SMET, *o. c.*, n. 763.

2. Cf. can. 209, cf. DE SMET, *o. c.*, n. 755.

3. Cf. can. 6, 6º ; 22.

4. S. ALPH. *o. c.*, l. I, nº 190 ; contra SUAREZ, *De legibus*, l. VI, c. 14, nº 10.

5. Cf. can. 66, 81, coll. can. 85 circa interpretationem facultatis dispensandi ad certum casum concessae.

6. Cf. supra nº 675.

C. JUS JUDICANDI ET PUNIENDI.

682. — I. Judiciaria et coercitiva potestas competit Episcopo.

Catholicorum nemo dubitat, quin Episcopus debeat in sua dioecesi promovere observantiam legum juris communis et particularis sui territorii : ei itaque necessario competit potestas judicandi et coercendi ¹.

II. Objectum hujus potestatis. 1° In sua dioecesi est judex primae instantiae pro omnibus causis sive spiritualibus sive temporalibus ad forum ecclesiasticum quoquo modo pertinentibus, uti sunt causae fidei ², causae beneficiales, matrimoniales et criminales nisi agatur de causis majoribus ³ aut alio ex capite exceptis ⁴. Imo in prima instantia multae causae adeo rigore Episcopo reservantur, ut contra Episcopi decisiones non liceat appellari in suspensivo, sed tantum in devolutivo aut per recursum extrajudicalem ad Romanum Pontificem ⁵. In nonnullis casibus Episcopus est judex etiam erga exemptos, e. gr. in delictis haeresis, sollicitationis ad turpia, etc.

2° Quod ad potestatem punitivam spectat, Episcoporum est non modo monitionibus, verum etiam, ubi hae non prosunt, censuris, poenīs canonicis, mulctis, poenitentiis, criminosos et contumaces coercere. At in usu suae potestatis, praesertim in poenis infligendis, servant Episcopi regulas prudentiae a Concilio Tridentino ⁶ et a Ben. XIV propositas ⁷.

3° Episcopus est etiam *judex* in foro interno. Quae potestas ligandi atque solvendi limitatur per reservationes Pontificias. Ad hanc potestatem sese refert etiam jus aliquos casus conscientiae sibi reservandi ad normam canonum ⁸.

1. Cf. can. 335, § 1 ; 1572 ; 2221 s.

2. Declaratio S. Off., 19 feb. 1916, circa facultatem Episcoporum absolvendi ab excommunicatione haereticos vel apostatas reconciliandos, AAS., t. VIII, p. 61.

3. Cf. Trid. Sess. XXIV, c. 20, de ref. Cf. supra n° 520 ss.

4. Cf. v. gr.; can. 1572, § 2.

5. Cf. BENED. XIV, Const. *Ad Militantis*, 30 martii 1742, *Bull.* ed. Mechl., t. I, p. 275 ; *Coll. Brug.*, 1906, t. XI, p. 176 ss. Cf. can. 2146.

6. Cf. can. 2214, § 2.

7. *De Syn.*, l. v, c. 5, n° 7 ; l. vii, c. 11 ; l. x, c. 1 ad 4 et aliis in locis ; S. C. Conc., *Causa Guesnen. et Posnanien.*, 11 jun. 1921, AAS., t. XIII, p. 498 ss.

8. Cf. can. 893 ss.; Instructio S. Officii, 13 jul. 1916 de casuum conscientiae reservatione, AAS., t. VIII, p. 313. Vide SANTI-LEITNER, *o. c.*, t. I, p. 361 ss.; CLAEYS-BOUUAERT, *De canonica cleri saec. obed.*, p. 101 ss.; DE SMET, *Tractatus de casibus reservatis necnon de sollicitatione et absolutione complicitis*, Brugis, 1914, (*Tractatus de sollicitatione et de absolutione complicitis* secundo prodiit Brugis, 1921) ; FURSTER, *Los reservados episcopales según el nuevo Código*, in *Razón y Fe*, t. LIV-LVIII.

D. JUS ET OFFICIUM DOCENDI.

683. — Episcopus titulo *doctoris* et *pastoris* jus et officium *ex jure divino* habet *docendi* et *sanam doctrinam tuendi*. Hoc praecipuum esse Episcopi munus declarat post S. Paulum ¹, Synodus Tridentina ² et can. 1327, § 1; et idcirco ecclesia ejus *Cathedralis* vocatur ³.

I. Jus et officium Episcopi circa praedicationem ⁴. Hinc :

1° « Episcopi tenentur officio praedicandi per se ipsi Evangelium, nisi legitimo prohibeantur impedimento; et insuper praeter parochos, debent alios quoque viros idoneos in auxilium assumere ad hujusmodi praedicationis munus salubriter exsequendum » (can. 1327, § 2). Hujus canonis commentarium praebet Concilium Tridentinum ⁵, dum statuit : « Mandat (S. Synodus) ut in Ecclesia sua ipsi (Episcopi) per se, aut, si legitime impediti fuerint, per eos quos ad praedicationis officium assument; in aliis autem Ecclesiis per parochos, sive iis impeditis, per alios ab Episcopis... deputandos, in civitate aut in quacumque dioecesis parte censebunt expedire, saltem omnibus diebus dominicis et solemnioribus diebus festis... sacras Scripturas divinamque legem annuntient » ⁶. Hanc tamen Tridentini legem quoad frequentiam concionum ab Episcopis habendarum consuetudo moderata est, ut jam docebant S. Alphonsus ⁷, quatenus non teneantur omnibus diebus praedictis praedicare *per semetipsos*, dummodo tamen *aliquoties* ipsi concionentur. Episcopus « jus habet praedicandi Verbum Dei, in qualibet sui territorii ecclesia, etiam *exempta*. Nisi agatur de magnis civitatibus, potest quoque prohibere ne in aliis ejusdem loci ecclesiis (quibuscumque) verba fiant ad fideles, quo tempore vel ipse concionem habet vel coram se, ex causa publica atque extraordinaria, convocatis fidelibus, habendam curat » (can. 1343) ⁸.

2° « Ordinarii loci est omnia in sua dioecesi edicere, quae ad populum in christiana doctrina instituendum spectent, et etiam religiosi exempti,

1. I Cor., I, 17.

2. Sess. V, c. 2, de ref. Cf. etiam can. 1326.

3. Cf. PRUEMMER, *o. c.*, p. 162.

4. Cf. can. 1327 ss.; Encycl. Bened. XV, *Humani generis redemptionem*, 15 jun. 1917, AAS., 1917, t. IX, p. 305 ss.; Normae S. C. Consist. pro sacra praedicatione, 28 jun. ejusd. anni, *ibid.*, p. 328 ss. Vide etiam encycl. Leon. XIII, *Sapientiae christianae*, 10 jan. 1890; Litt. S. C. Conc., 31 maii 1920 ad Ordinarios Italiae de catechetica institutione, AAS., t. XII, p. 299. Cf. WERNZ, *o. c.*, t. III, p. I, p. 27 ss.; SANTI-LEITNER, *o. c.*, p. 353 s.

5. Cf. Trid., Sess. XXIV, c. 4, de ref.

6. Cf. Normae cit., n. 1.

7. *Theol. Mor.*, I, IV, n° 127, coll. I, II, n° 269. Cf. WERNZ, *o. et l. c.*

8. Cf. BENED. XIV, *o. c.*, I, IX, c. 17, n° 5-8.

quoties non exemptos¹ docent, eadem servare tenentur » (can. 1336).

3° Ipsius est curare ut parochi, *pueros*, occasione receptionis sacramentorum poenitentiae et confirmationis, ante et post primam communionem, christianam doctrinam e catechismi libello doceant ; utque, diebus dominicis aliisque festis de praecepto, praeter homiliam de Evangelio quae praesertim in parochiali Sacro est habenda, catechesin *ad fideles* iidem parochi instituant².

4° « Ordinarii advigilent, ut saltem decimo quoque anno *sacram*, quam vocant, *missionem* ad gregem sibi commissum habendam parochi curent » (can. 1349, § 1).

5° Episcopi est praedicatorum idoneitatem probare eosque in suam dioecesim tum mittere tum admittere³. Ad praedicationem enim quae fit *ex officio* et *publico modo*, non sufficit *aptitudo*, generatim per examen probanda⁴, aut *consensus* parochi, sed requiritur *missio canonica*⁵, qua quis deputatur ab auctoritate ecclesiastica legitima ad docendam christianam doctrinam vel facultate *peculiariter* data, vel collato officio cui ex sacris canonibus praedicandi munus inhaereat (can. 1328). Idcirco praeter *parochos*, quibus jus est et officium gregem sibi commissum pascendi verbo Dei et *canonicum theologum* quoad lectiones Scripturae sacrae⁶, *nulli sacerdoti saeculari* aut *religioso non exempto* fas est sine facultate Episcopi in huius territorio praedicare (can. 1337). Ipsi met *religiosi* exempti in ecclesiis suorum ordinum, ultra licentiam superiorum suorum, petere tenentur Episcopi facultatem, nisi coram solis suis regularibus et familiaribus praedicare voluerint⁷ ; extra suas ecclesias praedicantes indigent licentia superiorum et facultate Episcopi (can. 1338). Sacerdotes extradioecesani sive saeculares sive religiosi ad concionandum etiam in ecclesiis regularium ne invitentur, nisi prius licentia ab Ordinario loci concionis obtenta fuerit⁸. Omnes sacri concionatores, notatim adlecti concionibus habendis per quadragesimae tempus tenen-

1. Non-exempti intelligendi sunt verisimilius omnes fideles exceptis exemptis et convictoribus iis assimilatis de quibus can. 514, § 1. Cf. can. 1338, § 1. In hoc sensu VERMEERSCH-CREUSEN, *Summa jur. can.*, n° 526. Hoc componendum tamen est cum can. 1381, 1382 circa institutionem religiosam et moralem in *scholis* externis exemptorum. Cf. postea lib. III, tit. 22.

2. Can. 1329 ss. ; 1344. Cf. infra cap. IX de parochiis.

3. Can. 1328, 1337 ; 1340 etc. Cf. postea lib. III, tit. 20.

4. Cf. can. 1340, § 1 ; Normae cit., n. 13 ss.

5. Cf. WERNZ, *o. c.*, t. III, p. 1, p. 21 ; CLAEYS-BOUUAERT, *o. c.*, p. 40 ss. ; HELLMUTH, *Die Missio canonica*, in *Archiv. f. kath. Kr.*, 1911, t. XCI, p. 448 ss., 601 ss.

6. Cf. Normae cit., n. 3. Cf. postea cap. V et cap. IX.

7. Quo in casu sufficit facultas Superioris religionis clericalis exemptae, etiam iis qui de clero saeculari aut de alia religione sunt, dummodo idonei iudicati fuerint (can. 1338, § 1).

8. Cf. can. 1341 ; Normae cit., n. 4 ss.

tur iuramentum antimodernisticum emittere antequam facultate praedicandi donantur¹.

684. — II. Jus et officium Episcopi circa institutionem clericorum et juventutis.

1° « Episcopi est omnia et singula quae ad rectam *Seminarii* dioecessani administrationem, regimen, profectum necessaria et opportuna videantur, decernere, eaque ut fideliter observentur, curare » (can. 1357, § 1)².

2° Quoad *scholas* tum primarias tum medias³, a) Episcopus jus habet scholas cujusvis disciplinae in sua dioecesi condere earumque regimen et disciplinam omnem ordinare (can. 1375); b) Episcopi est arcere pueros catholicos a scholis acatholicis, neutris, mixtis; decernere in quibus rerum adjunctis et quibus adhibitis cautelis, ad normam instructionum S. Sedis, tolerari possit ut eae scholae frequententur (can. 1374); c) Ipsius est curare, si scholae catholicae sive elementariae sive mediae alicubi desint, ut condantur (can. 1379, § 1); d) In omnibus scholis sive ab auctoritate civili aut ecclesiastica, sive a religiosis, sive a laicis in aliqua dioecesi conditis, religiosa juventutis institutio auctoritati et inspectioni Episcopi subjicitur (can. 1381, § 1); ideo z) nemini in hisce scholis licet doctrinam christianam docere, quin ab Episcopo opportunam facultatem receperit; β) Ordinariis locorum jus et officium est vigilandi ne in omnibus scholis sui territorii quidquam contra fidem vel bonos mores tradatur aut fiat (can. 1381, § 2); quod jus invigilantiae sese extendit procul dubio etiam ad scientias et disciplinas profanas; γ) Iisdem similiter jus est non tantum approbandi religionis magistros, libros, methodum, etc., sed etiam in omnibus scholis quas juvenus catholica frequentat exigendi ut, religionis morumve causa, tum magistri tum libri removeantur (can. 1381, § 3); δ) Ordinarii locorum sive ipsi per se sive per alios possunt quoque scholas quaslibet, oratoria, recreatoria, patronatus, etc., in iis quae religiosam et moralem institutionem spectant, visitare; a qua visitatione quorumlibet religiosorum scholae exemptae non sunt, nisi agatur de scholis internis pro professis religionis exemptae⁴.

685. — IV. Jus et officium Episcopi relate ad integritatem et propagationem doctrinae christianae.

1. Cf. Encycl. Pii X, *Pieni l'animo* 28 juillet 1906, ap. *Collat Brug.*, 1906, t. XI, p. 567, § *Personne*; ejusd. Pontificis Constitut. *Sacrorum Antistitum*, 1 sep. 1910, ap. *AAS.*, 1910, t. II, p. 655, § *de Sacra*.

2. Cf. postea Lib. III, tit. XXI, *de seminariis*.

3. Cf. can. 336; postea lib. III, tit. XXII, *de scholis*.

4. Pro alumnis propriae religionis.

1° Episcopi est puritatem fidei et morum in clero et populo conservare (can. 336, § 2). Ipsius curae demandata est inquisitio de haeresi¹. Est enim in sua dioecesi *inquisitor natus* etiam in exemptos. Ad ipsum spectat etiam haereticos conversos in graemium Ecclesiae recipere².

Abstinere autem debet Episcopus a *definiendis quaestionibus circa fidem et mores*, quae inter probatos auctores controvertuntur; quia ejusmodi definitio S. Sedi reservata est³.

Nihilominus potest circa quasdam controversias silentium imponere dioecesanis, donec saltem causam detulerit ad S. Sedem, si praevideantur scandala oritura, cum periculo caritatis et fidei. Potest etiam opinioniones proponere et commendare, necnon docere alias prae aliis esse magis salutare, et professoribus Seminarii injungere ut tales prae aliis doceant; sed ita tamen ut, quod dubium est, neque ut doctrina certa vel catholica tradatur, neque censura theologica notetur.

2° « Ordinarii locorum acatholicos, in suis dioecesibus degentes commendatos sibi in Domino habeant » (can. 1349, § 1).

3° Ad Episcopum spectat approbare vel prohibere libros qui religiosas aut morales disciplinas respiciunt; opportune monere fideles de periculo et damno pravorum librorum praesertim prohibitorum⁴.

4° « Nulla (Episcopis) praetermittenda earum rerum est quae ad integritatem doctrinae catholicae in multitudine conservandam, disciplinamque evangelicam factis, vita, moribus retinendam valere videantur »⁵, nimirum fovendo societates juvenum, opificum, etc., quibus maxime propositum est fidei christianae, virtutumque caeterarum retinere et incitare studia⁶; naviter impendendo operam scribendis vulgandisque diariis catholicis⁷.

5° *Consilium vigilantiae* in singulis dioecesibus instituendum decrevit Pius X⁸. Illa commissio deliberativa constituitur sub auctoritate Episcopi, cujus est membra nominare, uniuscujusque membri officia desi-

1. Cf. can. 336, § 2; 1326. Cf. Trid., Sess. XXIV, c. 3, de ref.; c. 9, X, v, 6.

2. Cf. S. Off., 19 febr. 1916, declaratio circa potestatem ordinariam Episcoporum absolvendi ab excommunicatione haereticos vel apostatas reconciliandos, AAS., 1916, t. VIII, p. 61.

3. Cf. BENED. XIV, o. c., l. VII, c. 1 ss.; can. 1326.

4. Cf. lib. III, tit. XXIII, de censura et prohibitione librorum.

5. Enc. *Quod multum* Leonis XIII, 22 aug. 1886, cit. ap. BARGILLIAT, o. c., t. I, n. 641.

6. Ejusd. Pontificis encycl. *Etsi nos*, 15 feb. 1882, *ibid.* Cf. J.-P. MOTHON, *Les droits et les devoirs des Evêques dans la fondation et le gouvernement des œuvres catholiques*, in *Revue cath. des institutions et du droit*, 1908, t. XL, p. 413 ss.

7. Cf. BARGILLIAT, o. c., n. 638 ss.

8. Cf. Pii X encycl. *Pascendi*, in 3a parte ap. *Collat. Brugen.*, l. c., p. 683; eadem repetuntur in Motu proprio *Sacrorum Antistitum*, *ibid.*, p. 558 ss.; Declar. cit. S. C. Consist., 25 sept. 1910, *ibid.*, p. 669 ad II, III etc. V. BOUDINHON, *Le conseil de vigilance*, in *Le can. contemporain*, 1911, t. XXXIV, p. 206 ss.

gnare, decisionesque vi suae potestatis munire. Viri qui in illo consilio adsciscantur sint e gemino clero electi, aetate, eruditione, prudentia commendati; altero quoque mense, statoque die cum Episcopo conveniant¹, quae tractarint decreverint secreti lege custodientes. Quorum munus erit tam in libris quam in magisteriis modernismi indicia per-vestigare, vocum novitates pravas arcere, invigilare quaestionibus de sacris reliquiis et piis traditionibus, attendere institutis socialibus et scriptis de re sociali.

E. JUS ET OFFICIUM REGENDI ET ADMINISTRANDI.

686. — 1° Episcopus qua *rector* jus habet et officium *tuendi in dioecesi sua disciplinam ecclesiasticam*. Incumbit Episcopo legum ecclesiasticarum observantiam procurare; dignitati cultus publici providere; bonos mores promovere; vitia, sive cleri, sive populi, corrigere; ad-
vigilare ne abusus in ecclesiasticam disciplinam irreparent, praesertim circa administrationem Sacramentorum et Sacramentalium, cultum Dei et Sanctorum, praedicationem verbi Dei, sacras indulgentias²; exercere invigilantiam in congregationes religiosas non exemptas, in opera religiosa et caritativa³, etc.; verbo, quidquid ad cultum divinum et bonum spirituale gregis sibi commissi confert, diligenter curare, atque iis, uti oportet, providere.

687. — 2° Jurisdictio episcopalis praeterea sese explicat per institutionem et regimen cleri, per administrationem bonorum ecclesiasticorum; beneficiorum dispensationem et collationem.

Itaque Episcopus ex officio et jure a) adscribit dioecesi clericos per sacram ordinationem vel per incardinationem (can. 111 ss.; 955); b) nullum clericum extraneum sine commendatitiis sui Ordinarii aut Superioris sui litteris ad divina celebranda et sacramenta ministranda admittit (can. 804)⁴; c) invigilat rectae administrationi bonorum tem-

1. Longe distantes a civitate Episcopali et legitime impediti possunt, adducta causa impedimenti, scripto transmittere relationem suam; S. C. Consist., 25 sept. 1910, ad II.

2. Cf. can. 336; BARGILLIAT, o. c., n. 672 ss.

3. Cf. S. C. Conc., 14 nov. 1920, *Corrienten.*, de dependentia Conferentiarum S. Vincentii a Paulo a potestate Ordinarii, AAS., 1921, t. XIII, p. 135 ss.

4. Cf. Trid. Sess. XXIII, c. 16, de ref.; Sess. XXII, Decr. de observ... in celebr. Missae; *Collat. Brugen.*, 1914, t. XIX, p. 255 ss.; CLAEYS-BOUUAERT, *De canonica obedientia*, p. 200 ss. Decretum C. Conc. de incardinatione et sacra ordinatione, 24 nov. 1906, ap. *Coll. Brugen.*, 1907, t. XII, p. 351, cum aliis decretis ibi allatis; Decretum C. Conc., 14 nov. 1903, de clericis in Americam et ad Insulas Philippinas profecturis denuo publicatum decreto 7 sept. 1909 ap. AAS., t. I, p. 692 ss. Cf. HILLING, *Die Reformen des Papstes Pius X*, t. I, p. 40 ss.; t. II, p. 33 ss.; BARGILLIAT, o. c., n. 680.

poralium ecclesiarum et locorum piorum (can. 1519) ; *d*) curat piarum voluntatum executionem (can. 1515 ss)¹ ; *e*) ecclesias et beneficia erigit, suppressit, dividit, unit, servatis sacrorum canonum regulis (can. 1414 ss., 1423 ss.) ; *f*) ecclesias parochiales et beneficia suae dioecesis, nisi fuerint reservata vel affecta, confert (can. 455, § 1 ; 1432 ss. etc.) ; *g*) munera et officia ecclesiastica iis defert, quos idoneos comperit, salvis semper iuribus S. Sedis, vel alterius legitimi collatoris, etc.

688. — 3° Episcopus vi potestatis suae administrativae potest determinare expensas quae ad divinum cultum, ad sustentationem clericorum, etc. necessariae sunt. Ita determinat stipendia missarum, taxas pro funeribus aliisque sacris officiis solvendas. Huc faciunt etiam *jura utilia*² Episcopi, quibus facultas ei est eas proventiones exigendi quae ipsi debentur ad faciliorem sui muneris executionem³.

Hujusmodi jura utilia sunt :

a) *Cathedraticum*. Est moderata taxa quae ab omnibus ecclesiis vel beneficiis jurisdictioni Episcopi subjectis⁴ et a confraternitatibus laicorum annuatim Episcopo solvi debet in signum subjectionis, et in honorem cathedrae episcopalis. Quantitas taxae determinatur pro tota provincia ecclesiastica a Concilio provinciali aut a conventu Episcoporum, nisi consuetudine fuerit determinata (can. 1507, § 1 ; 1504). Haec taxa praescriptioni non est obnoxia (can. 1509, 8°). Vocabatur etiam *synodaticum*, vel *pensio paschalis*, quia quibusdam in locis exigebatur in Synodo, quae plerumque post Pascha celebrabatur. Alibi vero solvebatur in visitatione dioeceseos. Praescripsit tamen Tridentinum⁵ ut jus illud non exigeretur in visitatione, sed vel in Synodo, vel alio tempore. In pluribus regionibus solvitur in congregationibus decanorum⁶.

1. Cf. Decretum S. C. Conc. de onere certiorandi Episcopum de legatis ad pias causas, 7 aug. 1909, ap. AAS., 1909, t. I, p. 766 ; *Collat. Brugen.*, 1909, t. XIV, p. 696 ; VERMEERSCH, *Periodica de relig.*, t. V, p. 49 ss. ; *Nouv. rev. théol.*, 1910, t. XLII, p. 18 ss.

2. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 542, 546 ; FEYER, *Jus. can.*, l. IV, c. 5, de *episcopis*, p. 620 ss. ; BENED. XIV, de *Syn.*, l. I, c. 4, n° 3, de olim sat frequenter adhibita divisione potestatis Episcopi in *legem dioecesanam* (jura utilia et privilegia Episcopi) et in *legem jurisdictionis* (alia jura).

3. Cf. CLAEYS-BOUUAERT, *Du droit de l'Évêque d'imposer des taxes à son clergé*, in *Nouv. rev. théol.*, 1921, t. XLVIII, p. 195 ss., 225 ss.

4. Non a monasteriis et ecclesiis religiosorum exemptorum.

5. Sess. XXIV, c. 3, de ref. Cf. ed. RICHTER, ubi plures decisiones Romanae hac de re habentur.

6. Cf. BENED. XIV, *o. c.*, l. V, c. 6, n° 2 ss. ; c. 7, n° 1-9 ; FEYER, *o. et l. c.*, p. 640 s. *Il monitore ecclesiastico*, 1911-1912, t. XXIII, p. 365 ss. ; Decret. S. C. de P. F., 18 aug. 1913 de Rutheno ritu, art. 8, ap. AAS., 1913, t. V, p. 393 ss. ; S. C. Conc., 24 mart. 1906, ap. *Anal. eccles.*, 1906, p. 161 ; 11 martii 1911-20 aug. 1917, AAS., 1917, t. IX, p. 497 ss. ; 13 martii 1920, *ibid.*, t. XII, p. 444 s. Cf. CLAEYS-BOUUAERT, *o. c.*, p. 196 ss.

b) *Seminaristicum*¹. Est aliqua portio, quam detrahere valet Episcopus ex reddito annuo mensae episcopalis, omnium beneficiorum, paroecciarum aut quasi-paroecciarum, hospitalium, confraternitatum, fabricarum ecclesiarum, domuum religiosarum etiam exemptarum (non tamen mendicantium aut quae ipsae collegium ecclesiasticum habent) pro constitutione Seminarii et alumnorum sustentatione, si proprii redditus deficiant (can. 1355, 2°; 1356, § 1). Tributum hoc debet esse generale et ejusdem proportionis pro omnibus nec excedere potest quinas quotannis centesimas partes (5 %) redditus vectigalis² (can. 1356, § 2).

c) *Subsidium caritativum*. Est extraordinaria et moderata praestatio quam Episcopus caritatis nomine exigit ab *omnibus beneficiariis*, sive saecularibus sive religiosis, speciali dioecesis necessitate impellente, ad reparandas quasdam expensas necessarias, ad solvendum aes alienum episcopatus, etc. (can. 1505)³.

d) *Procuratio canonica*. Haec tribuitur Episcopo dioecesim visitanti, et comprehendit decens hospitium, alimenta, procuraciones et expensas itineris; circa, quae servetur legitima locorum consuetudo (can. 346)⁴.

e) *Quarta decimationum*, seu *decimarum*, et *quarta mortuaria*, seu *funeralium*, quae et *portio canonica* dicitur. Erat certa pars, et communiter quarta pars earum rerum, quae ecclesiae aut alii loco pio relinquuntur. Hodie fere ubique haec portio consuetudine sublata est. De decimis tantum statuit can. 1502: « *peculiaria statuta ac laudabiles consuetudines in unaquaque regione servantur* ».

f) *Census*. Hoc loco accipitur pro certa pecuniae summa, quae in bonum dioecesis aut pro patrono imponi potest ab Ordinario ecclesiis, beneficiis aliisque institutis ecclesiasticis, tantummodo in actu foundationis aut consecrationis (can. 1506)⁵.

§ 2. POTESTAS ORDINIS.

689. — I. **Notio**. Potestas ordinis est *illa, quae characteri episcopali annexa est, in ordine ad conficienda et administranda sacramenta, aliasque functiones episcopales obeundas*. Acquiritur consecratione, et semel accepta nunquam amittitur.

1. Cf. Trid. Sess. XXIII, c. 18, de ref., cum decisionibus ap. RICHTER, *o. c.*, p. 213; CLAEYS-BOUUAERT, *o. c.*, p. 230 ss.

2. Reditus vectigalis (le revenu imposable) determinatur can. 1356, § 3.

3. FEYE, *o. et l. c.*, p. 641; BENED. XIV, *o. c.*, l. V, c. 7, n° 6 et 10; CLAEYS-BOUUAERT, *o. c.*, p. 225 ss.

4. Conc. Trid. Sess. XXIV, c. 3, de ref. Cf. FEYE, *o. et l. c.*, p. 642 ss.; S. C. Conc., 21 apr. 1917, AAS., 1918, t. X, p. 239 ss.

5. Cf. DEVOTI, *o. c.*, t. I p. 694.

690. — II. **Jura.** Consistit potissimum in tribus, sc. in potestate *confirmandi, ordinandi et consecrandi*, qua Episcopus fungitur tamquam summus sacerdos seu pontifex ¹.

1° Episcopum esse ministrum ordinarium *confirmationis* eumque non posse facultatem confirmandi simplici sacerdoti, citra S. Sedis licentiam saltem tacitam, committere, probatur in tractatu *de Sacram. Confirm.* ².

2° De potestate *ordinandi* ex professo agitur in tractatu *de sacris ordinationibus*.

3° Potestas *consecrandi* explicatur per confectionem chrismatis oleique infirmorum; benedictionem regum, abbatum et abbatissarum, sanctionialium; consecrationem ecclesiarum, altarium, coemeteriorum, eorundemque reconciliationem; consecrationem calicum, benedictionem pariter sacrorum vasorum, necnon vestium et paramentorum ad sacrificium, campanarum, caeterorumque hujusmodi.

691. — III. **Exercitium Pontificalium.**

1° « Exercere pontificalia in jure est sacras functiones (v. gr. collationem ordinum majorum, consecrationem ecclesiae, etc.) peragere quae ex legibus liturgicis ³ requirunt insignia pontificalia, id est baculum et mitram » (can. 337, § 2).

2° « Episcopus in tota dioecesi, ne exceptis quidem locis exemptis, potest pontificalia exercere; non vero extra dioecesim sine expresso aut saltem rationabiliter praesumpto consensu Ordinarii loci, et (simul), si agatur de ecclesia exempta, de consensu Superioris religiosi » (can. 337, § 1) ⁴.

3° « Episcopus, licentiam concedens pontificalia exercendi in suo territorio, potest quoque permittere usum throni cum baldachino » ⁵.

ARTICULUS IV. — De obligationibus Episcoporum.

692. — **Connexio materiae.** Praeter obligationes de quibus egimus supra loquendo de juribus Episcoporum, quae saepe sunt onerosa, aliae

1. Cf. BARGILLIAT, *o. c.*, n. 588 ss.

2. Cf. can. 782; Decret S. Off., 5 martii 1903; de facultate Episcoporum delegandi unum aliumve simplicem sacerdotem ad administrationem Sacramenti Confirmationis, ap. *Il monit. eccles.*, 1903-1904, t. XV, p. 246. Cf. BARGILLIAT, *o. c.*, n. 606 ss.; BLAT, *o. c.*, Lib. III, *de rebus*, pars 1, p. 76 ss., Romae, 1920; CAPPELLO, *Tractatus de Sacramentis*, t. I, n. 201 ss., Augustae Taurinorum, 1921.

3. Cf. *Caeremoniale Episcop.* lib. I, c. XVII. Cf. VERMEERSCH-CREUSEN, *Epitome*, n. 321.

4. Cf. can. 1008; BLAT, *o. c.*, lib. II, *de personis*, p. 298 s.

5. Cf. Dubia S. C. Rit., 26 mart. 1919, v ad 3, AAS., t. XII, p. 177 ss.

sunt obligationes quae ipsis incumbunt eo quod sint veri pastores suae dioecesis quam regunt tamen sub auctoritate R. Pontificis.

Primum, cum Episcopus ducere debeat animas sibi commissas per semitas perfectionis ad vitam aeternam, sit oportet prae omnibus forma gregis et perfectior sui populi. Ideo, praeunte S. Thoma¹, omnes auctores admittunt Episcopum esse in *statu perfectionis acquisitae* et proinde debere pollere omnibus virtutibus in statu perfecto.

Praeterea ut Episcopus suas oves agnoscat, eisque invigilet atque assistat debet in sua dioecesi *residere*, pro animabus suae curae commissis orare et *sacrificium offerre*. Demum quia ipsi erga R. Pontificem, supremum universi christiani gregis pastorem, debitum subordinationis et reverentiae obsequium est praestandum, debet R. Pontifici *relationem facere super statu suae dioecesis* et *visitare Limina Apostolica*. Quem statum suae dioecesis scite cognoscere non valet, nec aliis suis muneribus rite fungi nisi ipse *suam dioecesim visitet*.

De his quatuor obligationibus nunc praesertim est agendum.

693. — I. Obligatio residentiae². 1° *Lex residentiae*. « Etiam si Episcopi Coadjutorem habeant tenentur lege personalis *in dioecesi* residentiae » (can. 338, § 2). Ergo ut legi residentiae satisfaciatur Episcopus, sufficit ut *in dioecesi*, etiam extra civitatem episcopalem, commoretur. Attamen « ab *ecclesia cathedrali* ne absint tempore Adventus et Quadragesimae, diebus Nativitatis, Resurrectionis Domini, Pentecostes, et Corporis Christi » (can. cit., § 3), « quibus, ait Tridentinum³, refici maxime, et in Domino gaudere pastoris praesentia oves debeant. »

2° *Conditiones legitimae absentiae*. a) *Sine ulla licentia* abesse possunt causa visitationis Sacrorum Liminum, Conciliorum quibus interesse debent, vel civilis officii (v. gr. senatoris) suis ecclesiis legitime adjuncti; b) *Aequa de causa*, puta ad reficiendas vires, ad instituendam peregrinationem, abesse possunt non ultra duos vel ad summum tres menses intra annum, sive continuos, sive intermissos, et non tempore majorum solemnitatum⁴, dummodo cautum sit ne ex eorum absentia dioecesis quidquam detrimenti capiat⁴; quod tamen tempus conjungi

1. *Summa theol.*, in 2-2, q. 184, a. 6 et 7.

2. Trid. Sess. XXIII, c. 1, de ref.; URBANI VIII C. *Sancta Synodus*, 12 dec. 1654; BENED. XIV, C. *Ad Universae*, 3 sept. 1746, in *Bull.*, ed. Mechlin., t. II, p. 273 ss.; WERNZ, o. c., t. II, p. II, p. 222, 552; HENRY, *De residentia beneficiariorum*, Lovanii, 1863, p. 40 ss.; L. DEMEURAN, *Aperçu sur la résidence en général. Peines contre les Evêques, Cardinaux, Chanoines non résidents*, in *Rev. théol. franç.*, 1908, t. IX, p. 602 ss.; PRUEMMER, o. c., p. 164 s.; BLAT, o. c., p. 301 ss. Cf. postea c. IX, de *residentia parochorum*, et in lib. III, tit. XXV, c. 5, de *residentia beneficiariorum*.

3. *L. c.*

4. Ex jure divino.

nequit sive cum tempore sibi concesso occasione suae promotionis¹, vel visitationis Sacrorum Liminum, vel assistentiae Concilio, sive cum tempore vacationum anni subsequentis (can. cit., § 2); c) Ut ultra tres menses abesse possint Episcopi, requiritur *dispensatio Pontificia* ex causa gravi², qualis censetur: *christiana caritas*, v. gr. si qua ecclesia in magno haereseos periculo versaretur et opem illi ferre posset, vel si Episcopi mediatio esset necessaria ad componendam pacem, etc.; *urgens necessitas*, v. g. si ipsius vita periclitaretur ob morbum, aeris inclementiam, persecutionem personalem, etc.; non vero propter generale periculum, ut tempore contagii, etc.; *debita obedientia*, scilicet cum R. Pontifex Episcopum aliquem advocat, ut ei negotii alicujus curam demandet; *evidens Ecclesiae vel Reipublicae utilitas*, ad jura ejus defendenda; d) Nonnisi *ex gravi et urgente causa* abesse possunt Episcopi ab ecclesia cathedrali tempore majorum solemnitatum.

3° *Sanctiones*. a) Pro rata illegitimae absentiae privatur Episcopus eo ipso fructibus beneficii, ecclesiae vel alicui pio loco vel pauperibus distribuendis (can. 2381, § 1); b) Si ultra sex menses e dioecesi illegitime abfuerit, Episcopum Metropolita, Metropolitam antiquior Suffraganeus³ residens Sedi Apostolicae denuntiet (can. 338, § 4). Sedes Apostolica tunc graviores poenas decernet, v. gr., privationem officii.

4° *Quo vero jure*, divino an ecclesiastico tantum, Episcopus residere teneatur, dicetur in tractatu *de beneficiis*⁴.

694. — II. Applicanda Missa pro populo. Non postremum Episcopi officium est orare et sacrificium Missae offerre pro populo: ad hoc, docente Tridentino⁵, ex praecepto divino tenetur.

Sub gravi et ex justitia debent Episcopi, post captam sedis possessionem, omni exiguitatis reductum excusatione aut alia quavis exceptione remota, applicare Missam pro populo sibi commisso, omnibus dominicis aliisque festis diebus de praecepto, etiam suppressis sive in Universa Ecclesia⁶, sive in particulari regione⁷ (can. 339, § 1).

1. Cf. can. 333.

2. Cf. S. ALPH., o. c., l. v, c. 2, n. 125; Conc. Trid., l. c.

3. Cf. can. 284.

4. Lib. III, tit. xxv, c. 5.

5. Sess. XXIII, c. 1, de ref. Cf. de hac obligatione Leonis XIII litt. apost. *In suprema*, 10 jun. 1882, ap. ASS., t. XIV, p. 550; WERNZ, o. c., p. 552; BLAT, o. c., p. 305 ss. Vide postea c. IX, de *parochis*.

6. Ex resp. Comm. ad interpret. cod. can., 17 febr. 1918, festi dies suppressi e catalogo Urbani VIII computandi sunt, ap. AAS., t. X, p. 170; S. C. Concil., 28 dec. 1919 novum indicem confecti festorum in universa Ecclesia suppressorum, ap. AAS., t. XIII, p. 42 s. Quem exscribemus loquendo de obligatione parochorum celebrandi pro grege.

7. Cf. resp. S. C. Conc., 16 martii 1920, ap. *Il monit. eccles.*, 1920, t. XXXII, p. 205.

Illa obligatio est simul *certis affixa diebus, personalis et realis*. Inde Episcopus missam pro populo diebus supra indicatis per se ipse applicare debet; si ab ejus celebratione legitime impediatur, potius statuto die applicet per alium quam alia die per se huic obligationi satisfaciat; si neque id praestare possit, quamprimum vel per se ipse vel per alium applicet alia die. Inde etiam omissas missas quam citius suppleat Episcopus (can. 339, § 4, 6).

« Licet Episcopus duas vel plures dioeceses aequae principaliter unitas regat, aut, praeter propriam dioecesim, aliam vel alias in administrationem habeat, obligationi tamen satisfacit per celebrationem et applicationem *unius* Missae pro universo populo sibi commisso » (can. cit., § 5).

Ulteriorem explicationem hujus obligationis remittimus ad tractatum *de parochis*.

695. — III. Relatio super statu dioecesis et Visitatio ad Limina ¹.

1° *Jus antierius*. Olim quibus temporibus et qua lege visitanda essent ab Episcopis residentialibus et Abbatibus *Nullius* Limina ² Apostolorum determinaverunt Sixtus V, Constitutione *Romanus Pontifex*, 20 dec. 1585 et Benedictus XIV, Constitutione *Quod sancta* 23 novembris 1740 ³; qua ratione vero conficienda esset relatio de statu ecclesiae praescripsit Benedictus XIII, instructione 16 nov. 1725 ⁴.

2° *Jus vicens*. Effectis hodie multo facilioribus et tutioribus dioeceses inter et Sanctam Sedem commerciis, jam praesentis aevi conditionibus haud respondere visa sunt ea quae prius decreta fuerunt. Ideo, juxta can. 340 ⁵:

a) « Omnes Episcopi ⁶ tenentur *singulis quinquenniis* scripto et latine

1. Cf. pro jure antiquo WERNZ, *o. c.*, p. 557; LUCIDI, *De visitatione SS. Liminum*, ed. 4a, curante LUGARI, Romae 1899; MELCHERS, *De canonica dioecesium visitatione* ², Coloniae, 1901. Pro jure novo, cf. CAPPELLO, *De visitatione SS. Liminum et dioeceseon ac de relatione S. Sedi exhibenda*, 2 vol., Romae, 1912-1913; BOUDINHON, *La visite ad Limina et le rapport sur l'état du diocèse in Le can. contemp.*, 1910, t. XXXIII, p. 129 ss.; FERRERES, *Instituciones canónicas*, n. 653 ss.; BLAT, *o. c.*, p. 308 ss.

2. Limina idem significat ac ecclesiae, basilicae, cf. FERRERES, *o. et l. c.*

3. *Bull.* ed. Mechlin., t. I, p. 37.

4. Cf. Conc. Trid. ed. RICHTER, p. 614 ss.

5. Cf. Decretum S. Congr. Consist. de relationibus dioecesanis et de visitatione SS. Liminum, 31 dec. 1909, ap. ASS., 1910, t. II, p. 13 ss.; cum Ordine servando in relatione de statu ecclesiarum ejusdem datae, *ibid.*, p. 17 ss. Publicato codice, nova formula paulisper mutata, a Congregatione Consistoriali, 4 nov. 1918, publicata fuit, servanda ab anno 1921, AAS., 1918, t. X, p. 366 ss.

6. Quoad Praefectos *nullius* cf. can. 215, § 2. Quoad Praefectos et Vicarios apostolicos, cf. can. 299, 300.

relationem Summo Pontifici facere super statu dioecesis sibi commissae secundum formulam ab Apostolica Sede datam ¹ » (can. 340, §).

Haec relatio debet exhiberi Congregationi Consistoriali, vel, si Episcopi veniunt e regionibus Missionum, Congregationi de Prop. Fide.

« Quinquennia sunt fixa et communia, atque computantur a die 1 januarii 1911. In *primo* anno quinquennii relationem exhibebunt Episcopi Italiae et insularum adjacentium ; in *secundo* anno, Episcopi Hispaniae, Portugalliae, Galliae, Belgii, Hollandiae, Angliae, Scotiae et Hiberniae, cum insulis adjacentibus ; in *tertio*, ceteri Europae Episcopi, cum insulis adjacentibus ; in *quarto*, Episcopi totius Americae et insularum adjacentium ; in *quinto*, Episcopi Africae, Asiae, et Australiae et insularum his orbis partibus adjacentium » (can. cit., § 2). Et ita per vices continuas, singulis quae sequuntur quinquenniis ; v. gr. Episcopi Belgii praefatam exhibebunt relationem a. 1922, 1927 et sic porro.

« Si annus pro exhibenda relatione assignatus inciderit ex toto vel ex parte in primum *biennium* ab inito dioecesis regimine, Episcopus pro ea vice a conficienda et exhibenda relatione abstinere potest » (can. cit., § 3).

Referent autem Episcopi de statu tum *materiali* tum *formali* ecclesiae suae juxta novam formulam datam a C. Consistoriali a. 1918, quae exhibet capita sequentia : 1^m respicit generalia de statu materiali personarum et locorum ; 2^m, administrationem temporalium bonorum, inventaria et archivos ; 3^m, fidem ² et cultum divinum ; 4^m, personam Ordinarii ; 5^m, Curiam dioecesanam ; 6^m, Seminarium ; 7^m, clerum in genere ; 8^m, Capitula ; 9^m, vicarios foraneos et parochos ; 10^m, religiosos ; 11^m, populum fidelem ; 12^m, iudicium syntheticum Ordinarii circa dioecesis statum.

b) Omnes et singuli Episcopi tenentur accedere ad Urbem, beatorum Apostolorum Petri et Pauli sepulchra ³ veneraturi eodem anno quo debent relationem exhibere (can. 341, § 1). Episcopis tamen qui extra Europam sunt, permittitur ut tantummodo singulis decenniis Urbem petant (can. cit., § 2). Huic obligationi Episcopus sive per se, sive per Coadjutorem, si quem habeat, satisfaciat, aut etiam, justis de causis a S. Sede probandis, per idoneum sacerdotem qui in ejusdem Episcopi dioecesi resideat (can. 342).

1. Cf. opera citata p. 162, nota 1.

2. Cf. circa *modernismum*, c. III, n. 16 formulae. Cf. encycl. *Pascendi*, p. III, 7, ap. *Collat. Brugen.*, l. c., p. 665 ; Motu Proprio *Sacrorum Antistitum*, *ibid.*, p. 560 ; Decretum circa relationem super modernismo 25 jan. 1912, ap. ASS., 1912, t. IV, p. 101 s.

3. In Vaticano et ad S. Paulum extra muros.

c) Romano Pontifici se sistant Episcopi, ut Ipsi debitam reverentiam et obedientiam profiteantur (can. 341, § 1).

696. — IV. **Visitatio dioecesis**¹. a) *Scopus visitationis* est: sanam et orthodoxam doctrinam conservare, bonos mores tueri, pravos corrigere, pacem, innocentiam, pietatem et disciplinam in populo et clero promovere ceteraque pro ratione adjunctorum ad bonum religionis constituere (can. 343, § 1)². Inde patet utilitas hujus praxis ut Episcopus perfecte, ex visu et auditu cognoscat suam dioecesim, eamque perfecte cognoscendo, debite regat³.

b) *Subjectum et tempus visitationis*. « Tenentur Episcopi obligatione visitandae *quotannis* dioecesis vel ex tota vel ex parte, ita ut saltem *singulis quinquenniis*⁴ universam vel ipsi per se vel, si fuerint legitime impediti, per Vicarium Generalem aliumve lustrent » (can. 343, § 1)⁵.

Canonis verba satis indicant agi de obligatione *personali* cui Episcopi non possunt tuta conscientia satisfacere per delegatum, nisi fuerint legitime impediti.

Apud nos propter dioecesis amplitudinem Episcopi singulis quadrienniis visitationem totius dioecesis complent; inde provide in dioecesi Brugensi statutum est, ut decani⁶ semel saltem singulis quadrienniis omnes parochias sui districtus solemniter, et quoties id ipsis expedire visum fuerit, absque solemnitate, visitare teneantur. Cf. *Stat. dioec.*, p. 45.

« Fas est Episcopo clericos duos etiam e Capitulo sive cathedrali sive collegiali⁷ sibi adsciscere visitationis *comites* atque adiutores; eos-

1. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 552 ss.; CLAEYS-BOUUAERT, *o. c.*, p. 118 ss.; ZITELLI, *Apparatus jur. eccl.*³, p. 88 ss.; SANTI-LEITNER, *o. c.*, t. III, p. 420; MELCHERS, *De canonica dioecesium visitatione*², Coloniae, 1901; CAPPELLO, *De Visitatione SS. Liminum et dioeceseon ac de relatione S. Sedi exhibenda*, 2 vol., Romae, 1912-1913; GENNARO, *Tractatus de canonica dioecesium visitatione*, edit. altera, Napoli. Cf. etiam circa visitationem episcopalem et decanalem *Arch. f. kath. Kirchenr.*, 1905, t. LXXXV, p. 749 ss.; 759 ss.; *Rev. ecclés. de Metz*, 1904, t. XV, p. 269 ss.; t. XVI, p. 311 ss.; Acta et Decreta Conc. plen. Americae Latinae, n° 200 ss.; BARGILLIAT, *o. c.*, n. 726 ss.; PRUEMMER, *o. c.*, p. 166 s.; BLAT, *o. c.*, p. 311 ss.

2. Cf. Trid. Sess. XXIV, c. 3, de ref.

3. Cf. BENED. XIV, C. *Ubi primum*, 3 dec. 1740, § 5, ap. *Bull. ed. Mechlinien.*, t. I, p. 12 s.

4. In schemate Vaticano ita lex Tridentina de visitatione *singulis bienniis* complenda proponitur reformanda ut visitatio in ordinariis dioecesibus singulo triennio, in amplioribus vero saltem singulis quinquenniis compleatur. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 554; H. LAEMMER, *Zur Codification des can. Rechts*, p. 64, 125. Cf. etiam SANTI-LEITNER, *o. et l. c.* Vide etiam S. C. Consist., 8 aug. 1918, AAS., 1918, t. X, p. 366.

5. Cf. Trid. *l. c.*; cf. ed. RICHTER, p. 332, ubi plures decisiones et resolutiones Congregationum inveniuntur.

6. Cf. MELCHERS, *o. c.*, p. 8 s.

7. Excusantur a choro ita ut percipiant fructus praebendae et distributiones quotidianas, can. 420, § 1, 12°.

que quos maluerit, eligere, reprobato quocumque contrario privilegio vel consuetudine » (can. cit., § 2). Si huic obligationi visitandae dioecesis Episcopus graviter defuerit, Metropolita debet de hoc abusu R. Pontificem certiore facere, et causa ab Apostolica Sede probata ipse facere neglectam visitationem (can. 343, § 1 ; 274, nn. 4, 5).

c) *Objectum visitationis*. « Ordinariae episcopali visitationi obnoxiae sunt personae, res et loca pia, quamvis exempta ¹, quae intra dioecesis ambitum continentur, nisi probari possit *specialem a visitatione exemptionem* fuisse ipsis ab Apostolica Sede concessam » (can. 344, §) ². Objectum visitationis sunt proinde *loca* pia, i. e. ecclesiae, aliaque aedificia ecclesiastica, coemeteria, scholae, hospitalia ³; *res*, i. e. altaria, baptisterium, sacra olea, et reliqua ecclesiae supellex, scholae, seminaria, foundationes, bona ecclesiarum, praedicatio, administratio sacramentorum, etc.; *personae*, i. e. clerus et moniales, ludimagistri, populus fidelis, etc. ⁴.

« *Religiosos exemptos*, fert. can. 344, § 2, (sive sint Congregationis religiosae, sive Ordinis religiosi) Episcopus visitare potest in casibus tantum a jure expressis » ⁵.

d) *Forma procedendi*. Episcopi in sacra visitatione habent potestatem ea ordinandi, moderandi, puniendi et exsequendi quae ex prudentia sua pro subditorum emendatione, dioecesis utilitate et abusuum extripatione necessaria judicaverint ⁶.

« Visitor, sive Episcopus, sive Vicarius Generalis, sive alius ad hoc electus in iis quae *objectum* et *finem* visitationis, juxta superius dicta, respiciunt, debet *paterna forma* procedere, h. e., absque strepitu iudicii, et ab ejus praeceptis ac decretis datur recursus ad S. Sedem *in devolu-*

1. Quae ampliatio extendenda est ad personas, res et loca, cf. BLAT, *o. c.*, p. 313. Cf. CLAEYS-BOUUAERT, *o. c.*, p. 121 s.

2. Cf. S. C. de Relig., 3 aug. 1915, *Vicentina*, circa jus Episcopi visitandi Ecclesiam exemptam, AAS., t. VII, p. 439; S. C. Consist., 10 febr. 1917, *Vercellen.*, de visitatione Metropolitanis capituli, AAS., t. IX, p. 116 s.; S. C. Consist., 14 nov. 1920, *Corrienten.*, circa dependentiam conferentiarum S. Vincentii a Paulo a potestate Ordinarii, AAS., 1921, t. XIII, p. 135.

3. Cf. can. 1382, 1491.

4. C. WERNZ, *o. c.*, p. 554. Cf. Ordo servandus in relatione de statu ecclesiarum, praefixus decreto Cong. Consist., 31 dec. 1909 (AAS., t. II, p. 13 ss.) reformato decreto ejusd. Congr., 4 nov. 1918 (AAS., t. X, p. 487 ss.), exhibet etiam normas servandas in visitatione dioecesis. Jussit Ill^{mus} Eps Brugensis, art. 2 Congregat. prosynodalis a. 1910 ut etiam juxta easdem normas Decani relationem visitationis parochiarum conficiant. Cf. *Collat. Brugen.*, 1910, t. XV, p. 325, 328 ss. Vide etiam Normas pro sacra visitatione apostolica in Urbe et in dioecibus Italiae peragenda, *Le can. contemp.*, 1904, t. XXVII, p. 388 ss., 409 ss.

5. Cf. can. 512; 513; 631, § 1; 1261, § 2; 1382; 1491, etc. Cf. infra tractatum de *religiosis*; VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, p. 211, n. 485; FANFANI, *De jure religiosorum*, n. 51, Augustae Taurinorum, 1920.

6. Conc. plen. Americae-latinae, art. 202; Trid. Sess. XXV, c. 10, de ref.

tivo tantum ; in aliis vero causis, ut si esset gravis orta contra visitatos infamia et scandalum aut parochus esset amovendus, etiam tempore visitationis, Episcopus debet ad normam juris procedere (can. 345) ¹.

e) *Circumstantiae visitationis*. Ut haec facilius feliciusque procedat « studeant Episcopi debita cum diligentia, sine inutilibus tamen moris, pastorem visitationem absolvere ; caveant, ne superfluis sumptibus cuiquam graves onerosive sint, neque ratione visitationis ipsi aut quisquam suorum pro se suisve dona quodvis genus petant aut accipiant, reprobata quavis consuetudine ; circa vero victualia sibi suisque ministranda vel procuraciones et expensas itineris, servetur legitima locorum consuetudo » (can. 346) ².

697. — V. Aliae Episcopi obligationes. 1° Debet etiam Episcopus *Ordines conferre* ; specialem curam de ordinandis habere ; sacramentum *Confirmationis* suis subditis rite et rationabiliter petentibus ministrare, praesertim tempore visitationis (can. 785, § 1). Cum haec saltem *singulis quinquenniis* integre perficienda sit, inde determinatur tempus maximum intra quod Episcopus sacramentum Confirmationis suis subditis administrare tenetur. Ita Episcopus, legitima causa impeditus, debet, quoad fieri potest, saltem intra quodlibet quinquennium providere ut Confirmatio suis dioecesanis conferatur (can. 785, § 3).

2° Insuper *administrare sacramenta* Baptismi, Poenitentiae, Eucharistiae et Extremae-Uctionis dioecesanis suis tenetur Episcopus, tamquam pastor primarius dioecesis, in casu necessitatis, dum non adest sacerdos qui ea ministret ³.

3° Debet quoque Episcopus olea sacra conficere in Coena Domini ⁴ ; curam suscipere pupillorum, viduarum aliarumque miserabilium personarum ; monialium regimini et clausurae sedulo invigilare ; fontes clericos punire ; pacem fovere ; religionem quam maximo possit zelo et alacritate defendere et divinis officiis interesse.

4° Tenetur quotannis *Synodum* celebrare ⁵.

5° De obligationibus Episcopi relate ad curiam dioecesanam dicitur infra ⁶.

1. Cf. Trid. Sess. XXIV, c. 10, de ref. ; C. BENED. XIV, *Ad militantis*, 30 mart. 1742 ; WERNZ, *o. c.*, p. 554 s. ; CLAEYS-BOUUAERT, *o. c.*, p. 122 s.

2. Cf. Trid. l. c. ; *Causa Melevitana*, S. C. Conc., 21 apr. 1917, AAS., 1918, t. X, p. 239 ss.

3. Cf. BENED. XIV, *De Synod.*, l. XIII, c. 19, n. 6 ss.

4. Cf. can. 734, § 1 ; *Causa Sublancan.* S. C. Consist., 10 febr. 1917, AAS., t. IX, p. 117 ss., 179.

5. Cf. infra cap. III.

6. Cf. cap. IV.

ARTICULUS V. — *Episcopi titulares.*

698. — I. *Notae historicae*¹. « Non desunt in ecclesiasticis historiis, ait Benedictus XIV², aliquorum exempla, qui consecrati Episcopi sunt honoris causa, et ut magnis eorum meritis aliquod rependeretur, nullo peculiari ecclesiae titulo ipsis tributo... Haec hodie immutata est disciplina; neque ullus consecratur Episcopus, nisi ut certae praeficiatur ecclesiae, vel actualiter ab eo regendae, si pateat ad eam accessus, vel saltem habitualiter, si ad eam sub infidelium iugo gementem accedere prohibeatur; cujus generis ii sunt Episcopatus, qui *in partibus* dicuntur ».

Hodie, abolita denominatione *in partibus infidelium*, appellantur Episcopi *titulares*, ita statuente Leone XIII³, quo nomine distinguuntur ab episcopis *residentialibus*, qui in propriis titulis resident.

699. — II. *Praestantia*. Episcopi *titulares*, veluti inertes inutilesque contemnendi non sunt; eorum enim opera saepius utitur R. Pontifex in iis, quae nonnisi Episcopis decet committere; deputantur ad nuntiaturas, aut ad terras missionum. Quandoque constituuntur coadjutores Episcoporum, sive pro solo ordinis, sive pro jurisdictionis quoque exercitio; assumuntur etiam in SS. Congregationum secretarios, et magnos elemosynarios, seu majores capellanos regum et exercituum.

700. — III. *Jura et Obligationes*. 1° Episcopus titularis *ordinem episcopalem*, seu pontificalia exercere non potest, nisi de licentia Ordinarii loci et pro subditis hujus Ordinarii tantum⁴.

2° Episcopus titularis nullam potest exercere potestatem jurisdictionalem in sua dioecesi titulari, cujus nec possessionem capit (can. 348, § 1). Vocari potest, ut vidimus⁵, ad Concilium generale (can. 223, § 2). Invitari etiam potest, sed non debet, ad Concilium provinciae in qua habitat, et si vocetur votum decisivum habet, nisi aliud in convocatione caveatur (can. 286, § 2). Non tenetur ad visitationem sacrorum Liminum, quamvis laude dignus sit, si illam instituat⁶; neque tenetur ad celebrationem et applicationem missae pro populo, sed tamen decet ex caritate, ut aliquando Missae sacrificium pro sua dioecesi applicet

1. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 517; SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 415.

2. *De Syn.*, l. XIII, c. 8, n° 12.

3. Cf. Decretum Congr. de P. F., 3 martii 1882; cf. *Anal. jur. Pontificii*, 1883, 2a ser., p. 369.

4. Cf. can. 337, § 3; Conc. Trid., Sess. XIV, c. 2 de ref., et Sess. VI, c. 5, de ref.

5. *Supra*, n° 545.

6. Cf. BENED. XIV, *De Syn.*, l. II, c. 7, n° 2; WERNZ, *o. c.*, p. 557.

(can. 348, § 2), « ut respiciat Deus miseram Ecclesiae illius conditionem, cuius titulo et nomine ipse honestatur »¹.

ARTICULUS VI. — Insignia, praecedentia et privilegia Episcopi tum residentialis tum titularis.

Tanta est dignitas episcopalis, tantumque dignitatis onus ut jure meritoque fuerit ab Ecclesia insigniis, praerogativis et privilegiis exornata.

701. — I. Insignia Episcopi sunt : scutum gentilitium² ; vestis talaris coloris violacei ; biretum ejusdem coloris³ ; galerus cordulis ac floccis sericis coloris viridis ornatus ; mitra ; baculus⁴ ; crux pectoralis ; annulus in signum matrimonii spiritualis quod cum ecclesia sua, veluti sponsa, Episcopus contraxit⁵. His insignibus uti possunt Episcopi, sive residentiales, sive titulares, ad normam tamen legum liturgicarum, ab accepta authentica notitia provisionis canonicae (can. 349, § 1, 2°)⁶.

702. — II. Praecedentia. Vult Concilium Trid.⁷, ut « Episcopis ubique is honor tribuatur, qui eorum dignitati par est ; eisque in choro et in capitulo, in processionibus et aliis actibus publicis sit prima sedes et locus, quem ipsi elegerint, et praecipua omnium rerum agendarum auctoritas ».

1° *In suo territorio*, ratione jurisdictionis suae Episcopus praecedit omnibus Archiepiscopis et Episcopis, exceptis, quamvis Episcopi vel Archiepiscopi non sint, Cardinalibus (ad normam can. 239, § 1, n. 21), Legatis Pontificiis (ad normam can. 296, § 2)⁸, et proprio Metropolita (can. 347)⁹.

1. Cf. Const. Leonis XIII, *In suprema*, 28 jun. 1882.

2. Cf. BRUCKER, *The essentials of ecclesiastical heraldry*, in the *Ecclesiastical Review*, 1910, t. XLII, p. 190-225. Cf. Decret. S. C. Consist., 15 jan. 1915, de vetitis nobilitatis familiaris vel gentilitiae titulis et signis in Episcoporum inscriptionibus et armis, ap. AAS., t. VII, p. 172 ; VERMEERSCH, *Period. de relig.*, t. VIII, p. 151 s.

3. Indult. Leonis XIII, 3 febr. 1888, ap. *Nouv. rev. théol.*, 1888, t. XX, p. 120.

4. Cf. *Dict. d'arch. chrét. et de lit.*, v° *crosse*.

5. Cf. WERNZ, *o. c.*, t. II, p. II, p. 551 ; SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 399 ; BRAUN, *Die pontifikalen Gewänder des Abendlandes*, Freib.-i-Br., 1898 ; ejusd. auc., *Die liturgische Gewandung*, Freib.-Br., 1907.

6. Dubia S. C. Rit., 26 nov. 1919 et 9 jul. 1920, de quibusdam Episcoporum privilegiis, insignibus et functionibus, ap. AAS., 1920, t. XII, p. 177 ss., 372. Cf. BLAT, *o. c.*, p. 317 s.

7. Sess. XXV, c. 6, de ref.

8. Exceptis etiam verisimilius Primatibus et Patriarchis, cf. BLAT, *o. c.*, p. 314. Cf. ap. eundem auctor. elenchum Praelatorum secundum eorum ordinem in praecedendo.

9. Cf. Decret. S. C. Rit., 15 apr. 1904, ap. *Arch. für kath. Kirchenr.*, 1904, t. LXXXIV, p. 591. Cf. WERNZ, *o. et l. c.*, p. 550 s. ; *Diction. de théol. cath.*, v° *Evêques*, col. 1716.

2° *Extra territorium*, vel si *titularis* sit, ejus praecedentia determinatur juxta can. 106, dignitate personae quam gerit, gradu sui ordinis, dein tempore promotionis vel aetate¹.

703. — III. Privilegia. 1° Ab accepta authentica notitia peractae canonicae provisionis, Episcopi *sive residentiales sive titulares* fruuntur multis privilegiis, de quibus mentio fit sive in can. 349, § 1, 1°, sive in aliis titulis codicis². Inter praecipua recensentur : *a*) Privilegium altaris portatilis et privilegiati terra marique ; ideoque possunt in quolibet loco decenti Missam celebrare sed etiam aliam permittere in sui commodum, et fideles his missis adstantes adimplent praeceptum Ecclesiae³ ; *b*) Oratorium Episcoporum licet privatum fruitur omnibus juribus et privilegiis quibus oratoria semi-publica gaudent (can. 1189) ; *c*) Sibi, suisque familiaribus eligere sacerdotem confessionibus excipiendis, qui, si jurisdictione careat, eam ipso jure obtinet, etiam quoad peccata et censuras reservatas etiam specialiter R. Pontifici et quoad casus Ordinario loci reservatos ; *d*) Erigere ritibus ab Ecclesia praescriptis, stationes viae crucis in ecclesiis et oratoriis, etiam privatis, aliisque piis locis⁴ ; *e*) causae criminales Episcoporum reservantur Ipsi R. Pontifici (can. 1557, § 1, 3°)⁵ ; *f*) nisi expresse nominentur Episcopi, non comprehenduntur sub poenis latae sententiae suspensionis et interdicti (can. 2227, § 2), etc⁶.

2° A capta possessione dioecesis, *Episcopi residentiales* habent praeterea jus *a*) percipiendi redditus mensae episcopalis ; *b*) concedendi indulgentias quinquaginta dierum in suae jurisdictionis locis ; *c*) elevandi in omnibus ecclesiis suae dioecesis thronum cum baldachino (can. 349, § 2) ; *d*) jus habent ut in omnibus Missis quae in propria dioecesi celebrantur, tum a religiosis, tum a saecularibus sacerdotibus, *nominentur* in canone ; ac die anniversaria suae electionis seu consecrationis, ut fiat collecta ejusdem anniversarii⁷.

1. Cf. supra, n. 335. Cf. decr. S. C. Conc., 27 febr. 1909 de jure praecedentiae inter Vicarios Apostolicos, ap. VERMEERSCH, *Period. de Religiosis*, t. IV, p. 345 ; AAS., 1909, t. I, p. 286.

2. Cf. *Indicem analytico-alphabeticum codicis*, v° *Episcopi privilegia*.

3. Cf. Decret. S. C. Rit., 8 jun. 1896, ap. *Nouv. rev. théol.*, 1896, t. XXVIII, p. 671 s.

4. Cf. S. Poenit. Apost., 18 jul. 1919, AAS., t. XI, p. 332, juxta quod non licet Episcopis habitualiter communicare presbyteris suae ditionis facultatem benedicendi rosaria, etc., de qua in canone 349, § 1, n. 1, cum applicatione indulgentiarum, observatis ritibus ab Ecclesia praescriptis. Cf. can. 913, 1°.

5. Cf. idem canon, § 2, 1°, circa causas contentiosas.

6. Cf. BLAT, *o. c.*, p. 315 ss. ; PRUEMMER, *o. c.*, p. 165 ; BARGILLIAT, *o. c.*, n. 757 ss.

7. Cf. S. C. Rit., 8 jun. et 8 jul. 1910, AAS., t. II, p. 486, 552.

CAPUT II.

DE COADJUTORIBUS ET AUXILIARIBUS EPISCOPORUM.
DE CHOREPISCOPIIS.

Auctores. SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 415 ss.; V. SCHERER, *o. c.*, t. I, p. 598; HINSCHIUS, *o. c.*, t. II, p. 161 ss., 249 ss.; BARGILLIAT, *o. c.*, t. I, n. 784 ss.; DEVOTI, *o. c.*, p. 194 ss.; LAURENTIUS, *o. c.*, p. 159 ss.; WERNZ, *o. c.*, p. 635 ss.; BLAT, *o. c.* p. 319 ss.; FERRERES, *o. c.*, n. 661 ss.

ARTICULUS I. — De Coadjutoribus et Auxiliariis Episcoporum.

704. — I. Notio et divisio. 1° Coadjutor Episcopi est *Episcopus a potestate legitima adjunctus Ordinario loci ut eum adjuvet sive in dioecesis regimine sive in pontificalibus exercendis*¹.

2° Coadjutor dari solet *personae* Episcopi, ob ejus senium, malam valetudinem, negotiorum multitudinem quibus premitur; sed nonnunquam datur quoque *sedī*, ob amplitudinem dioecesis²; hujus officium etiam vacante sede perseverat. Coadjutor datur *personae* Episcopi sive cum jure successionis, sive sine jure successionis; quo si careat vocatur speciali nomine *Auxiliaris* (can. 350, § 2, § 1).

Senio aut mala valetudine confectos Episcopos de gradu dimovere, injustum atque inhumanum visum est; *quum afflicto non sit addenda afflictio, imo potius ipsius miseriae miserendum*³. Ideo ab antiquis temporibus instituti sunt coadjutores. Illustre prae caeteris exemplum est S. Augustini, qui Valerio, Episcopo Hipponensi, malae valetudinis seniique causa, coadjutor accessit⁴.

Episcopi Auxiliares semper assumuntur ad sacri ordinis munera tantum et nequeunt quae jurisdictionis sunt ulla ratione attingere; nihil tamen obstat quominus ab Episcopo adjuto in Vicarium Generalem constituentur.

Hi apud nos vocantur *Wijbisschop*; dicebantur etiam olim *Suffraganei*, aut *Vicarii in pontificalibus*⁵.

II. De potestate constituendi Episcoporum coadjutores, *sine futura successione* aut *cum futura successione*, datos Sedi aut personae Episcopi dicit can. 350, § 1: « Unius Romani Pontificis est Episcopo Coadjutorem constituere ». Est enim haec concessio Coadjutoris *causa major*

1. Cf. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 331.

2. Cf. v. gr., S. C. Consist., 10 jan. 1920, AAS., t. XII, p. 41.

3. C. 17, caus. VII, q. 1; c. 5, X, III, 6.

4. Cf. DEVOTI, *o. c.*, p. 195; WERNZ, *o. c.*, p. 643 ss.

5. Cf. SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 418; WERNZ, *o. c.*, p. 639 ss. Vox *suffraganeus* nunc alio sensu auditur, sc. de illo Episcopo dioecesano qui sub Metropolitano constitutus est. Cf. de sensu vocis *suffraganeus*, DEVOTI, *o. c.*, p. 196; BENED. XIV, *o. c.* I. XIII, c. 14, n. 4.

R. Pontifici reservata¹. S. Congregationis Consistorialis tamen est ipsum constituendum proponere et actus constitutioni praevious peragere².

III. **Dotes.** Dum examine facto constiterit, quod coadjutor habeat qualitates ad munus episcopale requisitas, promovetur ad titulum alicujus ecclesiae *titularis*, ne duo simul unam eandemque sedem tenere, neve duo esse unius ecclesiae sponsi videantur.

IV. **Modus capiendae possessionis.** *Omnis* coadjutor ut canonicam sui officii possessionem capiat debet litteras apostolicas suae provisionis ostendere *Episcopo* actus humani compoti; si vero Episcopus actus humani sit impos, eas *Capitulo* ostendat; cui praeterea litteras semper praesentare tenetur Coadjutor cum futura successione et Coadjutor sedi datus (can. 353).

V. **Jura.** In statuendis coadjutoris juribus non tantum *finis*, seu causae cur datus sit, sed etiam *litterarum apostolicarum* praecipua ratio habenda est.

Quamobrem 1° Coadjutor *personae* datus a) tantum potest quantum definiunt litterae Apostolicae; b) nisi aliud in his caveatur, si datur Episcopo prorsus inhabili, habet omnia jura et officia episcopalia³; secus, tantum potest quantum Episcopus eidem commiserit (can. 351, § et 2). Inde si Episcopus *ratione praeditus* sit, id ipsi licet quod libeat et possit facere, nulla Coadjutoris consilio vel consensu adhibito. Quoad tamen potestatem alium prae Coadjutore delegandi disponit can. 351, § 3: « Quae Coadjutor potest et vult exercere Episcopus *habitualiter* alii ne deleget »⁴.

2° Coadjutor *sedi* datus a) potest in territorio ea quae sunt ordinis episcopalis⁵ exercere ex officio et etiam non requisito consensu Episcopi, excepta sacra ordinatione; b) in aliis rebus tantum potest, quantum eidem a S. Sede vel ab Episcopo fuerit commissum (can. 352). Sacrae igitur ordinationes reservantur proprio Episcopo, sed nihil obstat ne eas faciendas deleget Coadjutori.

VI. **Obligationes.** Hae correlativae sunt juribus suis. Inde decernit can. 351, § 4: « Coadjutor, justo impedimento non detentus, debet quoties fuerit a Coadjuto requisitus, pontificalia et alias functiones obire, ad quas Episcopus ipse teneretur ». Praeterea *omnis* Coadjutor, etiam Auxiliaris, tenetur eadem lege *residentiae* ac Episcopus. Ipsi non licet extra vacationum tempus, ad normam can. 338, nisi ad breve tempus,

1. Cf. supra n. 525. Cf. c. unic., in VI, III, 5; Conc. Trid., SS. XXV, c. 7, de ref.

2. Cf. can. 248, § 2.

3. Cf. cap. unic. in VI, III 5.

4. Cf. WERNZ, o. c., p. 649.

5. V. gr. confirmare, consecrare ecclesiam.

Coadjuto permittente, e dioecesi discedere (can. 354). Nec tamen Coadjutori prohibitum est ad longius tempus discedere, causa visitationis SS. Liminum vel assistentiae Concilio Provinciali, juxta canones 282, § 1; 342¹.

VII. **Cessatio officii.** 1° *Coadjutor cum jure successionis* statim ac vacat sedes episcopalis, absque nova collatione, propter verba *ex nunc prout ex tunc*, quae in talis coadjutoriae bulla occurrunt, proprius evadit dioecesis Episcopus, titulum ecclesiae *titularis* dimittit, et accipit titulum ecclesiae, cujus fit Pastor ordinarius, dummodo possessionem legitime ceperit, ad normam can. 353 (can. 355, § 1).

2° *Auxiliaris* officium cum Episcopi munere expirat, nisi aliud in literis apostolicis caveatur (can. cit., § 2).

3° Coadjutor *sedi* datus remanet in officio etiam vacante sede (can. cit., § 3).

4° Praeterea *Auxiliaris* est ad nutum R. Pontificis revocabilis; Coadjutor vero cum jure successionis licite revocari nequit, nisi propter causas canonicas; quia ipse vi sui tituli acquisivit jus ad beneficium et officium.

ARTICULUS II. — Chorepiscopi.

Auctores. GILLMANN, *Das Institut der Chorbischöfe im Orient*, München, 1903; ZEILLER, *Le chorévêque Eugraphus*, in *Rev. d'hist. ecclésiast.*, 1906, t. VII, p. 27 ss., 86 s.; DOM LECLERCQ, dans *Histoire des Conciles de Hefele*, t. I, p. 1197-1235; ejus. auct. artic. in *Dictionnaire de liturgie et d'archéologie chrétiennes*, v° *chorévêques*, col. 1423-1452; WERNZ, *o. c.* p. 635; SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 415 ss. Cf. etiam *Diction. de théologie catholique* v° *Évêques*, col. 1706 s.

705. — I. Origo. 1° In *Oriente*, cum religio christiana extra civitates etiam in pagis (γῶραι) et vicis (κῶμη). propagaretur, praefecti sunt regimini illarum ecclesiarum secundariarum chorepiscopi χορεπίσκοποι seu episcopi *vicani* aut *regionarii*. Illorum mentio prima occurrit saec. III², frequentius vero in conciliis saeculi IV³.

2° In *Ecclesia Occidentali*, circa medium saec. V cognoscuntur duo chorepiscopi; at tantum saec. VIII nomen et officium chorepiscopi in Gallia passim receptum est. Sub reformatione carolingica institutio chorepiscoporum extenditur praecipue in regionibus missionum⁴.

II. **Potestas.** 1° Inter eruditos quaeri solet num Episcopi, an tantum presbyteri fuerint. Videtur tenendum antiquos Chorepiscopos in *Ecclesia orientali* fuisse insignitos vero ordine episcopali. Exercitium hujus potestatis decursu saeculorum semper restrictum est et submissum consensui

1. Cf. BLAT, *o. c.*, p. 323.

2. Cf. EUSEBIUS, *Hist. Eccl.*, l. VII, c. 30, n° 6, in MIGNE, PG., t. XX, col. 713.

3. Cf. *Dict. de lit. et d'arch. chrét.*, v. c., col. 1425 ss.

4. *Ibid.*, col. 1443 ss.

episcopi civitatensis¹. In *Ecclesia Occidentali* reperiuntur chorepiscopi qui ordine episcopali insigniti sunt, praesertim ea aetate qua episcopos regionarios in convertendis gentilibus juvabant.

2° Varia erat eorum potestas pro varietate regionum et temporum. Praeerant ruris presbyteris et ecclesiis, easque visitabant, dabant litteras communionis clericis ruralibus², administrabant solemniter sacramenta³.

III. **Extinctio.** 1° In *Ecclesia Orientali* propter abusum notatim negligentiae et simoniae restricta est magis ac magis a Conciliis et Synodis potestas chorepiscoporum. Subsistunt ibi saltem usque ad saeculum VIII. Ab hoc tempore vices Episcopi ruri gesserunt Archidiaconi et Archipresbyteri; 2° In *Ecclesia Occidentali*, cum intra potestatis suae limites se non continerent, et jurisdictionem Ordinariorum non raro laederent, contra chorepiscopos, a tempore praesertim Caroli Magni, leges tulerunt capitularia et decreta Conciliorum et insurrexerunt Hincmarus Rhemensis et Pseudo-Isidorus, dum tamen eorum patrocinium suscepit Rabanus Maurus. Quo factum est ut ex saeculo X officium chorepiscoporum, vix retento nomine, fere penitus extingueretur⁴.

CAPUT III.

DE SYNODO DIOECESANA.

Fontes. Can. 356-362; Synodus dioecesis Miniatensis, 1919, Ad Claras Aquas, 1920; Synodus dioecesis Suessanae, 1920, Catanae, 1920; Pisanae Ecclesiae Synodus XI, 1920, Torino, 1921; Synodus dioecesis Argentinensis (Strasbourg), 1921, *Bull. ecclésiast. de Strasbourg*, 1921, t. XL, p. 226 ss., 259 ss., 291 ss., etc.

Auctores. BENED. XIV, *De Syn. dioecesana*; PHILLIPS, *Die Diöcesan-synode*, Freib.-Br., 1849; BOUX, *Tractatus de episcopis et synodo dioecesana*, Paris, 1859; SAVAGNONE, *Le origini del sinodo diocesano e l'« Interpretatio » alla c. 23, Th. (Cod. Theodos.) XVI, 2*, Palerme, 1910⁵; WERNZ, *o. c.*, p. 729; SANTI-LEITNER, *o. c.*, t. I, p. 357; CLAEYS-BOUUAERT, *o. c.*, p. 81; SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 450; HEINER, *o. c.*, p. 383; TIROZZI, *Il sinodo diocesano*, Aversa, 1915; BLAT, *o. c.*, p. 324 ss.; *Collat. Namurcen.*, 1921-1922, t. XVI, p. 34 ss. Cf. etiam *The Ecclesiastical Review*, 1907, t. XXXVI, p. 113 ss.

ARTICULUS I. — Notio Synodi dioecesanae et indictionis tempus.

706. — I. **Notio.** Synodus dioecesana, quae etiam vocatur *Concilium episcopale*, *Concilium Episcopi*, *Capitulum* aut *Concilium synodale*, *Congregatio synodalis*, etc., est legitima congregatio ab Episcopo coacta ex presbyteris et clericis sibi subditis, aliisve qui ad eam accedere tenentur, in qua de iis tantum agendum est quae ad particulares cleri populiue dioecesis necessitates vel utilitates referuntur (can. 356, § 1)⁶.

1. Cf. *Dict. de lit. et d'arch. chrét.*, v. c., col. 1435 ss.

2. DEVOTI, *o. c.*, p. 198 s.

3. *Dict. de lit.*, v. c., col. 1439 s., 1447 ss.

4. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 637 s.; *Diction. de lit. et d'arch. chrét.*, l. c., col. 1450 s.

5. Cf. *Rev. d'hist. ecclés.*, 1911, t. XII, p. 395.

6. Cf. BENED. XIV, *o. c.*, l. I, c. 1, n° 4. Quoad historiam, cf. WERNZ, *o. c.*,

707. — II. Tempus convocationis. 1° *Disciplina anterior.* Antiquitus Synodus dioecesis bis in anno celebranda erat¹. Deinde semel dumtaxat cogi coepit, idque probavit Concilium Lateranense IV, sub Innocentio III². Hanc eamdem disciplinam sanxit Tridentinum³.

Convocari itaque debebat Synodus dioecesis *singulis annis* et Episcopi qui absque legitimo impedimento eam habere negligebant, praeter reatum inobedientiae, incurrerant suspensionem ab officio, ferendae sententiae. Ita Ben. XIV⁴, qui tamen admittebat decretum Tridentinum posse *contraria consuetudine nonnihil* emolli et temperari. Illa lex, regimini dioecesis tantopere proficua⁵, nunquam fuit abrogata; imo pluribus declarationibus Pii IX, Leonis XIII et Pii X memorata et commendata⁶. Tamen hujus obligatio non adeo stricte a S. Sede urgebatur⁷. Complures Episcopi indulta apostolica obtinuerunt quibus facilius redderetur Synodi celebratio, sive quoad solemnitates, sive quoad frequentiam, sive quoad numerum eorum qui vocandi erant⁸. Quibus indultis praeterea commendabantur praxes, quae alibi etiam absque positiva S. Sedis concessione introductae fuerunt et quibus supplebatur utilitati synodi⁹. Variis de causis a longo jam tempore in Belgio¹⁰ habitae non fuerunt Synodi dioecesanae, excepta Synodo Leodiensi an. 1851, Mechliniensi an. 1872 et Tornacensi an. 1899; iis

p. 731; SAEGMUELLER, *o. et l. c.*; juxta SAVAGNONE, *o. c.*, origo Synodorum dioecesanarum invenienda est in Hispania Visigothorum. Hujus institutionis prima mentio habetur in *Interpretatione* facta a Breviario Alarici, a. 506, capitis 23 Codicis Theodosiani XVI, 2.

1. Cf. Grat. c. 2, Dist. XVIII; WERNZ, *o. c.*, p. 731 s.

2. C. 25, X, v, 1.

3. Sess. XXIV, c. 2, de ref. Cf. RICHTER, ed. cit., p. 328.

4. O. c. l. I, c. 6, n° 5.

5. Cf. HEINER, *o. c.*, p. 384; CLAEYS-BOUUAERT, *o. c.*, p. 82.

6. Cf. CLAEYS-BOUUAERT, *o. c.*, p. 86 ss., ubi tota quaestio de vigente ante publicatum codicem praxi optime exponitur. Inter recentiores actus pontificios, cf. *Ordo servandus in relatione de Statu ecclesiarum*, S. C. Consist., 21 dec. 1909, art. 30, AAS., t. II, p. 20; Schema in Conc. Vaticano de synodis dioecesanis exaratum « canonicas sanctiones ac nominatim concilii Tridentini decretum de hujusmodi coetibus celebrandis, fideliter ab omnibus servari » praecepit, saltem singulis trienniis, nisi ab Apostolica sede congrua provisio fuerit postulata et obtenta. Cf. MARTIN, *Omnium Conc. Vatic... documentorum collectio*, p. 133 s., Paderborn, 1873.

7. In approbatione relationum quas de statu dioeceseos Episcopi facere debent S. C. Conc. non insistebat ut absolute servaretur lex Trid., sed episcopos hortabatur ut Synodum dioecesanam celebrarent quoties viderint expedire bono spirituali dioeceseos. Cf. SANTI-LEITNER, *o. c.*, p. 359; CLAEYS-BOUUAERT, *o. c.*, p. 86.

8. Cf. CLAEYS-BOUUAERT, *o. c.*, p. 86 ss. Cf. *caus. Mariannen.* C. Conc., 27 jul. 1905, ap. *Anal. eccles.*, 1905, t. XIII, p. 326 s.

9. Cf. CLAEYS-BOUUAERT, *o. c.*, p. 89 s.

10. In Concilio Vaticano Episcopi Belgii mentem suam hac de re his verbis aperuerunt: « Synodus dioecesis annue celebrari potest et utilissime celebratur in Belgio, dum apices juris non omnino servari debeant nec omnes debeant vocari qui curam habent animarum »; ideo postulant: « Ut in dioecesibus in quibus usus invaluit vel induci potest, ut Synodus dioecesis quotannis celebretur ab Episcopo, vocatis canonicis ecclesiae cathedralis, decanis christianitatum et examinatorebus synodalibus, haec agendi ratio servetur ». Cf. LAEMMER, *Zur Codification des canonischen Rechts*, p. 126 ss., ubi et postulata aliorum Episcoporum inveniuntur.

aliquo modo suppletur per *Congregationes Decanorum* (Congregationes Prosynodales)¹, quae singulis annis celebrantur, postquam ipsi Decani suos parochos apud se congregaverint²; per *exercitia spiritualia*, quibus scopus Synodi, quoad ea quae spectant ad cleri reformationem ejusque zeli pastoralis et ecclesiastici spiritus renovationem, abunde obtineri potest; dein per *Conferentias* seu *Collationes*, quibus studia foventur.

2° Disciplina vicens. Synodus dioecesana celebranda est *decimo saltem quoque anno*. Si episcopus plures administrat dioeceses, potest *unam* tantum dioecesanam Synodum ex omnibus dioecesibus convocare (can. 356).

ARTICULUS II. — Convocatio, praesidentia Synodi dioecesanae.

708. — I. Jus convocandi et praesidendi. 1° Ex ipsa Synodi natura liquet utrumque *Episcopo residentiali* competere; celebratio enim Synodi intrinsece pertinet ad curam pastorem dioecesis, quae apud Episcopum residet.

« Jus cogendi Synodum dioecesanam, ait Ben. XIV³, est adeo proprium Episcopi, ut ad eam cogendam non sit ei necessarius cujusquam alterius consensus, puta Archiepiscopi seu Metropolitan, cui forte subijciatur⁴ ». Sin vero Episcopus personaliter impediatur Synodum celebrare, potest et debet id praestare per procuratorem, aut Vicarium suum, ad hoc speciali mandato instructum; nam can. 356, ut olim Tridentinum, loquitur *impersonaliter*: « In singulis dioecesibus celebranda est dioecesana Synodus ».

2° Hoc jus competit: a) Episcopo diocesano, etiam simpliciter confirmato, obtentis et exhibitis, si non sit Cardinalis, Bullis provisionis; Archiepiscopo etiam ante pallii receptionem⁵; b) *Vicario Generali*, si speciale ad hoc mandatum ab Episcopo receperit; non autem *Vicario Capitulari* (can. 357); c) *Vicario Apostolico*, at nullum ei est praefinitum tempus pro Synodi celebratione; d) *Administratori Apostolico* permanenti constituto; constitutus ad tempus nequit Synodum celebrare, nisi facultas ei expresse concedatur (can. 315)⁶; e) *Praelatis inferioribus*, seu Ordinariis nullius (can. 323, § 1)⁷.

1. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 730 s.; VON SCHERER, *o. c.*, t. I, p. 684, nota (34); HILLING, *Neubildung auf dem Gebiete des kirchl. Verfassungsrechts (Bischöfs, u. Dechantenkonferenzen)*, in *Arch. f. kath. Kr.*, 1913, t. XCIII, p. 529 ss.

2. Cf. *Statuta Dioec. Brug.*, p. 73.

3. *De Syn.*, l. II, c. 5, n° 1; coll. hac de re l. I, c. 11; l. II, c. 5 et 6, n° 4; c. 8, n° 3; c. 9, n° 6.

4. Nec indiget Episcopus consensu capituli. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 733, nota (20).

5. Cf. WERNZ, *o. et l. c.* Nec obstat can. 275.

6. Cf. supra, n. 650.

7. Cf. supra, n. 654.

709. — II. **Locus.** Celebranda est in *ecclesia cathedrali*, nisi aliud rationabilis causa suadeat (can. 357, § 2). Quare liceret Episcopo eam etiam extra dioecesim cogere de consensu tamen Ordinarii loci ¹.

710. — III. **Forma convocationis.** « Maxime conveniens est edictum publicum rite promulgatum, in quo enumeratis singulis gradibus clericorum ad Synodum convocatis, et tempore locoque accurate indicatis, in fine forte per clausulam generalem omnes invitantur, qui de jure et consuetudine Synodo intervenire possunt et debent ² ».

711. — IV. **Jus et obligatio accedendi** ³.

1° *Debent ad Synodum vocari eique interesse* (can. 358, § 1) : *a*) Vicarius Generalis ; *b*) Canonici titulares ecclesiae cathedralis aut, his deficientibus, consultores dioecesani ; *c*) Rector Seminarii dioecesani saltem majoris ; *d*) omnes Vicarii foranei ; *e*) Deputatus uniuscujusque collegialis ecclesiae a capitulo ejusdem ecclesiae e gremio eligendus ; *f*) Parochi civitatis in qua Synodus celebratur ; *g*) Unus saltem parochus ex unoquoque vicariatu foraneo eligendus ab omnibus qui curam animarum actu inibi habeant ⁴ ; *h*) Abbates de regimine (ii sc. qui actu jurisdictionem habent) et unus e Superioribus cujusque religionis clericalis qui in dioecesi commorentur, designatus a Superiore provinciali, nisi domus provincialis sit in dioecesi et Superior provincialis interesse ipse maluerit.

2° *Vocari possunt*, si Episcopus opportunum judicaverit, alii quoque et etiam omnes canonici (collegiatae ecclesiae, aut honorarii), parochi, Superiores religiosi, imo et singuli dioecesis sacerdotes *saeculares*, iis tamen exceptis qui necessarii sunt ne in paroeciis animarum cura desit (can. 358, § 2).

Hi invitati, interesse non debent ⁵, ut clare innuitur in textu canonis 358. Tamen *per accidens* cogi possent, si v. gr., in Synodo agendum esset de aliqua re concernenti eos qui in § 2 canonis enumerantur. Hoc autem casu in ipsa Synodi convocatione obligatio accedendi data ratione notificanda est ⁶.

Nota. « Iis qui ad Synodum venire *debent*, si legitimo impedimento

1. Cf. BENED. XIV, *o. c.*, l. I, c. 5, n° 2 et 3.

2. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 737.

3. Quoad jus antierius, cf. DE BRABANDERE-VAN COILLIE, *o. c.*, ed. 8, n. 378 ; BENED. XIV, *o. c.*, l. III ; CLAEYS-BOUUAERT, *o. c.*, p. 83 ss.

4. Parochus electus debet pro tempore absentiae vicarium substitutum sibi sufficere ad normam can. 465, § 4, (can. 358, § 1, 7°).

5. Cf. FERRERES, *o. c.*, n. 667 ; in sensum contrarium VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 339.

6. Cf. S. C. C., in *Nucerina*, 20 dec. 1817, ap. BLAT, *o. c.*, p. 330.

detineantur ¹, non licet mittere *procuratorem* ² qui eorum nomine Synodo intersit; sed Episcoporum de impedimento certiore faciant » (can. 359, § 1).

712. — V. Poenae in eos qui ad Synodum accedere negligunt. Ii qui Synodo adesse tenentur, si, nulla rationabili causa excusante, negligentes fuerint, compelli possunt et puniri justis poenis, etiam per censuras, ad arbitrium Episcopi ³. Attamen *religiosos exemptos*, etsi obligatos et negligentes, nequit Episcopus cogere et punire, nisi parochi sint et qua tales teneantur Synodo adesse ⁴ (can. 359, § 2).

713. — VI. Jura eorum qui Synodo intersunt.

1° Synodus dioecesis ut *collegium* seu corpus quoddam morale potestatem legiferam non habet ad instar Concilii provincialis; inde unicus est in Synodo legislator *Episcopus*; ceteri omnes, etiam canonici Ecclesiae cathedralis, votum tantum consultivum habent (can. 362). Idem jus suffragii habent qui ad arbitrium Episcopi vocantur, nisi aliud expresse in invitatione caveatur (can. 358, § 2). Attamen relate ad designationem examinatorum synodaliū, parochorum consultorum et iudicum synodaliū votum non tantum consultivum sed *deliberativum* habent convenientes ad Synodum; praefati enim propositi ab Episcopo debent a Synodo *approbari* ⁵ (can. 385, § 1; 1574, § 2).

In Synodo dioecesis ergo *solus Episcopus* est legislator; ipse suo nomine decreta facit, subscribit et promulgat, et quamvis adstantium consilium exposcat, non tamen generatim cogitur illud sequi. — Attamen si, *inconsulto Synodo*, novas constitutiones ediderit, easque in Synodo qua synodales promulgaverit, illae profecto, utpote deficientes a norma a jure praescripta, firmitate carebunt; quamvis si justae et rationabiles deprehendantur, sanari queant a S. Congr. Conc. ⁶.

2° *Errores*. Consequenter graviter errant a) Gilbert et alii qui affirmant, clericis quoque in Synodo dioecesis suffragium decisivum competere; b) Pseudo-Synodus Pistoriensis an. 1786, quae similem errorem propu-

1. Cf. BENED. XIV, *o. c.*, l. III, c. 12 n. 1-4; WERNZ, *o. c.*, p. 736.

2. BENED. XIV, *o. c.*, l. III, c. 12, n° 7; cf. WERNZ, *o. c.*, p. 736 nota (36); CLAEYS-BOUUAERT, *o. c.*, p. 91. — BENED. XIV, *o. et l. c.*, c. 9, n° 8 examinat quaestionem num laici ad synodum sint invitandi.

3. Cf. c. 9, X, l. 33.

4. Cf. Trid. Sess. XXIV, c. 2 de ref.; BENED. XIV, *o. c.*, l. III, c. 1, n. 11 ss.

5. Attendendum etiam venit quod in certis materiis *consensus Capituli* ab Episcopo expeti debeat.

6. Cf. can. 105; BENED. XIV, *o. et l. c.*, c. 12, n° 6 et 7; l. XIII, c. 1, n° 16; CLAEYS-BOUUAERT, *o. c.*, p. 78 ss.; SANTI-LEITNER, *o. c.*, p. 359.

gnat prop. IX et X ; c) Hirscher¹, Haiz², alique plures in Germania, et nonnulli in Gallia, qui clericis, praesertim parochis, nimiam tribuebant potestatem, tum intra, tum extra Synodum, in detrimentum auctoritatis episcopalis³.

ARTICULUS III. — Negotia in Synodo tractanda.

714. — I. In genere. Cum omnes leges quibuscumque particularibus loci et temporis necessitatibus aut utilitatibus congruere nequeant, « rem nedum difficilem, ait Ben. XIV⁴, sed plane impossibilem aggredieremur, si in animo nobis esset, cuncta singillatim exponere, quae in dioecesanis Synodis constitui possunt... Solum itaque generatim asserimus, debere Episcopum in sua Synodo constituere, quae ad vitia coercenda, virtutem promovendam, depravatos populi mores reformandos, et ecclesiasticam disciplinam aut restituendam aut fovendam, necessaria et utilia esse judicaverit »⁵.

715. — II. In specie. Praeterea plures causas in Synodo tractandas speciatim indicat Ben. XIV, in variis locis operis *De Syn.* ; nimirum : a/ generale cleri scrutinium seu generalis inquisitio de vivendi ratione totius cleri ; b/ casuum reservationem⁶ ; c/ solutionem cathedratici⁷ ; d/ taxationem stipendii missarum⁸ ; e/ acceptionem rationum administrationis seminarii, si haec in Synodo fieri consuevit ; f/ monitiones aliquas circa specialia capita ; g/ statuta de regularibus, debito tamen observato modo ; h/ approbationem⁹ examinerum synodaliū, parochorum consultorum et iudicum synodaliū¹⁰ ; i/ designationem iudicum querelarum et excusationum quae in Synodo oriuntur ; j/ deputationem testium synodaliū quorum officium est dioecesim subinde perillustrare, atque animadvertere an quidquam alicubi contra Synodi decreta fiat, et omnia in futura Synodo Episcopo referre, etc.

1. In opere prohibito decr. 25 oct. 1849. « *Die kirchliche Zustände der Gegenwart* », Freiburg, 1849.

2. In opere prohibito eod. decreto « *Das kirchliche Synodal-Institut* », Freiburg, 1849.

3. Cf. SIBOUR, *Inst. diocésaines*, t. II, p. 324-338, Paris, 1845 ; *Mélanges théol.*, 6e sér., p. 238 ss.

4. O. c., l. VI, c.1, n° 1.

5. Cf. etiam can. 356.

6. Cf. can. 895 ; Trid. Sess. XIV, c. 7.

7. Praefinire *taxam* cathedratici est Concilii Provincialis aut Conventus Episcoporum provinciae ecclesiasticae (can. 1507, § 1).

8. Cf. can. 831, § 1.

9. Cf. supra, n° 713.

10. Erant illi quos, ad praescriptum Tridentini, Episcopus *de consilio Synodi* olim designabat, ut S. Sedes illis causas levioris momenti extra Urbem iudicandas committeret ; nunc sunt iudices delegati ab Episcopo in litibus iudicandis.

Quamvis *haec fere omnia etiam extra Synodum facere possit Episcopus*, melius tamen est ut in Synodo fiant ; tum ut libentius suscipiantur, tum ut plenius innotescant.

ARTICULUS IV. — Modus Synodum celebrandi.

716. — *Modus celebrandi Synodum dioecesanam* describitur in Pontificali Romano et respicit :

1° Facienda ante Synodum¹.

« Episcopus, si id ipsi expedire videatur, opportuno ante Synodum tempore, unam vel plures e clero civitatis et dioecesis *commissiones* nominet, seu coetus virorum qui res in Synodo tractandas parent. Ante Synodi sessiones Episcopus omnibus qui convocati sunt et convenerunt, decretorum schema tradendum curet (can. 360).

2° Ordinem sedendi². Singulis sua sedes assignatur juxta uniuscujusque dignitatem, vel si aequalis officii sint, juxta antiquitatem promotionis aut aetatis. Notetur autem, Capitulum, si collegialiter adsit, omnes alios praecedere ; si per deputatos tantum venerit et adsint Abbates, hos Praelatos regulares primam sedem occupare post Vicarios Generales³.

3° Indumenta eorum qui intersunt⁴.

4° Publicas supplicationes, missas, allocutiones, sermones⁵.

5° Legenda in Synodo et fidei professionem⁶.

6° Officiales Synodi, quorum praecipui sunt : *a/ promotor* unus, vel duplex arbitrio Episcopi, cujus munus est urgere actiones synodales, seu insistere, ut omnia quae in Synodo facienda sunt, celeriter et fructuose perficiantur ; *b/ secretarius* ; *c/ notarius* ; *d/ duo* saltem *magistri caeremoniarum*, quorum alter Episcopo inserviat, alter promotoribus et secretario, et uterque toti actioni synodali ; *e/ confessarii* cleri vel etiam *concionatores*, nisi forte Episcopus velit id muneris (concionandi) in se suscipere⁷ ; *f/ tandem procurator cleri*, qui nomine omnium in Synodo exponit quae sint cleri dioecesani vota et postulata⁸.

7° Durationem, quae arbitrio Episcopi relicta est, ita ut vel una dies sufficiat. Juxta Pontificale solet Synodus celebrari tribus sessionibus et totidem diebus.

Praeter has solemnes sessiones sunt et aliae sessiones praeparatoriae. De quibus disponit can. 361 : « Propositae quaestiones omnes, praesidente vel per se vel per alium Episcopo, liberae adstantium disceptationi in sessionibus praeparatoriis subjiciantur ». Praeterea addi possunt coadunationes particulares, quae et commissiones vocantur, et aliquibus dumtaxat constant membris. Unaquaeque commissio deliberat de aliqua

1. Cf. BENED. XIV, o. c., l. V, c. 1, et l. VI, c. 1.

2. *Ibid.*, l. III, c. 10.

3. Cf. can. 370, cf. n° 731.

4. BENED. XIV, o. et l. c., c. 11.

5. *Ibid.*, l. V, c. 1.

6. *Ibid.*, c. 2. Cf. can. 1406, § 1, 1°.

7. BENED. XIV, o. c., l. IV, c. 1 et 2.

8. *Ibid.*, l. c., c. 1, n° 4 ; CLAEYS-BOUUAERT, o. c., p. 94 s.

quaestione speciali, sensumque suum aperit. In congregationibus generalibus exquirat Episcopus, si ita ipsi placeat, sensum totius Synodi, salutaria monita et exhortationes ad universum clerum dirigit, etc.

ARTICULUS V. — Subscriptio, promulgatio et auctoritas statutorum synodaliū.

717. — I. Subscriptio. « Quoniam in dioecesana Synodo nullus est, *practer Episcopum*, qui jurisdictionem habeat et potestatem ferendi leges... ; manifeste exinde conficitur, solius Episcopi, alteriusve qui ejus loco Synodo praesit, esse, synodales constitutiones sua firmare subscriptione¹. » Quod expresse confirmat can. 362.

718. — II. Promulgatio. Modus, quo promulgatio constitutionum sit facienda, *non est speciatim a jure definitus*² : iste modus ab Episcopo determinatur, prout statuta dioecesana respiciant populum vel solum dioecesis clerum. Si synodales constitutiones in ipsa Synodo promulgentur, eo ipso obligare incipiunt, nisi aliud expresse caveatur (can. 362).

Non est itaque necesse, quemadmodum pro Concilio provinciali requisitum comperimus, *ut constitutiones praevis Romae recognoscantur* ; nulla enim juris, sive scripti, sive non scripti, dispositio talem recognitionem imperat.

719. — III. Auctoritas statutorum synodaliū. 1° *Subjectum legis.* Facta synodaliū statutorum promulgatione, statim ligant *quotquot incolunt Episcopi dioecesim*, qui earum notitiam quoquo modo habuerint, nisi speciali privilegio ab ejusdem subtrahantur jurisdictione. Quin etiam regulares, eorum exemptione non obstante, parere coguntur dioecēsanae Synodi sanctionibus, in iis quae respiciunt curam animarum, sacramentorum administrationem, aliaque omnia in quibus subsunt jurisdictioni Episcopi³.

2° *Appellatio* autem contra constitutiones synodales non datur sed *recursus* tantummodo de quo cognoscunt exclusive Sacrae Congregationes, et plerumque cum solo effectu devolutivo ; quia ad unum saepius collineant scopum, correctionis nimirum et reformationis morum, in qua materia sacri canones non admittunt nisi recursum in devolutivo⁴. Idem dicendum est de illis decretis quae de jure communi regulares etiam afficiunt⁵.

1. BENED. XIV, o. c., l. XIII, c. 2, n° 1.

2. *Ibid.*, o. et l. c., c. 4, n° 1.

3. *Ibid.*, n° 5 ss. Cf. *Index analytico-alphabeticus Codicis*, v° *religiosi*.

4. BENED. XIV, o. c., l. XIII, c. 5, n° 12. Cf. can. 1601.

5. Cf. Const. Leon. XIII, *Romanos Pontifices*, 8 maii 1881.

3° *Duratio et cessatio obligationis*. Per se autem perseverat obligatio constitutionum synodaliū, donec revocentur ab Episcopo legislatore, vel ejus successore.

Praeter revocationem illam, abrogari possunt, ex toto vel pro parte, *per contrariam consuetudinem* quadraginta annorum ¹.

Tandem manente obligatione in communi, potest quis a constitutionis synodalis vinculo subduci per dispensationem impetratam ab Episcopo, vel ejus successore ².

4° *Gravitas obligationis* statutorum synodaliū dependet ab ipsa materia et ab intentione legislatoris, juxta principia generalia de obligatione legis.

CAPUT IV.

DE CURIA DIOECESANA.

720. — I. Curiae dioecesanae notio. In regimine totius dioeceseos graviora sunt et ampliora Episcopi munera, quam ut valeat *per se ipsum* omnia explere. Hinc omni tempore in Ecclesia fuerunt *officiales*, qui ope vel consilio, in regenda dioecesi Episcopo praesto essent. Huc pertinebant olim *Archidiaconi* et *Archipresbyteri*; huc pertinent hodie *Vicarius generalis, officialis, cancellarius, promotor justitiae, defensor vinculi, synodales judices et examinatores, parochi consultores, auditores, notarii, cursores et apparitores* (can. 363, § 2). Harum personarum complexio quae Episcopo, aliive qui, loco Episcopo, dioecesim regit ³, opem praestant in regimine *totius* ⁴ dioecesis vocatur curia dioecesana (can. 303, § 1).

721. — II. Nominatio et obligationes. 1° Omnes praedicti, sive officium stricte dictum implent, uti Vicarii Generales et Officiales, sive officium late dictum seu munus exercent, uti notarii et cursores, *scripta nominatione* ⁵ ab Episcopo constituuntur (can. 364, § 1).

2° « Nominati debent: a) In manibus Episcopi *jusjurandum* praestare de munere fideliter exercendo, quavis personarum acceptione posthabita ⁶; b) Negotia ad se spectantia sub auctoritate Episcopi tractare ad

1. Cf. supra, n. 284.

2. BENED. XIV, *o. et l. c.*, n° 1-8.

3. Cf. supra, n. 649, de administratoribus Apostolicis; n. 704, de Episcopis Coadjutoribus et Auxiliariis; et infra cap. VII, de sede impedita aut vacante ac de Vicario Capitulari.

4. Ita illi officiales administrationis dioecesanae distinguuntur a Decanis et ab aliis delegatis Episcopi particularibus.

5. Cf. can. 159, vide supra, n. 405.

6. Cf. Trid. Sess. XXIV, c. 18, de ref.; Decret. S. C. Consist. *Maxima cura*, 3 oct. 1910, can. 7, ap. AAS., t. II, p. 854; Decret. ejusd. Congr., 15 febr. 1912, *ibid.*, t. IV, p. 141.

normam juris ; c) Secretum servare intra fines et secundum modum¹ a jure vel ab Episcopo determinatum » (can. 364, § 2).

722. — III. Ordo tractationis. De officiali, promotore justitiae, defensore vinculi, iudicibus synodalibus, auditoribus, cursoribus et apparitoribus, utpote omnibus pertinentibus ad judicia, dicetur infra in libro IV, tit. II, cap. 1 *de tribunali ordinario primae instantiae*. De archipresbyteris agetur infra in cap. VIII *de vicariis foraneis*. Restat hic dicendum : 1° de archidiacono ; 2° de vicario generali ; 3° de cancellario aliisque notariis et de archivo episcopali ubi istorum officialium acta conservantur ; 4° de examinadoribus synodalibus et parochis consultoribus.

ARTICULUS I. — De Archidiacono.

Auctores. THOMASSIN., *Vetus et nova Eccles. discipl.*, P. I, l. 2, c. 17 ss.; P. III, l. 2, c. 32 ss.; DEVOTI, *o. c.*, p. 214 ss.; SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 419 s., (ubi bibliographia invenietur) ; HINSCHIUS, *o. c.*, t. II, p. 183; WERNZ, *o. c.*, p. 573, 615 ss.; SCHROEDER, *Entwicklung des Archidiaconats bis zum 11 Jahrhundert*, Augsburg, 1890; LEDER, *Die Diakonen der Bischöfe u. Presbyter und ihre urchristlichen Vorläufer* (Kirchenr. Abh. Stutz.), Stuttgart, 1905; BAUMGARTEN, *Geschichte und Recht des Archidiaconates der oberrheinischen Bistümer* (Kirchenr. Abh. Stutz.), Stuttgart, 1907; MUELLER, *Die bischöflichen Diözesanbehörden, insbesondere das bischöfliche Ordinariat* (Kirchenr. Abh. Stutz.), Stuttgart, 1905; HILLING, *Die bischöfl. Banngewalt, der Archipresbyterat und der Archidiaconat in den sächsischen Ländern*, in *Arch. f. kath. Kr.*, 1900, t. LXXX, p. 80 ss., 323 ss., 443 ss.; 1901, t. LXXXI, p. 86 ss.; SCHOOLMEESTERS, *L'Archidiaconé de Campine en 1400*, in *Analectes pour servir à l'histoire ecclés. en Belg.*, 1906, 3° sér., t. II, p. 289 ss.; *Diction. de lit. et d'archéol. chrét.*, v° *archidiacre*; WERMINGHOFF, *Die Verfassungsgeschichte der deutschen Kirche im Mittelalter*, 2 Auflage, Leipzig, 1913; KRIEG, *Der Kampf der Bischöfe gegen die Archidiakone im Bistum Würzburg* (Kirchenr. Abh. Stutz.), Stuttgart, 1914.

723. — I. Notae historicae. 1° Inter diaconos, praepositos administrationi bonorum ecclesiasticorum, jam saeculo IV apud ecclesiam episcopalem eminet quasi princeps eorum *archidiaconus*. Ratione habita meritorum, ab Episcopo ut plurimum² eligebatur. Ordine inferior erat presbyteris et archipresbyteris, jurisdictione tamen superior³. Amplissima erat ejus potestas quae omnia fere, exceptis sacramentalibus muneribus, presbyteris et archipresbyteris reservatis, comprehendebat. Archidiaconus enim erat collector, administrator et distributor oblationum ; quos nosset dignos

1. Cf. v. gr., pro examinadoribus, consultoribus et notariis, can. 2144 ; decreta cit. p. 179, in nota 6. Vide BLAT, *o. c.*, p. 334 s.

2. Cf. DEVOTI, *o. c.*, p. 214 s.; *Dict. de lit. et d'archéol. chrét.*, l. c., col. 2734 s., ubi adhuc propugnatur opinio juxta quam, saltem in aliquibus ecclesiis, archidiaconus fieret qui antiquior erat ordinatione.

3. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 675 nota (2). Postea facti sunt presbyteri. Notissima est epistola Hincmari Rhemensis ad archidiaconos presbyteros (a. 877), ap. MIGNE, PL., t. CXXV, col. 801.

et idoneos ad ordines et beneficia Episcopo praesentabat ; ipse invigilabat disciplinae et correctioni inferiorum clericorum. Quare merito manus et oculus Episcopi appellabatur¹.

2° Initio haec omnia mandato arbitrioque Episcopi gerebantur. At, cum jam ex saeculo VI in Gallia praeter *archidiaconum majorem* seu civitatis, qui plerumque praepositus factus est capituli, creati fuerint *archidiaconi minores* seu rurales cum jurisdictione in proprio et determinato territorio, sequentibus saeculis in variis regionibus inducta fuerit divisio dioecesium in archidiaconatus²; inde factum est ut a saeculo XI passim consideraretur jurisdictio archidiaconorum ut *ordinaria*, ita ut archidiaconi non essent ad nutum Episcopi revocabiles, sed tanquam Vicarii *nati*, sive dati a jure, jurisdictionem propriae dignitati annexam consecuti sint, eamque inferiorem quidem, distinctam tamen ab Episcopi jurisdictione. Erant iudices ordinarii primae instantiae ; idcirco a sententiis archidiaconi ad Episcopum appellari poterat. Gaudebant amplissima potestate administrativa, quam in visitatione³ praesertim exercebant. Suspensa vel extincta jurisdictione Episcopi, non suspendebatur, nec cessabat jurisdictio archidiaconi.

3° Tanta sua potestate saeculis XII et XIII abusi sunt archidiaconi ita ut subditis suis essent molesti, auctoritati Episcoporum periculosi. Ideo Episcopi eorum potestatem paulatim ad se revocarunt, sibi constituendo officiales magis a nutu suo dependentes, tum pro civitate (*Officialis principalis* sive *urbicus*), tum per dioecesim (*Officiales foranei*)⁴.

II. **Jus vigens.** Remanserunt archidiaconi tamen ut Capitulorum dignitates ; sed nunc temporis omne ipsorum munus eo redactum est, ut provideant recto ordini chori cathedralis, ut adsint Episcopo generales ordinationes habenti, vocentque clericos qui ad ordines promovendi sunt. Est igitur hodie dignitas archidiaconalis titulus honorificus annexus praebendae canonicali, qui tribuit aliquam praeeminentiam sine jurisdictione.

ARTICULUS II. — De vicario generali.

Auctores. Vide supra, n. 723 ; FEYER, *Jus. can.*, l. V. *De vicariis episcoporum*, etc., p. 1 ss.; WERNZ, *o. c.*, p. 615 ss., SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 420 ss.; LAURENTIUS, *o. c.*, p. 163 ss.; HEINER, *o. c.*, p. 327 ss.; KOBER, *Études sur le vicaire général*, in *Analecta juris pontificii*, 1858, t. III, p. 853 ss.; FOURNIER, *Les officialités au moyen âge. Études sur l'organisation, la compétence et la procédure des tribunaux ecclésiastiques ordinaires en France de 1128 à 1328*, Paris, 1880 ; SCHMALZ, *De instituto officialis sive vicarii generalis Episcopi*, Vratislaviae, 1899 ; D. JOUSSE, *Traité de la Juridiction des officiaux*, Paris, 1769 ; U. STUTZ, *Der Geist des Codex juris cano-*

1. Cf. c. 6, D. XCIII ; c. 1. *De officio archidiaconi*, X, 1, 23.

2. Circa convenientiam divisionis territorialis civilis et ecclesiasticae, vide SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 421 ; VON SCHERER, *o. c.*, p. 605, nota (41).

3. Cf. KOENINGER, *Die Sendgerichte in Deutschland*, t. I, München, 1907 ; ejusd. auct. *Quellen zur Gesch. der Sendgerichte in Deutschland*, München, 1910 ; FROHN, *Das Sendgericht zu Aachen bis zur Mitte des 17. Jahrh.*, Aachen, 1913.

4. A Trid. subducta est archidiaconis jurisdictio primae instantiae in causis matrimonialibus et criminalibus clericorum (Sess. XXIV, c. 20, de ref.), et potestas excommunicandi (Sess. XXV, c. 3, de ref.)

nici, p. 281-338 (Kirchenr. Abh., ed. U. STUTZ, fasc. 92-93), Stuttgart, 1918; BLAT, o. c., p. 335 ss.; FERRERES, o. c., n. 670 ss.; PRUEMMER, o. c., p. 172; VERMEERSCH-CREUSEN, o. c., n. 343 ss.; Collat. Gandaven., 1921-1922, t. VIII, p. 128 ss.

724. — Notae historicae. 1° « Vicarius est ille, qui in alterius locum suffectus, ejus vices gerit. Haec gestio vel ad divina celebranda officia vel ad jurisdictionem exercendam committitur.

« In prima specie habemus *Vicarios beneficiales*, seu, ut alii dicunt, in divinis, de quibus agitur toto fere titulo 28 L. I *Decretalium* Gregorii IX, *De officio Vicarii*. Hi ad regendum beneficium loco beneficiati principalis, vel paroeciam loco rectoris, ad tempus aut in perpetuum constituuntur; et si in perpetuum sint constituti, veri sunt beneficiati.

« In secunda autem specie habemus *vicarios jurisdictionis*, qui alterius jurisdictionem voluntariam et contentiosam in foro externo exercent; cujusmodi sunt Metropolitanorum et Episcoporum Vicarii, qui non beneficium, sed tantum officium cum dignitate conjunctum habere dicuntur¹ ».

2° Ex canonum sententia Episcoporum Vicarii alii sunt *nati*, et alii sunt *dati*. Vidimus supra archidiaconos esse inter vicarios natos et distinguere inter *civitates* et *rurales*.

Iisdem substituti sunt Vicarii ab Episcopis *dati* seu electi, nimirum *Officialis principalis* sive *urbicus* in civitate et *Officiales foranei* per dioecesim, a quorum sententia ut plurimum ad Vicarium sive Officialem principalem appellari licebat. Prius simul cum Vicariis potestatem suam exercuerunt archidiaconi². Mox in Vicarios *principales* seu *generales* translata est archidiaconorum potestas, qui disparuerunt, suppressis etiam *Officialibus foraneis*.

Usus eos constituendi fere ubique invaluit paulo post Gregorium IX³, saeculo nempe XIII, cum de iis solis peculiarem titulum, sc. *De officio Vicarii*⁴, contineat liber VI *Decretalium*.

§ 1. NOTIO ET NOMEN VICARII GENERALIS.

725. — Vicarius Generalis intelligitur sacerdos legitime designatus, qui *generalem seu universam episcopalem jurisdictionem, regulariter voluntariam, tam in spiritualibus quam in temporalibus, nomine seu vice Episcopi exercet, ita ut actus ejus ab Episcopo gesti censeantur*.

Olim in jure et stylo Curiae nomen et officium *Vicarii Generalis* et *Officialis* passim confundebantur⁵; hodierna disciplina vero, sicuti mos

1. FERRARI, *Summa institutionum canonicarum*, t. I, tit. 17, Genuae, 1847.

2. Cf. SAEGMUELLER, o. c., p. 422.

3. Cf. FEYE, o. c., p. 4 s.; qui auctor opinatur jam ante Gregorium in variis dioecesibus Vicarium Generalem exstitisse. In Decretales Greg. IX mentio officialium Episcoporum fit in c. 3, X, III, 7.

4. Lib. I, tit. 13.

5. Cf. FEYE, o. c., p. 5. Cf. c. 3, in VI, I, 13; Trid. Sess. XXIV, c. 16 et 18, de ref. In pluribus dioecesibus, ut in *nostra Brugensi*, Officialis dicebatur ille Vicarius Episcopi qui specialiter constituebatur ad tractandas *res matrimoniales*.

erat in Gallia aliisque ecclesiis Transalpinis, Officialis dicitur Vicarius Episcopi qui ordinariam jurisdictionem contentiosam in civilibus et in criminalibus exercet; Vicarius autem Generalis, cui voluntariae jurisdictionis administratio tribuitur. Attamen in parvis dioecesibus et propter paucitatem negotiorum licet munus Officialis Vicario Generali committere (can. 1573, § 1).

Consuetudo invaluit in plerisque dioecesibus Galliae, ut Vicarii Generales dicantur *Archidiaconi*, quo titulo etiam donantur in Conciliis provincialibus recenter habitis; at hoc nomine tantum vocantur ob analogiam officiorum, et in memoriam pristinae institutionis Archidiaconorum.

§ 2. CONSTITUTIO ET DOTES VICARII GENERALIS.

726. — I. Constitutio. 1° Ante publicatum codicem auctores communiter docebant Episcopum residentialem optimo jure posse at non *debere* sibi assumere Vicarium Generalem; quodsi ipse neque per se neque per alios dioecesi sufficienter providere valeret, eum *debere* Vicarium Generalem constituere; obligationem autem hanc existere non quidem *jure ecclesiastico*, sed *jure naturae* ¹. Hanc doctrinam prima vice positiva lege confirmat can. 366, § 1 ferendo: « Quoties rectum dioecesis regimen id exigat, constituendus est ab Episcopo Vicarius Generalis ». Quodsi Episcopus negligat sibi constituere Vicarium generalem quando necessarium est propter amplitudinem dioecesis aut multitudinem negotiorum aut diuturnam absentiam Episcopi, ad id cogi potest per Congregationem Consistorialem.

2° Jure novo, ex legitima consuetudine orto, constitutio Vicarii Generalis pertinet *ad solum Episcopum absque consensu aut consilio Capituli* (can. 366, § 2) ². In Vicario Generali constituendo, Episcopus adstrictus est *juri communi*, quoad restrictionem, extensionem, innovationes hujus officii, cujus *institutio* demum reducenda est ad *jus commune* et ad Romanum Pontificem. Nam nemo R. Pontifice inferior totam suam jurisdictionem jure ordinario exercendam alteri committere potest ³.

Jus sibi constituendi Vicarium Generalem competit etiam Abbati et Praelato *nullius* (can. 323, § 3) ⁴.

3° *Unus* tantum constitui potest Vicarius Generalis ⁵, nisi vel rituum

1. Cf. FEYER, *o. c.*, p. 20; SANTI-LEITNER, *o. c.*, p. 230; WERNZ, *o. c.*, p. 621 s.

2. Cf. *Nouv. rev. théol.*, t. XX, p. 98 ss.

3. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 619.

4. Quoad Vicarios et Praefectos Apostolicos, cf. supra n° 645.

5. Schema Vaticanum haec habebat: « Quibus vero in dioecesibus, plures Vicarii generales deputari *solent*, hi numerum duorum vel trium non excedant,

diversitas¹ vel amplitudo dioecesis aliud exigit; sed, Vicario Generali absente vel impedito, Episcopus alium constituere potest, *Provicarium Generalem*, qui ejus vices suppleat (can. 366, § 3).

Quando autem Episcopus propter amplitudinem dioeceseos *plures* Vicarios assumit, tenetur jure communi eos vero sensu *Generales* constituere. Requiritur ut Vicarii sint *generales*, tum ratione *materiarum*, ita ut si uni committatur v. g. jurisdictio in spiritualibus alteri jurisdictio in temporalibus, divisio non fiat sub poena *nullitatis* actuum; tum ratione *territorii*, et ideo non potest constituere unum pro una parte dioeceseos, et alterum pro alia parte²; tum ratione ipsius *potestatis*, adeo ut in solidum seu aequè principaliter constituentur, ita ut unusquisque valide saltem absque alio rem cognoscere valeat³.

Necesse tamen non est ut potestas Vicarii vel Vicariorum Generalium sit absolute generalis, ita ut nulla causa, nullus locus excipiat; sed sufficit ut sit generalis *moraliter*; quae generalitas, uti videbimus⁴, exceptiones admittit.

727. — II. Dotes⁵.

Vicarius Generalis sit:

1° Sacerdos e clero saeculari⁶. Si tamen dioecesis alicui *religioni* commissa fuerit, Vicarius Generalis potest esse ejusdem religionis alumnus (can. 367, § 1 et 2).

2° Annos natus non minus triginta (can. 367, § 1)⁷.

3° In theologia *et* jure canonico doctor et licentiatus vel saltem earum disciplinarum vere peritus (*ibid.*)⁸.

omnesque in solidum seu aequè principaliter constituentur, ne forte, quae ab eorum singulis provisae gestaeque fuerint, viribus careant. Vicariorum autem generalium quos honorarios vocant nomen et usus prorsus aboleatur. » Cf. MARTIN, *o. c.*, p. 134 s. Quoad disciplinam et doctrinam anteriorem, cf. DE BRABANDERE-VAN COILLIE, *o. c.*, ed. 8, n° 389, 2° et 3°. — Quodsi alicubi nunc vigeat consuetudo plures constituendi Vicarios Generales, applicanda venit norma can. 5. Si Episcopus praesideat dioeceseos aequè principaliter unitis, utrique Vicarium specialem deputare valet.

1. Cf. c. 14, X, 1, 31; ZITELLI, *o. c.*, p. 142; *Coll. Gandaven., l. c.*, p. 130. Nequit amplius Episcopus plures constituere Vicarios propter diversitatem linguae.

2. Cf. can. 366, § 1. Hanc tamen territorialem divisionem justificare potest consuetudo centenaria aut immemorabilis aut apostolicum indultum. Cf. *Collat. Gandaven., l. c.*, p. 131, nota 2.

3. Cf. FEYE, *o. c.*, p. 12; WERNZ, *o. c.*, p. 620 ss.; *Collat. Gandaven., l. c.*, p. 132.

4. Infra, n° 728.

5. Haec materia prima vice lege formali determinatur.

6. Haec norma non videtur applicanda Vicariis delegatis quos Ordinarii Missionum constituere possunt.

7. Schema Conc. Vaticani proposuit ut sit Vicarius Generalis ad minus triginta annorum, in votisque habuit ut sit sacerdos. Cf. MARTIN, *o. c.*, p. 134.

8. Cf., quoad disciplinam anteriorem, DE BRABANDERE-VAN COILLIE, *o. c.*, n° 390.

4° Sana doctrina, probitate, prudentia ac rerum gerendarum experientia commendatus (*ibid.*).

5° « Quia necesse est ut a fori interni ministerio omnis pellatur suspicio, quod ad externi fori possit adhiberi negotia, nec permittendum sit a suo munere quispiam abducatur, in quod incumbere totus debet¹ », propterea Vicarii Generalis munus ne committatur *canonico poenitentiario*, aut, exclusa necessitate, parochi ceterisque curam animarum habentibus (can. 367, § 3).

6° Ne Episcopus suis gratificari videatur, ipsi prohibetur ne hoc munus committat suis consanguineis, *praesertim* in primo gradu vel in secundo mixto cum primo² (*ibid.*).

7° Hodierno jure permittitur ut Episcopus Vicarium ex ipsa dioecesi assumat, quod antea saepius praesertim relate ad parvas dioeceses, decisionibus particularibus aut jure particulari erat prohibitum³ (*ibid.*).

8° Requiritur denique ut Vicarius Generalis nulla sit censura innodatus, nec irregularis. Ergo requiritur ut legitimos habeat natales, at sufficit ut sit *legitimus* per subsequens matrimonium aut dispensatione pontificia pro ordinibus sacris⁴.

§ 3. — POTESTAS VICARII GENERALIS.

728. — I. Notio generalis⁵. Vicarius Generalis per se non habet potestatem *ordinis* episcopalis. Ad potestatem *jurisdictionis* quod spectat duplicem induit characterem : ex una parte *vice Episcopi* exercetur estque huic *subordinata* et quoad aliqua *limitata* ; ex altera parte sese extendit in universa dioecesi, *generaliter* ad omnes causas quae sive in temporalibus sive in spiritualibus ad *ordinariam*, non vero ad *delegatam* Episcopi jurisdictionem pertinent, ita ut dici possit Vicarium Generalem eamdem cum Episcopo ordinariam jurisdictionem habere (can. 368, § 1). Inde :

a/ Ea peragere nequit, quae ad potestatem *ordinis* episcopalis spectant, aut ex ea fluunt ; nisi sit simul Episcopus et speciale obtinuerit mandatum (can. 337, § 1).

b/ Regulariter potest ea omnia, quae ipsi Episcopo *ex jurisdictione ordinaria* competunt ; exceptis iis quae Episcopus sibi reservaverit, vel

1. Schema Conc. Vatic., ap. MARTIN, *o. et l. c.* Cf. Decr. S. C. Conc., 18 mart. 1905, ap. *Il monit. eccles.*, 1905-1906, t. XVII, p. 195 s.

2. Frater, nepos. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 626 ; SANTI-LEITNER, *o. c.*, p. 235 s.

3. Cf. Conc. provinc. Romanum a. 1725, tit. VIII, c. 2.

4. Cf. can. 991, § 3.

5. Cf. FEYER, *o. c.*, p. 6 ss. ; cf. etiam WERNZ, *o. c.*, p. 628, ubi exponit quomodo differat jurisdictio Vicarii Generalis a jurisdictione Episcopi.

quae ex jure requirant speciale Episcopi mandatum (can. 368, § 1).

c/ Non potest se immiscere iis, quae ad Episcopum pertinerent, *tamquam Sedis Apostolicae delegatum*, nisi agatur de iis quae Episcopus quoque peragere potest potestate ordinaria, vel nisi exceptio a jure statuatur. Hujusmodi exceptio continetur can. 368, § 2 : nempe, nisi aliud expresse cautum fuerit, Vicarius Generalis exsequi potest rescripta Apostolica quae Episcopo actuali vel praecedenti rectori dioecesis, v. gr. Vicario capitulari, remissa sint¹, ac generatim ad ipsum quoque pertinent facultates habituales Ordinario loci a Sancta Sede concessae, ad normam can. 66, videlicet : « quae conceduntur vel in perpetuum, vel ad praefinitum tempus aut certum numerum casuum »².

d/ Quia potestas Vicarii Generalis subordinata est potestati Episcopi, Vicarius praecipua acta Curiae ad Episcopum *referat*, ejus consilium ac mentem exposcendi gratia, ipsumque certiore faciat de iis quae gesta vel gerenda sunt ad tuendam in clero et populo disciplinam. Caveat praeterea Vicarius ne suis potestatibus utatur contra mentem et voluntatem sui Episcopi, firmo praescripto canonis 44, § 2 (can. 369, § 1 et 2)³.

e/ Omni modo quo suspenditur, restringitur, tollitur jurisdictio ordinaria Episcopi, suspenditur, restringitur et tollitur jurisdictio Vicarii Generalis.

729. — II. Indoles jurisdictionis Vicarii Generalis.

Olim graviter controversum est utrum jurisdictio Vicarii Generalis sit *ordinaria*, an vero *delegata*⁴.

Attamen satcommunis et probabilior sententia tenebat illam esse *ordinariam*⁵; quae sententia, ex can. 366, § 1 et 368 § 1 pro certa jam est habenda.

Etenim 1° Jurisdictio, quae *a lege*, seu canone *ratione officii stricte dicti* cuiquam conceditur, est ordinaria; atqui Vicarius Generalis habet jurisdictionem a canone, et ratione officii *stricte dicti* sibi concessam; ergo.

1. Cf. can. 57, 58, vide supra n. 301; cf. quoad jus antierius, *Il monitore ecclesiast.*, 1909-1910, t. XXI, p. 31 ss.

2. Cf. supra, n. 306, 478.

3. Cf. supra, n. 291.

4. Cf. WERNZ, *o. et l. c.*, p. 627 ss.; SANTI-LEITNER, *o. c.*, p. 230 ss.; FEYE, *o. c.*, p. 7 ss. Alii ut VON SCHERER, *o. c.*, p. 614; SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 423; LAURENTIUS, *o. c.*, p. 167 eam *quasi ordinariam* vocabant; alii ut AICHNER, *o. c.*, p. 72 s., 434 s., putabant eam esse *vicariam* et *mandatam*; SANTI-LEITNER, *o. et l. c.*, tenebat eam esse *sui generis*.

5. Cf. WERNZ, *o. et l. c.*; HEINER, *o. c.*, p. 330; BOUIX, *De judiciis*, t. I, p. 361 ss.; FEYE, *o. c.*, p. 7 ss.; et alios ibidem et ap. WERNZ citatos.

Nec obstat quod Episcopus nominet et instituat suum Vicarium : nam, hoc facto, immediate potestas ejus tribuitur *a jure*, quamquam possit, intra limites a jure permissos, ab Episcopo modificari. Neque obstat quod potestas Vicarii possit pro Episcopi arbitrio tolli ; irrevocabilitas enim ordinariae potestati propria quidem est, sed ad essentiam ejus non pertinet. Aliis verbis deest huic officio *subjectiva perpetuitas*, adest *objectiva perpetuitas*, cum officium Vicarii Generalis ab ipso jure sit constitutum, cumque, quam primum ab Episcopo Vicarius Generalis nominatus est, huic ipso jure, *vi officii* et non ex mera commissione Episcopi, jurisdictio concedatur, utique modo dependenti ab Episcopo et ad nutum ejus exercenda ¹.

2º Praeterea constat, voce *Ordinarii* comprehendi Vicarium Generalem ².

3º Illa potestas ordinaria Vicarii Generalis non est propria sed *vicaria*, cum exerceatur ex jure et officio, at *vice* alterius, nempe Episcopi, cui jus concedit ut possit sibi constituere vicarium qui loco sui et ex proprio suo foro jurisdictionem exerceat officio accessorio et subordinato vicarii jure annexam ³.

Concludimus ergo potestatem Vicarii Generalis dici debere ordinariam. « Idque procedit non tantum in iis causis, quae *ex generali officio* Vicariatus ei competunt, et *in generali mandato* comprehenduntur, sed in iis quoque, quae *requirunt speciale mandatum*, modo in prima commissione specialiter adnectantur seu intuitu *Vicariatus* postea per speciale mandatum committantur, Barbosa, *De Officio Episcopi*, alleg. 54 numero 37. Secus autem dicendum esset, si mandatum speciale committeretur Vicario Generali nec intuitu nec sub nomine Vicariatus ⁴ ». Illud mandatum *speciale* non alterius naturae est ac mandatum *generale*, quo Vicarius Generalis constituitur, sed illi ut accessorium adnectitur ulterius determinando ambitum potestatis ordinariae Vicarii. Quia potestas Vicarii limitari potest et secum fert indolem subordinationis potestati Episcopi, inde Vicarius Generalis, in iis quae mandatum speciale Episcopi requirunt, non potest agere sine ipsius mandato seu venia; postquam vero Episcopus illud mandatum praestiterit, tunc Vicarius

1. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 627.

2. Cf. can. 198, § 1 ; 66.

3. Cf. supra, n. 444.

4. Cf. DE ANGELIS, *o. c.*, t. I, p. I, p. 71 ; FEYE, *o. c.*, p. 10 ; SCHMALZGRUEBER, in tit. 28 lib. I, n. 19 ; REIFFENSTUEL, in eod. tit., n. 94-96 ; VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 347 ; STUTZ, *o. c.*, p. 325 ss. ; MAROTO, *o. c.*, t. I, n. 699, 9º ; BLAT, *o. c.*, p. 340. — In sensum contrarium PRUEMMER, *o. c.*, p. 175, qui cum aliis tenet in iis quae speciale mandatum requirunt Vicarium agere *vi specialis delegationis*, non *vi officii*. Codex nullum novum elementum solutionis huic quaestioni attulit.

Generalis agit *vi officii* et potestate ordinaria, non *vi specialis commissionis* et potestate delegata¹.

Ex eo autem quod potestas Vicarii Generalis sit ordinaria sequitur eum posse etiam habitualiter delegare saltem partem jurisdictionis suae (can. 199, § 1)².

730. — III. *Ambitus jurisdictionis Vicarii Generalis.*

In potestate Vicarii Generalis spectatur ab una parte *eius generalitas*; ab altera *eius limitatio*, sive arbitrio Episcopi sive ipso jure communi.

A. Quoad primum, *supra* notavimus essentialiter requiri *universitatem* jurisdictionis non stricte, sed *moraliter sumptam*, et quoad causas temporales et spirituales³ et quoad territorium. Repugnat enim in terminis aliquem esse *generalem* alterius Vicarium et non posse in aliquo saltem sensu generaliter vices ejus explere. Talis esset duntaxat Episcopi delegatus.

B. Ad alterum quod spectat, modo salva maneat officii commissi generalitas: 1° *potest Episcopus sibi reservare nonnulla*, quae Vicario *vi generalis* sui mandati competerent. Haec ex respectiva locorum consuetudine, aut litteris patentibus, quibus Vicarius institutus est aut ex rei momento eruenda sunt.

2° Insuper, quamvis generalis videatur institutionis formula, *non pauca ab ipso jure excepta* intelliguntur, quae *speciale mandatum* requirunt. Haec in specie cognoscuntur ex diversis canonibus codicis, et ex hujus *indice analytico-alphabetico*⁴, ubi elenchus horum negotiorum invenitur. Sunt v. gr.: officiis ecclesiasticis providere, convocare Synodum, amovere vicarios parochiales, reservare peccata, excardinationem vel incardinationem concedere⁵, etc.

Consultius est ut Episcopus in instrumento Vicariatus Generalis conficiendo determinet, inter negotia speciale mandatum exigentia, ea quae sibi reservare intendit⁶.

1. Cf. MAROTO, *l. c.* Eadem materia, etiam inter ea quae speciale mandatum non requirunt, potest respectu Vicarii Generalis esse objectum ordinariae et delegatae potestatis, prout Episcopus eam sibi vel non reservat.

2. *Supra*, n° 454. « Delegatio ex toto quam can. 199, § 1 praevidet, videtur excludi, saltem ad licitatem, cum Vicarius Generalis titulo peculiari ab Episcopo pendeat, et secundum can. 366, § 3, Episcopo ipsi cura committatur constituendi, Vicario Generali absenti aut impedito, alium qui ejus vices suppleat ». *Collat. Gandaven., l. c.*, p. 131. Vide etiam STUTZ, *o. c.*, p. 327 s. — Quoad exercitium potestatis suae relate ad *personas* et *loca*, cf. can. 201, § 3, *supra*, n. 464.

3. Cf. can. 336, § 2.

4. V° VICARIUS *generalis*.

5. Haec concessio non annumeratur in *Indice* inter negotia quae Vicarius Generalis nequit peragere sine mandato speciali sed inter ea quae simpliciter concedere non valet.

6. Animadvertendum est adesse negotia quae Episcopus etiam *cum mandato speciali* Vicario Generali qua tali committere nequeat, etsi ea ipsi *delegare* valeat;

731. — IV. Jura honorifica Vicarii Generalis.

1° *Quoad praecedentiam*. Quum Vicarius Generalis vices suppleat Episcopi, ipsiusque locum teneat, quum praeterea jurisdictionem habeat in omnes et singulos clericos dioecesis, non exclusis dignitatibus et canonicis ecclesiae cathedralis¹, ideo Codex, totum ex integro hanc materiam praecedentiae ordinans, statuit can. 370, § 1 : Praesente etiam Episcopo, Vicarius Generalis *publice privatimque* praecedentiae jus habet super omnibus dioecesis clericis, non exclusis dignitatibus et canonicis ecclesiae cathedralis, etiam *in choro*² et *actibus capitularibus*, nisi clericus caractere episcopali praefulgeat et Vicarius Generalis eodem careat. »

2° *Quoad insignia et privilegia*. « Si Vicarius Generalis sit Episcopus, omnia honorifica privilegia Episcoporum titularium obtinet³; secus durante munere tantum privilegia et insignia Protonotarii apostolici titularis » (can. 370, § 2)⁴.

732. — V. Suspendio aut cessatio jurisdictionis Vicarii Generalis⁵.

1° *Cessat* quatuor praesertim modis : a) renuntiatione expressa, vel tacita ad normam canonum 183-191⁶ : censetur autem tacita, si Vicarius a dioecesi discedat animo non redeundi; b) revocatione Vicario ab Episcopo intimata⁷; c) vacatione sedis episcopalis; d) morte Vicarii (can. 371).

2° *Suspenditur* 1° omni modo quo suspenditur jurisdictio Episcopi : v. gr. per censuram in Episcopum latam⁸ (can. 371); 2° per censuram quam ipse Vicarius incurrit.

ita v. gr. condere Congregationes religiosas, nominare canonicos ad honores; excipere professionem fidei. Quoad iuramentum antimodernisticum excipiendum, possunt Vicarii Generales, generali modo, ab Episcopo *delegari*, postquam ipsi in manibus Episcopi iuramentum praestiterint. Cf. Declar. C. Consist., 25 oct. 1910, ad. III, ap. AAS., 1910, t. II, p. 856; *Collat. Brugen.*, 1910, t. XV, p. 714 s.

1. Cf. can. 106, 1° et 2°.

2. Etiam si veste canonicali tantum indutus officio divino in choro assistat. Cf. *Causa Cuneen. et Utinen.* S. C. Conc., 17 maii 1919, AAS., t. XI, p. 349 ss.; *Ephemerides liturg.*, 1919, t. XXXIII, p. 363 ss. — Non tamen praecedentiam habet super canonicos paratos seu sacris vestibus (pluviali, dalmatica) indutos, cf. *Causa Minoricen.*, 14 jan. 1904, AAS., t. I, p. 262.

3. Cf. supra, n° 700.

4. Cf. supra, n° 656.

5. Cf. WERNZ, o. c., p. 634.

6. Cf. supra n. 424 ss.

7. Cf. *Causa Ostuden.*, 25 feb. 1905, S. C. Conc., reintegrationis in officio vicariali ap. *An. Eccl.*, 1905, t. XIII, p. 162; *Le can. contemp.*, 1906, t. XXVIII, p. 257.

8. Cf. can. 429, § 5.

ARTICULUS III. — De Cancellario aliisque notariis et archivo episcopali.

Auctores. WERNZ, *o. c.*, t. V, p. I, p. 113, ubi fontes et bibliographia reperiuntur; NOVAL, *Commentarium codicis jur. can.*, l. IV. *De processibus*, p. I. *De judiciis*, n. 138 ss.; BLAT, *o. c.*, p. 343 ss.

733. — I. **Cancellarius** in qualibet Curia dioecesis ab Episcopo constituatur, qui sit sacerdos, cujus *praecipuum* munus sit acta Curiae in archivo custodire, ordine chronologico disponere et de eisdem indicis tabulam conficere (can. 372, § 1). Quae omnia propius fuerunt determinata in Const. Bened. XIII *Maxima vigilantia*, § 5, 14 jun. 1727, pro Italia et insulis adjacentibus.

Cancellarius est eo ipso notarius (can. 372, § 3).

734. — II. **Notarii.** 1° Notarius est *persona publica auctoritate constituta ut acta ab eo conscripta aut subscripta plenam fidem faciant*¹.

Potest Episcopus, praeter cancellarium, *alios quoque notarios* constituere aut ad quaelibet acta, aut ad acta judicialia dumtaxat, aut ad acta tantummodo certae causae vel negotii conficienda (can. 373, § 1 et 2). Si clerici desint, possunt e laicis assumi, sed notarius in criminalibus clericorum causis debet esse sacerdos (*ibid.*, § 3). Cancellarius aliique notarii debent esse integrae famae et omni suspicione majores (*ibid.*, § 4).

2° *Officium notarii* in Curia episcopali est : a) conscribere acta seu instrumenta (seu documenta publica) circa dispositiones, obligationes, citationes, sententias aliave circa quae eorum opera requiritur ; b) in scriptis fideliter redigere quae in Curia episcopali geruntur ad perpetuam rei memoriam, eaque cum significatione loci, diei, mensis et anni subsignare ; c) acta vel instrumenta legitime petenti ex regesto (libro gestorum), servatis servandis exhibere et eorum exemplaria cum autographo conformia declarare (can. 374, § 1).

Conscribere acta publica nequit notarius nisi in territorio Episcopi a quo electus est et pro negotio ad quod est legitime constitutus (can. 374, § 2).

735. — III. **Archivum episcopale.** Duplex archivum seu tabularium in singula Curia episcopali est² :

A. *Archivum dioecesanum.* 1° *Erectio.* In loco tuto et commodo constituendum est archivum dioecesanum in quo instrumenta et scripturae,

1. Cf. WERNZ, *o. c.*, n. 130 de notione notarii et ejus variis nominibus ; cf. *Conc. Americae Latinae*, n. 930.

2. Cf. cit. Const. Bened. XIII, *Maxima vigilantia* ; Const. Pii X, *Etsi nos*, 1 jan. 1912 de Urbis vicariatu, n. 77 ss., AAS., 1912, t. IV, p. 5 ss.

quae negotia dioecesana tum spiritualia tum temporalia spectant, apte dispositae et diligenter clausae custodiantur. Documentorum conficiendum est *inventarium* cum brevi singularum scripturarum synopsi. Quotannis, primo bimestri, inventario adjungantur scripturae anno praecedenti confectae vel alias neglectae, distractae aut dispersae (can. 375, 376).

2° *Custodia archivi*. Archivum *clausum* sit oportet et nemini illud ingredi liceat sine *Episcopi* aut *Vicarii Generalis* et simul *cancellarii* licentia, qui custos est ex officio archivi. Ideo cancellarius clavem archivi habeat (can. 377).

3° *Documentorum custodia*. Extra archivum non licet ferre scripturas sine *Episcopi* vel *Vicarii Generalis* consensu; nec sufficit proinde cancellarii licentia. Scripturae post triduum in suum locum referendae sunt. Ordinario autem reservatur facultas prorogandi hoc tempus; quae tamen prorogatio nonnisi moderate concedatur. Qui aliquam scripturam ex archivo effert sygrapham commodationis sua manu signatam cancellario relinquat (can. 378).

B. *Archivum secretum*. 1° Habeant praeterea *Episcopi* aliud archivum secretum in loco distincto, vel saltem in communi archivio armarium seu scrinium omnino clausum et obseratum clavibus, quod de loco amoveri nequeat. In eo *cautissime* custodiantur¹ scripturae *secreto servandae*, v. gr. testimonia de matrimonio conscientiae; denuntiatio, in actis redacta, solido fundamento destituta aut indicia criminis tantum praebens. (can. 379, § 1).

Severissimae cautelae circa custodiam et usum hujus archivi can. 379-383 servandae imponuntur, tum sede plena tum sede impedita aut vacante, ne divulgatio documentorum famam aliquorum laedere possit. Ita archivum hoc vel armarium duabus clavibus inter se diversis aperiat, quarum una apud *Episcopum*, altera apud *Vicarium Generalem* vel, eo deficiente, cancellarium asservetur. *Episcopus* solus, nemine adstante, repetita altera clavi, archivum vel armarium secretum, ubi opus fuerit, aperire et inspicere potest (can. 379, § 3 et 4). Singulis annis quamprimum comburantur documenta causarum criminalium in materia morum, quarum rei vita cesserint, vel quae a decennio sententia condemnatoria absolutae sunt, retento facti brevi summario cum textu sententiae definitivae (can. 379, § 1).

C. *Archiva coetera*. 1° Curent *Episcopi* ut archivorum quoque ecclesiarum cathedralium, collegiatarum, paroecialium, necnon confraternitatum et piorum locorum *inventaria* seu catalogi conficiantur duobus

1. Observatis canone 375, § 2 et, dato casu, can. 376.

exemplaribus, quorum alterum in proprio archivo, alterum in archivo episcopali servetur (can. 383, § 1). In praefatarum institutionum archivo conservantur libri paroeciales, Episcoporum epistolae, documenta erectionis, consecrationis¹; inventarium distinctum rerum immobilium et mobilium pretiosarum²; documenta et instrumenta, quibus jura ecclesiae in bona nituntur³.

2° Documenta *originalia* ex praedictis archivis ne efferantur, nisi ex consensu Episcopi vel Vicarii Generalis, tantum ad triduum et syngrapha commodationis relict⁴ (can. 383, § 2; 378).

D. *Potestas documenta cujusvis archivi non secreti inspiciendi.* 1° Documenta quae in *paroeciarum* et *Curiarum* archivis sub secreto servanda non sunt, fit *cui libet cujus intersit* inspiciendi potestas.

2° Item iisdem fit potestas ut sua impensa sibi exscribatur exemplar eorum documentorum legitimum, h. e., servata juxta canones forma⁵ ut fidem faciant (can. 384, § 1).

Nota. Cancellarii, parochi, aliique archivorum custodes in communicandis documentis et eorum exemplaribus describendis tradendisque regulas servant a legitima auctoritate ecclesiastica datas, et in casibus dubiis loci Ordinarium consulant (can. 384, § 2).

E. *Poenae.* 1° « Vicarius Capitularis aliive omnes... qui documentum quodlibet ad Curiam episcopalem pertinens sive per se sive per alium subtraxerint vel destruxerint vel celaverint vel substantialiter immutaverint, incurrant ipso facto in excommunicationem Sedi Apostolicae simpliciter reservatam, et ab Ordinario etiam privatione officii, beneficii plecti possunt » (can. 2405)⁶.

2° « Quicumque officio tenetur acta vel documenta seu libros Curiarum ecclesiasticarum vel libros paroeciales conficiendi, conscribendi aut conservandi (uti cancellarii, notarii, parochi), si ea falsare, destruere vel occultare praesumpserit, suo officio privetur aliisve gravibus poenis ab Ordinario pro modo culpaepuniatur » (can. 2406, § 1).

3° « Qui vero acta, documenta vel libros hos legitime petenti exscribere, transmittere seu exhibere dolose detrectaverit, aliisve quovis modo officium suum prodiderit, privatione officii vel suspensione ab eodem

1. Cf. can. 470, § 3. Cf. infra cap. IX *de parochis*.

2. Cf. can. 1522, 2° et 3°. Hujus inventarii specialis alterum exemplar conservetur in archivo cujusvis administrationis, alterum in archivo Curiae.

3. Cf. can. 1523. Administratores debent, authentica horum originalium exemplaria, ubi commode fieri potest, in archivo vel armario Curiae episcopalis deponere.

4. Cf. BLAT, o. c., p. 353.

5. Cf. can. 374, § 1, 3°.

6. Cf. SOLE, *De delictis et poenis*, n. 469.

et mulcta ad arbitrium Ordinarii pro gravitate casus puniri potest » (can. 2406, § 2) ¹.

ARTICULUS IV. — De examinadoribus synodalibus et parochis consultoribus.

Fontes. can. 385-390 ; Trid. Sess. XXIV, c. 18, de ref.; S. C. Consist. decret. *Maxima cura*, 20 aug. 1910, AAS., t. II, p. 636.

Auctores. Cf. DE BRABANDERE-VAN COILLIE, *o. c.*, ed. 8, n. 490 bis, 922 ss.; *Arch. f. kath. Kr.*, 1913, t. XCIII, p. 157 ss.; FERRERES, *o. c.*, n. 678 ss.

736. — I. **Notio.** 1° *Examinatores synodales* sunt sacerdotes, sive saeculares sive regulares, in Synodo constituti ut Episcopum adjuvent in experimentis ad provisionem paroeciarum, necnon in remotione oeconomica parochorum, aliisque processibus oeconomicis contra clericos certorum delictorum reos ² ; 2° *Parochi consultores* ³, sunt parochi ex clero saeculari aut regulari item in Synodo constituti qui cum praefatis examinadoribus Episcopo sociantur in processibus de quibus supra.

737. — II. **Constitutio.** 1° Constituuntur in *Synodo, propositi* ab Episcopo, *approbati* a Synodo ⁴ (can. 385, § 1).

« Tot eligantur quot Episcopus prudenti suo iudicio necessarios iudicaverit, non tamen infra quatuor, nec ultra duodecim » (*ibid.*, § 2) ⁵.

2° « Examinadoribus et parochis consultoribus medio tempore inter unam et aliam Synodum demortuis vel alia ratione a munerè cessantibus, alios *pro-synodales* Episcopus constituat *de consilio* Capituli cathedralis (hoc deficiente *de consilio consultorum dioecesanorum*) ⁶. Quae regula servetur quoque in examinadoribus et parochis consultoribus constituendis quoties Synodus non habeatur » (can. 386).

738. — III. **Qualitates.** 1° Sint doctores aut licentiati in theologia aut in iure canonico aut saltem clerici sive saeculares, sive regulares ⁷, qui ad id videbuntur magis idonei ⁸.

2° Inter examinadores eligi possunt *parochi* ; ad utrumque autem mu-

1. *Ibid.*, n. 470. Cf. etiam can. 2383.

2. Cf. can. 2147 ss. — Pro experimentis vero habendis ad clericorum ordinationem, et approbationem sacerdotum ad confessiones excipiendas aut conciones habendas, et pro examinibus subeundis singulis annis, saltem per integrum triennium, expleto studiorum curriculo, a sacerdotibus omnibus, juxta can. 130, integrum est Episcopo vel examinadorum synodaliū vel aliorum opera uti (can. 389, § 2).

3. Non confundendi sunt cum consultoribus dioecesanis, de quibus can. 423 ss.

4. Cf. Trid. *I. c.* Vide etiam can. 105, § 1 ; FERRERES, *o. c.*, n. 680.

5. Cf. FERRERES, *o. c.*, n. 680.

6. Cf. can. 427 ; Resp. S. C. Consist., 3 oct. 1910 ad 9, AAS., t. II, p. 854 s.

7. Cf. cit. resp. S. C. Consist., ad 4.

8. Conc. Trid., *I. c.*

nus etiam *extra dioecesani*; expedit vero ut non assumatur *Vicarius Generalis*¹.

3° « Idem potest examinador et parochus consultor, non autem in eadem causa » (can. 390).

739. — IV. **Juramentum.** 1° Nominati debent *in manibus Episcopi* juramentum praestare de munere fideliter implendo (can. 364, § 2, 1°)².

2° Debent, initio cujuslibet processus, juramentum emittere se servaturos esse secretum circa omnia quae ratione muneris sui noverint (can. 364, § 2, 3°; 2144)³.

740. — V. **Muneris duratio.** 1° « Examinatores et parochi consultores, sive in Synodo sive extra Synodum constituti, *post decennium* ab incepto munere vel etiam prius, adveniente nova Synodo, officio cadunt; possunt tamen negotium jam coeptum ad exitum perducere et, servatis de jure servandis (quoad electionem etc.), denuo constitui » (can. 387, § 1).

2° « Qui loco examinerum ac parochorum consultorum deficientium constituantur (ad normam can. 386, § 1), in officio persistunt dumtaxat quousque perstitissent ii quibus substituti fuerunt » (*ibid.*, § 2).

741. — VI. **Remotio.** « Removeri ab Episcopo nequeunt (durante munere), nisi ex gravi causa et de *consilio* Capituli cathedralis ». Gravis causa est v. gr. violatio secreti, acceptio personarum.

742. — *Nota.* Quae superius dicta sunt n° 737-741 applicanda sunt iudicibus synodalibus quoad eorum electionem, substitutionem, cessionem aut remotionem a munere (can. 1574, § 2)⁴.

CAPUT V.

DE CAPITULIS CANONICORUM.

Fontes. Can. 391-422; GALANTE, *o. c.*, p. 589 ss.; Decret. Greg. IX, l. III, tit. 5 *de praeb. et dign.*; tit. 10, *de his quae fiunt a praelato sine consensu capituli*; tit. 11, *de his quae fiunt a majori parte capituli*. Alii fontes indicantur ap. WERNZ, *o. c.*, p. 564.

Auctores. Bibl. apud SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 401 s.; MOLANUS, *De Canonicis*, Coloniae Agrip., 1587; LOUVREX, *Dissert. canonicae de origine, electione, officio et iuribus praepositorum et decanorum eccle-*

1. Cf. cit. resp. S. C. Consist., ad 5, 6 et 7.

2. Cf. Trid., l. c.

3. Cf. Decret. *Maxima cura*, can. 7; Resp. S. C. Consist., 3 oct. 1910, ad 12; Decret. ejusd. Congr., 15 febr., 1912, AAS., t. IV, p. 141, ubi formula juramenti adducitur. In hoc decreto juramentum praestandum est *sub poena nullitatis actum*; quae sanctio non invenitur in codice.

4. Cf. infra lib. IV, *de processibus*, tit. II, c. I, art. 1.

siarum cathedr. et collegiat. Leodii, 1729; THOMASSINUS, *o. c.*, P. I, l. 3, c. 7 ss.; BOUIX, *Tractatus de capitulis*, Paris, 1852; SCHNEIDER, *Die Bischöflichen Domkapitel*, Mainz, 1885; DE HERDT, *Praxis capitularis*², Lovanii, 1895; SCHAEFER, *Die Kanonissenstifter im Deutschen M. A.* (STUTZ, Kr. Abh.), Stuttgart, 1907; ROLAND, *Les chanoines et les élections épiscopales du XIe au XIVe siècle*, Aurillac, 1909; *Diction. de lit. et d'archéol. chrét.*, v^o *chanoines, chanoinesses, chapitre des cathédrales*; FERRERES, *o. c.*, n. 683 ss.; BLAT, *o. c.*, p. 358 ss.; VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 387 ss.; PRUEMMER, *o. c.*, p. 180 ss.; MAROTO, *o. c.*, t. II, p. I, p. 76 (sub respectu historico).

743. — I. Notae historicae. 1° Omnibus olim clericis commune fuit nomen *canonicorum*, quia adscripti erant *canoni*, seu matriculae clericorum alicujus ecclesiae, id est hujus ecclesiae servitio addicti¹. Jam sub prima Ecclesiae exordia clerici, praeprimis presbyteri et diaconi, adscripti Ecclesiae episcopali efformaverunt *presbyterium* in auxilium et consilium Episcopi. Apud clericos vita communis non erat instituta. Hanc vitam communem in Ecclesia Occidentali² primus instituisse videtur S. Augustinus, in monasterio clericorum in domo episcopali instituto, in quo, de ecclesia viventes et vitam communem profitentes, presbyteri, diaconi et subdiaconi adscripti tabulae ecclesiae Hipponensis, orationibus, lectionibus et functionibus clericalibus occupabantur³. Ita adjunxit Augustinus vitae et statui clericali paupertatem et vitam communem⁴.

2° Ab illis ecclesiis clerici Hipponensis dioecesis, in episcopos postulati, similia monasteria erexerunt; atque subsequente aetate in aliis regionibus, in Hispania, Anglia et Gallia, vestigia vitae communis Episcopi cum clero suo reperiuntur. Utilitas vitae communis et impossibilitas pro clero instaurandi vitam regularem ansam dederunt⁵, saec. VIII, reformationi S. Chrodegangi⁶. Ipse instituit *vitam communem canonicam* clericorum. Jam distincti fuerunt *canonici* a *monachis*. Hi in monasterio sub ordine regulari vivebant; illi sub manu Episcopi et sub ordine canonico. Per illam reformationem vita communis in regno Francorum late sparsa fuit et multum profuit spirituali et scientificae formationi clericorum. Erecta fuerunt capitula⁷ tum prope ecclesiam cathedralem sive in domo Episcopi (*Domkapitel*), tum apud alias ecclesias etiam extra civitatem episcopalem. Inde ortum est discrimen inter capitula cathedralia et collegialia⁸.

3° Verum, a saeculo IX, communis vitae institutum nutare coepit et sensim corruit, tum propter perturbationes politicas, tum ex eo quod bonis communibus in varias praebendas divisus, canonici jam habitaverint in

1. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 565, nota (4); *Theol. Quart.-Schrift*, 1904, t. LXXXVI, p. 646; 1911, t. XCIII, p. 323 s.; *Dict. de liturg.*, etc., v^o c., col. 235 s., 238.

2. Quoad Ecclesiam Orientalem vide *Diction. cit.*, col. 233 ss.

3. Cf. *Ibid.*, col. 224.

4. Eusebius Vercellensis etiam instituit pro clero vitam communem sed cum professione *monastica*. *Ibid.*, col. 232 ss.

5. *Ibid.*, col. 239 s.

6. Cf. textus regulae ap. GALANTE, *o. c.*, p. 589 ss. Cf. *Diction. l. c.*, col. 240 ss.

7. Capitula ita vocabantur quia ex regula S. Chrodegangi, cap. 8, canonici juxta morem benedictinum singula die ad *Primam* convenire tenebantur ad legendum caput seu capitulum regulae. Inde nomen coetus et loci.

8. Cf. SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 403.

propriis domibus seu mansionibus. Vitam communem instaurare conati sunt viri insignes pietate et doctrina (Petrus Damianus, Ivo Carnutensis, S. Norbertus), qui monasticis etiam votis suos canonicos obstringi voluerunt; propter quod hi *canonici regulares* sunt appellati. Alii vero qui, abjecta vita communi, suis in domibus singularem vitam agebant, *canonici saeculares* dicti fuerunt. At illa interna reformatio capitulorum universaliter non fuit recepta.

4° A saec. XII capitula cathedralia facta sunt corporationes dignitate et juribus praestantes. Ipsis agnitum est jus eligendi Episcopum, administrandi dioecesim sede vacante, exigendi ut in non paucis negotiis Episcopus petat consensum vel consilium Capituli. Quibus praerogativis si addas pingues redditus, jura politica, facile intelligitur quod in Capitulis multi irrepserint abusus¹.

5° Concilium Tridentinum reformationem Capitulorum pluribus decretis intendit, rite determinando jura et obligationes canonicorum². At haec reformatio non ubique fuit recepta, donec Revolutio Gallicana capitula cum suis abusibus sustulit.

6° Ultimo saeculo capitula in variis regionibus fuerunt restaurata, sed dispari forma et constitutione³. Mens Ecclesiae est ut in singulis dioecesis erigantur capitula ut sint senatus Episcopi et conferant ad splendorem cultus⁴, vel saltem ubi non constitui vel restitui potuit capitulum cathedrale, ut ipsi pro parte suppleatur per institutionem coetus *consultorum dioecesanorum*⁵.

744. — II. Ordo tractationis. Servato, quantum pro claritate expositionis fieri possit, ordine legali codicis, successive sermo fiet 1° *de notione et divisione Capitulorum*; 2° *de institutione et constitutione Capitulorum*; 3° *de creatione et collatione dignitatum et canonicatum ac de dotibus canonicorum*; 4° *de juribus et officiis canonicorum*; 5° *de juribus honorificis canonicorum et Capitulorum*; 6° *de juribus et obligationibus Capitulorum*; 7° *de cessatione muneris canonicalis*.

745. — III. Animadversio generalis. De Capitulorum constitutione, deque canonicorum provisione et juribus etc., plurimum valent lex foundationis, capitularia statuta, consuetudo, cf. can. 396, 403, 408, 413⁶. Haec ergo cum praescriptis juris communis componenda sunt.

ARTICULUS I. — Notio et divisio capitulorum.

746. — I. Notio. Capitulum dupliciter accipitur: *pro loco* nempe in quo clerici alicujus claustrum vel ecclesiae in unum conveniunt; et *pro*

1. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 570 s. Erant v. gr. capitula insignia, in quibus tantum nobiles admittebantur. Inde filii juniores nobilium fiebant canonici. Multi canonici nec ordines recipiebant, nec residebant, officium chori adimplentes per vicarios vel mansionarios.

2. Cf. *causa Nuscana*, 19 nov. 1903, ap. *Il monit. eccles.*, 1904-1905, t. XVI, p. 439 ss.

3. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 571.

4. Cf. Trid. Sess. XXV, c. 12, de ref.

5. Cf. infra cap. VI.

6. Cf. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, p. 160.

collegio seu congregatione clericorum, qui sub uno praeside, unum efficiunt *corpus morale*, ab Ecclesia institutum ad specialiter deservendum Deo, et cultui divino intendendum in certa ecclesia. Ut corpus morale fruitur Capitulum juribus possidendi et administrandi bona, se ipsum regendi, habendi coetus capitulares, condendi statuta, etc. Codex agit hoc loco tantum de capitulis stricte sumptis, nempe canonicorum sive in ecclesia collegiali sive in ecclesia cathedrali erectis.

747. — II. **Divisio.** Capitulorum variae distinguuntur species :

1° Capitulum enim dividitur in *regulare* et *saeculare*, prout ex regularibus vel saecularibus clericis componitur.

2° Saeculare autem subdividitur in *collegiale* et *cathedrale*, et est praecipua divisio capitulorum. Capitulum *collegiale* est clericorum collegium a S. Sede institutum in *ecclesia collegiata*¹ ut *potissimum* solemniorem cultum Deo exhibeat. Capitulum *cathedrale* vero est clericorum collegium a S. Sede institutum in ecclesia cathedrali ad promovendum cultum per servitium chori et *principaliter* ut Episcopum ad normam sacrorum canonum, tanquam ejusdem senatus et consilium, adjuvet, ac, sede vacante, ejus vices suppleat in dioecesis regimine (can. 391, § 1)².

3° Collegialia distinguuntur in *insignia* et *non insignia*. Dicuntur *insignia* aut perinsignia, si hoc titulo ex apostolico privilegio vel ab immemoriali gaudeant, propter dignitatem ecclesiae, numerum canonicorum, aliasque circumstantias (can. 391, § 2)³.

4° Capitulum praeterea distingui potest in *exemptum*, et non *exemptum*, prout sunt exempta a jurisdictione episcopali vel non.

5° Demum dividuntur in *numerata* (clausa) et *non numerata* (receptiva). Numerata ea sunt in quibus numerus *praebendarum* et proinde canonicorum, qualescumque sint redditus, ex lege foundationis aut alio titulo certus et determinatus est, ita ut inibi tot sint praebendati, quot praebendae. *Non numerata* ea sunt in quibus numerus canonicorum variatur secundum quantitatem reddituum, ita ut tot sint praebendati quot ex proventibus decenter sustentari posse, Episcopus, audito Capitulo, judicaverit (can. 394, § 1)⁴.

1. Ecclesia collegiata ea dicitur quae propter dignitatem a S. Sede hoc titulo decoratur et cui inservit aliquod collegium.

2. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 565.

3. Cf. PRUEMMER, *o. c.*, p. 181.

4. Cf. BLAT, *o. c.*, p. 364 ; *L'ami du clergé*, 1919, t. XXXVI, p. 1226 ss.

ARTICULUS II. — *Institutio et constitutio capitulorum.*

748. — I. **Institutio.** « Capitulorum tum cathedralium tum collegialium institutio seu erectio, innovatio ac suppressio Sedi Apostolicae reservatur » (can. 392) ¹.

749. — II. **Constitutio.** Hic non agitur tantummodo de *personis* quibus constat capitulum vel quae eidem adscribuntur, sed praeterea de emolumentis canonicorum nempe de *praebendis* et *beneficiis* simulque de *distributionibus quotidianis*, ad cultum divinum et ad canonicalia munia fideliter obeunda constitutis ². De his omnibus enim agunt can. 393-395.

750. — I. **Personae capitulo adscriptae.** 1° « In qualibet ecclesia capitulari sint *dignitates* et *canonici* inter quos varia *officia* distribuuntur; possunt esse etiam alia *minora beneficia* in uno vel pluribus gradibus » (can. 393, § 1).

a) Inde ab antiquo tempore usque ad nostram aetatem variae admittebantur distinctiones inter canonicos; alii enim erant *simplices* canonici, alii habebant *officium*, alii *personatum*, alii *dignitatem*. Officium habere dicebatur, qui administrationem aliquarum rerum ecclesiasticarum habebat sine praeeminentia nec fori externi jurisdictione, ut Sacrista et Thesaurarius, Theologalis et Poenitentiarius; personatum, qui honoris praerogativam habebat absque jurisdictione, uti Prior et Decanus; dignitatem, qui praerogativam honoris habebat cum jurisdictione in foro externo, sicut olim erat, et alicubi etiam nunc est Archidiaconus. At non levis vigeat diversitas opinionum, quinam canonici inter dignitates vel potius inter personatus vel officia essent recensendi. De caetero fere omnis jurisdictio, quae olim ad *dignitates* spectabat, ad *Episcopum* sensim devoluta est, ita ut illae, gaudentes tantum aliqua praerogativa honoris, quoad rem ad *personatus* redactae sint ³.

Codex, omitta mentione *personatum* ⁴, distinguit tantummodo *dignitates* a *canonicis*, inter quos canonicos varia *officia* distribuuntur.

b) Inter **dignitates** plerumque veniunt tantum *Praepositus*, *Decanus*, *Archidiaconus* ⁵ et *Archipresbyter* ⁶. Sed ex consuetudinibus locorum plures aliae invectae sunt, variae pro variis ecclesiis; nec minor est

1. Cf. supra, n. 527.

2. Trid. Sess. XXI, c. 3, de ref.

3. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 573 ss.; DE HERDT, *o. c.*, p. 52 ss.; S. C. C., 10 apr. 1913, ap. *Le can. contemporain*, 1913, t. XXXVI, p. 603.

4. Consulenda tamen sunt statuta particularia. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 577, nota (58).

5. Vide supra n. 723.

6. Vide infra n. 802.

diversitas quoad numerum aut gradationem dignitatum. Quoad Capitula, erecta post Concordatum anni 1801, consulenda sunt statuta tunc temporis condita, vel Bullae erectionis.

In capitulo cathedrali dioecesis Brugensis tres exstant dignitates sc. archidiaconatus, archipresbyteratus, cantoratus¹.

c) Inter canonicos varia distribuuntur **officia**. Principaliora officia detinent canonicus *theologus*, canonicus *poenitentiarius*, canonicus *curatus*; minora vero *thesaurarius* et *custos*. In antiquis capitulis non pauca alia reperiebantur officia quae evidenter tantum practicam utilitatem retinuerunt quamdiu in capitulis vixit vita communis, v. gr., officia *Portarii*, *Camerarii*, *Eleemosynarii*, *Cellerarii*, etc².

d) **Canonici** simplices distinguuntur in *praebendatos*, seu *praebendarios*, quos hic *titulares* vocamus, in *honorarios* et *supranumerarios*.

α) « *Praebendarii* dicuntur, ait Icard³, qui simul cum canonia praebendam habent. Quod ut melius intelligatur, notare oportet *canoniam* esse titulum, quo aliquis fit membrum Capituli, habet stallum in choro et suffragium in coetu capitulari; *praebendam* autem dici jus percipiendi proventus bonorum temporalium, qui titulo sunt annexi. Obligationes et jura spiritualia canonicorum procedunt ab ipso titulo canonicatus, non a praebenda, quae est simplex accessorium. Cum vero regula generalis sit, ut officio cuilibet ecclesiastico assignetur bonum temporale, quo clerici suae sustentationi provideant, jure communi praebenda connecti debet canonicatui, unaque cum illo conferri⁴. » β) *Honorarii* canonici illi sunt, qui habent stallum in choro necnon honoris insignia et praerogativas canonicorum, sed carent praebenda et voce in Capitulo; γ) *Supranumerarii* canonici dicuntur, qui ultra numerum pro Capitulo assignatum admissi, habent expectativam praebendae primo vacaturae⁵. Verum olim jam non videbatur clericum inter canonicos ea conditione admitti posse, nisi id fieret auctoritate S. Sedis; siquidem Concilium Trid. prohibuit, ne deinceps ulli dentur, etiam sub nomine indulti,

1. Cf. *Statuta capituli ecclesiae Brugen.*, p. 15 ss. — Olim in multis capitulis existerat dignitas *primicerii*. Quemadmodum Archidiaconus praeerat diaconis et Archipresbyter presbyteris, ita primicerius praepositus erat clericis inferioribus et junioribus in ecclesiis episcopalibus instituendis. Quod officium saltem quoad scholas non raro postea in canonicum *Scholasticum* sive Scholastrum fuit translatum, cum cura cantus et servitii liturgici canonico *Cantori* vel *Praecentori* esset propria. Ita WERNZ, *o. c.*, p. 574, cf. PRUEMMER, *o. c.*, p. 183.

2. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 576.

3. *Praelectiones jur. can.*, t. II, p. 111, n° 383.

4. Dicebantur olim canonici praebendarii, canonici in floribus et fructibus.

5. Vocabantur canonici in herbis.

vel alio quovis quaesito colore, gratiae quae vocantur *expectativae* ¹. Excipiebatur casus consuetudinis immemorabilis. Hodie tales canonicatus sine adnexis emolumentis nequeunt de novo institui absque speciali Sedis Apostolicae concessione (can. 393, § 3) ².

e) Praeter canonicatus, sunt in capitulis beneficia inferiora pro *vicariis* seu *capellanis* seu *mansionariis*, qui ad capitulum non pertinent nec in eo vocem habent sed auxilium ipsi sunt in servitio chori aut cura animarum (can. 393, § 2) ³.

2° Capitulum proprie constat *dignitatibus* ⁴ et *canonicis*, seu capitularibus praebendam canonicaem habentibus (can. 393, § 2). *Episcopus* autem, ejusve coadjutor, et Vicarius Generalis *per se* non sunt de Capitulo, nisi habeant canonicatum vel ex statuto aut consuetudine de Capitulo esse censeantur.

Quatenus tamen Capitulum spectatur ut *unum corpus cum Episcopo* constituens, et tamquam *hujus senatus* vel presbyterium, ipsum profecto Episcopum pro capite habet. Duplex igitur caput potest Capitulum habere: aliud et principale, Episcopum; et aliud, primam dignitatem, prout consideratur vel ut senatus Episcopi, et sub hoc respectu Episcopus est vere de corpore aut gremio Capituli, ipsius nempe pars principalis et nobilissima; vel ut corpus peculiare ab Episcopo sejunctum, quatenus scilicet Capitulum habet jura, interesse ac officia sibi propria ⁵.

Uti jam monuimus supra, inferiores beneficiarii seu mansionarii non sunt de Capitulo.

751. — II. Emolumenta canonicorum. Haec maxime *in fructuum perceptione* consistunt. Fructus autem canonicatus duplicis sunt generis:

1° Alii dicuntur *fructus annui* vel simpliciter *fructus praebendae*, a) sunt proventus, redditus et emolumenta quae percipiuntur ex stabili et congrua dote officio canonicatus adnexa, et assignantur canonico propter *annuam* in loco canonicatus *residentiam* ⁶.

Dos beneficio canonicali adnexa constituitur ⁷ vel ex bonis et juribus quorum proprietas est penes ipsum beneficium aut ipsum Capitulum,

1. Sess. XXIV, c. 19, de ref.; S. C. C., *causa Jacen.*, 25 apr. 1914, AAS., t. VII, p. 382 s.

2. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 579; PRUEMMER, *o. c.*, p. 186.

3. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 576. Cf. Bullam erectionis dioecesis. Brug., supra, n° 256; Com. ad interpr. cod. can., 24 nov. 1920, dubia *de canonicis*, ad II, AAS., t. XII, p. 573.

4. « Nisi, ad dignitates quod attinet, aliud ex capitularibus constitutionibus eruatur », (can. 393, § 3). In pluribus enim Capitulis, dignitates non sunt de capitulo. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 573.

5. Cf. BOUX, *De cap.*, p. 69; WERNZ, *o. c.*, p. 573; ZITELLI, *o. c.*, p. 161.

6. Apud nos, ad mentem Concordati a. 1801, dotatio canonicis titularibus solvitur a gubernio. Cf. lex 10 aug. 1920, ap. *Collat. Brugen.*, 1920, t. XX, p. 345.

7. Cf. can. 1410.

vel etiam ex distributionibus choralibus, exclusa tertia parte earum, si omnes reditus beneficii choralibus distributionibus constant¹.

b) Ex can. 394, § 3, in ecclesiis cathedralibus et collegialibus insignibus, ubi adeo tenues praebendae sunt una cum distributionibus quotidianis, ut sustinendo canonicorum decori sint impares, Episcopi, *audito Capitulo et impetrata Sanctae Sedis licentia*, vel, beneficia aliquot simplicia praebendis uniant, vel, si hac ratione provideri non possit, aliquas praebendas supprimant, quarum fructus applicentur reliquorum praebendarum *distributionibus quotidianis*; tamen, suppressione facta, tot superesse debent praebendae quot divino cultui celebrando ac dignitati ecclesiae commode respondent².

2° Alii vero *distributiones quotidianae*³ appellantur⁴. a) Sunt ea pars beneficii, quae *quotidie* tribuitur iis *qui divinis officiis intersunt*, et quae in singulos dies vel actus distribuitur.

b) Introductae fuerunt distributiones quotidianae ut canonici diligentius incumberent officio choralis. Ideoque in omni capitulo *distributiones quotidianae congruae*, modo saltem aequivalenti, constituentur oportet. Quapropter, ubi « nullae sunt vel adeo tenues ut verisimiliter negligantur, Episcopi *tertiam partem* separent fructuum, proventuum, obventionum quae ex dignitatibus, canonicatibus, officiis aliisque ecclesiae beneficiis percipiuntur et in distributiones quotidianas convertant »

1. Cf. can. 395, § 1.

2. Cf. Trid., Sess. XXIV, c. 15 de ref.; WERNZ, o. c., p. 580.

3. Cf. BENED. XIV, *Instit. eccles.*, 107, n. 39 ss.; SANTI-LEITNER, o. c., t. III, p. 56 s.; BARGILLIAT, *Praelect. jur. can.*, n. 803; DE HERDT, o. c., p. 351 ss.; ZITELLI, o. c., p. 154; Trid., Sess. XXI, c. 3, de ref.; Sess. XXII, c. 3, de ref. Cf. RICHTER, *Concil. Trident.*, p. 151 ss.

4. *Distributiones quotidianae* vocantur etiam *ordinariae*, suntque fructus laboris qui pro ordinariis functionibus chori canonicis in choro praesentibus tribuuntur. Distinguuntur a distributionibus *extraordinariis* seu *inter praesentes tantum*, quae interdum fiunt canonicis ob suam adsistentiam quibusdam *extraordinariis* officiis, ad quae *vi suae praebendae* stricte non tenentur. Hujusmodi, *ex voluntate libera* fidelium, aliae adnexae sunt anniversariis quotannis celebrandis aliisque constanter redeuntibus officiaturis et dicuntur *fixae*; aliae acquiruntur ex exsequiis, missis manualibus quae forte supervenerint et dicuntur *incertae*. Jam vero si a fidelibus traduntur sub expressa clausula aut conditione ut tribuantur tantummodo iis qui *actu* sunt praesentes in aliquo officio, nemo ex canonicis quavis excusationis causa ab hac functione absens has distributiones percipere valet. Si non constat de hac expressa fundatorum vel oblatores voluntate, eae quibusdam legitime absentibus, uti canonicis jubilatis, ex juris communis dispositione tribuuntur (can. 420, § 2; 422, § 2). Praeterea consulenda sunt Statuta capitularia et consuetudines particulares ad videndum quae distributiones revera in Capitulo indolem induant *distributionum inter praesentes tantum*. Cf. *causa Jacen.*, 20 febr. 1908, ap. *Il monit. eccl.*, 1908-1909, t. XX, p. 10 s.; *Causa Parentina et Polen.* cit., 20 jan. 1906; *causa Majoricen.* cit., 15 jan. 1921; SANTI-LEITNER, o. et l. c.; FERRERES, o. c., n. 689, 711, in fine; ASS., t. I, p. 287; ZITELLI, *Apparatus jur. eccles.*, p. 155.

(can. 395, § 1) ¹. Imo « si distributiones quavis de causa introduci nequeant, Episcopus in dignitates, canonicos et beneficiarios negligentes pecuniarias constituat mulctas, quae (congruis) distributionibus respondeant earumque locum tenent » (can. 395, § 2).

Nempe, si separatio tertiae reddituum canonicalium partis in usum distributionum quominus inducatur difficultatem quamdam exhibeat, ut persaepe fit, cum praesertim praebendae canonicales non in communi, sed separatim singulae a singulis administrentur, tum mulctae ab absentibus ex proprio aere solvendae ab Episcopo instituuntur, pro distributionibus inter praesentes dividendae. Hoc modo nec dissentionibus erit locus pro actu complendo separationis tertiae partis, nec suberit perpetuum onus in administrando cumulo partium, quae a singulis praebendis separatae fuerint ².

Cum pensiones quae in Belgio a gubernio solvuntur, locum teneant praebendarum, idcirco Capitula non liberantur ab obligatione constituendi distributionum massam, juxta praefatas regulas ³. Ideo secernenda est tertia pars uniuscujusque pensionis, vel constituendae mulctae ad concurrentiam hujus partis ⁴.

c) Distributiones, etiam per modum mulctarum constitutae, cedunt *diligentibus* (h. e., tum actu praesentibus, tum etiam ex juris dispositione aut ex indulto ⁵ quoad lucrandas quotidianas distributiones fide praesentibus), quavis collusionem aut remissione exclusa ⁶ (can. 395, § 3), et non obstantibus constitutionibus capitularibus aut consuetudine etiam immemorabili ⁷. « Si vero *dignitates* habeant proventus a massa seu bonis canonicorum diversos et separatos, distributiones ab eis amissae cedunt *aliis dignitatibus* praesentibus, si adsint, secus fabricae ecclesiae, quatenus indigeat, aut alii pio loco, Episcopi arbitrio » (can. 395, § 3).

1. Cf. Trid., I. c.; Resp. Com. ad interpret. cod. can., 16 oct. 1919, ad 4, AAS., t. XI, p. 477.

2. Cf. LUCIDI, *De visitatione SS. Liminum*, ed. 2, t. I, p. 261, Romae, 1888; DE HERDT, *o. c.*, p. 353 s.; *Il monitore eccles.*, 1920, p. 30.

3. Cf. DE HERDT, *o. c.*, p. 355; BOUXX, *De capitulis*, p. 177 ss.; *Statuta capituli*, p. 21.

4. Cf. DE HERDT, *o. c.*, p. 356; DE ANGELIS, *o. c.*, t. II, p. I, p. 74 ss.

5. Cf. *causa Majoricen.*, 15 jan. 1921, ap. AAS., t. XIII, p. 198 ss.

6. Cf. Trid., Sess. XXIV, c. 12, de ref. Haberet collusio si ad chorum obligati invicem convenirent de non notandis absentibus; remissio vero cum una pars sponte, ac sine ulla conventionem distributiones quotidianas alteri parti remitteret et relinqueret. Cf. BENED. XIV, *o. c.*, n. 42.

7. Cf. S. C. C., 20 sept. 1879; 23 jan. 1901, ap. BARGILLIAT, *o. c.*, n. 803; *causa Giennen.*, 18 mart. 1905, ap. *Le can. contemp.*, 1905, t. XXVIII, p. 404 ss.; *causa Parentina et Polen.*, 20 jan. 1906, ap. *Il monit. eccles.*, 1905-1906, t. XVII, p. 530. Cf. tamen D'ANNIBALE, *Summ. theol. mor.*, t. III, 182.

d) Ideo, ab unoquoque capitulo unus vel plures nominentur viri, fide et integritate commendati, olim *obedientiales*, nunc censores vel *punctatores* dicti, qui absentes et negligentes notant (can. 395, § 4).

ARTICULUS III. — Creatio et collatio dignitatum et canonicatum.

Dotes canonicorum.

752. — I. **Creatio.** 1° Ad erectionem *dignitatum* quod spectat, vidimus¹ eam Sedi Apostolicae reservari; at est in Episcopi potestate, consentiente Capitulo, extinctas forte dignitates restituere (can. 394, § 2)².

2° Quoad creationem *canonicatum titularium*, statuit can. cit.: esse in Episcopi potestate cum consensu Capituli « praebendis in Capitulo jam exstantibus alias sive canonicales sive beneficiales addere ». Nempe jure communi Episcopus potest consentiente Capitulo etiam in *numeratis* capitulis canonicatus simplices adjungere antiquis, nisi ab ipso R. Pontifice numerus canonicorum fuerit absolute determinatus atque omne augmentum illius numeri prohibitum, aut nisi obstet consuetudo legitima. Quibus in casibus exceptis, ad R. Pontificem esset recurrendum; quod semper est faciendum si ageretur de institutione canonicatum sine adnexis emolumentis (can. 393, § 3)³.

3° Cum *canonicatibus ad honores* nulla annexa sit praebenda, facilius est eorum creatio. Quando itaque numerus non fuit positivo decreto S. Sedis determinatus, Episcopus ejusmodi canonicatus ad arbitrium creat; ne tamen haec institutio vilescat, Episcopus parce hoc jure utatur⁴. Quando vero numerus a S. Sede est determinatus, ut hodieum fieri solet, iste numerus est stricte servandus, vel petenda est eum augendi facultas.

Quid in hoc puncto constitutum fuerit quoad Capitulum cathedrale ecclesiae Brugensis, legere est *supra*, n° 257.

753. — II. **Collatio.** 1° « Collatio *dignitatum* tum in Capitulis cathedralibus tum in collegialibus *Sedi Apostolicae* reservatur » (can. 396, § 1).

2° « Ad Episcopum pertinet, *audito Capitulo*⁵, conferre omnia et singula beneficia (minora) et *canonicatus* in ecclesiis tum cathedrali-

1. *Supra* n° 527.

2. Cf. *Thesaurus Resolutionum S. C. Conc.*, t. XXXV, p. 12; Datar. Apostol., 12 mart. 1921, ap. AAS., t. XIII, p. 274.

3. Cf. WERNZ, *o. c.*, n. 777, p. 578; *Thesaurus*, l. c.

4. Cf. S. C. Conc., die 16 sept. 1884, ap. *Nouv. rev. théol.*, 1885, t. XVII, p. 346.

5. Olim haec collatio pertinebat simultanee ad Episcopum et ad Capitulum. Cf. quoad jus antierius, WERNZ, *o. c.*, p. 582 s.; *Causa Volaterrana*, optionis et nominationis ad canonicatum, 27 jan. 1917, AAS., t. VII, p. 122 ss.

bus, tum collegialibus, *reprobata quavis contraria consuetudine et revocato quolibet contrario privilegio*, sed firma contraria *foundationis lege* et praescripto can. 1435 (de reservationibus pontificiis) ¹ » (can. 403).

Quid autem hac in re pro dioecesi Brugensi *lege foundationis* statutum sit, videre est in Bulla erectionis : ex textu citato, *supra*, n. 257, habemus canonicatus, sive praebendarios, sive honorarios, libere conferri ab Episcopis pro tempore existentibus ; exceptis tamen canonicalibus theologali et poenitentiaria praebendis, quae praevio examine et concursu, ab Episcopo sunt conferendae.

3° « Episcopo, non autem Vicario Generali, nec Vicario Capitulari, jus est *canonicos ad honores* nominandi sive dioecesanos sive extradioecesanos, *cum consilio Capituli*, cui canonicus est adscribendus, sed Episcopus raro et caute hoc jure utatur. » (can. 406, § 1) ².

Si promovendus est alienae dioecesis clericus, Episcopus debet praeterea, ad validitatem provisionis, Ordinarii cui subjectus est nominandus assensum impetrare, eumque insignia edocere ac privilegia quorum usum nominandus exinde habiturus est (can. 406, § 2).

Canonici ad honorem extra dioecesim in qua nominati sunt degentes, numero sint tertia parte minores canonicis *titularibus* ecclesiae cathedrali aut collegiali adscriptis (can. 466, § 3) ³.

754. — *Nota. De jure optionis.* Optio erat quoddam jus cujus vigore antiquiores canonici gradatim vacantem praebendam (quae reservata non sit), propria dimissa, intra certum tempus eligere et consequi valebant ⁴. Hodie quoad omnes dignitates et canonicatus haec optio *prohibetur*, reprobata contraria consuetudine, sed salva *foundationis lege* (can. 396, § 2) ⁵ ; quae optio etiam prohibetur si *ex speciali indulto* S. Sedis alicubi vigeat ⁶.

755. — III. **Dotes canonicorum.** In promovendo ad canonicatum, tum cathedralem, tum collegiatum, *multae dotes* requiruntur ; videlicet :

1° *Ordo sacerdotalis* (can. 404, § 1) ; ergo non amplius licebit conferre canonicatum clerico nondum sacerdoti ⁷.

1. Cf. infra I. III, tit. xxv. Reservatur S. Sedi collatio, si, v. gr., canonicus in Urbe obierit aut a S. Sede suo beneficio privatus fuerit. Cf. BOUX, *De Curia Romana*, p. 692.

2. Censemus firmam remanere etiam quoad nominationem canonicorum ad honores *legem foundationis*.

3. Cf. Decret. 21 jan. 1894, ap. *Nouv. rev. théol.*, 1894, t. XXVI, p. 129 ss.

4. Cf. BOUX, *De capit.*, p. 147 ; SCHNEIDER, *o. c.*, p. 112, 240 ; *causa Volaterrana* cit., 27 jan. 1917, AAS., t. IX, p. 122 ss. ; *causa Melevitana*, 30 jan. 1913, AAS., t. V, p. 217 ss.

5. Coll. can. 422, § 3.

6. Resp. cit. Com. ad interp. cod. can., 16 oct. 1919, ad 5 ; resp. ejusd. Com., 24 nov. 1920, de canonicis ad I, AAS., t. XII, p. 573.

7. Cf. Trid. Sess. XXIV, c. 12, de ref. Consuetudo apud nos et in aliis regionibus vigeat promovendi ad canonicatum solos presbyteros.

2° *Eximia vitæ et morum integritas*, cum clerici omnes ante oculos sibi ponant necesse sit vitæ rationem, quam canonici sequuntur (can. 404, § 1) ¹.

3° *Scientia sufficiens et præstitum servitium*. Quæ dotes variae sunt pro varia Capitulorum specie; et, in eadem specie, quin etiam in eodem Capitulo, pro variis canonicatibus. Hinc fert can. 404, § 2: « In canonicatum collatione, ceteris paribus, ratio habeatur illorum qui doctores in sacra theologia vel jure canonico denunciati fuerint in aliquo athenaeo, vel laudabiliter ministerium ecclesiasticum aut magisterium exercuerint, firmo praescripto can. 130, § 2 (de praeferendis iis qui expleto studiorum curriculo in annualibus per triennium periculis magis praestiterunt) »². Hinc, praeterea « *prima saltem dignitas* in Capitulo *cathedrali*, quantum fieri potest et ceteris paribus, laurea doctorali in sacra theologia vel jure canonico polleat » (can. 396, § 3); et analogam praescriptionem habet can. 399, § 1, de canonico theologo et poenitentiario ³.

4° Tandem *fides orthodoxa*, in cujus testimonium publicam professionem emittere debent promoti canonici et dignitates ante captam possessionem, coram loci Ordinario ejusve delegato et coram capitulo, alioquin fructus non faciant suos et, si moniti contumaces existant, etiam per privationem beneficii puniantur (can. 405, § 2; 1406, § 1, 5°; 2403). Item tenentur canonici ad juramentum antimodernisticum, ante ineundam beneficii possessionem ⁴.

ARTICULUS IV. — De juribus et officiis singularium dignitatum et canonicorum.

756. — Praenotanda. 1° Servato ordine codicis, praesenti articulo agitur de officiis et juribus *singularium dignitatum, officiorum, canonicorum tum titularium tum honorariorum*, dum alio articulo sermo fiet de juribus et obligationibus *Capitulorum qua talium*, pertinentibus etiam *ad personas physicas* ut membra Capituli. Patet hanc distinctionem non esse per omnia adaequatam; necessario enim attingentur prima sectione quæ intimius cum secunda connectuntur et in hac quasi in propria sede explicabuntur. Ita, v. gr., jus ad fructus et distributiones chorales

1. BENED. XIV, *Inst. eccles.*, 107, n° 4.

2. Trid., Sess. XXIV, l. c.

3. Cf. *Analecta ecclesiastica*, 1897, t. IV, p. 128; *causa Malacitana*, 8 aug. 1909, concursus ad praebendam doctoralem, AAS., t. I, p. 740 ss.

4. Cf. Motu proprio *Sacrorum Antistitum*, coll. decl. S. C. Consist., 25 sept. 1910, ad VII.

inter canonicorum jura recensetur, at, cum sit correlativum. ad obligationem servitii choralis, in altero articulo evolvetur.

Inter utramque sectionem speciali articulo considerabuntur ea quae ad *praecedentiam et insignia canonicorum* spectant, cum haec pertineant tum ad canonicos qua singulos tum ad personam moralem Capituli.

2° Canonici tenentur officiis et adipiscuntur jura statim ac *legitimam* beneficii sui *possessionem* ceperunt (can. 405) ¹.

757. — I. Jura et officia dignitatum. 1° Sequentia jura et officia ex can. 397 potiori jure *ad primam dignitatem* competunt ab eaque plerumque exercentur ; hac impedita ad subsequentes praesentes *dignitates* aut *canonicos* juxta ordinem praecedentiae pertinent ; quibus tamen normis praevalent statuta capitularia si aliud in his caveatur :

a) « Episcopi vicem supplere in peragendis functionibus sacris in solemnioribus anni festivitatis » ;

b) « Episcopo celebranti in pontificalibus, aspersionum in ingressu ecclesiae porrigere et presbyteri assistentis fungi officio » ;

c) « Eidem decumbenti ministrare Sacramenta Viatici et Extremae Unctionis ² ; defuncto justa funebria persolvere ³ » ;

Canonicis graviter decumbentibus, de jure communi administranda sunt Extrema Unctio et Viaticum a *proprio parochio* (can. 462, 3°). At juxta praxim in Gallia et Belgio magis receptam, *canonicis* in mortis periculo constitutis et in quacumque paroecia degentibus, ultima sacramenta administrantur a prima dignitate Capituli. Haec praxis servatur tum erga canonicos *titulares*, tum erga *honorarios*, qui diebus dominicis et festivis de praecepto chorum frequentant ; et, si concurrat consuetudo quadraginta annorum, probatur a S. Congregatione Concilii, ut declaravit 3 dec. 1718, 8 junii 1865, 16 febr. 1867, 9 jul. 1881 et 11 jul. 1885 ⁴.

Justa funebria persolvere alicujus dignitatis, vel canonici, etiam honorarii tantum, vel beneficiarii ad Capitulum pertinet, et quidem ad dignitates et canonicos juxta ordinem praecedentiae (can. 415, § 2, 3°).

d) « Convocare Capitulum eique praeesse et ordinare quae ad chori directionem referantur, dummodo dignitas sit de gremio capituli ⁵ ».

1. Ad normam can. 1443-1445. Cf. apud nos *Statuta capitularia*, p. 34 ss. Vide etiam *causa Oritana*, 27 martii - 19 jun. 1915, AAS., t. VIII, p. 37 ss.

2. Cf. *Caeremoniale Episc.*, l. I, c. 26 ; l. II, c. 38 ; can. 462, 3° ; 850, 938, § 1.

3. Cf. can. 1230, § 6.

4. Cf. *Rev. des sc. ecclès.*, 2e sér., t. IX, p. 362 ; ASS., t. XVIII, p. 264 s.

5. Praecedentia tria officia ad primam aliasque subsequentes dignitates pertinent etiamsi non sint de gremio Capituli.

Praesidentia et superintendentia chori reservatur ergo primae dignitati Capituli, excepta directione cantus et psalmodiae, quae pertinet ad canonicum cantorem, si quis est ¹.

Cf. *Statuta capitularia*, p. 15 s., de dignitatibus Archidiaconi, Archipresbyteri et Cantoris.

2° Dignitates ut membra Capituli tenentur ad assistentiam praestandam Episcopo celebranti aut alia pontificalia exercenti, ipsique obedire tenentur quando v. gr., duos canonicos sibi retinet pro ecclesiastico ministerio ac dioecesis servitio (can. 412) ².

3° Quoad *servitium chorale*, dignitates *jure communi* debent per turnum cum aliis canonicis fungi officio celebrantis, non vero ministerio diaconi et subdiaconi (can. 416) ³. Qua tamen obligatione eximi possunt statuto, consuetudine aut concordia particulari ⁴.

758. — II. Jura et obligationes canonicorum qui officium habent.

A. **Canonicus theologus** ⁵: 1° *Constitutio officii*. In nulla ecclesia *cathedrali* desit officium canonici theologi. In ecclesiis *collegialibus*, praesertim insignibus hoc officium constitui potest (can. 398).

2° *Qualitates*. Sit praecellens vitae sanctitate et scientia comprobata. Ceteris paribus *praeferatur* doctor in sacra theologia. Ubi est constituta ⁶ servetur lex concursus (can. 399).

3° *Officium*. a) « Canonici theologi est, diebus et horis ab Episcopo cum Capituli consensu designatis, *publice* in ecclesia (non necessario *cathedrali*) explanare Sacram Scripturam ⁷; sed Episcopus, si id utilius judicet, potest eidem *alia doctrinae catholicae argumenta in ecclesia* explicanda committere » (can. 400, § 1); b) « Canonicus theologus munus expleat suum *ipse per se*, vel, si ultra sex menses fuerit impeditus, *propriis expensis per alium* sacerdotem ab Episcopo deputandum » (can. cit., § 2). *Quoties* vero publicas lectiones in ecclesia habere teneatur, non determinatur in codice. Olim admittebatur, et adhuc ut *norma*

1. Cf. *causa Barcinonen.*, 3 martii 1907, ap. *Il monit. eccles.*, 1907-1908, t. XIX, p. 170.

2. Vide infra de obligationibus Capituli erga Episcopum.

3. Cf. Trid., Sess. XXII, c. 4, de ref.; BLAT, *o. c.*, p. 382 s.

4. Cf. *causa Guadixen.*, 30 jan. 1907, ap. *Il monit. eccles.*, 1907-1908, t. XIX, p. 49 ss.

5. Cf. Trid., Sess. V, c. 1, de ref.; BENED. XIII, const. *Pastoralis officii*, 19 maii 1725; GREGOR. XVI, encycl. *Inter praecipuas*, 5 maii 1844; SENTIS, *Die Praebenda theologalis und poenitentialis in den Capiteln*, Mainz, 1867; ZITELLI, *o. c.*, p. 159 ss.; WERNZ, *o. c.*, p. 593; SANTI, *o. c.*, t. I, p. 219; PRUEMMER, *o. c.*, p. 184 s.

6. Cf. Bulla erectionis dioecesis Brugensis, supra, n. 257.

7. Cf. S. C. Conc., 2 sept. 1876, ASS., t. IX, p. 505 ss. et alias plures causas cit., *ibid.*, p. 517 ss.; t. XIII, p. 87; t. XXIV, p. 82; *Il monit. eccles.*, 1899-1900, t. X, p. 115 ss.; cf. *causa Vicen.*, 27 jun. 1908, *ibid.*, 1908-1909, t. XIX, p. 254 ss.

directiva retineri potest, ipsum praeter tempus feriarum, intra quod more aliorum magistrorum vacare possit, regulariter *semel in hebdomada*, seu *quadragies* in anno legere teneri¹; c) « Episcopus *gravi de causa* potest canonico theologo committere ut, loco lectionum in ecclesia, sacras disciplinas *in Seminario* doceat » (can. cit., § 3). Quod ergo olim *ex indulto apostolico* fieri licebat, nunc jure communi concessum est. *Gravis causa* intelligitur notatim: ut cum minori impensa scholis Seminarii provideatur²; quia dioecesis penuria laborat competentium professorum; quia lectiones publicas in ecclesia pauci frequentant, dum tamen sufficienter providetur institutioni religiosae fidelium³.

Canonicus theologus tenetur assistere Episcopo celebranti⁴; officia communia Capituli obire extra diebus quibus legit⁵; eximitur a ministerio diaconi et subdiaconi (can. 416). Diebus quibus suo munere fungitur sive in ecclesia sive in seminario ita excusatur a choro ut percipiat fructus praebendae et distributiones quotidianas, exceptis *inter praesentes* (can. 420, § 1, 2°). Si est negligens in obeundo suo munere ab Episcopo pro gravitate culpaë puniatur (can. 2384).

759. — B. Canonicus poenitentiarius⁶. 1° *Constitutio officii*. Constitui debet in ecclesia cathedrali officium canonici poenitentiarii saltem *ubi id fieri poterit*⁷; in collegialibus hoc officium institui potest (can. 398).

2° *Qualitates*. Ea valent quae supra dicta sunt de canonico theologo. Praeferatur, ceteris paribus, doctor in theologia vel in jure canonico. Expedit praeterea ut canonicus poenitentiarius *aetatis annum trigesimum* expleverit⁸. Ad praecavendum vel minimum periculum laedendi sigilli sacramentalis⁹, Poenitentiarius prohibetur aliud simul officium in dioecesi suscipere aut exercere cui adnexa sit jurisdictio *in foro externo* (can. 399). Ideo expresse cavetur ne Vicarii Generalis munus ipsi committatur (can. 367, § 3).

3° *Officium*. « Poenitentiarius canonicus tum ecclesiae cathedralis

1. Cf. S. C. Conc., 17 dec. 1887, ASS., t. XX, p. 457.

2. Conc. Trid., Sess. XXIII, c. 18, de ref.

3. Cf. BLAT, o. c., p. 309.

4. *Causa Boianen.*, 14 febr. 1920, AAS., t. XII, p. 117 ss.

5. Cf. quoad *residentiam*, *causa S. Severinae*, 3 sept. 1903, ap. *Il monit. eccles.*, 1903-1904, t. XV, p. 337 s.; quoad *alia officia communia* Capituli, *ibid.*, 1909-1910, t. XXI, p. 224 ss.

6. Cf. Trid., Sess. XXIV, c. 8, de ref.; SENTIS, o. c.; WERNZ, o. c., p. 575, 593; PRUEMMER, o. c., p. 185.

7. Cf. PRUEMMER, o. et l. c. Cf. *causa Rituntina*, concursus ad praebendam poenitentiarii, 20 maii 1905, ap. *Il monit. eccles.*, 1905-1906, t. XVII, p. 291 ss.

8. Cf. Conc. Trid., l. c.; *Il monit. eccles.*, 1905-1906, t. XVII, p. 134 s.

9. *Ibid.*

tum ecclesiae collegialis obtinet a jure potestatem *ordinariam*¹, quam tamen aliis delegare non potest, absolvendi etiam a peccatis et a censuris Episcopo reservatis (sive per Episcopum², sive ipso jure), in dioecesi extraneos quoque, et dioecesanos extra territorium quoque dioecesis » (can. 401, § 2)³. « Debet in sede excipiendis confessionibus sibi in capitulari ecclesia destinata residere tempore ad fidelium commoditatem, iudicio Episcopi, opportuniore et praesto esse iis qui ad confitenda sua peccata accedunt ipso quoque divinorum officiorum tempore » (can. cit., § 2).

Pariter excusatur a choro et nihilominus percipit fructus praebendae ac distributiones quotidianas, dum tempore chori vacat confessionibus audiendis⁴ (can. 420, § 1, 3°).

Quoad coetera *officia communia* capitularium, et quoad *poenas* irrogandas in poenitentiarium negligentem et contumacem vide quae supra dictum est de canonico theologo.

760. — C. Canonicus curatus⁵. Si Capitulo adnexa est cura animarum⁶, haec exerceatur a vicario paroeciali cui exclusive pertinet tota animarum cura cum omnibus parochorum juribus et obligationibus ad normam juris communis et secundum statuta particularia et laudabiles consuetudines⁷ (can. 402, 471). Vicarius paroecialis, dum paroecialibus vacat officiis excusatur a choro et lucratur etiam distributiones quotidianas (can. 420, § 1, 4°).

Nota. Huc reducere fas est quae canon 415 statuit de relationibus juridicis quae intercedunt *inter Capitulum et parochum*, quando ecclesia cathedralis simul est paroecialis, in qua proinde exercentur functiones capitulares a Capitulo et functiones et munera paroecialia a parochos qui non est vicarius Capituli⁸. Nempe imprimis hae relationes reguntur indulto Apostolico aut particulari conventionem in erectione paroeciae inita et a loci Ordinario probata. Quae si deficient servantur hae normae :

1° *Ad parochum spectat* : a) applicare missam pro populo, eumque

1. Cf. can. 873, § 2.

2. Cf. can. 899, § 2.

3. Cf. supra, n° 454, 464.

4. Cf. *causa Montisalti*, 22 dec. 1906, ap. *Il monit. eccles.*, 1906-1907, t. XVIII, p. 483, qua decernitur poenitentiarium teneri ad altaris servitium, quoties actu confessiones non audit, nec probabiliter praevidet poenitentes accessuros ad poenitentiae tribunal ; *causa Boianen*. cit., 14 febr. 1920.

5. Cf. WENZ, o. c., p. 593.

6. Cf. can. 1423, § 2.

7. Cf. infra cap. X. Attendendus est etiam can. 415.

8. Cf. *causa Ripana*, 2 apr. 1910, AAS., t. II, p. 418 ; *Nouv. rev. théol.*, 1911, t. XLIII, p. 5 ss.

christianam doctrinam edocere ; *b*) custodire libros paroeciales ; *c*) functiones paroeciales peragere de quibus in can. 462¹ et etiam non stricte paroeciales quae in paroeciis fieri solent, nisi impediatur servitium chorale et Capitulum easdem peragat, v. gr. expositiones et benedictionem Sanctissimi² ; *d*) eleemosynas in bonum paroecianorum colligere et administrare ; *e*) alteram sacri ciborii clavem servare, ut parochus semper S. Eucharistiam paroecianis distribuere valeat.

2° *Ad Capitulum spectat* : *a*) custodire sanctissimum Eucharistiae Sacramentum, servato ut supra jure parochi ; *b*) invigilare ut in functionibus a parochus in capitulari ecclesia peragendis leges liturgicae observentur ; *c*) Ecclesiae curam habere ejusque bona administrare cum piis legatis, juxta intentionem offerentium ; *d*) justa funebria peragere pro defuncta dignitate, canonico etiam honorario et beneficiario Capituli ; *e*) Fontem baptismalem in Sabbato Sancto benedicere, publicam processionem extra ecclesiam ducere, benedictiones extra ecclesiam cum pompa et solemniter impertiri. Si Capitulum has functiones non peragat, obveniunt parochus³.

3° Nec parochus capitulares nec Capitulum paroeciales functiones et munera impediat. Conflictus inter utrumque dirimat loci Ordinarius.

4° Capitulares ex caritate tenentur, maxime si designati coadjutores desint parochus adjutricem operam navare in cura animarum, secundum modum ab Ordinario loci determinandum.

761. — D. Canonici titulares. 1° *Jura*. Capta legitime beneficii sui possessione statim acquirunt *a*) insignia et privilegia propria singulorum canonicorum et Capitulorum⁴ ; *b*) scamnum in choro ; *c*) jus percipiendi fructus et distributiones⁵ ; *d*) vocem in capitulo⁶ (can. 405, § 1).

2° *Obligationes*. Habent canonici titulares, uti jam praemonuimus⁷, obligationem publicam suae fidei emittendi professionem ; praeterea adstringuntur ad servitium chori, ad residentiam, ad assistantiam coetis capitularibus, ad honorem et obedientiam praestandam Episcopo. Quae omnia fusius explicabuntur ubi agetur *de obligationibus Capituli*.

762. — F. Canonici honorarii, praeter insignia et privilegia seu *jura honorifica*, obtinent etiam scamnum in choro seu jus sedendi in choro

1. Cf. infra cap. IX. Vide *causam Dianen.*, Juris funerandi, 9 jul. 1921, AAS., t. XIII, p. 534 ss.

2. Cf. BLAT, o. c., p. 380 s.

3. Can. 462, 7°.

4. Cf. articulum sequentem.

5. Cf. supra n. 751 et infra articulus VI *de juribus et obligationibus Capituli*, n. 765.

6. *Ibid.*, n. 767.

7. N° 755.

post ultimum canonicum titolarem (can. 407, § 2) ¹. Canonici honorarii non sunt *de corpore Capituli*, nec de jure communi in eo vocem habent, nec jus assistendi coetibus capitularibus. Per se non tenentur obligatione assistendi choro, nec si ibidem adsint jure percipiunt distributiones quotidianas. Si obligentur certis diebus ad servitium chorale aut si ipsis jus concedatur percipiendi quamdam remunerationem pro assistentia determinatis functionibus chori, hoc procedit ex lege foundationis, ex conventionem aut consuetudine. Ideo attendenda sunt statuta particularia et legitimae consuetudines ².

ARTICULUS V. — Jura honorifica canonicorum et Capitulorum.

Jura honorifica canonicorum et Capitulorum consistunt in *praecedentia* et in jus deferendi *indumenta choralia* et *insignia*.

763. — I. **Praecedentia** ³ 1° *Canonicorum relate ad alios clericos* Praecipuum canonicorum privilegium consistit in *praecedentia*, quam habent super omnes clericos, regulares ⁴, parochos, quinimo super Protonotarios Apostolicos *ad instar participantium* aut *honorarios* ⁵, Praelatos Domesticos aut Camerarios ⁶, etiam habitu praelatitio utentes ⁷, dum vel *capitulariter incedunt*, vel *a Capitulo sunt deputati*, vel *Episcopum comitantur* : secus vero nullam habent praes eminentiam in caeteros clericos dioecesis : servatur tali casu ordo praescriptus pro omnibus clericis, ratione habita officii, ordinis, promotionis, antiquitatis ⁸.

Si suum Episcopum comitentur, sedent, etiam in ecclesiis alterius dioecesis ante simplices clericos et ipsummet parochum ecclesiae, quia considerantur tamquam uniti suo capiti ; quod etiam de canonicis honorariis decisum fuit a S. Congregatione Rituum, 19 maii 1838 ⁹.

2. *Capitulorum intra se*. Capitulum cathedrale praecedit collegiali, etiam insigni, in ipsa quoque collegiali ecclesia, utpote senatus Episcopi; Capitulum insigne praecedit non insigni (can. 408, § 1).

3° *Capitularium intra se* praecedentia regitur praeprimis et praeva-

1. Cf. S. Rit. Congr., 21 febr. 1905 et 21 jul. 1906 (*Decr. auth.*, n. 4154, 4187).

2. Cf. PRUEMMER, *o. c.*, p. 185 s.; FERRERES, *o. c.*, n. 699.

3. Cf. WENZ, *o. c.*, p. 589 ; ZITELLI, *o. c.*, p. 157 ; DE HERDT, *o. c.*, p. 35 ss.

4. Cf. can. 491, § 2.

5. Cf. Motu Proprio *de Protonotariis*, 21 febr. 1905, art. 21, 46, 66. Cf. supra n. 656.

6. Cf. *Nouv. rev. théol.*, 1913, t. XLVI, p. 58, ubi agit BATTANDIER *de praecedentia illorum Praelatorum*.

7. De praecedentia Vicarii Generalis cf. supra n° 731.

8. Cf. supra n. 335.

9. In antiqua Guardeliana n° 4830 ; hoc decretum non fuit in nova collectione reassumptum, cum *juxta alia decreta* fuerit decisum.

lenter *peculiaribus statutis vel legitimis consuetudinibus*¹. Secus, « dignitates, servato inter se praecedentiae ordine, praecedunt canonicis; canonici antiquiores, qui nempe prius possessionem ceperunt, posterioribus; canonici titulares, honorariis; honorarii, beneficiariis; dignitates aut capitulares caractere episcopali ornati omnibus dignitatibus ac canonicis in presbyterali tantum ordine constitutis praecedunt » (can. 408, § 1).

In Capitulis in quibus habentur distinctae praebendae presbyterales, diaconales, subdiaconales², servetur praecedentia *ordinis*, ita ut qui praebendam presbyteralem occupat praecedat illis qui diaconalem habent; et *in eodem ordine* servanda est praecedentia receptionis in ordinem, sc. per consecutionem praebendae illius ordinis, non autem praecedentia receptionis in Capitulum forsitan cum provisione praebendae inferioris ordinis (can. 408, § 2)³.

764. — II. Insignia. 1° *Concessio*. Juxta disciplinam communem, quam S. Congregatio Rituum stricte servandam saepius declaravit, necessarium est *indultum apostolicum*, ut canonici insignia⁴ assumere, vel assumpta mutare valeant. Ut vidimus *supra*⁵, Concordatum anni 1801 concessit Episcopis territorii Reipublicae Gallicanae jus canonicis concedendi insignia et indumenta choralia, quae magis convenire arbitrentur.

2° *Usus*. a) In unaquaque ecclesia tum cathedrali tum collegiali, qui in *dignitate episcopali* sunt constituti, deferant in choro *vestem episcopalem*; ceteri omnes, dignitates, canonici et beneficiarii, *vestem* sibi in bulla erectionis assignatam vel indulto apostolico concessam; secus censeantur *tanquam absentes* (can. 409, § 1), i. e., non recipiunt distributiones quotidianas. Quae norma valet etiam pro *Vicario Generali*, qui est de gremio Capituli et qui ut dignitas vel canonicus assisteret officiis choralibus⁶; b) Canonici tum titulares tum honorarii veste choralis et

1. Cf. DE HERDT, *o. et l. c.*

2. Cf. Trid. Sess. XXII, c. 2, de ref.

3. Cf. BLAT, *o. c.*, p. 373; *causa Mediolanen.*, 20 nov. 1915 - 1 apr. 1916 - 13 apr. 1918, AAS., t. XI, p. 9 ss.

4. Sunt indumenta insignia: rochetum, cappa canonicalis, crux; interdum vestis talaris violacii coloris, interdum etiam indumenta pontificalia. Sunt etiam tituli insignes. Cf. can. 409, § 1; Decr. S. C. Consist., 15 maii 1905 ap. *Analecta ecclesiastica*, 1905, t. XIII, p. 370. Cf. etiam Motu Proprio *Inter multiplices*, de Protonotariis Apostolicis, 21 febr. 1905, *supra* n° 656; Decret. S. C. Rit., 24 maii 1911, ap. AAS., 1911, t. III, p. 317; Motu Proprio *In litteris Nostris*, 29 dec. 1913, de canonicis, qui inter Praelatos Domesticos relati non sunt, e capitulis privilegia Protonotariorum habentibus, ap. AAS., 1913, t. V, p. 545 s. Cf. DE HERDT, *o. c.*, p. 41 ss.

5. N° 254.

6. BLAT, *o. c.*, p. 374.

insignibus sui ordinis, de jure communi, utuntur in *tota dioecesi* in qua est Capitulum, sed, reprobata contraria consuetudine, *non extra dioecesim* ubi nominati sunt, nisi vel suum Episcopum comitentur, vel hunc aut Capitulum repraesentant in Conciliis aliisque solemnitatibus (can. 409, § 2; 407, § 1)¹; c) « Canonici ad honorem alicujus basilicae vel ecclesiae collegialis *almae Urbis*, privilegiis et insignibus uti possunt tantum intra ejusdem basilicae vel collegiatae ecclesiae ejusque filialium ambitum » (can. 407, § 1).

Nota. Privilegia canonicorum, cum quamdam diminutionem videantur afferre episcopali dignitati, sunt de jure strictissime interpretanda².

ARTICULUS VI. — Jura et obligationes Capituli.

765. — I. **Jura.** Jura Capituli *duplicis generis* sunt, prout pertinent ad Capitulum consideratum ut peculiare corpus morale, ab Episcopo separatum, proprium esse habens et regimen, vel prout spectant ad Capitulum efficiens unum corpus cum Episcopo, senatum ejus constituens et ad regimen dioecesis concurrens. Priora dici possunt *jura interna*; altera *jura externa* Capituli.

766. — A. **Jura interna.** 1° *Jus sibi condendi statuta capitularia.* Potest et debet Capitulum, ut collegium seu corpus morale, ad rectum ordinem et regimen Capituli *condere statuta*³, modo nihil statuatur juri communi vel mandatis Episcopi contrarium. Fas ipsi est etiam in statutorum transgressores moderata poena animadvertere. Legitime condita statuta sunt ab omnibus dignitatibus, canonicis, beneficiariis religiose servanda (can. 410, § 1).

« Statuta capitularia per legitimum actum capitularem condita⁴, approbata subjiciuntur Episcopo, sine cujus auctoritate postea nec abrogari possunt nec mutari »⁵ (*ibid.*, § 2).

« Si Episcopo edicente ut statuta conficiantur, Capitulum id praestare neglexerit, exacto sexto ab intimatione mense⁶, Episcopus eadem conficiat imponatque Capitulo ».

767. — 2° *Jus celebrandi coetus capitulares*⁷. a) *Notio et divisio.*

1. Cf. *Nouv. rev. théol.*, 1921, t. XLVIII, p. 419. — Quoad jus antiquum, cf. DE BRABANDERE-VAN COILLIE, *o. c.*, ed. 8, n. 402.

2. Cf. cit. Motu proprio Pii X *Inter multiplices*, n. 80, 21 febr. 1905.

3. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 596 ss.; DE HERDT, *o. c.*, p. 393 ss.; ZITELLI, *o. c.*, p. 150.

4. Cf. can. 101, § 1, coll. can. 411, § 2. Vide supra, n. 327.

5. Cf. supra n. 254; *Statuta capituli Eccles. Brugen.*, p. 28 s.

6. Tempus sex mensium censetur *continuum*, cf. can. 35, supra, n. 288.

7. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 594; DE HERDT, *o. c.*, p. 406 ss.; PRUEMMER, *o. c.*, p. 192; vide *Statuta Capit. Eccles. Brugen.*, p. 22 s.

α) Capitula ejus sunt generis societatum, in quibus negotia, quae omnes tangunt, ab omnibus communi suffragio tractanda sunt ; ideo iis solemne est per comitia, seu congregationes, eadem perpendere et definire. Hi coetus capitulares celebrari possunt *absque praevia licentia Episcopi*. At Episcopus pro suo jure postulare potest ut ipsi notitia detur de coetu cogendo et de resolutionibus approbatis ; salva quoque manet ejus suprema potestas contra illegitimas congregationes capitularium¹.

β) Congregationes Capituli, etiam dictae *capitula*, aliae sunt *ordinariae*, quae semper fixis die, hora et loco habentur, pro negotiis ordinarie contingentibus ecclesiae cathedralis et Capituli, quaeque non petunt specialem convocationem, nisi contrarium ferat statutum, aut consuetudo ; aliae *extraordinariae*, quoties id aut Episcopo aut Capituli praesidi aut majori canonicorum parti expedire videatur ; pro quibus conventibus opus est speciali convocatione facienda secundum statuta capitularia². (Can. 411, § 1 et 2).

b) *Convocatio*. α) Porro in universum dici potest convocationem Capituli spectare ad *primam dignitatem*, nisi statutum aut consuetudo aliud ferant³. Si vero agatur de convocatione Capituli cathedralis, et de re quae Episcopum vel ejus dioecesim respicit, *Episcopi* est Capitulum convocare⁴ ; β) Vocandi sunt omnes capitulares, qui debent, volunt et commode possunt ad Capitulum accedere.

c) *Res tractandae*. Praeside illo cujus est Capitulum convocare, tractatur in comitiis de omnibus quae respiciunt statum, tum internum, tum externum Capituli. Agitur primum de iis quae cultum divinum spectant ; dein de justa morum reformatione et delictorum debita animadversione ; demum de privatis rebus temporalibusque negotiis.

d) *Jus et modus suffragandi*. Votum in Capitulo habent *omnes canonici*, exclusis de jure communi honorariis, et *dignitates* de gremio Capituli (can. 411, § 3). Hi possunt dare votum per se, et etiam legitime absentes, per procuratorem capitularem, qui tunc duplex votum habet, sed in favorem unius tantum, ne videatur conscientiam suam dividere⁵. Episcopus, et ejus Vicarius Generalis, si non sint canonici, non habent vocem in Capitulo, nisi eis concedatur ex S. Sedis privilegio.

1. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 594, attenta nota (163).

2. Cf. *causa Hieracen.*, 30 jun. 1906, ap. *Il monit. eccles.*, 1906-1907, t. XVIII, p. 243.

3. Si renuat aut absens sit prima dignitas, jus convocandi ad subsequentes dignitates aut canonicos transit.

4. Cf. Trid., Sess. XIV, c. 6, de ref.

5. Votum per procuratorem prohibetur in *electione canonica* v. gr. Vicarii Capitularis (can. 163).

De jure accessus et de forma suffragandi, vide Bouix ¹.

In actibus capitularibus, nisi aliud expresse jure communi aut particulari statutum fuerit, attenditur *decisio partis absolute majoris* eorum qui suffragium ferunt, aut post duo inefficacia scrutinia, partis *relative majoris* in tertio scrutinio. Quod si suffragia *aequalia* fuerint, post tertium suffragium praeses suo voto paritatem dirimat, aut si agatur de electionibus *et* praeses suo voto paritatem dirimere nolit, electus habeatur senior ordine vel aetate (can. 101, § 1) ².

Unanimitas suffragantium requiritur si agatur de re quae omnes capitulares ut singulos tangit (can. cit., 2º) ³.

Legitime convocatis canonicis, si aliqui non accesserunt, *praesentes* constituunt Capitulum, ac gesta ab his valent perinde ac si acta fuissent ab omnibus ⁴.

« Si vel unum ex personae moralis collegialis membris supersit, jus omnium in illud recidit » (can. 102, § 2). Unde, redacto Capitulo ad unum tantum membrum, iste canonicus, sede vacante, posset per se solum designare *Vicarium Capitularem*, dummodo non eligat seipsum ⁵.

e) *Vis decisionum*. Decisiones autem, statuta, decreta a Capitulo edita obligare ⁶ omnes unanimiter admittunt; quin etiam, ex omnium confesso, potest Capitulum hanc obligationem congruis sanctionibus, seu poenis, moderatis tamen, tueri.

Cf. Bulla erectionis dioecesis Brugensis, *supra*, n. 257.

768. — 3º *Jus acquirendi, possidendi et administrandi bona temporalia*, quae ipsi Capitulo, aut Ecclesiae cathedrali, etiam si simul paroeccialis sit, ut subjecto dominii propria sunt; tenetur tamen reddere rationem administrationis Episcopo ⁷, qui tamen ex propria voluntate et sine consensu Capituli nequit disponere de bonis huic adscriptis ⁸.

4º *Jus eligendi et revocandi administratos Capituli*, cantores, bidellos eosque, si deliquerint, puniendi. Reservatur tamen etiam Episcopo jus eosdem officiales et inservientes removendi, justa interveniente causa.

769. — B. *Jura externa* Capituli alia sunt episcopali *sede plena*, alia

1. O. c., p. 182, 201-209.

2. Cf. *supra*, n. 327.

3. DE HERDT, o. c., p. 456; vide *supra*, n. 327.

4. Cf. DE HERDT, o. c., p. 449 s.

5. S. C. Conc., 12 mart. 1862, ap. BARGILLIAT, o. c., n. 821.

6. Cf. *Il monit. eccles.*, 1904-1905, t. XVI, p. 223 s., de appellatione contra deliberationem Capituli.

7. Cf. WERNZ, o. c., p. 597 s.; *causa Eugubina*, 24 maii 1913, ap. *Il monit. eccles.*, 1913-1914, t. XXV, p. 299 s., cum voto consultoris; ASS., t. VII, p. 173 ss.

8. *Causa Corduben.*, 1 febr. 1915, AAS., t. VII, p. 131 ss.

sede impedita aut vacante. Hic tantum de primis sermo fiet, remissis aliis cum codice ad cap. VII h. t.

1° Quandoquidem Capitulum cathedrale quodammodo vices gerat antiqui presbyterii, cujus operam et consilium Episcopi adhibebant in ecclesia sua regenda, ex jure communi indiget Episcopus pro nonnullis negotiis consensu Capituli, hac lege quidem ut contra hujus votum *invalide* ageret; in aliis vero negotiis tenetur tantum exquirere *consilium* Capituli et tunc satis est ad valide agendum ut capitulares audiat quin ad eorum votum etsi concors accedere teneatur¹.

a) *Generalis regula est, consensu Capituli opus esse in causis a jure expressis*², nempe: α) in restituendis extinctis forte dignitatibus aut si addere velit Episcopus praebendis in Capitulo jam exstantibus alias praebendas (can. 394, § 2); β) in erigendis confraternitatibus in ecclesia cathedrali aut collegiali (can. 712, § 2); γ) si agatur de alienandis rebus quarum pretium continetur intra mille libellas et triginta millia libellarum seu francorum (can. 1532, § 3); δ) pro locatione bonorum, si valor excedat triginta millia francorum et locatio sit non ultra novennium vel si valor contineatur intra mille francos et triginta millia francorum et locatio sit ultra novennium (can. 1542, § 2, 1°, 2°); ε) Vicarius Capitularis excardinationem et incardinationem et litteras dimissorias concedere potest post annum a vacatione sedis et cum consensu Capituli (can. 113, 958, § 1, 3°); cum eodem consensu potest etiam litteras dimissorias intra annum a vacatione sedis dare at solis arc-tatis ratione beneficii recepti vel recipiendi, aut ratione certi alicujus officii, cui propter necessitatem dioecesis sine dilatione sit providendum (can. 958, § 1, 3°).

b) *Regula generali indiget Episcopus consilio Capituli in casibus a jure expressis et si agatur de causa ardua et dubia*³, proprio Episcopi arbitrio, pensanda. Casus expressi a jure sunt: α) remotio examinatorum et judicum synodaliū, parochorumque consultorum (can. 388; 1574, § 2); β) constitutio eorundem extra Synodum (can. 386; 1574, § 2); γ) determinatio numeri praebendatorum in Capitulis non numeratis (can. 394, § 1); δ) unio beneficiorum simplicium praebendis insufficienter dotatis (can. 394, § 3); ε) collatio beneficiorum et canonica-tuum in ecclesiis cathedralibus aut collegialibus (can. 403); ζ) nomi-

1. Cf. can. 105, vide supra n. 333. Cf. *L'ami du clergé*, 1921, t. XXXVIII, p. 21 s.; PILLET, *Introduction à l'étude du code canonique*, p. 108 ss., Paris, 1919; WERNZ, o. c., p. 600 ss.; DE HERDT, o. c., p. 141 ss.

2. Illae causae vel agunt de re ad Capitulum pertinente, aut quibus dioecesi aut ecclesiae notabilis obligatio imponeretur aut notabile detrimentum exsurgeret.

3. Cf. *Index analytico-alphabeticus*, v^o Capitulum.

natio canonicorum ad honores (can. 406, § 1) ; η) mutatio paroeciae amovibilis in inamovibilem et erectio novae paroeciae inamovibilis (can. 454, § 3) ; θ) reservatio peccatorum Ordinariis locorum extra Synodum facta (can. 895) ; ι) confectio indicis funeralium taxarum (can. 1234, § 1) ; κ) indictio processionum extraordinariarum ex publica causa (can. 1292) ; λ) constitutio binorum coetuum deputatorum pro disciplina et administratione bonorum Seminarii (can. 1359, § 2) ; μ) Beneficiorum uniones, translationes, divisiones, dismembrationes (can. 1428, § 1) ; ν) Poenalis translatio sedis paroecialis (can. 2292).

Sed observandum est *ex legitima consuetudine* Episcopos eximi posse ab obligatione exquirendi aut consensum aut consilium Capituli¹.

Quoad *Belgium*, facto constat, de quo testatur jam *Zypaeus*², Episcopos plura negotia in iis quae sunt regiminis dioecesis expedire, non requisito consensu aut consilio sui Capituli, sed adjutos consilio aliquorum, sive de gremio Capituli, sive ad hoc minime pertinentium.

Haec consuetudo *immemorabilis*, quoad leges antiquas a Codice reasumptas, tolerari potest, si Ordinarii existiment eam submoveri non posse.

In dioecesi Brugensi existit ejusmodi coetus, diciturque *Consilium Episcopi*.

2° Capitula cathedralia invitentur ad *Concilium provinciale* et mittant duos ex capitularibus qui tamen obtinent tantum votum consultivum (can. 285, § 3)³. Ad Synodum autem dioecesanum vocandi sunt ad eamque venire debent canonici ecclesiae cathedralis et deputatus ecclesiae collegialis a Capitulo e gremio eligendus (can. 358, § 1, 2° et 5°).

770. — II. Obligationes Capituli. Pro duplici sua indole, ad duplex servitium obligatur Capitulum : 1° *ad servitium Episcopi* ; 2° *ad servitium chorale et capitulare*.

771. — A. Servitium Episcopi. 1° Uti supra notavimus⁴ Episcopo debetur in choro et Capitulo, in processionibus aliisque functionibus publicis prima sedes, summaque agendorum auctoritas.

2° « Canonici sive ecclesiae cathedralis, sive collegialis Episcopo solemniter, Missam celebranti aut alia pontificalia exercenti, etiam in aliis ecclesiis *civitatis* aut *suburbii*, ab eodem invitati, *assistere* et *inser-*

1. Cf. BENED. XIV, *De Syn.*, l. XIII, c. 1, n° 8 ; DE ANGELIS, *o. c.*, t. II, p. I, p. 241 ; DE HERDT, *o. c.*, p. 154 ss. ; CLAEYS-BOUUAERT, *o. c.*, p. 80.

2. *Consultationes canonicae*, l. III, de regularibus, consult. 17, n° 38 ; VAN ESPEN, *Jus eccles.*, P. I, tit. VIII, c. 4, n° 9.

3. Vide supra n. 636.

4. N. 750.

vire debent, dummodo *iudicio Episcopi* sufficiens canonicorum et ministrorum in ecclesia numerus maneat : et eundem accedentem ad ecclesiam cathedralem et redeuntem comitari ad normam *Coeremonialis Episcoporum* » (can. 412, § 1).

3° Episcopus potest duos quoslibet¹ e capitulo sive cathedrali sive collegiali *assumere* et *retinere* et quasi a Capitulo sejungere ut sibi in ecclesiastico ministerio, v. gr., praedicationis aut administrationis sacramentorum, ac in dioecesis servitio, v. gr., in visitatione dioecesis, assistant (can. 412, § 2).

4° Praeterea in omnibus his in quibus canonici Episcopo subsunt, ipsi debent obedientiam, v. gr., quando Episcopus visitationem Capituli peragit aut statuta capitularia ad normam can. 410, § 3 conficit imponitque Capitulo².

772. — B. Servitium chorale³. 1° *Obligatio choralis*. « Quodlibet Capitulum obligatione tenetur *quotidie divina officia* in choro rite persolvendi, *salvis foundationis legibus*⁴ » (can. 413, § 1). Dispensatio etiam partialis ab hac obligatione nequit concedi *ab Episcopo* sed tantummodo *a Sede Apostolica*.

« Divinum officium comprehendit *psalmodiam horarum canonicarum*⁵ et celebrationem *cum cantu Missae conventualis*, praeter alias Missas vel secundum rubricas Missalis⁶ vel ex piis foundationibus celebrandas. Missam conventualem *sine cantu* celebrare licet hebdomadario, cum in ecclesia, pontificali ritu, Episcopus vel alius loco Episcopi celebrat » (can. 413, § 2 et 3).

Canonici proinde non satisfaciunt per *materialem* in choro praesentiam, sed tenentur psallere et cantare, seu psalmis, hymnis et canticis

1. Exceptis iis qui curam animarum gerunt, uti decisum esse a S. C. Conc. testatur BENED. XIV, *Instit. eccles.*, 107, § 9.

2. Cf. PRUEMMER, *o. c.*, p. 191.

3. Cf. Trid., Sess. XXIV, c. 12, de ref.; *causa Guastallen.*, consuetudinis quoad servitium chorale, 12 nov. 1903, ap. *Le can. contemp.*, 1904, t. XXVII, p. 31; BENED. XIV, Const. *Cum semper oblatas*, 19 aug. 1744, *Bull.*, ed. Mechlinien., t. II, p. 304; ejusd. auct., *De Synodo*, l. XI, c. 3, et l. XIII, c. 9; ejusd. auct., *Instit. eccles.*, n° 107, § 1 et 3; VAN DE BURGT, *De celebratione Missae*, p. 28 ss.; DE HERDT, *o. c.*, p. 254 ss.; DE ANGELIS, *o. c.*, t. II, p. II, p. 313; ZITELLI, *o. c.*, p. 151 ss.; WERNZ, *o. c.*, p. 590 ss. Cf. pro dioecesi Brugen., supra n. 257.

4. Cf. de obligationibus choralibus in regionibus ubi canonici sine praebenda et stipendio nominantur BARGILLIAT, *o. c.*, ed. 22 (1905), p. 556, n. 721; *Nouv. rev. théol.*, 1905, t. XXXVII, p. 253 ss.; decret S. C. Consist., 25 apr. 1918, AAS., t. X, p. 235; *causa Quebecen.*, 14 jul. 1917, AAS., t. VIII, p. 194 ss.

5. Hoc est *integrum officium*, salva venia Apostolica. Cf. DE HERDT, *o. c.*, p. 253 ss. Cf. *causa Toletana*, 10 jul. 1920, AAS., t. XII, p. 357 ss.; *causa Licien.*, 12 apr. 1919-16 apr. 1921-9 jul. 1921, AAS., t. XIII, p. 477; *Il monit. eccles.*, 1922, t. XXXIV, p. 3 s.

6. In feriis et vigiliis, cf. DE HERDT, *o. c.*, p. 294 ss.

Dei nomen reverenter, distincte devoteque laudare¹. « Missa conventualis applicanda est *pro benefactoribus* in genere² » (can. 417, § 1). « Si quis eodem die urgeatur onere utriusque Missae et pro populo et conventuali, hanc ipse celebret applicetque per se (utpote onus primo personale), illam per alium vel per se die sequenti (utpote onus primo reale) » (can. 419, § 2). « Capitularis infirmitate detentus non tenetur eleemosynam praebere sacerdoti capitulari, qui ipsius vicem supplet in Missae conventualis celebratione et applicatione, nisi statuta capitularia vel particularis consuetudo aliud ferat. Servari potest consuetudo praebendi *stipem* celebranti vel ex cumulo distributionum vel ex redditibus omnium praebendarum per contributum » (can. 417, § 2 et 3).

773. — 2° *Subjectum obligationis*. « Omnes et singuli qui chorale beneficium obtinent, tenentur in *ipso choro* divina officia persolvere singulis diebus, nisi servitium per *turnum* (h. e., a dimidia aut tertia parte beneficiariorum, alternatim) a Sede Apostolica aut foundationis legibus fuerit indultum » (can. 414).

a) Proinde *regula generali* omnes et singuli canonici et beneficiarii tenentur obire officia choralia *per se* et non *per substitutos*³, etsi nihil obstet ut *adjuventur* per alios cantores. *Per alium* huic obligationi satisfacere tantummodo licet in ecclesiis in quibus ad normam can. 414 non omnes simul choro interesse debent, et quidem nisi in casibus particularibus, iusta ac rationabili de causa, et modo substitutus eodem tempore servitio chori non sit adstrictus et sit in eadem ecclesia canonicus si suppleat vice canonici, beneficiarius si vice beneficiarii (can. 419, § 1). Tunc enim eadem remanet choralis assistentia et iusta causa honestat relaxationem iustae severitatis⁴.

b) « In statutis capitularibus iusta designetur norma, ad quam canonici et beneficiarii in *servitio altaris* fungantur *per turnum* tum *officio celebrantis*, tum etiam *ministerium diaconi et subdiaconi*, exclusis tamen ab hoc ministerio (diaconi et subdiaconi) dignitatibus⁵, canonico theologo, poenitentiario et, si praebendae distinctae habeantur (ad normam can. 408, § 2), canonicis ordinis presbyteralis » (can. 416).

1. Cf. Trid., *l. c.*; BENED. XIV, *Const. Dilecte Fili*, 19 jan. 1748. Cf. Conc. Roman., a. 1725, tit. VI, c. 5, p. 21 de cantu gregoriano; DE HERDT, *o. c.*, p. 278 ss.

2. Cf. const. cit. BENED. XIV, *Cum semper oblatas*, § 11 ss.; *causa dioecesis V.*, 12 martii 1921, AAS., t. XIII, p. 438 ss. (de onere applicandi Missam conventualem pro benefactoribus incumbenti Dignitatibus quando ex consuetudine eam canunt diebus festis Circumcisionis, Ascensionis Domini, SS. Sacramenti et beatorum App. Petri et Pauli).

3. Cf. Trid., *l. c.*

4. BLAT, *o. c.*, p. 386.

5. Cf. supra n° 757, 3°.

774. — 3° *Obligatio residentiae* ¹. a) Cum enim debeant canonici *per se* et non *per substitutos*, nisi exceptionaliter, officia et munera choralia quotidie in choro explere, hoc facere nequeunt, nisi in suis ecclesiis immorentur. Ad mentem juris, beneficiarii ad residentiam obligati non censentur residentes, nisi officia beneficio annexa persolverint; aliis verbis non sufficit *materialis* quaelibet praesentia, sed *formalis* requiritur ². Notandum venit quod qui ex indulto Apostolico aut lege foundationis ad chorum non adstringuntur, obligatione residendi in loco beneficii non teneantur per dies quibus a choro legitime absunt (can. 419, § 1).

b) Verumtamen *vacationes* capitularibus conceduntur. « *Reprobata contraria consuetudine* ³, canonici ac beneficiarii quotidiano choro adstricti, possunt singuli abesse *tres tantum menses* in anno, sive *continuos* sive *intermissos*, dummodo propriae ecclesiae statuta aut legitima consuetudo servitium diuturnius non requirant ⁴ » (can. 418, § 1). Praeterea sine causa legitima et speciali Episcopi licentia, nec *feriari* licet Quadragesima et Adventus tempore, aut in praecipuis anni solemnitatibus, i. e. diebus Nativitatis et Resurrectionis Domini, Pentecostes et Corporis Christi, de quibus in can. 338, § 1; nec permittitur uno eodemque tempore capitulares ultra tertiam partem totius Capituli abesse, quia vacationes conceduntur canonicis non Capitulo (can. 418, § 2). Ut autem mensibus vacationum *a dioecesi* discedant canonici aut beneficiarii opus est *licentia Episcopi*, qui eam tamen absque causa rationabili negare non potest ⁵.

c) « Tempore vacationum omne genus *distributionum* amittuntur, non obstante remissione ab aliis capitularibus facta ⁶; sed percipiuntur fructus praebendae aut duae tertiae distributionum partes, si omnes praebendae proventus in distributionibus consistant ⁷ » (can. 418, § 3).

d) Contra canonicos illegitime non residentes eodem modo procedat

1. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 229 ss.; DEMEURAN, in *Rev. théol. fr.*, 1908, t. IX, p. 602 ss.

2. *Causa Toletana* cit., 10 jul. 1920, qua declaratur ad I, non sustineri posse centenariam et immemorabilem consuetudinem lucrandi fructus praebendae quotidianos, etiamsi una tantum vel duabus horis canonicis praebendatus choro assistat in die naturali vel liturgico.

3. Cf. *causa Giennen.*, 18 mart. 1905, ap. *Il monit. eccl.*, 1905-1906, t. XVII, p. 148 s., (non sustinentur consuetudines vel statuta, quibus vacationes particulares conceduntur); *causa Toletana*, cit.

4. Cf. Trid., l. c. Tempus absentiae est supputandum per dies integras et tempus illegitimae absentiae computari debet statim a tempore transacto trium mensium, *causa Toletana* cit., ad VI; DE HERDT, *o. c.*, p. 320 s.

5. Cf. can. 143; DE HERDT, *o. c.*, p. 322.

6. Cf. can. 395, § 3, supra n. 751.

7. Cf. can. 395, § 1, supra n. 751.

Episcopus ac contra parochos aliosque legem residentiae negligentes¹.

e) Canonici et beneficiarii qui sine legitima causa ultra praefatum tempus vacationum *in sensu juris* absunt, h. e., legem residentiae materialis et formalis non observant, *eo ipso* sc., ante omnem sententiam declaratoriam, privantur *omnibus fructibus*² sui beneficii pro rata illegitimae absentiae, eosque tradere debent Ordinario, qui eos ecclesiae vel alicui pio loco vel pauperibus distribuat; imo beneficio, dignitate priventur, ad normam can. 2168-2175 (can. 2381).

775. — 4° *Causae excusantes a residentia et a choro*. Prima vice adamussim determinantur in codice (can. 420, 421) causae excusantes ab obligatione residentiae et chori.

a) Aliae ita perfecte excusant ut canonici, licet choro non intersint, tamen percipiant *fructus praebendae ac distributiones quotidianas*, inclusis etiam distributionibus *inter praesentes*, nisi obstet fundatorum expressa voluntas³. Ut taliter excusati habentur: α) Capitulares *jubilati* qui sc. postquam per quadraginta annos continuo et laudabiliter choro inservierint in eadem vel distinctis ecclesiis ejusdem civitatis vel saltem diocesis indultum obtinent jubilationis ex gratia et benignitate sanctae Sedis (per S. Congr. Concilii), quo obeundis muneribus suis, non obstante contraria consuetudine, eximuntur (can. 421 § 1, 1°; 422)⁴; β) Qui exercitiis spiritualibus vacent, at semel tantum in anno (can. 420, § 1, 7°; 126); γ) Qui ab Episcopo invitati eidem solemniter celebranti aut alia pontificalia exercenti, etiam in aliis ecclesiis civitatis aut suburbii assistunt et inserviunt (can. 420, § 1, 11°; 412, § 1); δ) Qui operam navant conficiendis processibus canonizationis et beatificationis, vel uti testes in his causis vocati sunt, pro diebus et horis quibus hoc ultimum officium praestant⁵ (can. 420, § 1, 13°; 1999 ss.).

b) Aliae excusant sed hac ratione excusati percipiunt *fructus praebendae ac distributiones quotidianas*, exclusis *inter praesentes*: α) « *Canonicus theologus* singulis diebus quibus suo munere fungitur », h. e.

1. Cf. can. 2168-2175, infra lib. IV, tit. xxx.

2. Nec retinere possunt canonici partem distributionum propter *privatam* officii recitationem qua astringuntur ut *beneficiarii* (can. 1475, § 1), amissa alia propter neglecta choralia officia quibus tenentur ut *choro adscripti*. Cf. de hac quaestione aliisque interpretationem can. 2381 spectantibus, saepe cit. *causa Toletana*.

3. Cf. supra p. 201, n. 4; FERRERES, *o. c.*, n. 711, in fine.

4. Obtenent etiam distributiones inter praesentes nisi obstent oblatores voluntas, *ecclesiae statuta vel consuetudo* (can. 422, § 2). Inter ultimas causas citantur: *causa Bercinonen.*, 27 feb. 1909, AAS., t. I, p. 283 ss.; *causa Jacen.*, 25 apr. 1914, *ibid.*, t. VII, p. 382 ss.; *causa Hispalen.*, 19 jun. 1915, *ibid.*, t. VIII, p. 318 ss.; Resp. Com. ad interpret. cod. can., 16 oct. 1919, ad 6, AAS., t. XI, p. 477.

5. Cf. Decr. gener. S. C. Rit., 25 maii 1909, AAS., t. I, p. 502.

diebus quibus praedicat aut ex mandato Episcopi in seminario legit¹ (can. 420, § 1, 2°) ; β) « *Canonicus poenitentiarius* dum tempore chori vacat confessionibus audiendis », sive de facto eas audiat, sive rationaliter poenitentes expectet. Eodem jure excusatur qui loco poenitentiarii ab Episcopo ex causa legitima ad confessiones excipiendas deputatur² (can. 420, § 1, 3°) ; γ) « *Vicarius paroecialis* aliusve e Capitulo sive parochus sive coadjutor ab Episcopo deputatus, dum paroecialibus vacat officiis »³ (can. 420, § 1, 4°).; δ) « *Qui infirmitate* alioque *physico impedimento* choro prohibetur assistere⁴ » (can. 420, § 1, 5°). *Infirmitas* intelligitur morbus verus et gravis vel saltem talis, qui gravis fieri potest per accessum ad ecclesiam. Ad quam gravitatem dijudicandam, sufficit testimonium viri prudentis et periti⁵. Excusantur aegroti sive qui domi morantur, sive qui alibi locum salubrioris aeris petunt, sive qui inculpate, sive qui ex propria culpa impediuntur. Ex alia parte, quod infirmitas excuset, limitandum est ad casum, quo infirmus, dum sanus erat, servitio chori assiduus fuit, quia alias morbus non est causa non residendi in eo qui sanus non residebat. Contendunt auctores hanc excusationis causam locum habere non obstante statuto aut consuetudine contraria⁶. Haud difficultate caret definire quid audiatur per *impedimentum physicum* quo canonici choro prohiberentur assistere. *Impedimentum physicum* certe opponitur *moralis* uti est metus etiam ex pravitate aliena incussus⁷. Inde procul dubio excusatur injuste carcere detentus, in exilium pulsus, ab hostibus captus, abscedens vel aufugiens propter persecutionem, pestem grassantem, bellum saeviens; etiam

1. Cf. FERRERES, *o. c.*, n. 711 ; PRUEMMER, *o. c.*, p. 188. Quoad veterem disciplinam cf. *causa Vicens*, 27 jun. 1908, ap. *Il monit. eccles.*, 1908-1909, t. XX, p. 254 s.

2. Cf. supra n. 759 ; FERRERES, *o. et l. c.* ; Decret. S. C. Conc., 6 jul. 1889, ASS., t. XXII, p. 288 ; 12 dec. 1896, ap. *Anal. eccles.*, 1896, p. 487. Vide etiam *Il monit. eccles.*, 1912-1913, t. XXIV, p. 460.

3. Cf. Decret. S. C. Conc., 19 jan. 1884, 23 jul. 1886. Non ita resolvendum est si agatur de cura animarum exercita in ecclesiis prorsus distinctis ab ecclesia cathedrali seu ad Capitulum neque actualiter neque habitualiter nec ulla alia ratione spectantibus. Cf. *causa Gravinens*, 12 dec. 1913, ap. *Il monit. eccles.*, 1913-1914, t. XXV, p. 445 s.; *causa Cajacen*, 27 feb. 1904, *ibid.*, 1904-1905, t. XVI, p. 98. (De Episcopo-canonico pastoralis muneris incumbenti) ; *causa Dioecesis N.*, 13 dec. 1913, AAS., t. VIII, p. 439 ss. Vide etiam *Il monit. eccles.*, 1910-1911, t. XXII, p. 469 ss.; DE HERDT, *o. c.*, p. 338.

4. Cf. BENED. XIV, *Instit. eccles.*, 107, § 8 ; DE HERDT, *o. c.*, p. 328 ss. ; FERRERES, *o. c.*, p. 294 ; S. C. C., 7 mart. 1885, ASS., t. XVIII, p. 75 ; *causa Agnanina*, 25 jul. 1904, ap. *Il monit. eccles.*, 1904-1905, t. XVI, p. 250 ss.; *causa Jacen*, 29 febr. 1908, *ibid.*, 1908-1909, t. XX, p. 10 s.

5. In casu dubiae infirmitatis licet visitare aegrotum aut exigere testimonium medici jurati.

6. Cf. DE HERDT, *o. c.*, p. 329 s.

7. BLAT, *o. c.*, p. 387 s.

canonicus servitio militari ex lege civili adstrictus¹. An vero ut excusati habendi sint qui, nullo interveniente immediate physico impedimento, choro non assistant ob solum timorem gravis nocuenti, injuriarum, morbi, ut olim tenebatur, nequit cum certitudine, affirmari²; ε) « Qui pontificia legatione alibi funguntur aut personae Romani Pontificis actu inserviunt » (can. 420, § 1, 6°); ζ) « Accedentes una cum Episcopo aut ejusdem vice ad visitanda Limina Apostolorum » (*ibid.*, 8°); η) « Qui ab Episcopo vel Capitulo mittuntur ad Concilium Oecumenicum, plenarium, provinciale aut ad Synodum dioecesanam » (*ibid.*, 9°); θ) « Qui de Capituli consensu, non contradicente Episcopo, absunt a choro ob Capituli seu propriae ecclesiae (capitularis) utilitatem » (*ibid.*, n. 10°), sic ad celebrandam Missam tempore officiatorum choralis, de licentia praefecti Capituli et in commodum populi³; ι) « Qui Episcopum comitantur in visitatione dioecesis vel visitationem ipsam ejus nomine et mandato peragunt » (*ibid.*, 12°); κ) « Parochi consultores, examinatores et judices synodales, dum proprio munere funguntur » (*ibid.*, 14°).

Nota. Hi omnes sub litt. a) et b) recensiti etiam participant *fallentias* absentium quas vocant⁴.

c) Aliae demum causae ita canonicos et beneficiarios excusant ut hi percipiant *praebendae fructus* dumtaxat, non autem *distributiones*: α) « Qui de licentia Ordinarii loci publice docent in scholis ab Ecclesia recognitis sacram theologiam et jus canonicum » (can. 421, § 1, 1°). Inter quos intelligi debent etiam canonici qui de Ordinarii licentia docent, *retributione peculiari pro lectione percepta*, theologiam et jus canonicum, seu omnes disciplinas quae ad normam statutorum uniuscujusque scholae ab Ecclesia probatae in facultatibus theologiae et juris ecclesiastici edocentur (v. gr. historia ecclesiastica, lingua biblica, etc.)⁵. Praedicti canonici excusantur a choro etiam si scholam habeant *extra* horas servitii choralis, non vero diebus festis aut in quibus scholae vacant per annum aut tempore feriarum⁶; β) « Dantes operam studio sacrae theologiae aut juris canonici in publicis scholis ab Ecclesia

1. Cf. FERRERES, *o. c.*, n. 711, 5°.

2. Cf. FERRERES, *o. et l. c.*, in sensum affirmativum.

3. Cf. PRUEMMER, *o. c.*, p. 189; *Il monit. eccles.*, 1912-1913, t. XXIV, p. 228 ss. Cf. etiam S. C. C., 21 dec. 1862, 29 apr. 1899, ap: ASS., t. XXXII, p. 87 ss.; S. C. C., 24 jan. 1885, *ibid.*, t. XVII, p. 549 ss.

4. Cf. *causa Majoricen.*, 15 jan. 1921, AAS., t. XIII, p. 198 ss.

5. Resp. Com. ad interpret. cod. can., 24 nov. 1920, *de canonicis*, ad III, AAS., t. XII, p. 573.

6. Resp. ejusd. Com., 24 nov. 1918, ap. *Nouv. rev. théol.*, 1914-1919, t. XLVI, p. 560 s.; *Il monit. eccles.*, 1919, p. 175.

pröbatis de licentia Ordinarii »¹ (can. cit., 2°) ; γ) « Vicarius Capitularis, Vicarius Generalis, officialis ac cancellarius, si de gremio sint, dum suis muneribus vacant » (*ibid.*, 3°) ; δ) Canonici qui Episcopo inserviunt in ecclesiastico ministerio ac dioecesis servitio (*ibid.*, 4° ; 412, § 2).

Nota. « Quodsi omnes praebendae fructus consistant in distributionibus, vel adeo sint tenues ut tertiam partem distributionum non attingant tunc memorati omnes (sub. litt. c) duas tantum tertias partes distributionum lucrantur, cumulas ex fructibus praebendae ac distributionibus » (can. 421, § 2).

776. — C. Servitium capitulare. 1° Debent omnes de gremio convenire in coetus capitulares, nisi legitime excusentur, quando rite convocantur ; aliter, non intervenientes delinquent, et quidem graviter si per notabile tempus a talibus comitiis per contemptum absunt ; haec porro interventio ordinata est ad spiritualia et temporalia negotia Capituli, necnon ecclesiae negotia rite definienda, ex quo utriusque bonum pendet.

2° Debent praeterea *acceptare munera Capituli* sibi injuncta, nisi legitima causa excuset ; imo alia onera per conventionem libere statuta et admissa² aut per statutum capitulare aut alio modo legitime canonicis imposita³.

ARTICULUS VII. — Cessatio muneris canonicalis.

777. — I. Canonicatus titularis. Canonicatus est beneficium *stabile* in jure expressum. Proin qui illud est legitime assecutus, stabilis in eo perseverat, nec ab eo dimoveri potest, nisi justis de causis et quidem in jure expressis.

Cessat autem munus canonici : *a/* morte naturali ; *b/* libera renuntiatione⁴ ; *c/* permutatione ; *d/* promotione ad aliud beneficium incompatible ; *e/* et tandem depositione, quemadmodum *inferius* dicitur de Episcopo et de parcho.

778. — II. Canonicatus honorarius. Ad canonicos honorarios quod spectat, non sunt titulo privandi, nisi in poenam delicti : privatio enim illa, si arbitrario fiat, laedit jus acquisitum et quamdam infamiae notam

1. Cf. Trid., Sess. V, c. 1, de ref.; BLAT, o. c., p. 390 s.

2. Cf. WERNZ, o. c., p. 592.

3. Cf. *causa Salamantina*, 22 jul. 1907, ap. *Il monit. eccles.*, 1907-1908, t. XIX, p. 198 s.; *causa S. Angeli Lombardorum*, 28 jul. 1913, *ibid.*, 1913-1914, t. XXV, p. 252 ss.

4. Cf. resp. S. C. de P. Fide, 7 jul. 1904, juxta quod canonici titulares Angliae renunciantes possunt nominari canonici honorarii, ap. *Le can. contemp.*, 1905, t. XXVIII, p. 423.

inurit sacerdoti. Noluit decidere 11 sept. 1847 S. C. R., ea de re consulta ab Episcopo Valentiniensi, utrum ad hoc requiratur legitimum iudicium ; sed consuluit Episcopo, ut a privatione abstineat, nisi hoc exigit indigna sacerdotis conversatio, ad maiora scandala vitanda¹.

CAPUT VI.

DE CONSULTORIBUS DIOECESANIS.

779. — I. Notio. Consultores dioecesani sunt sacerdotes qui ab Episcopo institui debent² iis in dioecesibus ubi nondum constitui potuit vel restitui cathedrale Capitulum, ut hujus vices in regimine dioecesis expleant (can. 423, 427).

« Recentissima est horum sacerdotum coetuum institutio. Medio circiter saeculo decimo nono inducti sunt hi consultores in America Septentrionali, primum ex consuetudine, deinde ex canonibus conciliorum illius regionis ; alibi quoque sunt recepti, at ex jure tantum particulari³ » ; postea a jure communi fuerunt agniti⁴, donec novus Codex hanc disciplinam reddidit quadantenus generalem.

780. — II. Dotes et nominatio. 1° Sint sacerdotes pietate, moribus, doctrina et prudentia commendati (can. 423).

Non arcentur, generatim saltem loquendo, ab hoc munere *Vicarii Generales*, sicuti in jure non obstat quominus hi inter cathedralis ecclesiae canonicos accensentur ; tamen quoties consultores ex usu vel alia de causa paucissimi sunt, neque aequum neque opportunum est ut id obtineat⁵. Quo in casu enim posset facilius vinculari libertas aliorum consultorum a Vicario Generali qui unam efficit personam juridicam cum Episcopo, et ita inutilis redderetur institutio horum coetuum, quorum munus est vices supplere Capituli qua senatus Episcopi⁶.

2° Consultores *nominat* Episcopus. Sint consultores numero *saltem sex* ; in dioecesibus ubi pauci sint sacerdotes saltem quatuor ; iidemque omnes commorentur in civitate episcopali vel in locis vicinioribus (can. 424, § 1 et 2).

3° Antequam munus suscipiant consultores *jusjurandum* interponant

1. Cf. DE HERDT, *o. c.*, p. 20 s.

2. Salvis peculiaribus Apostolicae Sedis praescriptis, can. 423.

3. MAROTO, *o. c.*, p. 79 s.

4. Decret. S. C. Cons., *Maxima cura*, can. 4, § 2, 20 aug. 1910, AAS., t. II, p. 636 ; decret. ejusd. Cong., 3 oct. 1910, ad 9, *ibid.*, p. 854.

5. Decret. ejusd. Congr., 27 febr. 1914, *ibid.*, t. VI, p. 111 s.

6. FERRERES, *o. c.*, p. 297 s.

coram Episcopo de officio fideliter exsequendo sine ulla acceptione personarum (can. 424, § 3). Tenentur praeterea ad professionem fidei¹ et ad iuramentum antimodernisticum.

781. — III. Duratio muneris. 1° *Sede plena* « officium consultorum est *ad triennium*. Exacto triennio, Episcopus vel alios in eorum locum substituat, vel eosdem ad aliud triennium confirmet, quod idem servetur singulis trienniis. Deficiente, quavis de causa (v. gr., propter mortem, resignationem, etc.), aliquo consultore *intra triennium*, Episcopus alium *de consilio ceterorum consultorum* substituat, isque in officio maneat usque ad expletum idem triennium » (can. 426, § 1, 2, 3).

2° *Sede vacante*. « Cum vero triennium excidisse contigeret *vacante sede episcopali*, consultores in officio maneant usque ad accessum novi Episcopi, qui *intra sex menses* ab inita possessione providere debet », novos sc. consultores nominando aut veteres confirmando. « Si, *sede vacante*, aliquis consultor moriatur vel renuntiet, *Vicarius Capitularis, de consensu aliorum consultorum*, alium nominet, qui tamen, ut munere, sede plena, fungatur, indiget novi Episcopi consensu » (can. 426, § 4 et 5).

782. — IV. Competentia. Cum coetus consultorum vices gerat Capituli cathedralis, qua Episcopi senatus, « quae canones ad gubernationem dioecesis, sive sede plena, sive ea impedita aut vacante, Capitulo cathedrali tribuunt, ea de coetu quoque consultorum intelligenda sunt » (can. 427).

783. — V. Remotio. « Durante munere, consultores ne removeantur, nisi ob justam causam ac de consilio consultorum » (can. 488).

CAPUT VII.

DE SEDE IMPEDITA AUT VACANTE AC DE VICARIO CAPITULARI.

Quandoquidem per auctoritatem episcopalem regimini dioecesis providetur, huic alio modo est providendum quando Episcopus est *impeditus* propter impedimentum sive physicum sive morale, vel quando *sedem amisit*². Jam vero sede impedita aliquoties, sede autem vacante fere semper *Vicarius Capitularis* in se suscipit administrationem dioecesis. Inde secutus ordinem codicis triplici articulo absolvemus hanc materiam: 1° *De sede impedita*; 2° *De sede vacante*; 3° *De Vicario Capitulari*.

1. Cf. can. 1406, § 1, 6°.

2. Quomodo regimini dioecesis providetur in casu Episcopi negligentis diximus supra, n. 628.

ARTICULUS I. — De Sede episcopali impedita.

Duplicis generis sunt impedimenta, propter quae auctoritatem suam exercere nequit Episcopus: alia *physica*, alia *moralia*¹.

784. — I. Impedimenta physica. 1° Sede per Episcopi captivitatem, relegationem, exsilium, aut inhabilitatem (v. gr., per amentiam aut infirmitatem) ita impedita ut *ne per litteras quidem cum suis dioecesanis communicare ipse possit* ad eos regendos, dioecesis regimen, nisi Sancta Sedes aliter providerit, devolvitur ad Episcopi *Vicarium Generalem* vel pro arbitrio Episcopi ad *alium virum ecclesiasticum* ab ipso delegatum (can. 429, § 1). Imo potest in casu Episcopus, gravi de causa ex specialibus adjunctis exorta, plures delegare, qui non in solidum potestatem exercent, sed sibi invicem in munere succedant (can. 429, § 2).

2° At hoc modo non sat provisum est regimini dioecesis in omnibus quae evenire possunt adjunctis. Licet nempe fingere casum quo *deficiant* Vicarius Generalis aut alii delegati, ex quacumque causa, veluti ex morte eorum aut quia ob dementiam Episcopi aliudve motivum constitui non potuerunt; praeterea et ipsi eodem modo ac supra dictum est de Episcopo possunt *impediri* quominus regant dioecesim. Ideo, « his deficientibus vel impeditis, *Capitulum* ecclesiae cathedralis suum Vicarium constituat², qui regimen assumat cum potestate Vicarii Capitularis » (can. 429, § 3).

3° Qui, sede impedita, dioecesim regendam, ut supra, suscepit, etiamsi Vicarius sit Generalis, *quamprimum* S. Sedem³ moneat de sede impedita et de assumpto munere (can. cit., § 4).

Inde concludimus auctoritatem Episcopi per captivitatem, exsilium, aut relegationem impediti sertam tectamque et integram subsistere, quam ipse per Vicarium Generalem vel per alium sacerdotem a se delegatum exercere potest et debet⁴; imo dicendum est Episcopum per dementiam, etiam perpetuam, non amittere suam sedem, et consequenter perdurare jurisdictionem ejus Vicarii Generalis, donec S. Sedes aliter disposuerit.

785. — II. Impedimenta moralia. « Si Episcopus in excommunicationem, interdictum aut suspensionem inciderit, Metropolitae, eoque deficiente, vel, si de eodem agatur, antiquior inter Suffraganeos ad Sedem Apostolicam illico recurrit, ut ipsa provideat; quod si de dioecesi aga-

1. Quoad antiquam disciplinam, cf. WERNZ, *o. c.*, p. 604 s.

2. Ad normam can. 433, § 2.

3. Nempe S. C. Consistorialem, aut de Propaganda Fide, aut Congregationem pro negotiis extraordinariis.

4. Cf. Declaratio S. C. Consist., 6 dec. 1914, ASS., t. VI, p. 698.

tur vel praelatura de quibus in can. 285 ¹, Metropolita qui fuit legitime electus, obligatione recurrenti tenetur » (can. 429, § 5).

ARTICULUS II. — De sede episcopali vacante.

Quod ad vacationem sedis episcopalis seu amissionem dignitatis et muneris episcopalis ² attinet, refert distinguere inter potestatem ordinis et potestatem jurisdictionis.

786. — I. Potestas ordinis episcopalis, quoad suum esse, non extinguitur nisi per mortem naturalem; quoad *usum* vero et *exercitium*, amittitur cum potestate jurisdictionali, nisi specialiter conservetur; nam ex tunc indiget Episcopus licentia vel delegatione Ordinarii loci ad functiones ordinis exercendas.

787. — II. Potestas jurisdictionis variis modis aufertur; sed excepto casu mortis, semper *ad arbitrium Papae*. Requiritur autem justa causa, ut licite tollatur.

Cessat autem jurisdictio episcopalis *morte naturali*, ut patet, *renuntiatione a Romano Pontifice acceptata, translatione ac privatione Episcopo intimata* (can. 430, § 1).

788. — 1° Renuntiatione ³ seu libera resignatione ex justa causa facta in manus R. Pontificis, qui demissionem acceptat. Haec abdicatio potest fieri dupliciter: sc. vel renuntiando *loco* tantum, seu jurisdictioni, retento titulo et dignitate episcopali, id quod ordinarie accidit; vel renuntiando *loco et dignitati* simul, seu jurisdictioni et ordini aut potius usui ordinis respectu cujuscumque loci, retentis solum iis quae sunt characteris episcopalis (v. gr. si ex dispensatione vitam religiosam amplectatur). Hoc rarissimo casu, functiones sui ordinis, etiam assentiente Ordinario loci, peragere nequit ⁴.

Episcopus sponte cedere potest loco, vel loco et dignitati renuntiare, modo tres *conditiones* serventur:

a) Ut cessio fiat *rationabili et proportionata de causa*; nam caritas, qua affici debet erga ecclesiam suam et fideles, excludit omnem animi levitatem, et oneris laborisque timorem; praeterea cum firmissimum sit vinculum quod intercedit inter Episcopum et ecclesiam suam, ideo gravis requiritur ad renuntiandum causa.

1. Nempe Episcopi qui nulli Metropolitae subjiciuntur; Praelati nullius et Archiepiscopi Suffraganeis carentes.

2. Cf. supra, n. 423 ss.

3. Hic agitur de renuntiatione *expressa*, de qua cf. supra n. 427. Quae supra diximus n° 426 de renuntiatione *tacita* etiam, servatis servandis, sunt Episcopo applicanda.

4. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 245.

Innocentius III¹ recenset sex justas causas resignandi episcopatum ; quae maxime respiciunt *bonum fidelium et Ecclesiae* : *Debilitas corporis* ex senio vel morbo diuturno, per quam Episcopus impotens redditur ad suam ecclesiam regendam ; *conscientia criminis*, gravioris tamen, propter quod officii executio etiam post peractam poenitentiam impeditur ; talis est simonia ; *irregularitas* orta v. gr. ex illegitimitate olim ignota ; *malitia plebis*, ita ut ipsi utilis amplius esse nequeat ; *grave scandalum*, quod alio modo sedari nequit.

In praefatis casibus renuntiatio erit licita vel necessaria, juxta exigentiam causae a R. Pontifice probandae.

b) Ut fiat *libere* nec *simonia* sit vitiata.

c) Ut *acceptetur a R. Pontifice* ; est enim causa major Papae reservata.

Effectus renuntiationis sunt² : a) sedes episcopalis vacat ; b) amittit renuntians omne jus in officium quoad titulum, possessionem, administrationem, perceptionem fructus, sicuti absolvitur ab omnibus muneris obligationibus ; c) Renuntians *loco* tantum, usum Pontificalium (cum consensu Ordinarii) retinet et cum eodem consensu potest, servatis servandis, conferre sacramenta Ordinis et Confirmationis ; renuntians *loco et dignitati*, de jure quidem usum Pontificalium amittit neque valet ordines conferre, etiam cum consensu Ordinarii loci. Caeterum casu occurrente, solet R. Pontifex determinare quae post resignationem Episcopo permissa sint et quae ei interdicantur³ ; d) Episcopi *religiosi*, dimisso Episcopatu, redire tenentur ad religionem, a qua assumpti fuerint. Potest tamen Episcopus religiosus quamlibet suae religionis domum eligere in qua degat ; sed caret voce activa et passiva (can. 629)⁴.

789. — 2° *Translatione et permutatione*⁵. Translatio est Episcopi de una ecclesia in aliam ex auctoritate R. Pontificis ob causam utilitatis vel necessitatis Ecclesiae canonice facta mutatio⁶.

Translationi non valde dissimilis est *permutatio*, quae est mutua resignatio ecclesiae sub ea conditione, ut alter alterius dimittentis eccle-

1. C. 10, X, I, 9 ; Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 240 s.; *supra*, n. 427.

2. Cf. *supra*, n. 428.

3. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 245 ; PRUEMMER, *o. c.*, p. 170.

4. Cf. PRUEMMER, *o. c.*, p. 170 ; VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 631.

5. Cf. *supra*, n. 431 ss.; WERNZ, *o. c.*, p. 246 ss., 256 ss.; PRUEMMER, *o. c.*, p. 168 s.

6. Cf. sub respectu historico : L. OBER, *Die Translation der Bischöfe im Altertum*, in *Arch. f. kath. Kirchenr.*, 1908, t. LXXXVIII, p. 209 ss., 441 ss., 625 ss.; 1909, t. LXXXIX, p. 3 ss.; WERNZ, *o. c.*, p. 260 ss.

siam consequatur¹. In hoc differt a translatione quod neutra ecclesia sit vidua.

Ad utramque requiritur : *a/ justa causa*, scilicet utilitas vel necessitas Ecclesiae ; *b/ auctoritas R. Pontificis*, qui non solet generaliter concedere translationem, nisi a minori ecclesia ad majorem. Hodiernis temporibus translationes a sede episcopali ad sedem archiepiscopalem frequentes sunt. Episcopus propria auctoritate se transferens de sua ecclesia ad aliam, carere debet utraque ; *c) debita forma*, itaque cum translatio est revera canonica provisio, observanda sunt quae supra diximus de institutione, electione, praesentatione Episcopi.

*Effectus translationis*², sunt sequentes : A *certa notitia* translationis Episcopus *intra quatuor menses* debet dioecesim ad quam petere ejusque canonicam possessionem assumere et a die captae possessionis, dioecesis a qua *plene vacat*³ ; interim vero in eadem Episcopus : *a)* Vicarii Capitularis potestatem obtinet eisdemque obligationibus tenetur, cessante qualibet Vicarii Generalis potestate ; *b)* honorifica Episcoporum residentialium privilegia conservat ; *c)* integros percipit fructus mensae episcopalis (can. 430, § 3).

Effectus autem illi ordinarie supponunt Episcopi consensum saltem tacitum : donec is accesserit, eis locus non est, nec vacatio inducitur⁴.

De translatione et destitutione Episcopi *inviti*, sive in poenam delicti, sive absque culpa ob alias rationes, praeprimis *in bonum animarum*, dictum est *supra*⁵. Translatio coacta a majore ecclesia ad minorem saepe est mitior forma privationis vel amotionis. Notandum etiam est quod R. Pontifex nequaquam in licita Episcoporum remotione unice restringatur ad illas causas, quae delictis a magistratibus ecclesiasticis commissis nitantur, neque in *forma* remotionis ad strictum *ordinem judicarium* servandum obligetur⁶.

790. — 3° *Privatione*⁷, quae etiam vocatur *depositio* seu *exauctoratio*, sive *ipso jure* incurrenda ob delicta in jure expressa, at post sententiam

1. Cf. can. 1487, 1488.

2. Quoad effectus permutationis quae hodie rarius accidit, cf. WERNZ, *o. c.*, p. 255 s.

3. Cf. can. 194, supra, n° 434. Dicitur *plene vacat*, quia vacat prior ecclesia eo ipso momento quo R. Pontifex comprobatur translationem, cf. WERNZ, *o. c.*, p. 267.

4. Cf. BENED. XIV, *o. c.*, l. XIII, c. 16, n° 7 ad 14 ; WERNZ, *o. et l. c.*, p. 268.

5. N° 524. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 273 s., p. 563.

6. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 273.

7. Supra, n. 430, coll. can. 2398. Vide WERNZ, *o. c.*, p. 275, 503. Quoad historiam cf. VACANDARD, *La déposition des Evêques*, in *Rev. du clergé français*, 1908, t. LV, p. 388 ss., 666 ss.; ejusd. auct. artic. in *Dict. de théol. cath.*, v° *Déposition et dégradation des clercs*, t. III, col. 496 ss ; *Dict. d'arch. chrét. et de liturg.*, v° *Depositio, Depositus*.

declaratoriam R. Pontificis, sive per sententiam condemnatoriam R. Pontificis infligenda. Hac sententia sive declaratoria sive condemnatoria Episcopo intimata, ipse delinquens a gradu suo dimovetur, atque omni munere et dignitate destituitur.

791. — *Nota.* In temporis spatio quod intercedere potest inter cessationem muneris episcopalis per mortem Episcopi et hujus mortis certam a Vicario Generali acceptam notitiam, omnia vim habent quae ab Vicario Generali gesta sunt, excepta collatione beneficiorum et officiorum ecclesiasticorum. Haec norma quoque applicanda est iis quae ab Episcopo aut Vicario Generali gesta sunt tempore intercedente inter solutionem vinculi per acceptationem renuntiationis a Romano Pontifice aut ab eo factam translationem aut pronuntiatam privationem et certam de memoratis actibus pontificiis ab Episcopo aut Vicario Generali acceptam notitiam (can. 430, § 2).

ARTICULUS III. — De Vicario Capitulari.

Auctores. FEYE, *o. c.*, l. V, c. 3, p. 81 ss.; DE HERDT, *o. c.*, p. 186 ss.; WERNZ, *o. c.*, p. 605 ss.; SANTI-LEITNER, *o. c.*, t. I, p. 243; ZITELLI, *o. c.*, p. 167 ss.; SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 410 ss., (bibliographia, p. 409, nota 17); HEINER, *o. c.*, p. 344 ss.; HERMES, *De Capitulo, sede vacante vel impedita*, Lovanii, 1873; BODEN, *Begriff und Wirkungen des Sedisvacanz u. Sedis impeditae*, in *Pastor Bonus*, 1911-1912, t. XXIV, p. 737 ss.; FERRERES, *o. c.*, n. 719; VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 382 ss.; BLAT, *o. c.*, p. 402 ss.; PRUEMMER, *o. c.*, p. 197 ss.; sub respectu historico, cf. etiam MAROTO, *o. c.*, t. II, fasc. 1, n. 759.

§ 1. Transitus auctoritatis episcopalis ad Capitulum.

792. — « Sede vacante, nisi adfuerit Administrator Apostolicus¹, vel aliter a Sancta Sede provisum fuerit², ad Capitulum ecclesiae cathedralis regimen dioecesis devolvitur » (can. 431, § 1). Haec potestas administrationis quae ad Capitulum devolvitur hujus indolis est ut ad actus *magis urgentes* praecipue porrigatur, quippe quae potius *aliena* est et *provisoria*, quam propria et stabilis : *sede vacante nihil innovetur* (can. 436).

Hinc, sede vacante, Capitulum, vel Vicarius Capitularis, succedit Episcopo in omnibus quae pertinent ad potestatem jurisdictionis *ordinariae* et *consuetudinariae*, tum in foro interno, tum in foro externo, tam in spiritualibus quam in temporalibus, iis tantum exceptis, quae vel

1. Cf. supra, n. 649 ss.

2. Cf. BLAT, *o. c.*, p. 402.

principiis generalibus vel jure speciatim Capitulo sunt prohibita (can. 435, § 1) ¹.

Capitulo autem sunt prohibita 1° illa omnia, quae Episcopo competunt vel ex *potestate ordinis*, ut patet, licet ad exercenda pontificalia valeat Capitulum exterum Episcopum advocare (can. 435, § 2) ²; vel ex *speciali privilegio*; vel ex *Sedis Apostolicae speciali delegatione*, intuitu personae vel dignitatis Episcopalis facta. At competens est Capitulum ad executioni mandanda rescripta apostolica quae Episcopo vel praecedenti rectori dioecesis remissa sint, ac generatim ad ipsum quoque pertinent facultates habituales *Ordinario loci* a Sancta Sede concessae ad normam can. 66 (can. 435, § 2; 368, § 2) ³.

2° Capitulum multa agere nequit, obstantibus expressis juris textibus. Praecipua haec sunt: a/ non potest conferre beneficia *liberae collationis* (can. 1432, § 2); b/ suppressere, vel unire beneficia (can. 1423, § 1); excipere liberas resignationes, nisi fiant ob causam necessariam; condere congregationem religiosam (can. 492), quibus omnibus *innovaret* Capitulum, quod ipsi prohibetur (can. 436); c/ nequit quidpiam agere quod vel dioecesi vel episcopalibus juribus praejudicium aliquod afferre possit (435, § 3); d/ non potest indulgentias concedere ⁴.

§ 2. Transitus auctoritatis Capituli ad Vicarium Capitularem.

A. CONSTITUTIO ET DOTES VICARII CAPITULARIS.

793. — I. Constitutio. Sede episcopali vacante, jurisdictio Episcopi transit, juxta superius dicta, in Capitulum ecclesiae cathedralis.

Ante Trid. ⁵, Capitulum poterat per se ipsum vel per plures suam potestatem exercere; sed quia admodum difficile est integrum collegium uniformitati et promptitudini in administratione requisitis satis facere, novam disciplinam sapienter induxit Tridentinum ⁶, quam denuo confirmavit can. 432: « Capitulum ecclesiae cathedralis ⁷, sede vacante,

1. Trid., Sess. XXIV, c. 16, de ref.

2. Cf. de concedendo usu baculi et throni alteri Episcopo, Declarat. S. R. C., 4 nov. 1905, ap. *Il monitore eccles.*, 1905-1906, t. XVII, p. 492; coll. t. XIV, p. 93, n° 20.

3. Cf. supra n. 446, 478.

4. Cf. BENED. XIV, o. c., l. II, c. 9, n° 7.

5. Cf. c. 2, X, III, 9; c. 14, X, I, 33.

6. Sess. XXIV, c. 16, de ref.

7. Excepto casu, quo juxta dicta sedes vacet per translationem Episcopi (can. 430, § 3). Tunc enim Episcopus translatus *ipso jure* obtinet Vicarii Capitularis potestatem, usquedum novam sedem occupaverit. A die captae possessionis plene vacat dioecesis et currit obligatio Capituli constituendi Vicarium Capitularem.

intra *octo dies* ab accepta notitia vacationis¹, debet *Vicarium Capitulare* qui loco sui dioecesis regat et, si fructuum percipiendorum ei munus incumbat, *oeconomum* unum vel plures fideles ac diligentes constituere » (can. 432, § 1).

« Si Capitulum intra praescriptum tempus Vicarium aut oeconomum, quavis de causa, nullum deputaverit (vel quia electionem omisit vel hanc invalide peregit), deputatio ad *Metropolitam* devolvitur; si autem ecclesia ipsa metropolitana fuerit vacans, vel metropolitana simul et suffraganea, ad antiquiorem (promotione) ex Episcopis suffraganeis » (can. 432, § 2)². « Capitulum quantocius de morte Episcopi et deinde electus in Vicarium Capitulare de sua electione Sedem Apostolicam certiore faciant » (can. 432, § 4).

Cura igitur proventuum et fructuum conferenda est *uni*, vel *pluribus* *oeconomis*; *regimen autem spirituale et temporale* dioecesis tribuendum est *Vicario Capitulari*.

794. — 1° *Deputatio oeconomi*³. Ille intra idem tempus et eodem modo eligendus est ac Vicarius Capitularis (can. 432; 433, § 2); idem ad utrumque officium deputari valet (can. 433, § 3). Oeconomus sub auctoritate Vicarii administrationem rerum ecclesiasticarum ac proventuum gerit (can. 442). Cessat ejus munus eisdem modis ac officium Vicarii (can. 443). Rationem suae administrationis novo Episcopo reddere debet (can. 444). Circa deputationem oeconomi animadvertit Cardinalis de Luca⁴ illam raro locum habere. In statu autem praesenti ecclesiarum Belgii foret inutilis, cum mensa episcopalis fere tota consistat in pensione a Gubernio soluta, quae solutio, sede vacante, suspenditur. Sufficit, itaque ut Capitula constituent Vicarium Capitulare.

795. — 2° *Deputatio Vicarii Capitularis*. a) Eligendus igitur est *Vicarius Capitularis* intra octo dies a notitia vacationis Sedis episcopalis. Haec autem Vicarii Capitularis deputatio fieri debet a Capitulo capitulariter congregato, vocatis omnibus qui jus suffragii habent⁵, et servatis normis de *canonica electione* (can. 160-182)⁶, nisi aliud in hoc capite VII caveatur, signanter quod ad *validitatem* deputationis requiratur nu-

1. Tempus supputandum juxta can. 34, § 3, 3°, cf. FERRERES, *o. c.*, n. 720; at in casu translationis juxta n° 2, ejusd. can. 34, § 3.

2. Providet § 3 can. 432 constitutioni Vicarii Capitularis si vacaverit dioecesis Episcopi nulli Metropolitano subjecti aut Archiepiscopi suffraganeis carentis vel Abbatia aut Praelatura nullius, in casu negligentiae Capituli, cf. BLAT, *o. c.*, p. 404.

3. Cf. BOUIX, *o. c.*, p. 544 ss.; SCHNEIDER, *Die Bischöflichen Domkapitel*, p. 447.

4. *Annotat. ad C. Trid.*, disc. 41, n° 6, 7.

5. Cf. supra n° 767.

6. Cf. supra n. 407 ss.

merus suffragiorum absolute major, demptis suffragiis nullis, seu majoritas absoluta suffragiorum validorum (can. 433, § 2) ¹.

b) Olim multum disputabatur utrum *unus* an vero plures constitui possent ². Huic longae disputationi codex finem imposuit statuendo: « Unus deputetur Vicarius Capitularis, reprobata contraria consuetudine; secus electio irrita est » (can. 433, § 1).

796. — II. Dotes Vicarii Capitularis.

1° « Ad Vicarii Capitularis munus deputari *valide* nequit clericus qui ad *sacrum presbyteratus ordinem* nondum fuerit promotus, aut *tricesimum annum non expleverit*, aut ad eandem vacantem sedem fuerit electus, nominatus vel praesentatus » (can. 434, § 1).

Quod ultimum praescriptum hac nititur ratione ne ecclesiis praeficiantur ecclesiastici viri quos R. Pontifex cui pertinet designati confirmatio ut indignos repellere cogeretur ³.

At nihil obstat ne Vicarius Capitularis jam electus et *postea* electione, nominatione aut praesentatione in Episcopum ejusdem dioecesis designatus, pergat in officio Vicarii Capitularis usquedum sit confirmatus Episcopus ab Apostolica Sede ⁴.

Si praescriptae *ad validitatem* conditiones posthabitaе fuerint, *Metropolitana*, aut si ecclesia *metropolitana* vacans fuerit, vel de ipso Capitulo metropolitano agatur, *antiquior promotione* provinciae Episcopus, agnita rei veritate, Vicarium pro ea vice deputet; actus autem illius qui a Capitulo electus fuerat, ipso jure sunt nulli (can. 434, § 3).

2° *Ad licitatem* requiritur praeterea ut Vicarius Capitularis sit « in theologia aut jure canonico doctor vel licentiatuS aut saltem earumdem disciplinarum vere peritus ⁵, in eoque morum integritas, pietas, sana doctrina cum prudentiae laude conspirent » (can. 434, § 2). Non posse assumi qui officium incompatibile occupet, v. gr., curam animarum *actualem* exerceat, pluries respondit S. Congregatio ⁶.

Caeteris paribus, qui de gremio est praeferendus est extraneo, salva

1. DE ANGELIS, o. c., t. I, p. II, p. 89; WERNZ, o. c., p. 606 s.; SANTI, o. c., p. 249; decisiones S. C. C., ap. ASS., t. XVIII, p. 97; t. XIX, p. 68 ss.; *causa Laquedonen.*, 16 martii 1912, quo decernitur canonicos non posse sibi votum suum dare in electione Vicarii Capitularis, ap. AAS., 1912, t. IV, p. 404 ss.; *Il monit. eccles.*, 1912-1913, t. XXIV, p. 145 ss.

2. Cf. DE BRABANDERE-VAN COILLIE, o. c., ed. 8, n° 422.

3. Cf. c. 5, X, I, 6; litt. Pii VII, 5 nov. et 2 dec. 1818; alloc. consistor. GREG. XVI, 1 martii 1841; Pii IX, const. *Romanus Pontifex*, 28 aug. 1873, ap. *Nouv. rev. théol.*, t. VI, p. 27 ss. Poenae latae a Pio IX sunt abrogatae. Cf. tamen can. 2404.

4. Cf. can. 334, § 2. Cf. DE BRABANDERE-VAN COILLIE, o. c., ed. 8, n° 425.

5. Cf. *causa Caurien. et aliarum*, 25 jan. 1862, ap. *Thesaurus resol.*, S. C. C., t. CXXI, p. 14; SANTI, o. c., p. 248 ss.

6. Cf. SANTI, o. c., p. 249; WERNZ, o. c., p. 607.

tamen libertate extraneum eligendi, praesertim graduatis e Capitulo aut non existentibus aut idoneitate carentibus¹.

797. — Corrolarium. Ad *validitatem* electionis requiritur *a)* ut Vicarius unus eligatur; *b)* ut sit *sacerdos* triginta annos natus, ad eandem sedem non *electus*, *nominatus* aut *praesentatus*; *c)* ut conditiones *validitatis* electionis canonicae observentur, signanter quoad numerum suffragiorum validorum absolute maiorem.

B. POTESTAS, JURA ET PRIVILEGIA VICARII CAPITULARIS.

798. I. In genere. Vicarius Capitularis non est *Vicarius Episcopi* defuncti²; sed est *Vicarius Capituli*: ab hoc enim constituitur, et hujus loco. In ipso constituendo « nullam sibi jurisdictionis partem Capitulum retinere potest, nec gerendo muneri tempus praefinire, aliasve restrictiones praestituere »³ (can. 437). Ipso facto designationis et quin necessaria sit *ullius confirmatio* (can. 438), in eundem transit, post editam fidei professionem, *tota jurisdictio ordinaria* Episcopi, voluntaria et contentiosa, tam in spiritualibus quam in temporalibus, antea sede vacante ad Capitulum delata, exceptis iis quae ei jus commune expresse prohibet aut R. Pontifex specialiter interdicat⁴ (can. 435, § 1). Indole sua haec potestas potius est *provisoria* quam stabilis et eo fine concessa intelligitur ut quotidianae administrationi dioecesis et casibus magis urgentibus provideatur; ideo hoc principio regitur: « *Sede vacante nihil innovetur* » (can. 436)⁵.

799. — II. In specie. 1° Quid autem *in specie* possit Vicarius Capitularis in variis hujus *Compendii* partibus indicabitur⁶. Quaedam tantummodo cum codice notabimus:

a) Succedit Episcopo in omnibus quae pertinent ad *jurisdictionem ordinariam et consuetudinariam* in utroque foro. Quapropter *α)* *Ipsi* prohibita sunt quae Episcopo competunt ex potestate *ordinis*; tamen pollet facultate, exercitium pontificalium in dioecesi cuilibet Episcopo permittendi, imo si ipse sit Episcopus, potest ipse eadem exercere, excluso tamen usu throni cum baldachino (can. 435, § 2) »⁷ *β)* Nec ea potest quae pertinent ad jurisdictionem Episcopi *ex speciali privilegio*

1. Cf. HERMES, *o. c.*, p. 126; WERNZ, *o. et l. c.*

2. Ut vult BOUIX, *o. c.*, p. 607.

3. Cf. cit. PII IX, const. *Romanus Pontifex*, *o. et l. c.*, p. 21 ss.

4. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 608.

5. Cf. Rubrica perfecta tit. 9, l. III. *Decret.*

6. Cf. *Indicem analytico-alphabeticum Codicis*, v° *Vicarii Capitulares*; PRUEMER, *o. c.*, p. 198 s.

7. Cf. can. 357, § 3; supra n. 792, nota 2.

aut ex speciali Sedis Apostolicae delegatione, intuitu personae vel dignitatis episcopalis facta; at rescripta a S. Sede Episcopo concessa exsequi potest et facultatibus *habitualibus* uti (can. 435, § 2) ¹.

b) « Jus habet ad *congruam retributionem*, in Concilio Provinciali designatam vel recepta consuetudine concedi solitam, desumendam ex redditibus mensae episcopalis aut ex aliis emolumentis. Cetera emolumenta, quo tempore sedes episcopalis vacaverit, futuro Episcopo pro dioecesis necessitatibus reserventur, si ad Episcopum, ecclesia non vacante, pertinuissent » (can. 441) ².

c) Quoad *jura honorifica*: α) Vicarius Capitularis *praecedit* publice et privatim *omnibus* dioecesis clericis, nisi quis characterē episcopali sit praeditus, quo ipse careat; β) Si Episcopus non sit, durante munere, habet *privilegia* et *insignia* protonotarii apostolici titularis (can. 439; 370) ³.

2° *Limites potestatis* Vicarii Capitularis α) definiuntur principio supra citato: *Sede vacante nihil innovetur* (can. 436). Ideo « Vicario Capitulari non licet agere quidpiam quod vel dioecesi vel episcopalibus juribus praepjudicium aliquod afferre possit; nominatim vero Vicarius Capitularis aliique sive de Capitulo sive extranei, clerici aut laici, per se vel per alium prohibentur Curiae episcopalis documenta quaelibet subtrahere vel destruere vel celare vel immutare » (can. 435, § 3) ⁴.

b) Complura praeterea *expresse* Vicario Capitulari prohibentur ⁵: v. gr. convocare synodum dioecesanam (can. 357, § 1); nominare canonicos honorarios (can. 406, § 1); declarare inamovibiles paroecias quae hucusque fuerunt amovibiles (can. 454, § 3); condere congregationes religiosas (can. 492, § 1); associationes pias erigere et consensum praebere pro earum erectione aut aggregatione (can. 684, § 4); reservare sibi casus (can. 893); conferre beneficia liberae collationis, imo et etiam paroecias liberae collationis, nisi sedes ab anno saltem vacaverit (can. 1432, § 2; 455, § 3°); unire ecclesias paroeciales inter se aut cum beneficio non curato (can. 1423, § 1); concedere indulgentias (can. 912); dare litteras dimissorias nisi post annum a sede vacante et cum consensu Capituli aut infra annum solis arctatis ratione

1. Cf. supra, n. 792. Cf. etiam n. 775, c. de Vicario Capitulari absenti a choro.

2. Cf. DE ANGELIS, *o. c.*, t. I, p. I, p. 108 s.; WERNZ, *o. c.*, p. 610; *causa Gerundinen.*, 18 jun.-16 dec. 1911, ap. *Il monit. eccles.*, 1912-1913, t. XXIV, p. 54 s.; AAS., t. IV, p. 215. Ex nostra lege civili 10 aug. 1920, nulla pensio a Gubernio Vicario Capitulari solvitur.

3. Cf. supra n. 731; *Il monit. eccles.*, 1905-1906, t. XVII, p. 133.

4. Cf. can. 2405 de poenis in delinquentes irrogatis.

5. Cf. PRUEMMER, *o. c.*, p. 199.

beneficii recepti vel recipiendi aut officii propter necessitatem dioecesis conferendi (can. 958, § 1, 3°) ; concedere excardinationem vel incardinationem nisi post annum a vacatione sedis et cum consensu Capituli (can. 113), etc.

C. OBLIGATIONES VICARII CAPITULARIS.

800. — Debet Vicarius Capitularis : 1° Professionem fidei emitte personaliter coram Capitulo cathedrali (can. 438 ; 1406, § I, 4° ; 1407) ;

2° Residere in dioecesi et applicare Missam pro populo, sicut Episcopus dioecesanus (can. 440 ; 338 ; 339).

3° Rationem reddere novo Episcopo de tota sua administratione et de scripturis ad Ecclesiam pertinentibus (can. 444 ; can. 2405).

D. CESSATIO MUNERIS VICARII CAPITULARIS.

801. — *Cessat Vicarii officium* : a/ quando *removetur in linea disciplinari* a S. Congregatione *Consistoriali* pro iis dioecesibus quae S. C. de Prop. Fide non sunt subjectae ; b/ quando *renuntiat*. Quae renuntiatio est authentica forma exhibenda Capitulo, a quo tamen eam acceptari necesse non est, ut valeat ; c/ quando, ut generatim fit, novus Episcopus litteras apostolicas Capitulo praesentavit, et sedis suae possessionem cepit (can. 443, § 1 et 2).

Novi Vicarii constitutio post prioris renuntiationem, obitum vel remotionem facienda est intra octo dies a Capitulo juxta normas superius traditas (can. 443, § 1) ¹.

CAPUT VIII.

DE ARCHIPRESBYTERIS ET VICARIIS FORANEIS.

§ 1. DE ARCHIPRESBYTERIS.

Auctores. V. supra p. 180 ; THOMASSINUS, *o. c.*, P. I, l. II, c. 3 ss. ; P. II, l. III, c. 74, 76, 81 ; DEVOTI, *o. c.*, p. 217 s. ; WERNZ, *o. c.*, p. 653 ; SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 425 ss. ; ejusd. auct., *Die Entwicklung d. Archipresbyterates u. Dekanates bis zum Ende des Karolingerreiches*, Tübingen, 1898 ; ejusd. auct., *Der priesterliche Ordo des Archipresbyters (Dekan) und seines Stellvertreters in den Dom- und Kollegialkapiteln*, in *Historisches Jahrbuch*, 1908, t. XXIX, p. 753 ss. ; FAURE, *L'archiprêtre, des origines au droit décréétalien*, Grenoble, 1912 ; *Diction. de lit. et d'arch. chrét.*, v° archiprêtre ; *The Cath. Encyclopedia*, v° Archpriest.

1. Cf. supra, n. 795.

802. — **Notae historicae.** 1° Jam a saec. IV invenitur in pluribus ecclesiis episcopalibus *archipresbyter*, seu princeps collegii presbyterorum, qui auxilio erat Episcopo, ejusque vices gerebat in celebratione divinorum officiorum et sacri ministerii administratione. Ea dignitate donabantur, interdum qui aetate (ita Romae), interdum qui sapientia praestarent (ita in Ecclesia Orientali) ¹. Sicuti Archidiaconus repraesentabat Episcopum in externo regimine dioeceseos et in temporalibus, ita Archipresbyter in foro interno et in spiritualibus. *Ordine* quidem hic erat archidiacono superior sed *jurisdictione* et *praeeminentia* inferior.

2° Mox duplex distinguitur archipresbyter. Prior dignitate et antiquitate, *urbanus* seu *civitatis*; posterior, *plebanus* seu *ruralis*. *Civitatis* archipresbyter ² suberat Archidiacono. Ipsius erat Episcopum praesentem adjuvare in cura spirituali et invigilantia laicorum, presbyterorum et postea parochorum et canonicorum ³ civitatis; providere rectae celebrationi horarum canonicarum; et Episcopi absentis vices supplere in functionibus sacris. A saec. VI, recensetur in fontibus archipresbyter *ruralis*. Hic erat sive primus princepsque alicujus parochiae ruralis presbyter qui auctoritate praeminerebat in alios presbyteros adscriptos huic ecclesiae, sive presbyter antiquioris et principalioris ecclesiae (ecclesia baptismalis, titulus major), qui majoritatem aliquam et eminentiam consecutus erat in presbyteros titulorum minorum (capella, oratorium) in vicinitate ectorum ⁴. Saec. IX sicuti mos fuit dividendi dioeceses saltem majores in archidiaconatus, ita praxis invaluit dividendi ⁵ archidiaconatus in districtus quosdam, quos Archipresbyteratus (decanatus, christianitates, plebes) appellarunt, eisque praefuerunt Archipresbyteri seu *Decani* ⁶ rurales, Archidiaconis submissi ⁷. Cujuslibet decanatus presbyteri ad menstruas collationes (capitula) conveniebant, ut de variis officii sui partibus causisque disceptarent ⁸. Archipresbyter ruralis ex potestate ordinaria curam gerebat pastorem et spiritualem oppidanorum sui archipresbyteratus; circumspiciebat mores aliorum clericorum et presbyterorum qui in minoribus titulis commorabantur ⁹.

3° Instituit Carolus Borromaeus *Vicarios Foraneos*, quibus omnem illam demandavit provinciam quae Archiepresbyteris et Decanis ruralibus assignabatur, voluitque tamen ut Vicarii Foranei essent *ad nutum Episcopi*.

1. DEVOTI, *o. et l. c.*; *The cath. Encyclop.*, I. c.; THOMASSINUS, *o. c.*, P. I, I. II, c. 3, n° 2 ss. Cf. supra, n° 723.

2. Cf. c. 1, 2, 3, X, I, 24; THOMASSIN., *o. c.*, c. 3; c. 4, n° 4, 5, 6; c. 5, n° 10.

3. Cf. THOMASSINUS, *o. c.*, c. 5, n° 10.

4. Cf. SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 426 s.

5. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 653; SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 428 de modo delimitandi archipresbyteratus.

6. *Decanus*, in jure regulari, ille erat qui praeerat decem monachis et capitulo regulari; ita decanus *ruralis*, ille erat qui praeerat certo numero presbyterorum et capitulo rurali. Cf. BUCHBERGER'S, *Kirchliches Handlexikon*, v° *Erzpriester*; v. SCHERER, *o. c.*, t. II, p. 756. Cf. S. ATHANAS., *Apologia contra Arianos*, n° 85, PG. t. XXV, c. 399.

7. Cf. THOMASSIN., *o. c.*, c. 5, n° 3.

8. THOMASSIN., *o. et l. c.*, n° 5. P. II, I. 3, c. 74, n° 10, 11; c. 76, n° 2, 3, 4, 7; SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 429.

9. Cf. c. 4, X, I, 24.

*amovibiles*¹. Concilia Galliae et Belgii vestigia Caroli Borromaei insecuta sunt. Potestas Archipresbyterorum decursu saeculorum semper restricta est, notatim par Conc. Tridentinum².

Apud nos Decanus civitatis Brugensis, qui simul est secunda dignitas Capituli ecclesiae cathedralis, *Archipresbyter* dicitur; caeteri vero, qui jam sunt numero quatuordecim, vocantur *Decani*. Cf. *Statuta capituli Ecclesiae cathedralis Brugensis*, p. 15 s. Brugis, 1886; *Stat. dioecesis*, p. 34 ss., et decr. Congr. prosyn. a. 1872, n. 12 et 13.

§ 2. DE VICARIIS FORANEIS

Fontes. Can. 445-450.

Auctores. V. cit. n° praecedenti; GESCHER, *Das Költnische Dekanat und Archidiakonat in ihre Entstehung und ersten Entwicklung* (Kr. Abh. STUTZ, 95), Stuttgart, 1919³; HARING, *Grundzüge des kath. Kr.*, p. 270 ss.; HILLING, *Neubildung auf dem Gebiete des kirchlichen Verfassungsrecht (Bischofs- und Dechantenkonferenzen)*, in *Arch. f. kath. Kirchenr.*, 1913, t. XCIII, p. 529 ss.; cf. de munere decanorum in dioecesi Trident., *ibid.*, 1912, t. XCII, p. 316 ss.; in dioecesi Paderborn. *ibid.*, 1911, t. XCI, p. 721 ss.; in dioecesi Jassien., *ibid.*, 1905, t. LXXXV, p. 744 s.; SIMENON, in *Rev. ecclésiast. de Liège*, 1921-1922, t. XIII, p. 185 ss. V. p. 241, nota 4.

803. — I. Notio. Vicarius foraneus seu Decanus, substitutus archipresbytero rurali, est sacerdos qui vicariatui foraneo⁴ ab Episcopo praeficitur (can. 445), ut, partem muneris episcopalis explens, clero et praesertim parochis intendat.

II. Institutio et remotio. « Ad munus vicarii foranei Episcopus eligat sacerdotem quem *dignum* judicaverit, praesertim inter rectores ecclesiarum paroecialium⁵ » (can. 446, § 1).

Cum ex can. 217⁶ decanatus foranei in qualibet dioecesi sint instituendi, non amplius Episcopus plena libertate fruitur in officio decanatus instituendo et supprimendo. Tamen deputatio vicarii foranei vario modo fieri potest: antiquiori, digniori, per turnum, dummodo dotibus requisitis polleat qui designatur.

« Vicarius foraneus ad nutum Episcopi amoveri potest » (can. 446, § 2).

III. Jurisdictio et officium. 1° Vicarius foraneus qua talis *jurisdictionem* mere *delegatam* habet; omni quippe jurisdictione ordinaria munus decanorum orbatum est et *facultates jurisdictionales* quibus ad

1. THOMASSIN., *o. c.*, P. I, l. 2, c. 6, n° 3; P. II, l. 3, c. 76, n° 3; BENED. XIV., *o. c.*, l. III, c. 3, n° 5 ss., 8 s.

2. Cf. WERNZ., *o. c.*, p. 654; Conc. Trid., Sess. XXIV, c. 3, 20, de ref.

3. Cf. *Arch. für kath. Kr.*, 1920, t. C, p. 142 ss.

4. Ab Episcopo in sua dioecesi instituendi, sunt vicariatus foranei, can. 217.

5. Cum sint parochorum invigilatores.

6. Cf. supra n. 493.

normam juris communis¹ pollere possunt vel a Concilio Provinciali aut Synodo dioecesisana vel ab Episcopo definiuntur (can. 447, §1).

De coetere eorum facultates variae esse solent in variis dioecesibus.

2° *Officium* eorum et *jus* est : a) praesertim *invigilandi* num in vicariatu foraneo omnia quae ad curam animarum, disciplinam ecclesiasticam cultumque divinum pertinent rite servantur nempe : α) Num ecclesiastici viri sui ambitus seu districtus vitam ducant ad normam sacrorum canonum suisque officiis diligenter satisfaciant, praesertim circa residentiae legem, divini verbi praedicationem, impertiendam pueris et adultis catechesim et obligationem infirmis assistendi ; (β) Num decreta lata ab Episcopo in sacra visitatione executioni mandentur ; γ) Num debita cautela circa materiam Sacrificii Eucharistici adhibeantur ; δ) Num decor et nitor ecclesiarum et sacrae suppellectilis, maxime in custodia SSmi Sacramenti et in Missae celebratione, accurate serventur ; an sacrae functiones secundum sacrae liturgiae praescripta celebrentur ; bona ecclesiastica diligenter administrentur, adnexaque illis onera, in primis Missarum, rite impleantur ; rectene conscribantur et asserventur libri paroeciales (can. 447, § 1).

b) Cum hoc munere invigilandi connexa est obligatio, statutis ab Episcopo temporibus, *visitandi* sui districtus paroecias (can. 447, § 2), necnon obligatio quotannis sui vicariatus *rationem reddendi* Episcopo, exponendo non solum quae intra annum bene gesta sint, sed etiam quae mala obrepserint, quae scandala exorta sint, quae remedia ad ea reparanda adhibita et quidquid agendum existimet ad ea radicitus extirpanda (can. 449).

c) « Pertinet etiam ad Vicarium foraneum, statim atque audierit aliquem sui districtus parochum graviter aegrotare, operam dare ne spiritualibus ac materialibus auxiliis honestoque funere, cum decesserit, careat ; et curare ne, eo aegrotante vel decedente, libri, documenta, sacra supellex aliaque quae ad ecclesiam pertinent, depereant vel asportentur » (can. 447, § 3).

d) « Vicarius foraneus, debet, diebus ab Episcopo designatis, convocare presbyteros proprii districtus ad *conventus* seu *collationes*² eisdemque praeesse : ubi vero plures habeantur hujusmodi coetus in variis districtus locis, invigilare ut rite celebrentur » (can. 448, § 1).

1. Ita juxta can. 899, § 2, *habitualiter* impertiatur decanis ab Episcopo facultas absolvendi a peccatis ab Episcopo sibi reservatis, addita, praesertim in locis dioecesis a sede episcopali remotioribus, facultate toties quoties subdelegandi in urgentioribus casibus. Cf. Decr. Congr. prosyn., 3 jun. 1919, n. 7, *Collat. Brugen.*, t. XX, p. 170.

2. Cf. can. 131, supra, n° 362.

e) Quas omnes obligationes rite nequit implere, nisi *resideat*; ideo, « si non sit parochus, debet *residere* in territorio vicariatus vel alio in loco non valde distantia secundum normas ab Episcopo definiendas » (can. 450, § 2).

IV. **Jura.** 1° *Sigillum* habeat vicariatus proprium (can. 450, § 1).

2° *Praecedit* omnibus parochis aliisque sacerdotibus sui districtus (can. 450, § 2) ¹.

3° Ad Synodum dioecesanam convocandus est (can. 358, § 1, 4°).

4° Habitualiter est ipsi concedenda potestas absolvendi a peccatis reservatis cum facultate toties quoties subdelegandi (can. 899, § 2).

5° Jus habet in casu urgenti concedendi in scripto licentiam, ut administratores bonorum ecclesiasticorum litem nomine ecclesiae inchoent vel contestentur (can. 1526).

« Decanorum officium est, aiunt *Stat. dioec. Brug.*, p. 44, in suo districtu, nostra (Episcopi) auctoritate curare, ut omnes clerici vitam agant sua vocatione dignam; atque invigilare, ut parochi suo rite fungantur officio; eosque, quando opus fuerit monere, corripere, consolari, consilio juvare, ac veri pastoris officium erga eos, cum sanos, tum aegrotos, fideliter obire ». Ideo tenentur, saltem semel singulis quadrienniis, omnes paroecias sui districtus solemniter visitare, et de omnibus ex praescripto Statutorum examinandis Episcopo renunciare. Debent praeterea rectores animarum in suarum paroeciarum possessionem mittere, eisdem Episcopi mandata transmittere, parochis defunctis sepulturam dare². Cf. *Stat.*, p. 45, coll. p. 65 ss.; *Decr. Cong. prosyn.*, 10 junii 1895, n. 3 et 5 (*Collat. Brug.*, t. III, p. 357 ss.); 4 junii 1901, n. 1 (*Ibid.*, t. VI, p. 395); 20 maii 1902, n. 1 (*Ibid.*, t. VII, p. 351); 10 maii 1910, n° 1, 2, de visitatione parochiarum (*Ibid.*, t. XV, p. 324 s., 328.); 8 jun. 1914, n. 7, de testamento parochorum, (*Ibid.*, t. XIX, p. 434); 13 nov. 1919, n. 7, de casibus reservatis (*Ibid.*, t. XX, p. 170); 18 maii 1920, n. 5, de tariffo (*Ibid.*, p. 305).

De Congregationibus Decanorum agitur ap. *Statuta*, p. 73.

CAPUT IX.

DE PAROCHIS.

Fontes. Can. 451-470; I. III. *Décret.* GREG. IX, tit. 29, *de parochiis et alienis parochianis*; Conc. Trid., Sess. XXIV, c. 13 et 18, de ref. Cf. alios fontes indicatos ap. WERNZ, *o. c.*, t. II, p. II, p. 665 et collectos a GALANTE, *o. c.*, p. 613-622.

Auctores. NARDI, *Dei parrochi*, 2 vol., Pesaro, 1829-1830; BARBOSA-GIRALDI, *De officio et potestate parochi*, Romae, 1831; BOUIX, *Tractatus de parcho, ubi et de vicariis parochialibus*, Parisiis, 1855; HOUWEN, *De parochorum statu* (Diss.), Lovanii, 1858; DUBALLET, *Traité des paroisses et des curés*, 2 vol., Paris, 1900-1901; BERRARDI, *De officio parochi nostris temporibus*, Faventiae, 1910; ejusd. auct., *Theologia pastoralis*⁴, Faventiae, 1911; J. NOLL, *Das katholische Pfarramt*, Wiesbaden, 1913; CORAZZINI, *Il parroco. Cenni*

1. Cf. PRUEMMER, *o. c.*, p. 200.

2. Cf. de officio decanorum in archidioec. Colonien., *Arch. f. kath. Kr.*, 1901, t. CI, p. 72 ss., 80 ss.

storici, diritto, legislazione, Firenze, 1913; BERTELOTTI, *Il parroco italiano nei sui rapporti colle leggi dello Stato*³, 2 vol., Roma, 1909; LUEBECK, *Die Organisation der orthodoxen griechischen Pfarreien*, in *Theologie und Glaube*, 1914, t. VI, p. 358 ss.; BARGILLIAT, *Droits et devoirs des curés et des vicaires paroissiaux*, Paris, 1919; D'ANGELO, *Doveri e diritti dei parroci nel codice di diritto canonico*, Giarre, 1920; POULIOT, *Le droit paroissial de la province de Québec*, Québec, 1918. Ulterior bibliographia ap. SAEGMUELLER, o. c., p. 431; cf. etiam FEYE, o. c., l. V, c. 4, p. 107 ss.; WERNZ, o. et l. c.; HEINER, o. c., p. 354 ss.; LAURENTIUS, o. c., edit. 3, p. 189; BARGILLIAT, *Praelect. j. c.*, ed. 31, n. 878; PRUEMMER, o. c., p. 201; FERRERES, o. c., n. 730 ss.; VERMEERSCH-CREUSEN, o. c., n. 395 ss.; BLAT, o. c., p. 416 ss.; *Rev. ecclés. de Metz*, 1921, t. XXVIII, p. 222 ss., 265 ss., 313 ss., 353 ss., 403 ss.; *Rev. eccl. de Liège*, 1919-1920, t. XI, p. 3 ss.; *L'ami du clergé*, 1920, t. XXXVII, p. 161 ss., 209 ss.

ARTICULUS I. — Nomen et origo parochorum.

Cf. THOMASSIN., d. r., P. I, l. 2, c. 21 ss.; P. III, l. 2, c. 21 ss.; IMBART DE LA TOUR, *Les paroisses rurales dans l'ancienne France du IVe au XIe siècle*, Paris, 1900; U. STUTZ, *Geschichte des kirchl. Benefizialwesens von seinen Anfängen bis auf die Zeit Alexander III*, t. I, p. 41 ss., Berlin, 1895; ejusd. auct., *Die Eigenkirche als Element des Mittelalterlich. germanischen Kirchenrechts*, Berlin, 1895; ejusd. auctor., *Gratian u. die Eigenkirche*, in *Zeitschr. der Savigny-Stiftung*. Kan. Abt., 1911, t. XXXII, p. 342; ejusd. auct., *Das Eigenkirchenvermögen*, in *Festschrift Otto Gierke*, Weimar, p. 1187-1268; ejusd. auct., *Eigenkirche u. Eigenkloster*, in HAUCKS' *Realencyklop.*³, t. XXXIII, p. 364 ss.; ZORELL, *Die Entwicklung des Parochialsystems bis zum Ende der Karolingerzeit*, in *Archiv f. kath. Kr.*, 1902, t. LXXXII, p. 74 ss., 258 s.; SCHAEFER, *Pfarrkirche u. Stift im Deutschen Mittelalter* (STUTZ' Kirchenrecht. Abh.), Stuttgart, 1903; KUENSTLE, *Die deutsche Pfarrei und ihr Recht zu Ausgang des Mittelalters* (STUTZ' Kirchenr. Abh.), Stuttgart, 1905; LESÈTRE, *La paroisse*², Paris, 1906; THOMAS, *Le droit de propriété des laïques sur les églises et le patronage laïque au moyen-âge*, Paris, 1905; GASQUET, *Parish Life in mediaeval England*, London, 1906; DE CHARMASSE, *Origine des paroisses rurales dans le département de Saône-et-Loire* (Extr. des *Mémoires de la Soc. Éduenne*, t. XXXVII), Autun, 1909; MEURER, *Kirchenstiftung u. Kirchengemeinde*, München, 1910; RICHARDSON, *The parish clergy of the thirteenth and fourteenth century*, in the *Transactions of the royal historical Society*, t. VI, p. 89 ss.; DE GENNARO, *Parrochia e beneficio nel medio evo*, S. Maria C. V., Cavotta, 1913; SCHULTZE, *Stadtgemeinde und Kirche im Mittelalter*, München, 1914; DORN, *Ursprung der Pfarreien und die Anfänge des Pfarrwahlrechts*, in *Zeitschr. der Sav.-Stift.*, 1915, t. XXXVI, Kan. Abt., v; MARX, *Die Entwicklung des Pfarrsystems in Bistum Trier*, Trier, 1915; PAQUAY, *De parochiënwording in Limburg*, Tongeren, 1922; ejusd. auctoris, *De parochielijsten van het voormalig Landdekanaat Tongeren*, Tongeren, 1912; MAROTO, o. c., t. II, fasc. 1, p. 97, n. 762. Ulterior bibliogr. ap. SAEGMUELLER, o. c., p. 425. Cf. supra p. 237 s. Cf. etiam VAN COILLIE-DE MEESTER, *La sépulture et les fabriques*, p. 100 s.

804. — I. **Nomen.** Primitus rectores parochialium ecclesiarum plerumque dicti sunt *presbyteri dioecesani, villani, forenses, parochitani*¹; postea *presbyteri baptismalium ecclesiarum, plebium presbyteri*, aut *plebi-*

1. Cf. SAEGMUELLER, o. c., p. 426 s., 431. Vide etiam PRUEMMER, o. c., p. 202, nota 6 de etymologia vocis.

*tani*¹. Hodie praeter nomen *parochi*², quod a voce graeca quae significat *incolo* vel *praebeo*, critici derivant, quodque communius adhibetur, usurpatur etiam nomen *plebani*³, quia parochus plebem spiritualiter pascit; *curati*⁴, quia curam animarum ex officio exercet; *rectoris*⁵, quia populum sibi commissum regit; *sacerdotis proprii*⁶, quia fidelium sibi commissorum sacerdos est ordinarius; tandem, sed improprie, *pastoris*, quia plebem pascit pabulo doctrinae et sacramentorum⁷.

805. — II. Notae historicae. Gravior est quaestio *de origine parochorum*, quos nonnulli innocue, alii malo fine, a CHRISTO fuisse institutos, docere et persuadere conati sunt.

1° Parochorum institutum sequenti modo ortum fuisse videtur. Primis Ecclesiae saeculis *parochia*, seu *paroecia*, et *dioecesis* unum et idem erat. Solus parochus erat Episcopus, qui in civitate episcopali utebatur presbyterio suo ad curam animarum exercendam et officia sacra celebranda⁸. Qui ruri habebantur fideles adibant civitatem ut interessent cultus solemnitatibus.

2° At numero fidelium aucto, primum ruri, dein etiam in civitatibus, presbyteri constituti sunt, eisque, decursu temporis, peculiaris et proprius populus, quem in spiritualibus pascere, assignatus est.

a) Initio isti presbyteri, munere delegato, non proprio, in principaliorum ruris locorum ecclesiis et locis piis vices Episcopi in cura animarum explebant, et munere expleto ad civitatem episcopalem revertebantur.

A saec. V tamen, in illis locis forensibus, constituti sunt ab Episcopo presbyteri qui *continuo residerent* apud ecclesias plerumque ab Episcopis fundatas, ut curam populi haberent muneraque sacra praedicationis, celebrationis missae et administrationis baptismatis et aliorum sacramentorum exercerent.

Postea vero munus illud, quod hucusque instabile et temporaneum erat, ex usu et consuetudine pedetentim stabile et officio adnexum evasit. Hoc ex eo praesertim evenit quod ecclesiae rurales separatim patrimonium possidere coeperunt, a quibus titulum ordinationis acceperunt clerici his affixi⁹.

1. Cf. SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 427; SCHAEFER, *o. c.*, p. 44 ss., ubi etiam de aliis nominibus agit: *investitus*, *persona*, *curio*.

2. Cf. supra, p. 130, nota 2; STUTZ, *Parochus*, in *Zeitschrift der Savigny-Stiftung*, kan. Abt., 1912, t. XXXIII, p. 344; 1913, t. XXXIV, p. 495; STOLZ, *Zur Geschichte des Terminus « Parochus »*, in *Theol. Quartalschrift*, 1913, t. XCV, p. 193 ss. Ille terminus tantum in fine saec. XV (1493) primo adhibetur.

3. Cf. SCHAEFER, *o. c.*, p. 56.

4. Cf. SCHAEFER, *o. c.*, p. 68.

5. *Ibid.*, p. 61.

6. Cf. KIRSCH, *Der « Sacerdos proprius » in der abendländischen Kirche vor dem Jahre 1215*, in *Arch. für kath. Kr.*, 1904, t. LXXXIV, p. 527 ss. Est nomen antiquissimum a saec. VIII adhibitum.

7. Cf. infra, n° 807. Olim exclusive Episcopus ita designabatur; a saec. XVI, etiam ita designatur rector ecclesiae paroecialis. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 666, nota (3).

8. Cf. THOMASSINUS, *o. c.*, p. I, l. 2, c. 21, n° 1 ss. Cf. etiam. DEVOTI, *o. c.*, p. 229 ss., de presbyteris qui affixi erant Romae et Alexandriae titulis minoribus; THOMASSINUS, *o. et l. c.*, n° 11 s., c. 22. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 670, nota (20).

9. Cf. SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 245, 426; LAURENTIUS, *o. c.*, p. 189; WERNZ, *o. c.*, p. 670; cf. etiam supra de archipresbyteris, n° 802.

Religio christiana ab illis locis ruralibus principalioribus latius sparsa est, in pagis et agris, quorum incolae initio ecclesiis existentibus adscripti sunt. Mox exstructae sunt ibidem, sive ab Episcopis, sive a villarum et burgorum dominis, sive etiam a monasteriis¹, ecclesiae et capellae, oratoria, martyria, basilicae, tituli, quibus, ab Episcopo aut a dominis villarum et praepositis monasteriorum² praefecti fuerunt presbyteri. Ecclesiae seu tituli minores ab ecclesiis seu titulis maioribus in pluribus dependebant. In his quippe solis licuit sacris officiis adesse diebus festivis et baptismum recipere, earumque rectoribus decimae erant persolvendae. Ideo ecclesiae majores vocatae sunt *baptismales*, et qui praeficiebantur eis nomen et officium *archipresbyteri* relate ad clerum inferiorum titulorum adepti sunt. Verum temporis successu capellas et oratoria in ecclesias parochiales independentes converti, vel monasteriis uniri seu incorporari contigit³. Ab initio ergo saeculi VI ruri institutum paroeciale absolutum invenimus, licet tamen nondum in usum ubique fuerit perductum.

b) Quae hucusque diximus, de statu paroeciarum *ruralium* obtinebant. In *civitatibus* diutius una ecclesia retinuit curam animarum, erectis tamen decursu temporum, praeter principaliorem, aliis ecclesiis et capellis cum clero residente. Saltem a saeculo XI⁴ in civitatibus plures ecclesiae paroeciales creatae sunt, fere ad modum eorum quae ruri contigerunt; sive eo quod, propter necessitatem ministerii spiritualis, cura animarum paroecialis concessa fuerit ab auctoritate ecclesiastica titulis minoribus civitatensibus, sive eo quod, erogatis privilegiis confraternitatibus aut associationibus civium, ecclesiae ab his fundatae aut dotatae jura parochialia obtinuerint⁵.

3° Divisio dioecesium in parochias distinctas cum propriis perpetuisque rectoribus non fuit ubique recepta usque ad Concilium Tridentinum, quod hac de re momentosa tulit decreta⁶.

4° Cum post Revolutionem Gallicanam nova fieret in Gallia et Belgio⁷ circumscriptio paroeciarum, introducta est *nova illa species* parochorum

1. Cf. de illa proprietate privata ecclesiarum opera superius citata U. STUTZ, qui theoriam suam summam exponit in *Real. Encyklop.*³, I. c. Cf. etiam VAN HOVE, *Les fabriques d'églises*, 1re Partie, p. 55, Louvain, 1908-1911; LESÈTRE, *o. c.*, p. 21. — Cf. G. SCHREIBER, *Kurie und Kloster im 12. Jahrh.*, t. II; LESÈTRE, *o. c.*, p. 22 ss. — Cf. DUCLOS, *Bruges. Histoire et souvenirs*, p. 275 s., Bruges, 1910; DE SCHEPPER, *Les paroisses primitives et les anciennes divisions territoriales du Franc de Bruges*, in *Mélanges CHARLES MOELLER*, t. I, n° 29, Louvain, 1914.

2. Inde enatae sunt multae difficultates, eo quod domini conarentur independentes ab Episcopo clericos suis ecclesiis praeficere; quae difficultates ansam dederunt lucrae de investituris. Juxta STUTZ, decisionibus Conciliorum saec. XI et XII, iura proprietarii privati ecclesiarum abolita sunt et mutata in ius patronatus.

3. Cf. SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 427, 275 s.; AICHNER¹¹, *o. c.*, § 126.

4. Alii ut SCHAEFER et BEYERLE institutionem parochiarum in civitatibus reportant ad saec. IX, cf. *Theol. Quartalschrift*, 1909, t. XCII, p. 476. Cf. tamen SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 427, nota (8). Cf. DUCLOS, *o. c.*, p. 276 ss., quoad originem parochiarum in urbe brugensi; C. CALLEWAERT, *Les origines de la Collégiale de St-Donatien à Bruges*, ap. *Ann. de la Soc. d'Émulation de Bruges*, 1906, t. LVI, p. 396 ss.; DE SCHEPPER, *o. c.* Cf. bibliographiam supra p. 242.

5. Cf. SAEGMUELLER, *o. et l. c.*, p. 427.

6. Sess. XIV, c. 9, de ref.; Sess. XXIV, c. 13, de ref. Cf. supra, n° 490.

7. Etiam in regione trans ripam sinistram Rheni.

ad nutum Episcopi amovibilium (desservants), quorum conditionem juridicam propius definivit decretum Pii X *Maxima cura*, 8 aug. 1910, de amotione administrativa ab officio et beneficio curato, pro parte novi codicis praescriptionibus confirmatum.

Conclusio. Ex modo proposita parochorum origine, deducimus : a/ primam eorum institutionem universim tribuendam non esse *expressae R. Pontificis voluntati*, ut quidam volunt¹.

b/ Institutionem illam parochorum qui certo fidelium coetui perpetuo et vi officii addicerentur paulatim usu introductam, ab Episcopis tacite aut expresse agnitam et a Conciliis commendatam, postea evasisse juris communis.

c/ Maximam consequenter in hac materia partem habere disciplinam universalem, quae necessario innititur tacitae saltem R. Pontificis voluntati.

ARTICULUS II. — Praecipui circa parochos errores.

Quia plures circa parochos sparsi fuerunt *errores*, utile duximus eos prius excludere, ut dein possimus absque ambagibus disserere de vera notione, deque potestate, officiis et juribus parochi.

806. — I. Presbyterianismus. Inter heterodoxos hic obviam habemus *Presbyterianos* qui presbyteros ita Episcopis aequales existimant, ut asserere non dubitent nihil quidquam potestatis de jure divino ad Episcopos pertinere, quod aequae presbyteris non sit tribuendum. Hanc haeresim, quam primus docuit Aërius, postea renovarunt Wicleff, Joan. Huss, Lutherus, Calvinus et plures protestantium sectae².

II. Parochianismus. Presbyterianis merito accensentur illi qui, licet superioritatem Episcoporum aperte non impugnent, multa nihilominus indebita secundi ordinis sacerdotio attribuunt, potestatemque episcopalem in presbyteros, multiplici modo, ex divina pariter ordinatione, restrictam erronee sustinent. Quia autem hi non presbyteris quibuslibet, sua *jurium divinatorum* commenta attribuunt, sed iis tantum qui curam habent animarum, id est parochis, ideo a pluribus vocantur *parochistae*, seu *parochialistae* et error eorum *parochismus*, seu *parochianismus* dicitur.

Parochistae praecipui fuerunt : saeculo XIII, Guilielmus a Sancto Amore, doctor Parisiensis ; saeculo XIV, Joannes de Poliac, alter doctor Sorbonae, et Ricardus Archiep. Armacanus ; saeculo XV, Joannes Gerson, Univ. Parisiensis cancellarius ; saeculo XVI, Jacobus Almainus et Joannes Major, doctores Sorbonici ; saeculo XVII, Jansenistae, duce Joanne Duverger, Abbate de Saint-Cyran, quos secuti sunt fere omnes pravorum principiorum fautores, addicti sive placitis jansenianis, sive Gallicanismo intemperantiori ; ad quos etiam referri debent Edmundus Richer, Juvenin, Van Espen et Nicolaus Travers ; saeculo XVIII, Synodus Ultrajectensis an. 1762, et J. P. Gilbert³.

1. Cf. FEYE, *o. c.*, p. 117 ss.

2. Cf. *The Cath. Encyclopedia*, v° *Presbyterianism* ; BUCHBERGER'S *Kirchl. Handlexikon*, v° *Presbyterialverfassung*. Cf. n° 149.

3. Cf. supra, n° 713.

In Italia easdem turbas moverunt Tamburini, Guadagnini, Scipio, Ricci et pseudo-synodus Pistoriensis, ab eo habita an. 1786, ac fere omnes Febroniani et Josephistae¹.

807. — III. Refutatio. Adversus illos oretenus potissimum propugnabuntur sequentes propositiones :

1^a Parochi non sunt *institutionis divinae*, neque *apostolicae*, sed duntaxat *ecclesiasticae*.

2^a Parochi, qua tales, nequaquam sunt septuaginta *duorum discipulorum CHRISTI successores*.

Septuaginta duo discipuli quidem divinitus fuere designati et missi ; sed missio ista peculiaris nullam aliam illis indidit facultatem quam populi praeparandi ad fidem christianam ; non regendi gubernandique jus ullum, aut potestatem sive ordinis, sive jurisdictionis. Ministri sacri Episcopo inferiores et maxime presbyteri sunt per aliquam similitudinem septuaginta duorum discipulorum successores, ut ab Ecclesiae traditione arguitur, eorumque corpus antiquitus constituebat *presbyterium*, id est, Episcopii senatum, seu consilium².

3^a Falsum igitur est parochos pertinere *ad hierarchiam* ab ipso CHRISTO *institutam*.

4^a Falsum est parochos esse *judices fidei*, et habere vocem definitivam in Conciliis.

Neque jure divino hoc ipsis competit, neque a jure humano fuit ipsis vox decisiva concessa³.

5^a Falsum est parochos habere *jurisdictionem fori externi*, vel saltem potestatem excommunicandi, nisi speciali titulo privilegii vel consuetudinis aliquam acquisierint⁴.

6^a Falsum est parochos habere *dignitatem*, vel esse *praelatos*⁵.

7^a Falsum est parochos ita habere *immediatam* in suos parochianos potestatem, ut Episcopus nihil possit in plebem parochia subjectam absque ejus consensu, nisi propter ejus negligentiam, vel defectum⁶.

8^a Quamvis nomine *Ordinarii* nunquam veniat parochus⁷, falsum est parochos *non habere ordinariam fori interni jurisdictionem*, sed delegatam tantum, seu ab Episcopis commissam⁸.

« Si enim parochi Episcoporum meri commissarii aut delegati existerent,

1. Cf. FEYE, *o. c.*, p. 122 ss.; NARDI, *o. c.*, t. I, p. 363 ss.; BOUIX, *o. c.*, p. 82 ss., 115 ss.; HOUWEN, *o. c.*, cap. 1, § 2; WERNZ, *o. c.*, p. 670, nota (17); SCHERER, *o. c.*, t. I, p. 630, nota (11); ROESCH, in *Arch. f. kath. Kr.*, 1903, t. LXXXIII, p. 455 ss.; MAROTO, *o. c.*, p. 97 ss.

2. Cf. FEYE, *o. c.*, p. 129; NARDI, *o. c.*, t. I, p. 328 ss.; HOUWEN, *o. c.*, p. 21 ss.; VAN DEN BERGHE, *Tract. autogr. de parochis*, p. 6 ss.

3. Cf. BOUIX, *o. c.*, p. 115; Bulla *Auct. Fidei*, 28 aug. 1794, n° 9 et 10, ap. BENZINGER¹⁰, *o. c.*, n° 1509, 1510.

4. BOUIX, *o. c.*, p. 138, 143; WERNZ, *o. c.*, p. 679, nota (56). Cf. c. 3, X, I, 31; c. 11, C. II, q. 1. Cf. WEBER, *Pfarrsynoden im alten Bisthum Bamberg*, in *Arch. f. k. Kr.*, 1894, t. LXXII, p. 50 ss.

5. Cf. BOUIX, *o. c.*, p. 168, 172.

6. Cf. Decr. S. C. C., 14 aug. 1863, ap. *Nouv. rev. th.*, t. XXIV, p. 600 ss.; DE ANGELIS, *o. c.*, t. II, p. II, p. 42.

7. Cf. Decr. cit. ad 2.

8. In quem errorem incidit NARDI.

eorum profecto potestas non *titulo* cuidam, non *officio* inhaereret, sed ipsorum *personae* ita affixa a superioribus concederetur, ut ab eorum nutu, et quoad iurium extensionem, et quoad eorundem durationem, penitus dependeret... Jam vero hujus generis nihil in pastorum secundi ordinis officio occurrit; istorum enim potestas... non a mera Episcopi voluntate derivatur, sed ab *ipso jure communi* originem trahit, eaque *officio aut beneficio cohaeret*, cum ipso titulo confertur, et tamdiu existit quamdiu ipse titulus; omnesque functiones huic titulo a jure annexas, independentes a voluntate Episcopi complectitur¹ ».

Nota. Nonnulli volunt ut parochi non dicantur *Pastores*, quia hoc proprie de solis Episcopis dicitur, qui fideles regunt cum imperio et jurisdictione externa. Possunt tamen *aliqua ratione* pastores appellari; ipsi enim pascunt populum fidelem sibi commissum pabulo verbi divini et sacramentorum; sunt etiam ministri veri Pastoris, nempe Episcopi, vel pastores secundi ordinis; et reipsa ita quandoque vocantur ab ipsis RR. Pontificibus, a Conciliis, ab optimis auctoribus; et in Belgio generatim hoc nomine designantur².

ARTICULUS III. --- Notio et divisio officii parochorum.

808. — I. Notio. 1° « *Parochus* est sacerdos vel persona moralis cui paroecia collata est in titulum cum cura animarum sub Ordinarii loci auctoritate exercenda » (can. 451, § 1).

Proinde parochus, cui jus in officium paroeciale hujusque possessio cum omnibus adnexis juribus et obligationibus legitime collata sunt, potest esse a) vel *persona moralis*, v. gr. capitulum, cui paroecia³ pleno jure incorporata est, ita ut ipsamet persona moralis sit parochus habitualis, relicta cura animarum actuali alicui vicario, vel b) quod apud nos semper obtinet, *persona physica* seu sacerdos qui legitima deputatione alicui paroeciae stabili modo *tanquam peculiaris et proprius rector* praeficitur cum obligatione et potestate exercendi vi officii universam curam animarum erga certos fideles sibi subditos, qui vicissim ab eodem sacra recipere aliquatenus tenentur.

2° *Parochis aequi-parantur* cum omnibus juribus et obligationibus paroecialibus et *parochorum nomine* in jure veniunt.

a) *Quasi-parochi*, qui ut rectores peculiares praeficiuntur quasi-paroeciis⁴ seu partibus distinctis et peculiaribus in quas, pro animarum

1. Cf. HOUWEN, *o. c.*, p. 33; WERNZ, *o. c.*, p. 677 s.

2. Cf. Trid., Sess. XXV, c. 12, de ref.; litt. Pii VI ad Episc. Galliae, 13 apr. 1791; NARDI, *o. c.*, c. 1-4; BOUIX, *o. c.*, p. 149; HOUWEN, *o. c.*, p. 30.

3. Cf. supra, n° 490.

4. Cf. supra, n° 490. Rectoribus qui assignantur *paroeciis* in *dioecesibus* S. C. de P. F. subjectis applicanda sunt *quoque* quae in codice de quasi-parochis peculiariter statuta sunt, Decr. ejusd. Congr., 9 dec. 1920, AAS., t. XIII, p. 17 s.

cura, dividuntur vicariatus apostolici et praefecturae apostolicae (can. 451, § 2, 1° ; 216).

Attamen quasi-parochi et parochi differunt¹ in jure quoad nonnullos peculiares effectus, v. gr., quoad amovibilitatem (can. 454, § 4), quoad nominationem pro munere paroeciali (can. 457), quoad applicationem Missae pro populo (can. 466, § 1).

b) *Vicarii paroeciales*, si plena potestate paroeciali sint praediti (can. 451, § 2, 2°). Sunt nempe *vicarii perpetui* seu *vicarii curati* qui constituuntur in paroeciis alicui personae morali adnexis, ibique totam curam *actualement* exercent, remanente cura *habituali* penes rectorem principalem (can. 471) ; sunt praeterea *vicarii oeconomi* (can. 473, § 1), aliquando autem *vicarii substituti* (can. 474) et *vicarii adiutores* (can. 475). Hi tamen omnes nullatenus attingunt perfectam rationem parochi stricte dicti, cum vicariis perpetuis deficiat cura animarum habitualis cum omnibus ejus juribus et oneribus ; aliis omnibus vero, praeter alia, qualitas rectoris stabiliter constituti².

Parochis non assimilari possunt rectores *viceparoeciarum*, *capellaniarum ecclesiarum subsidiariorum* vel *adnexarum* intra fines alicujus paroeciae erectarum sub cujus ditione et dependentia remanent³. Earum conditio et regimen plus minusve independens a paroecia principali, reguntur non jure communi, at decretis Ordinariorum.

3° Utrum *cappellani militum* alique uti regiae stirpis cappellani, acquirantur parochis dijudicandum est ex peculiaribus Sanctae Sedis praescriptis pro unaquaque regione latis⁴.

Canonistae communiter tradunt, milites qui non habent cappellanos, seu, ut aiunt, curiones castrenses, annumerari vagis, ac consequenter parochum loci, ubi degunt, esse proprium illorum sacerdotem quoad sacramentorum administrationem et assistentiam Matrimonii.

Si constituentur cappellani, qui suam jurisdictionem acceperint a singulis Ordinariis, uti in Belgio et in Gallia, tunc eorum jurisdictio quoad loca, materiam et personas pendet a singulorum Ordinariorum locorum delegatione⁵.

Non raro, recentiore tempore, uti in Germania, Austria, Hispania, cura

1. Cf. MAROTO, *o. c.*, p. 139.

2. Cf. De his omnibus, caput X hujus libri II.

3. Cf. MAROTO, *o. c.*, p. 143 s.; cf. etiam decret. S. C. Consist., 1 aug. 1919, ad 3 et 5, AAS., t. XI, p. 346 s., vide supra, p. 3, nota 1.

4. Cf. ICARD, *o. c.*, t. I, p. 439 ; LAURENTIUS³, *o. c.*, p. 202 ; MAROTO, *o. c.*, p. 118, 144.

5. Cf. facultates speciales concessas a Secretaria Status sacerdotibus et civibus Belgii in Germania occupata, decret., 5 apr. 1922, *Coll. Brugen.*, 1922, t. XXII, p. 230 s.

animarum militum a jurisdictione Ordinariorum praescripto S. Sedis exempta est et commissa Generali Vicario exercitus seu *Majori Cappellano*, qui gaudet jurisdictione quasi-episcopali, pro facultatibus sibi a S. Sede tributis, in personas militiae addictas et quibus subsunt sacerdotes, seu minores cappellani, curam animarum in variis partibus exercitus agentes. Qui praelati in certis statibus in episcopos titulares consecrantur ¹.

Ea institutio est diversa pro unoquoque exercitu, ideo inspicienda sunt singillatim peculiaria S. Sedis praescripta ².

809. — II. Divisio. Parochi (vel parochiae) dividi possunt: 1° in *habituales* et *actuales*. Hi de facto et de jure *actu* exercent curam animarum; illis nulla cura animarum de facto nec de jure exercenda competit. Unde parochus habitualis nequaquam est verus parochus sed ejusmodi qualitas, qua jus habet radicale in paroeciam et ad ejus legitimam possessionem, valet dumtaxat quoad deputationem vicarii actualis et quoad certa ipsi jura praeservanda ³.

Jam vero, sine Apostolicae Sedis indulto paroecia nequit ulli personae morali *pleno jure* uniri, ita nempe ut ipsamet persona moralis sit parochus ⁴ (can. 452, § 1). Persona moralis, cui paroecia sit pleno jure unita, *habitualement* tantum curam animarum retinere potest; *actualem* vero curam debet integram tradere vicario (can. 452, § 2; 471).

2° in *locales* qui curam animarum exercent in omnes fideles ratione territorii paroecialis sibi subjectos; et in *personales*, quibus parochiani subjiciuntur titulo personali, v. gr. milites, aulici, qui sunt de tali ritu, etc. ⁵.

1. Cf. supra, t. I, p. 267, note 2; LAURENTIUS, *o. et l. c.*; cf. FREISEN, *Das militär-Kirchenrecht im Heer und Marine des deutschen Reiches, nebst Darstellung des ausserdeutschen Militärkirchenwesens*, Paderborn; pro Hispania, FERRERES, *o. c.*, n. 635 ss.; pro Italia, BERNAREGGI, *I cappellani militari*, in *La scuola cattolica*, 1916, ser. 5, t. X, p. 167 ss., 267 ss., 398; pro Gallia, BARDILLIAT, *o. c.*, n. 1193. — FREISEN, *Die Pflicht der Messapplication pro populo, insbesondere die Freiheit der Militärgelstlichen von derselben*, in *Deutsche Zeitschr. f. Kr.*, 1916, t. XXV, p. 140; *Die Militärpfarrer u. die Pflicht der « applicatio pro populo »*, in *Pastor Bonus*, 1911-1912, t. XXXIV, p. 330 ss.; S. C. Conc., 22 mǎii 1909, quo decreto declaratur parochos castrenses et cappellanos curatos militum in Hispania non teneri celebrare pro grege, ap. *Il monit. eccl.*, 1909-1910, t. XXI, p. 291-299. Nec apud nos existit illa obligatio.

2. Cf. MAROTO, *o. c.*, p. 119.

3. Cf. supra n. 760; WERNZ, *o. c.*, p. 668; BOUIX, *o. c.*, p. 186 s.; *causa Salutarium*, 1 jul. 1913, ap. AAS, 1914, t. VI, p. 32 ss.; *causa Fesulana*, 9 jul. 1915, *ibid.*, t. VIII, p. 19 ss.; *causa Turritanen.*, 17 mart. 1917, *ibid.*, t. IX, p. 384 ss.

4. Ordinarii locorum possunt paroeciam cum ecclesia cathedrali vel collegiata quae in territorio paroeciae sita est, ita unire ut redditus paroeciae cedant in commodum ecclesiae cathedralis vel collegiatae, relicta parochi vel vicario congrua portione (can. 1423, § 2).

5. Cf. supra, n. 490.

3° in *saeculares et regulares* prout pertinent ad clerum saecularem vel regularem¹.

4° in *inamovibiles et amovibiles*. a) « Qui paroeciae administrandae praeficiuntur qua proprii ejusdem rectores, *stabiles* in ea esse debent » (can. 454, § 1). Hoc postulat efficacia muneris pastoralis quod vix fructuose posset exerceri, si parochi pro lubitu Episcopi essent amovibiles². Hoc postulat praeterea ipsa natura *officii ecclesiastici stricte dicti*, quo pollent rectores paroeciarum, cui nempe essentialis est stabilitas objectiva, propria autem et normalis stabilitas subjectiva³. Attamen, cum stabilitas in salutem sit inducta fidelium, idcirco sapienti consilio cautum est, ne eadem sic urgeatur, ut in perniciem ipsorum cedat⁴. Ideo omnes parochi, licet stabiles et inamovibiles, a sua paroecia removeri possunt ad normas juris, h. e., propter causas a jure expressas, simul ac servato modo procedendi praescripto (can. 454, § 1).

b) « At non omnes parochi eandem obtinent stabilitatem ; qui majore gaudent, *inamovibiles* ; qui minore, *amovibiles* appellari solent » (can. 454, § 2). Major stabilitas id efficit ut parochi hac pollentes non possint ab officio et beneficio poenaliter privari nisi mediante procedura judiciali, nec a paroecia amoveri nisi per longiorem procedendi modum, nec inviti ad aliam paroeciam transferri, nisi obtentis ab Ordinario specialibus facultatibus apostolicis ; minor vero stabilitas faciliorem reddit parochorum remotionem sive in poenam delicti sive etiam citra delictum, eorumque quoque translationem⁵.

c) Inamovibilitati etiam novum jus favet⁶ ; etenim existentes paroeciae, ex consuetudine aut ex decreto Ordinarii inamovibiles, nequeunt amovibiles reddi sine beneplacito apostolico ; amovibiles possunt ab Episcopo non autem a Vicario Capitulari, de Capituli cathedralis consilio, inamovibiles declarari ; novae quae erigantur, sint inamovibiles, nisi Episcopus, prudenti suo arbitrio, attentis peculiaribus locorum ac personarum

1. Cf. *causa Acheruntina*, 15 aug. 1905, 20 jan. et 15 sept. 1916, ap. *Le can. contemp.*, 1905, t. XXVIII, p. 683 ; 1906, t. XXIX, p. 178 ; 1907, t. XXX, p. 40 s. ; Decr. S. C. de Relig., 11 jul. 1913, ap. *Il monitore eccles.*, 1913-1914, t. XXV, p. 394 ss. ; Signatura Apostolica, *causa Bononien.*, 8 aug. 1916, ap. AAS., t. VIII, p. 375 ss.

2. Decret. S. C. Consist., *Maxima cura*, 20 aug. 1910, AAS., t. II, p. 636 ss. ; Conc. Trid., Sess. XXIV, c. 13, de ref.

3. Cf. supra n° 394. Stabilitas subjectiva seu inamovibilitas ad essentiam officii vel beneficii paroecialis non pertinet. Cf. supra, n° 491 ; declaratio S. C. Consist., 1 aug. 1919, ad II, AAS., t. XI, p. 346.

4. Decret. cit. *Maxima cura*.

5. Cf. Lib. IV, tit. XXVII, XXVIII, XXIX. Cf. postea n. 863 s.

6. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 400.

adjunctis, audito Capitulo, amovibilitatem magis expedire decreverit ¹ (can. 454, § 3).

d) Parochi *amovibiles* recensentur α) rectores quasi-paroeciarum ; β) parochi ad religiosam familiam pertinentes. Sunt semper, ratione voti quo pendent a Superiore simul ac ratione officii quo pendent ab Ordinario, amovibiles *ad nutum* tam loci Ordinarii, *monito* Superiore, quam Superioris, *monito* Ordinario, aequo jure, non requisito alterius *consensu*: nec alter alteri causam iudicii sui aperire multoque minus probare tenetur, salvo recursu *in devolutivo* ad Apostolicam Sedem ² (can. 454, § 4 et 5).

810. — Scholion de hodiernis succursalistis Galliae et Belgii ³. Apud omnes in confesso est, rectores paroeciarum *primae et secundae classis* (les curés de 1re et de 2e classe), uti vocantur (art. org. 66), esse *proprie dictos parochos*, eosque perpetuos, seu *inamovibiles*. Sed an idem dicendum de hodiernis Galliae et Belgii *succursalistis* ?

I. Origo historica succursalistarum.

Succursalistae, quos vocant apud nos, primam ducunt originem *ab initio praecedentis saeculi*. Disciplina parochialibus ecclesiis praeficiendi rectorem *perpetuum*, sicut alibi, ita et in nostris provinciis viguit usque ad perturbationem Gallicanam. Verum aliqua mutatio inducta est pro universo Reipublicae Gallicanae territorio, *occasione Concordati anni 1801* ⁴.

1. S. C. Consist., 28 jun. 1915, ap. AAS., t. VII, p. 378 ss., quo decreto declaratur rectores paroeciarum seu missionum, qui juxta concilia Baltimorensia II et III *amovibiles* nuncupentur, removeri et transferri posse *ad nutum Episcopi*, non servato ordine processus statuto vi decreti *Maxima cura*, firmo tamen monito concilii Baltimorensis II, ne Episcopi hoc jure suo, nisi graves ob causas et habita ratione meritorum, uti velint. Hos rectores inter *parochos amovibiles*, post editum codicem, adhuc accenseri debere merito affirmatur ; at dubitari potest num hodierno jure *ad nutum Episcopi* sint amovibiles, an potius solum amoveri queant servatis normis juris communis quoad amotionem et translationem parochorum amovibilium.

2. BENED. XV, c. *Ad militantis*, 30 mart. 1742, § 19, *Bull.*, ed. Mechlinien., t. I, p. 280. Cf. etiam can. 2157, § 2.

3. Cf. DE BRABANDERE-VAN COILLIE, *o. c.*, ed. 8, n° 492 ss.; FEYE, *o. c.*, p. 232 ss.; BOUX, *De Parochis* ³, p. 224 ss.; SCHERER, *q. c.*, t. I, p. 631 ss.; JODER, *L'inamovibilité des desservants au point de vue du droit*, 1881 ; BAUDINHON, *Inamovibilité et translation des desservants*, Paris (1893) ; CLAEYS-BOUUAERT, *o. c.*, p. 331 ss. ; DE PASCAL, *L'organisation intérieure de l'église de France*, in *Rev. du clergé fr.*, 1907, t. XLIX, p. 673 ss. ; t. L, p. 225 ss. ; VILLIEN, *A propos du décret « Maxima cura »*. *Les desservants, inamovibilité et concours*, *ibid.*, 1911, t. LXVI, p. 257 ss. ; *Mélanges théol.*, 2e éd., 2e sér., p. 324, 412, 548 ss. ; 3e sér., p. 1, 194 ss. ; *Rev. théol.*, 1e sér., p. 178, 325, 509 ss. ; 4e sér., p. 66 ss. ; *Anal. jur. pontif.*, I, 2^a ser., col. 1609 ; *variae causae*, ap. CLAEYS-BOUUAERT, *o. c.* ; AAS., t. XIV, p. 172 ss. ; t. XVII, p. 288 ; *Can. contemp.*, t. XVI, p. 560 ; *An. eccl.*, 1905, t. XIII, p. 73 ; *Il monit. eccles.*, 1904-1905, t. XVII, p. 147 ; S. C. Consist., 20 jun. 1915, AAS., t. VII, p. 378 ss. ; cf. etiam, *Collat. Brugen.*, t. I, p. 348 ss. ; t. IX, p. 260 ss.

4. Cf. supra, n° 250. Cf. documenta citata ap. BON, *Législation des paroisses*, p. 66 ss., Bruxelles, 1841.

In Concordato statutum fuit quod Episcopi in sua quisque dioecesi *novas parochias* circumscriberent, quae circumscriptio suum non sortiretur effectum, nisi postquam consensus gubernii accessisset (a. 9); et quod jus ad parochias nominandi ad Episcopos pertineret, qui tamen personas non seligerent nisi gubernio acceptas (a. 10). Cardinalis Caprara, legatus *a latere*, vi facultatum amplissimarum ipsi per bullam *Qui Christi Domini* factarum, decreto exsecutoriali 9 aprilis 1802, antiquas parochias perpetuo suppressas fore declaravit, et mandavit ut *futuri Episcopi novam parochiarum circumscriptionem quam cito facerent*. Verum, in citatis documentis non fit mentio nisi *de unica specie parochiarum*, earum scilicet quibus praeficiendi erant parochi gubernio accepti et quibus, ex Concordato, solvenda erat a gubernio decens ad sustentationem pensio; ne minimum quidem verbum occurrit de alia specie parochiarum quae *succursales* dictae sunt¹.

Sed gubernium, ut quam arctissime fieri poterat restringeret limites obligationis dotandi religionis ministros, quam vi art. 14 Concordati contraxerat, in *Articulis Organicis*² quos perfide Concordato addidit, distinctionem induxit inter paroecias (*paroisses*) quibus praeficerentur rectores perpetui, et *succursales* ecclesias (*succursales*): decrevit ut una tantum ecclesia *parochialis* in qualibet *justitia pacis* erigeretur, et insuper tot constituerentur *succursales* (sine dotatione) quot necessitas expetere posset (art. 60, coll. art. 68); statuit etiam ut rectores succursaliarum ecclesiarum, ab Episcopo nominati et approbati, ministerium suum *sub inspectione et directione parochorum* exercerent, et essent, non secus ac *vicarii*, ad nutum Episcopi revocabiles (art. 31, coll. art. 63). Ex quo liquet gubernium intellexisse succursalistas quales in jure rectores ecclesiarum filiarum vel subsidiarum habentur, eosque vicariis, non parochis assimilasse³.

Observandum autem est Cardinalem Legatum nomine S. Sedis reclamasse contra *Articulos Organicos*, non solum in genere, sed etiam contra nonnullos in specie, litteris 18 augusti 1803 ad gubernium datis, sed *non esse protestatum contra supra citatas dispositiones*; quinimo, supposita succursalistarum constitutione, protestatus est contra art. 64, quo statuebatur ut Episcopi, *audito praefecto*, moderarentur numerum et extensionem succursaliarum⁴.

Verum Episcopi metuentes ne magnum inde spirituale detrimentum sequeretur, si unicus tantum haberetur parochus in unoquoque *justitiae pacis* territorio, servaverunt quidem eam articuli 31 partem, qua succursalistae dicebantur amovibiles; sed neglexerunt alteram hujus articuli partem, vi cujus succursalistae sub directione et dependentia parochorum ponebantur, et ipsos quoque *tamquam veros seu proprio nomine rectores* suarum ecclesiarum considerarunt. Retenta igitur succursaliarum ecclesia-

1. Cf. Decreta specialia Cardinalis Legati, erectionis dioecesium ap. *Rev. théol.*, 1e sér., 1856, p. 339 ss.; pro dioecesi Gandaven., *Recueil de quelques brefs pontificaux et de toutes les lettres pastorales de Mgr Fallot de Beaumont*, t. I, p. 49 ss., Bruges, 1807.

2. Cf. textum in Append. ad volumen *La sépulture et les fabriques en droit civil ecclésiastique belge*.

3. Cf. *Collat. Brugeois*, t. IX, p. 260.

4. Cf. S. C. Consist. decret. cit., 20 jun. 1915, *l. c.*, p. 381.

rum denominatione, limites earum definierunt, et deservitores seu succursalistas constituerunt, omnibus juribus parochialibus, *una inamovibilitatis praerogativa excepta*, gaudentes, et proinde independentes a parochio titulari, cui relictum fuit merum jus inspectionis, nullius fere momenti, quod brevi generaliter ab usu recessit¹.

Ipsismet quoque gubernium² suum articulum intellectum voluit eo sensu, quo agendi modo Episcoporum consonaret; quod nemo sane mirabitur qui animadvertit gubernii nullatenus interfuisse istam spiritualis potestatis concessionem prohibere. Ita ad litteram in omnibus observatus fuit articulus 9 Concordati, quo consensus gubernii pro parochiarum erectione praescribatur.

II. Succursalistae sunt veri parochi, quamvis amovibiles.

1° Succursalistae sunt veri parochi.

a) Hanc conditionem ipsis inde ab initio fuisse factam et usque continuatam, luculenter probant tum decreta erectionis novarum parochiarum, tum litterae institutionis succursalistarum; tum variae litterae pastorales ab episcopis datae, tum denique statuta conciliorum provincialium in Gallia et ordinationes dioecesanae in Belgio³; b) Caeteroquin succursalistae ea omnia habent quae in veris parochis essentialiter requiruntur; adeo ut inter parochos 1^{ae} et 2^{ae} classis et succursalistas hoc solum discrimen interpositum sit quod primi ut *inamovibiles*, alii vero ut *amovibiles* habendi sint. At jam supra dictum est perpetuitatem seu inamovibilitatem *ad essentiam* vel officii vel beneficii parochiatus *minime pertinere* eamque speciali titulo sive foundationis, sive concessionis pontificiae, sive consuetudinis immemorialis, ab iis legitime deficere posse⁴.

2° Jamvero, *inamovibilitatem succursalistis ex legitimo titulo deesse, imo et ab initio legitime defuisse* probare conabimur.

a) Contra nonnullos auctores⁵ opinamur *amovibilitatem succursalistarum ab initio fuisse legitimam*, et quidem *propter pontificiam concessionem seu indulgentiam*, quam adfuisse sequentia sufficienter suadent: α) Ex Concordato et ex bulla confirmationis Pii VII dilucide eruitur *voluntatem S. Sedis* fuisse ut totum illud negotium erectionis novarum parochiarum, non tantum quoad territorialem circumscriptionem, sed etiam quoad personas assumendas, fieret *ab Episcopis* cum consensu gubernii, tum ob dotationem a gubernio faciendam, tum etiam ut tranquillitas eo magis in tuto esset. Quum autem gubernium voluerit ut unicus tantum parochus perpetuus constitueretur in quacumque *justitia pacis*, quod certo animarum bono maxime nocivum fuisset, Episcopi, ut bono animarum consulerent et simul

1. Cf. FEYER, *o. c.*, p. 239 ss.

2. Cf. *ibid.*, p. 243 s.; *Le Mémorial*, t. VIII, col. 145 ss.; CROUZIL, *Les traitements ecclésiastiques*, p. 48 s., Paris, 1903; PROMPSAULT, *Dictionnaire raisonné de droit et de jurisprudence ecclésiastiques*, v° *Curés*, III, Paris, 1849.

3. Hoc apparet v. gr. pro dioecesi Gandavensi ex variis actis Ill^{mi} Fallot de Beaumont, vide *Recueil* cit., t. I, p. 114, decretum erectionis ecclesiarum parochialium; p. 163, exemplar litterarum novis parochis et deservitoribus distributarum; p. 178, erectio decanatum; coll. p. 432. Cf. CROUZIL, *o. c.*, p. 48, nota (2); *Mélanges théol.*, 1^a sér., p. 209.

4. Cf. supra, n° 394, 809; can. 1411, 4°; 1438.

5. Cf. *Mélanges théol.*, sér. 3, p. 1 ss.; *Rev. théol.* sér. 3, p. 521, sér. 4., p. 154; ASS., t. XIV, p. 181 ss.; *Rev. des sciences ecclés.*, t. XXX, p. 243 ss.

voluntati gubernii obsecundarent, aliam viam non habebant quam constitutionem parochorum amovibilium, cui caeteroquin gubernium consentiebat¹. β) Aliunde, merito Episcopi conjicere seu praesumere potuerunt fore ut haec via S. Sedi placeret, saltem ut S. Sedes hunc agendi modum non aegre ferret; considerare enim debuerunt ex una parte S. Sedem proprios ecclesiarum rectores praeferre succursalistis in sensu juris intellectis: et ex altera parte, spectatis circumstantiis, inamovibilitatem rectorum ecclesiis succursalibus praepositorum fieri posse valde periculosam, tum propter suppressionem seminariorum et imperfectam cleri institutionem, tum propter erectionem succursalium sine dotatione, tum praesertim propter qualitatem eorum quos gubernium succursalibus praefici voluit (art. 68 org.), et simul propter leges civiles non agnoscentes potestatem coercitivam Episcopis competentem. γ) Tandem praxis illa fuit inducta omnino publice per litteras pastorales, et *generaliter*, idque *quando Parisiis debebat Card. Legatus*, plenissimis munitis facultatibus et ad quem episcopi actorum documenta transmittere debebant. Et *neque tunc* per Card. Caprara, *neque postea unquam*, contra dictam praxim *reclamavit Sedes Apostolica*. Quae quidem sunt ejusmodi ut non solum legitimam praesumptionem, sed etiam firmam persuasionem praebeant, ob circumstantias tunc existentes, indulgisse S. Sedem ut parochi ecclesiarum succursalium essent amovibiles. δ) Sententiam nostram roborant *plura concilia provincialia Galliae*², in quibus diserte affirmatur ab initio legitimam hanc praxim fuisse ex indulgentia Sedis Apostolicae; Romae autem in hoc nullam correctionem subierunt. Notatu etiam dignum est S. C. C. constanter abstinuisse a quacumque animadversione, quando in Episcoporum de statu ecclesiarum suarum relationibus sermo erat de parochis amovibilibus.

b) Caeterum, quidquid sit de quaestione an disciplina revocabilitatis legitime vel illegitime fuerit *inducta*, et num *antea* Episcopi potuerint vel etiam debuerint disciplinam istam relinquere, *certum omnino* est, *hodierna saltem aetate*, hanc praxim legitime servari, imo et servari debere.

Hoc indubitanter colligitur tum ex rescripto Gregorii XVI ad Ep. Leodiensem³, dato die 1 maii 1845, tum ex responsis Pii IX ad Ep. Ebroicensem, diei 5 octobris 1864, et ad Episcopum Avenionensem, anno 1866, in quibus decernitur disciplinam vigentem non posse immutari, et quaestionem de ejus abrogatione S. Sedi esse reservatam⁴.

Quod ut unicuique perspicuum sit, placet hic exscribere tum supplicem

1. Decret. cit., S. C. Consist. 20 jul. 1915.

2. Cf. VAN DEN BERGHE, *Tract. autogr. de parochis*, p. 107.

3. Recte notant BOUIX, *De parochis*, edit. 3, p. 242, et BOUDINHON, *Inamovibilité*, etc., p. 13 s., rescriptum Gregorii XVI minime pendere ab illa adnotatione finali quam Ep. Leodiensis quaesito suo adnexuit: *caeterum*, etc. Responsum enim dedit Pontifex: « gravibus ex causis animum suum moventibus »; praeterea legibus non opponuntur conditiones vagae et indeterminatae, quae juridice probari nequeunt, quaeque necessario januam aperirent conflictibus et inextricabilibus litibus, qualis foret conditio « dummodo haud frequenter, prudenter ac paterne fiat »; tandem idem rescriptum, in aliis prorsus adjunctis et sine ulla restrictione, nonnullis etiam Galliae episcopis fuit transmissum, v. g. ad Ep. Ebroicensem in responso citato.

4. Cf. ASS., t. XIV, p. 187 s.

libellum Episcopi Leodiensis, tum S. Congregationis rescriptum, nomine Pontificis datum.

Beatissime Pater,

Infrascriptus Episcopus Leodiensis omni qua debet veneratione humillime petit, ut examinetur sequens dubium, sibi pro conservanda in sua dioecesi unitate inter clericos et Ecclesiae pace, communicetur solutio.

An attentis praesentium rerum circumstantiis, in regionibus in quibus, ut in Belgio, sufficiens legum civilium fieri non potest immutatio, valeat et in conscientia obliget usque ad aliam S. Sedis dispositionem, disciplina inducta post Concordatum anni 1801, ex qua Episcopi rectoribus ecclesiarum quae vocantur succursales, jurisdictionem pro cura animarum conferre solent ad nutum revocabilem, et illi si revocentur, vel alio mittantur, tenentur obedire?

Caeterum Episcopi hac revocandi, vel transferendi auctoritate haud frequenter, et nonnisi prudenter ac paterne uti solent, adeo ut sacri ministerii stabilitati, quantum fieri potest, ex hisce rerum adjunctis, satis consultum videatur.

(Sign.) CORNELIUS, Episcopus Leodien.

Ex audientia SSmi die 1 Maii 1845, SSmus D. N. universa rei, de qua in precibus, ratione mature perpensa, gravibusque ex causis animum suum moventibus, referente infrascripto Cardinali S. C. C. Praefecto, benigne annuit, ut in regimine ecclesiarum succursalium, de quibus agitur, nulla immutatio fiat, donec aliter a S. Apostolica Sede statutum fuerit.

(Sign.) P. Card. POLIDORIUS, Praef.
A. TOMASSETTI, Sub. Secret.

Hoc ulterius confirmant *plures S. C. C. resolutiones* quibus, in casu recursus a succursalistis a sententia privationis, translationis aut amotionis ad S. Sedem moti, regulariter decernitur locum non esse redintegrationi¹.

Haec, ni fallamur, sufficient ut omnibus persuasum sit quaestionem de amovibilitate succursalarum in dubitationem adducere jam fas non esse.

III. *Hodierna disciplina post editum codicem juris canonici.*

1° Nullum dubium est quin nostri succursalistae inter parochos *amovibiles* sint recensendi. De jure communi possunt Episcopi, cum Capituli cathedralis consensu, paroecias amovibiles inamovibiles declarare (can. 454, § 3). At in Belgio, etiam post publicatum juris canonici codicem, quia, attentis praesentium rerum adjunctis, sufficiens legum civilium fieri non potest immutatio, disciplinae post Concordatum a. 1801 ex indulgentia pontificia inductae, nullam videtur faciendam immutationem, donec aliter a S. Sede statutum fuerit.

2° Inter parochos inamovibiles et nostros succursalistas amovibiles haec intercedunt discrimina :

1. Cf. CLAEYS-BOUUAERT, *o. c.*, p. 339 ss.; BOUDINHON, *o. c.*, p. 30 s.; vide causas citatas supra, p. 251, nota 3.

a) Quoad *remotionem*, modus removendi parochum amovibilem planior est quam si agatur de inamovibili; nempe prolato amotionis decreto, non proceditur ad revisionem actorum cum interventu duorum parochorum consultorum¹.

b) Quoad *translationem*, dicendum quod parochum inamovibilem Ordinarius invitum transferre nequeat, nisi speciales facultates a Sede Apostolica obtinuerit. Parochus vero amovibilis, si paroecia *ad quam* non sit ordinis nimio inferioris, etiam invitus ob bonum animarum transferri potest, servatis tamen praescriptis canonum de modo procedendi².

3° Quoad *privationem poenalem*³ a parochia sequens existit discrimen inter parochum inamovibilem et amovibilem: inamovibilis non potest valide privari officio suo, nisi propter *causam* in iure expressam et mediante *processu* ad normam juris⁴, et consequenter a sententia privationis locus est *appellationi in suspensivo*; amovibilis vero suo officio privari potest propter *quamlibet justam causam*, quae non tanta debet esse quam quae ad privationem beneficii inamovibilis requiritur⁵, at ad hoc non observari debent *solemnitates formalis iudicii*, sed tantum praescripta canonum circa amotionem parochi amovibilis. Consequenter non datur locus appellationi, sed simplici recursui in devolutivo tantum, ad S. Congregationem Concilii.

ARTICULUS IV. — Provisio canonica parochorum.

811. — I. **Dotes providendorum.** 1° « Ut quis in parochum *valide* assumatur, debet esse in sacro *presbyteratus* ordine constitutus » (can. 453, § 1)⁶. Ita derogatur juri antiquo, vi cuius si assumendus in parochum nondum esset sacerdos, saltem infra annum, a sibi commissi regiminis tempore numerandum, ad sacerdotium promovendus erat, nisi interveniret Episcopi dispensatio⁷.

2° Ad *liceitatem* « sit insuper bonis moribus⁸, doctrina⁹, animarum zelo, prudentia, ceterisque virtutibus et qualitatibus praeditus, quae ad *vacantem paroeciam* cum laude gubernandam *jure tum communi, tum particulari* requiruntur » (can. 453, § 2)¹⁰.

1. Cf. postea, n. 864.

2. Cf. postea, n. 863.

3. Cf. supra, n° 430, et infra n. 865.

4. Cf. can. 192, § 2; 1576, § 1, 1°. Cf. facult. decennales Episcopis Americ. latin. olim concessas, 1 jan. 1910, ap. AAS., t. II, p. 218 s.

5. CLAEYS-BOUUAERT, *o. c.*, p. 345.

6. Cf. can. 154 ubi statuitur norma generalis.

7. Cf. Trid. Sess. VII, c. 3, de ref.; Sess. XXIV, c. 12, de ref.; c. 5, X, I, 14. Aetas praescripta et legitimae natales hac conditione recepti presbyteratus includuntur.

8. Cf. DE ANGELIS, *o. c.*, t. I, p. I, p. 260.

9. Cf. LEURENIUS, *Forum benefic.*, p. I, q. 246.

10. Cf. BENED. XIV, c. *Cum illud*, 14 dec. 1742, § 7, 11, *Bull.* ed. Mechlinien., t. II, p. 5 ss.

812. — II. Subjectum activum provisionis canonicae ¹. 1° *Sede plena*, cum parochi vocati sint in subsidium sollicitudinis episcopalis, « *jus nominandi et instituendi* parochos competit Ordinario loci, reprobata contraria consuetudine » (can. 455, § 1). Hic in proprio territorio habet intensionem in jure fundatam quoad collationem omnium beneficiorum non reservatorum ². Cui juri Ordinarii loci, ab eodem canone duplex apponitur restrictio : a) « *exceptis paroeciis Sanctae Sedi reservatis* » vigore can. 1435 ³; b) et « *salvo privilegio electionis aut praesentationis, si cui legitime competat* » ; v. gr., si agatur de paroeciis sub jure patronatus jam constitutis aut si paroecia pleno jure unita fuerit ecclesiae capitulari ; quo in casu Capitulum vicarium praesentat Ordinario, qui eidem, idoneo reperto, institutionem canonicam concedit (can. 471). Notandum est *reservationes pontificias* apud nos non vigere ; sublatae enim sunt articulo 10 Concordati anni 1801 ⁴. Nullum aliunde superest jus patronatus. Proin sub utroque respectu, Episcopus hic *libere* confert beneficia parochialia, servatis servandis in provisione parochorum.

2° *Sede vacante aut impedita*, nisi Sancta Sedes aliter providerit, « ad Vicarium capitularem aliumve qui diocesim regat ⁵, pertinet a) vicarios paroeciales constituere ad normam can. 472-476 », nempe vicarios oeconomos, substitutos, adjutores et cooperatores ; b) « *confirmare electionem et acceptare praesentationem ad paroeciam vacantem, et institutionem effecto aut praesentato concedere* », v. gr. possunt vicarios actuales personarum moralium instituere ⁶ ; c) « *paroecias liberae collationis conferre, si sedes ab anno saltem vacaverit* » (can. 455, § 2 ; 1432, § 2). *Notandum est* Vicario Generali nullum jus competere circa nominationem aut institutionem parochorum nec circa constitutionem

1. Cf. supra, n° 396.

2. Cf. can. 1432.

3. V. gr., paroeciae quae vacaverint per beneficiarii obitum in Urbe ; quae invalide ob vitium simoniae collata fuerint, etc. — Romanus Pontifex, vi supremae suae potestatis, omnia officia et beneficia conferre potest, sive interveniat in casu particulari, sive statuat regulas generales quibus in determinatis adjunctis sibi vindicet collationes paroeciarum, v. gr. *jure devolutionis*, si Ordinarius intra semestre ab habita certa notitia vacationis beneficium non contulerit (can. 1432, § 3) vel *jure reservationis*, cf. supra, n° 530 ; WERNZ, *o. c.*, t. II, p. II, p. 110 ss.

4. Quod communiter docent auctores. In art. 10 Concordati, aiunt, vox *nominabunt* intelligenda est, non tantum de nominatione rectorum, sed etiam de collatione beneficiorum paroecialium. Hoc suadent tum ipsa significatio vocis gallicae *nommer* ; tum concordatum inter Pium VII et Napoleonem initum 16 septembris 1806, quoad rempublicam Italicam, in quo expressis terminis, articulo 12, S. Sedes tribuit Episcopis jus omnes paroecias conferendi ; tum denique constans praxis a dicti Concordati tempore usque ad praesentem diem. Cf. BOUIX, *De parochis*, p. 322 ss.

5. Cf. supra, n° 784.

6. Cf. can. 471 ; c. 1, VI, III, 6.

vicariorum, nisi vigore specialis mandati agat, aut nisi regat dioecesim sede impedita, quo casu pollet omnibus facultatibus quae sub 2° enumerantur (can. 455, § 3 ; 1432, § 2).

3° Si paroecia est *concredita religiosis*, ita ut paroecia sit pleno jure religiosa, superior religiosus sacerdotem suae religionis praesentat Ordinario loci, qui postquam de idoneitate praesentati definitive judicaverit, eidem institutionem canonicam concedit (can. 556 ; 1425, § 2) ¹.

4° Quasi-parochos *e clero saeculari* proprius loci Ordinarius, sc. Vicarius aut Praefectus Apostolicus, nominat, audito consilio constituto ex tribus saltem antiquioribus et prudentioribus missionariis (can. 457) ². Si missio *religioni* sit concredita, applicentur eadem normae superius traditae quoad paroecias religiosas.

813. — III. Modus servandus in provisione. 1° *Quoad tempus*. Provisio intra *sex menses utiles* ab habita notitia vacationis ab Ordinario loci facienda est, nisi peculiaria locorum ac personarum adjuncta, prudenti Ordinarii judicio, collationem tituli paroecialis differendam suadeant (can. 458) ³ ; talia adjuncta sunt v. gr. penuria sacerdotum, defectus dotis sufficientis ; talia etiam occurrerunt tempore belli, ut declaratum est decreto S. C. Concilii, 14 nov. 1916 ⁴.

Qui terminus sex mensium convenit stricte *liberae collationi* paroeciarum, minus stricte *provisioni per praesentationem* ⁵. Si tempus utile ad provisionem faciendam inutiliter ob meram provisoris negligentiam elabatur, pro ea vice tantum provisio devolvitur sine ulla sententia declaratoria ad R. Pontificem si agatur de provisione per liberam collationem (can. 1432, § 3), ad Metropolitam, si agatur de provisione per praesentationem (can. 274, 1°).

2° *Quoad eligendum*. « Loci Ordinarius, *graviter* onerata ejus conscientia, obligatione tenetur vacantem paroeciam illi conferendi quem *magis idoneum* ad eam regendam habuerit, sine ulla personarum acceptione » (can. 459, § 1).

a) Judicium idoneitatis praeficiendorum ad paroecias spectat *ad illum Ordinarium loci*, cui postmodum in gerendo officio provisos debet sub-

1. Cf. PRUEMMER, *o. c.*, p. 205 ; Trid. Sess. XXV, c. 11 de reg.

2. Cf. supra, n° 646.

3. Cf. can. 155, supra n° 402. Vide MAROTO, *o. c.*, t. I, p. 704, n. 594.

4. ASS., t. VIII, p. 445 s.

5. Patrono decernuntur *quatuor* menses ad exsequendam praesentationem (can. 1457), cui intra duos alios menses accedat necesse est institutio (can. 1467) ; sed pluries ita hujusmodi termini practice se habebunt ut etiam longius tempus in complenda provisione insumatur. Ita MAROTO, *o. et l. c.*

jacere¹, sive agatur de providendo per liberam collationem sive de providendo per praesentationem.

b) Inter plures idoneos, *magis idoneus* seu *dignior eligatur*, seu ille qui omnibus perpensis ad regendam vacantem paroeciam notabiliter magis aptus censetur².

c) Illa obligatio eligendi digniorem eo *strictius* urgetur quo agitur de officio curam animarum secumferenti; *strictissime* vero servanda est in casu *concursum*, cujus finis est non solum arcere indignos sed seligere digniores³. Nullum dubium est quin qui scienter *indignum* ad paroeciam vacantem nominet, praesentet aut instituat *grave peccatum* committat⁴. Quinimo provisio *digni, scienter praetermisso digniore*, sub gravi pariter prohibetur cum tanti interest Ecclesiae ut digniores paroeciis praeficiantur⁵.

d) Si provisos careat qualitatibus requisitis, provisio *nulla* est, si ita cautum sit jure communi vel particulari aut lege foundationis, ut si, v. gr., provisos ad paroeciam nondum sit presbyter aut sit inhabilis puta ratione infamiae juris aut excommunicationis post sententiam declaratoriam aut condemnatoriam; secus est valida, sed per sententiam a legitimo Superiore irritari potest (can. 153, § 3). Provisio facta de idoneo, praetermisso magis idoneo, nunquam per se est invalida nec per sententiam rescindenda, excepto solo casu *concursum*, quo est rescindibilis⁶.

e) In hoc iudicio idoneitatis ratio habenda est non solum *doctrinae*, sed etiam earum omnium qualitatum prudentiae, zeli et ita porro, quae ad talem paroeciam vacantem rite regendam requiruntur⁷ (can. 459, § 2).

Quare loci Ordinarius α) ne omittat documenta, si qua sint, ex Curiae tabulario desumere quae clericum nominandum respiciunt⁸ et notitias,

1. Cf. MAROTO, *o. c.*, p. 699.

2. Quibus jus est praesentandi tenentur *magis idoneum* designare. Collatores vero tituli de sola idoneitate iudicium proferre debent; si tamen plures idonei praesentati fuerint, Ordinarius eliget quem magis idoneum in Domino iudicaverit. Cf. can. 177, § 2; 1564, § 1; 1566, § 3. — Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 75 s.

3. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 675.

4. Cf. can. 2391; COCCHI, *o. c.*, p. 381.

5. Cf. can. 459, § 1; supra n° 401.

6. Cf. MAROTO, *o. c.*, p. 700 s.; WERNZ, *o. et l. c.*, p. 75 s.

7. Cf. SANTI, *Praelect. jur. can.*, t. III, p. 96; *Il monit. eccles.*, 1912-1913, t. XXIV, p. 452 ss.; *causa Brixien. et alliarum*, de iudicio relativae idoneitatis, 22 apr. 1912, ap. AAS., t. IV, p. 296 ss.; *Il monit. eccles.*, l. c., p. 99 ss.; *causa Pistorien.*, 27 jan. 1913, *ibid.*, p. 147 s.; *causa Nicosien.*, 29 jul. 1905, *ibid.*, 1905-1906, t. XVII, p. 389; *causa Goritien.*, 18 maii 1912, *ibid.*, 1912-1913, t. XXIV, p. 531.

8. « Optimum enim esset si quilibet Episcopus fasciculum personale pro unoquoque sacerdote accurate custodiret, in quo congregentur pedetentim relativa opportuniore documenta v. gr. ratio examinis praescripti pro primo triennio ab

secretas quoque, si opportunum judicaverit, prudenter exquirere etiam ex locis extra dioecesim ; β) prae oculis habeat examina, quae clericus post expletum studiorum curriculum quotannis per triennium subiit ; γ) clericum *examine super doctrina*¹ coram se et examinatore synodalibus subiciat ; a quo, de consensu eorundem examinerum, potest dispensare, si agatur de sacerdote doctrinae theologiae laude commendato (can. 459, § 3)².

f) Praedicto examine super doctrina *generaliter* subjiuntur *omnes sacerdotes de paroecia providendi*. Attamen sufficit periculum semel factum pro prima paroecia si provisorius ad aliam paroeciam proponente et suadente Episcopo *transferatur*, non vero si fiat translatio ad instantiam parochi, nisi Ordinarius cum examineribus synodalibus iudicet idoneitatem adhuc perdurare, eamque esse sufficientem ad novam paroeciam³. Nec huic examine subiciendus est parochus *remotus* a paroecia, qui ad tramitem can. 2154, transfertur ad aliam ; nec ille qui ex *officio* transfertur ad aliam paroeciam ad tramitem can. 2162-2167⁴. Si clerici, quos Ordinarius idoneos reputat, nolint examine subjacere, quod forte non semel accidet pro minoribus paroeciis, recurrendum est ab Ordinario ad S. Congregationem Concilii ad opportunas habendas provisiones⁵.

814. — Nota. De lege concursus⁶. Olim vigeat specialis forma confe-

expleto curriculo studiorum ad normam c. 130, § 2, probatio peracti secessus spiritualis, informationes a parochis habitae in tramitem c. 476, § 7, si nominandus munus exercuerit vicarii cooperantis. »

1. Cf. *Il monit. eccles.*, 1921, p. 27, 77 ; D'ANGELO, *Nomina del parroco. Esame, concorso*. Giarre, 1921.

2. Non sufficit periculum ad ordines, de quo in can. 996, § 2, 3, etiam si fiat coram Ordinario et examineribus synodalibus, nisi examen versetur circa *omnia* de quibus interrogandus sit clericus de paroecia providendus. Nec sufficit examen quod juxta c. 130, § 1, omnes sacerdotes post expletum studiorum curriculum per triennium subire tenentur, etiam si fiat coram Episcopo et examineribus synodalibus, tamen in collatione paroeciarum ratio habeantur eorum, qui *ceteris paribus*, in memoratis periculis magis praestiterunt. Ita resp. Comm. ad interpr. cod. can., 24 nov. 1920, de examine parochorum, ad 5 et 6, AAS., 1920, t. XII, p. 574.

3. Resp. cit. Comm. ad interpr. cod. can., ad 1.

4. *Ibid.*, ad 2 et 3 ; *causa Romana et aliarum* S. C. Conc., 21 jun. 1919, de concursu in translatione parochorum, AAS., t. XI, p. 318 ss. ; *Nouv. rev. théol.*, 1914-1919, t. XLVI, p. 519 ss.

5. Resp. cit. Commissionis.

6. Cf. Trid. Sess. XXIV, c. 18 de ref. ; Pii V const. *In confirmandis*, 18 mart. 1567 et *Apostolatus officium*, 19 aug. 1567 ap. *Bull. Taur.*, t. VII, p. 555, 605 ; BENED. XIV const. *Cum illud*, 14 dec. 1742 et *Redditae nobis*, 9 apr. 1746, ap. *Bull. Mechlin.*, t. II, p. 5 ; t. IV, p. 52 ; prima adducitur in Appendicem Codicis jur. can., n° IV ; Instr. S. C. de P. F., 10 oct. 1884, ap. SANTI, *o. et l. c.*, p. 101 ; Decisiones S. C. C., apud RICHTER, *o. c.*, p. 379 ss. Inter causas recentiores citantur *causa Brixien. et aliarum*, 22 apr. 1912, AAS., t. IV, p. 296 ss. ; *causa Calatayronen.*, 16 mart. 1915, *ibid.*, t. VII, p. 416 ss. ; *causa Lisbonen. et aliarum in*

rendi paroecias, quam praescripsit Tridentinum, Sess. XXIV, cap. 18, de ref., nempe per viam *concursum*. Novus modus praescriptus a can. 459, § 3, 3° ad efformandum iudicium de providendi idoneitate non prorsus e medio tulit legem Tridentinam concursus, etenim « in regionibus in quibus paroeciarum provisio fit per *concursum* sive *specialem* ad normam const. Benedicti XIV *Cum illud*, 14 dec. 1742, sive *generalem*, haec forma retineatur donec Sedes Apostolica aliud decreverit » (can. 459, § 4).

1° *Notio concursus specialis*. Concursus ad parochias est examen quod ex decreto cit. Tridentini in forma legitima subeundum est ab omnibus clericis, qui intentionem suam obtinendi parochiam vacantem Ordinario loci rite manifestarunt. Cujus examinis *finis* est non solum facilius et efficacius avertere ab officiis curatis *indignos* sed pro unaquaque parochia seligere *digniores*.

2° *De examinatribus synodalibus*, vel in horum defectu prosynodalibus, coram quibus concursus ad ecclesias paroeciales institui debet, diximus supra¹.

3° *De forma concursus specialis*. a) *Modus convocationis*. Concilium Tridentinum duplicem indicat modum vocandi clericos ad concursum: nempe personalem designationem et publicum edictum. Benedictus XIV, constitutione *Cum illud*, 14 dec. 1742, praescripsit publicum edictum. Prior tamen modus nec abrogatus, nec interdictus fuit; ideoque etiam publicato edicto, Episcopo prorsus liberum est vocare clericos idoneos, qui una cum sponte se offerentibus examinis periculum subeant².

b) *Obligatio concursus specialis*. Jure Tridentini, concursus edici debet *pro singula ecclesia parochiali* vacante per obitum, vel resignationem. Attamen nil impedit quominus unus idemque concursus edicatur et instituatur pro pluribus ecclesiis quae eodem tempore vacant. Licet eo casu concursus sit formaliter multiplex, est tamen simul singularis pro singula ecclesia.

c) *Normae instituendi concursus*. Ad normas autem quod spectat instituendi concursus, sequentia statuit Benedictus in citata constitutione:

α) Episcopus, habita notitia vacationis ecclesiae parochialis, deputat statim, si opus fuerit, vicarium cum congrua fructuum assignatione, ad paroeciae onera sustinenda, donec de novo rectore provideatur.

β) Edicto intimatur concursus et praefigitur terminus, intra quem communicanda a candidatis sunt cancellario Episcopi concurrentium nomina et qualitates, munera antea habita, caeteraque documenta quae eos concernunt.

Lusitania, 13 apr. 1919, *ibid.*, t. XI, p. 236 ss.; *causa Veronen. et aliarum*, 14 feb. 1920, *ibid.*, t. XII, p. 163 (conkursus et jur. patronatus popularis). Vide BENED. XIV, *De Syn.*, l. IV, c. 7 ss.; WERNZ, *o. c.*, p. 674; SANTI, *o. c.*, p. 95; LAURENTIUS, *o. c.*, p. 245; SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 284 ss., (bibliographia, p. 286, nota 4). Cf. SIMENON, *Les examens pour l'admission aux cures dans l'ancien diocèse de Liège*, in *Leodium*, 1908, t. VII, et ss.; STUTZ, *Die Einführung des allgemeinen Pfarrkonkurs im Grossherzogtum Baden*, Berlin, 1911; VYKOUKAL, *Les examens du clergé paroissial à l'époque carolingienne*, in *Rev. d'hist. ecclès.*, 1913, t. XIV, p. 81 ss.; D'ANGELO, *Nomina del parroco. Esame, concorso*, Giarre, 1921.

1. N° 736 ss.

2. Cf. Conc. plen. Am. Latin., tit. XII, c. 3, n. 823; conc. Baltimoren. III, tit 2, c. 6.

Jura non praefiniunt locum in quo edictum affigendum est, nec per quodnam tempus affixum permanere debet; prudenti arbitrio Episcopi hoc relinquitur. Sufficit sane si edictum affixum sit ad valvas ecclesiae cathedralis, vel ecclesiae vacantis, ibidemque affixum maneat tempore sufficienti, ut quisque nomen suum dare et inter concurrentes adscribi possit.

γ) Transacto constituto tempore, omnes qui descripti fuerint, sive dioecesani, sive etiam extranei, modo clerici sint saeculares, simul idem ingrediuntur conclave, oretenus et praesertim scripto respondent quaestionibus propositis, atque scripto exarant idiomate vernaculo conciunculam textui evangelico, vel alteri dato themati accommodatam.

δ) Examen concurrentium instituitur, non tantum de *doctrina*, aetate et *moribus*; sed pari, ni forte majori solertia, de *prudencia*, praestitis hactenus Ecclesiae obsequiis, acquisita in aliis muneribus laude, spectabilium virtutum ornamentis doctrinae arcto foedere consociandis, aliisque dotibus regimini *vacantis ecclesiae* consentaneis¹.

ε) Peracto examine renuntiant examinatores synodales Episcopo quosnam pro hac parochia vacante *idoneos* repperint²; Episcopus *solus* e renuntiatis eligit *digniores*, atque huic, et non alteri, fit ecclesiae collatio ab eo ad quem spectabit eam conferre. Episcopus uti potest documentis sibi notis³, modo ea sub secreto valeat communicare S. Sedi in casu appellationis.

ζ) Datur duplex appellatio in solo *devolutivo* a mala relatione examinerum et ab irrationabili iudicio Episcopi⁴.

4° *Concursus generalis*. In his aliisque regionibus, ut notum est, forma concursus a Tridentino praescripta non accurate fuit servata. Species tamen aliqua concursus instituitur, non pro singulis vacantibus ecclesiis, sed indeterminate *pro omnibus vacaturis*, idque coram examineribus ab Episcopo legitime electis. Cum tamen non promoveantur, nisi qui, repetitis examinibus ad excipiendas confessiones et peracto concursu ad curam animarum, habitisque testimoniis circa mores et prudentiam, ad vacantem parochiam gubernandam magis idonei, seu digniores, noscuntur, servatur decretum Tridentinum quoad mentem ejus et scopum, qui est ut digniores eligantur⁵.

Quae cum ita sint, ille modus providendi paroeciis etiam per viam con-

1. Cf. SANTI, *o. c.*, p. 96; *Il monit. eccles.*, 1912-1913, t. XXIV, p. 452 ss.

2. Cf. causas cit., supra, n° 813, e, nota 7.

3. Cf. *causa Laquedonien.*, 20 maii 1905, *ibid.*, t. XVII, p. 295.

4. Cf. SANTI, *o. c.*, p. 97 s.; *causa Brixien.* cit., 22 apr. 1912, AAS., t. VI, p. 296 ss.

5. Cf. Postulata Episc. Belgii in conc. Vatic., ap. LAEMMER, *Zur Codification des can. Rechts*, p. 115 s., 177; cf. etiam GRANDERATH-KIRSCH, *Gesch. des Vatik. Konzils*, t. I, p. 439 ss.; *Nouv. rev. théol.*, t. V, p. 476; LAURENTIUS, *o. c.*, p. 246; WERNZ, *o. c.*, p. 675; SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 286, nota 4; *Il monitore eccl.*, 1908-1909, t. XX, p. 232 ss.; PRUEMMER, *o. c.*, p. 206; *Il monitore eccles.*, 1922, t. XXXIV, p. 149 ss. Attendenda sunt etiam indulta hac in materia variis in regionibus concessa, cf. *causa Mediolanen.*, 17 dec. 1904, *ibid.*, 1904-1905, t. XVI, p. 481 ss.; Conc. plen. Am. latin., n. 822 et S. C. C., 4 maii 1900, ap. ASS., t. XXXIV, p. 629. Cf. etiam *causa Compostellana*, 28 mart., 1908, ap. *Le can. contemp.*, 1908, p. 397 ss.

cursus generalis, non tantum, publicato codice, licitus declaratur, sed quinimo servandus est, donec S. Sedes aliter providerit.

5° *De paroeciis concursui subjectis.* a) Concursus necessarius est in provisionibus *omnium ecclesiarum parochialium liberae collationis*, necnon in illis quae sunt *juris patronatus ecclesiastici*¹.

Excipe a) si parochiae vacantis adeo exigui sint redditus, ut non ferant totius examinis operam ; b) si nemo sit qui se examini subiciat ; c) si ob factiones et partium dissidia pertimescat Episcopus rixas et tumultus. In tribus hisce casibus, potest Ordinarius, si pro sua conscientia cum deputatorum consilio ita expedire arbitretur, forma concursus omissa, privatum aliud examen, caeteris tamen a Tridentino praescriptis servatis, adhibere².

Idem dicendum est si parochia sit jurispatronatus laici aut mixti vel si parochia sit noviter erecta³.

Non requiritur concursus, nec uti supra diximus etiam examen, in *translacione ecclesiarum parochialium*⁴.

b) *Ecclesiae nostrae succursales* legi concursus natura sua probabilius non subjiuntur⁵, quia Tridentinum legi concursus subiecit tantum beneficia parochialia quae objectiva et subjectiva perpetuitate donata sunt. Caeterum de facto nostrae succursales legi concursus nunquam fuerunt subjectae. Causae enim gravissimae, quae Episcopos initio hujus saeculi impulerunt, ut ecclesias illas conferrent ad nutum revocabiles, etiam obstiterunt quominus concursum ad eas conferendas indicerent. Praeterea haec praxis, R. Pontifici ex relationibus status dioecesium certe nota, nunquam fuit improbata. Quinimo eam mutandam non esse declaravit Pius IX, anno 1854, in rescripto ad Illust. D^m de Montpellier, Ep. Leodiensem. His ergo paroeciis providendum est modo praescripto in can. 459, § 2 et 3.

Nulli vero dubium quin ecclesiae parochiales inamovibiles, quas *primarias* et *secundarias*, seu *primae* et *secundae classis*, hodie sensu civili vocamus, ex natura sua per concursum conferri debeant. Nihil enim differunt a veris et proprie dictis paroeciis, atque ex praefato rescripto apostolico constat Concordatum anni 1801 legi concursus non derogasse. Quare expresse decernit Pontifex, citato rescripto, ut in posterum ad tramites Tridentinae Synodi tribuantur ; provisiones vero antea factas cum omnibus suis sequelis sanat et ut sanatas vult haberi⁶.

815. — IV. Unitas paroeciae et parochi. 1° Parochus *unam* tantum titulo paroeciam habeat (can. 460, § 1), cum ex can. 156 prohibetur

1. Cf. *causa Montis Cassini*, cit.; *Il monit. eccl.*, 1908-1909, t. XX, p. 232.

2. Trid., l. c.

3. Cf. *Il monit. eccl.*, 1913-1914, t. XXV, p. 274 s.

4. Cf. WERNZ, o. c., p. 676. Cf. *causa Catacen.*, 28 nov. 1884, ap. ASS., t. XVII, p. 457 ss. Vide supra n° 813, f.

5. Cf. ICARD, o. c., t. I, n. 237 ; DARIS, o. c., t. II, n. 76 ; BOUIX, *De parocho*³, p. 352 ; DE ANGELIS, o. c., t. II, p. I, p. 181 ; WERNZ, o. c., p. 676 ; LAURENTIUS, o. c., p. 246 ; COCCHI, o. c., p. 383. Affirmant tamen *Rev. théologique*, 1859, p. 159 ss. ; MAUPIED, *Jur. can. universi compend.*, t. I, col. 1349, Paris, 1861.

6. Cf. FEYE, *De beneficiis*, n. 313, coll. n. 307, 7°.

collatio duorum officiorum incompatibilium, seu eorum quae ab eodem clerico rite ac debite adimpleri nequeunt ; hujusmodi esse officia curata propter legem residentiae constat ¹. Excipe tamen « nisi de paroeciis agatur aequae principaliter unitis » (can. 460, § 1), quae nempe, quamvis singulae suum titulum, jura, onera et privilegia retineant et revera distincta maneant beneficia, uni tamen eidemque personae constanter sint conferendae ².

2° In eadem paroecia sive constituta, sive constituenda *unus* tantum debet esse *parochus* qui actualem animarum curam gerat, reprobata contraria consuetudine et revocato quolibet contrario privilegio aut contrario legitimo statuto (can. 460, § 2) ³.

816. — V. Initium officii paroecialis. « Curam animarum parochus obtinet *a momento captae possessionis* ad normam can. 1443-1445 » (can. 461) ; nempe missio in possessionem, quae ad loci Ordinarium ejusve delegatum spectat, fieri debet secundum modum peculiari jure praescriptum vel legitima consuetudine receptum, nisi justa ex causa Ordinarius ab eo modo seu ritu expresse in scriptis dispensaverit ; quo in casu haec dispensatio locum tenet captae possessionis ⁴.

817. — VI. Professio fidei et juramentum antimodernisticum. 1° Olim parochus *intra duos menses* a die possessionis adeptae professionem fidei emittere tenebatur, alioquin nec fructus suos faciebat, nec ipsi suffragabatur possessio ⁵. Hodierno jure professio fidei juxta formulam Tridentino-Vaticanam ⁶ coram Ordinario loci ejusve delegato a parochis omnibus personaliter emittenda est *ante possessionem vel in ipso possessionis actu* ⁷ (can. 461 ; 1406, § 1, 7° ; 1407) ; insuper praedicta pro-

1. Cf. supra, n° 403. Cf. etiam can. 1439, § 2.

2. Cf. can. 1419, 2° ; 1420, § 2.

3. Cf. supra, n. 491, b. ; resp. Comm. ad cod. canones interpret., 14 jul. 1922, ad IV, AAS., t. XIV, p. 527. Cf. COCCHI, *o. c.*, p. 386 de modis applicandi hanc legem existentibus paroeciis in quibus plures parochi curam gerunt per turnum vel in solidum. Vide etiam *causam Consentinam*, 12 jun. 1917-9 febr. 1918, AAS., t. X, p. 285 ss.

4. Cf. decretum S. C. de Sacramentis, 2 martii 1908, *Collat. Brugen.*, 1909, t. XIV, p. 362 s. Apud nos illud exercitium potestatis acquiritur a primo accessu ad novam paroeciam.

5. Cf. Trid. Sess. XXIV, c. 12, de ref. ; cf. OJETTI, *Synopsis rer. mor.*, v° professio fidei ; WERNZ, *o. c.*, t. III, p. 1, p. 17 ; *Nouv. rev. théol.*, t. XVIII, p. 117 ; t. XXII, p. 241 ; t. XXV, p. 128 ss. ; t. XXVIII, p. 154 ss.

6. Apponitur in limine Codicis post constitutionem *Providentissima*.

7. Cf. Decret. S. C. Conc., 16 nov. 1906 quo olim jam statuebatur canonicos et parochos, qui fidei professionem emisissent in actu collationis beneficii, non teneri aliam emittere infra duos menses a die adeptae possessionis. Cf. *Il monitore eccl.*, 1907-1908, t. XIX, p. 390.

fessio toties renovari debet, quoties parochus, priore dimissa, aliam paroeciam consequitur (can. 1406, § 2). Statuuntur poenae contra eos qui fidei professionem sine justo impedimento emittere negligunt; huiusmodi moneantur, praefinito quoque congruo termino; quo transacto, contumaces, etiam per privationem paroeciae puniantur, nec interim fructus faciant suos (can. 2403).

2° Insuper tenentur parochi praestare Antistiti suo *jusjurandum anti-modernisticum* a Pio X praescriptum, et quidem ante ineundam beneficii possessionem¹ aut in ipso actu possessionis capiendae². Hoc iuramentum praestandum est coram Episcopo, qui tamen habitualiter delegare valet vicarium generalem et in casibus particularibus presbyterum in dignitate aut officio constitutum³.

3° Emissae fidei professionis et praestiti iuramenti documenta servanda sunt in peculiaribus tabulis apud curiam episcopalem.

ARTICULUS V. — Jurisdictio parochi.

818. — I. **Jurisdictio parochi non est fori externi.** Vidimus *supra*⁴, parochum, spectato jure communi, nullam habere *proprie dictam jurisdictionem in foro externo*, sed tantum *oeconomicam* seu administrativam *quamdam potestatem*, qua veluti paterfamilias subditis suis invigilat, quaque utitur ad rite administrandam suam parochiam quoad spiritualia ac temporalia, et bonum ordinem in ea tuendum. Ita v. gr., valet administrare bona temporalia, curare libros parochiales fidemque facere documentis ex illis extractis, praecepta dare, morum disciplinam urgere⁵. Nullus jure potest se iis immiscere absque parochi consensu, nisi inter venerit auctoritas superioris.

Porro nuda illa administratio non includit *potestatem ferendi leges* aut *censuras*, vel *dispensandi* in legibus generalibus aut particularibus⁶, in votis vel iuramentis; hanc tamen parochi acquirere possunt ex *juris dispositione* vel ex *legitime praescripta consuetudine*. Sic de facto, ex juris dispositione, dispensare possunt: a) etiam in foro externo *super impedimentis matrimonii*, tum in periculo mortis pro casibus tantum in quibus ne loci quidem Ordinarius adiri possit, tum in casu urgente pro

1. Cf. Motu proprio *Sacr. Antistitum*, 1 sept. 1910, ap. AAS., t. II, p. 669; *Collat. Brugen.*, 1910, t. XV, p. 563 s.; coll. Decr. S. C. Conc., 25 sept. 1910 ad VII, ap. *Coll. Brugen.*, *ibid.*, p. 669 ss.; et decr., 25 oct. subseq., ad VI, *ibid.*, p. 714 s. Cf. S. Offic., 22 mart. 1918, AAS., t. X, p. 136.

2. Cf. VERMEERSCH-CREUSEN, o. c., n° 405.

3. Cf. Decreta cit., 25 oct. 1910 ad 3 et 25 sept. 1910 ad 8.

4. N° 445; *Collat. Brugen.*, 1901, t. VI, p. 594 ss.

5. Cf. LAURENTIUS³, o. c., p. 191; WERNZ, o. c., t. II, p. II, p. 679.

6. Cf. can. 83.

casibus tantum occultis in quibus ne loci quidem Ordinarius adiri possit, vel nonnisi cum periculo violationis secreti (can. 1044 ss.) ; b) in casibus particularibus subjectos sibi fideles singulasve familias, etiam extra territorium, atque in suo territorio etiam peregrinos, a lege communi *de observantia festorum*, itemque *abstinentiae et jejunii* vel etiam *utriusque* (can. 1245, § 1) ¹.

Haec potestas dispensandi, cum sit ordinaria ², delegari potest.

II. Est fori interni tantum. Jurisdictio itaque parochi restringitur *ad forum internum* ; sed *qualis* est illa potestas, *ubinam*, et *in quos* exerceri potest ? En triplex quaestio hic solvenda.

819. — A. Indoles jurisdictionis parochi. 1° *Jurisdictio parochi in foro interno est ordinaria* ; a lege enim annexa est officio parochiali. Eo ipso quod quis parochus constituitur, potestatem suam ex jure communi habet, nulla indiget delegatione, vel limitum suae potestatis determinatione. Quod insuper ex codice (can. 451, § 1 ; 464, § 1 ; 873, § 1) et ex unanimi doctorum consensu confirmatur ³.

Quae jurisdictio ordinaria non includit : a) *facultatem reservandi casus*. Multi auctores olim tradebant facultatem reservandi per se parochis competere ⁴. At praxis invaluit ut vicepastores non a parochis sed ab Episcopis acciperent jurisdictionem, quam casibus sibi reservatis restringere jam non poterat parochus ⁵. Hanc facultatem nunc clare denegat parochis can. 893, § 1 ; b) nec *facultatem delegandi jurisdictionem ad confessiones audiendas*. Jure antiquo poterant parochi delegare ; quinimo, post Trid. ⁶, auctores ipsis *theoretice* non denegabant hanc facultatem ⁷ ; sed passim observabant *in praxi* Episcopos cum *approbatione* simul concedere *jurisdictionem*, ac proinde jam non posse parochos delegare jurisdictionem fori interni respectu eorum, qui ab Ordinario loci jurisdictionem jam acceperunt. Quidquid sit de hac controversia ⁸, codex nunc expressis terminis statuit principium : *Ordinarios*

1. Cf. *Nederlandsche kath. Stemmen*, 1920, t. XX, p. 184 ss. Olim ex consuetudine dispensabant.

2. Cf. tamen *Revue ecclésiastique de Metz*, 1923, t. XXX, p. 73 s.

3. Cf. *Collat. Brugen.*, l. c.

4. Cf. BENED. XIV, *De Syn.*, l. V, c. 4, n° 2.

5. Cf. *Tractatus de casibus reservatis jussu et auctoritate Ill^{mi} et Rev^{mi} WAFFELAERT in lucem editus*, p. 5 s., Brugis, 1898 ; DE SMET, *Tract. de casibus reservatis*, p. 9, Brugis, 1914.

6. Sess. XXIII, c. 15, de ref. ; Sess. XIV, c. 7.

7. Cf. *Études franciscaines*, 1914, t. XXXI, p. 335 ; BARGILLIAT, *o. c.*, ed. 22, t. II, p. 65 ; LAURENTIUS, *o. c.*, p. 40.

8. Cf. *Ref. du cl. fr.*, 1919, t. XCVII, p. 401 ss. ; t. XCVIII, p. 377 ss. Cf. supra, n° 454.

locorum in quibus confessiones excipiuntur jurisdictionem delegatam ad audiendas quorumlibet confessiones conferre sacerdotibus tum saecularibus tum religiosis (can. 874, § 1) ; quod principium excludere facultatem delegandi parochorum authentice declaravit Commissio ad interpretandos codicis canones, responso 16 oct. 1919¹.

Caeterum pro multis negotiis, in quibus non agitur de stricte dicta jurisdictione, nec de verbi Dei praedicatione, adhuc parochus competit delegandi facultas, v. g. pro assistentia matrimoniali, Baptismo, Extrema Unctione et S. Viatico.

2° *Consectaria*. Quia autem vere *ordinaria* est parochorum jurisdictio et a jure communi dimanat, sequitur :

a) Episcopum non posse tot sibi reservare casus, ut fere inanis redatur et tolli videatur potestas parochorum ordinaria.

b) Quamvis Episcopus alteri sacerdoti, etiam parochus invito, facultatem baptizandi aliaque sacramenta ministrandi delegare possit, id tamen raro, et non nisi urgenti de causa faciendum esse, ut pluries declaraverunt Congregationes Romanae².

c) « Potest Episcopus justa et gravi de causa religiosas familias et pias domos, quae in paroeciae territorio sint et a jure non exemptae, a parochi cura subducere » (can. 464, § 2).

820. — B. Loca ubi jurisdictio parochi exercetur. 1° Ordinariam suam jurisdictionem³ parochus exercet in cura *ecclesiae suae parochialis*.

2° Sed an jus aliquod habet in *alias ecclesias, vel oratoria*, quae in ejus parochia existunt ?

In primis, parochus nullum habet jus in ecclesias vel oratoria *exempta*; si vero de *non exemptis* agatur, nulli dubium est quin jurisdictioni parochi subjiciantur ecclesiae et oratoria, *ecclesiae parochiali annexa*, ex titulo foundationis, consuetudinis aut decreti auctoritatis ecclesiasticae ; verum si ab ea sint *separata*, tenendum est ea non esse subjecta parochus, sed Episcopo, cujus permissu, sive a rectore per ipsum deputato, sive ab aliis, *sacrae functiones* ibi peraguntur⁴. Parochus hoc solum jus est cavere, ne in ecclesia hujusmodi, vel oratorio, exerceantur, salva tamen superiorum auctoritate, *jura vel functiones parochiales* (can. 481) ; ast haec

1. AAS., t. XI, p. 477.

2. Cf. S. C. Epp. et Reg., 14 dec. 1604, 12 jun. 1618 ; S. C. Conc., 14 aug. 1863, ad VI, cf. *Nouv. rev. théol.*, t. XXIV, p. 600 ss. ; *causa Placentina*, 31 maii 1917, AAS., t. IX, p. 580 ss. Cf. infra n° 822.

3. Cf. postea, n° 822, de facultate quam habet parochus audiendi confessiones suorum parochianorum extra suam parochiam.

4. De cappellano religiosarum et confraternitatis, sermo erit infra.

ipsa, aliasve sacri ministerii partes non potest parochus, invitis rectoribus, vel patronis, in iis exercere ¹.

Ipsae autem rectorum personae, si non sint exemptae, quamvis liberae sint a servitio ecclesiae parochialis, cui non sunt adscriptae, iuribus tamen parochialibus subjacent.

Oblationes vero, quae pro ipsa ecclesia, vel oratorio dantur, hodie neque pro minima parte ad parochum pertinent; potest tamen eas administrare, quando loca illa non habent rectorem, vel vicarium, et non fuit alio modo huic administrationi provisum (can. 1182, § 2) ².

Haec *de jure communi* ³.

821. — C. Subjecti jurisdictionis parochialis seu parochiani. *Parochiani* dicuntur illi, qui subjacent jurisdictioni parochi, et ab eo possunt vel etiam debent recipere sacramenta. Jam vero, si paroecia *territorialis* est, parochiani qualitas obtinetur per habitationem seu commorationem intra paroeciae fines, nisi jure, privilegio apostolico aut decreto Episcopi exemptio concedatur. Jam vero juxta superius dicta ⁴, quotquot habent *domicilium* aut *quasi-domicilium* intra fines paroeciae, *vagi* quoque intra hujus territorium actu commorantes, demum qui non habent nisi *dioecesani* domicilium vel quasi-domicilium et actu in parochia commorantur audiuntur parochiani.

ARTICULUS VI. — De functionibus et iuribus paracho reservatis.

822. — Praenotiones. Obligationibus parochorum respondent *multi generis jura*, quae olim vel ex primigenia eorum institutione, vel ex Episcoporum voluntate, vel ex probatis consuetudinibus ⁵ officio parochiali annexa erant; nunc vero jure communi paracho reservantur.

Jura parochialia ea sunt, quae ita soli paracho competunt in tota sua parochia, ut, salva tamen auctoritate superiorum, nemo alius ea possit exercere ⁶. Haec parochi jura difficile per consuetudinem ⁷ diminuuntur,

1. Cf. Decretum Urbis et Orbis, 10 dec. 1703; can. 483, § 3.

2. Cf. *causa Aturen.*, 14 aug. 1863, ad XXIV et XXV, ap. *Nouv. rev. théol.*, t. XXIV, p. 600 ss.

3. Cf. *causa Rotalis Theatina*, 23 maii 1911, ap. AAS., 1911, t. III, p. 413 ss., praes. p. 425 ubi quaestio *de jure* agitur; coll. *Nouv. rev. théol.*, 1913, t. XLV, p. 39 ss.; LAURENTIUS, *o. c.*, p. 193, nota (2).

4. T. I, n° 314 ss.

5. Cf. *causa Alben. Pompeien.*, 26 jun. 1903, ap. *An. eccles.*, 1905, t. XIII, p. 386; *causa Rot. Segusina*, 12 jul. 1913, ap. AAS., 1913, t. V, p. 523 ss.

6. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 679.

7. *Causa Derthonen.*, 24 aug. 1904, ap. *An. Eccl.*, 1905, t. XIII, p. 390 ss.

et restricta est etiam Episcopi potestas pro eorum exercitio alteri committendo¹.

1° Ad illa referuntur jus privativum parochi ad quasdam *functiones* sacras, quae ideo *parochiales* vocantur et distinguuntur a functionibus *sacerdotalibus* quae per se cum officio parochi non copulantur. Functiones parochiales enumerantur a codice septem et versantur circa *sacramenta*, *funeralia* et *quasdam functiones sacras* (can. 462).

2° Accedunt *jura utilia* parochorum ad legitimas praestationes et oblationes (can. 463).

Antequam de *singulis functionibus* et *juribus* in specie tractemus, notandum venit :

a) Parochus jura quaedam habet etiam *in non parochianos*, qui in sua parochia licet brevissime, vel fortuito degunt, ita ut hi nonnulla licite suscipere nequeant, nisi a parocho, vel de ejus aut superioris consensu, v. g. Extremam-Uctionem et S. Viaticum ; imo ita ut parochus valide assistat intra limites paroeciae matrimonio etiam non suorum parochianorum.

b) Parocho jura quaedam competunt praecise quia *de parochianis* agitur : ita Ecclesia in quam cadaver pro funere transferri debet, ex jure ordinario est ecclesia propriae defuncti paroeciae.

c) Hac in re stat praesumptio in favorem parochi.

A. JURA PAROCHI CIRCA SACRAMENTA.

Auctores. BLAT, *o. c.*, lib. III, p. 20 ss.; VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, t. II, p. 11 ss., Mechliniae, 1922 ; CAPPELLO, *De Sacramentis*, t. I, p. 123 ss.; LEITNER, *Handbuch des katholischen Kirchenrechts*, 4te Lieferung : Sakramente, Regensburg, 1921 ; MUTZ, *Die Verwaltung der Hl. Sakramente*, 4 Aufl., Freib.-i.-Br., 1920 ; SCHAEFER, *Die Verwaltung und Spendung der heiligen Sakramente*, Paderborn, 1921 ; BRAUN, *Sakramente und Sakramentalien*, Regensburg, 1922.

823. — I. **Quoad Baptismum**². Jus conferendi baptismum *solemnem*³ parocho proprium est. Inde :

1. Cf. GENNARI-BOUDINHON, *Questions de droit canonique*, quest. 337, 351. — cf. hac de quaestione S. C. C., 14 aug. 1863 ; 9 apr. 1885, ap. *Nouv. rev. théol.*, t. XI, p. 272 ss.; t. XVIII, p. 225 ss.; t. XXIV, p. 600 ss.; S. C. C., 18 martii 1898, ap. *An eccles.*, 1898, p. 143 ; *causa Placentina*, 31 maii 1917, AAS., t. IX, p. 580 ss.

2. Cf. *Collat. Brugen.*, t. XXI, p. 186 ss.

3. Cf. can. 737, § 2 ; *Collat. Brugen.*, t. XX, p. 461 ss. « Reservatur quoque parocho proprio suppletio caeremoniarum post baptismum, in necessitate, sine caeremoniis collatum. Minus constat parocho reservari baptismum qui *privatim* sub conditione repetendus est ». Ita VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, t. II, n° 23. In sensum negativum, PRUEMMER, *o. c.*, n. 156 ; *Rev. ecclés. de Metz*, 1921, t. XXVIII, p. 268.

1° Relate ad *parochianos suos* ejus collatio ipsi reservatur vel alii sacerdoti de ejusdem parochi aut Ordinarii licentia, quae *in casu necessitatis*, v. gr., absente paroco, legitime praesumitur (can. 732, § 1) ¹.

Sacerdos, qui absque licentia parochi vel Ordinarii, *extra necessitatem*, alterius parochianum baptizat, peccat graviter, usurpando jura aliarum ecclesiarum.

« Etiam *peregrinus* a paroco proprio in sua paroecia solemniter baptizetur si id *facile et sine mora* fieri potest ; secus peregrinum quilibet parochus in suo territorio potest solemniter baptizare » (can. 738, § 2). Lex ergo, vi cujus Baptismus peregrinorum privative ad proprium parochum spectat, non obligat si obstat *aliquod incommodum* aut si haec praescriptio nequeat observari *absque mora* baptismi quamprimum conferendi. Quapropter baptizari potest a paroco loci : a) proles quae accidentaliter in parochia nascitur, si vel distantia locorum vel difficultas viarum, vel infirma valetudo prolis obstat, quominus ad parochiam parentum transferatur ; b) proles virginis corruptae, quae extra parochiam parit, ut infamiam vitet ac honori suo consulat ; c) proles cujus Baptisma ultra tres dies esset differendum, si a proprio paroco foret baptizanda ².

Vagi et qui non habent nisi dioecesanum domicilium vel quasi-domicilium baptizari debent a paroco loci in quo actu commorantur (can. 94).

« *Adultorum* baptismus, ubi commode fieri possit, ad loci Ordinarium deferatur, ut, si voluerit, ab eo vel ejus delegato *solemnius* conferatur » (can. 744) ³.

2° In alieno territorio nemini licet, sine debita parochi aut Ordinarii licentia, baptismum solemnem conferre ne suis quidem parochianis (can. 739).

Notandum a) Ubi paroeciae aut quasi-paroeciae nondum sunt constitutae, statutorum peculiarium Ordinarii vel S. Sedis et receptarum consuetudinum ratio habenda est, ut constet cuinam sacerdoti, praeter Ordinarium, in universo territorio vel in ejus parte jus insit baptizandi (can. 740) ⁴.

1. Eaedem condiciones requiruntur ut diaconus, solemnis baptismi minister extraordinarius, licite conferat baptismum ; sed praeterea licentia parochi vel Ordinarii nequit concedi nisi *ex justa causa*, cf. *Collat Brugen.*, I. c., p. 189.

2. Cf. *Coll. Brugen.*, 1921, p. 187.

3. Cf. Rit. Rom., tit. II, c. 3, n° 3. Cf. de collatione baptismi iis qui ex haeresi ad fidem convertuntur : instruc. S. Off., 20 nov. 1878, ap. *Collect. de P. F.*, ed. 1, n° 660 ; 20 jul. 1859, *ibid.*, n° 1680 et 8 mart. 1882, *ibid.*, n° 1689 ; cf. etiam *Liber manual. dioec. brug.*, p. 120 ; Conc. Am. latin., n° 504 ; Conc. Baltim. III, n° 240 s. ; LAURENTIUS ³, o. c., p. 438 ; DE SMET, *De Sacramentis in genere, baptismo et confirmatione*, n. 304 ss.

4. Cf. PAYEN, *Casus de baptismo in missionibus ac potissimum in Sinis*, Zy-ka-wei, Imprimerie de la Mission cath., 1920.

b) Attendendae sunt etiam leges particulares circa baptismum *illegitimum* et eorum qui *tardius* ad ecclesiam deferuntur ¹.

c) « Curet parochus ut fideles, praesertim obstetrices, medici et chirurgi, rectum baptizandi modum pro casu necessitatis probe ediscant » (can. 743) ².

824. — II. Quoad SS. Eucharistiam. Olim jura parochialia erant communio paschalis, publica delatio SS. Eucharistiae ad infirmos devotionis causa, publica et privata delatio SS. Eucharistiae per modum Viatici et solemnis communio puerorum. At codex notabiles hac in re intulit modificationes.

825. — A. Veteri jure parochiani communionem paschalem in propria parochiali ecclesia recipere debebant; alibi sumentes, etiamsi in ecclesia cathedrali, absque licentia, saltem praesumpta, parochi vel hujus superioris, praecepto paschali non satisfaciebant. Ita ex canone *Omnis utriusque sexus* statuebatur ³.

Novo jure licet fidelibus *in qualibet ecclesia* aut *quolibet oratorio* ⁴ communionem paschalem recipere. Attamen « suadendum fidelibus ut huic praecepto satisfaciant in sua quisque paroecia ⁵; et qui in aliena ecclesia satisfecerint, *curent* proprium parochum de adimpleto praecepto certiore facere » (can. 859, § 3). Ex verbo praeceptivo *curent* videtur affirmandam levem obligationem parochianorum certiore faciendi proprium sacerdotem, si in aliena paroecia praeceptum paschale impleverint ⁶.

826. — B. Publica delatio SS. Eucharistiae ab infirmis devotionis causa in eorum domo suscipiendae privative ad parochum spectat ⁷. Hac in re prae oculis habenda sunt duo *principia*, nempe a) parochum ex

1. Cf. BARGILLIAT, *Droits et devoirs des curés*, n° 158; *La Vie diocésaine*, 1922, t. XI, p. 288 ss.

2. Cf. HOORNAERT-DECLAIRFAYT-HOORNAERT, *Baptême d'urgence pour raisons médicales*, Bruxelles, 1922 (éd. fl.).

3. Cf. DE BRABANDERE-VAN COILLIE, *o. c.*, ed. 8, n° 469.

4. Etiam in oratorio privato nisi loci Ordinarius, justis de causis, id prohibuerit, cf. can. 869.

5. Etsi vox *paroecia* latius pateat quam vox *ecclesia paroecialis*, tamen mens Ecclesiae est ut unusquisque satisfaciat praecepto in ecclesia paroeciali.

6. Ita VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 128; BLAT, *o. c.*, p. 194. CAPPELLO, *o. c.*, n. 475 loquitur de mero *consilio*.

7. Cf. *Collat Brugen.*, t. XXI, p. 494 ss.; VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, t. I, n° 409; t. II, n° 114; BLAT, *o. c.*, lib. III, p. 175 ss.; *Rev. ecclès. de Metz*, t. c., p. 268 ss.; *Rev. ecclès. de Liège*, 1921-1922, t. XIII, p. 263 ss.; *Nouv. rev. théol.*, 1921, t. XLVIII, p. 440 ss.; *L'ami du clergé*, 1920, t. XXXVII, p. 33 ss.

munere pastoris jus et officium habere *suis paroecianis non exemptis* administrandi sacramenta (can. 464, § 1); b) « ad infirmos *publice* ¹ sacra communio deferatur, nisi justa et rationabilis causa aliud suadeat » (can. 847).

Hisce praemissis 1° « Jus et officium sacram communionem *publice* ad infirmos *etiam non parochianos* extra ecclesiam deferendi, pertinet ad parochum *intra suum territorium* » (can. 848, § 1, coll. can. 462, 2°). Quod jus et officium parochus non competit erga legitime *exemptos* ² in eorum domo sacra communione reficiendos.

2° « Ceteri sacerdotes id possunt in casu tantum necessitatis aut de licentia saltem praesumpta ejusdem parochi vel Ordinarii » (can. 848, § 2).

Necessitatis casus obtinetur si parochus absens sit tempore communionis paschalis, aut jubilaei vel forsitan durum sit infirmo per aliquot dies hoc spiritali cibo privari ³.

3° « Communionem *privatim* ad infirmos quilibet sacerdos deferre potest, de venia saltem praesumpta sacerdotis, cui custodia sanctissimi Sacramenti commissa est » (can. 849, § 1) ⁴.

Circa quam ampliacionem juris anterioris animadvertendum est :

a) Si quilibet sacerdos hac facultate, servatis servandis, uti valet, ne tamen imprudenter sese substituatur parochus cui jus et officium est curam habendi per se vel per suos cooperatores suorum parochianorum decumbentium.

b) Delatio privata S. Communionis fieri licet de venia ⁵ saltem praesumpta cujuslibet sacerdotis qui ecclesiae vel oratorii gaudentis jure aut privilegio SS. Eucharistiam asservandi, curam habet quique ideo clavem tabernaculi diligentissime custodire debet (can. 1269, § 4).

c) Supponitur adesse *causam justam et rationabilem* quae privatam delationem legitimet; etenim S. Communio *publice* ad infirmos deferenda est, nisi justa et rationabilis causa aliud suadeat (can. 847). Circa quod animadvertit aestimationem justae et rationabilis causae non tantum Ordinario aut parochus reservari, sed etiam et praepriis quidem relinqui judicio confessarii, cui soli secretae causae patere possunt, imo et

1. *Publica vocatur* delatio quando fit manifeste et honorifice per viam publicam; *privata* vero quando fit occulte per viam publicam vel in ipsa domo ubi SS. Sacramentum asservatur. Quo ritu facienda sit publica et privata delatio, vide ap. *Coll. Brugen.*, l. c., p. 494; VERMEERSCH-CREUSEN, o. c., n. 114; BLAT, o. c., p. 176.

2. Cf. can. 514; 1368; 464, § 2.

3. Cf. *Collat. Brugen.*, l. c., p. 406.

4. Ex decreto S. C. de Sacramentis, 23 dec. 1912 permittere poterat *Episcopus ex justa et rationabili causa* ut privatim deferatur SS. Eucharistia ad infirmos, AAS., t. IV, p. 725; *Collat. Brugen.*, t. XVIII, p. 244.

5. Salva exceptione quoad parochum canonis 483, 2°.

cujuslibet sacerdotis ad deferendam Eucharistiam idonei¹. Hac in re simul componenda sunt jus et officium parochi ad curam animarum suae gregis sub auctoritate Ordinarii, bonum publicae delationis² et bonum spirituale aegrotantis qui jus habet ad frequentem imo quotidianam Communionem, cujusque status exigere potest ut clanculo ipsi SS. Eucharistia deferatur, v. gr., si prius S. Viaticum sacrilege suscepisset.

Quare sacerdos, sive saecularis sive regularis, nisi obstet lex secreti, praevis rem ordinet cum parochi et sequatur ordinationes Episcopi, cujus auctoritati omnia quae ad curam animarum et ad cultum publicum spectant subsunt et qui diligenter observabit quae statuit Ecclesia de frequenti communione.

Jam autem inter justas et rationabiles causas quae suadent ut a publica delatione absteineatur recensendae sunt: *periculum publicae irreverentiae* ex parte acatholicorum et indifferentium; *defectus debitae reverentiae* in turbine et motu magnarum civitatum³; *periculum sigilli violandi* in casu aegroti sacrilege viatico refecti⁴; *reluctantia infirmi* quae post serios conatus vinci non potest et multo magis timor ejus ne in suspicionem veniat sacrilegii anterioris; *reluctantia familiae* quae timet, v. gr. ne si innotescat esse aegrotum in domo negotiationis aut hospitii, a clientibus deseratur⁵; *negatio irrationabilis publicae delationis* a parochi aut ejus cooperatoribus facta⁶.

827. — C. Publica aut privata delatio Viatici⁷. 1° Sacram communionem per modum viatici sive *publice* sive *privatim* ad infirmos etiam non parochianos deferre pertinet ad parochum intra suum territorium (can. 850; 462, 3°).

Circa quam praescriptionem adverte a) Hic agi probabilius de *Viatico stricto dicto* seu de communione quae in gravi mortis periculo est facienda de *praecepto* divino et ecclesiastico, non autem de communione quae perdurante mortis periculo etiam pluries administratur ex devotione aegroti etiam non jejuno. Ratio est, quia non videtur recedendum ab interpretatione hucusque recepta⁸, praesertim cum hodie disciplina

1. VERMEERSCH-CREUSEN, o. c., n. 114.

2. *Rev. ecclès. de Liège*, 1920-1921, t. XII, p. 161 s.

3. *Collat. Brugen.*, l. c., p. 499 s.

4. *Ibid.*, t. XVIII, p. 251.

5. VERMEERSCH-CREUSEN, l. c.

6. *Collat. Brugen.*, t. XXI, p. 501.

7. *Ibid.*, t. XXII, p. 41 ss., cum auctoribus ibidem citatis.

8. Cf. VAN DEN BERGHE, *Tract. autogr., de parochi*, n. 63; *Collat. Brugen.*,

Ecclesiae in hac re facilius facta est. Quare licebit alii sacerdoti *servatis servandis*¹ privatim afferre communionem infirmo non jejuno, postquam parochus viaticum necessarium administravit. b) Cum *privata* quoque delatio, quae ad normam can. 847 et 2271, 2° suadet vel praecipitur, ad parochum quoque pertinet, cumque prima viatici perceptione praeceptum communicandi in periculo mortis adimpleatur, inde deducitur nemini licere, extra necessitatis casum, sine praesumpta parochi vel Ordinarii licentia, *primum* viaticum etiam privatim ministrare, secus ex superius data interpretatione vocis *viatici* et ex can. 849, § 1 nulla privata delatio viatici parochi effective reservaretur².

2° Ceteri sacerdotes Viaticum sive publice sive privatim deferre possunt *in casu necessitatis* aut *de licentia saltem praesumpta* parochi vel Ordinarii (can. 850 ; 848, § 2).

a) *Casus necessitatis* obtinet v. gr. quando parochus vel ejus vices gerens est absens aut tempore opportuno advenire nequit aut saltem timetur ipsum tempestive non posse accedere, vel quando parochus injuste sacramenta denegare praesumeret. Casui necessitatis aequiparatur casus quo infirmus qui indigne Viaticum suscepit adeoque praecepto divino non satisfecit, sacerdotem advocat cui sacrilegium confitetur et ab eo petit ut clanculo Viaticum ad se deferat. Tunc licentia parochi expeti nequit, famae et sigilli servandi causa³.

b) *Licentia praesumpta* illa est quam parochus certo daturus fuisset si casum cognovisset. Haec, nisi aliud in casu particulari a parochi caveatur, includitur pro vicariis cooperatoribus in generali eorum admissione ad fungendum munere vicarii in parochia. Caeterum casus evenire potest, etiam pro publica delatione, ut, licentia a parochi irrationabiliter negata, legitime praesumatur Ordinarii venia⁴.

3° *Eximuntur* ab hoc jure parochi a) *Episcopus* graviter decumbens cui administrare sacramenta exeuntium jus et officium est canonicis juxta ordinem praecedentiae (can. 397, 3°) ; b) *professi, novicii* aliive qui ratione famulatus, educationis, hospitii aut infirmiae valetudinis diu

t. VI, p. 362. Aliam sententiam seria probabilitate fulciri censemus. Cf. de hac controversia *Collat. Brugen.*, t. XXII, p. 42. *Ephemerides liturgicae*, 1921, t. XXXV, p. 66 ; LEITNER, *Handbuch des kath. Kr.*, 4 Liefer., p. 105, intelligunt Viaticum etiam de Viatico iterato.

1. Cf. supra, n° 826.

2. Cf. *Collat. Brugen.*, l. c., p. 43. In alium sensum VERMEERSCH-CREUSEN, o. et l. c.

3. Cf. *Collat. Brugen.*, l. c.

4. *Ibid.*, p. 43 s.

noctuque degunt in domo religionis clericalis¹; his eucharisticum viaticum ministrare competit Superiori domus (can. 514, § 1); c) *moniales* (etiam quae non amplius vota sollemnia emittunt) earumque familiares, quae hoc sacramentum accipiunt ab *ordinario confessario* vel ab eo qui vices ejus gerit (can. 514, § 2); d) *sodales alius religionis laicalis* vero, a cappellano quem forsitan Ordinarius ad normam can. 464, § 2 parrocho suffecerit (can. 514, § 3); e) *omnibus qui in Seminario sunt* viaticum ministratur a rectore Seminarii (can. 1368); f) *canonicis* etiam honorariis, ex jure consuetudinario in Gallia et Belgio vigente, ultima sacramenta praebentur a prima dignitate Capituli²; g) *discipulis* qui diu noctuque in collegio habitant de jure particulari³ Viaticum administrat Superior domus; h) tandem item in dioecesi nostra « poterunt decani, sicut ab antiquo tempore fieri solet, exeuntium sacramenta administrare... omnibus sui districtus rectoribus »⁴.

4° Sublata est excommunicatio latae sententiae R. P. reservata qua olim plectebantur regulares S. Viaticum extra casum necessitatis administrantes absque parochi licentia⁵.

828. — D. Quoad **communione puerorum** distinguendum est inter *primam privatam communionem, communionem parvulorum generalem et communionem solemnem*.

1° *Prima privata communio*. Nova disciplina⁶, inducta decreto *Quam*

1. Cf. infra n. 948, 7°; *Coll. Brugen.*, l. c., p. 45.

2. Cf. supra n° 757.

3. Cf. Conc. Mechlinien. IV, can. 157; *Stat. dioec.*, p. 107.

4. *Ibid.*, p. 66; cf. supra n° 803.

5. *C. Apost. Sedis*, tit. II, n° 14; *Collat. Brugen.*, t. VI, p. 461 ss.

6. Quoad *antiquam disciplinam*, dicendum quod *theoretice*, attentis jure et doctrina, non multum differat a nova a Pio X feliciter inducta. « Admissio ad primam communionem, aiebat P. WERNZ, o. c., p. 681, etiam *in forma privata*, et *extra tempus paschale* certe ex jure *communi* non spectat *unice* ad parochum. At prima communio *in forma solenni* ex legibus et consuetudinibus provincialibus et dioecesanis in non paucis regionibus recensetur inter functiones exclusive in ecclesia parochiali peragendas, salvis tamen legitimis exceptionibus, v. g., in communitatibus exemptis (Cf. *causa Scholarum piarum*, 14 maii 1908, ap. *Il monitore eccl.*, 1908-1909, t. XX, p. 101 s.), et praesertim attento decreto S. C. C. 21 jul. 1888, junct. decl. 23 jul. ejusd. anni. » *Jure particulari*, consuetudine in variis regionibus notatim in Gallia et Belgio introducto, judicium discretionis puerorum *parochis* reservatum est, consequenter, ut videtur, ad praxim primae communionis *generalis* et *solennis*. *Practice* tamen maximum discrimen cum recenti disciplina vigebat, eo quod, privata communione admodum rara, prima communio audiebatur de prima communione solenni. Quoad antiquam disciplinam, cf. DE BRABANDERE-VAN COILLIE, *Compendium jur. can.*, ed. 7, p. 391 ss.; *Collat. Namurcen.*, t. II, p. 7 ss.; *Rev. eccl. de Liège*, 1906, t. I, p. 249 ss.; 1909, t. V, p. 80 ss.; *Il monitore eccl.*, l. c., p. 124 ss.; conc. Americ. latin., n° 258, etc. Cf. quoad *historiam* primae communionis, VYKOUKAL, in *Rev. d'hist. eccl.*, 1913, t. XIV, p. 222 ss.; *Dict. de lit. et d'archéol. chrét.*, v° *Communion des enfants*.

singulari, 8 aug. 1910¹ et confirmata can. 954 codicis², haec stabilivit :

a) *Jus parochorum* quoad primam communionem privatam ipsis est ablatum. α) *Admissio* ad primam communionem seu iudicium de sufficienti dispositione ad primam communionem juxta can. 854, § 1-3³, quo *agnoscitur et declaratur* puerum sive *in periculo* sive *extra periculum mortis* constitutum attigisse annos discretionis⁴ ipsumque pollere instructione religiosa sufficienti et necessaria debitaque devotione⁵, ita ut obligationem et jus habeat ad Sacram Communionem recipiendam⁶, pertinet⁷ ad *confessarium* et⁸ ad *parentes* aut *eos qui loco parentum sunt*. Vices parentum gerunt illi, qui, loco parentum, puerorum religiosam institutionem curant, nimirum ludimagistri et sacerdotes catechesim eis tradentes, inter quos praeprimis annumeratur parochus qui, juxta can. 1330, 2°, peculiari studio, praesertim si nihil obsit quadragesimae tempore, pueros sic instituere debet ut sancte Sancta primum de altari libent. g) Inde sequitur parentes non teneri ut consultum adeant parochum etsi deceat ut ipsum moneant sese prolem suam, idoneam repertam, quamprimum ad sacram Synaxim adducturos esse⁹. Nec parochus habet jus

1. Cf. AAS., 1910, t. II, p. 577 ; *Coll. Brugen.*, 1910, t. XV, p. 574. Cf. de hac nova discipl. *Coll. Brugen.*, 1913, t. XVIII, p. 683 ss. (ubi bibliographia) ; 1914, t. XIX, p. 49 ss. ; *Il monit. eccles.*, 1910-1911, t. XXII, p. 268 ss. ; 312 ss. ; FERRERES, *La première communion des enfants*, Paris, Bonne Presse, 1914. Decretum S. C. de disciplina sacram., 8 aug. 1910, fuit applicatum et magis in specie determinatum *Instructionibus Epp. Belgii*, publicatis in dioec. Brug. litteris III^m et Rev^m Episcopi, 18 nov. 1910 ; cf. MAHIEU, *De eerste heilige communie der kinderen*, p. 102 ss., Brugge, 1911 ; Conc. Mechlinien. IV, can. 187 ss.

2. VERMEERSCH-CREUSEN, o. c., t. II, n. 118 ; HAFEN, *Die Kinderkommunion in neuen Rechtsbuch und in der seelsorglichen Praxis*, Limburg, a. d. L., 1920 ; *Rev. eccl. de Liège*, 1920-1921, t. XII, p. 263 ss. ; TRIHLE, *La communion des enfants*, in *Nouv. revue th.*, 1921, t. XLVIII, p. 12 ss., 70 ss. ; DE RHODEZ, *L'âge de raison*, *ibid.*, p. 232 ss. ; TROUILLER, *Première communion, obligation des parents et de ceux qui sont chargés des enfants*, *ibid.*, p. 478 ss, (tiré-à-part, Tournai, 1922) ; *Collat. Brugen.*, 1922, t. XXII, p. 309 ss.

3. *Coll. Brugen.*, l. c.

4. Ex can. 88 septennium completum *praesumitur* esse tempus adepti usus rationis. Quo criterio detegi possit num puer habeat usum rationis ad Eucharistiam suscipiendam necessarium vide ap. *Collat. Brugen.*, l. c., p. 310 ss. ; resp. Commis. ad interpr. cod. can., 24 febr. 1920, ap. *Arch. f. kath. Kr.*, 1921, t. CI, p. 68.

5. Can. 854, § 2 et 3 statuit gradum cognitionis et devotionis *diversum* pro pueris *in periculo et extra periculum mortis* constitutis.

6. Puer qui usum rationis adeptus est practice ex hoc tempore obligatur praecepto Viatici et communionis paschalis, cf. *Coll. Brugen.*, l. c., p. 313 ; resp. Commis. ad interpr. cod. can., 3 jan. 1918, *Nouv. rev. théol.*, 1914-1919, t. XLVII, p. 550 ; Decretum *Quam singulari*, n. VIII.

7. Cf. *Collat. Brugen.*, 1913, t. XVIII, p. 683 ss. ; 1922, t. XXII, p. 315 ss.

8. Sufficit aut *confessarii* aut *parentum* iudicium, cf. VERMEERSCH, *Period. de relig.*, t. V, p. 176 ; *Coll. Brugen.*, t. XVIII, p. 685, nota (3).

9. *Collat. Brugen.*, t. XXII, p. 316.

exigendi ut pueri catechesi praeparatoriae assistant ; nec prima communio privata facienda est in ecclesia parochiali aut de manu parochi.

b) *Varias obligationes* habent parochi relate ad primam communionem privatam. α) « Parocho autem est officium advigilandi, etiam per examen si opportunum prudenter judicaverit, ne pueri ad sacram Synaxim accedant ante adeptum usum rationis vel sine sufficienti dispositione » (can. 854, § 5). Fretus hac dispositione non posset parochus primam communionem privatam puerorum in sua paroecia conditioni praevisi examinis *generaliter* subordinare. Hoc faciendo aperte contra can. 854, § 4 committeret. At, si rationabiliter suspicetur puerum quemdam carere necessario usu rationis aut esse insufficienter dispositum, sive hoc suspectum habeat ex cognita imperitia parentum ad iudicandum de idoneitate prolis sive ex propria experientia aut ex experientia aliorum qui curam habent pueri, tunc *in casu particulari* poterit huiusmodi puerum praevisi examini subijcere¹. Hoc officium parochi merito deducitur ex obligatione qua invigilare tenetur ut Sacramenta *rite* petentibus administrentur². β) Parocho praeterea competit officium « curandi ut (pueri) usum rationis assecuti et sufficienter dispositi quamprimum hoc divino cibo reficiantur » (can. 854, § 5). Quare debet curare ut pueri usum rationis adepti suam obligationem cognoscant recipiendi Eucharistiam, utque parentes sua officia hac in re probe perspecta habeant et impleant, de adducendo quamprimum prolem suam idoneam ad sacram communionem ; debet invigilare ut vel a parentibus vel in scholis pueri debita instruantur instructione et institutione religiosa. Ipse vero peculiari studio, praesertim quadragesimali tempore, debet pueros sic instruere ut sancte Sancta primum de altari libent (can. 1330, 2°). γ) Ulterius tenetur juxta textum et spiritum decreti *Quam singulari* et ad normas Instructionum Episcoporum Belgii urgere integram observantiam hodiernae disciplinae, nimirum indicendo, semel aut pluries in anno generalem communionem, tum pro iis pueris qui tunc primum ad sacram synaxim sunt accessuri, tum pro illis qui, parentum confessariive consensu, sacra Eucharistia jam refecti sunt, praemissis aliquot diebus praeparationis et instructionis et confessione generali ; strenue allaborando ut post primam communionem pueri saepius et etiam quotidie ad sacram mensam accedant ; providendo ut pueri,

1. Huic iudicio parochi de opportunitate examinis *generaliter* obtemperandum est. Non posset parochus puerum qui publice et reverenter ad S. Synaxim accedit, repellere a sacra mensa, quia tantum *dubitat* de ejus idoneitate aut praeparatione. Denegare posset communionem puero qui *manifeste* dispositionibus lege praescriptis caret. Cf. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. et l. c.*; *Collat. Brugen.*, t. XXII, p. 137.

2. Cf. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 18 ; *Coll. Brugen.*, *l. c.*, p. 316 ss. Cf. de examine *generaliter* instituto in variis regionibus ante publicatum codicem. *Collat. Brugen.*, t. XVIII, p. 687, nota (1) et 1914, t. XIX, p. 50, nota (2).

postquam primo sacra Eucharistia refecti sunt, publicas catecheses, juxta jus commune et statuta dioecesana institutas, assidue frequentent ¹.

2° *Communio generalis*, de qua locuti sumus supra et quam semel aut pluries in anno instituere debent parochi, tam pro novensilibus quam pro aliis qui jam antea primitus de altari sancta libarunt, est *functio parochialis* ². Si *judicium discretionis* proprie dictum ad parochum qualem non spectat, tamen ipsius est v. gr. ad hanc generalem et solemnior communionem eos tantum admittere pueros qui instructionibus praeparatoriis adfuerunt. Ad parochum competit determinare locum, tempus, solemnitatem hujus communionis, ad quam *solos parochianos* vocare potest ³, salvis etiam juribus collegiorum et aliorum domorum religiosarum instituendi hanc generalem communionem pro iis qui ibidem educantur ⁴.

3° *Communio sollemnis* ⁵. Haec communio sollemnis, quae nunc « tanquam praemium et fastigium atque medium profundioris christianae religionis studii ⁶ » habetur, non semel eximiis laudibus S. Sedis fuit cumulata ⁷. Circa eam dicendum quod ea omnia quae, ante novam primae communionis disciplinam, *jure nostro particulari* statuta sunt quoad admissionem, locum, aetatem, tempus, catechismi frequentationem, *generatim* servari debeant ⁸. Inde :

a) Jus est exclusivum parochis instituendi ⁹ in suis parochiis puerorum solemnem communionem, ad quam soli pueri parochiani possunt admitti, nisi accedat pro alienigenis licentia *parochi proprii* vel *Ordinarii*.

In diocesi Brugensi peculiaris quaedam sunt statuta : « Nullus parochus alienigenam, id est, in sua parochia *domicilium* non habentem, catalogo neocommunicantium adscribere praesumat, absque praevio consensu proprii parochi, in scriptis obtento ». *Congr. pros.*, 1876, n° 6. Cf. etiam *Pastorale Brugense*, de 1^a pueror. commun., p. 72. — « Hortamur RR. DD. Parochos ut faciles sese

1. Cf. *Collat. Brugen.*, 1914, t. XIX, p. 52 ss.

2. Cf. Praescriptio V decreti *Quam singulari* ; GENNARI, in *Il monit. eccl.*, I. c., p. 318 s.

3. Cf. infra de communione solenni.

4. Cf. can. 514, § 1 ; 464, § 2 ; Instruct. Epp. Belgii, c. I, n° 5 ; Conc. Mechlin. IV, can. 193 ss.

5. Cf. GOURAUD, *La communion solennelle des enfants*, Vannes, 1914 ; *Nouv. rev. théol.*, 1920, t. XLVII, p. 399 ss.

6. Cf. *Collat. Brugen.*, I. c., p. 54 ; *Il monitore eccl.*, I. c., p. 319, nota.

7. Cf. Litt. Pii X, 12 jan. 1905, circa solemnitatem primae communionis Romae, et Indulgentias concessas pueris communicantibus et fidelibus sollemnibus primae communionis assistentibus decreto U. et O. S. C. Indulg. 12 jul. 1905, ap. *Il monit. eccles.*, 1905-1906, t. XVII, p. 66 ss., 303.

8. Cf. Instruct. Epp. Belgii, c. II. Dicitur *generatim*, cum ex nova disciplina *scopus* sollemnis communionis totus mutatus sit. Jam ordinatur ad perficiendam institutionem religiosam puerorum.

9. Cf. Instruct. Epp. Belgii, c. II, n° 3 quoad modum et ritum celebrandi communionem solemnem ; *Liber Manualis*, p. 149 ss.

praebeant ad concedendam pueris licentiam... communionem solemnem celebrandi una sum aliis alumnis scholae quam frequentant extra parochiam propriam. » *Congr. prosyn.*, 1911, n° 2, ap. *Collat. Brug.*, t. XVI, p. 447 s. — Dein sat amplam facit Ordinarius Brugensis exceptionem pro puellis et pueris, qui in collegiis, vel locis religionis educantur. Cf. *Statuta*, p. 107 s.¹. Vide *Liber Manualis*, ed. 2, p. 146 ss.

b) Jus ipsis parochis competit pueros admittendi ad illa solemnia, observatis tamen conditionibus praescriptis ab Episcopis Belgii et a statutis dioecesanis.

Volunt Episcopi Belgii, in *Instruct. cit.*, c. II, n. 4, ut ad communionem solemnem non admittantur pueri, nisi qui per duos ad minus annos catechismum parochialem frequentaverint. Cf. etiam *Pastorale Brugen.*, l. c.; *Congr. prosyn.*, 1866, n° 10; *Liber Manualis*, p. 147².

c) Quoad aetatem et tempus, servanda sunt praescripta in singulis dioecesibus³.

« Deinceps catechesi praeparatoriae ad communionem solemnem biennio duraturae, ubique adscribantur pueri qui ante 1^m maii anni currentis nonum aetatis annum compleverint, ita ut in omnibus parochiis dioeceseos eadem aetate seu anno undecimo ad solemnem communionem admittantur. » *Congr. Pros.*, 1911, n. I, ap. *Collat. Brug.*, t. XVI, p. 447. « Mens nostra est ut quotannis a Septuagesima ad diem quo celebrabitur communio *solemnis* puerorum, his, singulis hebdomadis, catechesis toties tradatur, quoties antehac in praeparationem ad primam communionem tradi debebat (Cf. *Statuta*, p. 133) ». *Epist. Ill^{mi} ad clerum*, 10 feb. 1914, n° 14. — Quoad tempus, permittit Episcopus, ut non tantum pueri qui ad communionem generalem *solemnem*... admittentur, sed etiam omnes pueri scholarum, satisfacere possint praecepto communionis paschalis a Dominica Passionis usque ad Dominicam secundam post Pascha, utrimque inclusive (Cf. *Epist. ad clerum*, 6 febr. 1923, ad 1), et ita rite servari potest regula Pastoralis, qua praescribitur, ut « caeremonia primae communionis ubique instituat a Dominica Passionis ad Dominicam II post Pascha ». *Pastorale dioec. Brug.*, p. 79 s. — Attamen « licebit deinceps solemnem puerorum communionem celebrare in festo Corporis Christi vel circiter, praemissis instructionibus aliisque praeparationis exercitiis olim pro prima communione praescriptis (cfr. *Liber manualis*, p. 145 sqq. 2^a ed.). » *Congreg. pros.*, 3 jun. 1919, *Collat. Brugen.*, t. XX, p. 169.

829. — Nota. Parochi admittere debent ad Missae celebrationem⁴ accidentalem, non habitualement et diuturnam⁵, sacerdotem *extraneum*, si exhibeat authenticas et adhuc validas litteras commendatitias sui Ordinarii si sit saecularis, vel sui Superioris, si religiosus, vel S. Congregationis pro Ecclesia Orientali, si sit ritus orientalis, nisi interim eum aliquid com-

1. Cf. *Instr. Epp. Belgii*, l. c., n° 2.

2. Cf. *Collat. Brugen.*, 1903, t. VIII, p. 281 ss.

3. Cf. *Instruct. Epp. cit.*; Resp. S. C. de Sacr., 29 ap. 1911, ap. *Le can. contemp.*, 1910, t. XXXIII, p. 373 s.

4. Cf. *Collat. Brugen.*, 1914, t. XIX, p. 255 ss; *causa Cameracen.*, 27 jan. 1914, ap. AAS., t. VI, p. 152 ss., quoad jus parochi et effectum litterarum commendatitarum. Cf. supra, n. 686. Vide etiam Conc. Mechlinien. IV, can. 157.

5. Cf. VERMEERSCH-CREUSEN, o. c., t. II, n. 76.

misisse constet, cur a Missae celebratione repellere debeat. Si sacerdos extraneus iis litteris careat, sed rectori ecclesiae de ejus probitate apprime constet, *poterit* admitti; si vero rectori sit ignotus, admitti adhuc potest semel vel bis, dummodo, ecclesiastica veste indutus, nihil, ex celebratione ab ecclesia in qua litat, quovis titulo (v. gr. elemosynae aut foundationis aut laboris extrinseci) percipiat ut ita removeatur pecuniae impulsus ad celebrandum¹, et praeterea nomen, officium suamque dioecesim in peculiari libro signet. Praeterea ab omnibus, etiam religiosis exemptis, servandae sunt peculiares normae hac de re ab Ordinario loci latae (can. 804). Ita permittere potest Ordinarius ut, si qua ecclesia paupertate laboret, a sacerdotibus qui in proprium commodum inibi celebrant, propter utensilia ceteraque ad Missae sacrificium necessaria, moderata stipes exigatur (can. 1303, § 2)².

Pro dioec. Brug.; cf. *Statuta*, p. 149; *Cong. prosyn.*, 1861, caput 9; 1879, n. 3; 1883, n. 6.

830. — III. Quoad Extremam Unctionem. Etsi quilibet sacerdos possit hoc sacramentum *valide* conferre (can. 938, § 1), tamen ordinarius ejusdem minister solus est parochus loci, in quo degit infirmus; alii sacerdotes Extremam Unctionem tantum ministrare possunt in casu necessitatis, vel de licentia saltem rationabiliter praesumpta ejusdem parochi vel Ordinarii loci (can. 462, 3°; 938)³.

Attamen excipiuntur ab hoc jure reservationis hi quos supra⁴ memoravimus agendo de susceptione Viatici.

831. — IV. Quoad Ordinem et Matrimonium (can. 462, 4°). Ad parochum jure proprio pertinet nomina promovendorum ad singulos sacros ordines, exceptis religiosis a votis perpetuis sive sollemnibus sive simplicibus, publice in paroeciali cujusque candidati ecclesia denuntiare (can. 998); nupturientes instruere et examinare (can. 1020); matrimonia contrahenda denuntiare (can. 1022 ss.); assistere matrimoniis (can. 1094 ss.); nuptialem benedictionem impartiri (can. 1101, § 2).

832. — V. Quoad sacramentum Poenitentiae. 1° *Ordinaria* jurisdic-

1. Cf. BLAT, *o. c.*, lib. III, p. 106.

2. Cf. § 3 et 4 ejusdem canonis de eo ad quem pertinet hanc definire stipem et de modo eam definiendi. Cf. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 631. Cf. etiam *Collat. Brugen.*, l. c., p. 261 s.

3. Cf. *Catech. Roman.*, P. II, de Extrema Unct., § 13; *Nouv. rev. théol.*, t. XXXI, p. 467 ss. — Abrogata est excommunicatio S. A. reservata qua plectebantur religiosi hoc sacramentum administrare praesumentes extra necessitatis casum, absque parochi licentia, de qua in *C. Apost. Sedis*, tit. II, n. 14.

4. N° 827.

tione ad confessiones excipiendas pro suo territorio potitur parochus alique qui loco parochi sunt (can. 873, § 1). Ex indole adeptae jurisdictionis, parochus confessiones suorum parochianorum, ubique terrarum, valide excipit, et servatis servandis etiam licite (can. 881, § 2; 201 § 3). Olim *ex jure consuetudinario*, nunc autem *ex jure communi* potest valide et licite absolvere¹ vagos et peregrinos ex alia dioecesi vel paroecia ad sese accedentes itemque catholicos cujusque ritus orientalis (can. 881, § 1). Uti jam supra monuimus² jurisdictionem suam ad absolvendos poenitentes aliis delegare non valet. In pluribus locis accipit jurisdictionem *delegatam* pro universa dioecesi.

Apud nos, decani gaudent jurisdictione ad audiendas confessiones pro tota dioecesi; parochi vero jurisdictione tantum instruuntur pro decanatu in quo ministerium exercent, et pro communitatibus (*communes civiles*) alterius decanatus, si quae sint, suae conterminis. Possunt tamen per accidens extra loca illa, per totam dioecesim, jurisdictionem exercere, si requirantur, quoties de excipienda confessione sacerdotis agitur, aut etiam personae alicujus laicae graviter decumbentis, licet periculum mortis absit, et alii confiteri renuentis³. Caeteroquin idem possunt omnes confessarii approbati. Cf. *Decr. Congr. prosyn.*, an. 1868, n. 3 (*Coll. epist. past.*, t. XI, p. 231), quo partim revocantur Decr. an. 1845 et 1856. Vide etiam *Coll. epist. past.*, t. VIII, p. 107; t. X, p. 185 et t. XI, p. 183, ibi invenitur textus variarum conventionum inter Episcopum Brugensem et Episcopos dioecesium finitimarum, circa extensionem jurisdictionis sacerdotum qui in parochiis conterminis curae animarum incumbunt. Cf. *Collat. Brug.*, t. IV, p. 601. Vide *Liber manualis*, p. 163 ss. Cf. nunc hac de re Conc. Mechlinien. IV, can. 203.

2° Regulariter autem nullus sacerdos, sive saecularis, sive regularis, etsi approbatus et jurisdictione munitus, potest excipere confessiones in ecclesiis, aut oratoriis, *absque parochi, vel rectoris consensu, seu licentia*; idque in litteris jurisdictionis cavere solent Ordinarii per clausulam *de consensu* aut *licentia parochi*, seu *quorum interest*. Haec clausula non est adjecta pro valore, sed tantum *pro liceitate* actus. Est enim mera aliqua conditio recti ordinis, qui profecto exigit ut nemo ibi possit actus jurisdictionis exercere, absque licentia parochi, aliorumve rectorum, qui sunt immediati superiores in suis ecclesiis et parochiis.

Non obstante illa clausula, potest quivis sacerdos approbatus, in territorio suae jurisdictionis, excipere confessiones infirmorum in eorum domo absque praevia parochi licentia, hac tamen lege, ut teneatur de peracta confessione certiolem reddere parochum. Expediit tamen ut, quoties per tempus licet et aliunde nihil obstat, prius assensum parochi petat.

1. Sicut omnes confessarii approbati.

2. N° 819.

3. Ex jure communi, quilibet confessarius pro mulieribus approbatus potest excipere confessionem cujuslibet *religiosae*, graviter decumbentis, licet periculum mortis absit, si ab ea arcessatur (can. 523). Cf. *infra de religiosis*, tit. X, c. 2.

Dictum est *regulariter* ; nemo enim dubitat quin valeat R. Pontifex, aut Episcopus sacerdotem in loco constituere, qui invito loci superiore ibidem jurisdictionem exerceat ¹.

De caetero fidelibus liberum est confiteri cui voluerint confessario, legitime ab Ordinario approbato, idque quovis tempore, etiam paschali, et in ordine ad implendum praeceptum annuae confessionis ².

De libertate fidelibus relinquenda, vide *Stat.*, p. 80, 108, 114, 140 ; *Decr. Cong. prosyn.*, an. 1841, n. 2 ; 1876, n. 2 ; 1881, n. 6 ; 1887, n. 9. Cf. etiam *Coll. Epist. past.*, t. VIII, p. 49, et t. XI, p. 178, 300. — De cessatione jurisdictionis parochi ad alium locum nominati vel officio renuntiantis, vide *Congr. prosyn.*, an. 1868, n. 2 ; *Lib. Manualis*, l. c.

3° De regularibus et monialibus dicitur *alibi*.

B. JURA PAROCHI CIRCA FUNERALIA.

833. — Jus habet parochus ad justa funebria suorum paroecianorum persolvendum ad normam c. 1216, nempe in casibus in quibus ei hoc munus competat juxta c. 1230 (can. 462, 5°).

Haec materia remittitur ad librum III, tit. XII *de sepultura ecclesiastica*.

C. JUS PAROCHI AD QUASDAM FUNCTIONES SACRAS.

834. — I. **Notiones.** Sacrae functiones, in ordine ad praesentem quaestionem dividi possunt in duas classes : nempe, in mere sacerdotales et parochiales ³.

1° *Functiones mere sacerdotales*, seu *ecclesiasticae* eae sunt, quae a presbyteris, absque parochi consensu, extra ecclesiam parochialem, peragi possunt in reliquis ecclesiis et oratoriis, quamquam pro earum nonnullis requiratur Ordinarii vel R. Pontificis licentia. Tales sunt *de jure communi* celebratio missae tum privatae, tum solemnis, sive pro vivis sive pro defunctis ; recitatio horarum canonicarum ; preces XL horarum ; benedictio super populo ; expositio quae fit cum reliquiis vel sacris imaginibus, et benedictio quae fit cum eis super populo ; benedictio puerperarum ⁴, benedictio cinerum, candelarum, palmarum,

1. Cf. *Theol. Mechl.*, De Poenit., n° 68 et 69.

2. Cf. BENED. XIV, *De Syn.*, l. XI, c. 14.

3. Cf. *Decret. generale*, S. C. Rit., 10 dec. 1703, *Decreta authentica*, n. 2123. Quoad historiam, cf. FRANZ, *Die kirchlichen Benedictionen im Mittelalter*, 2 Bde. Freib.-i. Br., 1910 ; BRAUN, *Sakramente und Sakramentalien*, Paderborn, 1922 ; BARIN, *Commentarium ad canones cod. jur. can. jus liturgicum quocumque modo spectantes. De Sacramentis et Sacramentalibus*, Romae, 1922.

4. De qua infra, n° 835, 5°.

ignis, seminis, ovorum et similium ; inthronisatio SS. Cordis ; hebdomadae sanctae functiones omnes, etiam missa solemnis feriae V in Coena Domini, in ecclesiis saltem vel oratoriis quibus jus est vel privilegium asservandi SS. Sacramentum ad normam canonis 1265¹ ; publicae conaciones ; denuntiatio festivitatum et vigiliarum in hebdomada occurrentium².

2° *Functiones* vero *parochiales* illae dicuntur, quae olim a parochis fieri consueverunt, nunc vero expressa juris praescriptione eis reservantur, utpote quae cum munere eorum potissimum conveniunt, vel ob naturam functionum, quae cum juribus parochialibus omnino cohaerent, vel ob conjunctionem cum pastoralis officio, vel ob honoris praecellentiam. Attamen circa eas aliis committendas non adeo restrictam esse videtur Episcoporum potestas ac circa jura parochialia stricte dicta de quibus supra egimus³. Episcopus potest ex rationabili causa eas aliis exercendas committere in ecclesiis non parochialibus ; possunt etiam aliis competere ex licentia S. Sedis, ex consuetudine, pacto seu conventione, aliove peculiari titulo. Verum, quoniam illae functiones melius in ecclesiis parochialibus exercentur et a parochis praestari consueverunt, ipsis vindicandae sunt, nisi specialis titulus adsit.

835. — II. **Functiones parochiales** sunt : benedictio domorum in Sabbato Sancto, benedictio fontis baptismalis eodem die, publica processio extra ecclesiam, solemnes benedictiones extra ecclesiam (can. 462, 6° et 7°).

Praeter indicatas, aliae quoque possunt fieri functiones parochiales per statuta dioeceseos, consuetudinem, conventiones et pacta, indulta, etc.

1° *Benedictio domorum in Sabbato Sancto vel alia die pro locorum consuetudine* ; apud nos in usu non est⁴.

2° *Benedictio fontis baptismalis in Sabbato Sancto*. Haec fieri debet a parochis, non vero a rectoribus ecclesiarum, puta a cappellanis confraternitatum saecularium.

Si tamen ecclesia parochialis sit simul cathedralis aut collegiata, et capitulum functiones hebdomadae sanctae peragat, benedictio fontis fieri

1. Decret. cit., 10 dec. 1703, ad VIII ; CAVALIERI, *Comment. in authentica S. C. R. decreta*, t. IV, c. 1 ; DE HERDT, *S. Liturgiae praxis*, ed. 9, t. III, n° 34, Lovanii, 1894.

2. Cf. Praelect. liturg. sacr. ; *Nouv. rev. théol.*, t. VIII, p. 616 ss. ; t. IX, p. 269 ss. ; Decret. S. C. R., 16 martii 1876 (n° 5652-3399) ; 9 maii 1884 (n. 5910-3608).

4. Supra, n° 819, 822.

3. Cf. *Il monit. eccl.*, 1907-1908, t. XIX, p. 275 ss.

debet a canonico, qui caetera officia Sabbati Sancti celebrat, cum ab hisce sejungi nequeat¹.

3° *Processiones solemnes extra ecclesiam* ducere pertinet ad parochum². Confraternitatum processiones *intra fines parochiae* fieri nequeunt, absque parochi, vel Episcopi consensu³; eodem Episcopi consensu, extra privilegium⁴, indigent religiosi etiam exempti ut processiones ducant extra suas ecclesias et claustra (can. 1292).

Juri parochorum derogatum fuit in favorem ecclesiae eminentioris pro processione in festo CORPORIS CHRISTI (in Belgio *dominica infra octavam*)⁵; hac die, nisi aliter ferat immemorabilis consuetudo, vel locorum circumstantiae, prudenti Episcopi judicio, aliud exigant, unica tantum generalis sollemnisque per publicas vias processio in uno eodemque loco fieri debet *ab ecclesia digniore*⁶. Attamen coeterae paroeciae et ecclesiae etiam *regulares*⁷ possunt, *infra octavam*, proprias processiones extra ecclesiae ambitum agere; sed ubi plures sunt ecclesiae, Ordinarii loci est dies, horas ac vias praestituere, quibus suam quaeque processionem agent⁸ (can. 1291).

4° *Benedictiones extra ecclesiam cum pompa et solemniter* impertiri est etiam functio paroecialis, v. gr., sollemnis benedictio agrorum, statuarum, navis; portus⁹, etc.

Nota. Si vero ecclesia capitularis simul sit paroecialis, Capitulum has ultimas tres functiones peragere valet *ad normam* tamen can 415¹⁰.

5° *Benedictio puerperarum* non spectat *de jure communi* ad parochum. Canon 462 de hoc jure silet¹¹.

In dioecesi Brugensi viget *consuetudo* saltem centenaria jure particulari pro-

1. Cf. S. C. Rit., 13 jan. 1899, ap. *Anal. eccl.*, 1900, p. 76, et 16 feb. 1900, ap. *Nouv. rev. théol.*, t. XXXII, p. 552.

2. Cf. Resp. Com. ad interpr. cod. can., 12 nov. 1922, AAS., t. XIV, p. 661.

3. Cf. Decr. cit. a. 1703, ad XXI et XXII.

4. Ex privilegio possunt conventus Dominicanorum publicam processionem peragere in festo S. Rosarii.

5. Idem dicendum est pro processionibus generalibus in festo S. Marci, et diebus rogationum. Cf. *Nouv. rev. théol.*, 1877, t. IX, p. 542 ss.

6. Cf. *causa Granaten.*, 11 jun. 1911, ap. AAS., t. II, p. 515 ss., qua sustinetur ordinatio Episcopi celebrandi in omnibus extraurbanis parochiis festum SS^{mi} cum processione.

7. C. Gregorii XIII, *Cum interdum*, 11 martii 1573.

8. S. C. Rit., 11 jan. 1681, *Decr. auth.*, n. 1657.

9. Cf. *causa Narnien.*, 12 dec. 1913 (benedictiones animalium), AAS., 1916, t. VIII, p. 480 ss.

10. Cf. supra, n. 760.

11. In decreto generali 10 dec. 1703, prout jacet in collectione *Decreta authentica*, ad VI, verba « benedictiones mulierum » ex textu originali non fuerunt reassumpta. Cf. de hac quaestione DE BRABANDERE-VAN COILLIE, *o. c.*, ed. 8, n° 483; *Coll. Brugen.*, t. XXIII, p. 79.

bata¹ et ab Ordinario confirmata² ut puerperae in sola ecclesia parochiali a parocho, vel alio sacerdote, ex ejus licentia, benedictionem recipiant.

Prohibet autem *Pastorale* ne ad hanc benedictionem admittantur mulieres, quae notorie ex adulterio, aut fornicatione pepererunt. Cf. *Decr. Cong. prosyn.*, an. 1874, n. 12.

D. JURA PAROCHI AD LEGITIMA EMOLUMENTA.

836. — I. Notiones. 1° Hic non sermo est de congrua parochi sustentatione *ex beneficio paroeciali*, quae ipsi communis est cum caeteris beneficiariis³, sed de illis emolumentis quae a fidelibus praestantur vel offeruntur occasione sacrarum functionum v. gr. celebrationis Missae vel administrationis sacramentorum aut sacramentalium, ad honestam parochi sustentationem, ejusque remunerationem de onere et laboribus susceptis⁴.

2° Haec emolumenta sunt vel *debita* vel *libera*.

a) Ea *debita* vocantur quae ex probata consuetudine aut ex legitima taxatione parochus *exigere potest*, v. gr. pro assistentia matrimonio, pro sepultura, et quae proinde *correlativam obligationem justitiae* ex parte fidelium involvunt. Inde statuit can. 2349 : « Recusantes praestationes legitime debitas ad normam can. 463, § 1, 1507, prudenti arbitrio Ordinarii puniantur, donec satisfecerint ». Vocantur merito illa emolumenta *jura stolae*.

Legitima ea sola sunt in specie et quantitate quae exiguntur et debentur ex *probata consuetudine* vel ex *legitima taxatione*. Ut autem hujusmodi consuetudo sit probata oportet ut *per quadraginta annos* vigerit, et a communitate fuerit observata quasi ex obligatione⁵. *Praefinire* vero taxas pro variis actibus jurisdictionis voluntariae vel occasione ministrationis sacramentorum vel sacramentalium, in tota ecclesiastica provincia solvendas, est Concilii provincialis aut conventus Episcoporum provinciae ; sed nulla vi praefinitio hujusmodi pollet, nisi prius a Sede Apostolica approbata fuerit, nempe per S. Congregationem Concilii aut S. Congregationem de Prop. Fide⁶ (can. 1507, § 1 ; 736). Praeterea Ordinarii loci est, de consilio Capituli cathedralis conficere pro suo territorio *indicem funeralium taxarum* seu eleemosynarum (can. 1234, § 1). Ad eundem Ordinarium etiam spectat manualementum Missarum stipem in sua dioecesi definire per decretum, quantum fieri potest, in dioecesana

1. Cf. *Pastorale dioec. Brugen.*, tit. de introductione mulieris in ecclesiam post partum.

2. Cf. *Coll. Brugen.*, 1917, t. XII, p. 160 ; 1923, t. XXIII, p. 79.

3. Cf. infra lib. III, tit. XXV, c. 5.

4. Infra sermo rediet de praestationibus et oblationibus, in lib. III, tit. 27.

5. Cf. PIRHING, in l. III, tit. 30, n. 174.

6. Cf. can. 250, § 2 ; 252, supra, n. 588 ; 590.

Synodo latum ; ubi desit hujusmodi decretum, servetur consuetudo dioecisana (can. 831, § 1 et § 2) ¹. Ipsius demum est normas praescribere de fructibus foundationum rite distribuendis (can. 1545).

b) Emolumenta *libera* sunt oblationes quae a fidelibus ultro et voluntarie, sive ad altare sive extra illud, citra ullam determinationem in specie aut quantitate, intuitu religionis offeruntur.

837. — II. Jura parochorum. 1° *Quoad debita emolumenta.* a) Jus est parochus ad praestationes quas ei tribuit vel probata consuetudo vel legitima taxatio ad normas superius traditas (463, § 1) ; b) Potiores *exigens*, ad restitutionem tenetur erga eos a quibus sine titulo eas exegerit (can. 463, § 2). Ideo, parochus taxae consuetas et legitime approbatas ad normam can. 1507, augens aut ultra eas aliquid exigens, gravi mulcta pecuniaria coerceatur, et recidivus ab officio suspendatur vel removeatur pro culpae gravitate, praeter obligationem restituendi quod injuste perceperit (can. 2408) ; c) Omnes praestationes obligatoriae, quae inter jura stolae recensentur et fiunt in administratione sacramentorum, exsequiis, benedictionibus parochus reservatis, aliisque functionibus paroecialibus, *parochus cedunt*, licet officium illud ab alio fuerit expletum, nisi circa summam *quae taxam excedit* de contraria offerentium voluntate *certo* constet vel expresse vel tacite, nempe si haec voluntas ex adjunctis consanguinitatis, specialis amicitiae, gratitudinis, paupertatis certo colligatur ; oblatores enim voluntas salva semper esse debet, quoad hanc partem quae excedit summam consuetudine aut legitima taxatione parochus reservatam ² (can. 463, § 4). Merito hae praestationes parochus vindicantur, nam parochiae cura ei soli incumbit et censentur fideles hujusmodi oblationes facere ad eum remunerandum de obsequiis spiritualibus ipsis praestitis ; d) Memor praecepti caritatis « gratuitum ministerium ne deneget parochus iis qui solvendo pares non sunt » (can. 463, § 4) ³.

2° *Quoad libera emolumenta.* Parochus habet in jure intentionem fundatam in omnibus oblationibus quae fiunt intra limites suae parochiae, nisi ex consuetudine, intentione offerentium aut alio titulo exceptio probetur ⁴. Inde ad parochum pertinent : a) oblationes, quae fiunt in ecclesia parochiali intra missam, sive parochus ipse, sive alius sacerdos celebret. Attamen oblationes quae fiunt *novis sacerdotibus*, dum cele-

1. Cf. Conc. Mechlinien. IV, can. 201.

2. Cf. COCCHI, *o. c.*, lib. II, pars 1, p. 392 s.

3. Cf. can. 1235, § 2, quoad pauperum exsequias.

4. Cf. VAN DEN BERGHE, *Tract. autogr. de parochis*, p. 41 s.; *Collat. Brugen.*, t. VII, p. 245 ss.

brant primas missas, non quaeruntur parochi, sed ipsismet neomystis ¹ ; quia, ut aiunt auctores, sic se habet universalis consuetudo ex qua licet offerentium intentionem interpretari ; b) oblationes, quae fiunt in exsequiis, inhumationibus, vel anniversariis defunctorum, benedictionibus parochi reservatis, solemnitatibus nuptiarum, aliisque sacris functionibus, etiamsi ab alio sacerdote in ecclesia parochiali peragantur, nisi consuetudine, aliove legitimo titulo ad alios pertinere sint dicendae.

Ob manifesto contrariam mentem fidelium, parochi jus nullum est ad percipiendas oblationes, quae fiunt in ecclesiis regularium, aut in oratoriis confraternitatum (can. 691, § 2) aut in aliis ecclesiis ab ecclesia parochiali independentibus (can. 485) ², vel quae colliguntur ab aedituis fabricae, a praepositis mensae pauperum vel alicujus confraternitatis ; vel quae fiunt ad pedem statuae vel imaginis alicujus sancti, aut in truncis, vel capsulis ad certum usum expositis ³.

Quoad oblata vulgo « *zegenpenningen* », varia fuit olim in variis dioecesibus praxis.

Ea in dioecesi Brug. parochis non competere dicendum videtur, tum propter intentionem contrariam fidelium offerentium, tum propter decretum latum in Congr. prosyn. an. 1859, decretum I, n. 8, ubi legimus : « quia parochus non tenetur *propriis expensis* huic missae (cantatae pro grege, diebus festis abrogatis) solemnitati providere, sacristae, cantoribus et organistae solitam, juxta parochiae tariffum, remunerationem ex oblatis (vulgo *zegenpenningen*) solvet ». Cf. *Collat. Brugen.*, t. II, p. 210 s.

ARTICULUS VII. — Obligationes parochorum.

838. — Quaedam generalia. 1° Omnes parochorum obligationes spectant vel ad *curam spiritualem* gregis sibi commissi, vel ad *regimen bonorum temporalium* suae ecclesiae ; quibus obligationibus implendis impares sunt pastores nisi inter oves suas versentur. De his officiis parochorum agunt canones 465-470 ⁴ ; cum quibus praescriptionibus juris communis conferenda sunt *Statuta dioecesana* et leges particulares.

2° Ad modum principii generalis statuit can. 464, § 1 : « Parochus *ex officio* (proin ex justitia, ob quasi-contractum) tenetur curam animarum exercere in omnes suos paroecianos, qui non sint legitime exempti » ⁵. Jamvero exemptio verificari potest vel *ex jure*, uti pro regularibus

1. Cf. FAGNANUS, in cap. *Pastoralis*, de his quae fiunt a prael., n. 37 ; PETRA, in Const. I. Anast. IV, sect. 2, n. 60 ; SCHMALZGRUEBER, in I. III, *Decret.*, tit. XXX, n. 87 ; VAN DEN BERGHE, *o. c.*, p. 44.

2. Cf. supra, n° 820.

3. Cf. CARRIÈRE, *De just. et jure*, n. 183 ss. ; *Collat. Brugen.*, l. c. ; *Nouv. rev. théol.*, t. XXXIII, p. 664 s. ; SANTI-LEITNER, *o. c.*, t. III, p. 289.

4. Cf. Trid. Sess. XXIII, c. 1, de ref.

5. Cf. supra, n° 821.

aut Seminario, vel *ex privilegio apostolico*, uti pro multis religiosorum Congregationibus, vel demum *ex statuto Episcopi*. Nam « potest Episcopus *justa et gravi de causa* religiosas familias et pias domus, quae in paroeciae territorio sunt et a jure non exemptae, a parochi cura subducere » (can. 464, § 2). Ergo jus est Episcopo eximere totaliter aut partialiter a jurisdictione parochi Congregationes religiosorum dioecesanarum, societates virorum aut mulierum in communi viventium sine votis, collegia, hospitalia, eis assignando cappellanum cum certis facultatibus. *Causa justa et gravis* quae exigitur ad hanc episcopalem exemptionem reducitur ad bonum animarum, cui providendo non sufficeret solius parochi cura.

A. OBLIGATIO RESIDENDI.

Auctores. LUCIDI, *De visitat. SS. Liminum*, t. I, p. 355 ss.; WERNZ, *o. c.*, t. II, p. II, p. 225 ss.; ZITELLI, *o. c.*, p. 174 ss.; SANTI-LEITNER, *o. c.*, t. III, p. 32 ss.; HENRY, *De residentia beneficiatorum* (diss. Lovanien.), 1863, p. 149; BERARDI, *Theol. pastor.*⁴, p. 7 ss.; DE-MEURAN, in *Rev. théol. française*, 1904, t. IX, p. 674 ss.; BLAT, *o. c.*, lib. II, p. 480 ss.; COCCHI, *o. c.*, p. 395 ss.; PRUEMMER, *o. c.*, p. 208 s.; *Rev. ecclés., de Metz*, 1921, t. XXVIII, p. 318 ss.

839. — I. Residentiae obligatio. Parochos ad residentiam obligari sponte sequitur ex aliis ipsorum obligationibus, et pastoralis officii munis, quibus rite perfungi profecto non valent nisi gregi suo assistant et inter oves suas versari teneantur.

Hanc obligationem expresse statuit Conc. Trid.², can. 465 codicis confirmatum, atque communior theologorum et canonistarum sententia eam ad jus divinum refert².

Sub nomine *parochi* hic comprehenduntur omnes qui habent actualem curam animarum : sc. parochi proprie dicti, quasi-parochi, succursalistae, vicarii-curati, vicarii-oeconomi, vicarii-substituti et vicarii-adjuutores plena potestate paroeciali praediti, demum parochi-coadjuti³.

840. — II. Qualitates residentiae. *Residentia* est commoratio ferme continua, in loco officii vel beneficii, causa servitii ecclesiastici personaliter praestandi.

Lex igitur residentiae requirit 1° ut parochus *per se* et *personaliter* adimpleat munera pastoralia ; nec satis est, « si corpore solum intersit, in desidia tamen versetur, vel tantum leviora munera sibi desumat, reliqua vero ministris committat. Residentiam quippe non cum inertia, sed

1. Sess. XXIII, c. 1, de ref.

2. Cf. infra, lib. III, tit. 25, cap. 5.

3. Cf. HENRY, *o. c.*, p. 159; WERNZ, *o. c.*, p. 226; *Nouv. rev. théol.*, t. XXVIII, p. 254, IV, et p. 256, VII et sqq. Cf. supra n. 808.

cum laboribus conjungendam esse Tridentina Synodus jubet¹. » Non tamen negatur quod parochus possit in variis adjunctis uti opera vicariorum ; et in his morali appretiatione opus est².

2° Ut parochus resideat non tantum *intra limites parochiae*, sed ut habitet *in domo parochiali prope suam ecclesiam* (can. 465, § 1). Ita saepius olim declaratum est a S. C. C. Nec posset paternam aut consanguineorum domum, etiam intra limites parochiae sitam, deserta pastoralis, inhabitare, nisi propter justam causam et de licentia Episcopi et dummodo, domus ab ecclesia paroeciali non ita distet ut paroecialium perfunctio munerum aliquid inde detrimenti capiat (can. 465, § 1). Item justa concurrente causa, posset Episcopus saltem ad breve tempus concedere, ut parochus *extra parochiam* habitet³, in loco tamen ita vicino, ut officium suum absque animarum detrimento explere valeat. Solus R. Pontifex dispensat, ut parochus in perpetuum non inhabitet intra limites parochiae⁴.

3° Ut parochi residentia sit *ferme continua*. Praefata igitur commoratio in parochia non debet esse continua *physice*, ita ut parochus ne exiguo temporis intervallo abesse possit ; sed *moraliter* intelligenda est « quoniam, qui aliquantisper tantum absunt, ex veterum canonum sententia non videntur abesse, quia statim reversuri sunt⁵ ». Per *quantum* vero tempus, et sub quibusnam conditionibus parochis abesse liceat jam inquirendum est.

841. — III. Conditiones legitimae absentiae. Parochis *abesse* permittitur *per duos ad summum intra annum menses* sive continuos sive intermissos⁶ (can. 465, § 2). Quibus in duobus vacationum mensibus non computantur soli dies quibus parochus vacat piis exercitiis, semel in anno, ad normam can. 126 (can. 465, § 3).

Tempus bimestre per quod, consentiente Episcopo et vicario idoneo relicto, parochi de jure communi abesse possunt, efformatur ex absentis *etiam interpolatis*, « dummodo non sint ita breves ut nihil considerari soleant, cujusmodi sunt absentiae etiam quotidianae paucarum horarum,

1. BENED. XIV, *Instit. eccl.*, 17, n° 6.

2. Cf. REIFFENSTUEL, l. III, tit. 4, n° 86 ; HENRY, *o. c.*, p. 159 ; WERNZ, *o. c.*, p. 227 ; *Rev. théol. franç.*, 1902, t. VII, p. 677 ss.

3. Canon 465, § 1, fert : ut *alibi*, indeterminatim.

4. Cf. HENRY, *o. c.*, p. 163, ubi plures causae romanae adducuntur ; WERNZ, *o. c.*, p. 227 ; *Nouv. rev. théol.*, l. c., p. 261 ; *Rev. théol. franç.*, l. c., p. 683 ss.

5. Conc. Trid., l. c. ; HENRY, *o. c.*, p. 167 ; LUCIDI, *o. et l. c.*

6. Menses *continui* computantur prout in calendario et de momento ad momentum ; *intermissi* vero comprehendunt bis 30 dies 24 horarum de momento ad momentum supputandarum. Cf. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, t. I, n. 413 ; *Rev. ecclès. de Metz*, l. c., p. 320 s.

dum parochi sive deambulationis gratia, sive ad interveniendum funeribus, vel aliquibus festivitatibus, alibi se conferunt. Tales etiam esse videntur absentiae paulo magis protractae (v. g. circiter medii diei), sed rariores : dum scilicet parochi identidem (nempe ad summum semel in hebdomada) sive ad civitatem episcopalem, sive ad oppidum vicinum mane se conferunt, ante vel (aliquando) etiam post meridiem redituri »¹.

At *legitimae* parochi absentiae tres generatim *conditiones* apponuntur, videlicet :

1° *Iusta causa*, quae eo major esse debet quo diuturnior est absentia. Et quidem,

a) Pro absentia *quae ultra bimestre protrahitur* requiritur causa *gravis, iudicio ipsius Episcopi*. Eadem etiam causa exigitur ut Episcopus tantum permittat absentiam *breviorem bimestri* (can. 465, 2).

Quatuor hujusmodi causae enumerantur a Tridentino², nempe : « *christiana charitas, urgens necessitas, debita obedientia, ac evidens Ecclesiae vel Reipublicae utilitas* »³.

Prima causa est *christiana charitas*. Ad hanc reducunt casum, quo v. g. parochus abeat ad dissitam provinciam ab haeresi convertendam, vel ad privatam aliquam ecclesiam juvandam, ad pacem componendam⁴, etc.

Secunda causa est *urgens necessitas*. Haec adesse censetur, cum aliquis ad tempus abest ad morbum curandum, ob bellum, aëris intemperiem, vel ad inimicitias, aut odium, aut offensionem peculiaris cujusdam hominis vel populi etiam declinandam⁵ ; insuper ad vitae vel salutis aut libertatis periculum ad tempus evitandum. Periculum tamen vitae imminens, quod est pastori et gregi commune, uti in casu saevientis pestis, non excusat a personali residentia⁶.

Tertia causa est *debita obedientia*, quae superioribus debetur, puta Papae vel Episcopo. Excusatur ergo parochus a residentia, quando absens est ut pareat Papae vel Episcopi mandato, justum et debitum obsequium rogantis ; notant tamen AA. difficillime posse Episcopum operam parochi adhibere, ita ut hic abesse debeat ultra bimestre, obstantibus pluribus S. C. C. decretis. « Causa ista quoad parochos, ait Berardi⁷,

1. BERARDI, *o. c.*, p. 13 ; *Nouv. rev. théol.*, l. c., p. 265 ; *Rev. théol. franç.*, l. c., p. 739 ; t. VIII, p. 46 ss.

2. *L. c.*

3. Cf. BARBOSA, *De officio et potestate parochi*, P. I, c. VIII, n° 46 ss., Lugduni, 1658.

4. Cf. BERARDI, *o. c.*, p. 16 s. ; *Nouv. rev. théol.*, l. c., p. 387.

5. Cf. ZITELLI, *o. c.*, p. 175 ; LUCIDI, *o. c.*, p. 362 ss.

6. Cf. BENED. XIV, *de Synod.*, l. XIII, c. 19, n° 2 ss. ; HENRY, *o. c.*, p. 191 ss. ; BERARDI, *o. c.*, p. 17.

7. *O. c.*, p. 18.

vix unquam potest habere locum extra menses conciliares, nisi de obediendo Summo Pontifici ageretur. Episcopus enim (exceptis dictis mensibus) neque pro pastoralis visitatione, neque pro aliis servitiis parochorum opera uti potest »¹.

Quarta causa est *evidens ecclesiae vel reipublicae utilitas*. Huc referunt, si parochus abest ut legitime vocatus dioecesanae Synodo assistat ; ut defendat jura suae ecclesiae ; ut, id exigente Reipublicae utilitate, fungatur legatione apud aliquem saecularem principem².

Quae causae, servatis servandis, valent etiam ut Episcopus absentiam breviorē bimestri tantummodo permittat, v. gr. *christiana charitas*, si praesentia parochi apud gregem suum necessaria est ad pacem componendam ; *urgens necessitas*, si ob pestem grassantem ministerium paroeciale urgeat.

b) Pro absentia *quae bimestre conciliare non excedit* et quae, sive continuo sive intermisce, ultra hebdomadam est perduratura sufficit, sed requiritur, *causa legitima* (can. 465, § 4), ab Episcopo cognita et probata³. Hujusmodi causa est, v. g., si parochus ad invisendos parentes, ad melius convalescendum, ad verbum Dei praedicandum, ad peregrinationem instituendam, vel etiam simplicis recreationis gratia, discedat⁴.

c) Si parochus *repentina* et *gravi de causa*, ut puta personalis necessitatis, discedere atque ultra hebdomadam cogatur abesse, quamprimum tenetur per litteras causam discessus Ordinario indicare (can. 465, § 5)⁵.

2° *Licentia Episcopi*, vel Capituli aut Vicarii Capitularis, sede vacante.

a) Praescindendo a statutis synodalibus vel episcopalibus aut consuetudinibus localibus, exigit *jus commune* pro absentia *ultra hebdomadam* sive continuo sive intermisce duratura Ordinarii *licentiam scriptam*. Quod si parochus sit religiosus, indiget praeterea consensu Superioris (can. 465, § 4). Si repente exsurgit *urgens causa* qua parochus *ad idem tempus* cogitur abesse, sufficit *licentia praesumpta*, sed parochus quamprimum per litteras Ordinarium commonefaciat de discessu ejusque necessitate ipsiusque stet mandatis (*ibid.*, § 5). Pro absentia infra hebdomadam, nulla requiritur specialis licentia (*ibid.*, § 6).

b) Insuper, certum est Episcopum limites suae potestatis non ex-

1. Cf. HENRY, *o. c.*, p. 200 s.; *Nouv. rev. théol.*, l. c., p. 388 ; SANTI-LEITNER, *o. c.*, p. 37.

2. Quoad absentiam causa *studiorum*, cf. WERNZ, *o. c.*, p. 228 ; HENRY, *o. c.*, p. 202.

3. Etenim licentia scripta Episcopi praevis est obtinenda (can. 465, § 4). Cf. Trid. Sess. XXIII, c. 1, de ref. ; Sess. VI, c. 2, de ref.

4. Cf. BERARDI, *o. c.*, p. 13 s. Caveat parochus ne scandalizetur populus ob absentiam diebus anni solemnioribus, cf. Trid. Sess. XXIII, c. 1, de ref.

5. Cf. SANTI-LEITNER, *o. c.*, p. 49.

cedere, prohibendo ne *ultra biduum* parochi sine ipsius licentia absint. Quinimo, valeret Episcopi decretum, quo *unius* etiam diei absentia sine Ordinarii licentia prohiberetur; quo tamen casu suadendum innuit S. C. C. ut vicariis foraneis delegetur facultas concedendi licentiam, ne parochi ad curiam episcopalem continuo recurrere debeant. Leges autem adhuc magis rigidae essent indiscretae, et non sustinerentur.

Pro singulis igitur dioecesibus, imprimis videndum an adsint *statuta synodalia*, vel *episcopalia*, vel *consuetudines locales*, quae vim legis habere censeantur. His deficientibus, servetur regula juris communis sub a) indicata.

3° *Substitutio vicarii*. Quoties absentia saltem ultra hebdomadam est duratura parochus tenetur *vicarium substitutum* sui loco relinquere ab *Ordinario probandum*. Quod si parochus sit religiosus, substitutus debet tum ab Ordinario tum a suo Superiore probari (can. 465, § 4). Si repente parochus per idem tempus cogatur abesse, quamprimum per litteras sacerdotem suppletentem Episcopo indicet (*ibid.*, § 5). Etiam pro tempore brevioris absentiae parochus debet fidelium necessitatibus providere, maxime si id peculiaria rerum adjuncta postulent (*ibid.*, § 6). Ideo *regulariter* tenetur parochus quotiescumque discedit pro pluribus diebus, praesertim si solus paroeciae praesit, vicarium substitutum in domo paroeciali relinquere, etiamsi nullus graviter infirmetur in paroecia¹. Dicimus *regulariter*, non vero semper: si enim aliquae paroeciae tales sunt, ut (propter circumstantias vastitatis, etc.) vix, ut ita dicam, aliquo momento sine hujusmodi vicario relinqui possint; aliae e contra necessitatem istam non praeseferunt. Ut plurimum facile sufficit, si sacerdos intra paroeciae fines domicilium habens delegetur. Facile etiam sufficere poterit si parochus conterminus supplere promiserit in civitatibus; sed non facile ruri (propter distantiam), maxime si populus non fuerit admonitus. Si (aequa de causa) aliquibus dumtaxat horis parochus abesset (intellige infra diem sed non tempore nocturno et saepe), ordinarie (nisi scilicet adessent infirmi) non tenetur vicarium substituere. Interdum excusari etiam poterit parochus, quamvis, nemine substituto, non praecise ita cito rediturus abiisset, si ex causa valde urgenti abire coactus fuisset, et melius providere non potuisset; aut si, attenta copia sacerdotum, certus esset quod, eveniente casu improvise, qui accurrere paratus sit non deerit »².

Caeterum, parochus, etiam hac in re, tenetur servare quidquid *jure dioecesano* statutum est.

1. Cf. S. C. C., 8 febr. 1747, ap. HENRY, *o. c.*, p. 189 s.

2. Cf. BERARDI, *o. c.*, p. 12.

842. — Gradus culpaе in non residentibus. Defectus residentiae constituit *peccatum ex genere suo mortale*.

Peccati mortalis reatus potest incurri vel propter *detrimentum gregis*, si parochus, nullo relicto vicario, moribundum sine sacramentis et assistentia desereret ; — vel propter *diuturnitatem absentiae*, ut si absentia, ultra duos menses, seclusa causa absolute gravi, notabiliter protraheretur ; — vel *propter defectum licentiae*, ut si parochus sine licentia abesset ultra duas vel tres hebdomadas ; vel etiam per tempus brevis, si licentia expresse et firmiter denegata fuisset, maxime vero si, Episcopo ita renuente, parochus jam evidenter absque ulla causa rationabili, aut diebus quoque solemnioribus, abesse praetenderet ¹.

843. — Poenae contra non residentes.

Graves poenae irrogantur in parochos illegitime absentes (can. 2381) ² et quidem procedura speciali quae aliquantisper differt prout agitur de parochus *inamovibili* vel *amovibili* (can. 2168-2175). Parochum nempe non residentem Ordinarius moneat et interim ejusdem expensis provideat ne salus animarum detrimentum patiatur. In hac monitione recolat Ordinarius poenas ecclesiasticas quas incurrunt parochi non residentes itemque praescriptum can. 188, 8°, juxta quod ipso jure vacat officium paroeeciale si parochus illegitime absens monitioni receptae Ordinarii intra congruum tempus ab Ordinario praefinitum, legitimo impedimento non detentus, nec paruerit nec responderit. Si parochus intra praefinitum ab Ordinario terminum nec residentiam instauret nec absentiae causas afferat, Ordinarius declaret paroeeciam vacare. Si residentiam instauret, non tantum *debet* Ordinarius illegitime absentem privare omnibus fructibus sui beneficii vel officii pro rata absentiae, quos distribuat ecclesiae vel operi pio vel pauperibus ³, sed potest insuper pro gravitate culpaе reum congrue punire. Quodsi parochus residentiam quidem non instauret, sed rationes suae absentiae afferat, Ordinarius, auditis duobus examinadoribus synodalibus aut prosynodalibus, allatas rationes expendat, quas si illegitimas censeat rursus parochus praefigat terminum intra quem redire debet, salva semper privatione fructuum pro tempore absentiae. Si parochus *amovibilis* intra hunc terminum non redierit, statim Ordinarius procedere potest ad paroeeciae privationem ; si redierit Ordinarius det ei praeceptum ne rursus discedat sine scripta sua licentia sub poena privationis paroeeciae ipso facto incurrenda. Sin autem parochus *inamovibilis* residentiam non instauret sed novas alleget deductiones, has Ordinarius cum eisdem examinadoribus perpendat, quas si illegitimas censuerit, parochus praecipiat ut intra tempus praefixum vel denuo praescribendum redeat sub poena privationis pa-

1. Cf. BERARDI, *o. c.*, p. 20 ss.; *Nouv. rev. théol.*, *l. c.*, p. 391.

2. Trid., *l. c.* Cf. HENRY, *o. c.*, p. 206 ; BERARDI, *o. c.*, p. 22 ss.; SANTI-LEITNER, *o. c.*, p. 50 ss.; *Nouv. rev. théol.*, *l. c.*, p. 393 ss. ; DEMEURAN, ap. *Rev. théol. franç.*, 1904, t. IX, p. 674 ss.; WERNZ, *o. c.*, p. 228.

3. Haec poena est *latae sententiae*. Ante judicis sententiam non potest parochus non residens tuta conscientia fructus sibi retinere, sed eos tradere debet Ordinario (can. 1381).

roeciae ipso facto incurrenda. Si parochus non redeat, Ordinarius eum paroecia privatum declaret; si vero redeat det ei idem praeceptum, quod supra de parcho amovibili dictum est.

Variae de residentia ordinationes, jure particulari, in hac dioecesi vigentes, vide in *Stat. Brug.*, p. 76 ss.

B. OBLIGATIO CELEBRANDI PRO GREGE.

Auctores. VERHOEVEN, *Dissertatio canonica de Sacrosanctae Missae sacrificio a parochis... pro plebe sibi concedita Deo offerendo*, etc., Hasseleti, 1842; ejusd. auct. *De praxi a parochis observanda in celebratione missae pro populo*, ibid., 1849; GASPARRI, *Tract. can. de SS. Eucharistia*, t. I, p. 496 ss., Parisiis, 1897; SANTI-LEITNER, o. c., t. III, p. 273; SAEGMUELLER, o. c., p. 433; *Collat. Brugen.*, t. VII, p. 451 ss., 526 ss.; FAHRNER, *Missa pro populo*, in *Strassburg. Diozesanblatt*, 1911, t. XXX, p. 131 ss.; BERARDI, *Theologia pastoralis*⁴, p. 28 ss., Prati, 1911; BLAT, o. c., lib. II, p. 432; COCCHI, o. c., lib. II, pars I, sectio 2, p. 399 ss.; CAPPELLO, *De Sacramentis*, n° 636 ss.; FREISEN, *Die Pflicht der Messapplication pro populo, insbesondere die Freiheit der Militärgeistlichen von derselben*, in *Deutschen Zeitschrift f. Kr.*, 1916, t. XXV, p. 140; *Theolog.-prakt. Quartalschrift*, 1919, t. LXXII, p. 408 ss.; *Rev. eccl. de Liège*, 1922-1923, t. XIV, p. 148 ss.; VILLIEN, *Les curés mobilisés et la messe pro populo*, *Le can. contemp.*, 1917, t. XL, p. 212 ss.

844. — I. Describitur obligatio. Sub gravi et ex justitia tenentur omnes veri parochi vel rectores paroeciarum canonice erectarum, dominicis et festis diebus, etiam ex apostolica indulgentia quoad onus audiendi missam et ab operibus servilibus abstinendi suppressis, S. Sacrificium pro grege *per se*, aut, si legitimo detineantur impedimento, *per alium* offerre, seu illius fructum specialem populo sibi commissio, id est, pro parochianis viventibus¹, gratis applicare.

Illam obligatio fundatur *in munere pastoralis* et urget pro parochis *ex jure divino hypothetico*, sc. posito facto Ecclesiae curam pastorem in certum populum ipsis committentis. Quod jus divinum a lege ecclesiastica fuit determinatum².

Cf. Epist. circ. Ill. Malou, 24 dec. 1858 (*Coll. epist. past.*, t. IX, p. 269); Decr. Congr. prosyn. an. 1859, n. 1-7 (*Coll. epist. past.*, t. X, p. 48 ss.); *Statuta dioec. Brugen.*, p. 83; Conc. Mechlinien. IV, can. 147 ss.

845. — II. Explicatur per partes. A. Subjectum obligationis. 1° Hac, praeter parochos³ *tenentur*: a) vicarii actuales seu vicarii-curati (can.

1. Cf. CAPPELLO, o. c., n° 637.

2. Cf. Conc. Trid. Sess. XXIII, c. 1, de ref.; Litter. encycl. Leonis XIII, iv idib. junii 1882, de missae sacrificio pro populo ab Episcopis celebrando, ap. *Nouv. rev. théol.*, 1882, t. XIV, p. 235; ASS., t. I, p. 390; *Collat. Brugen.*, l. c., p. 450 s.; *Rev. eccl. de Liège*, l. c., p. 148; CAPPELLO, o. c., n. 639.

3. Cf. *causa Wratislaven.*, 13 jul. 1918, AAS., 1919, t. XI p. 46 ss., de obli-

471, § 4), qui nempe curae exercitium actuale habent, remanente penes alium cura habituali ¹, b) vicarii oeconomi (can. 473, § 1), qui vacante parochia, ad curam in ea exercendam deputantur ²; c) *vicarius* parrocho absenti *substitutus*, ex conducto cum parrocho (can. 474; 466, § 5); d) curati ad nutum amovibiles, ut nostri succursalistae; e) regulares, qui parochi vel vicarii-actualis titulo curam exercent; f) parochi begguinagiorum, si non tantum sint rectores Begguinarum, sed simul eis commissa sit cura personarum saecularium intra begguinagii fines habitantium, ita ut earum veri sint parochi ³, verbo, *omnes qui actu verum officium parochiale exercent* ⁴.

2° Ast quoad hanc obligationem parochis *non annumerantur* vicarii-cooperatores ⁵, vicarii-adjutores (can. 475, § 2), directores sanctimonialium, eleemosynarii carcerum et militum ⁶, rectores Seminariorum, directores collegiorum, capellani asylo-um pro pauperibus, nec regulariter rectores hospitalium, nec missionarii, saltem *ex iustitia* in regionibus ubi quasi-paroeciae canonice erectae non sunt ⁷, nec alii qui nec parochi, nec quasi-parochi sunt nec iis aequiparantur ⁸.

3° *Notandum* superest parochum qui *plures* forte paroecias aequae principaliter unitas regat aut, praeter propriam paroeciam, aliam vel alias ad tempus vel in perpetuum in administrationem habeat, *unam* tantum debere Missam pro populis sibi commissis diebus praescriptis applicare ⁹ (can. 466, § 2).

gatione celebrandi pro grege pro certis generibus sacerdotum curam animarum habentibus; *causa Consentina*, 12 jun. 1917-11 feb. 1918, AAS., 1918, t. X, p. 285 ss., (una ecclesia, tres parochi cum populo et territorio distincto; tenentur singuli et non per turnum, omni consuetudine contraria improbata).

1. Cf. *causa Aquilana*, 24 mart. 1906, ap. *Il monit. eccles.*, 1906-1907, t. XVIII, p. 100 ss.; *Collat. Brugen.*, l. c., p. 452.

2. Cf. Decret. S. C. C., 8 jul. 1843, 4 jul. 1886, 23 aug. 1888; *Rev. eccl. de Metz*, 1905, t. XVI, p. 671; *causa Mandelen.*, 17 mart. 1917, AAS., 1917, t. IX, p. 343 ss.

3. Cf. *Collat. Brugen.*, l. c.

4. Cf. BENED. XIV, Const. *Cum semper oblatas*, 19 aug. 1744, in *Bull.*, ed. Mechl., t. II, p. 304 ss.

5. *Causa Wratislaviensis*, cit.

6. Cf. *causa Nullius Clunien.*, 22 maii 1909, ap. AAS., 1909, t. I, p. 546 ss. Cf. *Pastor Bonus*, 1911-1912, t. XXIV, p. 330 ss. Cf. CAPPELLO, o. c., n. 642. Quoad cappellanos militum, peculiaris S. Sedis praescripta sunt inspicienda, cf. can. 451, § 3; vide supra n. 808.

7. Cf. Resp. S. C. de Prop. Fide, 18 jul. 1908, ap. *Arch. fur kath. Kr.*, 1909, t. LXXXIX, p. 107 ss.; *causa Wratislaviensis*, cit. Cf. COCCHI, o. c., n. 346.

8. Cf. *Analecta jur. pontif.*, 5 ser., t. III, col. 585; VERHOEVEN, *Dissertatio canonica*, etc., § VI; ejusd. auct., *De praxi*, etc., p. 78; *Nouv. rev. théol.*, t. XXVIII, p. 493 ss.; *Collat. Brugen.*, l. c.; CAPPELLO, o. c., n. 641 s.

9. Olim qui duas paroecias *non unitas unione extinctiva et plenaria* administrabat, ad duas missas tenebatur, nempe debebat in una per se, in altera vero per alium offerre pro populo. Cf. DE BRABANDERE-VAN COILLIE, o. c., ed. 8, n° 445. — Si parochus, qui simul est canonicus, tenetur eodem die offerre pro populo et

846. — B. *Natura obligationis*. 1° *Est obligatio personalis et realis*.

a) Quod olim maximi nominis theologi et canonistae, innixi doctrinae S. Congregationis Concilii et ipsius Synodi Tridentinae asserebant¹, nunc diserte affirmatur in codice, nempe onus celebrandi pro grege esse *personale* et *reale*. Statuit enim can. 339, § 4 et quidem praescriptione applicanda omnibus qui onere celebrandi pro grege adstringuntur : « Episcopus Missam pro populo diebus supra indicatis *per se ipse* applicare debet ; si ab ejus celebratione legitime impediatur, stans diebus applicet *per alium* ; si neque id praestare potest, quamprimum vel *per se* vel *per alium* applicet alia die », et prosequitur idem canon, § 6 : « Episcopus, qui obligationi de qua in superioribus paragraphis, non satisfecerit, quam citius pro populo tot applicet Missas, quot omisit ».

Quae praescriptio compendiose refert doctrinam hac de re constantem et firmam S. Congregationis Concilii quae nunquam rationem habuit contrariae consuetudinis, etiam immemorabilis².

Personalis obligationis *ratio* esse videtur, quod, licet sacrificium prosit *ex opere operato*, « fructus tamen sacrificii, ut aiebat Ponens in Mechliniensi, 25 sept. 1847, uberius *ex opere operantis* esse possit, et jure putandus est innixius et efficacius ad Deum ille esse oraturus, cujus oves sunt propriae, quam qui mercenarius est. Deinde... in celebratione missae pro populo parochus ministerium mediatoris exercet, et hoc alteri mandari non potest, quippe eligitur persona »³.

Ratio cur praeterea obligatio sit *realis* est quod hi quibus cura animarum demandata est, non teneantur modo sacrificium Missae celebrare, sed illius etiam fructum medium *pro populo sibi commisso applicare*, et quidem ex justitia, ita ut excusati ab onere personaliter implendo, semper teneantur obligatione reali. Quod sufficienter insinuat verbis Tridentini *pro iis sacrificium offerre*, et declaravit quoque Benedictus XIV in praefata bulla *Cum semper oblatas*⁴.

b) *Causae excusationis a munere personaliter implendo*⁵. Decretis autem insistentes S. Congregationis Concilii, quae hodie etiam omnino sunt attendenda, et innixi verbis can. 339, § 4, dicimus non posse pa-

celebrare missam conventualem, non satisfacit per applicationem unius missae, sed tenetur omnino duas applicare, ad normam can. 419, § 2. Cf. supra, n. 772.

1. Cf. S. ALPHONSUM, *Theol. moral.*, l. VI, n. 326 ; BENED. XIV, in Const. cit. *Cum semper oblatas*, 19 aug. 1744. Cf. *causa Claremonten.*, 9 apr. 1881, ap. *Nouv. rev. théol.*, t. XIV, p. 20 s.; *Collat. Brugen.*, t. VII, p. 526 ss.; DE BRABANDERE-VAN COILLIE, *o. c.*, ed. 8, n° 446.

2. Cf. DE BRABANDERE-VAN COILLIE, *o. et l. c.*

3. Cf. *Nouv. rev. théol.*, t. XXVIII, p. 569.

4. § 2 ; cf. *causa Petrocoricen.*, 14 dec. 1872, ASS., t. VII, p. 191.

5. Cf. BERARDI, *o. c.*, p. 33 ss.; SANTI-LEFTNER, *o. c.*, p. 275 ; CAPPELLO, *o. c.*, n. 650.

rochum per alium sacerdotem applicationis munus implere, nisi *legitime impediatur* « *accedente justa et legitima causa* », seu « *excepto casu verae necessitatis et concurrente causa canonica* »¹. Jam vero tres *potissimum sunt causae, quae legitimum constituunt impedimentum* :

a) Si parochus sit simul *canonicus, et missam conventualem* celebret, quae applicari debet benefactoribus ; tunc missa parochialis celebrari potest vel, meliori jure, die ipso per alium, vel per se die sequenti (can. 419, § 1). Idem dicendum non esse, citra dispensationem, si occurrat *funus, vel missa pro sponsis*, colligitur ex declaratione S. C. C. in *Fesulana*². Similiter ratio sufficiens non est quod occurrat *missa celebranda pro pio aliquo benefactore*³ ; vel pro peculiaris legati implemento⁴ ; neque etiam quod populus assistat missae (v. g. cantatae), et putet hanc sibi applicari⁵ ; non obstante consuetudine contraria⁶. Nec excusat etiam defectus redditus congrui (can. 339, § 1)⁷.

Haec autem applicanda sunt *festis etiam suppressis* : nonnulli auctores excipiunt casum funeris in tali festo occurrentis ; sed immerito, ut nobis videtur, quum in decretis nulla distinctio inter festa reperitur⁸.

b) Si parochus ob *infirmiorem* celebrare nequeat. Idem dicito si parochus alia de causa impeditus sit a celebrando, puta causa contractae irregularitatis.

His duabus de causis impeditus parochus, juxta can. 339, § 4, Missam pro populo *statis diebus* applicet *per alium* ; si neque id praestare possit, quamprimum vel *per se ipse* vel *per alium* applicet alia die⁹.

c) Si parochus *legitime sit absens*¹⁰, tunc « potest Missam pro populo applicare vel ipse per se in loco in quo degit, vel per sacerdotem qui ejus vices gerat in paroecia » (can. 466, § 5). Censet Feije¹¹, illegitime absentem, si ipse celebret, suo officio satisfacere quoad hanc partem,

1. Ita S. C. C., 22 jul. 1848, 25 sept. 1847.

2. Cf. *Nouv. rev. théol.*, t. XIX, p. 501, nota (10).

3. Cf. cit. resp. S. C. C., 25 sept. 1847, ad IV.

4. S. C. C., 9 apr. 1892, ad 1, ap. *Nouv. rev. théol.*, t. XXIV, p. 243.

5. S. C. R., 20 dec. 1864 et S. C. C., 9 apr. 1881.

6. Cf. Decreta citata. Cf. etiam GASPARRI, *o. c.*, t. I, p. 375 s. ; CAPPELLO, *o. c.*, n. 650, de influxu consuetudinis quoad obligationem personalem.

7. *Causa Mandelen.*, 17 mart. 1917, ad 2, AAS., 1917, t. IX, p. 353 ss.

8. Cf. n° 847.

9. Praescripta canonis 339, § 4 concordat cum praxi S. Congregationis Concilii. In *causa Petrocoricen.*, 14 dec. 1872, pronuntiavit : « Parochum utcumque legitime impeditum ne missam celebret, teneri eam die festo per alium celebrari et applicari facere pro populo in ecclesia parochiali : quod si ita factum non fuerit, quamprimum poterit, missam pro populo applicare debere. » Cf. *Rev. ecclés. de Liège*, l. c., p. 153.

10. Cf. *Collat. Brugen.*, t. VII, p. 526 s.

11. *Tract. autogr. De beneficiis et offic. eccles.*, n° 199, p. 139 s. Cf. infra, n° 848.

quamvis desit suo officio eo quod non celebret in ecclesia parochiali¹.

Notandum est, legem Ecclesiae generalem non obligare parochum *ad missam stata hora, cum cantu*, vel *peculiari aliqua solemnitate celebrandam*. Idecirco si disciplina localis habeat ut applicetur missa *solemnis* (quod certo Episcopus in sua dioecesi praescribere potest)², hancque parochus, licet privatim celebret, cantare non possit, v. g. ob debilem valetudinem, aut alias functiones quas in alium convenienter transferre non potest, ut in numerosis parochiis facile contingit, poterit eam alteri sacerdoti celebrandam committere.

Quinimo cum celebratio missae sollemnis, decretis dioecesanis vel usu locali introducta, omnino pendeat ab Episcoporum voluntate; ut parochus eximatur ab obligatione per seipsum celebrandi summum sacrum, *sufficiunt causae expresse, tacito vel etiam rationabiliter praesumpto Episcopi consensu probatae*.

Hujusmodi causas esse censemus, praesentiam presbyteri alieni, qui ad breve tempus in parochia moratur; honorem deferendum neo-sacerdoti, ut primitias offerat in ecclesia parochiali³.

His vero in casibus tenetur parochus suam *propriam missam*, etsi privatam, applicare populo; quia quamvis solutus *a lege episcopali* de celebrando summo sacro, obstrictus tamen manet *lege Ecclesiae generali* de applicanda missa pro populo *per semetipsum*. Fuse hanc parochorum obligationem in casu demonstrat Verhoeven⁴. Confirmatur decreto S. C. R. diei 20 dec. 1864: Propositum fuerat dubium: « In dioecesebus Sabaudiae opportunum visum est ut illa missa diebus dominicis et festivis applicetur pro populo, cui populus ipse adstare consuevit et idcirco haec applicatio fit a vicario quando is alternative missam parochialem celebret. Hinc quaeritur: 1° *An ejusmodi usus servari et retineri possit?* 2° *Utrum applicatio fieri semper debeat a parocho, etiam privatim celebrante?* » — Et S. C. rescripsit: « ad 1. *Negative*; ad 2. *Affirmative, juxta alia decreta*. Atque ita rescripsit ac servari mandavit »⁵.

In eundem sensum pronuntiavit S. C. Concilii. Antistes C. exposuerat: « In ecclesiis parochialibus suae dioecesis, diebus festis, a parocho vel vice-parocho vel etiam ab alio sacerdote, Missam parochialem nuncupatam solemniter cum cantu celebrari et inter missarum sollemnia fieri quoque SS. Evangelii explanationem. Fideles porro firmiter putantes

1. Causa *totaliter* eximens ab applicatione Missae pro grege certis quibusdam diebus faciendae non datur, praeter dispensationem pontificiam. Cf. infra, n. 847, in fine.

2. Cf. BENED. XIV, *De Synod.* Cf. *Statuta dioecesis.*, p. 54 s.

3. Cf. *Collat. Brugen.*, t. I, p. 179.

4. *De praxi a parochis observanda*, p. 68 ss.

5. Cf. GARDELINI, n° 5341; in nova coll., n° 3128.

illam semper pro ipsis applicari ad eam audiendam libenter confluunt ». Quaerit proin Orator : 1° *Utrum praedicta urgens consuetudo sit habenda tamquam causa canonica sufficiens, ut parochus alii committat missam pro populo loco ipsius celebrandam.* 2° *Posito quod non sit causa sufficiens, ut pro gratia nihilominus concedatur facultas.* — S. C. C. sub die 9 aprilis 1881 respondit : ad I. *Negative* ; ad II. *Non expedire* ¹.

847. — 2° Est obligatio affixa diebus determinatis. Haec obligatio differt quoad quasi-parochos et quoad parochos.

a) *Quasi-parochi* adiguntur applicare Missam pro populo, diebus festis in codice recensitis can. 1247, § 1 ², omisso tantum festo Circumcisionis (can. 466, § 1 ; 306).

b) Quoad *parochos* debent celebrare pro grege « omnibus dominicis aliisque festis diebus de praecepto etiam suppressis » (can. 339, § 1).

Quibus verbis nihil immutatum est a disciplina hucusque vigenti de festis suppressis ³, prout haec statuitur in Encyclica Pii IX *Amantissimi*, 3 maii 1858 ⁴ : « Quamobrem hisce Litteris declaramus, parochos aliosque omnes animarum curam actu gerentes sacrosanctum missae sacrificium pro populo sibi commissio celebrare et applicare debere, tum *omnibus dominicis aliisque diebus qui ex praecepto adhuc servantur, tum illis etiam qui ex hujus Apostolicae Sedis indulgentia ex dierum de praecepto festorum numero sublatis ac translatis sunt, quemadmodum ipsi animarum curatores debebant, dum memorata Urbani VIII Constitutio* ⁵ in pleno suo robore vigeat, antequam festivi de praecepto dies imminuerentur et transferrentur ».

Ad omnem tollendam ambiguitatem, S. C. Concilii, decreto 28 dec. 1919 ⁶ indicem festorum suppressorum publici juris denuo fecit. Sunt autem hae dies : Feriae II et III post dominicam Resurrectionis D. N.

1. Cf. *Nouv. rev. théol.*, t. XIV, p. 20 ss.; *Collat Brugen.*, l. c.; *causa Pharen.*, 8 feb. 1913, ap. *II monit. eccles.*, 1913-1914, t. XXV, p. 248 ss. Cf. Conc. Mechlinien. IV, can. 149.

2. Can. 1247, § 1 : « Dies festi sub praecepto in universa Ecclesia sunt tantum : Omnes et singuli dies dominici, festa Nativitatis, Circumcisionis, Epiphaniae, Ascensionis et Sanctissimi Corporis Christi ; Immaculae Conceptionis et Assumptionis Almae Genetricis Dei Mariae, sancti Joseph ejus Sponsi (19 martii), Beatorum Petri et Pauli Apostolorum, Omnium denique Sanctorum.

3. Cf. resp. Com. ad interpr. cod. can., 17 febr. 1918, ad II, AAS., 1918, t. X, p. 170 ; *Coll. Brugen.*, t. XX, p. 133.

4. Cf. *Rev. théol.*, III sér., 1858, p. 347 ss. Cf. etiam Leonis XIII C. *Suprema*, 10 jun. 1882.

5. C. *Universa*, 13 sept. 1642, cf. SANTI-LEITNER, o. c., t. III, p. 277 ; BLAT, o. c., p. 433. — Catalogo Urbani VIII addendum erat festum *Immaculae Conceptionis*, quod Clemens XI C. *Commissi nobis*, 6 dec. 1708, de praecepto servandum declaravit.

6. AAS., 1920, t. XII, p. 42 s.

J. C., et Pentecostes ; Dies Inventionis S. Crucis ; Purificationis, Annunciationis et Nativitatis B. M. V. ; Dedicationis S. Michaëlis Archangeli ; Nativitatis S. Joannis Baptistae ; SS. Apostolorum : Andreae, Jacobi, Joannis, Thomae, Philippi et Jacobi, Bartholomaei, Matthaei, Simonis et Judae, Mathiae ; S. Stephani Protomartyris ; SS. Innocentium ; S. Laurentii Martyris ; S. Silvestri Papae ; S. Annae, matris B. M. V. ; Dies S. Patroni regni¹ ; Dies S. Patroni loci².

Adverte tamen per hoc decretum abrogata non esse festa *particularia* in aliqua dioecesi ac regione olim de praecepto, nunc suppressa ; hinc parochi hujus dioecesis vel regionis teneri, in illis diebus sicut antea, Missam pro populo applicare³.

Notandum : 1° « Si festum ita transferatur ut in die *ad quem* non solum fiat officium cum Missa festi translati, sed servantur quoque obligationes audiendi Missam et abstinendi a servilibus, Missa pro populo applicanda est in die *ad quem* ; secus in die *a quo* » (can. 339, § 3)⁴.

2° In festo Nativitatis Domini, et si quod festum, quo missa pro grege celebranda est, *incidat* in *dominica*, obligationi suae satisfaciunt parochi semel applicando pro populo (can. 339, § 2)⁵. Idem valet si duo festa in eundem diem incidunt. Si festum Annunciationis B. M. V. vel festum patroni incidat in feriam VI majoris hebdomadae, cessat probabilius obligatio celebrandi pro grege, quia hac die prohibetur cujuslibet Missae celebratio, praeter Missam *Praesantificationum*, quae vera missa non est⁶.

1. In Belgio festum S. Joseph, sed cum obligatio celebrandi pro grege hoc die festo jam occurrat, una tantum missa pro populo est applicanda.

2. Cf. de obligatione celebrandi pro grege in festo unius principalioris Patroni regni et in festo patroni cujusque civitatis, oppidi vel pagi, *Collat. Brugen.*, t. I, p. 151 ; *Coll. Namurcen.*, 1921-1922, t. XVI, p. 69 ; *Collat. Tornacen.*, 1920, t. XVII, p. 13 ss. — Si constaret paroeciam peculiari Patrono carere, ibidem de jure communi festivandus esset Patronus dioecesis et ideo in hujusce festo pro grege celebrandum, *Collat. Brugen.*, l. c., p. 154 ; S. C. R., 2 dec. 1891 (N. 3784).

3. S. C. C., 16 martii 1920, ap. *Il monit. eccles.*, 1920, t. XXXII, p. 205. — Cf. CAPPELLO, *o. c.*, n. 644 s. ; GRUBER, *Applicatio pro grege am Tage der Investitur*, in *Theol.-prak. Quart. Schrift*, 1904, t. LVIII, p. 129.

4. Cf. *Constit. cit. Amantissimi* ; S. R. C. Decret. gener., 12 febr. 1690 ; decret., 6 martii 1896, ad I, 2°, ap. ASS., t. XXVIII, p. 563 et *Collat. Brugen.*, t. II, p. 234 ; resp. S. C. Conc., 16 dec. 1914, ad 2, AAS., t. VII, p. 27 s. Cf. etiam CAPPELLO, *o. c.*, n. 647.

5. Cf. Decr. S. C. C., 24 apr. 1875, 28 apr. 1888, ap. ASS., t. VII, p. 605 ; t. XXI, p. 152.

6. CAPPELLO, *o. c.*, n. 647 ; *Rev. ecclès. de Liège*, l. c., p. 151. — Missa pro grege debet esse *de die*, non cum cantu de requie, nec missa quae cani permittitur de festo Commemorationis SSmi Corporis Christi dominica infra octavam ejusdem. Cf. S. C. R., 8 jul. 1910, ap. AAS., 1910, t. II, p. 553 et ap. *Coll. Brugen.*, 1910, t. XV, p. 596 ; Decret., 27 maii 1911, ad 8, ap. AAS., t. III, p. 281 ; Decret.,

In Dioec. Brugensi, dies quibus celebrandum est pro grege in Calendario liturgico notantur signo X.

c) *Illa parochorum obligatio non ita diebus illis affixa est, ut die transacta cesset.* Dies enim illi minime determinati fuerunt *ad finiendam obligationem*, sed *ad eam urgendam*. Et revera onus offerendi missas pro grege est ex praecepto divino; consequenter cum Ecclesia determinat tempus illud adimplendi, non censetur ab ipso dispensare; quod confirmatur ex eo quod permittat ut quandoque differatur, nunquam vero ut praetermittatur ista obligatio. Quapropter parochus, qui ex ignorantia, errore, negligentia, aliave id genus causa omiserit applicare sacrificia pro populo, debet omissiones quamprimum supplere, nisi obtinuerit condonationem a S. Sede¹.

d) *Quaeritur num illa obligatio praedictis affixa diebus nunquam possit in aliam diem differri.*

Ante publicatum codicem, haec quaestio multum disputabatur². Ex decisionibus S. C. Concilii merito concludebatur missam pro sponsis vel funus occurrens vel aliam causam id genus non esse legitimum impedimentum nec causam canonicam ut applicatio pro grege citra indultum in alium diem differeretur: quae conclusio *certa* videbatur si agebatur *de diebus dominicis aut festivis de praecepto*; *probabilior*, si *de diebus festivis abrogatis*. Censemus hanc quaestionem etiam hodierno jure eodem sensu esse solvendam. At momentum hujus controversiae multo imminutum est ex canone 466, § 3 ubi statuitur: « Ordinarius loci *justa de causa* permittere potest ut parochus Missam pro populo alia die applicet ab ea qua jure adstringitur. »

Attendendo ad documenta Romana, dicendum videtur *justam causam* propter quam permittere possit Episcopus ut differatur applicatio pro grege in aliam diem, servatis tamen rubricis, esse: quoties occurrat applicatio vel pro funere alicujus defuncti vel pro sponsis, quae anticipari vel transferri nequeat, nec alius adsit sacerdos cui commode committi possit applicatio missae pro populo³. Ita olim jam Benedictus XIV in cit. const. *Cum semper oblatas*, § 8 concessit *Episcopis* facultatem dis-

22 mart. 1912, ap. AAS., 1912, t. IV, p. 274 et *Coll. Brugen.*, 1912, t. XVII, p. 344; Decret. gener., 28 oct. 1913, tit. I, n. 2, ap. AAS., t. V, p. 459. — Cf. in *nova Gardeliniana*, decret. in *Quebecen.*, 3 jul. 1869, n° 3096.

1. Cf. can. 339, § 6.

2. Cf. DE BRABANDERE-VAN COILLIE, *o. c.*, ed. 8, p. 495 ss.

3. Cf. indultum concessum a S. C. Conc., 23 jan. 1858, Episcopo Nanciensi et Tullensi, cf. *Statuts synodaux du diocèse de Nancy et de Toul*, 1902, p. 8 note 21; *Collect. epist. pastor. Brugen.*, t. X, p. 49 s. Indult. concessum, 7 sept. 1903, Episcopo Mettensi, *Rev. eccles. de Metz*, 1903, p. 515. Cf. alia indulta citata ap. DE BRABANDERE-VAN COILLIE, *o. c.*, ed. 8, p. 497.

pensandi cum parochis, qui adeo tenues habent redditus ut fere ex eleemosynis missarum vivere cogantur; eisque permittendi, ut accepta diebus festis eleemosyna, transferre ad aliam diem possint missam pro populo applicandam¹. Nullum dubium est proinde quin tenuitas reddituum sit causa justa differendi de licentia Episcopi celebrationem pro grege in aliam diem.

Haec licentia Episcopi tunc tantum *praesumi* potest cum tempus non suppetat ad ipsum recurrendi².

Simili indulgentia usus est Pius IX in Encyclica *Amantissimi*. Permittit nempe ut parochi pauperiores petant *dispensationem pontificiam* ab onere celebrandi pro grege *diebus omnino abrogatis*, sed quoad istud onus in Encyclica renovatis³.

In dioecesi Brug. requiritur ut parochus, ante recursum, causas sui recursus Episcopo exponat. Cf. Decr. Congr. prosyn., anni 1859, n. 10 (*Coll. Epist. past.*, t. V, p. 51).

Vi facultatis Episcopo Brugensi concessae et ad 20 iulii 1925 prorogatae, licet parochis hujusce dioeceseos, in festis *abrogatis*, accipere stipendium ad intentionem dantis; ea tamen lege ut praefatum stipendium, aut pars stipendii celebranti obveniens, impendatur operi scholarum catholicarum aliisque operibus bonis, tempore belli destructis aut spoliatis, restaurandis aut sustentandis. Apud nos, *ex ipso tenore indulti, integrum* stipendium sive missae lectae sive missae cantatae praefatis operibus a parochis solvendum est⁴, sibi retentis tamen juribus casualibus aut parochialibus, si quae sint, retentis etiam retributionibus forsitan obvenientibus pro labore extrinseco et iis quibus augeatur eleemosyna intuitu personae⁵.

1. Cf. *Rev. théol. française*, 1904, t. IX, p. 21, nota (1); COCCHI, *o. c.*, n. 346, p. 401. CAPPELLO, *o. c.*, n. 652 intelligit causam justam non tantum de occurrente Missa exaequali vel pro sponsis, sed etiam de Missa fundata, in die tertia, septima et trigesima, in die anniversaria obitus vel depositionis, imo de Missa manuali pro urgenti causa. Quae opinio nimis aliena est a praxi Romana hucusque servata ut admitti possit.

2. Cf. Conc. Mechlinien. IV, can. 150.

3. Cf. de dispensationibus et sanationibus a S. Sede concessis, CAPPELLO, *o. c.*, n. 657 ss.; *Rev. ecclès. de Liège*, l. c., p. 154 ss. Cf. etiam *causa cit. Mandelen.*, 17 mart. 1917.

4. Cf. hac de re *Collat. Brugen.*, 1912, t. XVII, p. 208 ss., ubi, occasione casus propositi de stipendio Missae cantatae binationis, afferuntur recentissima hac de re documenta Romana et juris particularis. Vide praeterea *causam Paderbornen.*, 10 nov. 1917; AAS., 1918, t. X, p. 368 s.; *causam Viglevanen.*, 8 martii 1920, *ibid.*, t. XII, p. 536 ss., ubi praeterea statuitur Episcopum, vi indulti apostolici, posse adigere presbyteros ut missam binatam vel pro populo dispensatam applicent in favorem piaae causae. Cf. etiam *Rev. du clergé fr.*, 1909, t. LVII, p. 211 ss.; 1911, t. LXV, p. 616 s.; *La Vie diocésaine*, 1907, t. I, *Documenta*, p. 44 ss.; *Rev. ecclès. de Liège*, l. c., p. 155 ss.

5. Attendendum est resp. S. C. C., 16 dec. 1914, ap. AAS., 1915, t. VII, p. 26 s.: « III. Utrum, attento quod in Papiensi dioecesi, diebus festis suppressis, missa pro populo celebranda, ex apostolico indulto, ad mentem Episcopi applicetur, tolerari possit quod parochi, non *ipsa die* qua tenerentur, neque *per se*, sed per alium sacerdotem, missam ut praefertur applicandam celebrent? — R. Affirmative. » Inde concludi potest quod, cessante obligatione celebrandi pro grege diebus festis suppressis, onus celebrandi in casu ad mentem Episcopi non amplius sit dicendum personale, nec affixum diei. Cf. *Rev. ecclès. de Liège*, l. c., p. 156 s.

848. — 3° Est obligatio localis.

a) Parochus *praesens* et non impeditus¹, tenetur applicare missam in ecclesia parochiali, nisi rerum adjuncta missam alibi celebrandam exigant aut suadeant (can. 466, § 5). Ita admittunt auctores parochum posse celebrare in ecclesia filiali vel sacello publico, intra limites parochiae sito, casu quo, propter speciale aliquod festum, ibidem concursus populi fiat, aut casu quo hoc expediat pro commoditate populi².

b) Parochus autem legitime *absens* potest, ut diximus, Missam pro populo applicare vel ipse per se in loco in quo degit, vel per sacerdotem qui ejus vices gerat in paroecia (can. 466, § 5)³.

849. — C. Obligatio moralis. Quoad *gravitatem moralem* obligationis sufficiat hic notare: *obligationem realem*, innixam *motivo justitiae* semper gravem esse; ad *ulteriores determinationes*, nempe ut celebret per se, die statuto et in ecclesia parochiali, teneri parochum *ex virtute obedientiae*, *obligatione gravi ex genere suo*⁴.

SCHOLION. — DE BINATIONE.

Auctores. Sub respectu historico: SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 688 s.; FRANZ, *Die Messe im deutschen Mittelalter*, p. 72 ss., Freiburg-i.-Br., 1902; *Diction. de théol. cath.*, v° *Binage*; *Ephemerides liturgicae*, 1909, t. XXIII, p. 2 ss. Sub respectu disciplinari: BENED., XIV, *De Syn.*, l. VI, c. 8, n° 2 ss.; ejusd. auct. *De Sacrif. Missae*, lib. 3, c. 4 s.; GASPARRI, *o. c.*, t. I, p. 266; SANTI-LEITNER, *o. c.*, t. III, p. 432 ss.; MANY, *o. c.*, p. 55 ss.; *Collat. Brugen.*, 1898, t. III, p. 43 ss., 111 ss., 172 ss., 280 ss., 338 ss., 457 ss.; D'ANGELO, *Della binazione. Appunti morale-canonico-liturgici*, 2 ed. Roma, 1915; BLAT, *o. c.*, lib. III, p. 108 ss.; CAPPELLO, *o. c.*, n. 730 ss.; VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, t. II, n. 78; *Rev. eccl. de Liège*, 1922-1923, t. XIV, p. 261 ss.

Paulo ante insinuavimus parochum quandoque teneri ad celebrandum *bis de die*. Propterea hic opportune indagatur quandonam, et sub quibus conditionibus liceat parochi, aliive sacerdoti, binas eodem die celebrare missas, seu *binare*, uti dicitur.

850. — I. Prohibitio celebrandi bis de die.

Non est profecto *de jure divino* prohibitum sacerdoti pluries de die

1. De legitimo impedimento dictum est supra, n° 846.

2. Cf. LEHMKUHL, *Theol. moralis*, t. II, n° 196; BERARDI, *o. c.*, p. 35; *Nouv. rev. théol.*, t. XIX, p. 502; coll. decr. S. C. C., 24 jul. 1886, ap. *Nouv. rev. théol.*, t. XVIII, p. 603 ss.; coll. etiam, t. XXXI, p. 405 s.; CAPPELLO, *o. c.*, n. 651.

3. Cf. S. C. Conc., 14 dec. 1872, ap. *Nouv. rev. théol.*, t. V, p. 236 ss., 565 ss.; coll. decr. S. C. C., 3 martii 1887, *ibid.*, t. XIX, p. 254 ss.; *Collat. Brugen.*, t. VII, p. 528 s. Haec quae diximus valent pro ecclesia Occidentali; quoad ritum Orientalem, cf. GASPARRI, *o. c.*, n° 530; MANY, *De Missa*, p. 173, Parisiis, 1903; CAPPELLO, *o. c.*, n. 648.

4. Cf. *Collat. Brugen.*, t. VII, p. 529 s.; CAPPELLO, *o. c.*, n. 656.

litare : de hujusmodi prohibitione silet Scriptura nec traditio aliquid testatur ; imo liquido constat ex historiae ecclesiasticae monumentis a primis Ecclesiae temporibus usum obtinuisse, ut sacerdotes pluries uno eodemque die divina mysteria celebrarent ¹. At sub Alexandro II (1061-1073) restricta est celebratio ad unam missam in die una ². Alexandrum secutus est Innocentius III (anno 1212). Interrogatus enim laudatus Pontifex a Wigorniensis Episcopo « *Utrum presbyter duas missas in eadem die valeat celebrare ?* » respondit : « *Excepto die Nativitatis Dominicae, nisi causa necessitatis suadeat, sufficit sacerdoti semel in die unam missam solummodo celebrare* ³ ». Quo in capite verbum sufficit non simplex consilium, sed proprie dictum praeceptum inculcat, ut probant decretalis contextus, constans et unanimis doctorum interpretatio, decisiones SS. Congregationum, et generalis Ecclesiae praxis ⁴.

Igitur a saeculo XI haec fuit et est hodieum Ecclesiae disciplina, ut non liceat sacerdoti plures in die celebrare Missas (can. 806, § 1). Ratio prohibitionis videtur fuisse ut omnis occasio et suspicio avaritiae a sacerdotibus amoveatur ⁵.

851. — II. Exceptiones jure communi legi appositae. Triplex autem universali isti legi apponitur *de jure communi* exceptio : prior nempe quoad *diem Natalis Domini* et quoad *diem Commemorationis omnium fidelium defunctorum* ; posterior vero *in casu necessitatis ex licentia Ordinarii* ; tertia *ex indulto Apostolico* (can. 806, § 1).

A. *In festo Natalis Domini* cuilibet sacerdoti *licitum* est tres missas celebrare et pro singula missa recipere stipendium ⁶. In *die Commemorationis omnium fidelium defunctorum* ⁷ *facultas* est etiam cuilibet sacerdoti tres missas celebrare, at accepto tantum pro una e tribus stipendio, alia celebranda in suffragium omnium fidelium defunctorum, aliaque ad intentionem S. Pontificis ⁸. Nec intentiones praescriptae in

1. Cf. MANY, *o. c.*, p. 55 ss.

2. Can. 53, Dist. 1, de Consécrat.

3. C. 3, X, III, 41 ; c. 12, ejusd. tit.

4. Cf. *Collat. Brugen.*, t. III, p. 44 ss. ; MANY, *o. c.*, p. 58.

5. Cf. MANY, *o. c.*, p. 58 s. ; SANTI-LEITNER, *o. c.*, p. 432.

6. Cf. *Coll. Brugen.*, t. c., p. 46 ss. ; MANY, *o. c.*, p. 59 ss. ; Cf. S. C. Inq., 1 aug. 1907, ap. *Coll. Brugen.*, t. XII, p. 727 ; cf. *Nouv. rév. théol.*, 1912, t. XLIV, p. 353 ss.

7. Pro regno Hispaniae et Lusitaniae olim jam concessum erat, ut in die commemorationis omnium defunctorum ter celebrare possent sacerdotes. Quae facultas extensa fuit postea omnibus provinciis Americae Latinae. Cf. BENED. XIV, Const. *Quod expensis*, 21 aug. 1748, in *Bull.*, ed. Mechl., t. VI, p. 241 ; Conc. Plen. Americ. Latin. n° 348.

8. Cf. C. BENED. XV, *Incruentum altaris*, 10 aug. 1915 et Decret. S. C. Rit., U. et O., 11 aug. 1915, AAS., t. VII, p. 401 et 422 ss. — Facultas ter celebrandi in die *Nativitatis Domini* et in die *Commemorationis O. F. D.*, non competit sacer-

aliam diem differri possunt, recepto triplici stipendio in die commemorationis O. F. D., concessa tamen facultate non primam tantum exclusive, sed unam e tribus¹, quae magis placeat celebranti, cui maluerit applicandi et stipem inde percipiendi².

B. *In casu necessitatis ex licentia Ordinarii*³. 1° *Causa necessitatis*. Qualis porro hujusmodi debeat esse *necessitas*, antiquitus non parum inter doctores disputatum est. At vero, praesertim post Ben. XIV⁴, communis fuit canonistarum sententia expresse nunc novo jure confirmata necessitatem talem requiri, ut, absque binatione, *prudenti Ordinarii iudicio, propter penuriam sacerdotum die festo de praecepto notabilis fidelium pars Missae adstare non possit* (can. 806, § 2). Quod contingere potest triplici in casu: nempe quando parochus duarum parochiarum curam gerit et in alterutram ecclesiam nequeat totus populus convenire; quando parochus unicam quidem habens parochiam, partem tamen populi habet adeo ab ecclesia dissitam, ut parochus celebranti difficillime vel nullatenus adstare valeat; quando unicam habet parochiam et unicam ecclesiam, sed non potest universus populus in ea simul adesse⁵.

dotibus ritus orientalis. Cf. BENED. XIV, C. *In superiori*, 29 dec. 1755; S. C. de P. F., 22 mart. 1916, AAS., t. VIII, p. 104 s. — Haec prohibitio accipiendi stipem nisi pro una e pluribus missis in die Commemorationis O. F. D., jam vigeat in plerisque provinciis Hispaniarum et Lusitaniae, et in omnibus ditionibus Americae Latinae. Cf. DE BRABANDERE-VAN COILLIE, *o. c.*, ed. 8, n. 453; BLAT, *o. c.*, p. 150; *Collat. Brugen.*, t. XX, p. 191.

1. Semper licet pro una missa stipendium recipere, etiam si duae tantum missae celebrentur. Cf. S. C. Rit., 28 febr. 1917, AAS., t. IX, p. 186 s.

2. S. C. Conc., 15 act. 1915, *ibid.*, t. VII, p. 479 s. Eodem decreto tam severe urgebatur gratuitas duarum missarum ut nequidem titulo laboris extrinseci quidquam recipi posset. At censemus cum CAPPELLO, *o. c.*, n. 675 hanc prohibitionem non amplius vigere propter can. 824, § 2, ubi retributio propter laborem extrinsecum simpliciter admittitur; eo vel magis quod in annotatione fontium expresse aludatur ad decret., 15 oct. 1915. Ita uniformitati consultum est. Vide in sensum contrarium VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, p. 36, nota cum aliis ibidem citatis; BLAT, *o. et l. c.*

3. Cf. *causa Bononien. et aliarum*, 23 nov. 1907, cum voto consultoris Pii a Langonio, ubi examinantur jus antiquum et jus vigen simulque postulata hac de re, in *Le can. contemporain*, 1908, t. XXXI, p. 94 ss.

4. Const. *Declarasti*, 1746, in *Bull.*, ed. Mechl., t. IV, p. 32.

5. In his casibus, servatis servandis, habetur obligatio binandi. Cf. BENED. XIV, *de Syn.*, l. VI, c. 8, n° 2; et Instr. S. C. de P. F., 24 maii 1870, n° 10, in *Collectan. C. de P. F.*, n° 792, Romae, 1893. — Si aliae causae aequae graves et evidentes sunt, urget eadem necessitas, cf. *Coll. Brugen.*, t. III, p. 111; MANY, *o. c.*, p. 69 s.; *Rev. ecclès. de Metz*, 1908, t. XIX, p. 330 ss.; *Nouv. rev. théol.*, 1911, t. XLIII, p. 19 ss. Ita communiter Auctores docent posse sacerdotem missam iterare ut Viaticum administret moribundo, probabiliter etiam si sacerdos jejunos non sit, cf. CAPPELLO, *o. c.*, n. 734 et 516. — Minor necessitas sufficit ut obtineatur indultum Apostolicum. Cf. *causa Malacitana*, 10 maii 1897, ap. *Nouv. rev. théol.*, 1898, t. XXX, p. 73 ss.; *causa cit. Bonon.*, p. 96 ss.; *Le binage le Jeudi-Saint*, in *Nouv. rev. théol.*, 1921, t. XLVIII, p. 104.

Ut igitur adsit illa necessitas ob quam de jure possit binatio permitti, in singulis casibus *tria haec requiruntur*, nempe :

a) *Ut notabilis fidelium pars secus careret missa.*

Necessitas igitur sumitur ex parte *populi*, minime vero ex parte celebrantis. — « Pariter interdicta est Missae iteratio in eorum commodum, qui vellent praecepto audiendi missam satisfacere in suis *privatis capellis* »¹.

Si autem quaeratur *quantus debeat esse numerus fidelium* qui missa privarentur ut hujus iteratio valeat concedi, respondet S. C. de Prop. Fide, hujusmodi dubium resolvendum esse ex *prudenti Ordinarii arbitrio*².

b) *Ut deficiat alius sacerdos, qui alterum sacrificium offerre valeat*³.

Haec autem deficientia, si agatur de necessitate binandi quae est permanens vel quae praevидetur diutius perduratura, tunc tantum admittitur, quando *nullis mediis canonicis ei occurrere potest*; quae media sunt adjunctio vicarii coadjutoris⁴, vel parochiae dismembratio. Neque sufficit ut parochus ob inopiam suppeditandae alii sacerdoti pro missae sacrificio elemosynae sit impar⁵, vel existat consuetudo in contrarium, etsi vetustissima; nam quaevis consuetudo expositis principiis contraria est corruptela⁶.

c) *Ut die quo binatur currat pro populo praeceptum audiendi missam*; nam binatio tantum conceditur ut possit populus illi praecepto satisfacere. Requiritur igitur *specialis facultas* a S. Sede obtenta ut Episcopi permittere valeant binationem diebus festis abrogatis. Simile indultum interdum, haud facile tamen, conceditur⁷.

1. Instruct. cit. C. de P. F., n° 6; *causa Malacitana*, cit.; *Coll. Brugen.*, t. X, p. 695.

2. Instruct. cit., n° 13 s. Cf. *Coll. Brugen.*, l. c., p. 113; GASPARRI, o. c., t. I, p. 388; MANY, o. c., p. 66. « Attentis declarationibus S. C. Concilii, praesertim in *Lingonen.*, 12 jan. 1847 et in *Salamantina*, 22 febr. 1862 ad IV censemur requiri et sufficere 20 vel 30 circiter personas. » Ita CAPPELLO, o. c., n° 732. At adjuncta concrete sunt inspicienda.

3. Cf. BENED. XIV, in cit. const. *Declarasti*; Instruct. C. de P. F. cit., n° 9; *Nouv. rev. théol.*, t. XXV, p. 22 ss.; FEYER, *Dissertatio autogr. de binatione*, n° 9; MANY, o. c., p. 67; *causa Bonon.* cit., p. 102.

4. Cf. Trid. Sess. XXI, c. 4, de ref. — Episcopus imponere posset sacerdoti libero obligationem celebrandi missam paroecialem ut vitetur binatio (Can. 128). Cf. GUNS, *Quand doit-on empêcher un binage*, in *Nouv. rev. théol.*, 1922, t. XLIX, p. 101 ss.

5. Si parochus sit impar, tenetur populus aut fabrica ecclesiae; iis non potentibus, Ordinarius ex propria mensa.

6. Cf. BENED. XIV, const. cit.; resp. S. C. C., 10 maii 1897, ap. *Anal. eccl.*, 1897, p. 452, et *Nouv. rev. théol.*, t. XXX, p. 73; cf. *Coll. Brugen.*, l. c., p. 116, coll. p. 173; MANY, o. c., p. 67 s., de consuetudine; *Anal. jur. pontif.*, 1^a ser., col. 558; CAPPELLO, o. c., n. 734.

7. Cf. Resp. S. C. C. ad Ep. Namurcen., 11 sept. 1841, ap. *Nouv. rev. théol.*,

2° *Conditiones requisitae ut in casu necessitatis sacrum iterare liceat.*

Requiritur a) *licentia Ordinarii*, excepto tamen casu necessitatis subito exortae, quo ad ipsum recurri non potest ¹.

In dioecesi Brugensi, delegat Episcopus Decanos ad effectum « concedendi facultatem binandi diebus Dominicis et de praecepto festivis, in ecclesiis sui districtus, in *casu subitaneo et improvise*, qui moram non relinquat recurrendi ad Episcopum ». *Stat.*, p. 68 ss., coll. decr. Cong. prosyn. 22 maii 1890, n. IX.

Ordinarii autem licentia sufficit, sive agatur de iteranda missa in duabus ecclesiis, sive in una ; sive super diverso altari, sive super eodem ².

Facultas binandi ab Ordinario concessa non est *personalis*, sed *realis* in remedium pro necessitate, ita ut quicumque vices agat ejus cui facta est, ea, remanente necessitate, uti possit.

In dioecesi Brugensi, licentia binandi quotannis ante festum Omnium Sanctorum ab Episcopo petenda est ut renovetur. Cong. Prosyn. 7 junii 1859, Decretum II, n. 7 (*Coll. epist. past.*, t. X, p. 527).

b) Episcopus potest concedere licentiam *duas* missas celebrandi ; minime vero, secluso *speciali* indulto S. Sedis ³, quod difficillime conceditur, plures permittere potest (can. 806, § 2), *etiamsi gravissimae concurrant causae quae majorem numerum celebrare suadeant*. Quapropter falso a nonnullis docetur parochum, qui tribus vel quatuor parochiis praeest, *de jure communi* posse, aut etiam debere, *ter* vel *quater* celebrare, quatenus necesse sit ut diversi illi populi obligationi Missae satisfacere queant ⁴.

c) Requiritur ut *sacerdos Missam iterans sit jejunus* ⁵.

Nota. Extra casum necessitatis supra determinatum, *sub gravi* prohibitum est binas eodem die celebrare missas ; et sacerdos qui huic prohibitioni praesumpserit contravenire suspendi debet a Missae cele-

t. XI, p. 23 ; S. C. C., 24 martii 1888, ap. ASS., t. XXI, p. 159 ss. ; *Collat. Brugen.*, l. c., p. 114 ; *Rev. théol. fr.*, t. III, p. 103 ; VERMEERSCH-CREUSEN, o. et l. c.

1. Cf. BENED. XIV, const. cit. ; Instr. cit. C. de P. F., n° 11 ; *Coll. Brugen.*, l. c., p. 172 ss. ; t. V, p. 277 ; *causa Bononien.*, cit., l. c., p. 90 ss.

2. Quidquid in contrarium afferant *Anal. jur. pontif.*, l. c., col. 560. Cf. S. C. R., 8 martii 1879, ap. AAS., t. XXI, p. 508.

3. Cf. *Le can. contemp.*, 1896, p. 582 ss. ; MANY, o. c., p. 74 s., ubi recentiores causae citantur ; S. C. C. hujusmodi indultum *ter* litandi concessit ad quinquennium, decr. 20 dec. 1879, renovato 28 mart. 1896, ap. *Coll. Brug.*, t. III, 174 et decr. 9 sept. 1899, ap. *Anal. eccles.*, 1899, p. 452. Cf. CAPPELLO, o. c., n° 733 ; VERMEERSCH-CREUSEN, o. c., n. 78.

4. Cf. ASS., t. VI, p. 568, not. 1 ; LEHMKUHL, o. c., t. II, n° 212 ; BALLERINI-PALMIERI, *Opus theol. mor.*, t. IV, n° 302. Vide *Coll. Brugen.*, l. c., p. 173 s. ; Decr. Congr. Prosyn. dioec. Brug. a. 1860, n° 2, ap. *Coll. Epist. pastor.*, t. X, p. 182.

5. Cf. *Collat. Brug.*, l. c., p. 175 ; *causa cit. Bonon.*, cum voto consultoris, de servando jejunio eucharistico, l. c., p. 90 ss. Cf. omnino litterae S. O., 22 mart. 1923, super jejunio eucharistico ante missam, AAS., t. XV, p. 151 s.

bratione ad tempus ab Ordinario secundum diversa rerum adjuncta praefiniendum (can. 2321).

852. — III. De applicatione et stipendio iteratae missae.

A. Quoad *applicationem* certum est, parochum qui binat suo muneri satisfacere unicam missam applicando pro grege sibi commissio, sive regat unam sive plures paroecias¹.

B. Sed dum libera est alterius missae applicatio, an potest pro ea recipi *stipendium seu eleemosyna*?

1° *Praenotanda.* a) Nulli dubium est quin *R. Pontifex valeat concedere facultatem* recipiendi stipendium pro secunda missa in casu liberae applicationis. Hujusmodi enim perceptio de jure naturali aut divino positivo de se minime prohibita est; et praeterea constat pluribus exemplis SS. Pontifices nonnunquam talem facultatem concessisse².

In dioecesi Brugensi, vi specialis facultatis a S. Sede Episcopo concessae, parochis caeterisque sacerdotibus licet stipendium accipere, pro secunda missa, in casu legitimae binationis; ea tamen lege ut praefatum stipendium *integrum* ad scholas catholicas aliaque opera bona, tempore belli destructa aut spoliata, restauranda aut sustendenda applicetur. Cf. supra n. 847, in fine. Haec facultas renovata fuit usque ad 20 julii 1925³.

b) Certum est illum, qui pro necessitate populi, vel incolarum ab ecclesia remotorum commoditate, secundam celebrat missam, sive in ecclesia parochiali, sive in filiali, sive in sacello in parochia erecto, *aliquam remunerationem*, seu pensionem annuam, sive ex fundatione, sive ex contractu, recipere posse pro itinere, vel incommodo, onere, seu *labore extrinseco* secundae missae; eumque ratione istius remunerationis non obligari ad missam illam pro populo applicandam, quando de applicatione nihil stipulatum est⁴.

c) Certum etiam est sacerdotem qui ex statutis sodalitatis, cui nomen dedit, tenetur missam celebrare pro sodali defuncto, posse ad satisfaciendum huic oneri, secundam missam in die binationis applicare. Obli-

1. Cf. supra, n° 845.

2. Cf. *Nouv. rev. théol.*, t. IV, p. 101; t. XI, p. 239; t. XIII, p. 26; t. XIX, p. 609; *causa Bredana*, 7 aug. 1909, ap. AAS., 1909, t. I, p. 767 ss.; *Il monit eccles.*, 1909-1910, t. XXI, p. 442 ss.; cf. *Rev. eccl. de Metz*, 1905, t. XVI, p. 6 ss.; S.C.C., 27 febr. 1905, ap. *Collat. Brugen.*, t. X, p. 324; *causa Paderbornen.*, 10 nov. 1917, AAS., 1918, t. X, p. 368 s.

3. Cf. *Coll. Brugen.*, t. III, p. 462 ss., ubi alia indulta pro Belgio enumerantur; t. VI, p. 494; t. X, p. 634; t. XVII, p. 208 ss.

4. Cf. S.C.C., in *Monaster.*, 14 jan. 1845; in *Cameracen.*, 25 sept. 1858; in *Treviren.*, 27 martii 1861; *causa Bambergen.*, 17 jun. 1905, au. *Coll. Brugen.*, t. X, p. 632; *causa Annecien.*, 24 martii 1906; *causa Viglevanen.*, 8 maii 1920, AAS., 1920, t. XII, p. 536 s. Cf. *Collat. Brugen.*, t. XVII, p. 208 ss. Cf. etiam ASS., t. XVIII, p. 544 ss.; *Collat. Brugen.*, t. III, p. 459.

gatio enim est ex fidelitate non ex justitia ex stipendio recepto ¹.

2° *Respondetur*, extra illos casus prohibitum est eleemosynam recipere *directe vel indirecte* pro applicatione secundae ² missae.

Quae prohibitio clarissimis verbis nunc proponitur a can. 824, § 2 : « Quoties autem pluries in die celebrat, si unam Missam ex titulo justitiae applicet ³, sacerdos (sive parochus sive non), praeterquam in die Nativitatis Domini, pro alia eleemosynam recipere nequit, excepta aliqua retributione ex labore extrinseco. »

Cujus prohibitionis ratio, ut monet Bened. XIV, C. *Quod expensis*, § *Ut autem*, ea fuit « ut avaritiae et sordidis quaestionibus adimeretur occasio vel saltem oblocutionibus silentium imponeretur : jam vero nec avaritiae nec scandalo datur occasio, si pro una tantum Missa stipendium recipitur, sive sit prima sive altera. »

Illam legem prohibitivam modo nunc prima vice clare propositam, jam olim certo exhibebant modus agendi RR. Pontificum et repetitae decisiones SS. Romanarum Congregationum ⁴.

Instructio S. C. de P. F., 15 oct. 1863, quae inter alia multa documenta Romana ad rem facit, concludit : « Visum est expedire eam promulgare regulam, quam constanter tenuit S. Cong. Emorum Patrum Conc. Trid. interpretum, videlicet ex praxi generali *presbyteris non concedi eleemosynam recipere pro secunda missa, etiamsi de illis agatur, qui parochiali munere instructi, ideo stipendium pro prima missa nequeunt obtinere, quod eam pro populo applicare teneantur* ⁵. »

3° Hanc autem prohibitionem *indirecte* eludere minime licet : hinc, in specie, *parochus qui non potuit celebrare missam die in quo legenda erat pro populo, non potest ad satisfaciendum huic oneri, secundam missam in subsequenti festo ex binatione celebrandam applicare.*

Hoc non licet quia ita *aequivalenter* parochus stipendium pro secunda missa acciperet. Quod ceteroquin expressis terminis declaravit S. C. Conc. non liceri, in *Vivarien.*, 5 martii 1887, ubi ad quaesitum :

1. Cf. S. C. C., in *Nancien. Tullen. et Nemausen.*, 14 sept. 1878 ; in *Treviren.*, 29 apr. 1871 et 6 aug. 1881 ; in *Vivarien.*, 5 mart. 1887, ap. *Nouv. rev. théol.*, t. XIX, p. 254 ss. ; cf. *Collat. Brugen.*, t. III, p. 461 s.

2. Illa vox non intelligi potest de missa *ordine celebrationis aut temporis* secunda, sed de missa *juridice* secunda, ita ut si alterutra, *quovis titulo justitiae*, ex stipendio accepto aut ratione muneris parochialis aut beneficiati, fuerit celebrata, pro applicatione alterius missae sit prohibitum eleemosynam accipere. Cf. LAURENTIUS, o. c. ; p. 452 ; *Coll. Brugen.*, t. c., p. 458 ; KONINGS-PUTZER, o. c., p. 273 s.

3. Sive ex stipendio recepto, sive ex fundatione aut beneficio, sive ex obligatione celebrandi pro grege, etc. Cf. tamen CAPPELLO, o. c., n. 735. — Cf. *Indicem analytico-alphabeticum codicis*, v° *Stipendia Missarum*.

4. Cf. DE BRABANDERE-VAN COILLIE, o. c., ed. 8, n. 455.

5. *Collectanea C. de P. F.*, ed. 2, t. II, n° 1244.

« *An parochus qui non potuit celebrare missam die in quo legenda erat pro populo, possit ad satisfaciendum huic oneri secundam missam in subsequenti festo ex binatione celebrandam applicare in casu ?* » — Respondit : « *Negative et consulendum SS^{mo} pro absolutione quoad praeteritum*¹. »

4° *Notandum est quoad huiusmodi prohibitionis violationem* : qui sine indulto apostolico, pro altera missa stipendium accepit, peccavit quidem sed ad restitutionem non tenetur, siquidem iniustitiae stricte dictae reus non est. Attamen si illam quoque missam pro populo applicare debuisset, quia duplici huiusmodi obligatione obstrictus erat, iustitiam laesit et remanet obligatio supplendi missam pro populo non applicatam².

C. OBLIGATIO ORANDI.

853. — Parochus qua talis tenetur : 1° *ratione beneficii* curati ad horas canonicas singulis diebus recitandas (can. 1475, § 1). Haec obligatio *beneficiatis* universaliter poenis adjectis inculcatur a Leone X Const. *Supernae* 5 maii 1514, § 38, in Conc. Later. V, Sess. IX publicata ; et iterum confirmata atque declarata est a Pio V Const. *Ex proximo* 20 sept. 1571³. *Beneficiati* enim sunt magistratus ecclesiastici, per quos insigni modo Ecclesia repraesentatur in officio suo colendi socialiter Deum. Est haec obligatio *gravis*, procedens *ex motivo religionis* ; additur obligatio *iustitiae*, quatenus beneficiatus si, nullo legitimo detentus impedimento, huic obligationi non satisfecerit, non faciat fructus suos, eosque fabricae ecclesiae aut Seminario dioecetano tradere debeat aut in pauperes erogare (can. 1475, § 2)⁴.

2° *Ratione curae animarum* tenetur ad orandum in particulari pro populo sibi commissio. Etenim, ut habet Suarez⁵, « in particulari non obligat ordinarie hoc divinum praeceptum ad orandum pro aliis, nisi vel ex officio vel ex alia particulari obligatione ad hoc quis teneatur... » Haec autem peculiaris relatio officii profecto intercedit pastorem inter et oves ipsi commissas. Hinc est quod Leo XIII Const. *In suprema*

1. Cf. ASS., t. XX, p. 39. Cf. *Nouv. rev. théol.*, t. XIX, p. 254 ss.; coll. p. 260 ; t. XXVIII, p. 575 ; *Collat. Brugen.*, l. c., p. 457 ss.; t. VII, p. 611 ; MANY, o. c., p. 119 ss. Cf. tamen CAPPELLO, o. c., n. 735.

2. *Collat. Brugen.*, t. III, p. 464. Quoad *poenas*, cf. *ibid.*, p. 464 s.; *causa Bononien.*, cit., l. c., p. 102. — Ritus observandus in iteratione Missae indicant: Rubr. Missalis, p. III, tit. IX, n° 4 ; Instr. S. R. C., 11 mart. 1858, in *Decr. authent.*, n° 3068, et ap. MANY, in App. III, p. 384 ss.; *Coll. Brugen.*, t. III, p. 284 s. Cf. *ibid.*, p. 280 ss.; MANY, o. c., p. 71 s.; CAPPELLO, o. c., n. 736.

3. Cf. SCHMALZ, o. c., l. III, tit. 41, n° 56 ; WERNZ, o. c., t. II, p. 1, p. 292 s.

4. Cf. DIGNANT, *De Virtute religionis*, ed. 2, n. 77, Brugis, 1921.

5. *De Relig.*, Tract. IV, l. I, c. 30, n° 20.

10 junii 1882 indubitanter asseveret quod «*generatim* quotquot sunt animarum pastores *fundere preces* sacrumque facere debeant pro populo quem regunt »¹.

D. OBLIGATIO DOCENDI.

Praenotandum. Codex in can. 467, 468 et 469 enumerat multiplices gravesque obligationes quae paracho incumbunt ut pastori animarum. *Cura animarum* seu *ministerium paroeciale* exercetur celebratione divinorum officiorum; administratione sacramentorum; praedicatione et institutione catechetica; sollicitudine erga omnes oves, praesertim erga errantes, pauperes, aegrotos et moribundos, pueros et adolescentes; invigilantia ne quid contra fidem et mores in paroecia, praesertim in scholis, tradatur; zelo demum in fovendis et instituendis operibus caritatis, fidei et pietatis. De praecipuis his officiis jam agendum est.

Tenentur praeprimis parochi *oves suas verbi divini praedicatione pascere*². Ministerium praedicationis licite exercent ex missione quam ab Episcopo recipiunt in ipsa collatione officii paroecialis, cui praedicandi munus ipso jure inhaeret (can. 1328)³. Hoc officium duo complectitur, *conciones* nempe et *catecheses*. Ad illud etiam refertur institutio et visitatio *scholarum*.

854. — I. Conciones⁴. 1° « Diebus dominicis ceterisque per annum festis de praecepto *proprium cujusque parochi officium* est, consueta homilia, *praesertim* intra Missam in qua major soleat esse populi frequentia, verbum Dei populo nuntiare » (can. 1344, § 1). Huic obligationi incumbere debet parochus *per se*, vel, si datur legitima causa excusationis⁵, *per alios ad munus praedicationis approba-*

1. Cf. *Collat. Brugen.*, t. VII, p. 652 ss.; *Nouv. rev. théol.*, t. XXVIII, p. 575.

2. Trid. Sess. XXIII, c. 1, de ref.; Sess. V, c. 2, de ref.; Sess. XXIV, c. 4, de ref.

3. Cf. can. 1327, § 2; 1337; 1344, § 1; *Normae pro sacra praedicatione*, n° 3, cit. in nota sequenti.

4. Cf. Litter. encycl. S. C. Epp. et Regg. (pro Italia), 31 jul. 1894, ap. *Nouv. rev. théol.*, t. XXVI, p. 472 ss.; quod documentum, latine versum, ab omnibus Ordinariis et Moderatoribus supremis Ordinum et Congregationum servari mandavit Pius X, Motu proprio *Sacr. Antistitum*, 1 sept. 1910. § De sacra praedicatione, ap. *Collat. Brug.*, 1910, t. XV, p. 566 ss.; BENED. XV, Encyclica *Humani generis*, 15 jun. 1917, cum decreto S. C. Consist., *Normae pro sacra praedicatione*, 28 jun. 1917, AAS., 1917, t. IX, p. 305 ss., 328 ss.; cf. VERMEERSCH, *Period. de relig.*, t. X, p. 37 ss.; litterae S. C. Conc., 31 maii 1920, ad Ordinarios Italiae, AAS., t. XII, p. 299 s. — Cf. hac de re, *Nouv. rev. théol.*, 1912, t. XLIV, p. 491 ss.; *Collat. Tornacen.*, 1912, n° 495, responsa pro mense nov. 1912, p. 192 ss.; CLAEYS-BOUUAERT, o. c., p. 40 ss.; WERNZ, o. c., t. III, p. I, p. 20 ss.; *Collat. Brugen.*, t. XIX, p. 520 ss., 585 ss.; VERMEERSCH-CREUSEN, o. c., t. II, n. 671 ss.

5. Cf. *Nouv. rev. théol.*, t. XXIX, p. 11 ss.; *Collat. Brugen.*, l. c., p. 522, ubi agitur de illis causis excusantibus. Sunt praesertim: absoluta vel moralis impos-

*tos*¹. Ut *habitualmente* per alium huic praecepto satisfacere possit, requiritur *justa causa ab Ordinario probanda* (can. 1344, § 2).

Potest permittere Ordinarius ut solemnioribus quibusdam festis, aut etiam, *justa de causa*, aliquibus diebus dominicis concio omittatur² (can. 1344, § 3).

At ab obligatione praedicandi per se vel per alios non eximuntur parochi, sive *immemoriali consuetudine*, quae potius corruptela est, sive *frequentia concionum*, quae in aliis ecclesiis ejusdem loci habentur, sive *exiguo numero parochianorum*³.

Unde habemus obligationem impositam parochis praedicandi, diebus dominicis et festis de praecepto, saltem in unica Missa, esse munus *personale et reale*. Ideo, cessante; ob justam causam excusationis, obligatione personaliter praedicandi, statim urget obligatio supplendi per alios legitime approbatos, nisi de una alterave vice agatur et qui suppleat in promptu non sit vel commode haberi non possit. Ut *identidem* praedicationes aliis committantur, sufficit rationabilis causa; quae ab Ordinario debet approbari, si agatur de *habituali* omissione.

Unde parochus *obligationi suae personali* non satisfacit, si absque justo impedimento praefatum munus praedicandi etiam semel alii committat; quae omissio censetur gravis, si per totum annum aut habitualiter hoc munus personaliter implendum negligat. Gravius adhuc urget hoc praeceptum *in quantum est reale*; nam communis est doctorum sententia, parochos peccare saltem *venialiter*, si absque causa per se vel per alios concionari omittant, vel una vice; *graviter* vero, si aut per unum mensem continuum, aut per tres menses *etiam discontinuos* haec omissio protrahatur⁴. « Verba tamen Tridentini⁵, ait Ballerini⁶, e quibus gravitatem reatus arguunt in trium mensium omissione, ad tres menses *continuos* potius, quam interruptos spectare videntur ». Alii⁷ ad grave peccatum requirunt ut parochus, secluso caeteroquin scan-

sibilitas, absentia legitima, obligatio canendi Missam conventualem, major populi utilitas.

1. Cf. can. 1340, § 1, coll. can. 877, § 1. Cf. *Normae. cit.*, c. II, n. 13 ss. Cf. etiam motu proprio *Sacrorum Antistitum*, l. c., n° 10, de qualitatibus praedicatorum.

2. Cf. Conc. Mechlinien. IV, can. 308; *Nouv. rev. théol.*, 1912, t. XLIV, p. 493 ss.; *causa Burgi S. Domini*, 1 apr. 1876, *ibid.*, 1876, t. VIII, p. 546; Congr. prosynod. 1913, n. 3, ap. *Collat. Brugen.*, 1913, t. XVIII, p. 345.

3. Cf. INNOC. XIII, C. *Apostolici ministerii*, 13 maii 1723; BERARDI, *Theologia pastoralis*, ed. 4, p. 53 ss.

4. Cf. S. ALPH., o. c., l. III, n° 269; *Nouv. rev. théol.*, t. XXIX, p. 19 s.

5. Sess. V, c. 2, de ref.

6. O. c., ad. n. 112 Gury.

7. Cf. BERARDI, o. c., p. 57 s.; LEHMKUHL, *Theol. mor.*, t. II, n° 645, ad IV; *Nouv. rev. théol.*, l. c.; t. XLIV, p. 496.

dalo, notabiliter ultra mensem (v. g. per duo menses) continue omittat concionari, aut notabiliter ultra tres menses discontinuos in anno.

Si parochus graviter neglexerit concionem diebus dominicis, ceterisque festis de praecepto, ab Ordinario coerceatur, pro gravitate delicti et contumaciae, monitione, correptione, punitio, imo privatione paroeciae, sive reus sit amovibilis, sive sit inamovibilis; at hic, antequam a sua paroecia amoveri possit, puniri debet, in totum vel ex parte, privatione fructuum beneficii sui (can. 2382; 2182-2185).

2° Praeter consuetam homiliam quae directe parochis jure communi imponitur, aliae conciones a locorum Ordinariis imponi debent vel possunt:

a) « *Curent locorum Ordinarii ut tempore Quadragesimae, itemque, si id expedire visum fuerit, tempore Adventus, in ecclesiis cathedralibus et paroecialibus sacrae conciones frequentius ad fideles habeantur* » (can. 1346, § 1) ¹.

Imo decernere potest Episcopus ut etiam aliis anni temporibus praedicatio cura parochi fiat ad populum ².

b) *In votis est Ecclesiae, ut, ex praescripto Ordinarii loci, in Missis quae, fidelibus adstantibus, diebus dominicis et festis de praecepto in omnibus ecclesiis vel oratoriis publicis celebrantur, brevis Evangelii aut alicujus partis doctrinae christianae* ³ explanatio fiat (can. 1345).

3° In sacris concionibus exponenda in primis sunt quae fideles credere et facere ad salutem oportet et modo ad audientium captum et intelligentiam accommodato, sermone mōdesto et gravi ⁴.

4° Cum vero Dei verbum a parochis plerumque sit annuntiandum et explicandum *intra missarum celebrationem* ⁵, sublata obligatione missam audiendi in propria parochia per contrariam consuetudinem, pariter sublata est obligatio auscultandi *proprium* parochum, verba facientem ad suum populum; ac proinde non posset Ordinarius mulctis ac poenis subditos adigere ad concionem audiendam in propria parochia, sed

1. Cf. Trid., Sess. XXIV, c. 4, de ref.; Conc. Mechlinien. IV, can. 311; *Statuta dioec.*, p. 124; *Collat. Brugen.*, l. c., p. 586 s.

2. Cf. Epist. Ep. Brugen. ad clerum, 12 feb. 1908, qua praescripsit *triduum eucharisticum*, *Collat. Brugen.*, t. XIII, p. 395; Conc. Mechlinien. IV, can. 311.

3. Auditur concio aut major catechesis, de qua infra. Cf. *Stat. dioec.*, p. 119 s.; Conc. Mechlinien. IV, can. 221. Circa usum concionandi per tempus quo alius sacerdos celebrat missam, cf. *Il monit. eccles.*, 1912-1913, t. XXIV, p. 271 ss.

4. Cf. can. 1347; Motu proprio *Sacrorum Antistitum*, l. c., n. 3 et 4; *Normae cit.*, pro sacra praedicatione, c. III; cf. Trid. Sess. V, c. 2, de ref.; Sess. XXIV, c. 4, de ref.; Conc. Mechlinien. IV, can. 301 ss.; *Nouv. rev. théol.*, t. XXIX, p. 21 ss.; CLAEYS-BOUUAERT, o. c., p. 45 ss.; BERARDI, o. c., p. 42 ss.; *Coll. Brugen.*, t. XIV, p. 588 ss.; BARGILLIAT, *Droits et devoirs des curés*, n. 362 ss.

5. Trid. Sess. XXII, c. 8, de sacrif. Missae; Sess. XXIV, c. 7, de ref.; can. 1344, 1345.

tantum eos ad illud exhortari¹. Attamen monendi et adhortandi sunt fideles ut sacris concionibus praesertim in ecclesia sua paroeciali frequenter intersint, utque hoc modo a proprio pastore, qui oves suas cognoscit, in fide et sanctis moribus erudiantur (can. 1348 ; 467, § 2).

5° Inter conciones extraordinarias, eminentem locum obtinent illae, quae *missiones* pro populo audiuntur. Illae, olim jam a Romanis Pontificibus crebris commendationibus cumulatae², jam jure communi praeciipiuntur. « Ordinarii advigilent ut, saltem *decimo quoque anno*, sacram, quam vocant, missionem, ad gregem sibi commissum habendam parochi curent » (can. 1349, § 1).

Nota. Huic muneri praedicationis cohaeret obligatio annuntiandi fidelibus officia divina, dies festos, dies abstinence et jejunii, indulgentias lucrandas, mandata Episcopi, simulque faciendi proclamationes ante sacras ordinationes et ineundas nuptias³.

Cf. *Stat. dioeces.*, p. 144, 162, 166 et 171.

Pro Dioec. Brug. Cf. *Statuta*, p. 84, 118-131, coll. *Decr. Congr. prosyn.*, ann. 1878, nn. 2 et 3 ; 1879, n. 6 ; 1881, n. 1 ; 1883, n. 4 ; *Oratio* III^{mi} habita in *Congr. Prosyn.*, ann. 1903 (*Collat. Brugen.*, t. VIII, p. 414 ss.) ; *Decr. Congr. prosyn.*, ann. 1908, n° 7 (*ibid.*, t. XIII, p. 431) ; *Oratio* III^{mi} in *Congr. prosyn.*, ann. 1909 (*ibid.*, t. XIV, p. 394 s.) ; *Decr. Congr. prosyn.*, ann. 1910, n. 1 (*ibid.*, t. XV, p. 324) ; ann. 1913, n. 3 (*ibid.*, t. XVIII, p. 345). — In specie, de *Missionibus*, cf. *Coll. epist. past.*, t. I, p. 235 ; II, p. 5 ; III, p. 26, 31, 34, 75 ; V, p. 112, et praesertim *decr. Ep. in Cong. prosyn.*, datum an. 1881, et renovatum an. 1890, quo mandat ut in omnibus parochiis dioeceseos, singulo ad minus septennio, *missionis* exercitia tradantur, quinque saltem diebus duratura. Cf. etiam *Decr. Congr. prosyn.*, an. 1897, III, 3° ; *Orationes* III^{mi} in *Congr. prosyn.*, ann. 1910, ap. *Collat. Brugen.*, t. XV, p. 321 s., anni 1920, *ibid.*, t. XX, p. 303 s.; anni 1921, *ibid.*, t. XXI, p. 257 ss.

855. — II. **Catecheses**⁴. *Catechetica institutio*, cujus tradendae *proprium et gravissimum declaratur esse officium pastorum animarum* (can. 1329), consistit in exponendis et explicandis iis quae quisque credere

1. Cf. BENED. XIV, *De synod.*, l. XI, c. 14, n. 12 s.; Trid. Sess. XXII, decret. de obs., etc.; Sess. XXIV, c. 4, de ref.

2. BENED. XIV, C. *Gravissimum*, 8 sept. 1745, in *Bull. mechlilien.*, t. III, p. 223 ; Pii VI, C. *Auctorem fidei*, 28 aug. 1794, n. 65, ap. DENZINGER, n. 1565 ; Pii X, epist. ad Episc. Galliae, 15 maii 1911, AAS., t. III, p. 268 ; Conc. Mechlinien. IV, can. 311.

3. Cf. Conc. Mechlinien. IV, can. 309.

4. Can. 1329 ss.; Trid. Sess. XXIV, c. 4, de ref.; Pii X, const. *Acerbo nimis*, 15 apr. 1905, ap. *Coll. Brug.*, 1905, t. X, p. 337 ss.; Litt. circ. S. C. Conc., 31 maii 1920, ad Episc. Italiae, AAS., t. XII, p. 299 s.; FERRERES, *La enseñanza del catecismo prescrita por Pio X. Commentario canónico-moral sobre la Enciclica « Acerbo nimis »*, Madrid, 1905 ; sub respectu historico cf. *Diction. de théol. cath.*, v° *Catéchisme et catéchèse*. Cf. etiam *Il monit. eccles.*, t. V, p. 44, 46, 52 ; *Nouv. rev. théol.*, t. XXIX, p. 162 ss. ; VERMEERSCH-CREUSEN, o. c., t. II, n. 664 ss. ; PRUEMMER, o. c., n. 404 ; BARGILLIAT, o. c., n. 351.

agereque debet ad salutem adipiscendam, modo ad captum puerorum et rudium accommodato, juxta *catechismi libellum* ¹.

1° *Catechizatio puerorum* ². a) Debet parochus « statis temporibus, continenti per plures dies institutione, pueros ad sacramenta poenitentiae et confirmationis ³ rite suscipienda *singulis annis* praeparare » (can. 1330, § 1). b) Praeterea debet « peculiari omnino studio, praesertim, si nihil obsit, Quadragesimae tempore, pueros sic instituere ut sancte Sancta primum de altari libent » (can. 1330, § 2).

Optandum certo est ut pueri prima vice SS. Eucharistiam recepturi assistant catechesi praeparatoriae, quae traditur in ecclesia parochiali ; sed nequit parochus exigere ut in ea, non vero domi, vel alibi in scholis et institutis religiosis, doctrinam christianam doceantur, idque sub poena eos, caeteroquin idoneos, arcendi a prima communione. Jus et officium est tantum parochis curandi ut pueris cognitio quae necessaria sit et sufficiens, a parentibus aut ab aliis impertiatur simulque invigilandi, etiam per examen, ne pueri ad S. Synaxim accedant sine sufficienti religiosa institutione ⁴. c) Praeter puerorum institutionem de qua sub a) et b), parochus non omittat pueros, qui primam communionem recenter receperint, uberius et perfectius catechismo excolere (can. 1331). Statuerunt hac de re Episcopi Belgii parochos ad communionem *solemnem* in ecclesia parochiali admittere non posse nisi pueros qui saltem per duos annos catechismum parochialem frequentaverint ⁵. d) « Parochus in religiosa puerorum institutione *potest*, imo, si legitime sit impeditus, *debet* operam adhibere clericorum, in paroeciae territorio degentium, aut etiam, si necesse sit, piorum laicorum (v. gr. ludimagistrorum catholicorum), potissimum illorum qui in pium sodalitium *doctrinae christianae* ⁶ aliudve

1. Multi disseruerunt de commodis et incommodis *catechismi unici*, pro universa Ecclesia probati. Cf. *Schema Vaticanum*, ap. LAEMMER, o. c., p. 84 ss.; *La civiltà cattolica*, 1905, vol. 2, p. 385 ss.; *Theologische Revue*, 1905, p. 520; *Pastor Bonus*, 1906-1907, t. XIX, p. 438 ss.; Pius X imposuit catechismum unicum pro tota provincia Romana, cf. Epist. Pii X, 14 jun. 1905, ap. *An. Eccles.*, 1905, t. XIII, p. 367; Epist. Pii X ad cardin. Respighi, 18 oct. 1912, ap. *AAS.*, 1912, t. IV, p. 690. « Unicus catechismus in usum totius provinciae Mechliniensis conficiatur ». Conc. Mechlinien. IV, can. 219.

2. Cf. *Coll. Namurcen.*, t. I, p. 164 ss.; *Il monit. eccl.*, 1912-1913, t. XXIV, p. 226 ss.

3. Haec proxima praeparatio quotannis est facienda, si hoc sacramentum singulis annis administratur.

4. Cf. Const. *Acerbo nimis*, n. 3; Decretum S. C. de Sacram., *Quam singulari*, 8 aug. 1910, n° 5 praescriptionum, ap. *AAS.*, 1910, t. II, p. 577. Cf. supra, n. 828.

5. *Instructiones Epp. Belgii*, § 11, art. 4, publicatae litteris Ill^{mi} et Rev^{mi} Waffelaert, 18 nov. 1910; Conc. Mechlinien. IV, can. 191 ss., 195; *Collat. Brugen.*, t. XIX, p. 54. Cf. supra, n. 828.

6. Jussit Pius X ut in singulis paroeciis canonice erigeretur consociatio, cui vulgo nomen *Congregatio doctrinae christianae* et qua adjuvaretur parochus in catechesi tradenda. Cf. encycl. *Acerbo nimis*, n. 4, praescriptionum; Conc. Mechlinien. IV, can. 181; *Collat. Tornacen.*, Acta et documenta, 1906, febr., p. 385 ss.

simile in paroecia erectum adscripti sint. Presbyteri aliique clerici non exempti, nullo legitimo impedimento detenti, *proprio parochio* in hoc sanctissimo opere adiutores sunt, etiam sub poenis ab Ordinario infligendis (can. 1333). e) Parochus frequenter recolat non tantum parentibus aliisque qui parentum locum tenent, sed heris quoque et patrinis obligationem qua adstringuntur curandi ut omnes sibi subjecti vel commendati catechetica institutione erudiantur. (can. 1336).

2° *Catechizatio adultorum*. Tenetur insuper parochus, singulis quoque diebus dominicis et festis de praecepto, ea hora quae suo iudicio magis apta sit ad populi frequentiam catechismum *fidelibus adultis*, sermone ad eorum captum accommodato, explicare (can. 1332), servatis si quae sint determinationibus Episcopi¹ (can. 1336). Statuit Pius X in encyclica *Acerbo nimis* ut parochi Catechismo Romano utantur, eo utique ordine ut quadriennii vel quinquennii spatio totam materiam pertractent quae de Symbolo est, de Sacramentis, de Decalogo, de Oratione et de Praeceptis Ecclesiae². Qua in re notandum Pium X potius substantiam praescripsisse quam modum³.

3° Quoad *poenas*, cf. quae supra diximus de parochio negligente munus suum concionandi.

Cf. *Stat. Brug.*, p. 131-139; *Instructio* Ill. Malou, 10 maii 1853, et 15 febr. 1856; *Decr. Congr. prosyn.*, an. 1882, nn. 9 et 10; 1884, n. 2; 1889, n. 4, et 1891, n. 7; *Epist. circ.* Ill^m ac Rev^m Episcopi, 18 apr. 1896, ap. *Coll. Epist. Pastor.*, t. XVI, p. 273 ss. Cf. n° 856, *pro dioec. Brug.*

856. — III. **Scholae**⁴. Integra non esset cura, quam parochus proprii gregis gerere debet ratione doctrinae, si *scholas* negligeret. Etenim debet « maximam curam adhibere in catholica puerorum institutione » (can. 467, § 1).

Quapropter 1° parochus instanter in mentem revocet parentum et omnium qui eorum locum tenent gravissimam obligationem jusque san-

1. Cf. supra, n. 854. Cf. etiam can. 1334 de auxilio a religiosis praestando ad catechetica *populi* institutionem: Conc. Mechlinien. IV, can. 221; VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 668.

2. Cf. art. VI, Const. *Acerbo nimis*; cf. *Il monit. eccl.*, 1913-1914, t. XXV, p. 326 ss., (ubi etiam de consuetudine contraria). Cf. etiam Epist. circul. Vicarius Romae ad parochos, 18 maii 1905, qua commendatur Catechismus Romanus jussu Trid. editus, ap. *Le can. contemporain*, 1906, t. XXIX, p. 54 s.; SCHERER, *Die praktische Bedeutung des römischen Katechismus*, ap. *Theol.-Prakt. Quart.-Schrift*, 1906, t. LIX, p. 41 ss.

3. Cf. Litt. Secretariae Status, 21 aug. 1905, ap. *An. Eccles.*, 1906, t. XIV, p. 262; Cf. Conc. Mechlinien. IV, can. 310.

4. Cf. *Collect. Lacen.*, in Indice, v^{is} educatio, parochus, scholae; Conc. Americ. Latinae, art. 673 ss.; Conc. Mechlinien. IV, can. 222 ss. Cf. CLAEYS-BOUUAERT, *o. c.*, p. 50 ss. Cf. supra, n. 684.

clissimum curandi christianam liberorum educationem (can. 1372, § 2 ; 1113) ¹.

2° Cum religiosa juventutis institutio *in scholis quibuslibet* auctoritati et inspectioni Ecclesiae subjiciatur (can. 1381, § 2), propter potestatem quam habet *directam* in instructionem educationemque religiosam et moralem, et *indirectam* in scientias et disciplinas profanas, Ordinarii locorum et parochi diligenter advigilent ne quid contra fidem ac mores in scholis publicis et privatis tradatur (can. 469).

3° Curent parochi ne pueri catholici quaslibet scholas acatholicas, neutras, mixtas, quae nempe etiam acatholicis patent, frequentent, memores *solius esse Ordinarii loci* decernere, ad normam instructionum Sedis Apostolicae ², in quibusnam rerum adjunctis et quibus adhibitis cautelis, ut periculum perversionis vitetur, tolerari possit, ut eae scholae celebrentur (can. 1374) ³.

4° Praeterea ne ob defectum scholae rite ordinatae parochiani alias adeant scholas, parochus tenetur providere erectioni et sustentationi scholarum vere catholicarum (can. 1379, § 1). Huc pertinent : collectio pecuniarum, ludimagistrorum electio, scholarum inspectio, puerorum et parentum visitatio, traditio doctrinae christianae intra scholas, etc.

5° Ad hanc materiam spectat etiam praescriptum can. 1353 : « Dent operam sacerdotes, *praesertim parochi*, ut pueros, qui indicia praebeant ecclesiasticae vocationis, peculiaribus curis a saeculi contagiis arceant, ad pietatem informet, primis litterarum studiis imbuant divinaeque in eis vocationis germen foveant ».

6° Quoad erectionem scholarum dominicarum, vespertinarum, aliarumque scholarum specialium, cf. Conc. Mechlinien. IV, can. 225, 227.

7° Quoad *sanctionem poenalem* in transgressores hujus gravissimae obligationis non tantum leges particulares haud raro sanctiones quasdam easque gravissimas inscriptas tenent ⁴, sed etiam jus commune severe animadvertit in parochos graviter negligentes officia sua curandi catholicam puerorum institutionem (can. 2182 ss., 467, § 1).

Cf. *Stat. Brug.*, p. 193-202 ; *Decr. praefatae Congr.* anni 1866, nn. 7-9 ; 1877, n. 6 ; 1879, n. 1 ; 1880, n. 8 ; 1881, nn. 10 et 11 ; 1883 n. 7 ; 1884, n. 2 ; 1885, nn. 2, 3, 4 ; 1886, nn. 9 et 10 ; 1887, n. 11 ; 1888, nn. 8, 9, 10 ; 1889, nn. 8 et 9 ;

1. Subsunt excommunicationi latae sententiae Ordinario reservatae et suspecti sunt de haeresi catholici parentes vel parentum locum tenentes qui liberos in religione acatholica educandos vel instituendos scienter tradunt (can. 2319, § 1, 4°, § 2).

2. Cf. Instructiones S. Officii, 21 mart. 1866, ad Episcopos Helvetiae, ap. *Collect. S. C. de P. F.* ², n. 1286 ; 24 nov. 1875 ad Episc. Americ. sept., *ibid.*, n. 1449 ; 22 aug. 1900 ad Episc. Jassen., in Rumenia, *ibid.*, n. 2093.

3. Cf. Conc. Mechlinien. IV, can. 223.

4. Cf. Con. plen. Baltim., III, art. 38, 199.

1890, nn. 3 et 4; 1893, n. 4. Cf. etiam *Acta Congreg. Prosyn.*, 21 maii 1901, apud *Collat. Brug.*, t. VI, p. 385 ss.; praesertim vero p. 389, *Oratio* III^{mi} in *Congr. Prosyn.*, ann. 1906, ap. *Coll. Brugen.*, t. XI, p. 428 et ann. 1909, *ibid.*, t. XIV, p. 394 s.; *Decr. Congr. prosyn.*, 1910, n. 3, *ibid.*, t. XV, p. 325; 1913, n. 6, *ibid.*, t. XVIII, p. 346.

E. OBLIGATIO ADMINISTRANDI SACRAMENTA.

857. — Hac de obligatione parochi agitur in praelect. theol. mor., ubi probatur : 1° Parochum ex iustitia et sub gravi teneri sacramenta ministrare suis subditis ea legitime petentibus (can. 464, § 1; 467, § 1); 2° Parochum teneri cum suae quoque vitae periculo suis subditis in spiritali necessitate extrema vel gravi constitutis, saltem ministrare ea sacramenta quae absolute sunt necessaria ad salutem, ut v. g. Baptismum et Poenitentiam et etiam Extremam Unctionem, quando quis nullo modo confiteri potest. Disputatur vero utrum parochus teneatur cum periculo vitae ministrare Viaticum et Extremam Unctionem iis qui jam rite sunt confessi ¹.

Cf. *Concio* III^{mi} et Rev^{mi} Wafelaert, in *Congr. Prosyn.*, ann. 1904, ap. *Collat. Brugen.*, 1904, t. IX, p. 409 ss.

F. ALIAE OBLIGATIONES CURAE PASTORALIS.

858. — Ut parochus omnia sua munera pastoralia debite impleat praeterea debet :

1° *Officia divina celebrare* (can. 467, § 1), ea nempe ad quae peragenda tenetur vi officii sui pastoralis, juxta morem, leges dioecesanarum, locorum consuetudines, necessitatem et utilitatem commissi sui populi. Voce sui pastoris « monendi sunt fideles ut frequenter, ubi commode id fieri possit, ad suas paroeciales ecclesias accedant, ibique divinis officiis intersint et verbum Dei audiant » (can. 467, § 2). « At monitio potius re quam verbis fieri debet ut efficax sit, v. gr., splendore sacrarum functionum, observantia scrupulosa sacrarum rituum, sanctitate qua officia divina peraguntur, munditia domus Dei, utili, sapienti et efficaci praedicatione verbi Dei, abundantiorum pabulorum praestatione. Nam omnibus fidelibus integrum est ubique Missam audire, et religiosam instructionem capessere et certe ad illam prae aliis ecclesiam confluent, in qua majorem sanctitatem, sapientiam et commoditatem inveniunt » ².

1. Cf. BENED. XIV, *de Syn.*, l. XII, c. 19; S. ALPH., *o. c.*, l. VI, n. 233; GURY, *o. c.*, t. II, n° 213 ss.; *Nouv. rev. théol.*, t. XXIX, p. 250 ss.; *Collat. Brugen.*, t. VIII, p. 105 ss.; PRUEMMER, *o. c.*, p. 210 s.

2. COCCHI, *o. et l. c.*, n. 347, in fine.

2° Missarum oneribus aliisque legatis piis satisfacere ¹.

3° Oves suas cognoscere ², errantes prudenter corrigere, fidei et moribus populi invigilare, eundem bono exemplo pascere, paterna caritate pauperes, aliasque personas miserales complecti (can. 467, § 1).

4° « Sedula cura et effusa caritate aegrotos in sua paroecia, maxime vero morti proximos, adjuvare, eos sollicite Sacramentis reficiendo eorumque animas Deo commendando » (can. 468, § 1). Quod vero spectat assistentiam a parocho moribundis praestandam, et gravitatem hujus obligationis, vide Rituale Romanum, *De Sac. Ext. Unct.*, et *De modo adjuvandi morientes et de ordine commendationis animae* ³; necnon resolutionem S. C. C., 23 martii 1878 ⁴.

Ut efficacius moribundis consulatur « parocho aliive sacerdoti qui infirmis assistat, facultas est eis concedendi *benedictionem apostolicam* cum indulgentia plenaria in articulo mortis, secundum formam a probatis liturgicis libris traditam ⁵, quam benedictionem impertiri ne omittat » (can. 468, § 2).

Negligentia in infirmorum cura est una ex causis canonicis ex quibus, praemissis debitis monitionibus, Episcopus parochum negligentem punire potest, imo paroecia sua privare (can. 2382).

Cf. *Stat. Brug.*, p. 87 ss. coll. p. 60; *Decr. Congr. prosyn.*, an. 1866, n. 6; 1869, n. 2; 1876, nn. 1 et 2; 1881, n. 5.

5° Fovere et instituere opera caritatis, fidei et pietatis (can. 469). Ea audiuntur *opera caritatis* quae pauperibus aliisque miseris adjumento sunt, uti orphanotrophia, conferentiae S. Vincentii a Paulo quibus prope accedunt opera socialia; *opera fidei*, ea sunt quae praeprimis defensionem et propagationem fidei catholicae promovent, uti diffusio bonorum diariorum, opera missionibus juvendis destinata; demum intelliguntur *opera pietatis* ea quibus maxime fervescit morum sanctitas, praxis virtutum, spiritus christianus, uti, Archiconfraternitas Sanctissimi Sacramenti, Sodalitates Marianae, etc ⁶.

6° *Colligere eleemosynas*, quibus prospiciatur bonis operibus tum dioecesanis tum parochialibus. Qua in re tenetur parochus servare leges et

1. Cf. can. 841, 843. Cf. infra lib. III, tit. 30, *de piis foundationibus*.

2. Cf. NICOLAY, *La visite pastorale*, in *Rev. ecclès. de Metz*, t. XXIX, p. 111 ss.

3. Cf. Additiones faciendae in Rit. Rom., ad tit. V, Decr. S. C. Rit., 9 aug. 1922, AAS, t. XIV, p. 506; *Collat. Brugen.*, t. XXII, p. 438 s.

4. Cf. *Nouv. rev. théol.*, t. X, p. 482 ss. Cf. Conc. Mechlinien. IV, can. 292 ss. Cf. *Nouv. rev. théol.*, t. II, p. 667 ss.; t. III, p. 545 ss.; *Collat. Brugen.*, t. VIII, p. 106 ss.; BERARDI, *o. c.*, p. 96 ss.

5. Cf. Rit. Rom., tit. V, c. 6, cum addit. citatis. Cf. COCCHI, *o. c.*, n. 348.

6. Cf. BARGILLIAT, *o. c.*, n. 378 ss.; Conc. Mechlinien. IV, can. 173 ss., 313 ss.

decreta generalia et particularia quae moderantur exercitium quaestuarum intra vel extra ecclesias¹. Nihil obstat quominus intra ambitum parochiae², servatis servandis quoad modum quaestuandi et personas quaestorum, parochi eleemosynas colligant pro operibus parochialibus fovendis³. Sed si quaestuae faciendae sint extra ambitum parochiae vel pro operibus non parochialibus, tenetur parochus reportare licentiam scriptam proprii Ordinarii et Ordinarii loci in quo quaestuat⁴.

7° Providere rectae administrationi bonorum temporalium suae ecclesiae. Ideo se geret ad normas juris communis de bonis ecclesiasticis administrandis. Proin etiam coemeteria, aedificia aliaque bona temporalia sedulo curabit. De his ex professo tractatur in libro III, *de rebus ecclesiasticis* et in tractatu *de fabricis ecclesiae*⁵.

Vide *Stat. dioec.*, p. 179 ss.; *Decr. congr. prosynod.* anni 1856, tit. III et anni 1861; epist. past., 26 maii 1857 et 31 dec. 1858, ap. *Collect. epist. pastoral.*, t. IX, p. 40 ss., p. 277 ss.

G. OBLIGATIO CURANDI LIBROS PAROECIALES ET ARCHIVUM PAROECIALE.

859. — I. Libri paroeciales⁶. 1° Juxta can. 470, § 1 habeat parochus quinque libros paroeciales :

a) *Liber baptizatorum*, in quo adnotentur α sedulo et sine mora nomina baptizatorum, mentione facta de ministro, parentibus ac patrinis, de loco et die collati baptismi (can. 777)⁷; β) in margine confirmatio postea recepta; matrimōnium initum, nisi matrimonium sit conscientiae,

1. Cf. *Liber manualis dioec. Brugen.*, p. 12, 31, 32; Litt. Leonis XIII, 26 dec. 1887, circa collectas pro Terra Sancta; ejusd. Pontif. litter., 20 nov. 1890, de pecunia colligenda pro Afris a servitute liberandis. Item obligatio est servandi leges particulares, v. gr., in Gallia, de colligendo denario cultus. Cf. *causa Carcassonen.*, 29 apr. 1911, ap. *AAS.*, 1911, t. III, p. 277; *Nouv. rev. théol.*, 1911, t. XLIII, p. 543 ss.; in Belgio, de colligenda pecunia pro Universitate Lovaniensi, cf. Conc. Mechlinien. IV, can. 228.

2. Cf. Conc. Amer. latinae, n° 799 ss.; Conc. Baltimor., III, n° 290.

3. Cf. can. 415, § 1, 5°. Nec obstat can. 1503. Cf. PRUEMMER, *o. c.*, p. 507; CREUSEN-VERMEERSCH, *o. c.*, t. II, n. 823.

4. Cf. can. 1503; FAGNANUS, in l. V, Decret., c. XIV, n° 33; FERRARIS, *Prompta biblioth.*, v° *Quaesturare*, n° 1 s.; Conc. Baltimor., III, n° 295; Conc. Am. Latin., n° 808.

5. Cf. Conc. Mechlinien. IV, can. 236 ss.

6. Cf. *Rit. Romanum*, tit. I, n° 18; tit. X, c. 2; Conc. Trid. Sess. XXIV, c. 1, 2 de ref. matr.; *causa Platin.*, 3 jul. 1909, ap. *Il monif. eccles.*, 1909-1910, t. XXI, p. 301 ss.; cf. de hac causa BESSON, *Enregistrement canonique des actes paroissiaux*, in *Nouv. rev. théol.*, 1909, t. XLI, p. 657 ss.; Conc. Mechlinien. IV, can. 152 ss. Cf. SAEGMUELLER, in *Theol. Quart.-Schrift*, 1899, p. 206 ss.; *Arch. f. kath. Kr.*, 1914, t. XCIV, p. 325 ss.; COCCHI, *o. c.*, n. 350; PRUEMMER, *o. c.*, p. 211; *Rev. ecclès. de Metz*, 1921, t. XXVIII, p. 403 ss.

7. Cf. *Coll. Brugen.*, 1912, t. XVII, p. 243 ss. et praesertim t. XX, p. 212 ss.

quod in separato et secreto libro Curiae episcopalis adnotandum est (can. 1107) ; subdiaconatus susceptus, professio solemniter emissa (can. 470, § 2). Quae obligatio parochi involvit obligationem pro ministro Confirmationis vel Ordinis, pro adsistente Matrimonio, pro Superiore religioso notificandi hos actus parochi loci in quo baptismus collatus fuerit¹. Quoties documenta requirantur recepti baptismi, in iisdem semper adnotetur utrum baptizatus etiam confirmationem, matrimonium vel subdiaconatum receperit aut solemniter professus fuerit (can. 470, § 2).

b) *Liber confirmatorum*, in quo adnotentur nomina ministri, confirmatorum, parentum et patrinorum, dies et locus confirmationis (can. 798)².

c) *Liber matrimoniorum*, in quo adnotentur nomina conjugum ac testium, locus et dies matrimonii celebrati (can. 1103)³.

d) *Liber defunctorum*, in quo scribantur nomen et aetas defuncti, nomen parentum et conjugis, tempus mortis, quis et quae Sacramenta ministraverit, locus et tempus tumulationis (can. 1238).

e) *Liber status animarum*⁴, in quo parochus accurate adnotare pro viribus curet quidquid statum spirituales paroeciae respicit ; nempe censum fidelium per domos, vicos et familias, ita ut eorum aetas, conditio et christiana pietas diligenter notentur, cum mentione sacramentorum susceptorum.

2° Omnes hos libros secundum usum ab Ecclesia probatum vel a proprio Ordinario praescriptum accurate conscribat et diligenter asservet parochus (can. 470, § 1)⁵.

3° Inscriptiones baptismi, confirmationis, matrimonii et mortis quae habentur in registis paroeciae habent vim documenti publici plenamque fidem faciunt in iudicio ; ejusdem valoris sunt earum attestaciones scriptae de verbo ad verbum a parochis ex iisdem desumptae⁶ et earum exemplaria authentica (can. 1813, § 1, 4°)⁷.

4° « In fine cujuslibet anni parochus authenticum exemplar librorum paroecialium ad Curiam episcopalem transmittat, excepto libro de statu animarum » (can. 470, § 3).

5° Praeter istos libros habeant parochi accuratum et distinctum inventarium rerum immobilium, rerum mobilium pretiosarum aliarumve

1. Cf. can. 1103, § 2.

2. Cf. S. C. Conc. *causa Melphicten.*, 8 febr. 1919, AAS., 1919, t. XI, p. 280 ss.

3. Cf. DE SMET, *De Matrimonio*³, in Indice, v° *Registrum*.

4. Cf. *Pastor Bonus*, 1904-1905, t. XVII, p. 79 ss.

5. Cf. praescriptiones Conc. Mechlinien. IV, can. 152.

6. Dummodo agitur de asserendis iis, in quibus parochus sit qualificatus. Cf. can. 1916 ; *causa Platien.*, 3 jul. 1909, AAS., t. I, p. 658 ; *Collat. Brugen.*, t. XXI, p. 222.

7. Conc. Mechlinien. IV, can. 154.

(can. 1522, 2°) ¹ ; librum foundationum (can. 1549, § 2) ; librum Missarum (can. 843, § 1) ; libros accepti et expensi (can. 1523, 5°), etc.

6° « Parochus qui paroeciales libros diligenter, ad normam juris, non conscripserit aut servaverit, a proprio Ordinario pro gravitate culpae puniatur » (can. 2383). Praeterea si acta vel documenta seu libros paroeciales falsare, adulterare, destruere vel occultare praesumpserit, suo officio privetur aliisve gravibus poenis ab *Ordinario* pro modo culpae puniatur ; si vero acta, documenta vel libros hos legitime petenti exscribere, transmittere seu exhibere dolose detrectaverit aliove quovis modo officium suum circa haec acta, documenta vel libros prodiderit, privatione officii vel suspensione ab eodem et mulcta ad arbitrium Ordinarii pro gravitate casus puniri potest (can. 2406) ².

860. — II. Sigillum et archivum paroeciale ³. 1° Ut de actorum et documentorum authenticitate melius constet, parochus utatur paroeciali sigillo (can. 470, § 4).

2° Ad tutiorem custodiam librorum paroecialium *archivum* seu *tabularium* unusquisque parochus habeat, in quo memorati libri custodiantur una cum Episcoporum mandatis aliisque documentis etiam privatae auctoritatis, necessitatis vel utilitatis causa servandis (can. 470, § 4) : v. gr. acta foundationum, legatorum aut donationum aliaque documenta vel instrumenta jura temporalia Ecclesiae comprobantia (can. 1523, 6°), decreta erectionis Confraternitatum ; documenta authenticitatis reliquiarum ; liber foundationum, inventarium bonorum (can. 1522, 2°), inventarium seu catalogus ipsorum archivorum paroecialium, cujus alterum exemplar in archivio episcopali servetur (can. 383, § 1). Quae omnia, ab Ordinario vel ejus delegato, visitationis vel alio opportuno tempore inspicienda, religiose caveat parochus ne ad extraneorum manus perveniant (can. 470, § 4), salvo tamen jure inspectionis et obtinendi transcriptionem documentorum, quae sub secreto servanda non sunt, ab iis quorum interesse possit ad normas can. 384 ⁴. Documenta originalia ex archivio paroeciali ne efferantur sine Episcopi vel Vicarii generalis consensu, ad normas can. 378 ⁵.

1. Cf. Conc. Mechlinien. IV, can. 239, 2°.

2. Cf. SOLE, *De delictis et poenis*, n° 470 s.

3. Cf. BARBIER DE MONTAULT, *Traité pratique de la construction, de l'ameublement, etc., des églises*, t. II, p. 172 ss., 2° éd., Paris, 1885 ; *Rev. ecclés. de Metz*, 1908, t. XIX p. 326 ; *Arch. f. kath. Kr.*, 1913, t. XCIII, p. 108 ss. ; BOEHM, *Anleitung zur Ordnung von Pfarrarchiven*, Innsbruck, 1912 ; MARINI, *L'archivio parrocchiale. Norme pratiche per i parroci*, Foligno, 1915 ; WONISCH, *Das Pfarrarchiv*, Wien, 1919.

4. Cf. supra, n. 735.

5. Cf. Conc. Mechlinien. IV, can. 239, 1°.

Cf. *Stat. dioec.*, p. 53; *Decr. Congr. prosyn.*, an. 1858, n. 4; 1859, n. 11; 1874, n. 13; 1879, n. 5; 1882, n. 14; 1887, n. 6; 1908, n. 2, 3 ap. *Collat. Brugen.*, t. XIII, p. 430 s.; 1910, n. 8, *ibid.*, t. XV, p. 326; 1912, n. 3, 4, *ibid.*, t. XVII, p. 358 s.; 1913, n. 1, *ibid.*, t. XVIII, p. 345; 1919, n. 13, *ibid.*, t. XX, p. 172; 1920, n. 4, *ibid.*, p. 305; 1922, n. 1, *ibid.*, t. XXII, p. 272. In dioecesi praeterea diligenter servandum praescribitur statutum Ritualis Romani et can. 470, § 1, quod injungit parochis ut conficiant *Librum status animarum*. Cf. *Stat.*, p. 79; *Decr. Congr. prosyn.*, anni 1869, n. 4. De *libro memoriali* vide *Decr. Congr. prosyn.*, a. 1900, n. 5, ap. *Collat. Brug.*, t. V, p. 400 sq.; de modo conficiendi *Librum memorialem*, *ibid.*, t. IX, p. 43 ss., 265 ss., 458 ss.; t. X, p. 58 ss., 110 ss.¹. De *libro operum parochialium*, *Decr. Congr. Prosyn.*, 1910, n. 8, ap. *Collat. Brugen.*, t. XV, p. 326.

ARTICULUS VIII. — Cessatio muneris parochialis.

Variis modis amittitur munus parochiale: nempe morte, renuntiatione, translatione et permutatione, remotione administrativa, tandem privatione, depositione et degradatione.

861.º — I. **Renuntiatione** seu **resignatione**². Juxta normas superius traditas³, renuntiatio expressa officii paroecialis debet regulariter fieri in manibus Episcopi, ex causa ab eo probata, et ab eodem acceptari⁴. Et jure quidem merito: sicut enim parochus beneficio suo sine legitima causa ab Episcopo privari non potest, aequum et justum est, ut ipse absque justa causa et Episcopi consensu illud dimittere non valeat. Vinculum itaque, quo parochus suae ligatur ecclesiae, regulariter solvi nequit nisi utriusque consensu, parochi scilicet et Episcopi. Dimissio beneficii paroecialis in commodum aliorum, vel sub aliqua conditione, quae ipsam beneficii provisionem (v. gr., cum reservatione sive ingressus, sive regressus)⁵ aut reddituum erogationem (cum reservatione pensionis aut partis fructuum) attingat, Ordinarius admittere nequit, nisi in casu quo beneficium sit litigiosum et dimissio fiat ab alterutro ex litigantibus in commodum alterius (can. 1486).

Beneficia enim sunt sine diminutione conferenda (can. 1440), et quae in eis hereditariae successionis imaginem referunt, sacris canonibus et SS. Patrum decretis odiosa sunt et contraria⁶.

Causae, ob quas resignatio parochiae fieri potest, sunt multiplices⁷.

1. Cf. *Pastor Bonus*, 1912-1913, t. XXV, p. 678 ss.; *Rev. du cl. fr.*, 1914, t. LXXVII, p. 495 ss.; *La Vie Diocés.*, 1914, t. VIII, p. 95 ss., 204 ss., 262 ss.

2. Cf. GILLMANN, *die Resignation der Benefizien*, Mainz, 1901.

3. Cf. supra, n. 424 ss.

4. Cf. S. C. C., 14 jan. 1884, ap. ASS., t. XVII, p. 196 ss.; 20 jan. 1894, *ibid.*, t. XXVII, p. 8. Cf. Trid. Sess. XXI, c. 2, de ref.; Pii V bulla *Quanta Ecclesiae*, 1 apr. 1508. Cf. *causa Posnanien.*, 18 maii 1906, ap. *Il monit. eccl.*, 1906-1907, t. XVIII, p. 133 ss.

5. Cf. SANTI-LEITNER, *o. c.*, t. V, p. 15.

6. Cf. Trid. Sess. XXV, c. 7, de ref.

7. Supra, n° 427. Cf. infra de causis amotionis oeconomicae.

Praeter illas quae tacitam renuntiationem inducunt, uti aliud officium incompatible, enumerantur inter causas legitimas : debilitas corporis, malitia plebis, defectus scientiae, etc.

862. — II. Permutatione aut translatione. 1° *Permutatio* est resignatio reciproca duorum parochorum ea lege facta ut alter resignans alterius resignantis beneficium auctoritate superioris accipiat. Requirit ad validitatem justam causam, debitam formam et pro beneficiis non reservatis consensum Episcopi (can. 1487, § 1 ; 186). Permutatio coram Ordinario facienda, debet esse simplex, absoluta, et libera ab omni fraude et mala fide ; nec si beneficia permutanda inaequalia sint, possunt citra dispensationem compensari reservatione fructuum aut praestatione pecuniae vel cujusque rei pretio aestimabilis (can. 1488, § 1).

2° *Translatio administrativa*, jam intelligitur illa rectae gubernationis provisio, qua auctoritate Ordinarii parochus a sua quam utiliter regit, ad aliam paroeciam transfertur, non proinde eo quod dederit canonicam causam amotionis a sua, sed in bonum animarum, propter rationem necessitatis vel utilitatis paroeciae *a qua* aut paroeciae *ad quam* transfertur (can. 2162, 2165) ¹. Jamvero a) Episcopus parochum *inamovibilem invitum* transferre nequit, nisi speciales facultates a Sede Apostolica obtinuerit (can. 2163, § 1). Ratio in promptu est : nam si parochus, ut ex notione translationis supponitur, utiliter paroeciam suam regit, propter praerogativam inamovibilitatis habet jus strictum ibidem remanendi. Attamen si Ordinarius eidem translationem proponat et suadeat, huic invitationi pro Dei et animarum amore consentiat (can. 2162). b) Parochus vero *amovibilis etiam invitus* ab Ordinario transferri potest : α) si paroecia *ad quam* non sit ordinis nimis inferioris ; β) si observentur formalitates translationis administrativae (can. 2164-2167). Notandum praesertim est Ordinarium, ut *valide* agat, debere *audire* duos parochos consultores super causis a parochis invito allatis et cum eisdem perpendere adjuncta in quibus versatur tum paroecia *a qua* tum paroecia *ad quam*, et rationes quae translationis necessitatem vel utilitatem suadent ; γ) si procedatur ob bonum animarum, propter causam necessitatis vel gravis utilitatis sese habentem ex parte ecclesiae *a qua* aut ecclesiae *ad quam* translatio fiat. c) Quoad *effectus* translationis *liberae* valent quae

1. Cf. Canonistae ad c. 5, X, III, 19 ; FEYER, tract. aut. *de Beneficiis*, n° 417 ss., p. 288 ss. ; WERNZ, *o. c.*, t. II, p. II, p. 266 ; GENNARI, *Sulla privazione del beneficio ecclesiastico*, ed. 2, p. 217 ss., Romae, 1905 ; LAURENTIUS, *o. c.*, p. 266 ; decret. S. C. Consist., 3 dec. 1913, ap. *Nouv. rev. théol.*, 1914, t. XLVI, p. 7, et *Le Can. contemp.*, 1914, t. XXXVII, p. 129 ss., in quo decreto nitide discrimen affertur inter translationem oeconomicam et amotionem oeconomicam. Cf. supra, n. 431 ss.

supra dicta sunt¹ de translatione in genere officiorum ecclesiasticorum ; quod attinet effectus translationis *coactae* standum erit relate ad tempus et ad effectus vacationis mandatis Ordinarii, qui majori vel minori utetur benignitate pro majori vel minori translati bona voluntate ; d) In translatione parochorum non requiritur concursus neque examen uti supra notavimus² ; e) A definitivo decreto Ordinarii datur recursus ad Sedem Apostolicam ; quo pendente recursu, Ordinarius paroeciam qua clericus privatus sit, alii stabiliter conferre valide nequit (can. 2146).

Cf. Congr. prosyn. an. 1868, n. 2, ubi statuitur pro dioecesi Brugensi : « Parochus ad alium locum nominatus vel officio renuntians, ex delegatione Nostra jurisdictionem pastorem in parochia unde transfertur conservabit, donec a successore fuerit monitus quod hic administrationem parochiae in se suscepit. Nihil tamen obstat quominus successor praedecessorem suum, aut ejus defectu vicarium committat ad pastoralia quaedam exercenda usque ad eum introductionis solemnem : prorogata a Nobis in casu et ad eundem terminum jurisdictione in foro poenitentiae. » *Coll. epist. past.*, t. XI, p. 230. Cf. *Collat. Brug.*, t. IV, p. 600.

863. — III. Remotione administrativa³. Cum non raro accadat ut ex una parte parochi ministerium, hac illave de causa, etiam citra gravem ejus culpam, inefficax imo et noxium saluti populi evadat, et ex alia parte poenali privationi aut criminali iudicio non sit locus, inter remedia quibus *animarum saluti* consulitur potissimum est *parochi remotio administrativa seu disciplinaris* (can. 2147, § 1). Haec ab Ordinario discernitur nullo judiciali apparatu sed administrativo modo, nec parochi poenam principaliter intentam habet sed utilitatem fidelium. Subjacent huic disciplinae omnes qui paroeciam, quovis titulo, ut proprii ejus

1. Supra, n. 434.

2. N. 813 s.

3. Cf. decretum S. C. Consist. *Maxima cura*, 20 aug. 1910, ap. AAS. 1910, t. II, p. 636 ss., *Collat. Brugen.*, t. XV, p. 583 ss. ; Decretum vigere in Anglia, America Septentr., et in Australia declaravit Congregatio, decr. 28 febr. 1911, 13 mart. 1911, 12 aug. 1912, ap. AAS., 1911, t. III, p. 133 ; 1912, t. IV, p. 531. Vide etiam : *Erläuterungen zu dem Dekrete « Maxima cura » seitens des preussischen Episkopats*, 14 dec. 1910, ap. *Arch. f. kath. Kr.*, 1911, t. XCI, p. 497 ss. — Quoad jus antiquius decreto, vide GENNARI, *o. c.*, p. 215 ss. ; CLAEYS-BOUUAERT, *o. c.*, p. 315 ss., 331 ss. Ante decretum *Maxima cura*, normae hujus amotionis administrativae desumebantur ex multiplicibus causis hac de re motis coram Congregationibus Romanis. Quas normas decreto *Maxima cura* in leges claras et perspicuas redegit Cong. Consistorialis. — Inter multiplices interpretationes decreti citentur : PARAYRE, *Le déplacement administratif des curés*, Lyon, 1911 ; SCHMELCHER, *Das Dekret der S. C. Consist. de amotione administrativa ab officio et beneficio curato*, Paderborn, 1911 ; VILLIEN, *Le déplacement administratif des curés*, Paris, 1913 ; HILLING, *Die Amtenthebung der Pfarrer...*, Mainz, 1911 ; CAPPELLO, *De administrativa remotione parochorum*, Romae, 1911 ; BESSON, in *Nouv. rev. théol.*, ab an. 1911, t. XLIII ad an. 1914, t. XLVI ; LINNEBORN, in *Theologie u. Glaube*, 1910, t. II, p. 752 ss. ; *Il monit. eccles.*, 1910-1911, t. XXII, p. 445 ss., 492 ss., 535 ss. — Codex can. 2147-2162 in quibusdam recessit a praescriptis decreti *Maxima cura*, inducto praepfimis diverso modo procedendi in remotione parochorum *inamovibilium* et parochorum *amovibilium*.

rectores obtinent, sive sint inamovibiles sive amovibiles, sive nuncupentur vicarii perpetui, sive *deservitores* (nostri succursalistae ad nutum amovibiles), sive alio quolibet nomine¹. At diversus est modus procedendi in *inamovibiles* et in *amovibiles*.

1° *Causae* propter quas procedere potest Episcopus ad amotionem administrativam parochi *inamovibilis* vel *amovibilis* huiusmodi sunt generis quae parochi ministerium in sua parochia, etiam citra gravem ipsius culpam, *noxium* aut saltem *inefficax* reddunt (can. 2147, § 1).

Hae causae sunt *praesertim*² quae sequuntur : a) Imperitia vel permanens³ infirmitas mentis⁴ aut corporis, quae parochum suis muneribus rite obeundis imparem reddit, si, iudicio Ordinarii, per vicarium adiutorem bono animarum provideri nequeat⁵ ; b) Odium plebis, quamvis injustum et non universale, dummodo tale sit, quod utile parochi ministerium impediatur, nec brevi cessaturum praevideatur ; c) Bonae existimationis amissio penes probos et graves viros, sive haec oriatur ex levi vivendi ratione parochi, sive ex antiquo ejus crimine quod nuper detectum eximatur jam poena ob praescriptionem⁶, sive ex facto familiarium et consanguineorum quibuscum parochus vivit nisi per eorum discessum bonae parochi famae sit satis provisum ; d) Probabile crimen occultum, seu crimen quod, quamvis actu occultum, probari potest et ita fieri publicum, parocho imputatum ex quo Ordinarius prudenter praevidet magnam in posterum oriri posse fidelium offensionem⁷ ; e) Mala rerum temporalium administratio cum gravi ecclesiae aut beneficii damno, quoties huic malo remedium afferri nequeat sive auferendo administra-

1. Cf. art. 30 decreti *Maxima cura* ; PARAYRE, *o. c.*, p. 14 ss.; VILLIEN, in *Rev. du clergé fr.*, 1911, t. LXVI, p. 257 ss. Cf. supra n. 808. — Decreto S. C. Consist., 28 jun. 1915, declaratum est rectores amovibiles paroeciarum seu missionum in Foederatis Americae Statibus amoveri posse ad nutum Episcopi, non servato ordine processus in decreto *Maxima cura* praescripto, utpote quae habentur non ut veri parochi, sed ut vicarii Ordinariorum ad nutum eorum amovibiles, AAS., t. VII, p. 378. Cf. supra p. 251, nota 1.

2. Dicta enumeratio proin non est *limitativa*. Decretum *Maxima cura* enumerabat *novem* causas ; at notandum quod inter eas a) 1^a, 2^a et 3^a in unum contractae sint ; b) quod 8^a, *neglectio officiorum paroecialium* det ansam speciali proceduræ, specialibusque poenis infligendis, can. 2182-2185 ; c) quod etiam 9^a ad alias sanctiones reduci possit. Cf. can. 2176 ss.

3. In decret. *Maxima cura* dicebatur : *perpetua* aut saltem *diuturna*. Permanens infirmitas stricte ea est quae manet usque ad finem et opponitur transeunti. At hic intelligenda videtur ad normam decret. *Maxima cura*.

4. Cf. ad interpretationem, can. 1, 1° decreti *Maxima cura*.

5. Olim in casu morbi incurabilis aut diuturni, uti in casu senii, non poterat amoveri parochus, sed ei mittendus erat coadjutor. Nunc si propter penuriam sacerdotum, reddituum, etc., coadjutor dari nequit, qui praeterea *congrue*, attentis necessitatibus parochiae, officia implere valet parochialia, potest amoveri parochus. Cf. GENNARI, in *Il monit. eccl.*, t. c., p. 448 s.; VILLIEN, *o. c.*, p. 37 ss.

6. Cf. can. 1703 ; 1705, § 2, § 3.

7. Cf. decret. *Maxima cura*, can. 1, 6°.

tionem parochus, sive alio modo, quamvis aliunde parochus spirituale ministerium utiliter exerceat (can. 2148, § 2) ¹.

2° *Modus procedendi in parochum inamovibilem*, complectitur tres gradus, quorum regulae in codice statuuntur cum nitida distinctione eorum quae requiruntur ut *valide* et ut *legitime* procedatur ².

a) Ante omnia parochus *invitetur ad renuntiandum*. α) Ordinarius, auditis ³ duobus examinadoribus synodalibus vel prosynodalibus, invitet scripto vel oretenus ⁴ parochum ad renuntiandum paroeciae intra certum tempus. Invitatio, ut *acta valeant*, continere debet causam quae Ordinarium movet et argumenta quibus ipsa innititur (can. 2148). Hoc enim requiritur ne intuta fiat defensio praeventi; β) Si renuntiet parochus Ordinarius paroeciam *ex renuntiatione* non vero ex alia causa vacantem declaret. Potest vero parochus loco causae ab Ordinario invocatae, aliam ad renuntiandum offerre sibi minus molestam et minus gravem, dummodo vera et honesta sit, ex. gr., ut obsequatur Ordinarii desideriiis. Renuntiationi, ad normas can. 186 ⁵ faciendae, apponere potest conditionem, dummodo haec ab Ordinario legitime acceptari possit et reapse acceptetur (can. 2150); γ) Parochus, si oppugnare velit causam adductam in invitatione, potest dilationem ad probationes afferendas postulare et ab Ordinario obtinere, dummodo haec non sit cessura in detrimentum animarum (can. 2151).

b) Gradus fiat *ad amotionis decretum*. α) Si parochus intra praestitutos dies nec renuntiet nec dilationem postulet neque causas ad amotionem invocatas oppugnet, Ordinarius, postquam constiterit et invitationem ad renuntiandum, rite factam, parochus innotuisse et ipsum quominus responderet legitime impeditum non fuisse, eum statim a paroecia amoveat, quin teneatur praescripto canonis 2154 de amoti provisione (can. 2149). Et revera parochus, qui tam graviter spernit auctoritatem

1. Optima interpretatio harum causarum, servatis tamen servandis, apud GENNARI, *l. c.*; VILLIEN, *o. c.*, p. 28 ss.; BESSON, *l. c.*, 1911, t. XLIII, p. 460 ss., 517, 709 ss.; 1912, t. XLIV, p. 69 ss., 151 ss.

2. Cf. GENNARI, *o. et l. c.*, p. 493 s., quoad disciplinam decreto *Maxima cura* inductam.

3. Ex decreto *Maxima cura* consensus eorum requirebatur, can. 9. Cf. can. 2144 de secreto ab examinadoribus et consultoribus servando. Cf. supra n. 736 ss., de examinadoribus synodalibus et parochis consultoribus. Cf. etiam Resp. S. C. Cons., 3 oct. 1910, ap. AAS., t. IV, p. 141, circa iusjurandum examinerum et consultorum, singulis vicibus, in prima sessione emittendum.

4. Cf. can. 2143; decret. *Maxima cura*, can. 10, § 1. Vide etiam Resp. com. ad interpr. cod. can., 24 nov. 1920, ap. AAS., t. XIII, p. 577. — Caveat Ordinarius, communicando argumenta, relationes et documenta, ne nomina patefiant testium et recurrentium, si ii secretum petierint, aut, etiamsi secretum non petierint, si praevideatur eos vexationibus expositum iri, praeterea ne moveatur populi offensio, rixae aut querelae, cf. decret. *Maxima cura*, can. 11.

5. Cf. supra n. 427.

Episcopi, nullam misericordiam meretur¹; β) Si rationes a parochio contra invitationem allatae fuerint², eas Ordinarius, *ut valide agat*, auditis iisdem examinadoribus de quibus supra, perpendat, approbet aut rejiciat. Decisio, sive affirmativa fuerit sive negativa, parochio significetur decreto (can. 2152). Si conclusio sit pro amotione, decretum ab Ordinario edi debet, quo generatim statuatur ratione boni animarum parochum amoveri, addita, si id expediat propria amotionis causa. Mentio semper facienda est de invitatione facta ad renuntiandum, de exhibitis a parochio allegationibus ac de requisito consilio examinerum. Decretum indicendum est parochio; sed promulgari non debet, nisi elapso tempore utili ad interponendum recursum³.

c) Procedatur *ad revisionem actorum*, quando recursus interponatur contra praedictum amotionis decretum. Contra decretum amotionis potest parochus intra decem dies *recursum interponere* apud eundem Ordinarium, qui, *ne invalide agat*, debet *auditis duobus parochis consultoribus*⁴ novas allegationes ab eodem parochio intra decem dies ab interposito recursu producendas, simul cum rationibus primo allatis examinare, approbare aut rejicere et hanc decisionem parochio novo decreto notam facere (can. 2153)⁵.

3° *De modo procedendi in parochum amovibilem*⁶. Planior procedura duos gradus tantum complectitur, excluso tertio, revisionis actorum.

a) *Invitatio ad renuntiandum*. Ordinarius parochum paterne moneat atque hortetur ut renuntiet, causa indicata⁷. Non audiendi sunt examinadores synodales in hac invitatione ad renuntiandum (can. 2158).

b) *Decretum amotionis*. α) Si parochus hanc adhortationem formaliter spernat, statim amoveatur (can. 2149); β) Si parochus renuat renuntiare, rationes in scriptis reddat, quas Ordinarius, *ut valide procedat*, perpendere debet una cum duobus examinadoribus (can. 2159); γ) Si Ordinarius allatas rationes rejiciat, paternas iteret hortationes, comminata amotione, si intra tempus congruum sponte non renuntiet. Expleto praefinito tempore, Ordinarius decretum amotionis emittat (can. 2160, 2161).

4° *De amoti provisione*.

1. PRUEMMER, o. c., p. 215.

2. Cf. can. 2145 de testibus sive ex officio arcessitis sive a parte inductis.

3. Decret. *Maxima cura*, can. 20. Quid faciendum sit, si conclusio non sit pro amotione dicitur in can. 21.

4. Cf. supra n. 736 ss.

5. Cf. decretum *Maxima cura*, can. 22-25.

6. Decreto *Maxima cura* idem erat procedendi modus pro inamovibili et pro amovibili. — Ad parochos religiosos quod attinet, servetur can. 454, § 5.

7. Hoc saltem requiritur ut *legitime* procedatur.

Parocho inamovibili aut amovibili renuntianti vel amoto Ordinarius, examinatoribus *vel* parochis consultoribus qui partem habuerunt in amotione decernenda in consilium adscitis, pro viribus consulat, aut per transitionem ad aliam paroeciam (sive paris, sive inferioris, sive superioris conditionis) aut per assignationem alicujus officii vel beneficii ecclesiastici aut pensionis, prout, juxta casus et adjuncta, aequitas et prudentia postulent. Ceteris paribus, renuntianti magis favendum est quam amoto (can. 2154). Parochus amotus quamprimum liberam relinquere debet *domum paroecialem* — nisi tamen *infirmus* sit —, et omnia quae ad paroeciam pertinent novo parocho vel oeconomio ab Ordinario interim deputato tradere (can. 2156).

5° A definitivo decreto amotionis unicum datur remedium, idest recursus ad Sedem Apostolicam. Pendente recursu, Ordinarius paroeciam vel beneficium quo clericus privatus sit, alii stabiliter conferre *valide nequit* (can. 2146) ¹.

6° « Si parochus, ad impediendum exercitium ecclesiasticae jurisdictionis, ausus fuerit turbas ciere, publicas pro se subscriptiones promovere, populum sermonibus aut scriptis excitare, aliaque similia agere, pro gravitate culpa, secundum prudens Ordinarii judicium, puniatur, non exclusa, si res ferat, suspensione. Eodem modo puniat Ordinarius sacerdotem qui multitudinem quoquo modo excitet ad impediendum ingressum in paroeciam sacerdotis legitime nominati in parochum aut oeconomum » (can. 2337).

864. — IV. Privatione, depositione et degradatione. Amittitur paroecia *in poenam* : 1° per *privationem* quae incurritur, vel ipso jure ob delicta in jure expressa, post sententiam criminis declaratoriam, vel per sententiam judicis condemnatoriam ² ; 2° per *depositionem* proprie dictam ; 3° per *degradationem*. Remissive ad Librum V, *De delictis et poenis*, tit. 9, cap. 2.

1. Cf. Quoad disciplinam inductam decreto *Maxima cura*, can. 25, § 2 hujus decreti ; GENNARI, *o. et l. c.*, p. 545 ; *Il monit. eccles.*, 1912-1913, t. XXIX, p. 185 s. ; PARAYRE, *o. c.*, p. 43.

2. Cf. supra, n. 430 ; WERNZ, *o. c.*, t. II, p. II, p. 275 ss. ; LAURENTIUS ³, *o. c.*, p. 261 ; GENNARI, *o. c.*, p. 3 ss. ; CLAEYS-BOUUAERT, *o. c.*, p. 307 ss. ; SOLE, *o. c.*, n. 283 ss. Cf. supra n° 810 de parochis inamovibilibus et amovibilibus relate ad privationem officii curati. Cf. S. R. Rot., 24 apr. 1913, *Can. contemp.*, 1922, t. XLV, p. 221 ss.

CAPUT X.

DE VICARIIS PAROECIALIBUS.

Fontes. Can. 471-478.

Auctores. Canonistae ad tit. 28, l. I Decret. ; DENEUBOURG, *Étude canonique sur les vicaires paroissiaux*, Tournai, 1871 ; VAN DEN BERGHE, *Tract. autogr. de vicariis parochialibus* s. d. ; SORRENTINO, *I vicarii parochiali nel Diritto canonico e nelle legge italiane ecclesiastiche*, Giarre, 1910 ; DE ANGELIS, *o. c.*, t. I, p. II, p. 31 ; t. II, p. I, p. 197 ss. ; WERNZ, *o. c.*, t. II, p. II, p. 686 ; SANTI-LEITNER, *o. c.*, t. I, p. 220 ss. ; LAURENTIUS^a, *o. c.*, p. 196 ss. ; HEINER, *o. c.*, p. 368 ; *Nouv. rev. théol.*, t. I, p. 154, 287, 368 ss. ; t. III, p. 254, 372, 501 ; t. IV, p. 179 ss. ; *Arch. f. kath. Kr.*, 1907, t. LXXXVII, p. 504 ss. ; FREISEN, *De cooperatoribus*, in *Theol.-Prak. Quart.-Schrift*, 1903, p. 801 ss., coll. 1905, p. 208 ; PRUEMMER, *o. c.*, p. 216 ss. ; COCCHI, *o. c.*, p. 414 ss. ; BARGILLIAT, *o. c.*, ed. 31, n. 1173 ss. ; BLAT, *o. c.*, lib. II, p. 439 ss. ; *Theol.-Prakt. Quart.-Schrift*, 1919, t. LXXII, p. 337 ss. ; *Rev. ecclés. de Liège*, 1921-1922, t. XIII, p. 322 ss. ; *Rev. ecclés. de Metz*, 1921, t. XXVIII, p. 456 ss. ; 1922, t. XXIX, p. 19 ss., 59 ss., 153 ss., 282 ss.

865. — Connexio materiae. Notionem *Vicarii* et generales vicariorum species subministravimus *supra*, n. 724.

Variis locis jam diximus de *Vicariis jurisdictionis* : nempe de *Cardinali Vicario*, de *Vicario Apostolico*, *Generali*, *Foraneo* et *Capitulari*. Hic quaedam dicenda sunt de vicariis *beneficialibus*, in *divinis* seu *paroecialibus*.

In hoc tractatulo, qui non caret difficultate, propterea quod nobis disserendum sit de vicariis collato jugiter jure communi cum peculiari disciplina in his regionibus vigenti, pro modulo nostro conabimur utiliora proponere.

ARTICULUS I. — Notio et species vicariorum paroecialium.

866. — I. Notio. *Vicarius paroecialis* non est vicarius jurisdictionis, siquidem, juxta hodiernam disciplinam, ipse parochus, cujus vices gerit, jurisdictionem proprie dictam in foro externo non habeat ; sed est vicarius *in divinis*, qui scilicet parochi nomine ejusque loco munera exercet parochialia, id est, vices ejus gerit in cura animarum et divinis ministeriis.

867. — II. Species. Pro variis causis ob quas vicarius constituitur, distinguuntur in codice quinque species vicariorum paroecialium : 1° *Vicarius personae moralis* ; 2° *vicarius oeconomus* in vacante ecclesia constitutus ; 3° *vicarius substitutus* qui constituitur loco parochi absentis ; 4° *vicarius adjutor* seu coadjutor, qui datur parocho suo muneri exer-

cendo ob senium, imperitiam aut infirmitatem impari ; 5° *vicarius cooperator* datus in auxilium parochi validi at qui solus convenientem paroeciae curam nequit gerere.

Vicarius personae moralis vocatur etiam *vicarius perpetuus*, dum alii dicuntur *temporanei* ; etenim auctoritate legitima, ad peragendum ecclesiasticum officium in locum vel juvamen alterius, *ad tempus seu ad voluntatem constituentis* sufficiuntur.

ARTICULUS II. — Vicarii personae moralis.

868. — I. **Notio.** Vicarii personae moralis, qui etiam, *vicarii perpetui, vicarii curati* aut *vicarii actuales* dicuntur, sunt illi, qui canonice sunt instituti ad exercendam curam actualem animarum, dum cura habitualis sit penes personam moralem cui *pleno jure* paroecia est unita, cum assignatione congruae portionis fructuum, arbitrio Ordinarii (can. 471, § 1). Constituuntur ergo in ecclesiis parochialibus annexis quoad temporalia et quoad curam animarum alicui mensae episcopali, capitulo, praebendae, monasterio, collegio, loco pio, dignitati, etc.¹.

II. **Constitutio.** a) Hujusmodi vicarii *instituuntur libere* ab Episcopo, si hoc jus ipsi reservetur vi privilegii, consuetudinis, aut ex reservatione sibimetipsi facta eo quod ipse dotaverit vicariam aliunde quam ex fructibus paroeciae unitae aut personae moralis ; b) Alias, vicarium praesentant rector principalis vel illi qui personam moralem repraesentant, Superior religiosus pro religiosa domo, Capitulum pro ecclesia capitulari ; at Ordinarii loci est praesentati idoneitatem probare eumque instituere (can. 471, § 2).

III. **Stabilitas.** a) Vicarius si sit religiosus est *amovibilis*, aequo jure cum ab Ordinario loci tum a superiore religioso (can. 471, § 3 ; 454, § 5) ; b) Ceteri omnes vicarii sunt perpetui *ex parte praesentantis*, sed *ab Ordinario loci* possunt amoveri ad instar parochorum², monito eo qui eos praesentavit (can. 471, § 3).

IV. **Jura et obligationes.** Remanet quidem *cura habitualis* penes rectores principales, sc. capitulum, etc., sed *cura actualis*, eaque *tota*, etiam praesente rectore principali, pertinet ad vicarios, qui ideo *vicarii-curati* appellantur, cum omnibus *juribus et obligationibus parochorum* ad normam juris communis et secundum probata statuta et laudabiles consuetudines (can. 471, § 4). Etenim rectorum principalium vices non

1. Cf. supra n. 808 s., 812 ; Trid., Sess. VII, c. 7, de ref. ; WERNZ, *o. et l. c.*, p. 693.

2. Ad instar parochorum *inamovibilium*, nisi ipsis Ordinariis expedire videatur eos tanquam vicarios *amovibiles* constituere. Cf. Trid., Sess. VII, c. 7, de ref. Cf. BLAT, *o. c.*, p. 442 s.

gerunt, sed proprio nomine ecclesiam curant ; ideoque ordinaria fruuntur jurisdictione ¹ et, religiosi exceptis, sunt inamovibiles. De his igitur supervacaneum foret quidquam disserere ².

ARTICULUS III. — Vicarii oeconomi.

869. — I. **Notio.** Vicarii oeconomi sunt illi, qui *vacante* quacumque ex causa *parochia*, ad regendam parochiam deputantur, donec novus parochus constituatur ³. Dicuntur etiam in Belgio *deservitores*, alibi *administratores*.

II. **Constitutio.** In parochia vacante constitutio vicarii pertinet ad *Ordinarium loci*, at requiritur consensus Superioris, si de religioso agatur (can. 472, 1°) ⁴. Quoniam vero constitutio idonei vicarii aliquando aliquod temporis spatium exigit, codex statuit, statim ac parochus deficiat, *paroeciae regimen*, nisi aliter provisum fuerit ⁵, competere *ipso jure* ⁶ ante oeconomi constitutionem vicario cooperatori, et quidem *primo* si plures vicarii sint ad invicem aliquo modo subordinati, vel *antiquiori*, si omnes aequales sunt, *paracho viciniori* ⁷, si desint cooperatores, *Superiori domus*, si tandem agatur de paroecia religiosi concredita. Omnes isti debent loci Ordinarium de paroeciae vacatione statim certiore facere (can. 472, 2°).

In dioecesi Brugensi habent Decani facultatem, « vacante ecclesia quacumque in districtu, provisionalem conferendi deservituram, ad paucos dies, alicui presbytero probae vitae, eo tamen pacto ut vacare ecclesiam illam Ordinarium quanto citius admoneant, quo hic deservituram vel eidem, vel alteri, prout expedire iudicaverit, committat ». *Statuta dioec.*, p. 66, 2°.

De provisionali deservitura coadjutori committenda, vide dec. Congr. Prosyn. an. 1893, n. 1 (*infra*, n. 876).

III. **Jura.** a) Ei assignanda est ad sustentationem congrua portio fructuum (can. 472, 1°). Haec congrua taxatur « ratione habita, ait Benedictus XIII ⁸, reddituum et emolumentorum ecclesiae parochialis... necnon inspectis conditionibus loci, numero animarum, qualitate laboris et quantitate impensarum, quam commissi officii necessitas postulaverit ».

1. Eorum jurisdictio est ordinaria *vicaria*.

2. Cf. *causa Aquilana*, 24 maii 1906, ap. *Anal. eccl.*, 1906, t. XVI, p. 161 ; *causa Melevitana*, 22 jul. 1911, ap. AAS., t. III, p. 611-628.

3. Cf. Trid., Sess. XXIV, c. 18, de ref.

4. Ad normam can. 456, cf. supra n. 812.

5. V. gr. a statutis dioecesanis.

6. Ex delegatione juris ad universalitatem causarum. Cf. de potestate hujus provisorii administratoris, *Rev. ecclés. de Metz*, 1921, t. XXVIII, p. 468.

7. Loci Ordinarius in Synodo vel extra Synodum tempestive determinet quaeenam paroecia cuique paroeciae vicinior habenda sit (can. 472, 2°).

8. Const. *In supremo*, § 11, 23 sept. 1724.

In Belgio, juxta decretum regium 30 martii 1836, deservitoribus solvitur pensio titularium, a prima die mensis qui sequitur vacationem¹.

Praeter hanc congruam deservitori competunt *oblaciones tum liberae, tum justitiae*, quae tempore administrationis ipsius fiunt.

b) Vicarius oeconomus loco parochi venit et ideo *iisdem jurebus* gaudet ac parochus in iis quae spectant ad curam animarum (can. 473, § 1) ; administrat etiam ordinarie temporalia Ecclesiae, quod caeteroquin ipse codex clare supponit². Attamen cum potestas sua indole sit temporalis et provisoria, « nihil ipsi agere in paroecia licet, quod praejudicium afferre possit jurebus parochi aut beneficii paroecialis » (can. 473, § 1).

c) Olim controvertebatur inter auctores circa qualitatem jurisdictionis vicarii administratoris in paroecia vacante constituti, sentientibus aliis hujusmodi vicarii jurisdictionem esse *ordinariam*, aliis eam esse *delegatam, sed ad universitatem causarum*, aliis tandem eam esse *quasi-ordinariam*³ ; et hac de re interrogata, S. C. C. controversiam dirimere noluit, sed ad quaestionem practicam : « An oeconomus curatus, vacante paroecia, ab Episcopo constitutus in vim dispositionis Conc. Trid., Sess. XXIV, cap. 18, possit alium sacerdotem delegare ad omnia officia vel ad aliquos tantum actus » ? die 12 sept. 1874, respondit : « Affirmative ad primam partem, nisi obstet voluntas Ordinarii »⁴. Quae controversia nondum est sopita. Dum alii dicunt jurisdictionem vicarii oeconomi esse a jure *delegatam ad universalitatem causarum*, cum non adhaereat officio stricte dicto stabiliter constituto⁵ ; alii potiori jure eam vocant *ordinariam vicariam*⁶, utpote quae adnexa est ipso jure officio stricte dicto, objectiva stabilitate dotata, quod certis in adjunctis conferri debet⁷. Ceteroquin ipse codex hanc sententiam egregie confirmat dicendo can. 873, § 1 : « *Ordinaria* jurisdictione ad confessiones excipiendas potiuntur... parochus aliique qui loco parochi sunt ». Jamvero ex can. 451, § 2 loco parochi veniunt *vicarii paroeciales* si plena potestate paroeciali praediti sunt ; inter quos recensendi sunt *vicarii oeconomi*.

1. Gubernium solvit pro tribus prioribus mensibus integram pensionem vacantis officii et pro sequentibus mensibus dimidiam partem, si oeconomus jam aliunde pensionem a Gubernio obtinet.

2. Cf. can. 473, § 1 et § 2. Cf. *Rev. eccl. de Metz*, l. c., p. 469.

3. Cf. *Nouv. rev. théol.*, t. VII, p. 118 ss.; VAN DEN BERGHE, o. c., p. 34 ; WERNZ, o. c., p. 692.

4. Cf. *Nouv. rev. théol.*, t. VII, p. 124.

5. Cf. BLAT, o. c., p. 444 ; COCCHI, o. c., n° 360 s.

6. Cf. VERMEERSCH-CREUSEN, o. c., n. 422 et praesertim *Rev. eccl. de Metz*, 1922, t. XXIX, p. 283 ss.

7. Cf. supra, n. 394.

IV. **Obligationes.** Sicut quoad jura, ita etiam quoad obligationes parochis aequiparantur vicarii oeconomi (can. 473, § 1). Tenentur enim et ipsi celebrare pro grege¹, populum pascere verbi divini praedicatione et sacramentorum administratione, in parochia residere², etc.

V. **Cessatio muneris.** Officium eorum expirat amotione³, renuntiatione, novi parochi aut oeconomi constitutione, et tunc, cessante ejus munere, tenetur parochus vel oeconomus successor coram vicario foraneo vel alio sacerdote ab Ordinario designando, tradere clavem archivi et inventarium librorum ac documentorum aliarumque rerum quae ad paroeciam pertinent et rationem reddere accepti et expensi tempore administrationis (can. 473, § 2).

ARTICULUS IV. — Vicarii substituti.

870. — I. **Notio.** Vicarius substitutus ille est qui legitime constituendus est ut in cura animarum vices gerat parochi qui ultra hebdomadam vel a paroecia praevia obtenta licentia discedit vel ab ea repentina causa abesse cogitur (can. 474 ; 465, § 4 et § 5), aut qui privatus suo beneficio sententia judiciali, ad Sanctam Sedem appellavit (can. 474 ; 1923, § 2)⁴.

II. **Constitutio.** 1° In casu *legitimae absentiae* ex praevia scripta-licentia Ordinarii, vicarius substitutus *designatur* a parochus, at ab Ordinario⁵ scripto⁶ est *approbandus*⁷. Quodsi ob repentinam causam parochus a paroecia cogatur discedere, sufficit ad constitutionem vicarii substituti ut parochus Ordinario loci sacerdotem suppletentem indicet ; qui jure remanet in officio suo quoadusque Ordinarius aliter non stauerit.

2° In casu *privationis beneficii*, nominatio fit ab ipso Ordinario privante.

III. **Jura et obligationes.** 1° Vicario substituto assignanda est debita

1. Si plures paroecias tempore vacationis regit unam tantum missam pro populis sibi commissis debet applicare (can. 466, 473), Resp. Com. ad interpr. cod. can., 14 jul. 1922, ad VI, AAS., t. XIV, p. 526 ss.

2. *Nouv. rev. théol.*, t. XXVIII, p. 254 ; *Rev. eccl. de Metz*, 1921, t. XXVIII, p. 469.

3. Cf. infra, n. 895, de amotione vicariorum cooperatorum non beneficiariorum.

4. Cf. *Rev. eccl. de Metz*, 1922, t. XXIX, p. 19 ss. ; *Nouv. rev. théol.*, 1921, t. XLVIII, p. 200 ss.

5. Ad normam can. 455. Cf. tamen *Nouv. rev. théol.*, l. c, p. 205.

6. Ad liceitatem ex can. 159.

7. Si parochus sit religiosus, requiritur etiam approbatio Superioris religiosi ; at non ejusdem valoris juridici sunt approbatio Ordinarii et approbatio Superioris religiosi ; dum prima requiritur ut sit vicarius substitutus ; altera exigitur ut *licite* constituatur. Cf. Resp. com. ad interpr. cod. can., 14 jul. 1922, ad V, AAS., t. XIV, p. 526 ss. Cf. tamen *Nouv. rev. théol.*, l. c., p. 202.

merces pro sustentatione¹, solvenda a parochio in casu absentiae et secundum normas ab Ordinario statuendas in casu privationis beneficii.

2° Vicarius substitutus, legitime constitutus, *ipso jure* locum parochi tenet in omnibus quae ad curam animarum spectant, nisi Ordinarius loci vel parochus absens aliquid exceperint (can. 474). Proin considerandus est ut plena potestate paroeciali munitus, pollens omnibus juribus et adstrictus omnibus obligationibus curae pastoralis, nisi exceptio quaedam a parochio vel ab Ordinario statuatur juxta absentiae diuturnitatem aliaque adjuncta.

Ita vicarius substitutus designatus a parochio et approbatus ab Ordinario ad normam can. 465, § 4, eo ipso valide et licite ex ipso jure exercet omnes functiones paroeciales, etiam fori sacramentalis; valide et licite assistit matrimoniis; idemque dicendum est de illo qui ad normam can. 465, § 5, Ordinario designatur a parochio, dum hic ex causa urgente cogitur abesse, etiam ante approbationem Ordinarii et quoadusque Episcopus, cui significata fuerit designatio illius sacerdotis suppletis, aliter non statuerit². Frequentius parochus legitime absens malet ipse per se in loco quo degit Missam pro populo applicare quam eam committere sacerdoti qui ejus vices gerit in paroecia³.

3° Probabilius jurisdictio vicarii substituti est *ordinaria* utpote ipso jure adnexa officio stabiliter constituto; quod confirmatur can. 873, § 2, de ipsius jurisdictione ad audiendas confessiones⁴.

ARTICULUS V. — Vicarii adjutores.

871. — **Praenotanda.** Benigna mater Ecclesia statuit⁵, parochum propter permanentem infirmitatem, qua mentis aut corporis impar redditur implendi officii sui pastoralis, non posse a loco suo administrativo modo dimoveri, si huic incommodo per *vicarium coadjutorem* congrue occurri possit. Dura ipsi videtur in tali casu privatio, « quum afflicto afflicto non est addenda, imo potius ipsius miseriae miserendum »; et « quia, si alii ejus essent exemplo deterriti, forte non posset, qui militaret ecclesiae, inveniri ».

1. Cf. Trid., Sess. XXIII, c. 1, de ref.

2. Cf. Resp. cit com. ad interpr. cod. can., 14 jul. 1922, ad V. Cf. *Rev. eccl. de Metz*, l. c., p. 22 ss.; *Nouv. rev. théol.*, l. c., p. 203 s.

3. Cf. can. 466, § 5.

4. Cf. supra n° 870. Cf. *Rev. eccl. de Metz*, l. c., p. 282 ss.

5. C. 1 et 5, X, III, 6. Cf. supra n. 864.

§ 1. NOTIO ET CONSTITUTIO COADJUTORUM.

872. — I. **Notio.** Coadjutor parochi stricte dictus est sacerdos, Ordinarii auctoritate deputatus, ad vices supplendum parochi qui ob senectutem, mentis vitium, imperitiam, caecitatem, aliamve permanentem causam¹, non amplius convenienter regere potest parochiam ipsi commissam.

In Belgio appellatur simpliciter *coadjutor*.

873. — II. **Constitutio.** Deputatio *coadjutoris*² ex causa canonica spectat ad Ordinarium ad normam can. 455. Si agatur de paroecia religiosis concredita jus praesentationis reservatur Superiori (can. 475, § 1). Notandum Episcopum tunc tantum *posse* deputare coadjutorem si ita suppleri *congrue* possit parochi impari ministerii pastoralis. Quod si per vicarium coadjutorem bono animarum provideri nequeat, locus est parochi amotioni (can. 475, § 4).

Canonistae unanimiter affirmant *parochi etiam invito*³ Episcopum posse deputare coadjutorem ob causam canonicam, praesertim hodie cum Episcopus jam adhibere potest remedium remotionis administrativae adversus parochum renitentem.

Quod si parochus praetendat non adesse sufficientem causam canonicam, recursum instituere poterit ad Sanctam Sedem, cum *effectu devoluto* tantum⁴.

§ 2. DOTES, OFFICIA ET JURA COADJUTORIS.

874. — I. **Dotes.** Cum itaque coadjutor deputetur ut parochum in obeundis muniis parochialibus suppleat, debet habere omnes qualitates quas ad munia paroecialia sibi concredita implenda jus vel consuetudo requirunt. Hoc per analogiam colligitur ex Trid.⁵, ubi id expresse statuitur de coadjutoribus Episcoporum et Praelatorum⁶.

875. — II. **Jura et obligationes.** Potestas, jura et obligationes coadjutoris praeprimis pendent a *causis* ob quas constituitur.

1. Ut amissio loquellae, memoriae, desipiscentia senilis, etc. Cf. GENNARI, in *II monit. eccles.*, 1910-1911, t. XXII, p. 448. Cf. *Rev. eccl. de Metz*, t. c., p. 27 s.

2. Deputatio coadjutoris *perpetui*, seu cum futura successione, in beneficio paroeciali, reservatur Romano Pontifici (can. 1433).

3. Cf. c. 3, 4, X, III, 6; Trid. Sess. XXI, c. 6, de ref.; WERNZ, *o. c.*, p. 691.

4. Cf. Const. BENED. XIV, *Ad Militantis*, 30 mart. 1742, § 12. Cf. *Collat. Brugen.*, 1906, t. XI, p. 177 s.

5. Sess. XXV, c. 7, de ref.

6. Cf. REIFFENSTUEL, *o. c.*, in hoc tit. 6, lib. III Decret., n° 28; SCHMALZGRUEBER, in h. t., n° 21 ss.

a) Si propter mentiam aliamque hujusmodi causam, parochus *plane impar* redditur suis muniis paroecialibus implendis, ita ut vicarius adiutor in omnibus suppleat parochi vicem, tunc adiutori competunt jura omnia¹ et officia parochorum propria (can. 475, § 2). Plena potestate paroeciali praeditus, parochorum nomine in jure venit et jurisdictio sua, officio adiutoris jure adnexa, est *ordinaria* (can. 873, § 1). Attamen coadjutor nullum jus acquirit in titulum, nec tenetur Missam applicare pro populo quae parochum adiutum gravat (can. 475, § 2); si hic Missam celebrare nequeat, standum est dispositioni can. 339, § 4².

b) Si vero suppleat ex parte tantum, adiutoris jura et obligationes desumentur ex *litteris* quibus deputatur, a praxi et statutis dioecesanis (can. 475, § 2).

Ante omnia expendendae sunt *litterae deputationis*: ab his enim pendet potestas et officium coadjutoris, pro varia causa ob quam hic fuerit parochus datus. Ita si ob ignorantiam vel imperitiam, Episcopi est officia coadjutoris juxta necessitatem determinare. Si ob aliam causam, mittitur ad adjuvandum coadjutum quotiescumque ad hoc fuerit requisitus. Brevis dicamus, tunc parochi esse coadjutori suo officia sua indicare, si Episcopus id facere omiserit; ex eo tamen quod parochus non potest recusare coadjutorem ipsi ab Episcopo datum, sequitur eum non posse omnia sibi reservare atque sic coadjutoris constitutionem reddere inutilem et inefficacem. Hoc itaque casu quoad jurisdictionem et officia vix a vicepastore distinguitur.

De habitatione, residentia, conferentiis, aliisque obligationibus vide infra dicenda de viceparochis³.

Cf. *Stat. dioec.*, p. 76 ss.

c) Pro utraque hypothesi adiutoris suppletis tum in omnibus tum pro parte parochi vicem, « si parochus sit sui compos, adiutor operam suam praestare debet sub ejusdem auctoritate secundum Ordinarii litteras » (can. 475, 3), cujus est horum reciprocam relationem moderare.

d) De jure communi est coadjutoribus *ab Episcopo* assignanda portio congrua reddituum beneficii parochialis nisi aliter provisum sit (can. 475, § 1)⁴.

Jura temporalia coadjutorum nostrae dioeceseos describuntur in *Statutis*, p. 94 s. Cf. *Collat. Brugen.*, 1903, t. VIII, p. 285; volumen *La Sépulture et les fabriques*, n. 186 s.

1. Etiam jura casualia. Cf. infra dicenda de portione congrua adiutori solvenda.

2. Cf. supra n. 846. Cf. *Statuta dioecesana*, p. 94.

3. Praesertim, n° 883.

4. Cf. *Trid.*, Sess. XXI, c. 4 et 6, de ref. Cf. COCCHI, *o. c.*, p. 429.

§ 3. CESSATIO MUNERIS COADJUTORIS.

876. — Officium coadjutoris expirat per impedimenti cessationem, revocationem¹, mortem coadjuti, aliosque modos quibus hic beneficium amitteret. Si sermo sit de officio coadjutoris cum jure successionis, officium *qua coadjutorale* cessat etiam dum coadjutus amittit beneficium,² sed statim incipit ejus officium, *qua paroeciale*; illico enim acquirit jus et titulum beneficii paroecialis.

Ut omne dubium tollatur circa durationem jurisdictionis coadjutorum, moriente aut dimittente officium aut ad aliud munus deputato parochus vel viceparochus, cui auxilio erant, statuimus coadjutorem parochi, in casu, jurisdictionem in foro interno, ab Episcopo acceptam, servare usque ad diem installationis novi parochi inclusive; coadjutorem vero viceparochi, usquedum hujus successor advenerit.

Excipitur si coadjutor sive parochi sive viceparochi prius ad aliud officium a Nobis deputetur: quo casu cessabit ejus jurisdictio die quo, juxta nominationis litteras, in nova statione adesse debet. Cf. Acta Congr. prosyn. an. 1868, n. 2; Decr. Congr. prosyn. an. 1898, n. 6 (*Collat. Brug.*, t. III, p. 358), et an. 1900, n. 4 (*Ibid.*, t. V, p. 400).

ARTICULUS VI. — Vicarii cooperatores.

877. — Hoc nomine veniunt illi, qui vicariam operam praestant parochis parochiam suam administrantibus et in ea residentibus. Solent in Italia vocari *capellani curati*, *vice-curati*, seu *sacellani*; in Gallia vero et Belgio, dicuntur *vice-pastores*, *vice-parochi*, *vicarii*, *vicaires*, *onder-pastors*, *kapellanen*.

§ 1. ORIGO ET CONSTITUTIO VICEPAROCHORUM.

878. — I. **Origo**². In historicis documentis jam a saeculo IX mentio fit de sacerdotibus parochorum adjutoribus; sed varia tunc temporis erat disciplina pro variis regionibus et parochis: in altera parochi sibi assumebant presbyterum *subjugatum*; in altera vero Episcopi secundum rectorem parisi cum priori potestatis parochus adjugebant. Ista ejusdem parochiae rectorum pluralitas litibus et contentionibus locum praebebat; et ideo jam a saeculo XIII in Anglia, Gallia, Germania aliisque locis nonnisi *subcapellani* in parochorum auxilium deputati sunt³. Poterant eos parochi sibi associare; sed in multis dioecesibus requirebatur Episcopi approbatio⁴. Haec disciplina, primo particularis, generalis evasis decreto Tridentini, Sess. XXI, cap. 4, *De ref.*, ubi statuit: « Episcopi,

1. Cf. infra n. 894 de revocatione vicariorum cooperatores non beneficiariorum.

2. Cf. DENEUBOURG, *o. c.*, p. 10 ss.; HINSCHIUS, *o. c.*, t. II, p. 318 ss.

3. Cf. DENEUBOURG, *o. c.*, p. 17, pro Belgio.

4. Cf. *Ibid.*, p. 39.

etiam tamquam Apostolicae Sedis delegati, in omnibus ecclesiis parochialibus vel baptismalibus, in quibus populus ita numerosus sit, ut unus rector non possit sufficere ecclesiasticis sacramentis ministrandis, et cultui divino peragendo, cogant rectores, vel alios ad quos pertinet, sibi tot sacerdotes ad hoc munus adjungere, quot sufficiant ad sacramenta exhibenda, et cultum divinum celebrandum ».

879. — II. Constitutio. Quando itaque parochus propter populi multitudinem aliasve causas, ut amplitudinem territorii, nequit, iudicio Ordinarii, solus convenientem curam gerere paroeciae, debet ei adjungi unus vel plures vicarii cooperatores (can. 476, § 1).

Sed ad quem pertinet nominatio vicarii ?

Olim, inspecto jure communi, regula generali pertinebat ad parochum cum approbatione Episcopi ; ast disciplina peculiaris vicens in Austria, Germania, Hispania, Gallia et Belgio aliisque regionibus eam tribuebat Episcopo ¹.

Hodie codex medium iter arripit inter olim vigentem disciplinam juris communis et juris particularis, statuens : « Non ad parochum, sed ad loci Ordinarium, *audito parochο*, competit jus nominandi vicarios cooperatores e clero saeculari » (can. 476, § 3). Inde Episcopus debet audire parochum et quidem ut valide agat ex canone 105, § 1° ² ; at nulla obligatione tenetur ad ejus votum accedendi ³. Nuper declaratum fuit a S. C. Conc., consuetudinem etiam centenariam, vi cujus Episcopus dioecesis Zagabriae nominabat vicarios cooperatores *inaudito parochο* non praevalere posse contra praescriptum can. 476, § 3⁴.

« Vicarios cooperatores *religiosos* Superior cui id ex constitutionibus competit, audito parochο ⁵, praesentat Ordinario, cujus est eosdem approbare. » Qua approbatione praesentatus in munere vicarii cooperatoris constituitur.

Notandum est a) vicarios cooperatores constitui posse pro universa paroecia, sive pro determinata paroeciae parte ; in qua sola exercere possent, imo et valerent, ad normam mandati Episcopi, jura et munia vicarii cooperatoris plus minusve extensa (can. 476, § 2) ; b) Si nec per vicarios cooperatores spirituali fidelium bono consuli rite queat,

1. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 688 ; DE BRABANDERE-VAN COILLIE, *o. c.*, ed. 8, n. 505 ss. ; *causa Zagabrien*. S. C. Conc., 13 nov. 1920, AAS., t. XIII, p. 43 ss.

2. Cf. tamen *Rev. ecclēs. de Metz*, 1922, t. XXIX, p. 153, note 1 ; VERMEERSCH, *Period.*, t. XII, p. (6) ss.

3. Cf. *Il monitore eccles.*, 1921, t. XXXIII, p. 60.

4. *Causa Zagabrien.*, cit.

5. Ad validitatem actus praesentationis.

Episcopum procedere debere ad dismembrationem paroeciae juxta can. 1427 (can. 476, § 8).

§ 2. POTESTAS VICEPAROCHORUM IN GENERE.

880. — I. Qualis potestas sit viceparochorum. Viceparochi habent potestatem *ordinis*; sunt enim sacerdotes. Habent quoque potestatem *jurisdictionis* proprie dictae in foro interno seu animae, quatenus habent potestatem ligandi et solvendi in foro poenitentiali; et jurisdictionis improprie dictae, seu licentiam administrandi ecclesiastica sacramenta in foro interno et externo.

881. — II. Indoles potestatis jurisdictionalis. Ad differentiam jurisdictionis parochi, quae *ordinaria, generalis, principalis* et *stabilis* est, quatenus nempe parochus alium agnoscere non debet superiorem immediatum, nisi Episcopum; *jurisdictio viceparochi*, quae nomine et vice alterius exercetur, *est delegata, limitata, subordinata, et revocabilis*¹.

1° *Delegata*; nam jurisdictio vicariorum non a jure, quod de ea silet, sed ex commissione superiorum habetur. Hoc sufficienter jam innuebatur a Conc. Trid.², cum statuebat parochum debere, quando id exigit paroeciae ministerium, sibi adjungere sacerdotes cooperatores, quin ullo modo horum jura ac facultates determinaret. Praeterea hucusque constans praxis erat, ut superiores ipsi eorum jura et obligationes determinarent. Quod codex can. 476, § 6 nitide confirmat statuens: « *Ejus jura et obligationes ex statutis dioecesanis, ex litteris Ordinarii et ex ipsius parochi commissione desumantur* ».

Jamvero *missionem canonicam* ad verbum Dei annuntiandum necnon *jurisdictionem* ad excipiendas confessiones recipiunt ab Episcopo³, ea tamen lege ut hanc potestatem praedicandi et absolvendi exerceant *de licentia parochi* vel *quorum interest*⁴. Idem dicendum est de potestate ad reliqua sacramenta ministranda, et exercenda officia quae viceparochus ex lege aut consuetudine incumbunt; hanc potestatem recipiunt ab Episcopis, sed rursus de *parochi licentia* exercenda est.

Licentia igitur pastoris est vel expresse vel tacite obtinenda ad exercitium vicariae, natura sua subordinatae officio pastoralis; et parochi,

1. Cf. *Nouv. rev. théol.*, t. I, p. 154 ss.; *Collat. Namurcen.*, 1902-1903, t. II, p. 126 ss.; WERNZ, *o. c.*, p. 688; DENEUBOURG, *o. c.*, p. 120 ss.; *Rev. ecclés. de Metz*, t. c., p. 66 ss.; 282 ss.

2. Sess. XXI, c. 4, de ref.

3. Cf. can. 874, § 1; 1328.

4. Cf. formulas nominationis viceparochorum, ap. VAN DEN BERGHE, *o. c.*, p. 11.

licet stricte loquendo, prudentia duce, ob bonum animarum, in casu particulari, eam denegare possint, regulariter tamen debent eam concedere, ob reverentiam Episcopo debitam.

2° *Limitata* ; namque vicariorum *delegatio* non sese extendit ad omnia munia parochialia. Ut autem possit vicarius vi nominationis suae omnes parochi functiones exercere, necesse est ut sit *delegatus ad universalitatem causarum*. Atqui hoc, nec juxta jus commune¹, nec juxta disciplinam in nostris regionibus vigentem, obtinet. Ita in dioecesi nostra, facultas quam vicarii ab Episcopo accipiunt *administrandi sacramenta de licentia quorum interest* non importat delegationem ad assistendum Matrimoniis².

Excipe tamen a) si Episcopus eos ita constituat, ut suppleant vel negligentiam vel incapacitatem pastoris ; b) si parochus omnia sua munia ipsis ad tempus expresse deleget ; c) si, parochus absente, ipsis committatur parochiae administratio.

3° *Subordinata* ; cum *viceparochi* seu vicarii *cooperatores*, uti nomen indicat, debeant saltem rogati, ratione officii, vicem parochi supplere, eique auxilio esse in universo paroeciali ministerio, excepta applicatione Missae pro populo, exceptisque forsitan aliis muniis paroecialibus ad normam juris particularis aut litterarum nominationis (can. 476, § 6 et 7). Ideo, non tantum ab Episcopo et aliquatenus a decano sicut parochi, sed *ab ipso parochus* dependent eique sunt subordinati. Hoc exigit natura ipsa eorum delegationis, quam ita ab Episcopo recipiunt ut eam *de licentia parochi* exerceant ; hoc exigit bonus ordo in parochia servandus et unitas regiminis in omni hierarchiae gradu constituta ; hoc exigit jus superintendentiae et inspectionis quod in totam parochiam et in vicarios habent parochi. Praeterea ista subordinatio vicariis expressis terminis apud nos ab Episcopo praescribitur in litteris delegationis : « Pastori tuo, ait, *in omnibus reverentiam et obedientiam praesta* ».

1. Sunt qui contendunt potestatem vicariorum cooperatorum esse jure communi *delegatam ad universitatem negotiorum* ex can. 476, § 6, ubi statuitur ipsos debere ratione officii vicem supplere parochi eumque adjuvare in universo paroeciali ministerio ; ita BARGILLIAT, *Praelect. jur. can.*, ed. 31, n. 1174, qui inde concludit vicepastorem posse in singulis casibus subdelegare, etiam quoad assistentiam matrimonii, eumque posse subditos extra limites paroeciae, imo extra dioecesis, absolvere. Cf. etiam COCCHI, *o. c.*, n. 369. At illa opinio nulla seria probabilitate fulcitur, cum jura et obligationes viceparochorum determinentur non a jure sed a triplice fonte indicato in primis verbis can. 476, § 6, dum allata verba describunt tantum *naturam subordinatam* officii vicariae, obligationem generalem vicarii, qui *subest parochus* (can. 476, § 7), hujus vicem gerendi eumque adjuvandi in omnibus muniis paroecialibus, si ad hoc rite expetatur, seu servatis servandis quoad licentiam vel potestatem requisitam obtinendam. Cf. *Rev. eccl. de Metz*, l. c.

2. Cf. VAN DEN BERGHE, *o. c.*, p. 11 ; DE SMET, *de Matrimonio*³, n. 120. Cf. WERNZ, *o. et l. c.* ; *Collat. Namurcen.*, l. c., p. 130 s.

Inde sequitur a) vicarios non posse generatim sese ingerere in ministerii parochialis exercitio absque parochi licentia ; b) ipsos teneri ad acceptandum et implendum munia a parochi ipsis imposita ; c) ipsos in exercitio functionum suarum directioni et inspectioni parochi subesse (can. 476, § 7) ¹.

Cf. Statuta dioec., p. 91 ss.

4° *Revocabilis* ; in primis quia potestas vicarii est *delegata* ; dein quia ministerium ejus non est *officium stricte dictum* : jus enim ecclesiasticum non constituit vicariatum pro ecclesiis parochialibus, seu non determinavit jura et officia hujusmodi vicarii, quamvis certis in casibus injunxerit ejus deputationem ; tandem quia non habet *beneficium* ². S. Poenitentiaria namque declaravit, 9 jan. 1823, ut beneficia considerandas quidem esse pensiones constitutas loco reddituum, quos beneficiarii antea percipiebant ex fundis seu dote eorum beneficiorum ; non vero stipendia, quae dantur propter servitium ecclesiae et exercitium functionum ecclesiasticarum tamquam merces operis et ad operantis sustentationem qualis certe est pensio vicariorum : haec enim bona censentur quasi-patrimonialia.

Id confirmatur ex eo quod Tridentinum injungat tantum parochis, ut sibi assumant tot cooperatores quot necessarii sunt ad sacramenta ministranda et cultum divinum celebrandum ; cessante igitur necessitate, cessat parochi obligatio et vicarius merito revocatur.

Ipsi quoque termini delegationis hoc indicant : nam litterae vim obtinent, vel usque ad determinatum tempus, v. g. examen, vel donec Episcopo aliter statuere placuerit.

§ 3. OBLIGATIONES VICEPAROCHORUM.

Viceparochi habent obligationes tum erga *parochum* tum erga *collegas*, tum erga *parochianos*, quae oriuntur sive ex natura officii, sive ex jure positivo.

882. — I. Erga parochum. Cum viceparochi deputentur ut parochi vicem gerant eique praestent adjumentum (can. 476, § 6) « in iis quae pastoralis officii sunt, parochi suo subsint et obediant, eique, tanquam superiori ac parenti, debitum honorem et obsequium praestent ; imo et

1. Cf. *Collat. Namurcen.*, l. c., p. 130 ; *Rev. ecclès. de Metz*, l. c., p. 69 s.

2. Exceptis vicariis beneficiatis. Cf. can. 477, § 2.

promptos se exhibeant, ut, alacri animo, parochi vices suppleant, quotiescumque ad hoc fuerint rationabiliter invitati »¹.

Sit igitur vicepastoris erga pastorem cooperatio filialis, uniformis et concors, venerabunda, subdita et efficax in omnibus muneribus pastoralibus, de quibus *supra*². Excipitur tamen obligatio applicandi Missam pro grege (can. 476, § 6), quae utpote personalis parochum gravat; attamen haec obligatio vicario cooperatori a parocho deferri posset, ad quam tunc obligaretur non ratione officii sed ratione caritatis³. Praeterea cooperatio vicarii a parocho expeti non valeret, si ageretur de muneribus pastoralibus quae statuta dioecesana vel litterae deputationis eidem committenda prohiberent (*ibid.*).

Ex sua parte parochus vicarium cooperatorem paterne instruat ac dirigat in curam animarum, ei invigilet et saltem quotannis ad Ordinarium de eodem referat (can. 476, § 7).

II. Erga collegas. « In parochiis autem ubi duo pluresve sunt vicarii, studeant se invicem ad propriam sanctificationem excitare, fraternam fovere concordiam, alter alterius onera portare, invicem honore ac obsequio praevenire, in omnibus in Domino ad bonum et ad salutem animarum idem sentire atque idem velle, functionesque vicepastorales inter se, consulto pastore, ad maiorem fidelium utilitatem ex aequo et bono dividere »⁴.

Cf. Decr. Congr. prosyn., an. 1867, n. 13; et an. 1876, n. 1.

III. Erga parochianos. Quamvis non principaliter, attamen in subsidium tenentur curam pastorem exercere erga parochianos, quotiescumque rationabiliter fuerint ad hoc sive a parocho, sive a fidelibus requisiti.

Obligatio illa oritur *ex charitate* erga animas, *ex obedientia* superioribus debita, quinimo aliquousque *ex iustitia* propter contractum implicitum et congruam quae ipsis conceditur.

Consequenter, vicarii, propter onus ipsis incumbens coadjuvandi parochum in administratione sacramentorum et cura animarum, tenentur *ad personalem residentiam*⁵, secundum statuta dioecesana vel laudabiles consuetudines aut Episcopi praescriptum; imo prudenter curet Ordina-

1. Stat. dioeces., p. 92, coll. p. 62.

2. N° 838 ss.

3. Cf. *Rev. eccl. de Metz*, l. c., p. 68.

4. Stat. dioec., p. 93.

5. S. C. C., 6 nov. 1620. Cf. GIRALDI, *Exposit. jur. pontif.*, p. II, sect. 87, p. 934; *Nouv. rev. théol.*, t. XXVIII, p. 254; HENRY, *o. c.*, p. 158, coll. p. 215 ss.; *Coll. Brug.*, t. VIII, p. 489 ss.

rius, ad normam can. 134¹, ut in eadem paroeciali domo commorentur (can. 476, § 5).

883. — Praeter generalia illa, quaedam peculiaria vicepastoribus injunguntur per *statuta et decreta dioecesana*. Hoc capite in dioecesi Brugensi debent :

a) Missam et divina officia celebrare et parochio celebranti assistere prout fert consuetudo et ordo a parochio praescriptus. *Stat.*, p. 146.

b) Ubique summo sacro assistere ad altare diebus dominicis et festivis. Decr. Congr. prosyn., anni 1859, II, n. 2 ; an. 1878, n. 7 ; et an. 1885, n. 7. Praeterea sacerdotes omnes et clericos enixe hortatur Episcopus « ut diebus dominicis et de praecepto festivis, omnibus divinis officiis, tum mane, tum vespere intersint », nisi legitimo impedimento detineantur. *Stat.*, p. 162 s. ; Decr. Congr. prosyn., an. 1866, n. 12.

c) « In omnibus ecclesiis parochialibus, succursalibus et publicis oratoriis, diebus dominicis et de praecepto festivis, habenda est concio aut major catechesis, post evangelium, sub omnibus missis hora fixa celebratis ». *Stat.*, p. 119 s. Haec autem concio infra decem minuta absolvatur. *Ibid.*, p. 122. Ita ordinetur praedicationis, ut infra quatuor aut quinque annorum spatium, corpus totius doctrinae christianae tradatur, servato, quantum fieri potest, ordine Catechismi. *Ibid.*, p. 123. Cf. Decr. Congr. prosyn., an. 1872, n. 2 ; 1883, n. 4 ; 1889, n. 2 et 3 ; 1923, n. 1 et 2. Cf. Conc. Mechlinien. IV, can. 310.

d) Praeter majorem ad populum, minor catechesis ad pueros per unum aut plures vicarios habenda est singulis dominicis, quibusdam tantum exceptis, hora congrua a parochio determinanda. *Stat.*, p. 132.

e) Tenentur vicepastores partem sollicitudinis pastoralis suscipere in visitatione scholarum, et ad adiuvandos parochos sese paratos exhibere. *Stat.*, p. 197. Cf. Conc. Mechlinien. IV, can. 192.

f) Quemadmodum parochi, ita et viceparochi ad continuam et personalem residentiam adstringuntur. Quare, secluso tempore sacris exercitiis impendendo, illis non licet, sine licentia decani ultra quatuor dies, computatis diebus exitus et reditus, nec sine licentia Ordinarii ultra hebdomadam, nec sine licentia parochi, per notabilem diei partem a parochia abesse. Et ne contingat parochum et vicarium eodem tempore extra parochiae limites versari, horum nullus parochia egredi potest, nisi altero praemonito. Cura quoque sit, ut quotiescumque, breviori etiam tempore, quis abesse voluerit, informet saltem domesticos, ubi, pro casu exigentia, adiri ac inveniri potest. *Stat.*, p. 77, coll. p. 91 ; Decr. Congr. prosyn., an. 1859, II, n. 12 ; 1861, n. 2 ; 1872, n. 8 ; 1882, n. 4 ; et 1886, n. 4.

g) Ubi mos viget, ut vicarius et coadjutor parochi cohabitent, aliam habitationem sibi eligere nequeunt sine licentia Episcopi. *Stat.*, p. 93 ; Conc. Mechlinien. IV, can. 130.

Vicepastores autem, quibus ecclesiae fabricae reducto pretio habitationem tribuunt, tenentur in discessu ad stationem aliam, ad regulas in Statutis dioecesanis, p. 190, pro parochis praescriptas. Decr. Congr. prosyn., anni 1868, n. 9.

h) Voluntas Episcopi est, ut, quomodo parochi, ita etiam omnes praepositi, directores, *vicepastores* et coadjutores, verbo, omnes et singuli sacerdotes ministerio animarum addicti, nullo tamen modo professores, alicui conferentiae ecclesiasticae sint adscripti.

Variae ordinationes *De conferentiis* videre est in *Stat.*, p. 174 ss., et praesertim in Epist. circ. Episcopi, 29 octobris 1895 (*Collationes brugenses*, t. I, p. 8), et 15 oct. 1898 (*ibid.*, t. III, p. 605). Cf. etiam *ibid.*, t. VII, p. 352, III, 2°.

i) « Ad informandos vicarios, adducendam praxis uniformitatem et promovendam bonam parochiae administrationem, optimum, quin et necessarium medium est, ut parochi et vicepastores singula hebdomada, stata die et hora, ad invicem conveniant, de rebus parochiae collaturi ». *Stat.*, p. 178. Cf. Acta Congreg. prosyn., 20 maii 1902, n. 3 (*Collat. Brug.*, t. VII, p. 352).

j) « Litterae testimoniales vicepastorum aliorumque sacerdotum, quotannis decursu mensis maii ad Decanos a parochio mittendae, Nobisque porrigendae a

1. Cf. supra, n. 365.

Decanis confirmatae aut infirmatae, deinceps juxta determinatam formulam, hisce annexam, erunt conficiendae. » Congr. pros. a. 1904, n. 2 (*Coll. Brugen.*, t. IX, p. 421 s., 424, *formula testimonialium*.)

k) « Ordo hierarchicus necnon fraterna charitas requirunt ut si parochus aliquid carpendum in agendi ratione sui vicepastoris observet, hunc ipsemet paterne moneat prius quam apud Decanum aut Episcopum accuset ». Congr. prosyn., a. 1911, n. 6 (*Coll. Brug.*, t. XVI, p. 448).

§ 4. JURA VICEPAROCHORUM IN SPECIE.

884. — Jura viceparochorum recte dividuntur in *spiritualia* et *temporalia* spiritualibus annexa.

A. JURA VICEPAROCHORUM SPIRITUALIA.

Principium est : ad jurium vicepastorum rectam notitiam, oportet ea quae *de jure communi* dēducuntur conferre *cum litteris nominationis* seu commissione accepta ab Episcopo, *cum statutis dioecesanis*, *cum praxi et consuetudine in dioecesi vigente* necnon *cum parochi commissione* (476, § 6). Haec enim omnia possunt in nonnullis temperare conclusiones ex juris communis principiis deductas, ita ut major vel minor evadat praefatorum jurium ambitus.

Ita fere habent litterae delegationis, quae solent viceparochis tradi in dioecesi Brugensi : Munus vicarii ita eis committitur, ut possint in parochia, ad quam mittuntur, et per totum districtum, et in communitatibus (*communes civiles*) suis conterminis, de licentia quorum interest, sacramenta administrare, verbum Dei annuntiare et fidelium confessiones excipere... ac caeteris fungi officiiis, quae vicepastori ex lege, aut consuetudine incumbunt. Tenentur tamen in illis aliisque omnibus pastori suo reverentiam et obedientiam praestare.

Ad particularia autem descendentes jura illa viceparochorum ad duplicem reducimus classem : ad ea nempe quae ipsis competunt respectu jurium et officiorum parochialium ; et ad ea quae ipsis cum parochis sunt aliquousque communia.

I. JURA VICEPAROCHORUM RELATE AD MUNIA PAROCHIALIA.

885. — **Praenotanda.** Agentes de obligationibus parochi vidimus quasdam ita proprias esse parochi, ut eas alteri committere non possit, nisi legitime impeditus ; v. g. missam pro grege et praedicationem ; alias vero non ita rigore parochi incumbere, easque vel ob causam justam, vel etiam sine causa alteri committi posse.

E praecedentibus quoque constat omnes parochi obligationes totidem constituere jura, quae consequenter semper potest et quandoque debet sibi reservare.

His praenotatis, statui possunt quaedam *regulae*, e quibus facili ne-

gotio deducuntur praecipua viceparochi jura respectu jurium et officiorum parochialium.

886. — Regula 1^a. *Sine licentia parochi, regulariter expressa¹ et semper revocabili, nequeunt vicarii sibi assumere munia parochialia primi generis; quae sunt missa pro grege, praedication, catechesis et sollemnis communio puerorum.*

1° De missa pro grege vide supra².

2° De praedicatione et catechesi, dicitur supra³, parochum teneri per seipsum praedicare, et pueros fidelesque docere, *nisi sit legitime impeditus*: impedimentum autem est absentia, infirmitas, nimia copia parochialium onerum. Verum quidem est, vicepastorem ad praedicandum et catechizandum ab Episcopo hic deputari; sed stricto jure munus illud exercere nequit, *nisi de licentia quorum interest*, ut expresse ferunt litterae delegationis. Attamen, parochus regulariter servet necesse est *consuetudinem et statuta dioecesis*.

Quae praecedunt spectant non tantum ad ecclesiam, sed etiam ad scholas, congregationes, aliaque loca pia parochiae, nisi specialem ad ea dirigenda *delegationem vicarii ab Episcopo* receperint.

887. — Regula 2^a. *Sine licentia parochi, regulariter expressa, aliquoties praesumpta et semper revocabili, nequeunt vicarii sibi assumere munia parochialia secundi generis.* Hoc nomine vocamus quaedam jura et officia, quae parochus potest sibi reservare, vel alteri committere, *etiam absque legitimo impedimento, ob quamcumque rationabilem causam*; nullus enim textus juris ea tamquam onera parochi personalia habet. *Talia sunt distributio communionis paschalis, cantus divinatorum officiorum, proclamationes, Baptisma, benedictiones mulierum post partum, Matrimonium, funera et sepultura, externum parochiae regimen.*

1° *Distributionem communionis paschalis* etiam hodierno jure legitime sibi reservare potest parochus; sicuti potest etiam hoc munus vicario committere, qui praxim sufficientem habet in dignoscendis paroecianis.

1. Eo aegrius poterit praesumi illa licentia, quo jus exercendum majoris est momenti et functio de qua agitur strictius est personalis.

2. Cf. n° 844 ss. Cf. *causa Pharen.*, 8 feb. 1913, ap. *Il monit. eccles.*, 1913-1914, t. XXV, p. 248 ss. Agebatur de parocho, qui, impar effectus quominus oneri *missae paroecialis canendae* satisfaceret, missam suam pro populo applicabat, et Summum Sacrum suo vicario cooperatori alegebat satisfaciendam, soluta tantum taxa dioecesana missae planae, sine cantu. S. C. Conc. de hac re interrogata respondit a parocho solvendum esse vicario taxam *missae cantatae*, cum cooperatores *vi muneris* non sint adstricti ad parochum supplendum in officiis suis personalibus, inter quae hoc in loco veniebat missa cantata paroecialis.

3. N° 854 ss.

2° Vidimus supra ¹, ad parochum spectare *officiaturam ecclesiae suae*.

Cf. Decr. Congr. prosyn., an. 1857, art. IV ; et an. 1861, cap. II (*Coll. epist. pastoral.*, t. IX, p. 37 et t. X, p. 239).

Hinc non possunt vicarii privata sua auctoritate, a) celebrare, nec consequenter recipere, missas cantatas ² ; b) cantare vespervas et laudes ; c) facere benedictionem et aspersionem aquae, benedicere et distribuere solemniter candelas, cineres et palmas, benedicere fontem baptismalem, nisi ipsi missam celebrent ; d) celebrare officia hebdomadae sanctae ; e) instituere et facere processiones.

2° Ibidem diximus parochus competere *denuntiationes variasque proclamationes* ; sed ex usu apud nos eae omnes permittuntur, quinimo incumbunt vicariis, praeter proclamationes bannorum Ordinationis et Matrimonii,

3° Ad solemniter conferendum *Baptisma*, de jure indigent vicarii licentia vel expressa vel rationabiliter praesumpta parochi : requiritur expressa, si parochus soleat illud sibi reservare ; si secus, sufficit praesumpta.

Sed an *sub disciplina hic vigenti* possunt parochi omnia Baptismata, exclusis vicariis, sibi reservare ?

Stricte loquendo, affirmative ; quia Baptisma solemne est jus parochiale ³. Generatim tamen vicariis committitur ; et usus ille eo vel magis est commendandus, quod oblationes occasione Baptismatis perceptae multum quandoque conferant ad honestam vicariorum sustentationem. Non tamen absonum est ut parochus ipse proles principaliorum parochianorum baptizet, etiamsi alias relinquat vicario, praesertim si in compensationem laboris saepe gratis praestiti oblata generose cedere vicario non omittat ⁴.

Ad parochum quoque spectat admittere patrilinos, describere nomina in libro baptizatorum ⁵, tradere extracta baptismalia ⁶ ; sed cura illa generatim vicariis demandatur.

Benedictionem puerperarum, uti vidimus n. 835, *Pastorale Brugense* tribuit parochis. Quare vicarii sine expressa, vel rationabiliter praesumpta parochi licentia, eas ad purificationem non admittant.

1. N° 858.

2. Cf. *Nouv. rev. théol.*, t. IV, p. 193 ss.

3. Supra, n° 823.

4. Cf. *Nouv. rev. théol.*, t. XVI, p. 668 ss.

5. Cf. Trid. Sess. XXIV, c. 2, de ref. ; Rit. Rom., de sacro baptism. Cf. supra n. 859.

6. Cf. n° 859. Notandum est solum *parochum* qualificatum esse ut *authentica* et fidem facientia tradat extracta librorum parochialium. Cf. Conc. Mechlinien. IV, can. 154.

4° *Assistentia Matrimonii* apud nos solis parochis, non vero vicariis, competit, seclusa parochi vel Episcopi delegatione¹.

Onus pariter injunctum est parochis, ut sponsosexamine; ut inquirat de statu libero, de existentia impedimentorum, et in casu procuret dispensationem; ut faciat proclamationes bannorum; ut redigat et expediat testimonium status liberi; ut benedictionem nuptialem impertiatur, et nomina conjugum et testium in libro matrimoniorum manu sua describat, idque licet alius sacerdos vel a se, vel ab Ordinario delegatus matrimonium celebraverit².

5° *De jure funeris et sepulturae* sermo redibit infra³.

6° *Ad externum parochiae regimen*, adeoque ad parochum privative spectat reformatio abusuum, delegatio sacerdotis extranei ad functiones publicas, administratio fabricae, promotio bonorum operum, institutio confraternitatum (non autem earum canonica erectio, quae ad solum pertinet Episcopum), erectio scholarum, institutio locorum piorum, opera socialia et alia ejusmodi pro opportunitate loci et personarum; non omnia enim in qualibet parochia institui possunt.

Hinc vicarii, parochis invito, iis non se immisceant. Quod si negligantur opera praescripta, ut associatio denarii S. Petri, S. Francisci Salesii, S. Familiae, confraternitas SS. Cordis Jesu; aut maxime commendata, ut associatio propagationis Fidei et S. Infantiae, societas S. Vincentii a Paulo, S. Joannis Baptistae, S. Francisci Xaverii, scholae primariae, dominicales, congregationes, etc., poterunt, si opportunum judicaverint, consulere superiores.

Cf. *Stat. dioec.*, p. 110, coll. Decr. Congr. prosyn., an. 1884, n. 8, et an. 1896 (*Collat. brugen.*, t. I, p. 385).

888. — Regula 3^a. *Quod si parochus munia pastoralia per se ipsum implere non possit, vicarii jus strictum non habent ut vices ejus suppleant; sed aequitas naturalis suadet ut cura illa ipsis potius quam extraneo committatur: qui sentit onus, sentire debet commodum*⁴.

Hoc postulat natura rerum. Ad hoc enim constituitur vicarius ut parochi vices suppleat in ejus defectu; ad hoc praeterea viceparochus ab episcopo nominatur⁵.

Excipe a) si vicarii ad munus quoddam sint inhabiles; b) si bonum parochiae requirat vel confessarium, vel concionatorem extraneum;

1. Cr. supra, n° 831, et n° 881.

2. Cf. DE SMET, *o. c.*, in indice alphabetico, v° *parochus, registrum*.

3. Lib. III cod., tit. XII.

4. Reg. 56, in VI; cf. DENEUBOURG, *o. c.*, p. 266 ss.

5. Cf. Resp. S. C. R., 9 jun. 1657, in veteri Gardelliniana, n° 1822.

c) si in peculiari casu ipsi parochiani justa de causa sacerdotem extraneum praesentent, v. g. propinquum, aut familiarem, ad assistendum Matrimonio vel Baptisma conferendum.

Quando vicarii in exercenda aliqua functione pastorali parochi vices supplent, erga omnes ecclesiae officiales, cantores, bidellos, aliosque adjuutores, jura et auctoritatem parochi exercere valent.

889. — Nota. Tenentur vicarii parochi suo in omnibus obedire, et promptos se exhibere, ut alacri animo vices ejus suppleant, quotiescumque ad hoc fuerint rationabiliter invitati. Potest autem parochus vicario suo relinquere non tantum onera leviora, sed munera quoque magis ardua, veluti ire de nocte ad infirmos, peragere divina officia in ecclesiis filialibus distantibus; nam hoc ipsum probat recepta consuetudo quae est optima legum interpret; imo subinde id postulat ipsa multitudo parochialium munerum per solum parochum non facile expediendorum. Attamen suo cooperatore parochus discrete utatur necesse est, videlicet ut socio laboris, et non ut homine qui solus portet pondus diei et aestus. Quare ipsemet parochus, cessante justo impedimento, munia pastoralia principaliora personaliter praestare non intermittat; atque ubi is ob specialem quandoque erga eum conceptam confidentiam nominatim vocatur et expectatur, non recuset venire, curamque et sacramenta per semetipsum administrare¹.

« Ubi autem acciderit, addunt *Statuta Brug.*, p. 92, vicepastorem aliquem plus aequo a parochi suo gravari, volumus ut in ejusmodi casu, propter bonum pacis et ordinem hierarchicum, provisorie obediat, donec res ad decanum, vel ad Nos (*Episcopum*) relata fuerit ».

II. JURA PAROCHO ET VICEPAROCHO ALIQUOUSQUE COMMUNIA.

890. — Jura communia vocamus illa, quae *juxta disciplinam vel communem vel particularem*, et parochi et viceparochi simul competunt. Inter ea *quaedam ita illis sunt communia, ut parochus ea sibi reservare nequeat*: talis est auditio confessionum, celebratio missae; *alia vero potest quidem, in rigore juris, parochus sibi reservare in casu aliquo particulari*, non autem generatim, si cultui divino et saluti animarum consulere velit.

891. — I. Jura communia primi generis exercere valent viceparochi, *vi juris communi* vel saltem *vi missionis ab Episcopo acceptae* et inde

1. Cf. REIFFENSTUEL, o. c., l. III, tit. 4, n. 86; *Rev. eccl. de Metz*, 1907, t. XVIII, p. 283 ss.

necessariae admissionis in parochia, absque ullo parochi consensu ; sed in iis exercendis tenentur servare modum a parochio ut rectore parochiae ex aequo et bono praescriptum.

Sic possunt viceparochi, etiam invito parochio :

1° Celebrare missam in ecclesia parochiali, nisi fiant publice et notorie scandalosi ¹.

Sed ordo in ecclesiis servandus postulat, ut parochus jure polleat determinandi : a) qualitatem missae, an debeat esse cantata, an vero privata ; b) horam competentem ; c) altare ; et d) locum ubi celebrari debeat, an in ecclesia parochiali, an vero in sacello vel oratorio publico.

2° Distribuire sacram communionem intra missam et si privatim celebrat, etiam proxime ante et statim post, sicuti cuilibet sacerdoti licet facere (can. 846, § 1) ².

Excipe tamen dies dominicos ac festivos ne sacrum nimis protrahatur ; tempus paschale ³ et quasdam solemnitates, uti apud nos est adoratio perpetua, cum parochi multum intersit scire quinam ex parochianis ad S. Synaxim accesserint ⁴.

3° Ministrare ad altare in missis solemnibus aliisque officiis ⁵.

4° Excipere confessiones, sive publice in ecclesia, sive in domibus aegrotantium. Libertas fidelium confitendi cuilibet sacerdoti ab Episcopo approbato et delegato, supponit in sacerdote confessario jus eorum confessiones audiendi. Verum quidem est in litteris ab Episcopo datis apponi clausulam *de licentia quorum interest*. Sed illa clausula in casu videtur potissimum servanda erga rectores alienarum parochiarum ; sed in parochia ubi munere suo fungitur bene poterit vicarius absque parochi licentia, imo eo invito, sacramentum poenitentiae administrare. Praxis enim omnium temporum ac regionum vicario illud jus agnoscit. Hoc jus viceparochi multo magis nunc est agnoscendum, cum ab ipso Episcopo constituitur, ne irritus fiat actus Episcopi deputantis.

Nec parochus habet jus sibi reservandi confessionem alicujus classis poenitentium, puta nupturientium, ne item laedatur libertas fidelium. Posset tamen parochus assignare vicario sedem confessionalem, determinare horas confessionum excipiendarum ⁶.

1. Trid. Sess. XXII, de obs. et evit. in celebr. missae.

2. Cf. Trid., Sess. XXII, c. 6, de sacr. Missae. ; decretum S. C. C., 20 dec. 1905, *de quotidiana communione*, ap. *Coll. Brugen.*, t. XI, p. 213.

3. Cf. supra, n° 887.

4. Cf. *Nouv. rev. théol.*, t. IV, p. 196 ; VAN DEN BERGHE, *o. c.*, p. 20.

5. Vide supra n. 883.

6. Ita apposite VAN DEN BERGHE, *o. c.*, p. 20 s. Cf. *Nouv. rev. théol.*, t. I, p. 461 ss.

892. — II. **Jura communia secundi generis** exercere nequeunt vicarii, *prohibente parochi in casu particulari*; sed regulariter non indigent expresso parochi consensu ad ea exercenda dum a parochianis requiruntur: sufficit rationabiliter praesumptus, qui continetur in generali admissione ad fungendum munere vicarii in parochia.

• Hinc, seclusa speciali prohibitione, possunt vicarii :

1° Instituire majorem et minorem catechesim ¹.

2° Tempore ordinario, distribuere sacram communionem extra missam (can. 846, § 1).

3° Eam deferre ad infirmos ².

4° Administrare sacrum Viaticum et Extremam unctionem ³.

In illis tamen omnibus tenentur vicarii servare *ordinem* statutis dioecesanis, consuetudine, vel praecepto parochi praescriptum.

5° Rigorose loquendo possunt etiam impertiri benedictiones mere sacerdotales. Merito tamen notat Scavini ⁴: « Ad confusionem vitandam, ad ordinem conservandum, benedictiones a sacerdotibus simplicibus aut capellanis datae oportet ut sint singulares, privatae, quietae ac moderatae; item caveant sacerdotes, coadjutores maxime et capellani, ne parochianos a proprio parochi avertant, ne turpe lucrum quaerant, ne superstitionem aliquam foveant. Ex quo quidem patet quare plura quae, etsi non de jure parochiali, attamen nonnisi a parochi praestant fieri; id est vel quia id exigit consuetudo immemorialis, vel lex synodalis, vel conventio, vel bonum pacis ».

Practice igitur poterunt vicarii privatim benedicere aquam, candelas, panem, locum, domum novam, statuum, quae publico cultui exponi non debet. Poterunt etiam, si debita facultate sint instructi, privatim benedicere scapularia, coronas, cruces et imagines. Sed hae benedictiones non sunt a vicariis publice faciendae in ecclesiis, capellis vel oratoriis, nisi de consensu rectoris ⁵.

B. JURA VICEPAROCHORUM TEMPORALIA.

893. — Jura viceparochi temporalia constituunt *portio congrua* et *casualia*.

1. **Portio seu remuneratio congrua** (can. 476, § 1), quae olim ex fructibus beneficii parochialis arbitrio Episcopi desumenda erat ⁶, hodie

1. Ut dictum est supra, n° 886.

2. Cf. supra, n° 826.

3. Cf. supra, n° 827, 830.

4. *Theol. moral.*, t. III, n° 695.

5. Cf. supra, n° 835. Decr. S. C. C., 12 sept. 1891, ap. ASS., t. XXIV, p. 309 ss.

6. Cf. Trid. Sess. XXI, c. 4, de ref.; Innocentii XIII, C. *Apostolici ministerii*,

in Belgio assignatur tum ex pensione annua a gubernio solvi solita juxta legem 10 aug. 1920¹, tum ex subsidio vel fabricae, vel communitalis seu municipii, vel utriusque².

II. **Jura casualia.** Quoad jura, quae dici solent *casualia*, eo quod ministris sacris non ratione beneficii vel statutorum reddituum, sed ratione ministerii personalis, et sic *casu*, tamquam operis stipendia debentur, aut a fidelibus offeruntur, *vicarii* regulariter loquendo *nullum jus habent ad jura quae parochi obveniunt occasione exercitii jurium parochialium*, et ideo jura *stolae*, seu casualia parochi dicuntur; ne tunc quidem, quando parochi vices supplent; omnia enim illa emolumenta spectant ad eum, cui cura habitualis commissa est; sed ad ea tantum quae muneri viceparochorum jure vel consuetudine annexa sunt³.

Hinc 1° *ad parochum privative pertinent* emolumenta funerum et oblationes quae intra paroeciam fiunt, occasione v. gr. missae cantatae, introductionis mulierum post partum, proclamationum, solemnium communionis puerorum, Matrimoniorum, quinimo et Baptismorum, nisi *consuetudo, vel libera dantis voluntas contrarium legitime statuunt*.

2° *Ad viceparochos autem pertinent*:

a) Oblationes factae, occasione ministerii alicujus personalis, quod non sit jus et officium parochiale, v. g. occasione praesentiae in officiis defunctorum, praedicationis verbi divini.

b) Casualia quae muneri vicariali per consuetudinem, tariffum, vel expressam fundatoris aut donatoris voluntatem annexa sunt. Talia habentur stipendia missarum quae solo intuitu missae, non autem intuitu personae parochi vel officii paroecialis largiantur, et honoraria assistentiae in missis solemnibus, exsequiis, anniversariis, etc.

Quaeritur autem utrum parochus, qui missas celebrandas vicario committit, teneatur ipsi *integrum* quod accipit stipendium relinquere, an vero possit, retenta sibi eleemosynae parte, *consuetum tantum honorarium* vicario relinquere?

Resp. distinguendo triplicem missarum speciem⁴.

13 maii 1723; S. C. C., 24 jul. 1875; *causa Salisburgen.*, 1 aug. 1911, ap. AAS., t. III, p. 572; *Arch. f. kath. Kr.*, 1912, t. XCII, p. 55 ss.; WERNZ, *o. c.*, p. 689.

1. *Collat. Brugen.*, 1920, t. XX, p. 345 s.

2. Cf. volumen *de jure civili-ecclesiastico*.

3. Cf. *causa Lucana*, 17 dec. 1904, ap. *Il monit. eccles.*, 1904-1905, t. XVI, p. 486.

4. Cf. Quoad hanc quaestionem, can. 840; *causae Monacen.*, 25 jull. 1874, et *Hildesien.*, 21 jan. 1898, citatae in art. 15° decreti *Ut debita*, 11 maii 1904, ap. *Collat. Brugen.*, 1904, t. IX, p. 599; *causa Colonien.*, 25 jul. 1874, ap. AAS., t. VIII, p. 75 ss.; vide etiam *Nouv. rev. théol.*, t. VI, p. 352, 470, 571; Resp. S. C. C., 19 dec. 1904, ap. *Coll. Brugen.*, t. X, p. 315 ss.; S. C. C., 25 jan. 1905, ap. *Coll. Brugen.*, t. c., p. 318 s.; *causa Pharen.*, cit. 8 febr. 1913, ap. *Il monit. eccles.*, 1913-1914, t. XXV, p. 248 ss. Cf. VAN DEN BERGHE, *o. c.*, p. 25 ss.;

1º) Si de missis *manualibus* agatur, sive lectis, sive cantatis, tenetur parochus vicepastori celebranti integrum solvere stipendium, nisi moraliter certo constet ordinario pinguius stipendium fuisse oblatum *intuitu personae parochi*.

2º) Idem decidendum est quoad missas *fundatas*, nisi tamen agatur de missis quae *intuitu officii parochialis* fundatae fuerint, ita ut pro parte locum teneant congruae parochialis; quo in casu, haud frequenti, vicarius nihil ultra consuetum stipendium exigere poterit.

3º) Tandem si quaestio sit de missis, *quarum celebratio ad jura parochialia pertinet*, et quibuscum certa *jura stolae* adnexa sunt, quales sunt missae exsequiales, missae nuptiales, etc., parochus satisfacit vicario elargiendo consuetum stipendium, parte excedente sibi retenta.

Nota. Stipendium *consuetum* dicitur illud quod pro missa tali hora, lecta vel cantata, juxta taxam dioecesanam et consuetudinem loci, dari solet.

Cf. *Stat. Brug.*, p. 94; Congr. prosyn., 1923, n. 3; Conc. Mechlinien, IV, can. 201.

ARTICULUS V. — Cessatio muneris viceparochi.

894. — Munus viceparochi cessat :

I. **Per revocationem** seu amotionem debite intimatam.

1º Revocatio illa ad illum spectat qui vicarium deputavit; nam juxta reg. 1^m juris, *omnis res per quascumque causas nascitur, per easdem dissolvitur*. Inde a) vicarii cooperatores *religiosi* amoventur ad nutum *Superioris*, monito Ordinario, tum *Ordinarii loci*, monito Superiore (can. 477, § 1; 454, § 5); b) saeculares autem amoveri possunt ad nutum *Episcopi* vel *Vicarii Capitularis*, non autem Vicarii Generalis absque mandato speciali (can. 477, § 1). Requiritur tamen ad amotionis licitatem *justa et rationabilis causa*. « Vicarii seu coadjutores parochiales natura sua amovibiles sunt, et nedum ex culpa et ex causis disciplinaribus, sed etiam pro opportunitate et majori Ecclesiae bono, judicio Ordinarii sui, in Gallia praesertim, de uno in alium locum transferri possunt, quin querelam de injuria aut de damnis movere queant »¹. Contra illicitam remotionem conceditur tamen *recursus* ad S. Sedem, at in devolutivo tantum.

LEHMKUHL, *Theol. mor.*, t. II, n° 203 s.; *Nouv. rev. théol.*, t. I, p. 281; t. IV, p. 272 ss.; t. V, p. 205; t. X, p. 202; *Coll. Brugen.*, t. IV, p. 490; t. X, p. 51 ss.

1. Ita Praefectus S. C. Conc., in litteris 9 jun. 1903 ad Archiepiscopum Parisiensem in causa viceparochi Allegret. Cf. ASS., t. XXXVI, p. 233; *Rev. théol. fr.*, 1903, t. VII, p. 733 ss.; CLAEYS BOUUAERT, *o. c.*, p. 351 ss.; WERNZ, *o. c.*, p. 690.

2º Notandum praeterea venit quod vicarii alicujus *vicariae beneficalis* manualis vel perpetuae, erectae nempe in beneficium proprie dictum ad normam can. 1409, non amoveantur ad nutum, sed per regularem processum¹, ob causas propter quas alii parochi sive inamovibiles sive amovibiles removeri possunt, recensitas in can. 2147, § 2, et praeterea si graviter subjectioni defecerint parochi debita in exercitio suarum functionum (can. 477, § 2).

Apud nos non existunt hujusmodi vicariae beneficales.

II. **Elapso tempore**, si munus concessum fuit ad tempus determinatum.

Munus autem, quod in nostra dioecesi conceditur usque ad determinatum examen, vel concursum, absque ulla Episcopi nova concessione prorogatur pro omnibus illis, qui examini, vel concursui interfuerunt, usque ad concursum proxime sequentem, aut examen post *in scriptis* habendum, nisi aliter dicatur. Cf. *Coll. epist. past.*, t. I, p. 92.

In nostra dioecesi jurisdictio vicariorum, qui ad aliam stationem mittuntur, cessat cum die qua, juxta translationis litteras, in nova statione adesse debent. Si tamen ad curam pastorem fuerint promoti, vel officium dimiserint, jurisdictionem conservant usque ad adventum sui successoris. Optat autem Ill^{mus} Episcopus, ut nullus confessorius, statim ac ejus mutatio publice nota est, confessiones amplius excipiat in loco unde discedit, nisi infirmorum forsitan et nupturientium.

III. **Morte concedentis** cessare potest officium cooperatorum parochialium.

Attamen non cessant facultates ab Episcopo concessae audiendi confessiones et praedicandi, nisi forsitan in casu quo concessae fuerint cum clausula *ad beneplacitum nostrum*: tunc enim praxis dioecesis attendenda est. Quoad ceteras facultates res decidenda est ad tramites can. 207, § 1².

In dioecesi Brugensi facultates viceparochorum non cessant morte Episcopi; voluntas enim Episcopi est, ut vim habeant *donec ipsi aliter statuere placuerit*; haec autem clausula requirit expressam delegantis revocationem.

Nota. A vicariis cooperatoribus vix differunt praepositi capellarum (chapelles), sive annexarum (annexes), quae in territorio alicujus parochiae pro commoditate incolarum erectae sunt. Nonnulla tamen regulariter ipsis conceduntur munia parochialia.

ARTICULUS VI. — De praecedentia vicariorum paroecialium.

895. — Normae praecedentiae vicariorum in can. 478 statutae, sunt applicatio principiorum generalium quae continentur in can. 106³.

1. Cf. supra n° 863.

2. Cf. supra n. 477. Quoad delegationem ad matrimonium, cf. DE SMET, *o. c.*, n. 117; *Collat. Brugeo.*, t. VII, p. 264 ss.

3. Cf. supra, n° 335.

1° « Sicut parochus ecclesiae cathedralis, ita *vicarius paroecialis capituli cathedralis* praecedit omnibus aliis dioecesis parochis aut vicariis ». Hic, evidenter non agitur de vicario cooperatori qui auxilio est parochi ecclesiae cathedralis ; sed de vicario curato paroeciae cathedralis pleno jure Capitulo unitae, ad normam can. 471.

2° *Alii vicarii curati* assimilantur quoad praecedentiam parochis eisque applicandae veniunt normae can. 106, 3°.

3° « *Vicarii oeconomi* jus praecedentiae regitur normis in can. 106 statutis », nempe cum personam parochi gerat, praecedit omnes qui respectu personae principalis sunt inferioris gradus : ultimum tamen locum habet inter pares, cum semper potentius sit jus quod quis proprio habet nomine, quam quod alieno (can. 106, 1°) ¹. Praeterea jus praecedentiae ei competit supra omnes personas in quas ei est auctoritas ; quoad alias vero praecedentia regitur juxta gradum, ordinem et aetatem.

4° « *Vicarii substituti et adjutores* praecedunt, dum in munere manent, vicariis cooperantibus », cum, eo quod repraesentant personam principalem, majorem gradum habent quam vicarii cooperatores. Vicarii substituti et adjutores *ad invicem eundem gradum occupant*.

5° *Vicarii cooperatores* praecedunt aliis sacerdotibus paroeciali ecclesiae addictis ; « non aliis sacerdotibus paroeciae non addictis antiquioribus ratione ordinationis ², nisi agatur de functionibus in quibus munus suum exercent » ³.

CAPUT XI.

DE ECCLESIARIUM RECTORIBUS ET DE CAPPELLANIS.

896. — I. *Praenotanda de exemptione a jurisdictione paroeciali.*

1° Communitates quae intra ambitum paroeciae continentur subduci *possunt* jurisdictioni parochi.

Ista exemptio, quoad communitates *ipso jure* non exemptas, inducitur vel *indulto apostolico* vel *immemorabili consuetudine* vel *decreto Episcopi*. Olim jam consuetum erat in *Galliae et Belgii provinciis* constitui communitates religiosarum, seminaria, collegia puerorum et puellarum, hospitalia, *cum suo proprio rectore seu cappellano* independente a parochi loci. Quae consuetudo Sanctae Sedis approbatione communita fuerat ⁴. Hodierno jure vero statuitur. « Potest Episcopus *justa et gravi*

1. SCHMALZGRUEBER, in tit. 6, lib. III Decret., n. 32. Cf. tamen *Rev. ecclès. de Metz*, l. c., p. 158.

2. S. Rit. C., in Romana, 12 jul. 1892, ad 2.

3. Ita COCCHI, o. c., p. 438.

4. Cf. DE BRABANDERE-VAN COILLIE, o. c., ed. 8, n. 529 ; *Nouv. rev. théol.*, t. XVIII, p. 225 ss. ; *Analecta eccles.*, 1899, p. 241 ss.

de causa religiosas familias et pias domos, quae in paroeciae territorio sint et a jure non exemptae, a parochi cura subducere » (can. 464, § 2).

Haec exemptio, *sive a jure communi sive a jure particulari* inducatur, vel *totalis* est vel *partialis* juxta terminos concessionis.

2° Exempti sunt a jurisdictione paroeciali ex toto vel ex parte :

- a) Regulares et religiosi exempti a jurisdictione episcopali ;
- b) Communitates monialium ;
- c) Capitula ;
- d) Seminaria ¹ ;
- e) Confraternitates, aliaeque legitimae associationes ;
- f) Plerumque hospitalia pauperum, xenodochia, carceres et quandoque communitates religiosorum et religiosarum subditae jurisdictioni Episcopi domusque quae pueris vel puellis educandis inserviunt ² ;
- g) Milites qui habent cappellanum vel eleemosynarium seu curionem castrensem.

897. — II. Connexio et distributio materiae. 1° Clerici qui praepositi sunt personis vel locis exemptis, appellantur *rectores*, *cappellani*, *eleemosynarii*, quinimo, sed improprie *curati* vel *pastores*. At, ut ex mox tradenda notione rectoris ecclesiarum et cappellani patebit, caput XI non agit de omnibus rectoribus vel cappellanis personarum vel locorum exemptorum. Ceteroquin supra jam actum est de iis qui praeficiuntur ecclesiae capitulari ³ et de cappellanis militum ⁴ ; infra vero sermo fiet de Superioribus religionis clericalis exemptae qui curam gerunt ecclesiae domui religiosae adnexae ⁵.

2° Duplici articulo absolvetur haec materia : 1° *de rectoribus ecclesiarum* ; 2° *de cappellanis*.

ARTICULUS I. — Rectores ecclesiarum.

898. — I. Notio. Rector ecclesiae vocatur *sacerdos* « cui cura demandatur alicujus ecclesiae, quae nec paroecialis sit nec capitularis, nec adnexa domui communitatis religiosae quae in eadem officia celebret » (can. 479, § 1). Agitur proinde de ecclesia ⁶ ab ecclesia paroeciali

1. In Belgio, etiam minora, cf. Conc. Mechlinien. IV, can. 156.

2. Cf. Conc. Mechlinien. IV, can. 157 et 158.

3. Cf. supra, n° 760.

4. Cf. supra, n° 808.

5. Cf. infra ad librum secundum *de religiosis*.

6. Cf. can. 1161 circa notionem ecclesiae.

separata subjectaque immediate Episcopo¹, quae praeterea collegium canonicorum non habet qui sacras functiones in ea exercent, et quae demum non est ecclesia domus religionis clericalis exemptae ubi sacra officia cura Superioris celebrentur. Tales sunt ecclesiae Seminarii, collegii puerorum, hospitalis, confraternitatis, etc. Curam hujusmodi ecclesiae et rerum ad eam pertinentium, actuumque divini cultus qui in ea fiunt, gerunt ac moderantur rectores participata Episcopi auctoritate, quin tamen, saltem ex jure communi, vera jurisdictione polleant, utpote carentes subditis².

899. — II. Nominatio et approbatio. 1° « Ecclesiarum rectores libere nominantur ab *Ordinario loci*, salvo jure eligendi vel praesentandi, si cui legitime competat; quo in casu Ordinarii est rectorem *approbare* » (can. 480, § 1).

2° Haec approbatio seu legitima deputatio etiam requiritur, si ecclesia quaedam non exempta³ pertineat ad aliquam religionem exemptam; tunc rector *nominatus* a Superiore debet *approbari* ab Ordinario loci (can. 480, § 2).

3° « Si ecclesia conjuncta sit cum Seminario aliove collegio (puerorum v. gr.) quod a clericis regitur, tunc Superior Seminarii vel collegii est simul ecclesiae rector, nisi aliter loci Ordinarius constituerit » (can. 480, § 3).

900. — III. Jura rectoris. *Principium generale* est rectorem ecclesiae non posse in ecclesia sibi commissa *functiones paroeciales* peragere (can. 481), nisi hoc ipsi ex jure communi⁴, ex indulto Apostolico, ex decreto concilii provincialis⁵ vel Episcopi aut ex consuetudine concessum sit, nullamque habere vi muneris *proprie dictam jurisdictionem*, etiam fori interni; sed tantum posse exercere *officia divina functionesque mere sacerdotales* et habere dumtaxat *oeconomicam* seu *administrativam quamdam potestatem*, qua uti valet ad rite administrandam suam ecclesiam quoad spiritualia et temporalia et bonum ordinem in ea tuendum. Inde :

1° « Ecclesiae rector potest *divina officia* etiam sollemnia ibidem celebrare, salvo legitimis foundationis legibus et dummodo non noceant

1. Cf. supra, n° 820.

2. BLAT, o. c., p. 451.

3. Cf. can. 479, § 1.

4. Ita rector Seminarii pro omnibus qui in Seminario sunt parochi officium obit, can. 1368. Cf. etiam can. 1230, § 3, quoad exsequias in ecclesia exempta a jurisdictione parochi.

5. Ita rector Minoris Seminarii, ex conc. Mechlinien. IV, can. 156.

ministerio paroeciali; in dubio autem utrum hujusmodi detrimentum contingat, necne, Ordinarii loci est rem dirimere et opportunas normas praescribere ad illud evitandum » (can. 482) ¹. Ita posset Episcopus horas sacrorum rituum aut praedicationis praefinire ne nocumentum afferatur catecheticae instructioni aut Evangelii explanationi in ecclesia paroeciali tradendae ².

2° « Sine rectoris vel alius legitimi Superioris licentia (vel Ordinarii loci vel illius qui vices rectoris gerit) saltem praesumpta, *nemini* licet in ecclesia Missam celebrare, Sacramenta ministrare aliasve functiones sacras peragere; haec vero licentia *dari* vel *negari debet* ad normam juris » (can. 484), nempe quoad Missae celebrationem juxta can. 804, quoad confessionem juxta can. 874, quoad conciones juxta can. 1341, § 2, etc. Attamen parochus loci ex rectoris ecclesia SS. Eucharistiam ad infirmos deferendam libere desumere potest in casu necessitatis aut si absque gravi incommodo propriam ecclesiam adire nequeat (can. 483, 2°).

3° Jus habet *acceptandi* et *administrandi* tum bona quae destinata sunt reparandae decorandaeque ecclesiae divinoque in ea cultui exercendo, tum oblationes et donationes in commodum ecclesiae factas (can. 1182; 1536).

4° Ad ipsum spectant, salva Ordinarii auctoritate, nominatio, moderatio et dimissio sacristae, cantorum, omniumque ecclesiae inservientium (can. 1185).

5° Potest reconciliare ecclesiam *benedictam* rector ejusdem vel quilibet sacerdos de consensu saltem praesumpto rectoris. Imo in casu gravis et urgentis necessitatis, si Ordinarius adiri nequeat, rectori ecclesiae *consecratae* eandem reconciliare fas est, certiore facto postea Ordinario (can. 1176, § 1 et 3).

6° Impertire potest pro suis ecclesiis, ad normam legum liturgicarum, benedictionem sacrae suppellectilis (can. 1304, 3°).

901. — IV. Obligationes rectoris. 1° « Rector ecclesiae, *sub auctoritate Ordinarii loci* servatisque legitimis statutis ac quaesitis juribus » debet juxta can. 485 :

a) « Curare seu advigilare ut divina officia ad sacrorum canonum praescripta *ordinate* in ecclesia celebrentur » ;

b) Operam dare ut α) « onera fideliter impleantur » ; hinc debet in loco tuto conservare tabellam onerum ex piis foundationibus ecclesiae incumbentium (can. 1549, § 1), et librum de eleemosynis ipsis respon-

1. Cf. can. 716, § 1 et § 3, ubi idem affirmatur quoad rectores confraternitatum et piarum unionum in suis ecclesiis erectarum.

2. Cf. can. 1171; 609, § 3.

dentibus ac de onerum implemento rite habere et accurate conscribere (can. 1549, § 2), item peculiarem, habere librum in quo accurate notet missarum receptarum numerum, intentionem, eleemosynam, celebrationem (can. 843, § 1) aliasque praescriptiones de oneribus missarum observare ; β) « bona rite administrentur », servatis can. 1182, § 2, 3, quoad bona data ecclesiae et can. 1525 quoad obligationem reddendi rationem administrationis singulis annis Ordinario loci, γ) « sacrae suppellectilis atque aedium sacrarum conservationi et decori prospiciatur » (can. 1302), necnon seclarum reliquiarum curae et asservationi (can. 1289, § 2) ; δ) et ne quidpiam fiat quod sanctitati loci ac reverentiae domui Dei debitae quoquo modo repugnet (can. 1178).

c) Observare quod attinet ad *conciones* in ecclesia habendas, praescripta can. 1337-1341; notatim debet, in missa cui fideles adstant, diebus festis de praecepto Evangelii aut doctrinae christianae explicationem proponere, si Episcopus id mandaverit (can. 1345).

2º « Si ecclesia, iudicio Ordinarii loci, ita a paroeciali distet ut paroeciani non sine gravi incommodo possint paroecialem ecclesiam adire ibique divinis officiis interesse ; loci Ordinarius, gravibus quoque statutis poenis, potest rectori praecipere ut horis populo commodioribus *officia* celebret, fidelibus dies festos et jejunia denuntiet et catechetica instructionem et Evangelii explicationem tradat (can. 483) ¹.

902. — V. Stabilitas rectoris. a) Rectorem ecclesiae, etsi ab aliis electum et praesentatum, Ordinarius loci ² remove *ad nutum* potest ex qualibet justa causa ; b) Si rector fuerit religiosus, removeri potest, sicut de parochis religiosis dictum est, tum ab Ordinario loci tum a Superiore, alterutro *monito*, quin tamen alterutrius consensus requiratur (can. 486).

ARTICULUS II. — De cappellanis.

903. — I. Notio. Cappellani vocantur *sacerdotes qui quaedam spiritualia munera obeunt in gratiam religiosarum, sodalium virorum religionis laicalis, confraternitatis vel alius legitimae associationis* (can. 479, § 2) ³. Ad hos referuntur etiam cappellani carcerum, hospitalium, collegiorum.

904. — II. Jura et obligationes eorum determinantur ex particularium

1. Cf. Const. BENED. XIV, *Etsi minime*, 7 febr. 1742, § 14, *Bull.*, ed. Mechlinien., t. I, p. 231.

2. Cf. can. 477.

3. Cf. COCCHI, *o. c.*, p. 442 s.

canonum praescriptis, ex statuto Ordinarii simulque ex probatis consuetudinibus¹.

Ita, exempli gratia, possunt ministrare Eucharisticum Viaticum et Extremam Unctionem sodalibus familiaribusque domus religiosarum et religionis laicalis cappellani quos Ordinarius parrocho suffecerit (can. 514, § 3) ; imo funera defunctorum sororum noviciarumque celebrant cappellani, si de religiosis agatur jurisdictioni parochi non obnoxiiis (can. 1230, § 5). Ita etiam cappellani confraternitatum quae erectae supponuntur in propriis ecclesiis publicis cumulative exercent jura *rectoris ecclesiarum* et functiones proprias *cappellani confraternitatum* (can. 716).

905. — Nota. *Cappellani navium* 1° ut « omnes sacerdotes iter maritimum arripientes, dummodo vel a proprio Ordinario, vel ab Ordinario portus in quo navim conscendunt, vel etiam ab Ordinario cujusvis portus interjecti per quem in itinere transeunt, facultatem rite acceperint confessiones audiendi, possunt, toto itinere, quorumlibet fidelium secum navigantium *confessiones in navi excipere*, quamvis navis in itinere transeat vel etiam aliquandiu consistat variis in locis diversorum Ordinariorum jurisdictioni subjectis. Quoties vero navis in itinere consistat, possunt confessiones excipere tum fidelium qui quavis de causa ad navim accedant, tum eorum qui ipsis ad terram obiter appellentibus confiteri petant eosque valide ac licite absolvere etiam a casibus Ordinario locis reservatis » (can. 883)².

2° *Quoad Missam in navi celebrandam*, non sufficit Episcopi licentia, nec privilegium *altaris portatilis* quod secumfert facultatem ubique celebrandi, sed requiritur indultum speciale Apostolicum quod a S. Congregatione de Sacramentis petendum est³. Solent huic indulto apponi certae conditiones⁴.

1. Conc. Mechlinien. IV, sect. disciplinaris, tit. 3.

2. Decreta S. O., 17 martii 1879 ap. *Nouv. rev. théol.*, t. XVII, p. 600 ; 4 apr. 1900, ap. *Collat. Brugen.*, t. V, p. 636 ; 23 aug. 1905 et 12 dec. 1906, *ibid.*, t. XII, p. 306 ss. — Cf. gratia 19 febr. 1914 ex aud. SS^{mi} et litt. Praefecti S. C. de P. F., 27 jun. 1914, quibus extenditur usus decretorum S. O., a. 1905 et 1906 in regione fluviali et lacustri Belgici Congi, ap. VERMEERSCH, *Period. de relig.*, t. VIII, p. 112 s.

3. Cf. Normae pecul., c. 7, art. 3 ; can. 822, § 3.

4. Cf. Monitum, S. C. de P. F., 1 mart. 1902, ap. *Nouv. rev. théol.*, t. XXXIV, p. 421 s.

CAPUT XII.

CONFESSARII, MATRICULARII, HABITUATI.

906. — Reliqui sacerdotes in servitium ecclesiarum deputati diligenter satisfacere debent oneri, quod conjunctum est beneficio quo fruuntur, vel officio quod exercent.

1° Alii funguntur munere *confessarii*, de quo fuse agunt theologi in tract. *De poenitentia*.

2° Aliis commissa sunt aliqua determinata munia absque jurisdictione in foro interno, iique apud nos nomine *matriculariorum spiritualium* veniunt.

De obligatione residentiae matriculariorum, vide *Stat.*, p. 17.

3° Alii, excepta missae celebratione et officii recitatione, nullo alio munere funguntur, et hi vocantur *habituati*.

4° Alii tandem nullum habent onus, praeter quotidianam officii recitationem. Hi saepe sunt beneficiarii ecclesiae cathedralis vel collegiatae. « Beneficiariis seu mansionariis ecclesiae cathedralis, ait Benedictus XIV ¹, sedilia aptantur (in Synodo dioecesana) statim post canonicos, non quia digniores sint canonicis ecclesiarum collegiatarum, sed ne dejungantur a capitulo ecclesiae cathedralis, cujus sunt addicti servitio ».

1. *De Syn.*, l. III, c. x, n° 5.

PARS SECUNDA DE RELIGIOSIS

Fontes. 1° *Juris antiqui*. Lib. III, Decret., tit. 31, 35, 36, 37 ; lib. III, in-VI, tit. 14, 16, 17, 18 ; Trid. Sess. XXV, de regularibus et monialibus ; Encyclica Leon. XIII. *Conditae a Christo*, 8 dec. 1900, de religiosorum institutis vota simplicia profitentium, ap. ASS., t. XXXIII, p. 341 ss. et *Coll. Brugen.*, t. VI, p. 97 ; *Normae S. C. Ep. et Reg. in approb. novis institutis vot. simpl.*, 28 jun. 1901, Romae, 1901. — Decret. Ep. Brugen., 3 jul. 1851, de regimine religiosarum, ap. *Coll. epist. past.*, t. VI, p. 240 ss. ; *Grondwetten en levensregel voor de zusters der kloostergemeenten in 't bisdom van Brugge*, ed. altera, Brugis, 1912. — Quoad fontes ultiores, cf. WERNZ, *o. c.*, t. III, p. II, p. 245 ; GALANTE, *Fontes selecti*, p. 623-661 ; VERMEERSCH, *De religiosis*, t. II, supplementa et monumenta, ed. 4, Brugis, 1909 ; ejusd. auct. *De religiosis period.*, 1907 ss.

2° *Juris vigentis*. Can. 487-681 ; *Législation canonique concernant les religions laïques*. Trad. fr. autorisée, 2° éd., Rome, 1919 ; *Normae secundum quas S. C. de religiosis in novis religiosis congregationibus approbandis procedere solet*, 6 mart. 1921, AAS., t. XIII, p. 312 ss. et ap. *Collat Brugen.*, t. XXI, p. 417 ss. ; *Elenchus quaestionum ad quas respondendum est a Moderatoribus et Moderatoricibus Generalibus Institutorum vota simplicia profitentium in relatione ad S. Sedem quinto quoquo anno transmittenda*, 25 mart. 1922, AAS., t. XIV, p. 278 ss. ; Conc. Mechlinien. IV, can. 160 ss.

Auctores. SAEGMUELLER², *o. c.*, p. 817 ss. ; WERNZ², *o. c.* et l. c. ; LAURENTIUS³, *o. c.*, p. 615 ; PIATUS MONTENSIS, *Praelectiones jur. reg.*³, Tornaci, 1907 ; VICTORIUS AB APPELTERN, *Compendium praelectionum jur. reg. R. P. Piatii*², Tornaci, 1913 ; VERMEERSCH, *De religiosis*², t. I, Brugis, 1907 ; MOLITOR, *Religiosi juris capita selecta*, Ratisbonae, 1909 ; BATTANDIER, *Guide canonique pour les constitutions des instituts à vœux simples*⁵, Paris, 1910 ; BASTIEN, *Directoire canonique à l'usage des congrégations à vœux simples*³, Maredsous, 1911 ; MICHELETTI, *De superiore Communitatum Religiosarum*, Romae, 1911 ; BLAT, *o. c.*, de personis, p. 454 ss. ; VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, t. I, n. 437 ss. ; PRUEMMER, *o. c.*, p. 221 ss. ; COCCHI, *o. c.*, lib. II, pars II, Taurini, 1922 ; FANFANI, *De jure religiosorum*, Taurini, 1920 ; ejusd. auct., *Il diritto delle religiose conforme al codice di D. C.*, Torino, 1922. ; BRANDYS, *Kirchliches Rechtsbuch für die religiösen Laiengemeinschaften der Brüder und Schwestern*, Paderborn, 1918 ; BIEDERLACK-FUEHRICH, *De religiosis*, Enipontae, 1919 ; THÉVENOT, *Les nouvelles Normae*, Paris, 1922 ; FERRERES, *Las religiosas según la disciplina del nuevo Código de Derecho canónico*, 5° edit., Madrid, 1920 ; CREUSEN, *Religieux et religieuses*, 2° éd., Bruxelles, 1921 ; VREULS, *De kerkelijke wetten voor kloostergemeenten met eenvoudige geloften*, Luik, 1918 (exstat editio gallica), etc., etc.

907. — Ordo dicendorum. Personis ecclesiasticis accensentur familiae religiosas, quae, ut ait Pius IX, Encycl., 17 junii 1874, *ad majorem omnipotentis Dei gloriam, et salutem animarum procurandam a sanctissimis viris divino afflante Spiritu institutae... lectissimas illas auxiliares CHRI-*

STI militum turmas constituunt, quae maxime tum christianae, tum civili reipublicae usui, ornamento atque praesidio fuerunt.

In hoc tractatu, praecipue respectu habito ad ea quae clero saeculari scitu utilia sunt, primo inquirimus in *prooemio* de natura status religiosi ejusque origine et praestantia ; de diversis ordinum speciebus et religionum distinctione ; de quorundam verborum significatione ; de legibus quibus religiosi reguntur et de eorum praecedentia ; deinde amplectendo ordinem titulorum codicis breviter dicemus : 1° de erectione et suppressione religionis, provinciae, domus ; 2° de religionum regimine ; 3° de admissione in religionem ; 4° de ratione studiorum in religionibus clericalibus ; 5° de obligationibus et privilegiis religiosorum ; 6° de transitu ad aliam religionem ; 7° de egressu e religione ; 8° de dimissione religiosorum ; 9° de societatibus sive virorum sive mulierum in communi viventium sine votis.

PROOEMIUM.

ARTICULUS I. — De natura status religiosi.

908. — « *Religio* varias significationes habet ; accipitur enim pro virtute, qua Deo debitus exhibetur cultus ; 2° pro communitate, seu universitate verum Deum rite colentium... et sic comprehendit omnes christianos ; unde etiam *religio christiana* dicitur ; 3° pro communitate, quae per specialem vivendi modum se Deo ejusque obsequio dedicat : quod dupliciter fieri potest, *minus stricte* per ordinem susceptum, votum castitatis, vel aliud quodcumque vinculum ; et *strictius* per tria vota substantialia in religione ab Ecclesia approbata ».

« Sic accepta *religio status religionis* dicitur ; quia hominem in certo et ex natura sua perpetuo statu collocat. Illi autem qui eam profitentur, vocantur Religiosi et Regulares ; *Religiosi* quidem a religione quam profitentur ; *Regulares* autem a regula sub qua vivunt »¹.

Censent communiter auctores ad essentiam status religiosi *ex se et absolute sumpti* requiri et sufficere : 1° ut serventur *tria consilia evangelica* ; 2° ut haec consilia *voto, perpetuam obligationem continente*, firmentur.

At *ex praesenti saltem Ecclesiae disciplina* haec nec ex una parte omnino requiruntur nec ex alia parte sola sufficiunt. Etenim 1° stabilitas status religiosi procurari potest per vota vel *perpetua* vel *temporaria*, elapso tamen tempore *renovanda*, secumferentia proin *perseverantiae intentionem* ; 2° nec sufficiunt vota *privata*, at requiruntur *publica* nomine Ecclesiae a legitimo Superiore acceptata ; 3° necessarius insuper est *communis vitae modus* secundum certas leges et quidem ; 4° in aliqua societate *ab Ecclesia approbata*.

1. SCHMALZGR., o. c., l. III, Decret., tit. 31, n° 1 et 2.

Unde religio, seu proprie dictus status religiosus, qualem eum praesens Ecclesiae disciplina agnoscit, definiri potest : *Stabilis in communi vivendi modus in societate a legitima auctoritate ecclesiastica approbata, in qua fideles per vota publica obedientiae, paupertatis et castitatis, perpetua vel temporaria, clapso tamen tempore renovanda, et secundum proprias ipsius societatis leges tendunt ad christianae caritatis perfectionem* (can. 487 ; 488, 1°) ¹. Religiosus autem est persona, quae emissis tribus, illis votis in approbata aliqua religione sub certis legibus vivit, ut se perficiat Deoque perfectius, quo fieri potest, serviat.

§ 1. FINIS STATUS RELIGIOSI.

909. — Varii status vitae christianae adaequate dividuntur in *statum vitae communis*, et *statum perfectionis*. Inter eos enim qui proprium bonum spirituale prosequuntur, alii sunt qui *ex instituto publice profitentur* statum perfectionis ; alii vero qui simplicem tantum mandatorum observantiam prosequuntur, etiamsi alias *privatim* perfectionem intendunt.

Perfectio consistit in *unione cum Deo, fine ultimo, per charitatem*. Charitatis autem, et ideo perfectionis, *gradus varii* distinguuntur. *Primus gradus* charitatis est diligere Deum, quantum est diligibilis, id est infinito amore ; qui gradus soli Deo convenit. *Secundus gradus* est diligere Deum, non quantum est diligibilis, sed quantum potest creatura eum diligere, ita ut semper actu de Deo cogitet et sine intermissione in eum per affectum feratur, in quo gradu versantur Beati, quorum comparatione omnes alii sunt imperfecti. *Tertius gradus* est diligere Deum, quantum potest creatura mortalis quae a se removet omnia divini amoris impedimenta, et totam se Dei obsequio consecravit ; et haec est perfectio quam acquirendam sibi proponunt religiosi. *Quartus gradus* est diligere Deum ita ut nihil aeque aut magis quam Deus diligatur, ac proinde nihil divinae dilectioni contrarium admittatur ; qui gradus omnibus praeceptus est. De tertio igitur perfectionis gradu agitur dum dicitur statum religiosum esse statum « *fidelium ad christianae charitatis perfectionem tendentium* » ².

Dicitur *tendentium* : status enim perfectionis subdividitur in *statum perfectionis acquisitae*, ut est episcopatus ; et *statum perfectionis acquirendae*, ut est status religiosus ³.

1. Cf. REIFFENST., *o. c.*, l. III, tit. 31, n° 3 ; WERNZ, *o. c.*, p. 247 ss. ; MOLITOR, *o. c.*, p. 1 ss. ; PRUEMMER, *o. c.*, p. 221.

2. Cf. S. THOM., 2-2, q. 184, a. 1 ; BELLARMIN., *De controv.*, t. I, controv. 5, lib. II, c. 2.

3. Cf. de statu episcopali, sacerdotali et religioso quoad perfectionem, VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 442 ; Card. MERCIER, *La vie intérieure*, p. 143 ss., Bruxelles, 1918.

Finis igitur *proprius et primarius* status religiosi est *prosecutio perfectionis*, non tantum perfectionis essentialis, quae in observatione mandatorum consistit, et consequenter omnibus intimatur per verba CHRISTI, Matth., V, 48 : *Estote ergo vos perfecti* ; verum perfectionis illius specialis, quae consistit in observantia etiam consiliorum, et paucis tantum a Deo ipso selectis proponitur, de qua Matth., XIX, 21 : *Si vis perfectus esse, vende omnia quae habes, et da pauperibus*.

Hinc religiosus vi suae professionis non tenetur *esse perfectus* ; sed debet tantum *perfectioni studere*, exercendo virtutem, et removendo impedimenta divini amoris, per observantiam non tantum praeceptorum, sed et consiliorum evangelicorum¹.

Huic fini primario et substantiali, omnibus religionibus communi, adungi possunt fines *accidentales*, qui in aliquibus tantum inveniuntur, etsi forte pro iis aequae principales sint.

§ 2. MEDIA AD FINEM STATUS RELIGIOSI, SEU VOTA ET REGULA.

910. — Media sunt *triplex votum perpetuum* aut saltem *temporarium renovandum*, sc. obedientiae, paupertatis et castitatis ; atque *regula in vita communi servanda* et unicuique religioni propria. Haec caeteroquin a votis non omnino discernitur, quippe quae, pro maxima sua parte, votorum est applicatio et aptatio ad finem specialem cujusque religionis.

1° Dicitur *triplex votum* ; nam a) licet plura sint consilia evangelica, tria tantum ad status religiosi completi essentiam requiruntur ; ideo *substantialia* vocantur, suntque omnibus institutis communia ; b) alia possunt adesse vota, quae *accidentalia* dicuntur, et quibusdam ordinibus particularia sunt, uti de infirmis curandis, de juventute educanda, de non ambiendis dignitatibus, etc.

Triplici autem voto indicato status religiosi essentiam contineri, constat ex eo quod per observantiam trium consiliorum evangelicorum, *tum omnia divini amoris impedimenta removeantur, tum tota vita positive ad Deum dirigatur*, quae duo constituere vidimus illum perfectionis gradum, ad quem status religiosus tendit. Etenim, radix omnium malorum est cupiditas ; omnis autem mala cupiditas ad tria capita revocatur, ad luxuriam, avaritiam, superbiam ; hos autem tres impedimentorum fontes obstruunt tres virtutes evangelicae, luxuriam continentia, avaritiam paupertas, superbiam obedientia. Item per easdem virtutes, homo totaliter se Dei obsequio consecrat : tradimus enim Deo nos totos, quando tradimus animum, corpus et res externas ; tradimus autem animum per

1. Cf. VERMEERSCH, *o. c.*, t. I, n° 2 ss.

obedientiam, corpus per continentiam, res externas per paupertatem. Sed, quamvis observantia illarum virtutum homo constituatur in *via* perfectionis, non ideo tamen in *statu* perfectionis constituitur. Status enim vocabulo intelligitur aliquis existendi seu vivendi modus certam aliquam fixitatem habens, qui proinde haud facile mutari possit. Ut igitur aliquis in statu perfectionis censeatur esse, oportet ut sit *obligatus* ad ea quae perfectionem constituunt, et quidem obligatione difficile mutabili. Talis autem obligatio, cum agitur de *consiliis*, induci nequit nisi per promissionem Deo factam, per *votum* illa consilia servandi.

2°. Dicitur *perpetuum* vel saltem *temporarium renovandum*. Per votum *perpetuum* consecratio fit totalis non tantum ratione objectorum, sed etiam ratione temporis, et adest haec omnimoda stabilitas quae ad statum perfectum requiritur. Attamen, ex hodierna disciplina, sufficit minor stabilitas per votum *temporarium*, at elapso tempore renovandum (can. 488, 1°), quod proinde includit perseverantiae intentionem ex parte votantis¹.

3° Non additur *solemne*; quia ad essentiam religionis non requiruntur vota *solemnia*, sed sufficiunt *simplicia*; siquidem per ea homo potest se stabiliter mancipare Deo in ordine ab Ecclesia approbato. Constat insuper ex Bulla Gregorii XIII *Ascendente Domino*, 26 maii 1584, ubi statuitur eos, qui in Societate JESU tria vota substantialia, etsi simplicia, emittunt, vere et proprie religiosos esse, eorumque vota tametsi simplicia, ut substantialia religionis vota ab Apostolica Sede fuisse admissa.

A. SOLEMNITAS VOTORUM.

Vota religiosorum vel *solemnia* sunt, vel *simplicia*.

Haec distinctio est *juris humani ecclesiastici*². Votum est *solemne*, ait can. 1308, § 2, si ab Ecclesia ut tale fuit agnitum, secus est simplex.

911. — I. Votum solemne. 1° Multum vero inter doctores disputatum fuit *in quo consistat essentia solemnitatis votorum*³. Praeferenda videtur sententia, juxta quam « solemnitas votorum formaliter consistat in reservata seu privilegiata forma extrinseca, quae pro quibusdam votis a jure

1. Vota emissa sub conditione apposita: donec in Congregatione vivam, sunt temporaria, cf. Resp. Com. ad interpr. cod. can., 1 mart. 1921, AAS, t. XIII, p. 177.

2. C. unic., in-VI, II, 15; Const. Greg. XIII *Ascendente Domino*, 25 maii 1584.

3. Cf. BOUQUILLON, *De virt. relig.*, n° 398; DIGNANT, *Tract. de virt. relig.*, n. 171; PIATUS, *Praelect. jur. reg.*², t. I, p. 4 ss., coll. p. 234; DE ANGELIS, *o. c.*, t. II, p. II, p. 77; LEHMKUHL, *o. c.*, t. I, n° 498; SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 832; WERNZ, *o. c.*, p. 346 ss.; LAURENTIUS, *o. c.*, p. 642; VERMEERSCH, *o. c.*, t. I, n° 84; t. II, Supplem. II; MOLITOR, *o. c.*, p. 82 ss.; PRUEMMER, *o. c.*, p. 225; *Rev. thomiste*, 1922, nouv. sér., t. V, p. 398 ss.

admissa vel praescripta est, ut ea observata votum in facie ecclesiae valorem et fidem (authenticam) habeat simulque certos effectus respectu voventis producat »¹.

Votum solemne est ergo illud quod cum aliqua juris solemnitate emittitur, et ideo plene authenticum in facie Ecclesiae habetur. Vis propria hujus authenticae est accessio publicae tutelae unde emissionis actus, certus, validus et speciali modo efficax evadit.

2° Votum igitur solemne ab Ecclesiae peculiaribus donatur *effectibus* nominatim majore firmitate *extrinseca*, ita ut magis repugnet Ecclesia isti vinculo dissolvendo². Dein vota solemnia, saltem castitatis et paupertatis, inducunt invaliditatem actuum illis oppositorum si sint irritabiles, ut matrimonium inire, contrahere debita; dum simplicia inducunt tantum illiciteatē illorum actuum, nisi per exceptionem R. Pontifex tribuat voto simplici aliquem effectum voti sollemnis, quod fecit Gregorius XIII Const. *Ascendente Domino* pro simpliciter professis Soc. Jesu³.

912. — II. **Votum simplex** est illud quod non alligatur praescripta forma juridica et ideo non donatur ab Ecclesia peculiaribus voti sollemnis effectibus. Votum simplex quasi medium tenet inter votum pure privatum et votum plane authenticum.

B. HODIERNA CONDITIO VOTORUM RELIGIOSORUM IN GALLIA ET BELGIO.

913. — Post perturbationes saeculi XVIII exeuntis multae domus, tum regularium, tum monialium, in Gallia et Belgio, restitutae sunt juxta formam a Sede approbatam; plures etiam aliae, sub variis formis, ab Episcopis sancitis, conditae sunt.

Instituta religiosa in Gallia et Belgio hodie existentia ad triplicem classem referri possunt. Prima complectitur ea, quae votis prouti ad proprie dictum statum religiosum requiruntur carent; secunda ea, in quibus simplicia vota emittuntur et quidem perpetua aut saltem temporaria cum obligatione perseverantiae conjuncta; tertia ea, in quibus membra profitentur religionem cum votis sollemnibus a S. Sede approbatam.

914. — I. **Societates piae.** Jam vero, cum stare nequeat verus status religiosus absque triplici substantiali voto, perpetuo vel saltem tempo-

¹ Ita MOUTOR, *o. c.*, p. 109, collato VERMEERSCH, *o. c.*, t. II°, p. 14. Vide tamen WERNZ, *o. c.*, p. 350.

² Cf. VERMEERSCH, *o. c.*, t. I, n. 84.

³ Cf. can. 579; VERMEERSCH, *o. c.*, t. II, p. 14; WERNZ, *o. c.*, p. 652.

raneo de se renovando, Dei et Ecclesiae nomine acceptato, sequitur eas societates omnes conditiones ad statum religiosum canonice requisitas non habere et veras religiones non esse, quae vel nullum ex instituto votum emittunt, vel ad tempus duntaxat vovent, sine obligatione perseverantiae, vel uno alterove perpetuo voto, non autem triplici, sese astringunt, vel tria perpetua vota privatim emittunt, quae a nullo Dei et Ecclesiae nomine acceptantur. Hujusmodi sunt societates Puellarum a caritate S. Vincentii a Paulo, Salesianorum, Missionariorum Card. Lavigerie, Beghinarum, etc.¹.

915. — II. Congregationes religiosae. Ad secundam classem quod spectat, illae congregationes omnia requisita ad statum religiosum habent, emittendo publice tria vota substantialia, sive perpetua sive temporanea renovanda, et ideo earum membra in statu religioso proprie dicto existunt et merito *religiosi* vocari possunt, sive sint Congregationes juris pontificii, sive juris dioecesani tantum. Attamen totam perfectionem status religiosi non complectuntur, cum vota solemnia non habent.

In Belgio, nulla congregatio laicalis virorum etiam juris pontificii, salva speciali Sanctae Sedis concessione, privilegio exemptionis gaudet. Unaquaeque, subest speciali vigilantiae Ordinariorum loci².

916. — III. Ordines religiosi. His duabus classibus sepositis, gravior multo est agitanda quaestio *an regulares et moniales valeant hisce temporibus solemniter profiteri in Gallia et Belgio*. Orta est quaestio ex eo quod secundum jus commune in professione solemnii tria requirantur vota solemnia; si enim unum alterumve sit simplex, caetera etiam simplicia evadunt³. Jam vero leges civiles videntur ibi obstare, ne votum paupertatis inducat incapacitatem dominii, ac consequenter ne sit solemne (C. C., art. 791 et 1130)⁴.

917. — A. Religiosi Galliae et Belgii profitentes in iis ordinibus, qui ex instituto a S. Sede approbato vota solemnia habent, fiunt eorundem ordinum professi et vota vere et proprie solemnia emittunt.

Probatur. Admittendum enim est jus commune pro eis vigere, nisi obstet, vel praesens conditio legis civilis, vel derogatio aliqua Sedis Apostolicae; atqui neutrum obtinet: ergo.

a) *Non obstant dispositiones legis civilis.* Cum enim solemnitas voto-

1. Cf. postea tit. XVII.

2. Conc. Mechlinien. IV, can. 163.

3. S. Poenitent., 28 nov. 1818 et 1820, ap. CARRIÈRE, *De justitia et jure*, n. 223.

4. Cf. PIAT, *o. c.*, t. I, p. 10 ss.; VERMEERSCH, *o. c.*, t. I, p. 60.

rum ejusque effectus sint res undequaque spirituales, lex civilis, quaecumque sit, nec eam constituere, nec impedire, nec quam minimum immutare potest contra institutionem Ecclesiae : secus potestas civilis dirimere posset leges Ecclesiae, quod repugnat. Haec sola potest, intuitu legum civilium, vel alia de causa, in aliquo regno institutionem suam temperare.

b) *Non obstat derogatio Pontificia*. Nam, quod pro monialibus Galliae et Belgii S. Sedes statuit, id nullibi pro viris religiosis, saltem universim, statutum comperimus. Nullum enim proferri potest documentum, nulla constitutio apostolica, nullum decretum, nulla declaratio Congregationum e qua ostendatur Ecclesiam seu R. Pontificem hac in parte conditioni religiosorum et juri communi derogasse.

Contra in documentis, quae moniales concernunt, tam accurata semper fit inter eas et viros religiosos distinctio, ut nova juris dispositio nulla inductione extendi possit ad viros¹.

Stant igitur haec duo: sc. a) in Gallia et Belgio dari vota solemnia in religionibus virorum ; b) hanc solemnitatem universim et ex jure communi obtinere in institutis ab Ecclesia approbatis, nisi dispositione speciali pro aliquo, vel alicujus parte derogatum sit.

Vota autem solemnia emittunt Dominicani, Jesuitae, Carmelitae, Benedictini, Capucini alique. Trappistae, utpote Cistercienses, per se vota solemnia habent ; sed ex decreto Gregorii XVI vota eorum in Gallia emissa a die 1 martii 1837 habebantur ut simplicia ; dubia vero res erat de votis antea emissis. Hodie autem ex decreto Pii IX, 5 febr. 1868, Trappenses ubique locorum vota solemnia emittere possunt et valent².

Obj. Stante lege, impossibilis est professio sollemnis ; quia religiosus non potest renunciare bonis futuris. Non potest ante professionem obstante lege civili, qua prohibetur renunciare successioni nondum apertae ; neque post professionem, successione aperta, siquidem tunc vi professionis sollemnis cujuslibet dispositionis factus est incapax. Ergo.

Resp. Religiosus etiam facta sollemni professione, paucis ordinibus exceptis, semper habilis est ad hereditates vel legata acquirenda pro monasterio, de consensu superiorum³. Potest etiam ante professionem,

1. Cf. S. Poenit. ad Ep. Cenomanen., 23 dec. 1835, ap. BIZZARRI, *Collectanea S. C. Epp. et Reg.*, p. 504, not. ; cf. alia decreta cit. a VICTORIO AB APPELTERN, *o. c.*, p. 7 s. ; PIAT, *o. et l. c.*, p. 12.

2. Cf. *Rev. des sc. ecclès.*, t. V, p. 286 ss. ; *Nouv. rev. théol.*, t. XIX, p. 432 ss.

3. Cf. can. 582 ; WERNZ, *o. c.*, p. 331, nota (373) : « Hinc ecclesia numquam admisit certas juris civilis sanctiones, quibus regularis professus, utpote *civiliter mortuus*, nec sibi nec conventui quidquam acquirere potuit. » Cf. DUTRELLE DE SAINT-SAUVEUR, *Recherches sur l'histoire de la théorie de la mort civile des reli-*

non obstante lege civili, disponere de bonis futuris pro aliis¹.

Nota. Quoad Belgii et Hollandiae religiosos omnis difficultas e lege civili petita sublata est per positivam S. Sedis dispensationem, ad quam alludit can. 582, vi cujus in nostra patria regulares non obstante voto paupertatis possunt *acquirere et possidere*².

Etenim, die 1 dec. 1820, sequens prodiit decretum : « S. Poenitentiaria intelligens velle omnino gubernium ut vetus illud decretum diei 18 febr. 1809 a regularibus regni Belgici observetur, quo proprietas, possessio et administratio bonorum, quae ad eos pervenerunt, singulis religiosis ac monialibus vindicetur³, *concedit de expressa auctoritate Apostolica* regularibus utriusque sexus jam solemniter professis, ut ea bona acquirere, retinere ac administrare, deque iis in pios honestosque usus disponere possint, non obstante voto paupertatis, *dummodo cum debita a superioribus legitimis dependentia hoc faciant* ». Postea autem expostulante Archiep. Mechliniensi, Card. Dechamps, una cum suis suffraganeis, a SS^{mo} D^{no} utrum praefatum rescriptum an. 1820 « etiam nunc in integro suo robore permaneat » die 31 julii 1878 responsum est ut sequitur : « SS. D. N. Leo XIII... referente me infrascripto Secretario S. C. Negotiis ecclesiasticis extraordinariis praepositae... respondendum esse mandavit *affirmative*, ac praesentium tenore declarare dignatus est quatenus opus sit, omnes singulosque Belgii regulares utriusque sexus, *etiam qui vota solemnia nuncuparunt*, praedictos omnes actus (bona acquirere, retinere et administrare, deque eis disponere) valide ac licite exercere et exercuisse, ac proinde potuisse ac posse tuta conscientia etiam cum jurejurando asserere se voluisse ad normam legum civilium verum dominium bonorum a se possessorum acquirere una cum jure de iis disponendi. Super quibus Sanctitas Sua mandavit hoc edi decretum et in acta superius memoratae congregationis referri »⁴.

Forsan dicet aliquis : haec dispensatio destruit *solemnitatem voti paupertatis* ; votum enim solemne in hoc differt a simplici, quod inducat *incapacitatem dominii*.

gieux, des origines au XIVe siècle, Rennes, 1910. Cf. Decr. S. C. Ep. et Reg., 15 jan. 1897, ap. *Nouv. rev. théol.*, t. XXIX, 419 et *Rev. théol. fr.*, t. II, p. 453, ubi dispensatio apostolica datur religiosae vot. solemn., ut, *ad satisfaciendum legi civili*, possit *proprio nomine* haereditatem acceptare in bonum totius communitatis.

1. Cf. BOUX, *De jure reg.*, t. I, p. 387 ss.; GURY, *Compend. theol. moral.*, t. II, n° 184. — Contra CARRIÈRE, *De justitia*, t. I, n° 221 ss.

2. Cf. rescript. S. C. de Religiosis, 3 febr. 1921, ad Archiepiscopum Valentinum, ap. *Razón y Fe*, 1922, t. LXIV, p. 97 ss.

3. Art. 9, 10. Cf. illud decretum apud BON, *Législation des paroisses en Belgique*, p. 140, Brux., 1841.

4. Cf. illa documenta ap. VERMEERSCH, *o. c.*, t. II, p. 80 s. Notant auctores quod in Belgio et Hollandia *simpliciter professi* possint cum facultate superiorum bona sua administrare. Belgii regulares videntur esse quotquot asciscuntur in communitatem Belgii. Cf. VERMEERSCH, *o. c.*, t. I, p. 243 ; VICTOR. AB APPELTERN, *o. c.*, p. 167, nota (4). Cf. can. 581.

Resp. 1° Sunt utique qui tenent quod vigore hujus dispensationis remaneat intacta dominii incapacitas et quod regulares professi, civili utentes lege, bona possideant *civiliter*, non autem *naturaliter* et in *conscientia*, seu in foro interno non habeant *animum domini*, in foro civili autem sese gerere possint ac si hunc haberent¹. At contraria nobis videtur cum R. P. Vermeersch² aliisque multis ineunda via, eaque decreto 1878 tribuenda vis, qua, suspensis et impeditis solemnibus voti paupertatis effectibus, verum professis adjudicetur dominium, cujus *honestus* tamen usus voluntate Superiorum sit moderandus³.

Huic sententiae facit difficultatem decretum S. C. Ep. et Reg. 7 maii 1883 directum ad omnes Ordinis Minorum Capulatorum provincias⁴, quo expresse declaratum est pro Capucinis quod ea tantum lege et conditione indulto 1878 possint uti, quod religiosi, qui a superioribus tamquam *veri proprietarii* immobilium ad normam legum civilium deputati fuerint, in *foro conscientiae*, se non nomine *proprio*, imo nec nomine conventus, provinciae aut ordinis, sed tantum nomine *S. Sedis* possidere sciant, ita ut de immobilibus, -quorum legalem et pure civilem habent proprietatem, minime disponere valeant, sub poenis contra regulares votum solenne paupertatis violantes⁵. « Num tamen, ait P. Vermeersch⁶, *propria* unius Ordinis lege, quae quinque annis est recentior et ab altera profecta est Congregatione, declarandum aies, decretum *communis* regiminis omnium regularium Belgii ? »

2° Hoc habito quod religiosi Belgii revera capaces sint acquirendi et possidendi bona, inde non necessario sequitur votum illorum non esse solenne : in ipso indulto R. P. supponit votum solenne subsistere in iis qui dominii capaces declarantur. Hoc autem explicari posset dicendo religiosos nostros vi voti sui incapaces esse ; sed illum sui voti effectum *suspendi* ex voluntate Ecclesiae, quamdiu in Belgio remaneant ac dispensatio non retrahatur⁷.

918. — B. Moniales 1° Galliae profitentes in iis religionibus, quae ex

1. Cf. BOUX, *o. c.*, t. I, p. 420 s.; DARIS, *Praelect. canonicae*, t. IV, p. 135. Cf. de ambitu licentiarum et dispensationum S. Sedis, WERNZ, *o. c.*, p. 340 ; cf. rescript. cit. S. C. de Relig., 3 fevr. 1919.

2. Cf. *o. c.*, t. II, p. 80 ss., ubi argumenta hujus sententiae solide evolvuntur. Vide etiam VICTOR. AB APPELTERN, *o. c.*, p. 163 ss.

3. Haec clausula habetur in decreto a. 1820, relato in decreto a. 1878.

4. Cf. PIAT, *o. c.*, t. I, p. 239 ; VICT. AB APPELTERN, *o. c.*, p. 164, nota (1).

5. VICTORIUS AB APPELTERN, *o. c.*, p. 165, nota (2) tenet quod rescripta anni 1820 et 1878 afficiant capucinos Belgii et quod rescriptum a. 1820 religiosis Belgii et Neerlandiae concessum et a. 1878 confirmatum et explicatum, necnon decreto C. Ep. et Reg., 23 jun. 1880, ad capucinos Galliae extensum, utpote *speciale*, non possit censi revocatum per illud decretum anni 1883, vi cujus prius indultum ad omnes Ordinis capucinatorum provincias extendatur cum aliqua clausula.

6. *O. c.*, t. II, p. 85.

7. Cf. LEHMKUHL, *Theol. mor.*, t. I, n. 520, coll. n. 524. — « Mens autem S. Sedis est ut usus talis indulti non sit generalis, sed a Superioribus ad casus extraor-

jure communi vota solemnia habent, ut Carmelitae, Benedictinae, Visitationinae, *vota solemnia non emittunt*.

Etenim a) Pleraque monialium monasteria erecta seu instaurata sunt absque licentia S. Sedis. Porro hujus conditionis defectu vota plurium monasteriorum declarata fuere simplicia ¹.

b) Sic pluries fuit a S. Sede declaratum ².

Hae autem declarationes non solum innituntur defectui licentiae apostolicae, aut clausurae ; vel intentioni monialium se conformandi legi civili, et retinendi capacitatem dominii ; sed alio motivo : continuo enim dicunt vota monialium *in praesenti rerum statu* emissa in Gallia haberi a S. Sede ut simplicia. Ob versatilitatem itaque rerum politicarum non expedire videtur, ut hodiernis temporibus in Gallia vota monialium solemnia habeantur.

2° Idem dicendum est de iisdem *monialibus in Belgio*.

Pro his enim aequae militans motivum et ratio supra indicata ; et declaravit S. Poenitentiaria, 2 dec. 1854 : « *Vota monialium in Gallia et Belgio habentur ut simplicia* ». Rursus, an. 1867, S. Sedes, interrogata utrum vota emissa a monialibus in Belgio sint solemnia an simplicia, dubium examinandum commisit congregationi speciali quae respondit : « *Jam provisum per responsa S. Poenitentiariae et praecipue per responsum diei 2 dec. 1854* ». Hoc autem responsum R. Pontifex approbavit die 23 aug. 1867 ³.

919. — *Hinc sequitur* : a) *Votum ingrediendi religionem* in monasteriis monialium, prout nunc in Gallia et Belgio existunt, *non esse S. Sedi reservatum* ⁴.

b) Praedictas moniales non gaudere *exemptione*, qua gauderent si haberent vota solemnia. Unde ut hodie aliquis conventus monialium, in Gallia, vel Belgio, ordinariae Episcopi jurisdictioni non subiaceat, requiritur specialis dispositio S. Sedis. Ita monasterium S. Andreae in Dioecesi Tornacensi a S. Sede subjectum fuit Nuntio Apostolico. Non ergo possunt superiores regulares ullam sibi vindicare jurisdictionem in conventus monialium suorum ordinum ⁵.

dinarios restringatur, praesertim ad civiles difficultates in possessione bonorum praecavendas vel vitandas ». VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 587.

1. Cf. BIZZARRI, *o. c.*, p. 688, 788, not. 1.

2. V. gr. a S. C. Ep. et Reg., 23 febr. 1835, 1 jul. 1836, 2 jan. 1837, 1 aug. 1839, 21 aug. 1846 ; a S. Poenit., 28 nov. 1818, 23 jan. 1821, 19 maii 1829, 2 jan. 1836, 2 dec. 1854. Cf. GURY, *o. et l. c.*, n. 184 ; FEYER, *De regul.*, n. 80.

3. Cf. BIZZARRI, *o. c.*, p. 794 ; Conc. Mechlinien. IV, can. 160 ; Decret. S. Congr. de Relig., 23 jun. 1923, AAS., t. XV, p. 357 s.

4. Cf. S. Poenit., ad Episcop. Cenomanen., 23 dec. 1835, ad II.

5. Cf. Decret. S. C. de Religiosis, 22 maii 1919, AAS., t. XI, p. 240 ; Decret. cit., 23 jun. 1923 ad II ; Conc. Mechlinien. IV, can. 161, 162.

Observandum autem est, Episcopum non posse mutare regulas antiquorum Ordinum aut constitutiones monialium a S. Sede approbatas.

Cf. Decr. Episc. Brug. *De regimine monialium*, 3 iulii 1851, cap. XII, (*Coll. epist. past.*, t. VI, p. 266).

c) Eas ad *clausuram papalem* de jure communi non teneri ¹, poenasque in hanc violantes latas ad eas non posse extendi; nam clausura papalis servanda tantum imponitur in domibus religionum in quibus vota solemnina adhuc nuncupantur (can. 597, § 1). Verumtamen papali etiam clausurae subjacent, si ipsis fuerit imposita. De facto hujusmodi moniales eadem utuntur disciplina ac moniales solemnium votorum, at sub sanctione ab Episcopo lata, cujus est etiam licentiam dare permittendi exceptionem; id ipso usu videtur comprobatum. Quod si Episcopus aliquas determinaciones quoad clausuram praescripserit, eas servare debent ².

Cf. cit. Decr. *De reg. monial.*, cap. V.

d) Pro ipsis per se, seu vi juris universalis, *non urgere obligationem divini officii*. Rigorosa enim obligatio horas recitandi imponitur tantum professis in ordine votorum solemnium qui obligationem chori habet. Alia proin obligatione (gravi vel levi) non tenentur, nisi ea quae deducitur ex specialibus earum constitutionibus ³.

e) Caeterum in codice assimilantur religiosis votorum solemnium, veniuntque sub nomine *monialium* nisi ex natura rei ⁴ vel ex contextu sermonis aliud constet (can. 488, 7°); ita fruuntur iisdem privilegiis et easdem lucrantur *indulgentias aliasque hujusmodi gratias spirituales* ac moniales sui ordinis, quae vota solemnina habent ⁵.

f) Plures AA. docent Episcopos super votis, a praedictis monialibus emissis, data ratione sufficienti, dispensare posse, voto tamen perpetuae castitatis remanente ⁶. Haec doctrina nititur praecipue cit. decr. S. Poen. ad Ep. Cenom. 23 dec. 1835, ad 3^m, ubi statuitur « *Ex Sanctitatis Suae declaratione, Ep^{os} Galliarum, rebus sic stantibus, posse dispensare* » ⁷.

1. Resp. Com. ad interpr. cod. can., 1 mart. 1921, ad III, 2°, AAS., t. XIII, p. 177. Cf. etiam resp. S. C. de Religiosis, 11 oct. 1922, *ibid.*, t. XIV, p. 554 s.

2. Cf. S. Poenit. ad DE GELY, 23 jan. 1821; S. C. Ep. et Reg., 1 aug. 1839.

3. Cf. GURY, *o. c.*, n° 182; S. Poeniten. ad Ep. Petrocor., 26 nov. 1852.

4. Si, v. gr., de solempni voto in canonibus agitur.

5. Cf. S. Poenit., 25 dec. 1835; S. C. Ep. et Reg., 23 aug. 1867 et 23 mart. 1869; decret. cit., 23 jun. 1923. Cf. GURY, *o. c.*, n. 179; *Nouv. rev. théol.*, t. VII, p. 180; t. XII, p. 534, coll. t. XXIX, p. 599 ss.; PIAT, *o. c.*, t. II, p. 106.

6. Cf. GURY, *o. c.*, n. 180; *Nouv. rev. théol.*, t. XII, p. 533; PIAT, *o. c.*, t. I, p. 15; FEYER, *o. c.*, n. 80.

7. BIZZARRI, *o. c.*, p. 504. Cf. etiam decretum S. C. Ep. et Reg., 2 jan. 1839.

Sed exstat decretum diei 23 aug. 1867, quo S. C. Ep. et Reg. declarando statuit *vota praedicta non posse dispensari nisi ab Apostolica Sede*¹; et dubio ab Episcopo Brugensi hac de re proposito responsum est a Secr. hujus S. Congr., die 8 junii 1896, per decretum 23 aug. 1867 revocatam fuisse declarationem S. Poenit., 23 dec. 1835².

Insuper notandum est quod cessatio et commutatio votorum *publicorum* ab ipso jure certis in adjunctis ordinetur (cf. can. 214, 633-636, 640, 647, 648, 669); non occurrentibus illis casibus, vota publica etiam temporaria dici debent *qua publica* reservata S. Sedi³.

Nota. — Nihil tamen obstat in praesenti quominus, si quod monasterium id postulaverit, vota solemnia, servata clausurae papalis lege, moniales Galliae et Belgii emittere queant, dummodo id ab S. Sede obtineant⁴.

C. REGULA RELIGIOSORUM.

920. — Status religiosus requirit quamdam communitatem, saltem communem superiorem et communem regulam sub quibus vivant religiosi. *Vita communis* sub praelato seu superiore communi non requiritur ad substantiam status religiosi *per se et ex natura sua*; attamen requiritur *jure ecclesiastico*, quia Ecclesia jam non approbat votorum emissionem nisi in institutis quorum membra sub uno praelato et sub una regula ad perfectionem tendunt. Idque sapienter; quia vita communis maxime facit ad observationem votorum et officiorum status religiosi, in specie ad observationem voti obedientiae. Et ideo regula, qua vita communis ordinatur et vota aptantur ad finem specialem cujuscumque ordinis, est medium accidentale ad perfectionem religiosam acquirendam.

921. — 1° Nomine *regulae* intelliguntur statuta a fundatore data, quibus implicite continentur omnia quae moraliter necessaria sunt ad conservationem instituti, ad mutua charitatis officia, ad correctionem defectuum et ad disciplinam servandam, ut obtineatur finis proprius instituti⁵.

Titulus « *Regulae* » non nisi primaevis Ordinum religiosorum statutis tribuitur⁶.

Statutis illis deinceps pro opportunitate loci, temporis et adjunctorum a legitima auctoritate additae sunt praescriptiones, sub nomine *ordina-*

1. Cf. PIAT, *o. c.*, t. I, p. 646, *addenda et corrigenda*; VERMEERSCH, *o. c.*, t. II, p. 172, 419.

2. Cf. *Collat. Brugen.*, t. V, p. 185, Cf. BASTIEN, *Direct. canon.*, 1^a ed., p. 359, note 2.

3. Cf. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, t. II, n. 640; DE SMET, *o. c.*, n. 767.

4. Decret. cit., 23 jun. 1923, ad III.

5. Cf. VERMEERSCH, *o. c.*, t. I, p. 60 ss., n. 87 ss.

6. Cf. S. C. Ep. et Reg., 25 apr. 1896, *Animadvers. in constit. Sororum a S. Martha*, ap. *An. eccles.*, 1896, p. 157. Cf. *Normae*, a. 1921, art. 22, h.

tionum, constitutionum aliove titulo, quae una cum regula indicant finem particularem et media propria ordinum, ac proin constituunt praecipuum signum distinctionis inter varios ordines : si plures ordines diversam sequantur regulam, vel etsi eandem regulam, diversas tamen constitutiones, inter se diversi sint necesse est. Varii enim ordines distinguuntur ex fine suo particulari, tum ex mediis propriis¹ ; finis autem proprius ac media propria proponuntur per regulam et constitutiones.

922. — 2° Regula autem debet *approbari*, ut videbimus *infra*.

Inter approbatas a S. Sede praecipuae sunt quatuor sequentes :

1^a S. *Basilii* (saeculo IV), qua utuntur fere omnes monachi graeci et orientales.

2^a S. *Augustini* (saeculo IV), quam sequuntur Eremitae et canonici regulares S. Augustini, Praemonstratenses, Dominicani, religiosi ordinum SS. Trinitatis et B. Mariae de mercede redemptionis captivorum, ordo Servorum B. Mariae, Cruciferi, Brigittini, Theatini, ordines militares plures, ordo S. Joannis de Deo, Barnabitae, Clerici Regulares Somaschae, ordo S. Camilli de Lellis, alique in occidente.

3^a S. *Benedicti* (saeculo VI)², sub qua militant Benedictini, Camaldulenses, Cistercienses seu Bernardini, Ordines quidam Militares, Caelestini, Olivetani, etc.

4^a S. *Francisci* (saeculo XIII)³, quam profitentur omnes Franciscani, sc. Fratres Minores⁴, Capucini, Conventuales.

Alii sunt Ordines qui nullam e quatuor illis sequuntur ; sed sequuntur *per modum regulae* peculiare constitutiones a S. Sede approbatas. Tales sunt Carthusiani, Carmelitae, Fratres Minimi sancti Francisci de Paula, Patres Societatis JESU, Clerici Scholarum Piarum⁵.

Congregationes votorum simplicium juris pontificii loco regulae habent suas quaeque Constitutiones a S. Sede approbatas.

3° Ordines SS. Dominici, Francisci et Augustini, item Carmelitae, Servitae ac Minimi S. Francisci de Paula, praeter principalem regulam unam pro viris, alteram pro feminis, habent etiam *tertiam* regulam pro personis in saeculo degentibus. Lapsu autem temporis haec Tertii Ordinis membra hic illic in Congregationes coaluerunt ; unde sub duplici

1. Cf. n. 928.

2. Cf. GALANTE, *o. c.*, p. 623 ss.

3. Cf. *ibid.*, p. 664 ss.

4. Cf. Const. Leonis XIII data quarto nonas octobris 1897, qua extinctis nominibus *Observantium, Reformatorum, Exceleptorum seu Alcantarinorum, Recollectorum*, instauratur unitas Fratrum Minorum. Cf. ASS., t. XXX, p. 225 ss. Cf. Acta Pii X, 1 nov. 1909, 15 aug. et 8 sept. 1910, 23 oct. 1911, 27 mart. 1913, de Ordine Fratrum Minorum et de tribus ejus familiis, ap. AAS., t. II, 705, 713, 718 ; t. III, 553, 570, 571 ; t. V, 184.

5. Cf. VERMEERSCH, *o. c.*, t. I, n. 90 ; WERNZ, *o. c.*, p. 261.

forma propagata sunt: collegialiter nempe viventium, et sejunctim degentium in privatis domibus. Vocantur autem *Tertiarii* et *Tertiariae*, et variis gaudent privilegiis a S. Sede concessis ¹.

a) *Tertiarii* non solent collegialiter vivere, sed aut degere sejunctim in saeculo, quo casu quoad administrationem sacramentorum, etc., equiparantur saecularibus; aut esse vere familiares in aliquo conventu. Si tamen collegialiter vivant, iis applicanda sunt quae passim dicuntur de exemptis et non exemptis.

b) *Tertiariae* in saeculo sejunctim habitantes, etiam reliquis fidelibus equiparantur, quoad sacramentorum administrationem et jura parochialia. Ad regulares tamen, quorum est tertius Ordo, pertinet eas ad habitum admittere, ad normam juris ² ac statutorum uniuscujusque tertii Ordinis. Collegialiter viventibus applica quae traduntur de variis speciebus religiosarum ³.

4° Circa quaestionem: *quaenam religio alia perfectior dicenda sit*, haec breviter notamus: potissima sane est consideratio *finis* ⁴. Ubi finis fuerit similis, inspicere debent *media*, quae aptitudine, genere, numero, alia aliis esse possunt meliora; dein *severitas* disciplinae potest esse causa cujusdam praeeminentiae, et *in foro canonico* potius attenditur ad asperitatem modi vivendi, satisque convenit religionem Carthusianorum haberi posse pro strictissima ⁵.

Vide Decr. *De regimine monialium*, c. 3 et c. 4.

§ 3. APPROBATIO ECCLESIAE.

923. — 1° *Ecclesiae approbatio* non afficit *essentiam* status religiosi *in se et absolute* spectatam sed determinatum in eo vivendi modum seu formam.

Duplex autem approbatio distinguere potest: una *speculativa*, qua declaratur modum aliquem esse sanctum et perfectioni acquirendae idoneum; altera *practica* quae, ut patet, priorem etiam continet, et qua Ecclesia eundem modum efficaciter admittit, ita ut qui eum sequuntur vere fiant personae religiosas, cum omnibus vel cum quibusdam effectibus statui religioso attributis. De practica approbatione hic agitur.

1. Cf. BENED. XIV, *Instit.*, 105, n. 60; *Rev. théol. fr.*, t. I, p. 452 ss.

2. *De Synod.*, l. XI, c. XV, n. 11.

3. Cf. BOUX, *o. c.*, t. I, p. 315; VERMEERSCH, *o. c.*, n° 534 ss.; WERNZ, *o. c.*, p. 261. Vide Const. Leonis XIII *Misericors Dei Filius*, III kal. junias 1883 de lege Franciscalium tertii ordinis saecularis et Breve *Cum dilectus*, 7 jul. 1896, ap. *Nouv. rev. théol.*, t. XXVIII, p. 535. Cf. infra, tit. 19, cap. 1.

4. Cf. S. THOMAS, 2-2, q. 182; q. 188, art. 6.

5. Cf. VERMEERSCH, *o. c.*, n. 92; FERRARIS, *o. c.*, v° *relig. regul.*, art. 2-6; FEYER, *o. c.*, n. 92; WERNZ, *o. c.*, p. 264.

2° Certum est, juxta omnes, in praesenti saltem disciplina, approbationem Ecclesiae ad statum religiosum requiri. An vero haec approbatio ad essentiam status religiosi *de jure divino* requiratur, inter auctores disputatur et probabilius negatur¹.

3° De auctore approbationis sermo fiet infra².

ARTICULUS II. — De origine et praestantia status religiosi.

§ 1. ORIGO STATUS RELIGIOSI.

Status quaestionis. Quaestio de origine status religiosi duplex est: alia, ut ita dicam, *dogmatica*, an status religiosus sit jure divino, utrum nempe CHRISTUS hunc statum instituerit; alia vero *historica*, quandonam institui reapse coeperit status religiosus³.

924. — I. Origo dogmatica. Ad quaestionem, utrum status religiosus divinae sit, an vero humanae institutionis, respondet Suarez⁴, statum religiosum *secundum se et quoad substantiam suam*, ab ipso CHRISTO Domino immediate traditum et institutum fuisse: notum enim est, Ipsum non semel ad tria substantialia vota hortatum fuisse⁵; unde status ille dici potest de jure divino non praecipiente sed consulente⁶.

Quod autem attinet ad accidentalia status religiosi, sc. ad determinatum modum in eo vivendi, institutum, regulam cum his vel illis circumstantiis; haec excogitarunt et constituerunt labentibus saeculis viri sanctitate conspicui eaque proposuerunt Ecclesiae, ab ea recognoscenda.

Status religiosus igitur quoad substantiam est institutionis divinae, quoad accidentalem ejus determinationem, est institutionis humanae.

925. — II. Origo historica⁷. « Primis duobus saeculis aluit in suo sinu sancta mater Ecclesia quosdam ferventiores christianos, qui ob vitam poe-

1. Cf. PIAT, *o. c.*, p. 16 ss.; BOUX, *o. c.*, t. I, p. 57 ss.; FEYER, *o. c.*, n. 22; LEHMKUHL, *o. c.*, t. I, n. 489 ss.; WERNZ, *o. c.*, p. 252 s.; VERMEERSCH, *o. c.*, t. I, n. 66; FANFANI, *o. c.*, n. 7.

2. N. 935 ss.

3. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 264 ss.

4. *De relig.*, tr. VII, l. III, c. 2.

5. Matth., XVI, 24; XIX, 12 et 21.

6. Cf. WERNZ, *o. et l. c.*

7. Cf. de historia status religiosi: WERNZ, *o. c.*, p. 268 ss.; VERMEERSCH, *o. c.*, t. I, n. 36 ss.; t. II, supplem. I; HERGENROETHER-HOLLWECK, *Kirchenr.*, p. 352; SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 817, ubi copiosa bibliographia. Ulteriore bibliogr. exhibet *Zeitschrift für katholische Theologie*, 1913, t. XXXVII, p. 831 ss.; *Archiv für kath. Kr.*, ab anno 1913, et *Revue d'hist. ecclésiastique*. Cf. HEIMBUECHER, *Die Orden u. Kongregationen d. kath. Kirche*, 3 vol., Paderborn, 1907-1908; BERLIÈRE, *L'ordre monastique des origines au XIIe siècle*, 2 éd., Paris, 1921; *Diction. apolog. de la foi chrét.*, v^o Monachisme; *Les grands ordres religieux. Histoire, But et règles, État actuel, Bibliographie*. (Collect. paraissant dep. 1922), Paris. Pro ordinibus Orientalibus SCHWIETZ, *Das morgenländische Mönchtum*, 2 vol., Mainz, 1903-1913. Cf. etiam SAIER, *Statistisches von den kath. Orden u. Kongregat.*, in *Theol.-prakt. Quart.-Schrift*, 1912, p. 356 ss.

nitentem, rerumque divinarum meditationibus exercitam, appellati fuerunt *ascetae*, a graeco verbo, quod sonat exercitationem virtutis.

« Deinde saeculo III quidam fideliores christiani, qui ad evitandas ethnicorum superstitiones et persecutiones, se abdiderunt inter montium sylvarumque anfractus, *monachi* dicti sunt, ab alio nomine graeco, quod *solum* vel *solitarium* sonat. Et qui ex istis seorsum ab aliis in eremo vivebant, *anachoretae* (separati), vel *eremitae* (solitarii); qui vero in unum convenientes in conventu sub cuiusdam superioris obedientia vivere incaeperunt, *caenobitae* (in communi vita) vocati fuerunt »¹.

Origo autem monialium seu monacharum cum ipso religiosorum ortu conjuncta est. Constat ex primis Ecclesiae saeculis fuisse virgines, quae se Deo consecrabant per consiliorum executionem, quaeque initio *ascetriae*, postea *sanctimoniales* (a vitae sanctimonia) antonomastice dici coeperunt.

§ 2. UTILITAS ET PRAESTANTIA STATUS RELIGIOSI.

926. — I. Utilitas status religiosi.

1° Qui hujusmodi vitam amplectuntur, Ecclesiam sublimiorum virtutum exercitio illustrant. 2° Suis exemplis, praedicationibus, exercitiis spiritualibus, missionibus, vitam vere christianam in clero et populo servant ac propagant. 3° Fidem christianam ad populos infideles ferunt ac prolatant. 4° Ab iis, qui hanc vitam profitentur, salutis impedimenta remouentur, via ad coelum assumitur securior, major acquiri potest perfectio, ideoque in coelo major gloria. 5° Non paruum scientiis tum ecclesiasticis, tum profanis adfert commodum, ut patet ex diligentia qua antiquorum scriptorum libros seruarunt ac transcripserunt religiosi, doctissima volumina evulgarunt, proprias academias erexerunt, juventutis educationi incubuerunt².

Cf. cit. Decr. *De regimine monialium*, cap. I.

927. — II. Dignitas status religiosi. Qui eum amplexi sunt, ipsius CHRISTI Domini, B. M. Virginis et Apostolorum vestigia premunt; quinimo vitam angelorum in terris ducunt; quod patet ex fine, quem sibi proponunt, studium nempe christianae perfectionis, et ex mediis quibus utuntur ad propositum finem assequendum.

Praeterea ad rem hic veniunt quae habet Stapf³: « Monasteria, ait, non tantum hominibus, qui se ad sublimiora vocatos sentiunt, certum perfugium praebent...; sed etiam mundo viva identidem vitae sanctioris exempla proponunt, atque suis tum precibus, tum sacris functionibus publicae saluti insignem plane operam navant. Ne quid de illis dicam,

1. FERRARI, *o. c.*, t. I, n. 212.

2. Cf. PIAT, *o. c.*, t. I, p. 24 s.

3. *Theol mor.*, § 154 s.

quorum praecipuus labor est erudire juventutem, assistere infirmis, aliisque tum spiritualibus, tum corporalibus operibus misericordiae insudare. Ipsi adversarii negare nequeunt, quam praeclare monachi... de posteritate meruerint, utpote quorum indefessis conatibus, non tantum christianam Religionem, sacras aequae ac profanas scientias, artes liberales, sed ipsam quoque terrae fertilitatem debemus, ut adeo ipso opere comprobaverint quod Apostolus inquit : *Pietas ad omnia utilis est, promissionem habens vitae quae nunc est et futurae* (I Tim., IV). Est ergo pessima illorum illatio, qui dum unum alterumve monachum degenerem vident, totum mox collegium, vel omnino universum regularium statum contemnendum ducunt.

« Probrosum sane, ut catholici nonnulli a protestante Leibnitzio veritatem ediscant ; ait enim : « *Fateor mihi semper religiosos ordines, qui in sola catholica Ecclesia reperiuntur, mire probatos fuisse* ».

Hinc nihil mirum si contra nefanda et turpissima impropria, quibus pseudo-philosophi ac politici in religiosos debacchati sunt innumeri ipsorum apologiam invincibiliter texerint ¹.

Merito proinde affirmat can. 487. « Status religiosus ab omnibus in honore habendus est ».

ARTICULUS III. — De diversis ordinum speciebus et distinctione religiosorum.

§ 1. DIVERSA ORDINUM SPECIES.

928. — Praenotanda. Quamvis in omnibus religionibus *idem* proponatur *necessarius finis*, seu perfectio propria prosequenda, eademque adhibeantur *media essentialia*, seu triplex votum paupertatis, castitatis et obedientiae, status religiosus tamen admittit praeterea alios fines secundarios, vel minus principales, vel etiam aequae principales, aut sub eodem fine alia

1. Videantur inter caeteros RAYNAUDI opusc. *Malevoli erga religiosos maledicti*; CAUCHY, *Considérations sur les ordres religieux*, Paris, 1844 ; BOUÏX, *o. c.*, t. I, p. 173 ; BALMÈS, *Le protestantisme comparé avec le cathol.*, t. II, ch. 38-43 ; LE-NORMAND, *Des associations religieuses dans le catholicisme* ; GUIBERT, *La valeur sociale de la vie contemplative*, in *Rev. du cl. fr.*, 1905, t. XLIV, p. 498 ss. ; DOM BESSE, *Le droit à la vie religieuse*, in *Rev. cath. des institutions et du droit*, 1905, t. XXXIV, p. 193 ss. ; KUHN, *Apologie de l'état religieux*, in *La Rev. apologét.*, 1906-1907, p. 205, 292, 372, 534, 672 ; VERMEERSCH, *Le religieux pauvre et obéissant dans la société* in *La Rev. générale*, 1911, t. XCIV, p. 188 ss. ; Kuischheid, *kloosterleven en ascèse*, in *Nederl. kath. Stemmen*, 1913, t. XIII, p. 293 ss. ; RE-NAUDIN, *Questions théol. et canon. III. L'action de la vie religieuse dans l'Eglise*, p. 129 ss., Paris, 1913 ; JANSSENS, *L'ascétisme et les vœux de religion*, Paris, 1914 ; SCHLUND, *Der Ordenstand und seine Gegner*, Regensburg, 1920 ; PLANTIER, *Grandeurs et devoirs de la vie religieuse*, Paris, 1921 ; *La vie diocésaine*, 1914, documenta, p. 140 ss.

media aliquatenus a mediis essentialibus diversa. Ex hac diversitate accidentalium oritur respectiva diversitas religionum¹.

Duo igitur sunt principia, ex quibus desumitur diversitas religionum: unum quod praestantius est, scilicet finis proprius ad quem fuerunt institutae; alterum, media et peculiaris exercitia, quibus utuntur ad obtinendum finem primum et finem sibi proprium².

929. — I. Ex fine sibi proprio alia religio est contemplativa, alia activa, alia mixta.

1° *Contemplativa* specialiter se exercet in contemplatione rerum divinarum et oratione, ad ipsorum religiosorum perfectionem; ut religiones SS. Basilii, Benedicti, Bernardi, Brunonis, etc.

2° *Activa* principaliter se exercet in operibus misericordiae et charitatis erga proximum, sive spiritualibus, sive corporalibus; ut religiones militares et hospitalariae.

3° *Mixta* conjungit vitam contemplativam et activam; ut religiones SS. Augustini, Dominici et Francisci, Societatis JESU, etc.

Mixtam communiter dicunt perfectiorem caeteris, et contemplativam praeponunt activae³.

930. — II. Ex mediis et peculiaribus exercitiis distinguuntur religiones in monachales, clericales, mendicantes, militares, hospitalarias.

1° *Monachales* vi instituti sui ordinantur ad vitam contemplativam et solitariam; ad munera clericorum saltem *principaliter* non fuerunt institutae.

2° *Clericales* ad ministeria spiritualia deputantur. Clerici *regulares* appellantur ii, qui sub certa regula in communi vivunt et vota solemniter emittunt, ut Theatini, Somaschi, Barnabidae, Ministri infirmorum et Clerici Scholarum Piarum, a quibus multum differunt clerici *saeculares* in congregatione viventes; nam licet hi sub quadam regula sint congregati, tamen vel nulla emittunt vota, vel tantum simplicia, quales sunt Philippini a S. Philippo Nerio, Missionarii a S. Vincentio a Paulo, et Redemptoristae a S. Alphonso de Liguorio instituti.

3° *Mendicantes* ex primaeva sua institutione excludunt possessionem immobilium, etiam in communi; et vel ex piorum eleemosynis emendicatis, vel ex liberalitatibus sponte oblati, vel ex manuum labore vivunt.

Dicitur *ex primaeva sua institutione*; quia ex ordinatione Concilii Trid.⁴, omnes religiones, olim vere mendicantes, exceptis Minoribus de observantia⁵ et Capucinis, in communi bona immobilia jam possidere possunt. Hodie soli Capucini in propria acceptione juris antiqui mendicantes sunt.

1. Cf. de excessu in varietate, cf. BATTANDIER, *o. c.*, p. 6 s.; WERNZ, *o. c.*, p. 257, nota (35). Const. *Conditae*, I, n. 3; cf. etiam postulata Epp. Galliae et Belgii in Conc. Vatic., ap. *Coll. Lac.*, t. VII, p. 837 et 876; cf. LAEMMER, *Zur Codification des can. Rechts*, p. 156 ss.

2. Cf. de singulis religiosis institutis VERMEERSCH, *o. c.*, t. I, n. 36 ss.; HEIM-BUECHER, *o. c.*

3. Cf. S. THOMAS, 2-2, q. 188, art. 6; PIAT, *o. c.*, t. I, p. 27 ss.

4. Sess. XXV, c. 3, de reg.

5. Cf. supra, p. 375, nota 4.

Idem mendicantium nomen — quod de jure communi compete-
bat quatuor tantum religionibus, sc. FF. Praedicatoribus, Minoribus, Eremitis
S. Augustini et Carmelitis — horumque privilegia ex speciali concessione
hodie habent plures alii ordines, quamvis stricte mendicantes non sint¹

4° *Militares* ordinantur ad militandum pro defensione Religionis chris-
tianae. Hi hodie vix existunt. Abhinc aliquot annis restitutus fuit ordo
Hierosolymitanus S. Joannis, seu Melitensis:

Ordines militares dici non possunt ii, in quibus sola castitas conjugal-
is servatur, ut olim aliqui erant.

5° *Hospitalariae* demum ordinantur ad curam infirmorum, receptionem
peregrinorum, etc.

Ad duplicem speciem ordines pertinere possunt, et reipsa plures per-
tinent, v. g. ad clericales et mendicantes.

§ 2. DISTINCTIO RELIGIOSORUM.

931. — Praeter distinctiones illico assignatas inter varios ordines, ipsi
religiosi ejusdem ordinis dividi possunt: in *oblato*s, *conversos*, ac prae-
cipue in *novitios* et *professos*.

1° *Oblati* vocantur impuberes, qui a parentibus vitae monasticae instituto
offeruntur. « Quae oblatio efficit, ait Devoti², primum ut filius impubes a
religione recipi possit; deinde ut pater in ipsum patria potestate amplius
uti nequeat, ut eum ad saecularem vitam revocet³; denique et etiamsi filio
impuberi ante annos pubertatis monasterii claustra deserere non liceat
(quod tamen ipse facere potest cum ad eam pervenit aetatem, in qua ple-
num habet suae voluntatis arbitrium), possit tamen religio proprio jure
uti, ut eum dimittat etiam ante annos pubertatis, nisi forte se onere ob-
strinxerit eum retinendi, donec pubes evadat ».

Oblati nec veri monachi sunt, nec clerici. Nihilominus ob specialia pri-
vilegia quibus fruuntur, inter monachos computari solent.

2° *Conversi* seu *laici* dicuntur illi, qui temporalibus religionis ministeriis
deputantur, et loco divini officii determinatas recitant preces⁴.

3° De *novitiis* et *professis* agatur *infra*, ubi de novitiatu et professione
religiosa.

ARTICULUS IV. — De verborum significatione.

932. — Juxta can. 488 in hac parte introductoria tradenda jam est
significatio quorundam verborum prout nunc in jure religiosorum adhi-
betur⁵. Nempe veniunt nomine :

1. Cf. quoad *Societatem Jesu*, WERNZ, *o. c.*, p. 262; coll. *Arch. f. kath. Kr.*,
1912, t. XCII, p. 92 ss. Cf. can. 621. Vide *infra* n. 1030 s.

2. *O. c.*, l. I, tit. IX, § 13. Cf. etiam VERMEERSCH, *o. c.*, t. I, n. 138, n. 140;
LAURENTIUS, *o. c.*, p. 673, de oblatiis laicis S. Benedicti.

3. Cf. can. 542, 2°.

4. Cf. VERMEERSCH, *o. et l. c.*, n. 163.

5. Cf. quoad disciplinam codice anteriorem, MOLITOR, *o. c.*, p. 219 ss.

1° « *Religionis*, societas, a legitima ecclesiastica auctoritate approbata, in qua sodales, secundum proprias ipsius societatis leges, vota publica, perpetua vel temporaria, elapso tamen tempore renovanda, nuncupant, atque ita ad evangelicam perfectionem tendunt. »

Vox proinde est *generalis*, convenitque etiam institutis dioecesanis, dummodo omnia praefatae definitionis elementa in iis verificantur.

2° « *Ordinis*, religio in qua vota solemnia nuncupantur ; *Congregationis monasticae*, plurium monasteriorum sui juris inter se conjunctio sub eodem Superiore¹ ; *religionis exemptae*, religio sive votorum solemnium sive simplicium, a jurisdictione Ordinarii loci subducta ; *Congregationis religiosae* vel *Congregationis* simpliciter, religio in qua vota dumtaxat simplicia sive perpetua sive temporaria nuncupantur. »

3° « *Religionis juris pontificii*, religio quae vel approbationem vel saltem laudis decretum ab Apostolica Sede est consecuta ; *juris dioecesani*, religio quae ab Ordinariis erecta, hoc laudis decretum nondum obtinuit ».

Diversi gradus approbationum ordinarie sequentes sunt² : a) Religionem, post aditam re adhuc integra S. Congregationem de Religiosis ut haec iudicium ferat de opportunitate foundationis, obtenta licentia S. Sedis, approbat Ordinarius ; b) cum nova Congregatio post elapsam a fundatione congruum tempus satis diffusa fuerit et dederit fructus pietatis, observantiae religiosae et spiritualis emolumenti, communicatis et emendatis constitutionibus, impetratur a S. Sede *decretum laudis*, quo religio commendatur et cessat esse simpliciter dioecesanam ; c) probatis, per sat diuturnum temporis experimentum, novae Congregationis firma compagine, constitutionum accommodatione et observantia, religiosorum studio perfectionis et zelo apostolico, conceditur *decretum approbationis* Congregationis quod saepissime comitatur approbatio constitutionum saltem experimenti gratia ad tempus, puta ad septennium, ut demum constitutionum sequatur *definitiva approbatio* ; d) ultimus gradus esset approbatio religionis tanquam verus *Ordo* votorum solemnium ; at a saeculo XVIII, nulla religio vota solemnia consecuta est.

4° « *Religionis clericalis*, religio cujus plerique³ sodales sacerdotio augentur ; secus est laicalis⁴. »

Laicales sunt ergo omnes religiones *mulierum* ; laicales sunt etiam

1. Cf. can. 501, § 3. — Tales congregationes monasticae habentur in ordine Benedictinorum.

2. Cf. novae *Normae*, cap. 1 et 3.

3. Cf. quoad interpretationem vocis *plerique*, VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 447 ; FANFANI, *o. c.*, n. 3. Inspicienda est simul cum numero instituti natura.

4. Cf. VERMEERSCH, *Period. de relig.*, t. X, p. (17).

religiones *virorum* in quibus ex instituto sodales non sunt sacerdotio aucti, v. gr. frates doctrinae christianae S. Joannis de la Salle, etc.

5° « *Domus religiosae*, domus alicujus religionis in genere ; *domus regularis*, domus Ordinis ; *domus formatae*, domus religiosa in qua sex saltem religiosi professi degunt, quorum, si agatur de religione clericali, quatuor saltem sint sacerdotes. »

« Addi potest, *monasterii* nomen apud viros potius dici de domiciliis monachorum, quae etiam dicuntur proprie *Abbatiae*¹, propter praesulem a quo reguntur ; quo nomine veniunt quoque domicilia canonicorum regularium ; domicilia mendicantium saepe vocari *conventus* ; recentiorum religionum domicilia saepe ex destinatione vocari *novitiatus*, *collegia*, *residentias*. Verum ipsae domus studiis monachorum vel mendicantium addictae recipiunt quoque nomen *collegii*.

« Apud mulieres, *monasteria* stricte sunt domus ubi viget clausura papalis, ac proin vota solemnia emittuntur. Satis proprie vocari etiam possunt *monasteria*, domus ubi vota sunt ex instituto solemnia »².

6° « *Provinciae*, plurium religiosarum domorum inter se conjunctio sub eodem Superiore, partem ejusdem religionis constituens³. »

7° « *Religiosorum*, qui vota nuncupant in aliqua religione ; *religiosorum votorum simplicium*, qui in Congregatione religiosa ; *regularium*, qui in Ordine⁴ ; *sorum*, religiosae votorum simplicium ; *monialium*, religiosae votorum solemnum, aut, nisi ex rei natura vel ex contextu sermonis aliud constet, religiosae quarum vota ex instituto sunt solemnia, sed pro aliquibus locis ex Apostolicae Sedis praescripto sunt simplicia⁵. »

8° « *Superiorum majorum*, Abbas Primas, Abbas Superior Congregationis monasticae⁶, Abbas monasterii sui juris, licet ad monasticam Congregationem pertinentis⁷, supremus religionis Moderator⁸, Superior pro-

1. Cf. BLUM, *Abbatia. Ein Beitrag zur Geschichte der kirchlichen Rechtsprache* (Kr. Abh. STUTZ), Stuttgart, 1914.

2. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 448.

3. Cf. PRUEMMER, *o. c.*, p. 232.

4. Etiam simpliciter professi.

5. Cf. supra, n° 919.

6. Cf. de Abbate Primate et de Abbate Superiore Congregationis monasticae, can. 501, § 3.

7. Cf. de monasteriis sui juris et de Superioribus majoribus, VERMEERSCH, *Period. de relig.*, t. X, p. (7) ss. Monasterium sui juris illud est quod in rebus propriae communitatis seipsum regit per Praelatum a se electum, extra quem nullum habet, in regimine interiore, Superiorem *ordinarium*. Domus sui juris sunt etiam monasteria Carmelitanarum, Collettinarum, Visitationis et generatim monasteria quae per se clausura papali utuntur et eorum Abbatissae veniunt inter Superiores majores. Domus sui juris etiam in Congregationibus religiosis occurrere possunt.

8. Huic assimilari fas est Superior aut Superiorissa congregationis religiosae unica domo constantis.

vincialis. eorundem vicarii alique¹ ad instar provincialium potestatem habentes. »

Nota. « Quae de *religiosis* statuuntur, etsi masculino vocabulo expressa, valent etiam pari jure de *mulieribus*, nisi ex contextu sermonis vel ex rei natura aliud constet » (can. 490).

ARTICULUS V. — De jure quo Religiosi reguntur.

933. — Religiosi reguntur :

1° *Legibus et praescriptionibus codicis juris canonici* tum pro *religiosis* specialiter, tum pro omnibus fidelibus vel clericis, congrua congruis referendo, statutis. Hic attendenda veniunt ad ea quae superius² dicta sunt de iis legibus quae a codice *reservantur* et *abrogantur*. Ita, v. gr., *reservantur privilegia* et *indulta* ab Apostolica Sede religionibus concessa, nisi expresse revocentur (can. 4) ; *tolerantur etiam immemorabiles et centenariae consuetudines*, nisi expresse reprobentur et dummodo *Ordinarii* earum remotionem imprudentem judicent (can. 5). Evidenter ligantur etiam *religiosi* legibus quae in posterum a S. Sede edentur.

2° *Legibus et praescriptionibus juris dioecesani*, si religio non est exempta, vel si de iis agatur in quibus, etsi exempta, *Ordinario* loci subjicitur³.

3° *Particularibus regulis et constitutionibus* singularum religionum, canonibus codicis non contrariis ; quae vero eisdem opponuntur *abrogatae* sunt (can. 489)⁴. Nec sufficit ut *reserventur* quod fuerint a R. Pontifice specialiter approbatae et quod sint *leges Pontificiae* particulares in constitutionibus insertae. Harum omnium *praescriptionum* *abrogationem* operantur can. 489 et can. 6, 1° et 6^o⁵.

1. Ita Visitatores (religiosi), Commissarii.

2. N. 113 ss. — Quoad vim retroactivam codicis, cf. resp. Com. ad interpr. cod. can., 16 oct. 1919, ad 2, AAS., t. X, p. 476.

3. FANFANI, *o. c.*, n. 22.

4. Nisi evidenter constitutiones expresse *reserventur*, cf. v. gr. can. 569, § 1, et resp. Com. ad interpr. cod. can., 5 jun. 1919, ap. *Arch. f. kath. Kr.*, 1919, t. IC, p. 60.

5. Decret., 26 jun. 1918, S. C. de Religiosis mandavit omnibus juris pontificii Religionibus, omnibusque Societatibus sive virorum sive mulierum in communi viventium sine votis, ut emendationes regulae et constitutionum ad normam can. 489 suo subjiciant examini, occasione relationis de statu religionis ad S. Sedem transmittendae juxta can. 510, AAS., t. X, p. 290. Eadem Congregatio, decreto 31 mart. 1919, mandavit omnibus Congregationibus religiosarum juris pontificii et Societatibus mulierum sine votis a S. Sede adprobatis, ut libros quoslibet continentes consuetudines, usus aut similes (*direttorio*, *Coutumier*, etc.), necnon preces proprias Instituti, in communi recitari solitas, inspectioni et revisioni hujus S. Congregationis subjiciant, et intra terminum unius anni ad eandem transmittant, *ibid.*, t. XI, p. 239. Cum non pauca obstiterint quominus revisio expedite procederet, eadem Congregatio jussit decreto 26 oct. 1921, ut cura emendandi constitutiones,

De obligatione in conscientia regulae et constitutionum, cf. moralistas¹.

4° *Ordinationibus et praeceptis quae Superiores cuilibet religioni*, vel Provinciae vel domui praepositi, vi potestatis dominativae aut jurisdictionis ferre possunt; nec non *ordinationibus et praeceptis Capitulorum*, quae ad normas propriarum constitutionum celebrantur².

ARTICULUS VI. — De praecedentia religiosorum.

934. — I. Inter religiosos et laicos. Religiosi ob mancipationem eorum divino servitio per professionem, etiam singuli proinde, praecedunt laicis (can. 491, § 1)³.

II. Inter ipsas religiones: a) religiones clericales praecedunt laicalibus; b) canonici regulares, monachis, v. gr. Praemonstratenses praecedunt Benedictinis; c) monachi, ceteris regularibus etiam Mendicantibus, v. gr. Benedictini praecedunt Minoribus; d) regulares, Congregationibus religiosis; e) Congregationes juris pontificii, Congregationibus juris dioecesiani. In eadem specie servetur praescriptum can. 106, 5^o⁴, nempe inter diversas Congregationes Monachorum, inter diversos Ordines, « illa (religio) praecedit quae est in pacifica quasi-possessione praecedentiae et, si de hoc non constat, quae prius in loco, ubi quaestio oritur, instituta est » (can. 491, § 1). Inter sodales ejusdem Ordinis vel Congregationis praecedit qui antiquior est professione, inter novitios qui prius habitu indutus est, nisi aliter caveant constitutiones aut consuetudines⁵.

III. Inter religiosos et clerum saecularem. Clerus saecularis praecedit tum laicis tum religiosis extra horum ecclesias, v. gr., in processionibus quae ex alienis ecclesiis procedunt et in actis publicis; atque etiam in propriis ecclesiis, si agatur de religione laicali. Unde v. gr., Oratorii S. Philippi Nerei utpote ad clerum saecularem pertinentes, omnibus religiosis etiam regularibus praecedunt extra horum ecclesias⁶. Proinde in propriis ecclesiis religiones clericales praecedunt clero saeculari, nisi

olim a S. Sede approbatas sit ipsi Ordini aut Religioni aut monasterio et duplex exemplar ita emendatum mittatur ad S. Congregationem; addidit Congregatio ad hoc opus revisionis rite faciendum opportunas normas, *ibid.*, t. XIII, p. 538 s.; *Nouv. rev. théol.*, 1922, t. XLIX, p. 154 ss.

1. Cf. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 453; *Theol.-prakt. Quartal-Schrift*, 1922, t. LXXV, p. 666 ss.; VERMEERSCH, *o. c.*, n. 228-235. Vide infra n. 1017.

2. Cf. infra tit. X, de religionum regimine.

3. Cf. BLAT, *o. c.*, p. 464.

4. Cf. supra, n. 335.

5. COCCHI, *o. c.*, p. 23.

6. Cf. COCCHI, *o. et l. c.*

agatur de Capitulo cathedrali vel collegiali : quod ubique locorum religiosus praecedit : hinc etiam Abbas non praecedit Capitulo ecclesiae cathedralis, sicuti jam declaraverat S. R. C., 22 dec. 1770¹.

Canon 491 « privilegia non tollit. Privilegium autem praecedentiae, etiam interdum prae clero saeculari, competit *Canonicis Lateranensibus*. Et, extra saltem processiones, *Fratres Praedicatorum*, inter mendicantes primum locum ex privilegio habent »².

Nota. De competentia Ordinarii loci ad definiendas controversias de praecedentia, dictum est supra, n. 336.

TITULUS IX.

DE ERECTIONE ET SUPPRESSIONE RELIGIONIS, PROVINCIAE, DOMUS.

ARTICULUS I. — De erectione et suppressione religionis.

§ 1. DE ERECTIONE RELIGIONIS.

935. — I. **Notae historicae.** 1° Antiquitus Episcopi, in sua dioecesi ordines et instituta religiosa approbant; sed postea lege Ecclesiae positiva soli Sedi Apostolicae haec potestas reservata fuit. Concilium Later. IV, sub Innocentio III, cap. 13, haec decrevit : « *Ne nimia religionum diversitas gravem in Ecclesia Dei confusionem inducat, firmiter prohibemus, ne quis de caetero novam religionem inveniat ; sed quicumque ad religionem converti voluerit, unam de approbatis assumat* ». In Concilio Lugdunensi II, anno 1274, Gregorius X praecedentem constitutionem confirmavit ampliavitque³.

His sanctionibus accessit 29 mai 1566 pro *monialibus* S. Pii V constitutio *Circa pastoralis*⁴, in qua de Tertiariis in congregatione viventibus absque clausura et votis solemnibus, decernit ut vel vota solemnia emitant et clausurae se subijciant, vel novitias in posterum recipere nequeant. Haec constitutio, quam confirmavit Gregorius XII, const. *Deo sacris virginibus*, afficit quasvis religiosarum congregationes ; adeoque foeminae verae religiosae non erant, nisi emitterent vota solemnia et sub clausura viverent.

Constanter observata fuit illa constitutio⁵, et quoties, ante recentiora haec tempora, Sedes apostolica regulas approbatat religiosarum absque clausura viventium adiciebat se id facere « *citra approbationem conser-*

1. Decr. auth., 2409, cit. a COCCHI, o. et l. c.

2. VERMEERSCH-CREUSEN, o. c., n. 454.

3. C. unic., in VI, III, 17.

4. Apud VERMEERSCH, o. c., t. II, p. 381.

5. Cf. tamen WERNZ, o. c., p. 274.

vatorii », ne sc. ageret contra dictam constitutionem, et significaret hujusmodi instituta solum tolerari¹.

S. Pius V, *virorum* etiam religiosas congregationes voluit reducere ad proprie dictas religiones et const. *Lubricum vitae genus*, 17 nov. 1568, edixit ut membra hujusmodi congregationum intra mensem aut vota solemnina emitterent, aut discederent².

2° At deinde ab hac severitate recessum est ex indulgentia et benignitate S. Sedis ; et plures hodieum existunt congregationes *virorum* cum votis tantum simplicibus a Sede Apostolica approbatae. Haec tamen approbatio non tribuit hujusmodi congregationi qualitatem *Ordinis* regularis, nisi in indulto exprimatur. Quinimo, non obstante praefata S. Pii V constitutione, hodie etiam *sorum* congregationes, clausura et votis solemnibus carentes, non tantum tolerantur, sed jam ab Apostolica Sede laudantur et approbantur³.

3° Ultimis autem temporibus, praesertim sopita revolutione gallica, mos invaluit recognoscendi ut canonice erecta instituta votorum simplicium per solam episcopalem auctoritatem approbata ; quem morem Leo XIII per Bullam *Conditae*, 8 dec. 1900 sub quibusdam limitibus confirmavit⁴.

936. — II. Jus vigen.

1° *Quoad congregationem juris dioecesani*. a) Episcopi, non autem Vicarius Capitularis nec Vicarius Generalis⁵, condere possunt Congregationes religiosas votorum simplicium ; sed eas ne condant neve condinant, nisi postquam, re adhuc integra, Sacram Congregationem de Religiosis adiverint, eam distincte docendo de iis, quae necessaria sunt, ut ipsa Congregatio de opportunitate novae foundationis mature judicare possit (can. 492, § 1 ; *normae* 6 mart. 1921, art. 3)⁶.

« Docebit praesertim quis qualisque sit novae congregationis *auctor* et qua is de causa ad eam instituendam ducatur ; quibus verbis conceptum sit congregationis condendae *nomen* seu titulus, quae sit forma, color, materia *habitus* a novitiis et professis gestandi ; quot et quanam *opera* Congregatio assumptura sit⁷ ; quibus *opibus* tuitio ejusdem contineatur ; an si-

1. Cf. BENED. XIV, *Instit. eccl.*, 105, n. 73 ss., et ejus Constit. *Quamvis justo*, 30 apr. 1749, § 5, ap. VERMEERSCH, *o. c.*, t. II, p. 574.

2. Cf. DE ANGELIS, *o. et l. c.*, p. 84 ; FEYE, *o. c.*, n. 69 s. ; VERMEERSCH, *o. c.*, t. I, n. 66.

3. Cf. LUCIDI, *De Visitatione SS. Liminum*, t. II, n. 268 ss. ; VERMEERSCH, *o. et l. c.*

4. FANFANI, *o. c.*, n. 8.

5. Cf. supra, n. 730, nota 6.

6. Cf. *Motu proprio*, 16 jul. 1906, *Collat. Brugen.*, t. XI, p. 561 ss., primum imposita fuit licentiae Apostolicae necessitas pro novis congregationibus condendis.

7. Cf. etiam *Normas cit.*, cap. II, de Congregationibus caute tantum aut nullo modo laudandis et approbandis, et cap. IV, de excludendis a textu constitutionum.

miles in dioecesi sint congregationes et quibus illae operibus insistant » (*Normae* cit., art. 4.)

Quoad *nomen* et *habitus* disponit can. 492, § 3 : « Nec nomen nec habitus religionis jam constitutae assumi potest ab iis qui ad illam legitime non pertinent aut a nova religione ».

b) Quod si agatur de *Tertiariis* in communi viventibus ab Episcopo condendis, requiritur praeterea *ad valorem*, ut a Supremo Moderatore primi Ordinis suae religioni aggregetur (can. 492, § 1). Haec aggregatio id tantum efficit ut oriatur communicatio indulgentiarum et gratiarum spiritualium quae tum locis tum personis primi et secundi ordini sunt concessae ¹.

c) Approbatione obtenta, jam nihil obstat quominus Episcopus formali decreto Congregationem condat. Quo decreto potitur haec personalitate morali ad normam juris ² (can. 100, § 1).

d) Congregatio praedicto modo condita est juris dioecesani, manetque Ordinariorum jurisdictioni ad normam juris plane subjecta, licet decursu temporis in plures dioeceses diffundatur, usque dum pontificiae approbationis aut laudis decretum sit consecuta (can. 492, § 2).

e) Quae in libello supplici ad petendam condendi licentiam Sedi Apostolicae fuerunt subjecta et ab eadem probata sine Ipsius assensu mutari non possunt (can. 495, § 2).

f) His servatis, si Congregatio juris dioecesani ad dioeceses alias propagari accidat, nihil de ipsius legibus mutari liceat, nisi de consensu singulorum Ordinariorum quorum in dioecesibus domus habeat (*ibid.*) ².

2° Quoad *congregationem juris pontificii*. a) Congregatio remanet dioecesana usque dum decretum laudis aut approbationis a Congregatione de Religiosis ³ sit consecuta. In approbandis novis religiosis congregationibus votorum simplicium solet procedere haec S. Congregatio secundum Normas saepius citatas, 6 martii 1921, quae nobis exhibent, clare et concise authenticam styli vigentis codificationem ⁴.

1. Cf. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 456 ; PRUEMMER, *o. c.*, p. 233.

2. Cf. S. C. de Religiosis decretum, 30 nov. 1922 de recognoscendis per formale decretum erectionis congregationibus vel piis societatibus quae hactenus minime, dubie aut aequipollenter praefatum decretum obtinuerint, AAS., t. XIV, p. 644 ss.

3. Competens est ad approbanda ubique locorum Instituta religiosa (exclusis Institutis ritus orientalis), nisi agatur de illis Institutis quorum alumni, etsi vitam religiosam imitentur, absque tamen votis vivunt et missionibus unice destinantur. Cf. supra, n. 589. Decreto S. C. de Religiosis, 24 maii 1914, instituta est e gremio hujus S. Congregationis consultorum commissio ad novi cujuscumque Instituti votorum simplicium examen et approbationem, AAS., t. VI, p. 189, et decreto ejusdem Congregationis, 24 martii 1914, publicatae sunt normae quibus determinentur ordo et ratio a commissione servanda, *ibid.*, p. 190 s. De hac commissione silet Codex.

4. Cf. AAS., t. XIII, p. 312 ss. Cf. THÉVENOT, *Les nouvelles Normae*, Paris,

Jam supra diximus¹ de modo procedendi S. Congregationis in concedendis decretis laudis et approbationis².

b) Constitutiones congregationis juris pontificii, quae approbationem pontificiam consecutae sunt, sola S. Sedis auctoritate mutari aut abrogari possunt; nec in iis ullam auctoritatem habent Episcopi.

3° *Quoad Ordinem votorum solemnium*. Hujus approbatio reservata est ut *causa major* Sedi Apostolicae. Caeteroquin juxta vigentem disciplinam jam non solet approbari hujusmodi religio.

§ 2. DE SUPPRESSIONE RELIGIONIS.

937. — 1° « Quaelibet religio etiam juris dioecesani tantum, semel legitime constituta, etiamsi unica domo constet, supprimi³ nequit nisi a Sancta Sede » (can. 493). Ergo ablata est Episcoporum potestas supprimendi congregationes dioecesanarum, eisdem olim concessa n. VI *Motu proprio*, 15 jul. 1906.

2° In suppressione cujuslibet religionis S. Sedi « etiam reservatur de bonis in casu statuere, semper tamen salva offerentium voluntate » (can. 493).

* *Nota*. Quae supra diximus de erigendis et supprimendis congregationibus juris dioecesani aut juris pontificii applicanda veniunt etiam societatibus virorum vel mulierum in communi viventium sine votis, ex praescripto can. 674.

ARTICULUS II. — De erectione et suppressione provinciae.

938. — 1° *Religionem juris pontificii* et proinde etiam *Ordinem* in provincias dividere, constitutas jam provincias conjungere vel aliter circumscribere, novas condere conditasque suppressere ad unam pertinet Sedem Apostolicam (can. 494, § 1).

« Exstincta provincia, de ejus bonis statuere, salvis justitiae legibus et

1922. *Novae normae* non sunt nisi pars prior *Normarum* pro approbandis religiosis Institutis votorum simplicium, quae a Congreg. Epp. et Reg., 28 jun. 1901 in lucem prodierunt, novo tamen codici accommodata. — Cf. de valore juridico *anti-quarum normarum*, BASTIEN, *o. c.*, p. 2, nota; BATTANDIER, *o. c.*, p. 30; VERMEERSCH, *Period.*, t. VIII, p. 25. Eas interpretati sunt praeter cit. auctores, VERMEERSCH, *De religiosis*, t. II, p. 122 ss.; *Rev. théol. fr.*, t. VI, p. 744 ss.; t. VIII, p. 44, 165, 233, 294, alique.

1. N. 932.

2. Cf. hujusmodi approbationes in AAS., t. XV, n. 29, 76 et passim. Ultimo pro Belgio definitive approbata est Congregatio Immaculati Cordis B. M. V., dicta a Scheutveld, 20 jul. 1900.

3. Exstinguitur religio si, deficientibus sociis, per centum annorum spatium non revixerit, cf. can. 102, § 1.

fundatorum voluntate, spectat, nisi constitutiones aliud caveant, ad Capitulum generale vel, extra tempus Capituli, ad Moderatorem generalem cum suo consilio¹ » (can. 494, § 2.

2° *Monasteriorum sui juris* a monastica congregatione separatio et eorum alii Congregationi unio², ac multo magis ipsius Congregationis monasticae erectio item ad Sedem Apostolicam exclusive pertinent (can. 494, § 1).

ARTICULUS III. — De erectione et suppressione domus.

§ 1. DE ERECTIONE DOMUS.

939. — Praenotandum. Quae infra dicentur de erectione novae domus religiosae, valent quoque de translatione domus ab uno loco ad alium³; de conversione domus constitutae in alios usus, nisi, salvis foundationis legibus, isti pertinent tantum ad internum regimen et disciplinam religiosorum (can. 497, § 4)⁴; de reassumptione alicujus domus dirutae vel extinctae, saltem si non est moralis conjunctio inter novam et antiquam domum⁵.

940. — I. Norma generalis. Nulla religiosa domus, cujusvis speciei erigatur, nisi judicari prudenter possit vel ex redditibus propriis vel ex consuetis eleemosynis vel alio modo congrue sodalium habitationi et sustentationi provisum iri (can. 496)⁶. Ita, temperatum est decretum S. C. de Religiosis, 30 jul. 1909, statuens ut nulla fundatio domus, nullaque ejus amplificatio aut mutatio fiat, si pecunia solvenda non habeatur, vel obligationes oeconomicae contrahendae sint, nec sufficiat quaecumque promissio pecuniae⁷.

1. « Ex contexta oratione, cum can. 494, § 2 ipsius capituli congregati decretum postulet, votum *deliberativum* concilii hic requiri videtur ». VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 461; BLAT, *o. c.*, p. 469 s.

2. Ex Conc. Trid., Sess. XXV, c. 8, de regularibus, supponuntur monasteria sui juris extra monasticam Congregationem inveniri non posse, cf. BLAT, *o. et l. c.*

3. Cf. LEO XIII, c. *Romani Pontifices*, 8 maii 1881, AAS., t. II, p. 254 s. Haec constitutio qua nonnulla controversiarum capita inter Episcopos et missionarios regulares Angliae et Scotiae definiuntur, auctoritate Leonis XIII et Pii X ad plurimas regiones est extensa; VERMEERSCH, *o. c.*, n. 115; LAURENTIUS, *o. c.*, p. 628.

4. Ita non licet immutare coenobium in scholam; contra licet novitiatus studiorum domum pro religiosis adicere. Cf. const. cit. *Romani Pontifices*. Quoad institutionem scholae quam aiunt *Apostolicam*, cf. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 465.

5. Cf. can. 102, § 1. — *De jure post-liminii*, seu recuperandae sedis amissae v. gr. injusta vi, cf. VERMEERSCH, *o. c.*, n. 122; *causa Adrien.*, 7 dec. 1906, *An. eccles.*, 1907, p. 112 s.; *Il monit. eccles.*, 1905-1906, t. XVII, p. 180 ss.; *Nouv. rev. théol.*, 1907, p. 55 ss. Cf. etiam PRUEMMER, *o. c.*, p. 254.

6. Cf. quoad jus antiquius, WERNZ, *o. c.*, p. 286; VERMEERSCH, *o. c.*, n. 110; *causa Segovien.*, 8 maii 1908, *Il monit. ecclesiast.*, 1908-1909, t. XX, p. 105 s.

7. AAS., t. I, p. 697, n. 8; PRUEMMER, *o. c.*, p. 235.

941. — II. Normae speciales. Novum jus distinguit a) domus juris dioecesani; b) domus juris pontificii, sed non exemptas; c) domus exemptas cui assimilantur monasteria monialium et in locis S. C. de Prop. Fide subjectis omnis religiosa domus.

1° *Domus juris dioecesani.* a) Ad erigendam hujusmodi domum sufficit *praevia* licentia Ordinarii loci. b) Congregatio religiosa juris dioecesani in alia dioecesi domos¹ constituere non potest, nisi consentiente utroque Ordinario, tum loci quo velit commigrare, tum loci ubi est domus princeps (seu ubi sedem suam habet Superior Generalis), qui consensum suum sine gravi causa ne deneget (can. 495, § 1)².

2° *Domus juris pontificii non exempta.* Hujus domus erectio postulat dumtaxat licentiam Ordinarii loci in quo erigitur (can. 497, § 1)³.

3° *Domus exempta.* a) « Ad erigendam domum religiosam *exemptam*, sive formatam sive non formatam, aut monasterium monialium, aut in locis S. Congregationi de Prop. Fide subjectis quamlibet religiosam domum, requiritur *beneplicitum Sedis Apostolicae* et *Ordinarii loci consensus* in scriptis datus⁴ » (can. 497, § 1)⁵.

Quocirca animadvertit a) Consensum in erectionem dare nequit Vicarius Generalis sine speciali mandato, neque Vicarius Capitularis sede vacante. Ita communis⁶. Episcopus nequit consensum suum denegare sine gravi causa. Etsi Codex nihil dicat de conditionibus, sub quibus Ordinarius loci hunc consensum praestare valet, tamen, videntur in vigore permanere veteres ordinationes utpote quae in ipsa rei natura fundatae sunt et ut observetur can. 496. Ideo cavendum est ne novum monasterium redundet *in grave detrimentum aliorum conventuum et interesse habentium*. Quare Episcopus, antequam det consensum vocare debet superiores vel procuratores aliarum domorum religiosarum, quae sunt in eadem civitate et loco, vel in locis circumpositis; quibus auditis requiritur ut constiterit Ordinario religiosos domus erigendae, absque gravi incommodo aliorum conventuum, congrue manuteneri et ali posse. Ratio praeterea habeatur de gravi incommodo quod parochi vel ecclesiae pa-

1. Sive agatur de primo ingressu in aliam dioecesim, sive de multiplicandis ibidem domibus, cf. PRUEMMER, *o. c.*, p. 234, nota 4.

2. Cf. C. *Conditae*, 8 dec. 1900, cap. I, n. IV, ap. VERMEERSCH, *o. c.*, t. II, p. 189 ss.

3. Cf. *ibid.*, c. 2, n. 3. Ad erigendam domum novitiatus, necessaria est licentia S. Sedis, can. 554, § 1; item ad transferendam domum principem, cujus situs a S. Sede fuit approbatus.

4. Scriptura non est conditio essentialis, VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 465.

5. Cf. VERMEERSCH, *Period de relig.*, t. XII, p. (1) ss.; quoad jus antierius, DE BRABANDERE-VAN COILLIE, *o. c.*, ed. 8, n. 853.

6. Cf. VERMEERSCH, *o. c.*, t. I, n. 104; LAURENTIUS, *o. c.*, p. 628.

roeciali inferri posset ex novi monasterii erectione ¹. β) *Moniales Belgii et Galliae* quae ex praescripto Apostolico emittunt tantum vota simplicia indigent sola licentia Ordinarii loci ad condendum novum monasterium in locis ubi viget praefatum praescriptum Apostolicum, juxta superius dicta de erigendis domibus juris dioecesani; at si ageretur de fundando monasterio in loco eidem praescripto minime obnoxio, requireretur praeterea beneplacitum Apostolicum ². γ) Pro erigenda quavis domo religiosa in locis Congregationi de Prop. Fide subjectis competens est regulariter S. C. de Religiosis ³. δ) Attendi debent *privilegia* quae aliquis Ordo forsitan obtinuerit fundandae domus non requisito R. Pontificis aut Episcopi consensu, aut prohibendi ne alia religio erigeret domum intra ambitum 140 aut 300 cannarum ⁴.

b) « Ut aedificentur et aperiantur schola, hospitium vel similis rationis aedes *separata* a domo etiam exempta, necessaria est et sufficit *specialis Ordinarii scripta licentia* » (can. 497, § 4) ⁵.

942. — III. Vis juridica licentiae.

1° Huc spectat licentia religiosus data erigendi domum ut jus acquirant vivendi in aliquo loco secundum legem et fines sui Instituti ⁶. Sanctio omissarum licentiarum est juridica nullitas erectionis, ita ut in tali domo nec religiosi localibus suis privilegiis fruantur, imo nec legitime habitare pergant. Quae nullitas sanari potest ratihabitione hujus auctoritatis cujus consensus in erectionem requirebatur.

2° Constituendae novae domus permissio secumfert juxta can. 497, § 2 :

a) *pro religionibus clericalibus* α) facultatem habendi ecclesiam vel oratorium publicum *domui adnexum*; attamen antequam ecclesiam vel oratorium publicum in certo et determinato loco aedificent religiosi, Ordinarii loci licentiam obtinere debent ad normam can. 1162, § 4. Ergo consensus Ordinarii tantum respicit determinationem loci ubi ecclesia est aedificanda ⁷; β) facultatem sacra ministeria peragendi, servatis

1. Cf. PIAT, *o. c.*, t. II, p. 272; VERMEERSCH, *o. c.*, n. 105; WERNZ, *o. c.*, p. 287; *causa Segovien.*, 8 maii 1908, ap. *Il monit. ecclesiastico*, 1908-1909, t. XX, p. 105 s.; PRUEMMER, *o. c.*, p. 235.

2. Cf. Resp. S. C. de Religiosis, 11 oct. 1922, AAS., t. XIV, p. 554 s.

3. Cf. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 465.

4. Canna est 2, 23 m. Cf. PRUEMMER, *o. c.*, p. 235, nota 2; PIAT, *o. c.*, t. II, p. 285.

5. Quoad dependentiam horum institutorum ab Ordinario loci, cf. can. 1491-1493.

6. VERMEERSCH, *o. c.*, n. 11.

7. Cf. MATTHAEUS A CORONATA, *De locis et temporibus sacris*, n. 15, p. 10, Taurini, 1922; VERMEERSCH, *o. c.*, n. 111 s.; ejusd. auct., *Period. de relig.*, t. II, p. (1) ss.; t. III, p. (1) ss.

servandis quoad confessionem, praedicationem, quoad etiam tuenda jura paroecialia.

b) *pro omnibus religionibus*, exemptis aut non exemptis, juris pontificii aut dioecesanii, clericalibus aut laicalibus facultatem pia opera exercendi religioni propria, salvis conditionibus in ipsa permissione appositis¹.

§ 2. DE SUPPRESSIONE DOMUS RELIGIOSAE.

943. — « Domus religiosa, sive formata sive non formata :

1° « si *ad religionem exemptam* pertineat, supprimi nequit sine beneplacito apostolico » (can. 498).

2° « si *ad Congregationem juris pontificii non exemptam* (pertineat), supprimi potest a supremo Moderatore *consentiente* Ordinario loci » (can. 498). Agitur de Ordinario loci in quo est constituta domus et qui dedit ad ejus foundationem consensum. Si dissentiunt supremus Moderator et Ordinarius, suppressio a sola Sede Apostolica peragi potest.

3° Si *ad Congregationem juris dioecesanii* pertineat, supprimi potest sola Ordinarii loci auctoritate, audito Congregationis Moderatore. Attamen si tota Congregatio unica domo constaret, tunc ad hanc supprimendam requiritur ex can. 493 S. Sedis interventus². Si Moderator Congregationis consultus renuat suppressioni consentire, adversus eam ab Ordinario loci decretam recurrere potest in suspensivo ad Sedem Apostolicam³ (can. 498).

Nota. Dicta de domibus religiosorum, valent etiam de domibus societatibus quae, sine votis, vitam communem agunt (can. 674).

TITULUS X.

DE RELIGIONUM REGIMINE.

Titulus X triplici capite absolvitur : primo, *de Superioribus et Capitulis* (can. 499-517) seu de regimine religiosorum quoad forum externum ; secundo, *de confessariis et cappellanis* (can. 518-530) seu de regimine religiosorum quoad forum internum, praesertim sacramentale et quoad administrationem spiritualium ; tertio, *de bonis temporalibus* eorumque administratione (can. 531-537).

1. Cf. PRUEMMER, *o. c.*, p. 235 s. ; BLAT, *o. c.*, p. 472.

2. Si Congregatio juris pontificii non exempta constaret unica domo, quod non verisimile est, ei idem esset applicandum.

3. BLAT, *o. c.*, p. 474.

CAPUT I

DE SUPERIORIBUS ET CAPITULIS.

944. — Duplici hierarchiae subduntur religiosi, exteriori et interiori ¹. Ad priorem pertinent R. Pontifex, Congregationes Romanae, Ordinarius loci et quadantenus Cardinalis Protector; ad alteram vero Capitulum, supremus Moderator, Provincialis, Superiores minores seu locales, cum eorum officialibus.

ARTICULUS I. — De exteriore hierarchia.

945. — I. **Romanus Pontifex.** « Religiosi omnes, tanquam supremo Superiori, subduntur Romano Pontifici cui obedire tenentur etiam vi voti obedientiae » (can. 499, § 1). Haec potestas R. Pontificis *jurisdictionalis* est et fundatur in ipso voto *publico* obedientiae, quo religiosus firmat, religionis sacramento, obedientiam quae debetur iis qui justo titulo praesunt religiosae disciplinae qua talis, inter quos primus venit R. Pontifex ex sua universali jurisdictione. At laedit tantum religiosus votum suum obedientiae si transgrediatur statutum aut praeceptum pontificium in iis quae pertinent ad disciplinam omnis religionis aut hujus religionis cuius membrum est ².

946. — II. **Cardinalis Protector** ³. « Cardinalis protector cujuslibet religionis, nisi aliud expresse cautum fuerit in peculiaribus casibus, jurisdictione in religionem aut in singulos sodales non pollet, nec potest se interiori disciplinae et bonorum administrationi immiscere, sed ejus est tantummodo bonum religionis consilio et patrocinio promovere » (can. 499, § 2).

947. — III. **Congregationes Romanae.** 1° Religiosi *qua tales* subduntur S. C. de Religiosis, quae eis etiam vi voti obedientiae praecipere potest in omnibus quae in professione religiosa expresse aut tacite promissa sunt.

2° Caeterae Congregationes religiosis qua talibus imperare nequeunt

1. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 469.

2. Cf. VERMEERSCH, *o. c.*, n. 388; DE BRABANDERE-VAN COILLIE, *o. c.*, ed. 8, n. 616.

3. Cf. BOUIX, *o. c.*, t. III, p. 157-173; MELATA, *De Cardinali Protectore*, Romae, 1902; WERNZ, *o. c.*, p. 404 ss.; VERMEERSCH, *o. c.*, n. 398 s.

sed alio titulo eosdem subditos habere possunt, qua missionarii, qua rectores aut professores Seminarii, etc. ¹.

948. — IV. Ordinarius loci ². Subjectio religionum Ordinario loci varia est pro varia religionum specie :

1° *Religiosi juris dioecesani* in sua religiosa conversatione Episcopum habent tanquam Superiorem, cujus potestati jurisdictionali subduntur etiam vi voti obedientiae, quod caeteroquin etiam Episcopo fieri solet (can. 500, § 1).

2° *Religiosi juris pontificii* non exempti, subduntur quoque Ordinario loci (can. 500, § 1) ; at non qua religiosi sed qua clerici et fideles ³. Ideo in his religionibus non potest Episcopus non tantum constitutiones a S. Sede approbatas ullatenus immutare sed nec de re oeconomica cognoscere ⁴, nec sese ingerere in regimen internum ac disciplinam, exceptis casibus in jure expressis. Respectu religionum *laicalium* ampliori gaudet Episcopus potestate (can. 618, § 2) ⁵.

3° *Religiosi exempti* in iis tantum subjiciuntur Ordinario loci, in quibus, nonobstante exemptione, jus tribuit Ordinario jurisdictionem in exemptos (can. 501, § 1).

4° *Moniales votorum solemnium*. Inter illas, aliae ex constitutionum statuto, subsunt Praelatis regularibus sui ordinis, aliae non. Priores Ordinario loci subduntur tantum in casibus a jure exceptis. Posteriores vero sunt speciali indulto ⁶ exemptae vel non exemptae. Exemptae submittuntur immediate *Sedi Apostolicae*, non vero Episcopo, salvis exceptionibus a jure determinatis ⁷ ; non exemptae subjectae sunt Ordinario loci, etiam qua moniales ⁸.

In Gallia et Belgio, *moniales*, salva rarissima exceptione, pendent ab Ordinariis locorum et nullatenus subsunt Praelatis sui Ordinis ⁹.

949. — Nota. « Nulla virorum *religio* sine speciali apostolico indulto ¹⁰

1. Cf. supra, n. 589 ; resp. Coetus Cardinalium ad solvendas quaestiones de competentia SS. Congregationum, 24 maii, 1919, AAS., t. XI, p. 251 et 7 dec. 1922, ad I et II, *ibid.*, t. XV, p. 39 s.

2. Cf. can. 198, § 1.

3. Cf. C. *Conditae*, in prooemio et cap. II ; VERMEERSCH, *o. c.*, n. 397. Nullam huic disciplinae attulit codex modificationem.

4. Salvis praescriptionibus can. 533-535.

5. Cf. infra n. 958.

6. Cf. can. 615.

7. Cf. can. 512, 603, § 1, etc.

8. Cf. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 673.

9. Cf. supra n. 918 s., et infra n. 1032.

10. Hujusmodi indulto gaudent Presbyteri Congregationis Missionis, quorum Superior, Superior quoque est Congregationis Puellarum a caritate.

potest sibi subditas habere religiosas *Congregationes* mulierum aut earum curam et directionem retinere sibi specialiter commendatam » (can. 499, § 3). Diversa ergo est in hoc regula juris inter *moniales* et *sorores* ¹

ARTICULUS II. — De interiore hierarchia.

950. — Praenotanda. 1° In omni religione potestas exercetur *collegialiter* per Capitula et *singulariter* per varios Superiores majores aut minores ².

2° In institutis religiosis duplex distinguenda est potestas :

a) *potestas jurisdictionalis*. Haec omnino spiritualis est et pertinet ad potestatem clavium et a publico regimine promanat.

Hac pollentes habent jurisdictionem *ordinariam fori interni et externi*, triplicemque complectitur potestatem, legislativam sc., judicariam et coercitivam.

b) *potestas dominativa*, seu gubernativa est jus acquisitum his qui collegialiter aut singulariter regunt religionem, ad imperandum religiosis et utendum operibus eorum, prout juxta instituti regulas et statuta expedire judicaverint. Oritur radicaliter ex libera voluntate profitentium, qui institutum amplectuntur cum promissione et obligatione obediendi juxta regulas et constitutiones ³. Haec igitur potestas pertinet ad substantiam status religiosi, et proinde necessario existit in quovis instituto religioso sive virorum, sive mulierum. Exercetur in foro *privato*, at non *mere interno*.

Major est potestas jurisdictionalis potestate dominativa, at utraque ad eundem actum concurrere potest, v. gr., praecipiendo tum in virtute obedientiae tum sub poena censurae.

§ 1. DE CAPITULIS

951. — I. Notio et species. 1° Capitulum est collegium religiosorum legitime convocatorum ad consultandum vel deliberandum de negotiis ad ipsorum religionem pertinentibus.

2° Triplex ordinarie distinguitur Capitulum : *Generale* ad quod ex tota religione convocandi sunt superiores alique omnes, quibus ex constitutionibus vel consuetudine id juris competit ; *Provinciale* si unius provinciae religiosae, *conventuale* seu *locale* si unius conventus superiores alique vocem activam in capitulis habentes convocantur.

1. Cf. FANFANI, *o. c.*, n. 31.

2. Cf. supra, n. 932.

3. Cf. VERMEERSCH, *o. c.*, n. 401 s., 429 ss.; *Collat. Namurcen.*, 1903-1904, t. III, p. 7 ss.; *Il monit. eccles.*, 1904-1905, t. XVI, p. 28 ss.

Inter capitula alia sunt *de rebus gerendis*, alia *de electionibus peragendis*.

952. — II. Potestas. 1° Capitulum *Generale* est suprema Ordinis aut Congregationis potestas.

2° Capitula *generalia* et *provincialia*, ad normam constitutionum et juris communis, potestatem habent *dominativam* in subditos (can. 501, § 1), ita professis intimare possunt quaecumque regulis sunt conformia, eorumque opera uti ad finem instituti. Praeterea in sola tamen *religione clericali exempta* habent *jurisdictionem* ecclesiasticam tam pro foro interno, quam pro externo (can. 501, § 1), ita plerumque Capitulis generalibus hujusmodi religionis exclusive reservatur potestas condendi leges ; aliunde carent potestate legislativa capitula religionum laicalium, et Congregationum votorum simplicium.

Quoad potestatem Capitulorum *localium*¹ consulendae sunt constitutiones et praescripta juris communis, notatim ad videndum in quibus negotiis *consensus* vel *consilium* tantum Capituli Superior adhibere teneatur (cf. v. gr. can. 534, § 1 ; 543, etc.).

3° A Capitulo generali Ordinum et Congregationum religiosarum eligitur Superior generalis. Electio Abbatissae pertinet ad Capitulum locale in monasteriis monialium.

III. Quoad *suffragiorum computationem* servetur can. 101, § 1² ; quoad *locum* et *tempus* consulendae sunt constitutiones³.

§ 2. DE SUPERIORIBUS RELIGIOSIS.

953. — I. Notio et divisio. 1° Nomine *Superioris* veniunt omnes qui ex potestate dominativa in virtute obedientiae praecipere possunt.

Nomine *Praelati*, ii sunt qui vario nomine et gradu exercent potestatem jurisdictionis fori interni et externi.

Officiales Superioribus adjunguntur, nempe : *consilarii* qui cum agitur de Superiori generali dicuntur *definitores* vel *assistentes* ; *oeconomi* pro administratione bonorum ; *procurator generalis* pro negotiis virorum religionis juris pontificii agendis apud S. Sedem ; alique juxta constitutiones.

1. Dum in monasterio monialium, ex natura instituti et lege clausurae, non possunt esse nisi Capitula localia ; in Congregationibus religiosis plerumque non sunt nisi Capitula generalia. In his loco Capituli localis venit coetus consiliariorum. Cf. VERMEERSCH, *o. c.*, n. 407, 409.

2. Cf. supra, n. 327.

3. Cf. quoad jus antierius, DE BRABANDERE-VAN COILLIE, *o. c.*, ed. 8, n. 639. Cf. Decret. S. C. de Relig., 23 jul. 1922, AAS., t. XIV, p. 428.

2° Triplex generatim religionis Superior distinguitur pro latitudine imperii quod quisque obtinet : Est enim vel *Supremus*, si toti praesit religioni et vocatur Generalis, Abbas Primas, Prior, Magister, Minister vel Praepositus generalis ; vel *medius*, si provinciae praesit et vocatur Provincialis ; vel *infimus*, seu *localis*, si uni tantum domui vel monasterio.

Inter eos uti diximus supra ¹ alii sunt *maiores*, nempe Superiores generales et Provinciales eorumque vicarii, et Abbas monasterii sui juris ² ; alii sunt *minores*.

954. — II. Eorum Potestas.

1° *Natura potestatis* a) Omnes Superiores, ad normam constitutionum et juris communis habent potestatem *dominativam* ³ in subditos (can. 501, § 1).

Vi potestatis dominativae possunt, praeter alia, superiores et superiorissae ⁴ ;

α) Curare observantiam regulae et constitutionum etiam per ordinationes quae communitatem ex virtute obedientiae ligant ⁵ ; β) Professis suis ex virtute obedientiae intimare quaecumque regulis sunt conformia, eorumque opera uti ad instituti finem, atque paternis poenis in eos animadvertere ⁶ ; γ) Directe irritare eorum vota, exceptis votis substantialibus, aliisque his ex regula annexis, et voto ingrediendi strictiorem religionem (can. 1312, § 1). Vota novitiorum quae obstarent ipsorum institutioni possunt suspendi a Magistro novitiorum et a Superioribus (can. 1312, § 2) ; δ) Administrare bona ad institutum pertinentia, eaque in iudicio et extra iudicium tueri et juxta jus commune et mentem instituti dispensare ⁷ ; ε) recipere novos sodales, juxta leges Instituti ; ζ) dimittere religiosos criminales, attentis tamen quae infra hac de re dicuntur ; η) Paternam instituere visitationem, servatis tamen juribus Ordinarii loci, prout infra exponuntur ⁸.

b) *Soli Superiores in religione clericali exempta* ⁹ habent *jurisdictio-*

1. Cf. supra, n. 932.

2. Eis forsan assimilari potest quivis Superior domus independentis.

3. Cf. supra, n. 950.

4. Cf. VERMEERSCH, *o. c.*, 430 s. ; *Il monit. eccles.*, 1904-1905, t. XVI, p. 33 s.

5. Cf. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 478.

6. Cf. *Normae* a. 1901, art. 136 ; Decret. S. C. Ep. et Reg., 5 apr. 1895, ap. ASS., t. XXVIII, p. 499 ; *causa Suessontien. et aliarum*, S. C. de Relig., 3 maii 1914, ap. AAS., t. VI, p. 231, de missis a religiosis ad intentionem Superiorum celebrandis.

7. Cf. infra, n. 977 ss.

8. N. 958, 6°.

9. Hinc jurisdictionem in suos subditos non habent superiorissae, superiores religionum laicalium, superiores religionum clericalium non exemptarum. Quare nec hi confessiones suorum subditorum audire possunt, nisi sint approbati ab Ordinario loci.

nem ecclesiasticam tam pro foro interno, quam pro externo (can. 501, § 2). Hujusmodi Superiores, etiam mere locales, utpote jurisdictione ordinaria fori exterioris gaudentes, Praelatis accensendi sunt (can. 110); quamvis soli Superiores *maiores* nomine Ordinarii veniant (can. 198).

Vi potestatis jurisdictionis praefati Superiores¹: α) possunt leges condere, attamen plerumque haec potestas Capitulis reservatur; β) habent potestatem judicalem in personas religiosas, juxta constitutiones². Verumtamen « Superioribus quibuslibet districte prohibetur quominus in causis ad S. Officium spectantibus (v. gr. quae ad haeresim vel abusum confessionis pertinent) se intromittant » (can. 501, § 2); γ) jus habent coercendi subditos poenis, censuris et poenitentiis, ad normam constitutionum; δ) fruuntur facultate dispensandi suos subditos ad modum parochi a lege communi de observantia festorum itemque de observantia abstinentiae et jejunii (can. 1245, § 3)³; quod ad easdem personas attinet, possunt justa de causa dispensare vota non reservata (can. 1313, 2°), itemque juramentum promissorium (can. 1330), dummodo in utroque casu dispensatio non vergat in praejudicium aliorum; ε) habent facultatem conferendi cuivis sacerdoti jurisdictionem delegatam ad audiendas suorum subditorum confessiones (can. 875, § 1); ζ) *Superiores maiores* dant litteras dimissorias pro ordinationibus suorum religiosorum ad normam can. 964, 2°, 3° et 4°, quos etiam ordinare possunt, si ipsi caractere episcopali aucti sint, vel, quando agitur de prima tonsura et de ordinibus minoribus, sint abbates regulares sacerdotio insigniti (can. 964, 1°), etc.⁴.

2° *Ambitus potestatis.*

a) « Supremus religionis moderator potestatem obtinet in omnes provincias, domos, sodales religionis, exercendam secundum constitutiones; alii Superiores ea gaudent intra fines sui muneris » (can. 502).

b) « Abbas Primas et Superior Congregationis monasticae⁵, non habent omnem potestatem et jurisdictionem quam jus commune tribuit Superioribus majoribus, sed eorum potestas et jurisdictio desumenda est ex propriis constitutionibus et ex peculiaribus Sanctae Sedis decretis, firmo praescripto, can. 455, 1594, § 4 » (can. 501, § 3).

955. — III. Superiorum constitutio.

A. Requisite qualitates.

1. VERMEERSCH, *o. c.*, n. 415 ss.; VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 478; CREUSEN, *Religieux et religieuses*, n. 38; *Il monit. eccl.*, l. c., p. 34.

2. Cf. can. 1579.

3. Cf. CREUSEN, *o. c.*, n. 38; cf. VERMEERSCH, *Period.*, t. XI, p. 150 ss.

4. Cf. etiam can. 503, 1402.

5. Vide can. 488, n. 8°.

1° Quoad *Superiores locales* consulendae sunt constitutiones, silente codice de qualitatibus eorum.

2° Quoad *Superiores majores*. Firmis propriis *cujusvis, etiam juris dioecesani, religionis* constitutionibus quae proveciorem aetatem aliaque potiora requisita exigant, ad munus Superioris majoris *inhabiles* sunt :

a) qui *eandem religionem* professi non sunt a decem saltem annis a prima professione computandis ;

b) qui non sunt *ex legitimo matrimonio nati*. Satis tamen est ut fuerint per subsequens matrimonium legitimati¹ ;

c) qui *annos quadraginta* non expleverunt, si agatur de supremo religionis Moderatore aut de Antistita in monialium monasterio ; annos triginta, si de aliis Superioribus majoribus (can. 504).

d) qui carent voce passiva.

Hae qualitates requiruntur ut *valide* constituentur Superiores majores, qui praeterea ut *licite* eligantur debent esse digni, imo et digniores.

Cf. Decretum de *regimine monialium*, c. VII.

956. — B. Duratio in officio.

1° *Superiores majores* sint *temporarii*, nisi aliter ferant constitutiones (can. 505). Sic Generalis Societatis Jesu, Congregationis Missionum ex constitutionibus sunt *perpetui*.

In pluribus constitutionibus expresse dicitur Moderatricem Generalem aut monialium Abbatissam seu Antistitam non posse secundo aut tertio reeligi, nisi certus numerus suffragiorum, v. gr. duae tertiae partes, in eadem ferantur et accesserit S. Sedis confirmatio. Revera in casu occurrit vera inhabilitas ad praefatum munus ultra tempus a constitutionibus permissum adipiscendum, adeo ut hujusmodi Superiorissa non *eligi* sed tantum *postulari* queat ; quae postulatio, ita declarante S. C. de Religiosis, litteris 9 martii 1920², aegre tantum admittetur, si nempe accedant voluntati electorum et idoneitati personae rationes graves ad dispensationem ab hac S. Congregatione obtinendam. Si quando causae hujusmodi adsint, Ordinarius, dispensationis obtinendae gratia, petitionem ad S. Congregationem mittat, in qua clare et distincte referat, quot scrutiniis fuerit postulatio completa, quotve suffragia electae faverint ; praecipue rationes exponat quae talem relectionem exigere videantur, addita sua quoque sententia. Dictae rationes facilius verificabuntur si agatur de relectione Antistitae domus independentis quam de relectione Moderatricis generalis.

1. Cf. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 480 ; FANFANI, *o. c.*, n. 34.

2. Cf. Litterae circuli ad Ordinarios locorum circa ejusdem personae repetitam electionem ad munus Moderatricis Generalis in Congregationibus religiosis et Antistitae in monasteriis monialium, AAS., t. XII, p. 365 ss.

Lex applicanda est quoque Fundatoribus Congregationum vel Piarum Societatum, more religiosorum viventium, qui munere Supremi Moderatoris funguntur, nec possunt illud ad vitam retinere, obstantibus constitutionibus¹.

2º « Superiores *minores locales* ne constituentur ad tempus ultra *triennium*; quo exacto, possunt ad idem munus *iterum* assumi, si *constitutiones* ita ferant, sed *non tertio immediate in eadem domo religiosa* » (can. 505).

« Magni momenti est haec lex cum multum conferat ad religiosam disciplinam; nam perpetuitas vel longa mora in officio Superioris et Superiorissae impedit requisitam indifferentiam quoad diversa officia religionis, habitudinem obedientiae et subjectionis quae facillime amittitur ob longiorem habitum imperii, aequalitatem inter sodales quae exigit ut munia honorifica et officia maiora permutentur inter diversos sodales idoneos, pacem domesticam quae facile turbatur ob infelicem characterem alicujus Superioris, sapientiam et prudentiam regiminis quae acquiritur per comparisonem inter gesta diversorum Superiorum »².

Circa hoc praescriptum observandum est³.

a) Cum lex prohibens ne ultra triennium Superiores locales constituentur, pro parte tantum constitutiones confirmet, applicanda etiam est Superioribus qui ad normam constitutionum ante diem quo codex obligare coepit ultra terminos can. 505 constituti fuerunt⁴.

b) Etiam Superiores qui non ad tempus constituentur sed *ad nutum Superioris majoris*, erunt, ne lex eludatur, post elapsos saltem sex annos removendi⁵.

c) Lex respicit quoque Superiores seu Directores scholarum vel hospitalium vel aliarum piarum domorum, si simul sint Superiores religiosorum sub sua potestate habentes alios religiosos etiam quoad religiosam disciplinam⁶.

d) S. C. de Religiosis noluit generalem exceptionem a praedicta lege concedere⁷. Attamen dispensatio pontificia obtineri poterit pro singulis casibus, si adjuncta pecuniaria frequentem Superiorum mutationem aegre ferant⁸.

1. Cf. resp. S. C. de Religiosis, 6 mart. 1922, *ibid.*, t. XIV, p. 163 s.

2. Cf. *Rivista diocesana dell' Archidiocesi di Genova*, 1920, p. 399, cit. ap. COCCHI, *o. c.*, p. 52. Cf. etiam litteras cit., 9 mart. 1920, S. C. de Religiosis.

3. Cf. VERMEERSCH, *Period. de relig.*, t. X, p. (20).

4. In sensum contrarium BLAT, *o. c.*, p. 481.

5. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 481.

6. Resp. com. ad interpr. cod. can., 2 jun. 1918, AAS, t. X, p. 344.

7. Litt. S. C. de Religiosis ad Archiepisc. Mechlinien., 17 jul. 1920, *La Vie diocés.*, 1920, t. IX, p. 333.

8. Cf. COCCHI, *o. c.*, p. 53.

957. — C. Modus servandus in constitutione Superiorum.

1° *Quaedam generalia.* a) In omnibus religionibus designatio Superiorum a *R. Pontifice* fieri potest.

b) Haec designatio, etiam in Congregatione dioecesana, Episcopo dumtaxat obvenit, α) si constitutiones ei hoc jus tribuant; β) si ex codicis dispositione hoc jus ei devolvatur, nempe in casibus can. 178 et 181, § 2. Potest tamen Episcopus, qua *praeses electionis* Moderatricis Generalis in monasteriis monialium et mulierum Congregationis, post tertium scrutinium paritatem dirimere, dummodo non obstant constitutiones (can. 101, § 1, 1°). Ipsius¹ etiam est in congregationibus juris dioecesani peractam electionem Antistitae generalis pro sua conscientia confirmare aut rescindere (can. 506, § 4).

c) Supremus Moderator *per electionem capitularem* designatur; alii Superiores interdum per electionem, interdum a Supremo Moderatore cum suo consilio, juxta constitutiones². Electiones capitulares fieri debent juxta normas a jure communi statutas (can. 160-182)³ et juxta constitutiones cujusvis religionis codici non contrarias (can. 507, § 1). Caveant omnes electores a directa vel indirecta (per fraudes, promissiones, etc.) suffragiorum procuratiōne tam pro seipsis quam pro aliis (can. 507, § 2).

d) « *Postulatio* admitti potest solum in casu extraordinario et dummodo in constitutionibus non prohibeatur » (can. 507, § 3)⁴.

2° Quaedam specialia de electione Superiorum majorum.

a) *In religionibus virorum*, ante electionem omnes et singuli e Capitulo jurejurando promittant se electuros quos secundum Deum eligendos esse existimaverint (can. 506, § 1), seu magis idoneos aut probiores⁵.

b) *In monasteriis monialium*, comitiis eligendae Antistitae *praesit*, quin tamen clausuram ingrediatur, *Ordinarius loci* aut ejus delegatus cum duobus sacerdotibus scrutatoribus, si moniales eidem subjectae sint. Si moniales subjectae sint religioni virorum praeest Superior regularis, tempestive monito Ordinario loci de die et hora electionis ut, si hic velit, una cum Superiore regulari assistere possit per se vel per alium; si assistat, per se vel per alium debet praeesse (can. 506, § 2)⁶. Ad assecurandam libertatem electionis specialiter cavetur ne in his monasteriis monialium

1. Non est Ordinarius domus principis sed Ordinarius loci in quo fit electio, ex can. 506, § 4, juxta resp. S. C. de Relig., 2 jul. 1921, AAS., t. XIII, p. 481.

2. Cf. VERMEERSCH-CREUSEN, o. c., n. 482; VERMEERSCH, *Period. de relig.*, t. XI, p. (150) s.

3. Cf. supra, n. 407 ss.

4. Cf. supra, n. 420; 956.

5. Cf. PRUEMMER, o. c., p. 209; CECCHI, o. c., p. 54. Cf. supra, n. 397, 401.

6. Resp. Com. ad interpr. cod. can., 24 nov. 1920, AAS., t. XII, p. 548 s.

in scrutatores assumantur ipsorum monialium confessarii ordinarii (can. 506, § 3) ¹.

c) « *In Congregationibus mulierum* electioni Antistitae Generalis praesideat per se vel per alium *Ordinarius loci* in quo electio peragitur ; cui, si agatur *de congregationibus juris dioecesani*, peractam electionem confirmare vel rescindere integrum est pro conscientiae officio » (can. 506, § 4) ².

Cf. Decret. cit., *de regimine monialium*, cap. VII ; *Grondwetten en levensregel*, II hoofdstuk.

958. — D. De superiorum obligationibus et juribus.

1° *Professio fidei*. Superiores in religionibus clericalibus debent, antequam ineunt officium emittere *professionem fidei* et *juramentum antimodernisticum* coram Capitulo vel Superiore, qui eos nominavit eorumve delegato (can. 1406, § 1, n. 9) ³.

2° *Residentia*. « In sua quisque domo Superiores *commorentur* nec ab ea discedant, nisi ad normam constitutionum » (can. 508).

3° *Cura decretorum S. Sedis*. « Omnis Superior debet notitiam et executionem decretorum Sanctae Sedis, quae religiosos spectent, suos inter subditos promovere » (can. 509, § 1) ⁴.

4° *Lectio constitutionum, decretorum S. Sedis. Instructio catechetica et pia exhortatio*. « Curent Superiores locales a) ut saltem semel in anno, statis diebus *publice* legantur propriae constitutiones, itemque decreta quae publice legenda Sancta Sedes *praescribet* ⁵ » (can. 509, § 2, 1°) ; b) « Ut saltem *bis in mense* (immo pro novitiis *conversis* saltem semel in hebdomada, ex can. 565, § 2), *christianae catechesis habeatur instructio* pro conversis et familiaribus ⁶, audientium conditioni accommodata, et, praesertim in religionibus laicalibus *pia ad omnes de familia* ⁷ exhor-

1. Cf. can. 171, § 1. Vide VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 483. Salva derogatione can. 506, § 3, jus commune aliis congregationibus sororum est applicandum.

2. Cf. resp. jam cit. S. C. de Religiosis, 2 jul. 1921 ; juxta quod praeterea jus statuendi locum ubi celebrabitur Capitulum generale in Congregatione juris dioecesani quae per plures dioeceses diffusa est, spectet non ad Ordinarium domus principis, sed ad Moderatricem Generalem, salvis tamen constitutionibus, ex can. 162 et 507, § 1.

3. Cf. supra, n. 114, d.

4. Praeprimis praescripta codicis.

5. Corruit obligatio legendi decreta quae ante promulgationem codicis publice legenda erant. Nec hactenus, ab hoc tempore, prodiit decretum singulis annis publice legendum.

6. Cf. quoad sensum vocis, can. 514, § 1. Sunt qui restringunt significationem verbi ad solos *servitores* qui diu noctuque in domo degunt.

7. Sunt verisimiliter omnes qui ad familiam *religiosam* saltem ut novitii pertinent. Cf. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 484.

tatio » (can. 509, § 2, 2°). Quae instructio semper aptius fit a pio sacerdote.

5° *Relatio quinquennalis*. Quilibet supremus Moderator monasticae congregationis et *cujusvis* religionis juris pontificii (etiam proinde Ordinis) debet quinto quoque anno¹ vel saepius, si ita ferant constitutiones, *relationem de statu religionis* ad Sanctam Sedem per documentum² mittere, subsignatum a se cum suo Consilio et, si agatur de Congregatione mulierum, etiam ab Ordinario loci in quo suprema Antistita cum suo Consilio residet (can. 510).

6° *Visitatio canonica*. a) Haec inquisitio circa regimen singularum domuum religiosarum et circa vitam sodalium ibidem commorantium³ incumbit praecipue *majoribus religionum Superioribus* quos ad hoc munus constitutiones designant. Illa visitatio est personaliter peragenda nisi obstet legitimum impedimentum (can. 511).

b) *Ordinarius loci*, per se vel per alium, quinto quoque anno visitare debet, non tamen semper cum iisdem facultatibus, juxta speciem Instituti :

α) Singula *monialium* monasteria quae sibi vel Sedi Apostolicae immediate subjecta sunt ; singulas domos sive virorum sive mulierum *Congregationis juris dioecesani* (can. 512, § 1, 1° et 2°). Qua in visitatione fruitur Ordinarius pleno jure visitoris, imo plenissimo jure quoad Congregationes juris dioecesani cum sit verus earum Superior ;

β) Monasteria *monialium*, quae regularibus subduntur⁴, sed solum circa ea quae clausurae legem spectant⁵ ; imo etiam circa alia omnia, si Superior regularis ea a quinque annis non visitaverit (*ibid.*, § 2, 1°) ;

γ) Singulas domos *Congregationis clericalis juris pontificii etiam exemptae* (excipiuntur ergo Ordines religiosi), in iis quae pertinent ad ecclesiam, sacrarium, oratorium publicum, sedem ad Sacramentum poenitentiae (*ibid.*, § 2, 2°) ;

1. Quinquennia sunt fixa et communia omnibus Religionibus, incipiuntque a die prima januarii 1923. Pro Religionibus virorum ordo quinquenniorum determinatur juxta speciem religionis ; pro Religionibus mulierum, respectu habito ad regionem in qua exstat domus princeps seu ubi sedem ex officio habet Moderatrix Generalis : ita secundo anno, pro religionibus mulierum ex Gallia, Belgio, Hollandia, Anglia et Hibernia. Cf. Decretum S. C. de Relig., 8 martii 1922, AAS., t. XIV, p. 163 ss.

2. Relatio facienda est a Superioribus et Superiorissis Generalibus Congregationum votorum simplicium juxta quaestiones indicatas in Instructione S. C. de Relig., 25 mart. 1922, AAS., t. XV, p. 69. Haec instructio pro Ordinibus religiosis ut norma directiva inservire debet.

3. FANFANI, *o. c.*, n. 50.

4. In Belgio et Gallia moniales Ordinariis locorum immediate subduntur, salvo indulto Apostolico, cf. supra, n. 919.

5. Cf. resp. Com. ad interpr. cod. can., 24 nov. 1920, de religiosis ad IV, AAS., t. XII, p. 573 ss.

ε) Singulas domos *Congregationis laicalis juris pontificii etiam exemptae*, non solum in modo dictis, sed etiam in aliis, quae internam disciplinam spectant ad normam can. 618, § 2, 2°, sc. « num disciplina ad constitutionum normam vigeat, num quid sana doctrina morumve probitas detrimenti ceperit, num contra clausuram peccatum sit, num Sacramenta aequa stataque frequentia suscipiantur ; et, si Superiores de gravibus forte abusibus admoniti opportune non providerint, ipse per se consulat ; si qua tamen majoris momenti occurrant, quae moram non patiantur, decernat statim ; decretum vero ad Sanctam Sedem deferat » (*ibid.*, § 2, 3°).

ε) Quoad jura Ordinarii circa *administrationem bonorum* occasione visitationis, vide infra caput III ejusdem tituli :

c) « Visitator *jus et officium* habet interrogandi religiosos quos oportere judicaverit et cognoscendi de iis quae ad visitationem spectant ; omnes autem religiosi obligatione tenentur respondendi secundum veritatem, nec Superioribus fas est quoquo modo eos ab hac obligatione avertere aut visitationis scopum aliter impedire » (can. 513, § 1) ¹.

Quod officium et jus visitatoris gravibus poenis sancitur ². « A decretis Visitatoris recursus datur in devolutivo tantum, nisi Visitator ordine judicario processerit » (can. 513, § 2).

7° *Jus et officium circa ultima sacramenta et funus.*

a) « *In omni religione clericali* jus et officium *Superioribus* est per se vel per alium aegrotis professis, novitiis, aliisve *in religiosa domo diu noctuque degentibus causa famulatus aut educationis aut hospitii aut infirmæ valetudinis*, Eucharisticum Viaticum et extremam Unctionem ministrandi » (can. 514, § 1).

Omnino attendendus est ille textus, quo, modo a veteri jure multum discrepante ³, definiuntur ea quae sufficiunt et requiruntur ut aliquis inter *familiares* alicujus religionis accenseri possit : sunt, nempe omnes in religiosa domo — non vero alibi, in schola separata a conventu, in villa rusticationis — *diu noctuque degentibus causa famulatus aut educationis aut hospitii aut infirmæ valetudinis*. Sunt proinde, famuli, alumni convictores, hospites, infirmi in domo religiosa diu noctuque degentes. Auctores plerique ⁴ censent sufficere ut quis *per unam integram diem* in

1. Cf. Normae pro visitatoribus apostolicis, ap. *Arch. f. kath. Kr.*, 1905, t. LXXXV, p. 117 ss. Cf. COCCHI, *o. c.*, p. 60.

2. Cf. can. 2413.

3. Quoad disciplinam anteriorem, cf. DE BRABANDERE-VAN COILLIE, *o. c.*, n. 625 ; FEYE, *De regularibus*, n. 311 ss. ; SANTI-LEITNER, *o. c.*, t. III, p. 360 s. ; VERMEERSCH, *o. c.*, n. 518, etc.

4. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 485 ; CREUSEN, *o. c.*, n. 37 ; FANFANI, *o. c.*, n. 93 ; COCCHI, *o. c.*, n. 28.

religiosa domo manserit, aut saltem in huiusmodi cum intentione permanendi per unam integram diem ingressi et recepti fuerint, nec requiri ut dies transactus jam sit. At attento principio strictae interpretationis in materia praejudiciabili jurisdictioni Ordinarii et parochi, attento canone 6, 4° de servanda in casu dubii veteri interpretatione, potius diceremus vocem *degere* supponere aliquam permanentiam incolatus saltem intentionalem¹.

Relate proinde ad praefatos omnes, Superioris est in omni religione clericali sive exempta sive non exempta ultima Sacramenta administrare. Frequens hujus canonis fiet applicatio ad determinanda jura Superiorum in religione clericali exempta², in materia jurisdictionis sacramentalis (can. 875), dispensationis ab observantia festorum legisque jejunii et abstinentiae (can. 1245, § 3), dispensationis votorum et juramenti (can. 1313, § 2 ; 1320).

b) *In monialium domo* idem jus et officium relate ad omnes enumeratos sub a) habet *ordinarius confessarius* vel qui ejus vices gerit (can. 514, § 2), e. g. cappellanus, absente confessario vel delegatus a confessario vel sacerdos quivis, si, deficientibus omnibus aliis, ipse solus in casu verae necessitatis in promptu inveniatur³.

c) *In alia religione laicali* hoc jus et officium spectat ad *parochum* loci vel ad *cappellanum* quem Ordinarius parochus suffecerit ad normam can. 464, § 2⁴.

d) Quoad *jus funerum* servetur praescriptum can. 1221, 1230, § 5, suo loco explicandum⁵.

959. — E. Prohibitio titulorum mere honorificorum. « Prohibentur tituli dignitatum vel officiorum *mere honorifici*; soli, si id permittant constitutiones, tolerantur tituli officiorum majorum, quibus religiosi in propria religione *reapse* functi sint » (can. 515), salvis tamen privilegiis⁶.

§ 3. DE SUPERIORUM ADJUTORIBUS.

960. — I. Consiliarii. Supremus religionis aut monasticae congregationis Moderator, Superior provincialis et Superior localis saltem formatae domus habeant *suos consiliarios*, quorum *consensum* aut *consilium*

1. Ita CLAEYS-BOUUAERT, *Selecta capita codicis*, n. 201.

2. Tamen inter totaliter *exemptos* veniunt tantum regulares et novitii.

3. FANFANI, *o. c.*, n. 94.

4. Vide infra, n. 976.

5. Lib. III, tit. XII.

6. Cf. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 468.

exquirant ad normam constitutionum et sacrorum canonum ¹ (can. 516, § 1).

Numerus, constitutio, modus deliberandi a constitutionibus definiuntur.

Cf. *Grondwetten en levensregel*, p. 13 ss., 27 ss.

961. — II. Oeconomi. a) « Sint etiam pro administratione bonorum temporalium oeconomi: *generalis* qui religionis universae bona administret, *provincialis* qui provinciae, *localis* qui singularum domorum; qui omnes officio suo fungantur sub *directione* Superioris ² » (can. 516, § 2).

b) Oeconomi *generalis* et *provincialis* munus gerere quivis Superior ipse non potest; munus vero oeconomi *localis*, quamvis melius a munere Superioris cujuslibet distinguatur, componi tamen cum eo potest, ubi necessitas id exigat ³ (can. 516, § 3).

c) « Si de modo oeconomus eligendi constitutiones sileant, a Superiore majore cum consensu sui Consilii eligatur » (*ibid.*, § 4).

962. — III. Procurator Generalis. « Quaevis virorum religio juris pontificii procuratorem generalem habeat, qui, secundum constitutiones designatus, negotia propriae religionis apud Sanctam Sedem pertractet ⁴. Antequam praescriptum in constitutionibus tempus expiret, ne amoveatur, inconsulta Sedē Apostolica » (can. 517).

CAPUT II.

DE CONFESSARIIS ET CAPPELLANIS.

Materia hujus capitis dividitur juxta ordinem codicis in tres partes: 1° de confessariis religiosorum et religiosarum agunt can. 518-528; 2° de cappellanis, can. 529; 3° de manifestatione conscientiae, can. 530. Hanc tertiam partem cum prima conjungimus, ita ut duplici articulo absolvetur haec tractatio.

1. Cf. can. 516, § 4; 575, § 2; 534, § 1; 647, § 1; 650, § 1, etc.

2. Consilarii tamen interveniunt in administratione bonorum.

3. Cf. VERMEERSCH, *Period. de relig.*, t. X, p. (35) s.

4. Habitualiter Romae resideat, cf. monitum S. C. de Relig., 4 jun. 1920, AAS., t. XII, p. 301.

ARTICULUS I. — De Confessariis.

Ut haec momentosa quaestio modo sat completo exponatur, successive agetur 1° de jurisdictione confessariorum religiosorum ; 2° de confessariis religiosorum ; 3° de confessariis religiosarum ; 4° de manifestatione conscientiae.

§ 1. DE JURISDICTIONE CONFESSARIORUM RELIGIOSORUM

963. — I. Delegatio jurisdictionis sacramentalis. 1° *Pro quibuscumque poenitentibus.* Ad valide audiendas confessiones quorumlibet sive *saecularium* clericorum aut laicorum, sive *religiosorum* clericorum aut laicorum utriusque sexus, etiam exemptorum, requiritur et sufficit ut sacerdotes religiosi etiam exempti, sicuti sacerdotes saeculares, jurisdictionem delegatam accipiant ab *Ordinario loci* in quo confessiones excipiuntur. Sacerdotes autem *religiosi* hac jurisdictione *licite* non utuntur, nisi obtineant *licentiam* saltem praesumptam *sui Superioris* ¹ (can. 874, § 1). Locorum Ordinarii jurisdictionem ad audiendas confessiones *habitualiter* ² ne concedant religiosis qui a proprio Superiore non praesentantur ; iis vero qui a proprio Superiore praesentantur, sine gravi causa eam ne denegent, dummodo constet de eorum idoneitate (can. 874, § 2).

Textu canonis 874, § 1 sopitur controversia qua disputabatur inter auctores, *an jurisdictionem pro saecularibus acciperent regulares immediate a S. Sede, vel potius ab Episcopo approbante* ³. Jam certum est eorum jurisdictionem esse ab Ordinario loci derivatam. Ut dioecesana afficitur, proinde dioecesanis reservationibus ⁴.

2° *Pro religione clericali exempta.* Ad audiendas confessiones professorum, novitiorum, et eorum qui in religiosa domo diu noctuque degunt causa famulatus, educationis, hospitii aut infirmiae valetudinis, jurisdictionem delegatam confert, cumulative cum jure Ordinarii loci eandem conferendi, *eorumdem proprius Superior*, ad normam constitutionum ; fas est Superiori eam concedere etiam sacerdotibus e clero saeculari aut alius religionis (can. 875, § 1).

3° *In religione clericali non exempta*, dempto speciali privilegio, so-

1. Salvo can. 519, mox explicando.

2. Ergo in casibus particularibus, occasione, v. gr., missionis, confessionum paschaliū, potest Ordinarius licite conferre jurisdictionem religiosis absque praesentatione Superioris.

3. Cf. DE BRABANDERE-VAN COILLIE, *o. c.*, n. 631.

4. Cf. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, t. II, n. 145.

dales nonnisi apud confessarios approbatos pro omnibus fidelibus valide et licite confiteri possunt.

4° *Pro religione laicali exempta*, Superior proponit confessarium, qui tamen jurisdictionem obtinere debet *ab Ordinario loci*, in quo religiosa domus habetur (can. 875, § 2).

5° *Pro religiosarum confessionibus*. Revocata qualibet contraria particulari lege seu privilegio, ad confessiones quarumcumque religiosarum ac novitiarum *valide et licite* recipiendas, indigent sacerdotes tum saeculares tum regulares omnes peculiari jurisdictione quam solus confert *Ordinarius loci*¹ ubi religiosarum domus sita est. Salva gravi aegritudine, vel accidentali aditu confessarii pro mulieribus approbati, de quibus casibus dicendum est infra, peculiaris ista jurisdictio, omnibus, etiam parochis, si Cardinales excipias, necessaria est *ad valorem*² (can. 876).

964. — II. De examine idoneitatis. 1° « Tum locorum Ordinarii *jurisdictionem*, tum Superiores religiosi jurisdictionem aut licentiam audiendarum confessionum ne concedant, nisi iis qui idonei per examen reperti fuerint, nisi agatur de sacerdote cujus theologicam doctrinam aliunde compertam habeant³ ». Imo « si post concessam jurisdictionem aut licentiam prudenter dubitent num probatus a se antea sacerdos pergat adhuc idoneus esse, eum ad novae doctrinae periculum adigant » (can. 877).

965. — III. De limitatione jurisdictionis. 1° « Jurisdictio delegata aut licentia audiendarum confessionum concedi potest quibusdam circumscripta finibus » (can. 878, § 1). Ista limitatio respicere potest personas, locum, tempus, et praecipue materiam confessionis, nempe reservationem casuum.

2° « Caveant tamen locorum Ordinarii ac religiosi Superiores ne jurisdictionem aut licentiam sine rationabili causa nimis coarctent » (can. 878, § 2).

966. — IV. De revocatione et suspensione jurisdictionis. Loci Ordinarius vel Superior religiosus non possunt jurisdictionem vel licentiam ad audiendas confessiones licite revocare vel suspendere⁴, *nisi gravem*

1. Cf. can. 525 de modo hanc jurisdictionem conferendi, infra, n. 971.

2. Cf. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. et l. c.*

3. V. gr. Laureati in theologia, praeprimis qui theologiam docent in scholis, qui in alia dioecesi fuerunt pro semper approbati. Cf. FANFANI, *o. c.*, n. 120.

4. Cf. de discrimine inter revocationem et suspensionem, BLAT, *Lib. III, de rebus, P. I, de Sacramentis*, p. 226 ss. Revocatio jurisdictionis delegatae tantum fieri potest ab eo qui eam delegavit. Ad suspensionem infligendam sufficit quod sacra-

ob causam. Haec si existat, Ordinarius potest cujuslibet confessarii munus interdicere, salvo recurso in devolutivo tantum ad S. Sedem. Non tamen licet Episcopo, inconsulta Sede Apostolica, si de *domo formata* agatur, omnibus alicujus domus confessariis *una simul* jurisdictionem adimere (can. 880), etsi posset Episcopus plures ejusdem domus confessarios singillatim suspendere, etiamsi nullus jam remaneat jurisdictione dioecesana praeditus¹.

§ 2. DE CONFESSARIIS RELIGIOSORUM.

967. — I. In religionibus clericalibus.

Sub antiqua disciplina religiosi exempti non poterant, absque licentia Superioris, valide confiteri aliis quam proprii ordinis confessariis a superiore designatis. Huic regulae generali, quaedam apponebantur exceptiones quibus absolvi poterant a confessario extraneo idoneo: pro tempore Jubilaei; relate ad eos qui extra conventum legitime debebant; et casu absentiae superioris domus et aliorum confessariorum saltem per unum diem.

Religiosi vero non exempti, cum subditi essent jurisdictioni episcopali, a quocumque confessario approbato *valide* absolvi poterant; at in pluribus institutis restringebatur confessionis libertas, eo quod deputabantur confessarii quos solos licite adire poterant sodales².

Codex sapientissime duplex composuit principium, nempe principium *unicitatis directionis spiritualis* et *principium libertatis confessionis*, confirmans circa hanc libertatem conscientiae, disciplinam auctoritate Pii X instauratam³, nempe:

1° « In singulis religionis clericalis domibus deputentur *plures* pro sodalium numero confessarii legitime approbati⁴, cum potestate, si agatur de religione exempta, absolvendi etiam a casibus in religione reservatis⁵ » (can. 518, § 1).

mentalem jurisdictionem possidens, suspendenti sit subditus. Revocatus *invalide* absolvit; suspensus *illicite* tantum, nisi incursa sit censura suspensionis per sententiam condemnatoriam vel declaratoriam, aut Superior expresse declaret se ipsam jurisdictionis potestatem a se delegatam revocare (can. 2284).

1. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 150.

2. Cf. DE BRABANDERE-VAN COILLIE, *o. c.*, ed. 7, n. 632; *Coll. Brugen.*, 1914, t. XIX, p. 124 ss.; VERMEERSCH, *Periodica*, t. VII, p. (33); COCCHI, *o. c.*, n. 33, 36.

3. Cf. Decretum S. C. de relig., 5 aug. 1913, ap. AAS., t. V, p. 431, et ap. *Collat. Brugen.*, 1914, t. XIX, p. 123 ss., ubi hujus decreti commentatio et commentatores inveniuntur. Addas VERMEERSCH, *Period.*, l. c., p. (24) ss. Decretum hoc est extensio indulti in gratiam confessariorum Urbis, 8 febr. 1913, concessi, cf. *Collat. Brugen.*, p. 124. Vide VERMEERSCH, *Period.*, t. IX, p. (9) ss.

4. Cf. n° 963.

5. Cf. PRUEMMER, *o. c.*, p. 246 s.; FANFANI, *o. c.*, n. 105 s.; *Nouv. rev. théol.*, 1921, t. XLVIII, p. 24 ss.

2° Confirmantur constitutiones quae confessionem statis temporibus¹ praecipunt vel suadent apud determinatos confessarios peragendam (can. 519); quibus praescriptionibus aut suasionibus assecurantur unitas directionis et profectus spiritualis.

3° Attamen « si religiosus, etiam exemptus, ad suae conscientiae quietem, confessarium adeat ab Ordinario loci approbatum, etsi inter designatos non recensitum, confessio, revocato quolibet contrario privilegio, *valida et licita* est; et confessarius potest religiosum absolvere etiam a peccatis et censuris in religione reservatis » (can. 519).

Circa quam disciplinam, in custodiam libertatis confessionis inductam, haec animadvertere juvat:

a) Attingit haec dispositio *quosvis religiosos* cujusvis religionis, sive exemptae sive non exemptae, sive votorum solemnium sive simplicium, eorumque novitios, sive in ipso conventu, sive extra illum, quavis de causa degant²; etiam si religiosi ritus latini instituant confessionem apud confessarios ritus orientalis³.

b) Eo favore uti potest quivis religiosus *ad suae conscientiae quietem*. Illa quies conscientiae, prosequenda in *licitum* hujus libertatis usum, non erit solum petenda ex quodam gravi peccato admissio, sed forsitan etiam ob difficultatem in casu quodam confessionem instituendi apud determinatos confessarios⁴.

c) Quivis religiosus adire potest *quemlibet confessarium*, sive regularem, sive saecularem, simpliciter *approbatum* ab Ordinario loci, intra limites tamen approbationis et quoad locum et quoad materiam confessionis⁵. Qua verificata conditione, confessarius religiosum absolvit *jurisdictione dioecesana*, seu in dicto casu, ex dispositione juris, erga religiosos etiam exemptos eadem gaudet jurisdictione quam habet erga poenitentes episcopali jurisdictioni subditos⁶.

d) *Communis* confessarius absolvere potest a peccatis et censuris in

1. Cf. can. 595. § 1, 3°. Cf. *Nouv. rev. théol.*, 1921, t. XLVIII, p. 22 ss.

2. Indigent utique venia Superioris ut licite e conventu exeant, sed illa venia non eget intuitu confessionis, sed unice intuitu disciplinae interioris domus, *Collat. Brugen.*, I. c., p. 128; VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 491.

3. Cf. Decret. S. C. de relig., 3 maii 1914, ap. AAS, t. VI, p. 232. Cf. can. 905.

4. Ita BLAT, *o. c.*, p. 499. Cf. FANFANI, *o. c.*, p. 58. Contra mentem Ecclesiae ageret qui habitualiter sine sufficienti ratione apud extraneum confessarium confiteretur, cf. GÉNICOT-SALSMANS, *Insst. theol. mor.*, t. II, n. 337.

5. Cf. *Lib. manual. dioec. Brugen.*, p. 164; ex decret. congr. prosyn., 6 maii 1845, sacerdotes pro aliqua parte dioecesis approbati, aliorum sacerdotum confessionem per totam dioecesim excipere possunt, *Collect. epist. past.*, t. V, p. 54. Cf. *Collat. Brugen.*, I. c., p. 129.

6. Ex can. 519; 874. Decretum S. C. de relig., 5 aug. 1913 eodem sensu jam interpretabantur VERMEERSCH, *Period.*, t. VIII, p. 28; *Le can. contemp.*, 1913, t. XXXVI, p. 707, 710.

religione quomodocumque reservatis. Intenduntur nempe, non censurae ab homine reservatae¹, nec casus ratione censurae reservati jure communi *Ordinario*, adeoque respectu regularium *Praelato*, sed illi casus qui ad normam decreti Clementis VIII, 26 maii 1593², reservantur speciali statuto in ipso Ordine et ab Ordinis superiore³. At, attento principio de dioecesana jurisdictione, poenitentem religiosum a casibus ab Episcopo sibi reservatis absolvere non potest⁴.

d) Confessarius munitus a *Sancta Sede* facultate absolvendi a reservatis sive Romano Pontifici, sive Ordinario potest ea plenissime uti. Idem dicendum videtur si hanc acceperit subdelegatam *ab Episcopo*, etiam si huiusmodi facultate utatur erga poenitentem religiosum exemptum. Hic enim quoad reservationes aequiparari potest saecularibus⁵.

4º Ad assecurandam libertatem poenitentium simulque independentiam reciprocam regiminis externi et fori interni, « caveant Superiores ne quem *subditum* aut ipsi per se aut per alium vi, metu, importunis suasionibus aliave ratione inducant ut peccata apud se confiteantur » (can. 518, § 3). Possunt tamen absolvere subditos, qui ab illis sponte suo ac motu proprio id petant, at tantum in casibus particularibus; nam « *sine gravi causa* id per modum habitus ne agant » (can. 518, § 2)⁶.

968. — II. In religionibus laicalibus. 1º Sodalibus deputandi sunt confessarii *ordinarii*, unus vel plures, arbitrio Ordinarii loci vel Superioris religionis exemptae, approbati ad normas 874, § 1; 875, § 2⁷. Ipsi deputari praeterea debet confessarius *extraordinarius*. Religiosi tamen, exceptis novitiis, eum adire non tenentur, nequidem ad benedictionem ejus accipiendam⁸. Si religiosus aliquem confessarium *specialem habitualement expostulet*, illum Superior concedat, nullo modo rationem petitionis inquirens neque id aegre se ferre demonstrans (can. 528).

2º Praeterea religiosi valide et licite confitentur, ad suae conscientiae quietem, apud quemlibet confessarium approbatum ab Ordinario loci, ad normam can. 519.

1. Ex can. 2253, 2º; 2245, § 2.

2. Cf. LAURENTIUS, *o. c.*, p. 465, nota (3); VERMEERSCH, *o. c.*, t. I, n. 471; PIAT, *o. c.*, t. I, p. 448 ss.

3. Cf. can. 896.

4. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, t. II, n. 145; in eundem sensum ante codicem scripserunt *Le can. contemp.*, 1913, t. XXXVI, p. 710; *Nouv. rev. théol.*, 1913, t. XLVI, p. 25; VERMEERSCH, *Periodica*, I. c., p. (29).

5. COCCHI, *o. c.*, n. 36.

6. Magister novitiorum ejusque socius prohibentur audire confessiones suorum novitiorum, nisi in casu particulari aliquis eorum ex gravi et urgente causa id sponte petierit (can. 891). Cf. etiam can. 566, § 2 de novitiorum confessoribus in religionibus virorum.

7. Vide supra, n. 963.

8. Cf. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, t. I, n. 492.

§ 3. DE CONFESSARIIS RELIGIOSARUM

Cum de sacramentalibus monialium et sororum confessionibus moderandis plures anteactis temporibus jussae sunt leges, eas, aliqua ex parte immutatas apte in unum collegit Decretum S. C. de Religiosis, 3 febr. 1913¹, applicandum omnibus religiosis mulierum familiis, etiamsi Instituta sint tantum dioecesana. Quae normae² inveniuntur in Codice, etiam aliquantisper ampliatae³.

969. — I. De variis confessariis religiosarum.

1° *Confessarius ordinarius.*

Principium est: Singulis religiosarum domibus⁴ unus dumtaxat detur confessarius ordinarius, qui confessiones universae communitatis regulariter excipiat (can. 520, § 1). Temperatur hoc principium paragrapho 2 hujus canonis *de confessario speciali habituali*, et etiam ex eo quod non tantum ob magnum religiosarum numerum sed etiam ob aliam justam causam (v. gr. si ex indulto vel impedimento confessarius ordinarius in tempus indeterminatum in officio perseveret aut si Director Instituti simul sit confessarius) admittatur ut alius vel plures constituentur confessarii ordinarii (can. 520, § 1).

2° *Confessarius ordinarius specialis.*

Si qua religiosa, ad animi sui quietem et ad majorem in via Dei progressum, interveniente nimirum justa causa utilitatis vel necessitatis spiritualis⁵, *aliquem specialem confessarium vel moderatorem spiritualem*⁶ postulet, erit facile *ab Ordinario* concedendus; qui tamen invigilabit ne ex hac concessione abusus irrepant, ut si ille specialis confessarius peteretur ex levitate animi aut inde turbaretur pax communitatis. Quo in casu, abusus caute et prudenter eliminet Ordinarius, salva tamen conscientiae libertate (can. 520, § 2)⁷.

1. Ap. AAS., 1913, t. V, p. 62 et *Coll. Brugen.*, 1913, t. XVIII, p. 262 ss. Commentatores in hoc decretum: *Il monit. eccles.*, 1913-1914, t. XXV, p. 21 ss.; BOUNDINHON, ap. *Le can. contemp.* 1913, t. XXXVI, p. 267 ss.; 330 ss.; SALSMANS, ap. VERMEERSCH, *Period.*, t. VII, p. 88 ss., coll., p. (49); BESSON, ap. *Nouv. rev. théol.*, 1913, t. XLV, p. 280 ss.; SCHAEPMAN, ap. *Ned. kath. Stemmen*, 1913, t. XIII, p. 329 ss.; HIZETTE, *Confesseurs des religieuses*, 2 éd., Namur, 1914, etc.

2. Etiam obligant societates mulierum in communi sine votis viventium.

3. Cf. VERMEERSCH, *Period.*, t. IX, p. (9) ss.; *Theol. prakt. Quart.-Schrift.*, 1923, t. LXXVI, p. 109 ss.; BONNEVAL, *Le ministère sacerdotal auprès des Religieuses*, Avignon, 1919; *L'ami du clergé*, 1923, t. XL, p. 548 ss.; BASTIEN, *Directoire canonique*, 2 éd., n. 354, Bruges, 1924. Citabitur infra 2^a editio.

4. Etiam si communitas sex sororum numerum non attingat. Decret. S. C. de relig., 10 jan. 1920, ap. *Arch. f. kath. Kr.*, 1920, t. C, p. 47.

5. V. gr. in casu defectus fiducia in confessarium ordinarium vel insuperabilis reluctantiae adversus eum.

6. Qui distinguitur vel distinguui potest a confessario.

7. Cf. art. 13 decreti 3 febr. 1913.

Si talis confessarius *ad domum religiosam vocatus* intelligat se non propter maiorem in religiosis virtutibus progressum, sed ex humanis rationibus a religiosa expostulari, eam dimittat, *prudenter* tamen, eam monendo in ipso confessionali, curando ne sigillum violet.

3° *Confessarius extraordinarius generalis.*

Unicuique religiosarum communitati detur confessarius extraordinarius qui quater saltem in anno ad domum religiosam accedat et cui omnes religiosas se sistere debent, saltem benedictionem recepturae (can. 521, § 1)¹.

Tempore quo « extraordinarius confessor alicui communitati deputatus ministerio suo fungitur, ordinarius confessor nullum ipsi impedimentum afferre audeat, multoque minus praesumat per id temporis alicujus monialis... neque alterius cujuscumque personae intra septa monasterii, aut piae domus commorantis, sacramentalem confessionem audire »².

Apud nos praescribitur ut « confessarii extraordinarii... quater in anno, non vero saepius, nisi rogati et debite concessi, videlicet in singulis hebdomadis Quatuor Temporum, aut, iis impeditis, circa id tempus, sese praesentent, eisque tam superiorissae quam caeterae moniales et novitiae praesentes se sistant. Confessarii vero ordinarii, etiam monialium exemptarum, a confessionibus audiendis tunc omnino abstineant » (*Stat.*, p. 111). Insuper « directoribus generalibus, in bina visitatione, quam ad domos filiales anno singulo instituere debent, omnes moniales in confessionali praesentare se tenentur » (*Ibid.*, p. 117). « Nomine *Directorum generalium* monialium, qui juxta praescripta dioecesis (Congr. prosyn. ann. 1882 et 1889) bis per annum domos filiales visitare debent, declaramus comprehendere etiam parochos, qui communitatis religiosae domos affiliatas habentis ipsimet curam gerunt : quare et his, quantum necesse est, concedimus jurisdictionem et facultates consuetas, ad audiendas, in Dioecesi nostra, confessiones Sororum Religiosarum ad domos visitandas pertinentium » (*Decr. Cong. prosyn.*, 1911, 3°, ap. *Collat. Brug.*, t. XVI, p. 448).

In Statutis dioecesis, p. 111 disponitur confessariis religiosarum assimilari presbyteros, tum saeculares, tum regulares, auctoritate Episcopi missos ad quaecumque monialium aut sororum domus, ut ipsis tradant stadium exercitiorum spiritualium (quae singulo ad minus biennio per quatuor vel quinque dies tradi debent : *Decr. Congr. prosyn.*, an. 1890, n. 7), quo durante omnes sorores professionis, novitiae... his presbyteris legitime confiteri poterunt.

Similiter praescribitur ut « *puellis*, quae educationis causa in monasteriis commorantur, confessarii extraordinarii concedantur non tantum in exercitiis spiritualibus, sed insuper bis per annum. Confessarii autem ordinarii a confessionibus audiendis tunc omnino abstineant » (*Stat.*, p. 114). — « In omnibus convictibus et orphanotrophiis sint minimum duo *confessarii ordinarii*, qui diebus vel saltem horis diversis confessiones alumnorum aut alumnarum excipiant. Quare ubi in praesenti unus tantum confessarii ordinarii munere fungitur, addatur ei alter aut etiam tertius, quem designet parochus loci (audito direttore convictus, si quis sit) inter confessarios a Nobis approbatos. Sacerdoti autem per parochum designato impertimur, intuitu praesentis muneris, facultatem amplissimam absolventi a reservatis hujusmodi confessariis in hac dioecesi concedi solitam ». *Decr. Cong. prosyn.*, 1914, n. 4, ap. *Coll. Brug.*, t. XIX, p. 433.

1. Cf. Trid. Sess. XXV, c. 10, de reg.; BENED. XIV const. *Pastoralis curae*, ap. *Bull. ed. Mechl.*, t. VI, p. 187 ss.; cf. *Nouv. rev. théol.*, t. XXXI, p. 542 ss.; t. XLIX, p. 380 s.

2. BENED. XIV, const. cit.; CLEM. XI edictum 12 dec. 1708.

Praeterea Ill. Malou, die 30 maii 1854, praecepit « ut quoties monialis aut religiosa graviter decumbit, aut sacramenta exeuntium recepit, a confessario suo extraordinario visitetur. » *Coll. epist. past.*, t. VIII, p. 52.

4° *Confessarius extraordinarius particularis.*

Praeter confessarium extraordinarium integrae *communitati* oblatum, vult can. 521, § 2¹ ut « Ordinarii locorum, in quibus religiosarum communitates existunt, aliquot sacerdotes pro singulis domibus designent, ad quos pro sacramento poenitentiae *in casibus particularibus* recurrere eae facile possint, quin necessarium sit ipsum Ordinarium toties quoties adire ». Hac dispositione confirmatur disciplina a Benedicto XIV² inducta et decreto S. C. Ep. et Reg. *Quemadmodum*, 17 dec. 1890 ad IV confirmata³.

Petitio *confessarii extraordinarii particularis* (sive expetatur ab aliqua religiosa in casu particulari confessarius extraordinarius generalis, sive aliquis ex confessariis extraordinariis adjunctis) regulariter per Superiorissam fieri debet⁴; at « nulli antistitae liceat, vel per se vel per alios neque directe neque indirecte, petitionis rationem exquirere, petitioni verbis vel factis refragari, aut quavis ratione ostendere se id aegre ferre » (can. 521, § 1). Quod si contra hoc praescriptum se gesserit, a loci Ordinario moneatur; si iterum deliquerit, ab eodem officii privatione puniatur, illico tamen certiore facta S. Congregatione de religiosis (can. 2414).

Inde a) Superiorissa tenetur subditae precibus semper indulgere, quamvis plane videat necessitatem esse fictam, et vel scrupulis, vel alio mentis defectu, ut veram ab ipsa petenti apprehensam. Sed subditae monendae sunt, non posse in casu particulari extraordinarios confessarios petere, nisi ex justa causa, necessitatis aut utilitatis spiritualis: non posse constanter ad confessores adjunctos recurrere, quin unquam confessarium ordinarium adeant; dispositio enim can. 521, § 2 exceptionem tantum legi communi constituit de confessario ordinario, nec possunt religiosae ex can. 520, § 2, sine Ordinarii consensu stabilem sibi constituere particularem confessarium. Ipsi confessarii extraordinarii adjuncti, si quando cognoscunt non esse justam causam ad ipsos recurrendi, in conscientia tenentur ad declinandam confessionem⁵.

b) Nec imo licet Superiorissis dictam petitionem abnuere, si certo

1. Cf. art. 4 decreti, 3 febr. 1913.

2. Const. *Pastoralis curae*.

3. Cf. *Nouv. rev. théol.*, t. XXIII, p. 133.

4. Cf. Decr. 17 aug. 1891, ad. 1, ap. *Nouv. rev. théol.*, t. XXIV, p. 260; cf. SALSMAINS, *l. c.*, p. 90.

5. Decr. 1 febr. 1892, ap. *Nouv. rev. théol.*, t. XXIV, p. 366. Cf. art. 13 decreti S. C. de Relig., 3 febr. 1913.

constaret de causa non justa et pertinente ad *forum externum*, ut esset amicitia particularis, defectus scientiae ex parte confessarii, timor discordiae, etc. Si adsint rationes vere graves, Superiorissa has subjiciat Ordinario, cujus iudicio standum est¹.

c) Superiorissae non est designare in unoquoque casu nominatim personam ipsius confessarii; sed ipsa subdita potest eligere, inter diversos ab Ordinario deputatos, qui hoc sibi munus impleat².

Episcopus Brugensis deputavit « confessarios omnes pro monialibus approbatos, modo et moniales et confessarius ad eundem pertineant decanatum ». *Dec. Congr. prosyn.*, 8 junii 1896, n. 4. « Notandum eisdem (monialibus) non licere e conventu suo exire ut se sistant extraordinario confessario, sed hunc confessarium, si petatur, accedere ad conventum debere. » Mens igitur Episcopi est, ut cum exire nolit moniales confitendi gratia, « non advocent confessarium e longinquo, sed solum e decanatu ubi actu legitime commorantur, et hoc sensu pertinere debent *residentia* ad eundem decanatum confessarius et monialis poenitens ». *Dec. Congr. prosyn.*, 1 junii 1897, ad III. ap. *Coll. Brugen.*, 1897, t. II, p. 431 ss.

Quid statuendum, si monialis eligat confessarium ab Episcopo non deputatum? Dicendum videtur cum Ben. XIV³, « cum ipso Ordinario agendum erit, ut pro excipienda saltem illius monialis confessione, et pro tot vicibus quot expedire iudicabitur, eundem approbet ».

In dioec. Brug., si qua monialis, maxime infirma⁴, non ex animi levitate, sed ut conscientiae suae consulat, in casu extraordinario, eligeret confessarium non designatum, posset quidem ipsi concedi confessarius qui petitur, modo pro aliqua dioecesis parte sit simpliciter approbatus. Hujus tamen peculiaris confessarii concessio, extra casum gravis infirmitatis, Episcopo reservatur pro monialibus claustratis quibus hunc in finem liber ad Episcopum semper patebit accessus. *Statuta*, p. 112.

5° *Confessarius occasionalis*. Praeter concessionem factam can. 520 et 521, major adhuc facilitas confessionis religionis praebetur, ut « sine nimio periculo sacrilegiorum tam laudabilis usus communionis cotidianae in communitatibus urgeri prudenter possit »⁵, adeo ut in determinatis adjunctis non requiratur *specialis approbatio* ad audiendas religiosarum confessiones⁶, nempe: « Si aliqua religiosa, ad suae conscientiae tranquillitatem, confessarium adeat ab Ordinario loci pro mulieribus approbatum, confessio in qualibet ecclesia vel oratorio etiam semi-publico peracta, valida et licita est, revocato quolibet contrario privilegio, neque Antistita id prohibere potest aut de ea re inquirere, ne indirecte quidem; et religiosas nihil Antistitae referre tenentur » (can. 522).

1. Decr. S. C. Ep. et Reg., 5 aug. 1904, ap. *Collat. Brugen.*, 1905, t. X, p. 235 ss.

2. Decr. cit., 17 aug. 1891 ad III.

3. Const. cit. *Pastoralis curae*.

4. Cf. ea quae infra dicemus de religiosa *graviter* infirma.

5. Cf. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 498.

6. Cf. supra, n. 963.

Dicitur : a) *ad suae conscientiae tranquillitatem*, quibus verbis exprimitur conditio ad *licitum* accessum ad talem confessarium. Quae conditio verificatur, ex peccato admissio, ex dubio de tentatione, ex impedita confessione alia die, imo ex quavis confessione serio peracta, quae de se nata est tranquillitatem animae gignere.

b) *Confessarium adeat* ¹ ; sive eum obvium habeat *in ipsa domo* ubi, v. gr., missam celebraturus est, sive *extra domum*, in ecclesia quam religiosa visitat. *Invalida* videtur confessio peracta apud confessarium qui consulto arcesseretur ad audiendam sororem. « Sin minus, ex toto periret c. 876, quo, extra cc. 522, 523, peculiaris jurisdictio ad validitatem confessionis postulatur » ².

c) *Ab Ordinario loci pro mulieribus approbatum*. Jurisdictio qua absolvitur religiosa in praefato casu est *dioecesana* ; afficitur proinde reservationibus episcopalibus et etiam limitibus localibus, quibus restringeretur jurisdictio ad audiendas confessiones in certis locis.

d) *Confessio in qualibet ecclesia vel oratorio etiam semi-publico peracta*. Ea verba, ab omnibus auctoribus merito intelliguntur etiam de ecclesia et oratorio *propriae domus*. Ulterius ad quaestionem « Utrum verba canonis 522 : *confessio in qualibet ecclesia vel oratorio etiam semi-publico peracta valida et licita est*, ita intelligenda sint, ut confessio extra ea loca peracta non tantum illicita sed etiam invalida sit », Commissio ad interpr. cod. can., die 24 nov. 1920 ³, respondit : « Canon 522 ita est intelligendus, ut confessiones, quas ad suae conscientiae tranquillitatem religiosae peragunt apud confessarium ab Ordinario loci pro mulieribus approbatum, licitae et validae sint, dummodo fiant in ecclesia vel oratorio etiam semi-publico, aut in loco ad audiendas confessiones mulierum legitime destinato ». Si proinde sedes confessionalis, propter justam causam in ipsa ecclesia vel oratorio collocari nequeat, poni potest in loco patenti et conspicuo (juxta can. 909), ex auctoritate competente ad audiendas confessiones mulierum habitualiter destinato ⁴, et confessiones inibi institutae, observatis aliis conditionibus can. 522, certe validae et licitae sunt. Disputatur utrum illa loci legitimi conditio consideranda sit ut afficiens quoque *validitatem* confessionis a religiosa vi can. 522 peractae, vel tantum ipsius *licitatem* ⁵. Prima sententia nobis probabilior

1. Non ideo facultas fit religiosis exeundi praeter regulam et constitutiones sui Instituti. Cf. Conc. Mechlinien. IV, can. 165.

2. Ita VERMEERSCH-CREUSEN, *o. et l. c.*, cum plerisque. Cf. tamen *L'ami du clergé*, 1923, t. XL, p. 288, 548 ss.

3. Cf. AAS., t. XII, p. 573 ss. ; *Collat. Brugen.*, t. XXI, p. 50.

4. Cf. Conc. Mechlinien. IV, can. 166 ; VERMEERSCH, *Period.*, t. X, p. (15).

5. Primam sententiam secuti sunt OJETTI, ap. *Nouv. rev. théol.*, 1921, t. XLVIII, p. 5 ss. ; CLAEYS-BOUUAERT, ap. *Collat. Gandaven.*, 1921, t. VIII, p. 52 s. ; VER-

videtur, hac praesertim ratione : can. 876 propter sapientes rationes exigit *ad valorem* specialem approbationem ad audiendas religiosarum confessiones ; atqui haec conditio validitatis non urgetur et sufficit approbatio communis pro mulieribus, si religiosa confiteatur in determinatis adjunctis casus can. 522 ; jam vero religiosa confessionem peragens extra locum saltem legitime confessionibus mulierum deputatum versatur extra conditiones casus praefati. Quod confirmatur responso citato, 24 nov. 1920, ubi ambae qualitates validitatis et liceitatis afficiunt directe determinationem loci. Caeterum si haec lata interpretatio admitteretur, rueret pro magna parte principium can. 876¹.

e) Antistita quae contra praescriptum can. 522 se gesserit plectatur poenis can. 2414. Si qui hac in re abusus irrepserint Episcopi erit illos compescere.

6° *Confessarius graviter aegrotantium*. « Religiosae omnes, cum graviter aegrotant, licet periculum mortis absit, quemlibet sacerdotem ad mulierum confessiones excipiendas approbatum, etsi non destinatum religiosis, *arcessere possunt* eique, perdurante gravi infirmitate, quoties voluerint, confiteri, nec Antistita potest eas sive directe sive indirecte prohibere » (can. 523), sub poenis can. 2414.

En secundus casus quo specialis approbatio ad audiendas religiosarum confessiones non requiritur, sed sufficit communis approbatio pro mulieribus, concessa ab Episcopo et intelligenda juxta limites concessionis.

In dioecesi Brugen., cf. *statuta*, p. 112, vide supra, p. 416.

« Stricte prohibetur ne confessio alicujus religiosae audiatur extra sedem confessionalem, nisi ex causa infirmitatis aliave verae necessitatis et adhibitis cautelis quae in statutis dioecesanis praescripta sunt. »

« Neque extra sedem confessionalem directionem spiritualem seu conscientiae moderationem confessarii, sive saeculares sive religiosi, in domibus religiosarum, nisi ob speciales rationes, et quidem raro exercent ». Conc. Mechlinien. IV, can. 167.

970. — II. Dotes confessarii religiosarum ordinarii et extraordinarii.

1° « In munus confessarii religiosarum et ordinarii (de quo in can. 520, § 1) et extraordinarii (de quo in can. 521, § 1) deputentur sacerdotes, sive e clero saeculari, sive religiosi de Superiorum licentia, morum integritate ac prudentia praestantes ; sint insuper annos nati quadra-

MEERSCH, *Period.*, t. X, p. (14) s., p. 254 s. ; BASTIEN, *o. c.*, n. 360. Alteram propugnant CREUSEN, ap. *Nouv. rev. théol.*, 1921, t. XLVIII, p. 57 ss. ; GOYENÈCHE, in *Comment. pro religiosis*, 1921, t. II, p. 21 ; *L'ami du clergé*, 1922, t. XXXIX, p. 301.

1. Cf. etiam VERMEERSCH, *Moralis et pastoralis consideratio de religiosarum confessione facta confessario ex c. 522*, ap. *Period.*, t. XI, p. (1) ss.

ginta, nisi justa causa, iudicio Ordinarii aliud exigat¹, nullam potestatem in easdem religiosas in foro externo habentes² » (can. 524, § 1).

2° « Religiosarum confessarius ordinarius *ultra triennium* suum munus ne exerceat. Ordinarius tamen eum ad secundum, imo etiam ad tertium triennium confirmare potest si : a) vel ob sacerdotum ad hoc officium idoneorum penuriam aliter providere nequeat ; b) vel major religiosarum pars, earum quoque quae aliis in negotiis jus non habent ferendi suffragium, in ejusdem confessarii confirmationem per secreta suffragia convenerit ; dissentientibus tamen, *si velint*, aliter providendum est » (can. 526), v. gr. par alium ordinarium confessarium conformiter ad can. 520, § 1. Si confessarius ordinarius confirmandus videatur ultra tertium triennium, S. Sedes esset adeunda, quae etiam ab hac lege mutationis triennalis aliquando dispensat. Ita Episcopi Belgii die 2 sept. 1913 indultum obtinuerunt quo ad quinquennium ipsis concedebatur ut possent confessarios ordinarios pro tempore sibi benevisio confirmare, quin ad suffragia sororum expostulanda obligarentur³.

Episcopus Brugensis, die 22 sept. 1922, facultatem a S. C. de relig. obtinuit qua ad quinquennium ipsi conceditur ut possit confessarios ordinarios ad 4 et 5 triennium confirmare, observatis tamen ex parte religiosarum conditionibus a can. 526 requisitis.

Confessarius ordinarius non potest expleto officio renunciari extraordinarius generalis⁴, nec praeter casus supra recensitos rursus deputari ordinarius, nisi post annum ab expleto munere⁵. Extraordinarius immediate ut ordinarius approbari potest (can. 524, § 2)⁶.

3° « Confessarii religiosarum tum ordinarii tum extraordinarii interno vel externo communitatis regimini nullo modo sese immisceant » (can. 524, § 1)⁷ ; contrarie agendo obsessent suo ministerio spirituali et privarentur fiducia et auctoritate necessariis ad rite munus suum obeundum⁸.

Quare munus confessarii ordinarii vel extraordinarii non est commit-

1. Cf. art. 8 decreti S. C. de relig., 3 febr. 1913. Justa causa esset v. gr., penuria sacerdotum.

2. Cf. *Il monit. eccl.*, 1913-1914, t. XXV, p. 185 ss. ; VERMEERSCH, *Period.*, t. VII, p. (51) ; LEHMKUHL, *l. c.*, p. 515.

3. Cf. *Collat. Brugen.*, 1914-1919, t. XIX, p. 133 ; VERMEERSCH, *Period.*, t. VII, p. 269.

4. S. C. Ep. et Reg., 7 dec. 1906, *Il monit. eccles.*, 1906-1907, t. XVIII, p. 529 ss.

5. Casu quo successoris ejus munus quavis de causa cessaret.

6. *Confessarius ordinarius specialis* vel moderator spiritualis pro aliqua religiosa (can. 520, § 2), concedendus est non ad tempus praefixum, sed donec periret justa causa necessitatis vel utilitatis spiritualis religiosae quae eum postulaverit ; potest esse ipse confessarius ordinarius communitatis qui nondum ab anno suum triennium explevit, S. C. de relig., 22 ap. 1917, AAS., t. IX, p. 276 s.

7. Cf. Conc. Mechlinien. IV, can. 168.

8. COCCHI, *o. c.*, n. 44.

tendum illi cui aliqua potestas tribuitur moderandi religiosas, qua v. gr. magistras scholarum, addictas nosocomio¹. Nihil tamen obstat quin cappellanus religionarum sit simul earum confessarius².

Cf. *Stat. dioec.*, p. 115.

971. — III. Deputatio et amotio confessoriorum.

1° *Deputatio*. « Si religionarum domus *Sedi Apostolicae* immediate subjecta sit vel *Ordinario loci*, hic eligit³ sacerdotes a confessionibus tum *ordinarios* tum *extraordinarios*⁴; si *Superiori regulari*, hic confessarios *Ordinario* praesentat, cujus est eosdem pro audiendis illarum monialium confessionibus approbare et Superioris negligentiam, si opus sit, supplere » (can. 525).

2° *Amotio*. « *Loci Ordinarius* ad normam can. 820⁵ potest, *gravem ob causam* religionarum confessorium tam ordinarium quam extraordinarium⁶ amovere, etiamsi monasterium regularibus subdatur et ipse sacerdos a confessionibus sit regularis, nec tenetur causam amotionis cuiquam significare, excepta *Apostolica Sede*, si ab ea requiratur; de amotione autem debet Superiorem regularem monere, si moniales regularibus subdantur » (can. 527).*

De confessoriiis monialium in dioec. Brugensi praeter jam notata, consulantur *Stat.*, p. 110-117; decretum *De regimine Monialium*, 3 junii 1851; decreta *Congr. prosyn.* an. 1871, n. 3; 1873, n. 12; 1877, n. 9; 1880, n. 10; 1892, n. 1; 1897, ad III; *Grondwetten*, etc., p. 79.

972. — **Nota.** *In pacis et prudentiae custodiam* vult Decretum 3 febr. 1911 ut omnes religiosas de sociarum confessionibus nullo modo inter se colloquantur, neve eas sorores carpere audeant, quae apud alium, quam deputatum confessionem peragant; secus ab Antistita puniantur vel ab *Ordinario*⁷ cujus est videre ut integre et fideliter applicetur praefata nova disciplina, componendo libertatem conscientiae cum pace et disciplina in Institutis religiosis servanda.

§ 4. DE MANIFESTATIONE CONSCIENTIAE.

973. — 1° *Manifestatio conscientiae* est revelatio sui quam quis alteri facit ut ab eo intime cognoscatur tam in moribus quam in affectibus vel propensionibus suis⁸.

1. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 494.

2. FANFANI, *o. c.*, n. 115.

3. Cf. supra quae diximus de *approbatione*, n° 963, 4°.

4. Cf. can. 520, 521, supra n. 969.

5. Cf. supra, n. 966.

6. Imo *quemcumque*, ex. can. 880.

7. Cf. art. 12, cit. decret.

8. Ita VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 502. Cf. CREUSEN, *Religieux et religieuses*, p. 41.

Ab hac intima conscientiae aperitione multum differt confessio publica externarum culparum adversus regulam, quae fit coram capitulo et quae in multis communitatibus viget¹.

Cum illa *coacta* aut *inducta* manifestatio conscientiae nata sit multa incommoda inducere, tum ex defectu requisitarum qualitatum ex parte superiorum ad moderandas conscientias, tum ex defectu libertatis et fiducia ex parte subditorum, jam Leo XIII hanc aperitionem conscientiae *in omnibus religionibus laicalibus* aboleverat, deletis etiam quibuslibet ea de re usibus et consuetudinibus etiam immemorabilibus, imposita praeterea subditis obligatione denunciandi Superiores in hac re delinquentes².

Codex hanc prohibitionem extendit ad *omnes religiones* tum laicales, tum clericales etiam exemptas, suppresso tamen onere denunciandi Superiores.

2° « Omnes religiosi Superiores³ districte vetantur personas sibi subditas⁴ quoquo modo inducere ad conscientiae manifestationem sibi peragendam » (can. 530, § 1).

Quivis modus inducendi subditos ad hanc conscientiae aperitionem prohibetur, privatim aut publice, directe aut indirecte, praecepto, consilio, timore, minis aut blanditiis.

3° « Non tamen prohibentur subditi quominus *libere et ultro* aperire animum suum Superioribus valeant; imo expedit ut ipsi filiali cum fiducia Superiores adeant, eis, *si sint sacerdotes*, dubia quoque et anxietates suae conscientiae exponentes » (can. 530, § 2).

Si Superiores sint mulieres aut laici, confessarii consulendi sunt circa dubia et anxietates conscientiae.

ARTICULUS II. — De Cappellanis.

974. — I. **Notio.** Cappellani sunt sacerdotes legitime deputati ad officia ecclesiastica aliasque functiones sacras in aliqua religione laicali sive virorum sive mulierum peragenda.

Illi sacerdotes, quibus officium committitur Missae celebrandae, S. Communionis distribuendae, concionis habendae, et ita porro juxta terminos deputationis, vocantur etiam *Directores, Rectores, Eleemosynarii*.

1. Cf. HALUSA, *Das Schuldkapitel der Ordenspersonen*, Paderborn, 1912.

2. Decreto generali *Quemadmodum* S. C. Episc. et Reg., 17 dec. 1890, cf. *Collat. Namurcen.*, 1903-1904, t. II, p. 7 ss.; VERMEERSCH, *De relig.*, t. I, n. 492.

3. Probabiliter prohibitio non afficit novitiorum magistros qua tales. « Cependant les maîtres des jeunes profès et les maîtres des novices *laïques* continueront à chercher dans les considérants du décret *Quemadmodum* les principes dont ils doivent s'inspirer. Rien dans le code n'en diminue l'opportunité et la valeur » optime notat, CREUSEN, *o. c.*, p. 41 s.

4. Etiam novitios et convictores.

Similes functiones habent in religione clericali sacerdotes ad sacra peragenda et conciones habendas a Superioribus deputati.

975. — II. Designatio.

1° *In religione clericali* Superior regularis designat pro suis subditis sacerdotes a sacris¹ et concionatores; attamen *in religione clericali non exempta* facultatem concionandi dat loci Ordinarius; nihilominus concionator nequit ea facultate uti sine sui Superioris licentia (can. 1337, 1338, § 1).

2° Si agatur de *religionibus laicalibus non exemptis*, sive virorum sive mulierum, *Ordinarii loci* est sacerdotem a sacris designare et a concionibus probare² (can. 528).

3° Si agatur de *religionibus laicalibus exemptis* sive virorum sive monialium Superior vel Superiorissa regularis, possunt personam cappellani designare³; si de cappellano pro concionibus agatur, designandus est inter eos qui ab Ordinario loci concionandi facultate potiantur (can. 1338, § 2). Superioris negligentiam in cappellanis designandis supplet Ordinarius (can. 529).

976. — III. Cappellanorum potestas⁴.

1° *In genere*. a) *In religione clericali exempta*, Superiores habent jurisdictionem quasi-episcopalem respectu subditorum; proinde, illaesis iuribus paroecialibus, ad eis administranda sacramenta et ad exercenda erga eos officia pastoralia nec ipsi nec sacerdotes ab ipsis delegati ulla indigent Episcopi vel parochi approbatione aut licentia; b) *In alia religione clericali*, Superior vel ejus delegatus assimilari potest rectoribus ecclesiarum, valetque exercere in ecclesia vel oratorio publico communitatis omnes functiones sacerdotales, obtentis tamen debitis facultatibus quoad confessiones et conciones. Excluduntur proinde jura parochialia et functiones parochiales. Exceptiones, si quae sint, deduci debent ex regulis canonum, uti pro administratione sacramentorum exeuntium et pro funeribus, vel ex peculiari concessione R. Pontificis aut Ordinarii; c) Idem fere dicendum de cappellanis *religionis laicalis exemptae* ad sacra administranda vel officia peragenda in *communitate* cui addicuntur. At per se

1. Cf. supra, n. 958, 7°.

2. Verbum *probare* importat quoque designationem personae. Cf. VERMEERSCH-CREUSEN, o. c., n. 501. Mens est Codicis praxisque vicens ut pro accidentalibus concionibus et pro exercitiis spiritualibus Ordinarius religiosus sat amplam optionem relinquat inter sacerdotes saeculares et regulares approbatos, cf. VERMEERSCH-CREUSEN, o. et l. c., et t. II, n. 673.

3. Cum assensu Episcopi, si de saeculari sacerdote agatur.

4. Cf. CREUSEN, o. c., p. 43 ss.; VREULS, *De kerkelijke wetten voor kloostergemeenten*, p. 27 ss.

non aequiparantur rectoribus ecclesiarum ; d) Potestas cappellanorum *religionis laicalis non exemptae* pro singulis dioecesium vel provinciarum pendet a statutis dioecesanis aut praescriptionibus provincialibus. Per se, enim illae religiones a solo Ordinario pendunt et legi parochiae subduntur, nisi vigore can. 464, § 2 totaliter aut partialiter a potestate parochi eximantur.

Cf. Statuta dioec., p. 116 ; Conc. Mechlinien. IV, can. 158 statuit : « Rectoribus religiosarum et sodalium virorum religionis laicalis, id est, sacerdotibus qui ab Ordinario loci specialiter deputati sunt ad officia ecclesiastica in aliqua domo religiosa peragenda, eadem erunt facultates et obligationes quae ad rectores collegiorum pertinent (cf. can. 157), salvo statuto canonis (codicis) 514 § 2 (de administrandis sacramentis exeuntium *monialibus* ab earum ordinario confessorio vel eo qui vices ejus gerit) ».

« Ipsis jus competit funerandi professos, novitios et postulantes qui in religiosa domo moriuntur, salvo jure novitiorum et postulantium eligendi ecclesiam funeris (can. 1221 cod.) ; quoad alios inhabitantes, agendum est juxta ordinationes dioecesanarum. »

2° *Quaedam specialia* a) Cappellanus potest esse simul *confessarius* communitatis cui addicitur, dummodo regimini externo aut interno domus nullo modo se immisceat ; b) Quoad *administrationem sacramentorum exeuntium* omnino servandae sunt praescriptiones can. 514, § 1, 2, 3 superius adductae¹. Proinde juxta eas horum sacramentorum administratio *in monialium domo* jure spectat ad confessarium ordinarium vel ad eum qui vices ejus gerit ; in *omni alia religione laicali* etiam exempta spectat ad parochum loci vel ad cappellandum quem Ordinarius loco parochi suffecerit ; c) *quoad funera* sufficiat hic notare quod *in omni religione virorum*, etiam non exemptorum, jura funerandi professos, novitios et famulos intra domus septa stabiliter commorantes, et ibidem decedentes, semper pertineant ad ipsam religionem. Si religio virorum sit *laicalis*, exercentur haec jura a cappellano. *In religione mulierum*, si de religiosis agatur jure apostolico aut particulari jurisdictioni parochi non obnoxii, exsequias eorum peragit cappellanus ; alias, jus eas funerandi spectat ad parochum².

Cf. Conc. Mechlinien. IV, can. 158, supra cit.

CAPUT III.

DE BONIS TEMPORALIBUS EORUMQUE ADMINISTRATIONE.

977. — Divisio materiae. Asseritur prius in can. 531 generalis capacitas tum religionis, tum provinciae et domus acquirendi et possidendi bona

1. N° 958, 7°.

2. Cf. infra, lib. III, tit. 12, de sepultura. Cf. *Collat. Tornacen.*, 1923, t. XVIII, p. 162 ss.

temporalia, nisi earum capacitas in regulis et constitutionibus excludatur (uti apud Minores Cappucinos) aut coarctetur (ut apud Minores non Cappucinos quoad bona immobilia). Dein agit caput III de administratione bonorum temporalium, primo *in genere*, quomodo et a quonam administrentur (can. 532); secundo *in specie* tractando successive de pecuniae collocatione (can. 533), de alienationibus, debitis et obligationibus (can. 534), de reddenda ratione administrationis (can. 535). Sequuntur can. 536 de contractuum responsabilitate et can. 537 de largitionibus¹. Pauca tantummodo clero saeculari utiliora hac de re proponemus.

978. — Praenotanda.

Majoris claritatis causa, quaedam notiones breviter expenduntur²:

1° *Administratio* bonorum complectitur omnes actus necessarios ad bona conservanda et melioranda et ad ea impendenda in usus quibus deputata sunt natura sua, voluntate fundatoris vel statuto.

Administratio ordinaria intelligitur de omnibus rationibus accepti et impensi quae pertinent ad quotidianam rerum gestionem, attentis ordinarie contingentibus uniuscujusque domus, provinciae aut religionis. Alii actus dictos fines praetergredientes pertinent ad *extraordinariam* administrationem, uti acquisitio, alienatio, donatio, contrahere debita, etc.

2° *Alienationis* nomine venit omnis actus quo dominium rei vel transfertur in alterum vel, concesso jure in re, minuitur³. Comprehendit proinde donationem, venditionem, permutationem, emphyteusim, oppignorationes, hypothecas, impositionem novi gravaminis, servitutis, census, etc. Inde repudiatio lucri non est alienare, nec pecuniam mutuo accipere sine hypotheca speciali, nec pecuniam mutuo dare, nec aes alienum contrahere.

Codex tamen exigit formalitates alienationis non tantum pro alienatione proprie dicta sed etiam pro omni contractu quo conditio personae moralis pejor fieri possit (v. gr., cessio juris, compromissum). Etiam ex praescripto juris alienare censetur qui consentit locationem ultra novennium, qui contrahit debita.

3° *Collocatio pecuniae* fit, cum convertitur in bona quae servari possunt, maxime si sint frugifera. Inter quae bona sunt quoque nomina seu tituli crediti, utputa schedas bancarias « actiones, obligationes » societatum industrialium, commercialium⁴.

4° *Debitum contrahere* est actus administrationis extraordinariae quo aes alienum contrahitur potissimum ex mutuo accepta pecunia⁵.

979. — I. Principia administrationis in genere.

1° Bona tum religionis, tum provinciae domusque administrentur ad normam *proprium* constitutionum (can. 532, § 1)⁶.

1. Cf. COCCHI, *o. c.*, p. 93.

2. Cf. postea lib. III, tit. XXVIII, XXIX.

3. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 504; t. II, n. 849 ss. Cf. DE BRABANDERE-VAN COILLIE, *o. c.*, ed. 8, n. 949.

4. Ita VERMEERSCH-CREUSEN, t. I, *o. et l. c.*

5. *Ibid.* Cf. Instr. *Inter ea* S. C. de relig., 30 jul. 1909, AAS., t. I, p. 695 ss.; VERMEERSCH, *Period.*, t. V, p. 11 ss.; BESSON, *L'Instruction « Inter ea » et l'administration temporelle des communautés religieuses*, Paris, 1912.

6. Cf. n. 10 cit. Instr. *Inter ea*.

2° « Expensas et actus juridicos *ordinariae* administrationis *valide*, praeter Superiores, faciunt, *intra fines sui muneris*, officiales quoque ¹, qui in constitutionibus ad hoc designantur » (*ibid.*, § 2).

980. — II. **Collocatio pecuniae** itemque mutatio collocationis facienda est juxta proprias constitutiones. Hi actus cum non sint alienationes, per se non requirunt beneplacitum apostolicum ². Ad vitandos abusos et incommoda, pro collatione pecuniae vel mutatione collocationis factae, « consensum praeivium Ordinarii loci obtinere tenentur: a) *Antistita monialium et religionis juris dioecisani* pro *cujusvis* ³ pecuniae collocatione; imo, si monialium monasterium sit Superiori regulari subjectum ipsius quoque consensus est necessarius; b) *Antistita in Congregatione religiosa juris pontificii*, si pecunia dotem professorum constituat ad normam can. 549; c) *Superior* vel *Antistita domus Congregationis religiosae* ⁴, si qui fundi domui tributi legative sint ad Dei cultum beneficentiamve eo ipso loco ⁵ impendendam; d) *Religiosus quilibet*, etsi Ordinis regularis alumnus, si pecunia data sit paroeciae vel missioni, aut religionis intuitu paroeciae vel missionis » (can. 533). In hoc casu videtur sufficere licentia Ordinarii hujus paroeciae, quasi-paroeciae, missionis ⁶. Ad ipsum enim pertinet invigilare in has donationes aut legata ⁷.

981. — III. **Alienatio, debita, et obligationes** (can. 534).

1° *Ad licitatem* alienationis requiritur prius ut observentur conditiones communes omni alienationi bonorum ecclesiasticorum quae can. 1531 suo loco explicando definiuntur.

2° Praeterea *ad valorem* alienationis contractusque debiti aut obligationis, diversae formalitates juridicae exiguntur:

a) « Si agatur de alienandis rebus pretiosis ⁸ aliisve bonis quorum va-

1. Oeconomus, Sacrista etc., cf. supra n. 961, *de Oeconomis*.

2. Immerito contradicit CÖCCHI, *o. c.*, p. 96. Cf. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, t. II, n. 852; PRUEMMER, *o. c.*, p. 253, nota 3. Cf. can. 1539, § 2. Cf. etiam *Nouv. rev. théol.*, 1920, t. XLVII, p. 483 ss.

3. De permanenti collocatione agitur, non de *provisoria*, quae fit ne pecunia mox impendenda, etiam pro tempore infructuosa maneat. Cf. PRUEMMER, *o. c.*, p. 252.

4. Ab hac lege proin excluduntur *regulares*. Quid de congregationibus clericilibus *exemptis*? Negant eas hac praescriptione teneri VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, t. I, n. 509. Contradiciunt plures. Priori sententiae potius favendum videtur propter can. 1550 et 1547.

5. Id est loco Ordinario subjecto.

6. Si data est pecunia in favorem missionum exterarum in genere « prudens administratio tota est penes religiosum acceptantem pecunias, cum debita subordinatione a Superioribus ». VERMEERSCH-CREUSEN, *o. et l. c.*

7. Cf. can. 1516 de bonis fiduciariis religiosis commissis.

8. Cf. can. 1497, § 2 infra explicandum. Circa alienationem donariorum votivorum, cf. *causa dioecesis N.*, S. C. C., 12 jul. 1919, AAS., t. XI, p. 416 ss.; *causa Lauden.*, S. C. C., 14 jan. 1922, *ibid.*, t. XIV, p. 160 s.

lor¹ superest summam triginta millium francorum seu libellarum², vel de contrahendis debitis et obligationibus ultra indicatam summam, *contractus vi caret*, nisi *beneplacitum apostolicum* antecesserit ».

b) « Secus (seu infra hunc valorem), requiritur et sufficit licentia, in scriptis data, *Superioris* ad normam constitutionum cum consensu sui Capituli seu Consilii per secreta suffragia manifestando ; sed si agatur de *monialibus* aut *sororibus juris dioecesani*, *accedat*³ necesse est consensus, in scriptis praestitus, *Ordinarii loci*, necnon *Superioris regularis*, si monialium monasterium eidem subjectum sit⁴ » (can. 534, § 1).

3° « In precibus pro obtinendo consensu ad contrahenda debita et obligationes, exprimi debent alia debita vel obligationes, quibus ipsa persona moralis, religio vel provincia vel domus, ad eum diem gravatur ; secus obtenta venia invalida est » (can. 534, § 2). Ita Superior competens certior redditur de statu oeconomico personae moralis et judicare valet de legitimitate concessionis⁵.

Nota. — De administratione *dotis* religiosarum, piarum foundationum, bonorum fiduciariorum dicemus proprio loco, juxta ordinem Codicis, nempe ad canones 547 ss., 1544 ss., 1515 s.

982. — IV. Ratio administrationis reddenda.

Cum administratores uniuscujusque religionis rationem suae administrationis reddere teneantur juxta proprias constitutiones, jus commune tantummodo determinavit erga quasnam religiones et circa quaenam bona jus et obligationem habeat *Ordinarius loci* exigendi ut sibi ratio administrationis reddatur (can. 535), nempe :

1. Valor rei aestimandus est juxta sententiam peritorum, non secundum pretium in litatione oblatum, resp. Pontif. Comm. ad interpr. cod. can., 24 nov. 1920, AAS., t. XII, p. 577.

2. An aestimatio illarum summarum facienda est juxta valorem nominalem pecuniae qui stabilis est, an juxta valorem realem qui ratione cambii mutabilis est, aliis verbis an ex comparatione cum moneta papyracea vel ex comparatione cum moneta aurea. Censent CREUSEN-VERMEERSCH, *o. c.*, n. 510, potius considerandam esse veram monetam metallicam, praesertim auream, non autem fictitiam seu papyraceam.

3. Praeter licentiam in scriptis dandam Superioris.

4. An illae licentiae Superioris aut Ordinarii sint ad valorem an ad solam liceitatem requisitae ? Pro alienatione absque dubio praescribuntur ad validitatem, ex can. 1530, § 3. Pro contractu debiti obligationisve, BLAT, *o. c.*, p. 511 et COCCHI, *o. c.*, p. 98, censent eas esse tantum conditiones liceitatis, quia can. 1530, § 3, clausulam irritantem ponit unice pro *alienatione*. At probabilius nobis videtur praefatas licentias requiri ad validitatem. Ex eo quod beneplacitum apostolicum pro utroque contractu alienationis et debiti praescribatur ad valorem in can. 534, § 1, nonobstante can. 1530, § 3, merito dicendum videtur praescriptas licentias eundem effectum gignere debere pro utroque contractu. Nec mirum cum contractus debiti sit alienatio in sensu juris, ex can. 1533.

5. Poenae et sanctiones can. 2947, 3° contra male alienantes explicabuntur suo loco, in lib. III, tit. 29.

1° *In quolibet monasterio monialium licet exempto*, administrationis ratio, gratis exigenda, reddatur semel in anno, aut etiam saepius si id in constitutionibus praescribatur, ab Antistita *Ordinario loci* et etiam, sub auctoritate tamen Ordinarii loci, *Superiori regulari*, si monasterium sit eidem subjectum¹. Presto sunt Ordinario loci varia remedia ut rectae administrationi prospiciatur (can. 535, § 1 et 2).

2° *In aliis omnibus mulierum religionibus*, ratio administrationis *bonorum quae dotes constituunt*, Ordinario loci reddatur occasione visitationis et etiam saepius si Ordinarius id necessarium duxerit (can. 535, § 2)².

3° *In omnibus institutis juris dioecesani* sive virorum sive mulierum, loci Ordinario jus est cognoscendi de omnibus rationibus oeconomicis (can. 535, § 3, 1°).

4° *In omnibus congregationibus religiosis sive clericalibus sive laicibus* potest et debet Ordinarius loci exigere rationem fundorum et legatorum quae Dei cultum vel beneficentiam eo loco impendendam respiciunt³ (can. 535, § 3, 2°).

5° Demum *in omni religione etiam exempta* et erga omnes religiosos etiam Ordinis regularis jus et officium est Ordinario loci cognoscendi de administratione fundorum legatorumque quae intuitu paroeciae vel missionis facta sunt⁴ (can. 535, § 3, 2°).

983. — V. De responsabilitate contractuum. Can. 536 variae praestituuntur normae juxta quas dijudicandum sit quis respondere debeat pro debitis et obligationibus sive a persona morali religiosa, sive ab religioso aliquo contractis⁵.

Additur hoc praescriptum pro honore religionum maximi faciendum « Caveant Superiores religiosi ne debita contrahenda permittant, nisi *certo* constet ex consuetis redditibus posse debiti fœnus solvi et intra tempus nimis longum per legitimam *amortizationem* reddi summam capitalem » (536, § 5).

984. — VI. De largitionibus. Largitiones ex bonis domus, provinciae, religionis non permittuntur, nisi ratione eleemosynae vel alia justa de

1. Cf. Resp. Com. ad int. cod. can., 24 nov. 1920, AAS., t. XII, p. 573 s.

2. Cf. can. 550, § 2.

3. Cf. supra, n. 980.

4. *Ibid.*

5. Cf. can. 532, § 2.

causa, v. gr. gratitudinis aut benevolentiae, de venia Superiorum et ad normam constitutionum (can. 537) ¹.

TITULUS XI

DE ADMISSIONE IN RELIGIONEM.

985. — I. Principium generale quoad admittendos in religionem.

In religionem quamlibet admitti potest : a) quilibet catholicus ; b) qui nullo legitimo detineatur impedimento vel impediendo vel dirimente ² ; c) rectaque intentione movetur acquirendi perfectionem christianam per observantiam votorum et constitutionum ; d) et ad religionis onera ferenda sit idoneus, gaudens praeprimis sufficienti sanitate ³ ut conditiones vitae communis, austeritates obligationesque religionis ferre valeat (can. 538).

Quibus verbis omnia habentur quae ad vocationem theologicæ et iuridice consideratam requiruntur. Hinc confirmatur sententia auctorum propugnantium non requiri ad vitam religiosam amplectendam vocationem *specialem* seu actum divinae Providentiae quo Deus aliquos prae caeteris ad vitam religiosam praedestinat et vocat, sed sufficere vocationem *generalem*, qua videlicet divinus Salvator omnes homines ad consiliorum evangelicorum observantiam hortatur, ita ut quivis quoad corpus et animam idoneus, firmiter recteque intendens observare regulas status religiosi, nisi aliunde prohibeatur, tuto religionem ingredi possit ⁴.

986. — II. Distributio materiae. « Praedicta admissio fit gradatim per quaedam stadia, videlicet : fidelis petit perseveranter admissionem, prudentia suadet experimentum de ipsius idoneitate ad statum religionis sumere, simulque expedit ei cognoscere obligationes suscipiendas et suas vires comparare ipsis ; completurque admissio in religionis membrum, amplectendo per professionem religiosum statum. Hinc titulus in tria capita dispescitur : *de postulatu, de novitiatu, de professione* » ⁵.

1. Non amplius vigent poenae antiquae contra hujus legis transgressores. Sed restitutio imponenda erit si donatio fuerit invalida, vel injusta acceptantis cooperatio. Cf. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 514. Vide etiam circa largitiones PRUEMMER, *o. c.*, p. 256 s. ; *Nouv. rev. théol.*, 1920, t. XLVII, p. 87 s.

2. De impedimentis infra dicitur, n. 990 ss.

3. Cf. can. 647, § 2, 2°.

4. Cf. *Nouv. rev. théol.*, t. VIII, p. 521 ss. ; PIAT, *o. c.*, t. I, p. 32 ss. ; LEHM-KUHL, *o. c.*, t. I, n. 506 ss. ; GÉNICOT-SALSMANS, *o. c.*, t. II, n. 75 ss. ; VERMEERSCH, *o. c.*, t. I, n. 123 ss. et t. II, suppl. III ; ejusd. auct., *De vocatione religiosa et sacerdotali*, 2 ed., Brugis ; *Collat. Namurcen.*, 1912-1913, t. XII, p. 18 ss. ; PRUEMMER, *o. c.*, p. 258 s.

5. BLAT, *o. c.*, p. 515 s.

CAPUT I

DE POSTULATU.

987. — I. Notio, necessitas et duratio.

1° Postulatus¹ est experimentum praeivium aspirantium vel candidatorum, antequam ad susceptionem habitus ipsumque novitiatum inchoandum admittuntur.

2° Praescriptus est a) in *omnibus* religionibus a votis *perpetuis* sive solemnibus, sive simplicibus α) mulieribus omnibus, tam conversis quam aliis; β) si vero agatur de religione *virorum*, solis *conversis*² (can. 539, § 1). b) In omnibus religionibus a votis *temporariis*, standum est quoad necessitatem postulatus *constitutionibus* (can. 539, § 1).

3° Qui juxta *jus commune* peragere debent postulatum, tenentur in eodem permanere per sex *saltem*³ *integros* menses; quod quidem tempus in casu particulari a *Superiore majore* prorogari potest, non tamen ultra aliud semestre. Qui ex solis constitutionibus tenentur ad postulatum, observare debent statuta hac de re lata (can. 539, § 1 et 2).

988. — II. Servanda in postulatu.

1° « Postulatus peragi debet vel in domo novitiatus vel in alia religionis domo, in qua disciplina secundum constitutiones accurate servetur sub speciali cura *probatī religiosi* » (can. 540, § 1)⁴.

2° *Aetas* postulantium saltem ea per se requiritur qua expleto postulatu novitiatum inchoare possint⁵.

3° « Postulantes vestem induant modestam ac diversam a veste novitiorum » (can. 540, § 2).

4° Quoad probationem et occupationes postulantium, consulendae sunt constitutiones⁶.

5° « In monasteriis monialium adspirantes, dum postulatum peragunt, lege clausurae tenentur » (can. 540, § 3)⁷.

1. Quoad jus antiquius cf. DE BRABANDERE-VAN COILLIE, *o. c.*, ed. 8, n. 595 s.; cf. pro Congregat. vot. simpl., *normae* a. 1901, art. 64 ss.; resp. S. C. de relig., 27 maii 1913, ap. *Le can. contemp.*, 1914, t. XXXVII, p. 168; pro laicis ordinum religiosorum, decret., 1 jan. 1911, art. 2, AAS., t. III, p. 29; pro *monialibus*, decret., 15 aug. 1912, *ibid.*, t. IV, p. 565 s.

2. Cf. supra n. 931. Cf. *Nederl. kath. stemmen*, 1920, t. XX, p. 176; VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 518.

3. Videndae sunt constitutiones.

4. *Normae* a. 1901, art. 64; decret. S. C. de relig., 1 jan. 1911.

5. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. et l. c.*

6. Cf. Decr. S. C. de relig., 1 jan. 1911.

7. Cf. Decret. S. C. de relig., 7 nov. 1916, AAS., t. VIII, p. 446.

6° « Nisi pro alimentis et habitu... in constitutionibus vel expressa conventionem aliquid in postulatu... ineundo solvendum caveatur, nihil pro impensis postulatus... exigi potest. Quae aspirans attulerit et usu consumpta non fuerint, si e religione, non emissa professione, egredia-
tur, ei restituantur » (can. 570).

7° Postulantes antequam novitiatum incipiant, exercitiis spiritualibus vacent per octo saltem integros dies ; et, juxta prudens confessarii judicium, praemittant generalem anteactae vitae confessionem » (can. 541).

Nota. Quae codex variis canonibus de *novitiis* habet, non sunt ad *postulantes* extendenda ¹.

Vide decret. *De regimine monialium*, cap. VI ; *Grondwetten en levensregel*, p. 35 ss.

CAPUT II

DE NOVITIATU.

989. — Notio et necessitas ². Novitiatu, formaliter spectatus, est mutua candidati et religionis probatio, qua prudens praeparatur professio ³.

Necessitas novitiatus, naturae rerum apprime congrua, gradatim legibus sancita est, donec Conc. Trid. ⁴, lege qua tenentur *Ordines strictae dicti*, tum *virorum* tum *monialium*, nullam declaravit professionem illius, qui « minore tempore, quam per annum, post susceptum habitum in probatione steterit ». Idem postea praeceptum fuit pro *Congregationibus religiosis*, etiam ad validitatem professionis ⁵ ; quod nunc extensum est ad quamlibet religionem, etenim « ad validitatem cujusvis religiosae professionis requiritur ut novitiatu validus praecesserit (can. 572, § 1, 3°).

Juxta ordinem codicis primo agemus de requisitis negativis seu de impedimentis, dein de requisitis positivis, inter quae alia sunt communia omni religioni (*testimonia*), alia specialia sunt religionibus mulierum (*dos et exploratio voluntatis*).

Vide pro dioecesi Brugensi decr. *De regimine monialium*, cap. VI ; *Grondwetten en levensregel*, etc. p. 35 s., de postulatu et novitiatu.

1. Cf. can. 567, § 1 ; 615 ; 514 § 1.

2. Cf. de novitiatu, praeter auctores superius citatos de religiosis, *Nederlandsche katholieke stemmen*, l. c., et 1921, t. XXI, p. 172 ss., 333 ss. ; THÉVENOT, *La parfaite novice*, Paris, 1920 ; ejusd. auct., *Manuel ascétique et canonique à l'usage des Congr. à vœux simples et principalement des noviciats*, Paris.

3. Cf. VERMEERSCH, o. c., t. I, n. 183. Cf. can. 565 ; Decret. S. C. de Relig., 3 nov. 1921, de secundo novitiatus anno, ubi optime *scopus* novitiatus definitur, ap. AAS., t. XIII, p. 539 s.

4. Sess. XXV, c. 15, de reg.

5. *Normae* a. 1901, a. 72-75 ; BATTANDIER, o. c., p. 81 ss.

ARTICULUS I. — De requisitis ut quis in novitiatum admittatur.

990. — I. De impedimentis ingressus seu receptionis.

Praeter impedimenta *juris naturalis*, quibus detinentur v. gr., infantes, amentes, servi proprie dicti dissentientibus heris¹, et impedimenta dirimentia aut prohibentia *a propriis cujuscumque religionis constitutionibus* statuta, statuuntur a *jure communi* impedimenta dirimentia et prohibentia admissionis in religionem (can. 542).

991. — A. *Invalide* ad novitiatum admittuntur :

1° *Qui sectae acatholicae adhaeserunt*, seu qui a fide catholica apostatae, sectae haereticæ vel schismaticæ nomen dederunt² ;

2° *Qui aetatem ad novitiatum requisitam non habent*, seu qui aetatem quindecim annorum nondum expleverunt juxta can. 555, 1°³ ;

3° *Qui religionem ingrediuntur vi, metu gravi aut dolo inducti, vel quos Superior eodem modo inductus recipit*⁴. Agitur hic de metu relative saltem gravi, qui ab extrinseco per causam liberam injuste incussus fuerit, et de fallacibus artibus ad decipiendum adhibitis⁵ ;

4° *Conjux, durante matrimonio* sive consummato, sive rato tantum non consummato, sive consentiente sive invita altera parte⁶ ;

5° « *Qui a) obstringuntur* vel manentes in religione, sive fugitivi aut apostatae a religione, b) *vel obstricti fuerunt vinculo professionis religiosæ* a quo liberati fuerunt, eo quod vel dimissi fuerint, vel dispensationem votorum obtinuerint, vel post temporariam professionem recesserint ; idque extendendum est ad viros et mulieres tum Congregationum juris quoque dioecesani tum Ordinum, imo et idem viget quoad novitiatum in eadem religione iterandum, sicut patebit infra, ad normam Decretorum S. C. de Religiosis »⁷ ;

1. Cf. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 525.

2. Resp. Comm. ad interpr. cod. can., 16 oct. 1919, AAS., t. XI, p. 477.

3. Hoc *de jure communi* quod annum novitatus integrum exigit. Si constitutiones diuturniorem probationem postularent et minore aetate contentæ sint, annus novitatus ante aetatem quindecim annorum completorum inchoari posset. Cf. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 562.

4. Cf. supra, n. 329 ss. Vide sanctionem, c. 2352.

5. Cf. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 529 ; BASTIEN, *o. c.*, 2° ed., p. 94 ; VERMEERSCH, *Period.*, t. XII, p. (55) s.

6. Cf. can. 1119. Quoad jus antèius cf. DE BRABANDERE-VAN COILLIE, *o. c.*, n. 593.

7. Ita BLAT, *o. c.*, p. 522 s. Cf. Decreta S. C. de Relig., 7 sept. 1909 et 4 jan. 1910, AAS., t. I, p. 700 ; t. II, p. 63. Non amplius invalide admittuntur qui e variis collegiis et institutis dimissi fuerunt. Cf. de jure anteriori DE BRABANDERE-VAN COILLIE, *o. c.*, n. 593, 7°.

6° *Hi quibus imminet poena ob grave delictum commissum de quo accusati sunt vel accusari possunt, coram tribunalibus laicalibus aut ecclesiasticis, ne ob crimen et infamiam grave dedecus religioni inferatur ;*

7° *Episcopus sive residentialis sive titularis, licet a Romano Pontifice sit tantum designatus, ob matrimonium spirituale quo conjungitur Episcopus residentialis cum sua sede, et ex reverentia erga iudicium supremae auctoritatis ecclesiasticae Episcopum residentialem aut titularem ad perfectionis acquisitae statum assumentis ;*

8° *Clerici qui ex instituto Sanctae Sedis jurejurando tenentur operam suam navare in bonum suae dioecesis vel missionum, pro eo tempore quo iurisjurandi obligatio perdurat*¹.

992. — B. *Illicite*, sed valide admittuntur :

1° *Clerici in sacris constituti, inconsulto loci Ordinario aut eodem contradicente ex eo quod eorum discessus in grave animarum detrimentum cedat, quod aliter vitari minime possit.* Proinde non clerici in minoribus ordinibus constituti, qui ad normam can. 211, § 2 ad statum laicalem regredi et fortiori jure ad statum religiosum ascendere libere possunt, sed soli clerici in sacris qui sacra ordinatione ad ministerium dioecesanum exercendum deputantur et de facto forsan jam auctoritate episcopali deputati sunt, tenentur non *consensum* petere Episcopi sed eum *consultum* adire antequam ingrediantur religionem. In unico tantum casu² Episcopus efficaciter impedire potest ingressum clerici in sacris in religionem, nempe si iudicio Episcopi³ discessus graviter animabus noceat et simul damnum vitari nequeat. Caeteroquin haec Episcopi oppositio est ad tempus tantum, donec nempe ecclesiae et populo provisum fuerit⁴. Extra hunc casum, et servata obligatione consilium Episcopi petendi, liberum est clericis omnibus, etiam beneficiariis, necnon curam animarum habentibus, absque Episcopi consensu, quinimo ipso contradicente, ingredi religionem a S. Sede approbatam⁵ ;

1. Agitur hic probabilius de alumnis plurium collegiorum ecclesiasticorum, quales plures sunt in Urbe, qui mox post receptionem in collegium juratam promissionem facere debent qua, post peracta studia et susceptum sacerdotium, per aliquot annos missioni suae vel dioecesi inservient ; non autem de iis qui ad normam can. 981, titulo missionis vel servitii dioecesis, subdiaconatu aucti sunt. Cf. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 534. Vide tamen BLAT, *o. c.*, p. 523.

2. Idem tamen dicendum videtur si clericus peculiari titulo, v. gr., pacto, impediretur quominus religionem ingrediatur. Cf. PIAT, *o. c.*, t. I, p. 74 ss.

3. Salvo recursum ad S. Sedem.

4. Vel donec clericus obligationi suae peculiari titulo susceptae satisfecerit.

5. Cf. BENED. XIV, c. *Ex quo*, 15 jan. 1747, *Bull.*, ed. Mechl., t. IV, p. 357 ss.

2° *Aere alieno gravati qui solvendo pares non sint*¹;

3° *Reddendae rationi obnoxii*² *aut aliis saecularibus negotiis implicati, ex quibus lites et molestias religio timere possit*;

4° *Filii qui parentibus, id est patri vel matri, avo vel aviae, in gravi necessitate constitutis, opitulari debent, et parentes quorum opera sit ad liberos alendos vel educandos necessaria*³;

5° *Ad sacerdotium in religione destinati, a quo tamen removeantur irregularitate aliove canonico impedimento, ita ut dispensatio petenda sit ante admissionem in religionem.* « Attamen prohibitio illa non afficit irregularitatem quae per ingressum in religionem vel per professionem ex privilegio vel jure communi tollatur... Sic, ex c. 984, solemnibus professio defectum natalium sanat⁴. Quare in novitios clericos cooperari poterit qui, etsi defectu natalium laboret, solemnem ante ordinationem emittet professionem. Imo... non obstant impedimenta quae certo sublata erunt quando ordines suscipi debebunt. Secus dicendum foret recipi non posse in religionem qui ordinarium militare servitium nondum expleverint, cum, ex can. 987, illi impediti sint: hoc tamen menti legislatoris et usui quotidiano nimis repugnare ab omnibus cernitur »⁵;

6° *Orientales in latinis religionibus sine venia scripto data Sacrae Congregationis pro Ecclesia Orientali.*

N. B. a) Ad observantiam hujus canonis 542 tenentur etiam societates virorum et mulierum sine votis publicis, ex can. 677.

b) Quoad sanctionem hujus praescripti, cf. can. 2411.

993. — II. « Jus admittendi ad novitiatum et subsequentem professionem religiosam tam temporariam quam perpetuam pertinet ad *Superiores majores* cum suffragio Consilii seu Capituli, secundum peculiare cujusque religionis constitutiones » (can. 543).

Cf. *Grundwetten en levensregel*, p. 33.

994. — III. Testimonia.

1° **Testimonia requisita.** a) *In quavis religione* omnes adspirantes antequam admittantur ad inchoandum novitiatum⁶ exhibere debent

1. Cf. quoad jus antierius S. ALPH., *o. c.*, l. IV, n. 71; PIAT, *l. c.*, p. 66; LEHMKUHL, *o. c.*, t. I, n. 514; VERMEERSCH, *o. c.*, n. 149; WERNZ, *o. c.*, t. III, p. II, p. 294.

2. Ratione publicae aut privatae administrationis bonorum temporalium.

3. Cf. S. THOM., II-II, q. 101, art. 4^m; q. 189, art. 9; VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 539; PRUEMMER, *o. c.*, p. 263 s.

4. Illegitimi jure communi non arcentur ab ingressu in religionem; aliquando tamen jure particulari.

5. Ita VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 540. Cf. FANFANI, *o. c.*, n. 150.

6. Cf. Resp. S. C. super statu regularium, 29 maii 1857, ad 2, cit. a BLAT, *o. c.*, p. 527.

*testimonium legitimum*¹ *recepti baptismatis et confirmationis* tradendum plerumque a paroco in cujus paroecia alterutrum sacramentum fuit receptum² (can. 544, § 1).

b) *Adspirantes viri* debent praeterea testimoniales litteras exhibere tum Ordinarii originis³, tum Ordinarii cujuscumque loci in quo, post expletum decimum quartum aetatis annum, morati sunt ultra annum moraliter continuum, sublato quolibet contrario privilegio⁴ (*ibid.*, § 2).

c) Si agatur de admittendis illis *qui in Seminario, collegio*⁵ *vel alius religionis postulatu aut novitiatu* fuerint, requiruntur, praeter litteras testimoniales de quibus sub b), litterae testimoniales juratae, datae pro diversis casibus a rectore Seminarii vel collegii, audito Ordinario loci, aut a majore religionis superiore (*ibid.*, § 3).

Si autem Rector collegii aut Superior religiosus has litteras juramento firmare noluerit, cogatur etiam per poenas usque ad privationem officii per Ordinarium aut Supremum religionis moderatorem. Si res nihilominus non proficiat, deferatur ad S. Congregationem de Religiosis⁶.

d) Attamen *exceptiones* dantur praefatis regulis, nempe α) pro *clericis* admittendis, praeter testimonium ultimo receptae ordinationis, sufficiunt litterae testimoniales Ordinariorum in quorum dioecibus post ordinationem ultra annum moraliter continuum sint commorati. Ratio hujus limitationis est quia ante hujus adspirantis ordinationem, sufficientia testimonia de baptismo et confirmatione receptis, de natalibus, vita et moribus habita fuerunt. Attamen etiam pro his clericis, observandum est praescriptum § 3, de quo sub c), si post ordinatio-

1. Cf. supra n. 859. Si authenticum documentum haberi nequeat fiat probatio recepti baptismi et confirmationis ad normam can. 779 et 800.

2. Cf. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 545.

3. Cf. can. 90.

4. Cf. Decret. S. C. super statu regularium, 25 jan. 1848, ap. DE BRABANDERE-VAN COILLIE, *o. c.*, n. 594.

5. § 3, can. 544 intime connectitur cum decretis S. C. de Religiosis, 7 sept. 1909, 4 jan. 1910, 5 apr. 1910, AAS., t. I, p. 700; t. II, p. 63 et 231. In his distinguebantur collegia laicalia a collegiis ecclesiasticis et religiosis. Quae distinctio desumitur a scopo collegii, prouti prima ad quemcumque statum vitae postea amplectendum instruuntur, dum alia in admittendis discipulis animum sequendi vitam clericalem aut religiosam supponunt et specialem institutionem huic statui accommodatam tradunt. Donec authentica interpretatio intervenerit, vox *collegium* accipienda videtur de solis collegiis ecclesiasticis et religiosis, tum propter contextum § 3 can. 544, ubi vox *collegium* ponitur inter voces *Seminarium* et *postulatum* religionis, in quibus institutis clerici et religiosi praeparantur; tum propter difficultatem applicandi legem collegiis laicalibus, his saltem quae a laicis diriguntur. Cf. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 548; *Nederl. kath. stemmen*, 1920, t. XX, p. 166 ss.

6. S. C. de Relig., 21 nov. 1919, AAS., 1920, t. XI, p. 17.

nem¹ in alieno Seminario aut collegio degerint (*ibid.*, § 4) ; β) *Religioso professore* ad aliam religionem ex indulto Apostolico transeunti, satis est testimonium Superioris majoris prioris religionis (*ibid.*, § 5) ; γ) Superiores religionum non egent litteris testimonialibus Ordinarii loci, pro *alumnis sui minoris novitiatus aut scholae apostolicae, pro tempore quo in istis domibus degerint*².

e) Superiorum jus et officium est praeter testimonia a jure requisita alia quoque exigere quae ipsis necessaria aut opportuna videantur (*ibid.*, § 6).

f) *Pro mulieribus* adspirantibus denique, non requiruntur, praeter testimonia recepti baptismatis et sacramenti confirmationis, *litterae testimoniales*. Attamen ante ipsarum admissionem fiant accuratae investigationes circa earum indolem et mores, servatis praeterea iis quae praescribuntur si agatur de illis quae in aliquo collegio aut alius religionis postulatu aut novitiatu fuerunt (*ibid.*, § 7).

g) Superiores qui candidatum sine requisitis litteris testimonialibus contra praescriptum can. 542 ad novitiatum receperint pro gravitate culpa puniantur, non exclusa officii privatione (can. 2411).

2° Testimonialium traditio et tenor.

1° *Traditio*. a) Litterae testimoniales denegari non possunt quoties ex praescripto juris legitime requiruntur (can. 545, § 1).

b) Dandae sunt non ipsis adspirantibus sed *Superioribus religiosis, gratuito, intra trimestre spatium* ab earum requisitione, *sigillo clausae* et, si agatur de illis qui in Seminario, collegio vel alius religionis postulatu aut novitiatu fuerint, a Superiore *juramento firmatae*³ (*ibid.*).

c) Si ob graves rationes, v. gr. ob auctoritatis civilis prohibitionem aut graves minas⁴, requisiti de litteris judicaverint se Superioribus religiosis respondere non posse, causas denegationis intra trimestre exponant (*ibid.*, § 2).

d) « Si reposuerint adspirantem satis non esse sibi cognitum, per aliam accuratam investigationem ac fide dignam relationem Superior religiosus suppleat ; si vero nil reposuerint, Superior requirens de non recepta responsione S. Sedem certiozem reddat » (*ibid.*, § 3).

e) « Omnes qui praedictas informationes receperint, stricta obligatione tenentur *secreti servandi* circa notitias habitas et personas quae illas tradiderunt » (can. 546).

2° *Tenor*. Qui litteras testimoniales dare tenentur, « postquam diligentem

1. Si ante ordinationem in alieno seminario etc., fuerint, jam receptae fuerunt rectoris aut superioris juratae litterae, cf. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 550.

2. Resp. pont. Com. ad interpr. cod. can., Fratribus scholarum christianarum, 28 jul. 1918, ap. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 550.

3. Cf. decret. cit. S. C. de Relig., 21 nov. 1919.

4. BLAT, *o. c.*, p. 530.

investigationem, etiam per secretas notitias, instituerint », in eis « referre debent, graviter eorum conscientia onerata super veritate expositorum, de adspirantium natalibus, moribus, ingenio, vita, fama, conditione, scientia ; sitne inquisitus (ab ecclesiastica aut civili judiciali potestate), aliqua censura, irregularitate aut alio canonico impedimento irretitus, num propria familia ejus auxilio indigeat, et tandem, si agatur de illis qui in Seminario, collegio aut alius religionis postulatu aut novitiatu fuerint, quamam de causa dimissi sint aut sponte discesserint » (can. 545, § 4) ¹.

995. — IV. De religiosarum dote ².

Dotis nomine intelligitur capitale vel bonum frugiferum quod postulans ingrediendo religionem ad eam defert, ut fructus inserviant suae sustentationi. Per eam non tantum sufficientibus redditibus Instituti providetur sed etiam honestae sustentationi religiosae si quavis de causa religioni renuntiet ³.

1° *Dotis obligatio*. a) In *monasteriis monialium* ex jure communi dos exigenda est ; at quantitas relinquitur definienda constitutionibus aut consuetudine. Tradenda est monasterio ante susceptionem habitus aut saltem ejus traditio tuta reddatur (v. gr., per solidam cautionem), forma jure civili valida ⁴ (can. 547, § 1 et 2).

b) In *religionibus votorum simplicium*, circa necessitatem, quantitatem et traditionem, standum est constitutionibus ⁵ (*ibid.*, § 3).

c) Dos praescripta sive jure communi sive constitutionibus condonari ex toto vel ex parte nequit *sine indulto S. Sedis*, si agatur de religione juris pontificii ; *sine venia Ordinarii loci*, si de religione juris dioecesani (*ibid.*, § 4).

2° *Dotis conservatio et administratio*. Cum dos inservire debeat sustentationi religiosae, ipsique restituenda sit si a religione discedat, accurate servanda est et caute fructuoseque administranda. Ideo :

a) Omnino prohibetur dotem quoquo modo *ante religiosae obitum* impendi, ne ad aedificandam quidem domum aut ad aes alienum extinguendum ⁶ (can. 549). Antistitas contra hoc praescriptum agere

1. Cf. FANFANI, *o. c.*, n. 153 s.

2. Cf. VERMEERSCH, *o. c.*, t. I, n. 181 ss. ; BATTANDIER, *o. c.*, n. 135 ss. ; *Normae* a. 1901, art. 91 ss. ; Decret. circa debita et obligationes oeconomicas a relig. familiis suscipienda, 30 jul. 1909, art. 12, AAS., t. I, p. 695 ; VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 552 ss. ; *Nederl. kath. stemmen*, l. c., p. 43 ss. ; BASTIEN, *o. c.*, n. 99 ss. Cf. etiam LE PRADO, *Des aumônes dotales. Etude juridique sur le contrat d'entrée en religion*, Angers, 1908 ; LOYSEL, *Des aumônes dotales ou dotes moniales avant 1789*, Paris, 1909.

3. Cf. *Nederl. kath. stemmen*, l. c., p. 44 s.

4. Mens est Ecclesiae ut revera tradatur proxime ante professionem.

5. Cf. *Normae* a. 1901, art. 91, 93.

6. Exceptio a sola S. Sede permitti potest, cf. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 553.

praesumentes puniat Ordinarius loci, etiam privatione officii (can. 2412, 1°). Qui etiam dotum conservationi sedulo invigilare, et praesertim in visitatione de dotibus rationem exigere tenetur (can. 550, § 2).

b) Dotes caute et integre administrentur, sub auctoritate Ordinariorum loci, apud monasterium si agatur de monialibus, vel apud domum habitualis residentiae supremæ Moderatricis aut Antistitæ provincialis, si agatur de sororibus Congregationis. Non possunt administrari a Superiorissa locali si haec a Superiorissis maioribus distincta sit (can. 550, § 1). Post *primam* religiosae professionem dos in tutis, licitis et fructiferis nominibus collocetur ab Antistita cum suo Consilio¹, de consensu Ordinarii loci et Superioris regularis, si domus ab eodem dependeat (can. 549).

3° *Dotis restitutio.*

a) Dos religiosae professae sive votorum solemnium sive votorum simplicium *quavis de causa* sive libere sive coacte discedenti integra² restituenda est sine fructibus jam maturis³ (can. 551, § 1).

b) Si religiosa professa ad aliam religionem ex indulto apostolico transeat, *durante novitiatu*, *fructus* dotis novae religioni debentur si pro expensis postulatus et novitiatus aliquid solvendum pactione statutum fuerit ad normam can. 570, § 1⁴; secus fructus ad religionem *a qua pertinebunt*; et *emissa professione* etiam *ipsa dos* novae religioni debetur. Si vero religiosa professa ad aliud ejusdem Ordinis monasterium transeat, huic debetur ipsa dos a die transitus (*ibid.*, § 2).

4° *Dotis acquisitio.* Olim ipsa dos *solemni professione* irrevocabiliter monasterio acquirebatur. Hodierno jure vero, dos monasterio seu religioni irrevocabiliter acquiritur *per obitum religiosae*, licet haec nonnisi vota temporaria nuncupaverit⁵ (can. 548).

Cf. *Grondwetten en levensregel*, p. 34 ss.

1. Cum consensu sui Consilii.

2. Videtur spiritui legis et aequitati magis conforme, si restituatur valor dotis quem haec habeat tempore egressus. Cf. PRUEMMER, *o. c.*, p. 267.

3. Sans les intérêts échus, zonder de reeds vervallen interesten. Fructus percepti et maturi alendae religiosae applicati censentur. Si novitia discedit, dos restituenda est etiam cum fructibus, salvo tamen praescripto can. 570, § 1. Cf. *Nederl. kath. stemmen*, I. c., p. 48.

4. Cf. *infra*, n. 1001, 1°.

5. Jam ante obitum dos monasterio per primam professionem acquiritur, at non irrevocabiliter, sed sub conditione resolutoria, nisi adveniret mors professae. Cf. hac de quaestione *Nederl. kath. stemmen*, I. c., p. 48; VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 555.

996. — V. De exploratione voluntatis religiosarum¹. Multum sollicita est Ecclesia de assecuranda plena fidelium libertate ingrediendi religionem ab eaque recedendi. Ideo multiplicat cautiones libertatis adspirantium et novitiorum². Praecipue libertati professionis virginum Deo dicandarum prospicit, praescribendo triplicem canonicam adspirantis voluntatis explorationem et quidem ante *novitiatum*, ante *primam* professionem temporariam et ante professionem *perpetuam* sive solemnem sive simplicem. Circa quam explorationem can. 552 quaedam Antistitae, § 1 et quaedam Ordinario loci, § 2 facienda praecipit.

a) « Religiosarum etiam exemptarum *Antistita* debet Ordinarium loci, *duobus saltem mensibus* ante, certiore facere de proxima admissione ad novitiatum et ad professionem tum temporariam tum perpetuam sive solemnem sive simplicem ».

b) *Ordinarius loci* vel, eo absente aut impedito, sacerdos ab eo deputatus, adspirantis voluntatem, saltem *triginta diebus* ante novitiatum et ante professionem, ut supra, diligenter et gratuito³ exploret, non tamen clausuram ingrediens, *num ea coacta seductave sit, an sciat quid agat*; et, si de *pia* ejus ac *libera* voluntate *plane* constiterit, tunc aspirans poterit ad novitiatum vel novitia ad professionem admitti ».

c) Religiosarum, etiam exemptarum, Antistitae quae omiserint Ordinarium loci certiore facere de proxima alicujus admissione ad novitiatum vel ad professionem pro gravitate culpa, non exclusa, si res ferat, officii privatione, ab Ordinario loci puniantur (can. 2412, n. 2).

ARTICULUS II. — De novitiorum institutione.

Successive sermo erit de initio et sede novitiatus, de requisitis ad novitiatus validitatem, de novitiorum institutione, de novitiorum privilegiis, juribus et obligationibus, de bonis temporalibus novitiorum, de novitiatus exitu.

997. — I. De initio et sede novitiatus.

1° Novitiatus incipit susceptione habitus vel alio modo in constitutionibus praescripto (can. 553)⁴.

1. Cf. Trid., Sess. XXV, c. 17, de regul.; Const. *Conditae* Leonis XIII, c. I, n. 7 et c. II, n. 1; *Normae* a. 1901, art. 80, 81; S. C. de relig., 19 jan. 1909, de exploratione voluntatis monialium ante professionem solemnem, ap. AAS., t. I, p. 232 s.; VERMEERSCH, *o. c.*, t. I, n. 173 et t. II, p. 138; WERNZ, *o. c.*, p. 303; VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 557; *Nederl. kath. stemmen*, l. c., p. 172.

2. Cf. supra n. 991, 3°; 988, 6°; infra n. 1001.

3. Cf. S. C. de relig., 20 mart. 1922 de reprobata consuetudine exigendi taxam pro exploratione voluntatis, AAS., t. XIV, p. 352.

4. Novitiatus statim post expletum postulatam incipiendus est, nisi aliter ferant constitutiones, cf. *Nederl. kath. stemmen*, 1921, t. XXI, p. 173; FANFANI, *o. c.*, n. 158.

2° In religione juris pontificii *licentia S. Sedis* necessaria est ad erigendam domum novitatus (can. 554, § 1) ; pro religione juris dioecesani sufficit *licentia Ordinarii*. Ubi religio in provincias divisa sit, plures in eadem provincia novitatus domus designari nequeunt, nisi gravi de causa et *cum speciali apostolico indulto* ¹ (can. 554, § 2). Ad *mutandam* domum novitatus, nova licentia requireretur vel non, prout extra terminos concessae licentiae versemur vel non ².

In dioecesi Brugensi, juxta decretum Congr. prosynod., a. 1879, n. 10 : « omnes novitiae ad professionem usque *in domo principali* penitus informantur ».

998. — II. **Conditiones validitatis novitatus.**

Ad novitatus validitatem, etiam in instituto juris dioecesani, requiruntur :

1° *Absentia impedimentorum dirimentium* quae supra ³ enumerata sunt (can. 555, § 1).

2° *Aetas completa* ⁴ *quindecim annorum* (*ibid.*, § 1, 1°) ⁵. Si constitutiones novitatum ultra annum a codice praescriptum exigant, eumque minore aetate quindecim annorum incipere sinant, novitatus in hoc instituto ante aetatem canonicam quindecim annorum completorum inchoari poterit ⁶.

3° *Annus novitatus integer et continuus.* (*Ibid.*, § 1, 2°) ⁷.

a) *Annus integer.* Minimum ergo tempus, quod olim jam a Trid. ⁸ et a *Normis* a. 1901 ⁹ exigebatur ad valorem professionis solemnitis et simplicis, est pro omnibus religionibus hodie *annus integer* novitatus, sumendus prout in calendario, non computandus de momento ad momentum ; sed, quia terminus *a quo* novitatus non coincidit necessario cum initio diei, computandus juxta can. 34, § 3, 1° ¹⁰, ita ut prima dies non computetur et annus canonicus finiatur expleta die ejusdem numeri. « Si longius tempus in constitutionibus ¹¹ pro novitiatu praescribatur, illud *ad*

1. Illa lex obligat etiam congregationem jur. dioeces., si in plures provincias divisa sit, cf. *Nederl. kath. stemmen*, l. c., p. 175.

2. VERMEERSCH-CREUSEN, o. c., n. 562.

3. N. 991.

4. Computanda juxta can. 34, § 3, 3°.

5. Quoad jus anterius, cf. DE BRABANDERE-VAN COILLIE, o. c., n. 592.

6. Cf. VERMEERSCH-CREUSEN, o. c., n. 562.

7. Cf. praeter auct. cit., *Theol.-prakt. Quart.-Schrift*, 1920, t. LXXXIII, p. 420 ss. ; VERMEERSCH, *Period.*, t. X, p. (37) ss. ; *Nederl. kath. stemmen*, l. c., p. 178 ; BASTIEN, o. c., n. 111 ss.

8. Sess. XXV, c. 15, de reg.

9. N. 72.

10. Supra, n. 287.

11. Cf. Decret., 1 janv. 1911, art. 3 ; decret., jam cit., 3 nov. 1921.

validilatam professionis non requiritur, nisi in eisdem constitutionibus aliud expresse dicatur » (can. 555, § 2).

b) *Annus continuus* seu qui nullam patitur interruptionem. Jam vero ex can. 556 duplex distinguitur interruptio, alia quae ita nocet novitiui ut denuo incipiendus sit ; alia secum tantum affert obligationem sup-
plendi tempus absentiae¹.

Novitiatus interruptitur, ita ut denuo incipiendus et perficiendus sit :
α) si novitius, a Superiore *dimissus*, e domo exierit ; β) aut si domum novitiatus sine Superioris licentia non reversurus deseruerit. Ille animus non revertendi externe manifestari debet ; γ) aut si extra domum, etsi reversurus, *ultra* triginta dies sive continuos sive non continuos² permanserit *quacumque ex causa*, etiam involuntaria³, etiam de Superioris licentia (can. 556, § 1).

Sufficit autem ad valorem novitiatus dies interruptos supplere, si novitius *ultra* quindecim, sed non *ultra* triginta dies⁴, continuos vel non continuos, *de Superiorum licentia vel vi coactus* extra domus septa permanserit sub obedientia Superioris. Si non *ultra* quindecim dies absentia protrahatur, supplementum potest a Superioribus praescribi, sed non est *ad validitatem* praescriptum (can. 556, § 2).

Hac occasione, monentur Superiores ne, sine justa et gravi causa licentiam manendi extra septa novitiatus impertiant (*ibid.*, § 3).

Nota. Si novitius a Superioribus *ab una novitiatus domo in aliam novitiatus domum* ejusdem religionis transferatur, novitiatus non interruptitur (*ibid.*, § 4).

4° *Permanentia in domo novitiatus* ad hoc legitime destinata (can. 555, § 1, 3°).

5° In religionibus ubi duae sunt sodalium classes, v. gr., clerici et fratres coadjutores, choristae et conversae, novitiatus pro altera classe peractus, pro altera non valet (can. 558).

999. — III. Novitiorum institutio.

1° Magister novitiorum et socius.

a) *Magister novitiorum* vigilantiae et institutioni novitiorum est praeficiendus, qui sit annos natus quinque saltem et triginta, decem saltem ab annis⁵ a prima professione professus, prudentia, caritate,

1. Cf. Decret. S. C. de relig., 3 maii 1914, AAS., t. VI, p. 229.

2. Cf. de computatione temporis, *Nederl. kath. stemmen*, l. c., p. 181 s.

3. V. gr., qui coguntur exire lege militiae. Cf. quoad jus antierius modificatum can. 556, decret. S. C. de relig., 3 maii 1914, AAS., t. VI, p. 230.

4. Cf. *Nederl. kath. stemmen*, l. c., p. 177 s.

5. Anni completi esse debent.

pietate, religionis observantia conspicuus et, si de clericali religione agatur, in sacerdotio constitutus (can. 559, § 1).

Socius vel Sub-magister, Magistro immediate subjectus, huic adjungatur si ob numerum novitiorum aliamve causam expedire visum fuerit, annos natus saltem triginta, quinque saltem ab annis a prima professione professus, debitisque dotibus instructus (*ibid.*, § 2).

Uterque ab omnibus officiis oneribusque vacare debet, quae novitiorum curam et regimen impedire valeant (*ibid.*, § 3).

b) Ambo *eligantur* ad normam constitutionum, et si quod in his tempus ad durationem muneris praescriptum sit, eo durante, ne *removeantur* sine justa gravique causa; iidem, elapso tempore praescripto, iterum eligi possunt (can. 560).

c) *Magistro novitiorum* competit *jus et officium* consulendi cum omni diligentia novitiorum *institutioni et regimini*, ad exclusionem omnium aliorum, exceptis Superioribus, quibus id a constitutionibus permittitur ac Visitoribus. Huic gravi officio respondit ex parte novitiorum obligatio sese submittendi potestati domesticae Magistri¹ (can. 561, 562, 563).

Socius propria auctoritate caret.

d) « Intra annum novitiatus Magister, juxta modum a Constitutionibus praefinitum, de agendi ratione singulorum alumnorum relationem Capitulo vel Superiori majori exhibeat » (can. 563).

Cf. *Grondwetten en levensregel*, cap. VII; Conc. Mechlinien IV, can. 170.

2º Novitiorum disciplina.

a) *Novitiorum segregatio*. « Novitiatus ab ea parte domus, in qua degunt *professi*, sit, quantum fieri possit, *segregatus* ita ut, sine speciali causa ac Superioris vel Magistri licentia, novitii nullam habeant communicationem cum professis, neque hi cum novitiis². *Conversis* novitiis autem locus separatus adsignetur » (can. 564). Itaque novitiatus conversorum sit separatus a novitiatu clericorum³.

b) *Habitus*. « Integer novitiatus peragatur *in habitu* quem constitutiones pro novitiis praescribunt, nisi speciales locorum circumstantiae aliud exigant »⁴ (can. 557).

c) *Institutio novitiorum*. « Annus novitiatus⁵ debet... hoc habere

1. Cf. *Nederl. kath. stemmen*, l. c., p. 342 ss., de potestate in novitios.

2. Cf. VERMEERSCH-CREUSEN, o. c., n. 565. Vide etiam can. 554, § 3.

3. PRUEMMER, o. c.; p. 270. Cf. tamen VERMEERSCH-CREUSEN, o. et l. c.

4. Cf. *Trid. l. c.*, Cf. decret. S. C. de Relig., 14 maii 1923 de habitu novitiorum gestando a professo transeunte ad aliam religionem, AAS., t. XV, p. 289.

5. Cf. S. C. de relig., 3 nov. 1921, Instructio de secundo novitiatus anno, AAS., t. XIII, p. 539 s.; *Nouv. rev. théol.*, 1922, t. XLIX, p. 158 ss.

propositum ut informetur alumni animus *studio regulae* et constitutionum, piis *meditationibus* assidueque prece, iis perdiscendis quae ad *vota* et ad *virtutes* pertinent, *exercitationibus* opportunis ad vitiorum semina radicitus extirpanda, ad compescendos animi motus, ad virtutes acquirendas » (can. 565, § 1). « *Conversi praeterea* diligenter in *christiana doctrina* instituantur, speciali collatione ad eos habita semel saltem in hebdomada » (*ibid.*, § 2).

Hujus probationis obstacula sedulo vitanda sunt. Quare « anno novitiatus ne destinentur novitii concionibus habendis aut audiendis confessionibus aut exterioribus religionis muniis, neve *dedita opera* studiis vacent litterarum, scientiarum et artium¹; *conversi* autem in ipsa religiosa domo eatenus tantum fungi possunt officiis fratrum conversorum (non tamen ut primarii officiales), quatenus ab exercitiis novitiatus pro ipsis constitutis non praepediantur » (*ibid.*, § 3).

Cf. *Grondwetten en levensregel*, p. 29 ss.; decret. *de regimine monialium*, cap. VI; Conc. Mechlinien. IV, can. 169: « Quum jus canonicum opportuno sapientique consilio prohibeat ne novitii per annum novitiatus « exterioribus religionis muniis » destinentur, neve « *dedita opera* studiis vacent litterarum, scientiarum aut artium » (can. 565, § 3), statuimus ac declaramus novitios non posse, per primum saltem novitiatus annum, in scholis occupari, aut ea studia, quae fiunt in ordine ad quodvis examen seu periculum subeundum et quae magnam temporis partem insumunt, v. g. studia quae dicuntur « normalia », instituere ».

d) *Novitiorum confessiones*².

In religionibus mulierum. Circa sacerdotem a confessionibus in mulierum novitiatibus servantur ea quae supra dicta sunt de confessariis religiosarum³ (can. 566, § 1).

In religionibus virorum α) « Pro novitiorum numero unus vel plures habeantur *ordinarii* confessarii; β) Confessarii ordinarii, si agatur de *religione clericali*, in ipsa novitiatus domo commorentur; si de laicali, saltem frequenter⁴ ad domum novitiatus accedant, novitiorum confessiones audituri; γ) Praeter ordinarios confessarios, designentur aliqui confessarii, quos novitii in casibus particularibus adire *libere* possunt⁵, nec Magister aegre id se ferre demonstret; δ) Quater saltem in anno detur novitiis *confessarius extraordinarius*, ad quem omnes

1. Decret. S. C. de relig., 27 aug. 1910, AAS., t. II, p. 730 s., de aliqua in novitiatu studiis opera danda, non amplius valet ut *norma obligatoria*; optime tamen potest ut *norma directiva* observari.

2. Cf. *Nederl. kath. stemmen*, l. c., p. 344.

3. Can. 520-527, supra n. 969.

4. Saltem semel in hebdomada aut etiam saepius juxta numerum novitiorum et confessariorum.

5. Permittendo ut novitius confessarium adeat, sive, quod potiori jure suadet, curando ut confessarius a novitio quaesitus ad ipsum veniat in loco consueto pro confessionibus novitiorum. Ita FANFANI, o. c., n. 180.

accedant saltem benedictionem recepturi » (can. 566, § 1) ; e) « Magister novitiorum ejusque socius confessiones suorum alumnorum secum in eadem domo commorantium ne audiant, nisi alumni ex *gravi et urgenti causa, in casibus particularibus*¹ sponte id petant » (can. 891) ; ζ) Etiam novitii, ad suae conscientiae quietem, uti possunt privilegio adeundi quemcumque confessarium ab Ordinario loci approbatum etsi inter designatos pro ipsis non recensitum, ab eoque absolvi etiam a peccatis et censuris in religione reservatis (can. 566, § 2 ; 519)².

c) *Novitiorum directio spiritualis*. « In religione *clericali*, cum confessarius, tum magister novitiorum ipso munere designati sunt ut novitios, tanquam filios spirituales instituunt et dirigant. In religione *laicali*, res magis intimae potius confessario reservandae sunt qui etiam, per se, potissimas partes habet institutionis proprie spiritualis, etsi, pro dotibus suis et fiducia quam inspirat, magister novitiorum non parum valeat in hac re. Dici potest, magistro potius competere ut novitium instituat ad specialem suae religionis vitam, dum confessarius potius religiosum qua talem instituit »³.

Cf. Congr. prosyn., a. 1920, n. 1, ap. *Collat. Brugen.*, t. XX, p. 304.

f) *Novitiorum ordinationes*. Ad ordines quosvis, etiam ad primam tonsuram, durante novitiatu ne promoveantur novitii (can. 567, § 2)⁴.

1000. — IV. Novitiorum privilegia, jura et obligationes.

1° Privilegia et jura.

a) Novitii fruuntur privilegiis clericorum in can. 129-123 enumeratis (can. 614).

b) Gaudent etiam privilegiis omnibus ac spiritualibus gratiis *religioni* concessis (can. 567, § 1). Ideo ab Ordinarii loci jurisdictione sunt exempti, si ingrediantur in religionem exemptam (can. 615) ; lucrari valent etiam uti professi indulgentias religioni concessas, utpote quae gratiae spirituales censentur.

c) Si morte praeveniantur, ad eadem suffragia ac professi jus habent (can. 567, § 2), idque non tantum in domo novitiatus sed in toto ordine⁵, etiamsi aliter ferant constitutiones antea a S. Sede approbatae

1. Ergo non *habitualiter*. Cf. *Nederl. kath. stemmen*, I. c.

2. Cf. supra n. 967.

3. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 565, 6. Videtur magistrum novitiorum non posse *exigere* a suis alumnis manifestationem conscientiae propter argumenta a *Nederl. kath. stemmen*, I. c., p. 355 exposita.

4. Cf. VERMEERSCH, *Period.*, t. IX, p. (16) ss., de ordinatione religiosorum.

5. Resp. pont. Com. ad interpr. cod. can., 14 jul. 1918 ad Congregationem Benedictinorum, cit. ap. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 566.

at nunc emendandae et pro approbatione C. de Relig., exhibendae¹.

d) In quacumque Religione, etiam in Institutis in quibus absque votis in communi vita agitur more religiosorum, licet, non tantum Superioribus Majoribus, sed etiam Superioribus monasterii vel domus novitatus aut probandatus, eorumque omnium delegatis, novitios seu probandos, qui medici iudicio graviter aegrotent, adeo ut in mortis articulo constituti existimentur, ad professionem vel consecrationem aut promissionem juxta proprias regulas ac constitutiones admittere, quamvis tempus novitatus vel probationis nondum expleverint. Praeter adeptionem abundantium gratiarum spiritualium, haec professio nullum producit effectum juridicum².

2° **Obligationes.** a) Subduntur potestati *domesticae* Superioris cui competit regimen domus. In rebus quae ad disciplinam novitatus et domus attinet, obedire debent Magistro et Superiori³.

b) Subsunt uti professi in religionibus clericalibus exemptis *potestati quasi-episcopali* Superioris⁴.

c) Ad *regulas* autem et statuta *per se et directe* non tenentur, multo minus ad vota, quia ad ea se necdum obligarunt; tenentur tamen de convenienti, ratione mutuae probationis religionis a novitio et novitii a religione⁵.

d) Apud *moniales* lege *clausurae* tenentur postulantes et novitiae (can. 540, § 2).

1001. — V. De bonis temporalibus novitiorum.

1° *Durante novitiatu* quovis temporis momento novitius *plena fruitur libertate recedendi*, et ne aliquo humano motivo invitus detineatur statuit codex jur. can., extendens ad omnem religionem dispositionem quam tulerat Trid.⁶ pro ordinibus regularibus: in novitatus decursu, si *suis beneficiis*⁷ vel *bonis* quovis modo, etiam apposito juramento, et in favorem cujuslibet novitius expresse renuntiaverit eademve, pro-

1. Resp. Com. ad interpr. cod. can., 16 oct. 1919, AAS, t. XI, p. 478.

2. Cf. Decret. S. C. de Relig., 30 dec. 1922, AAS., t. XV, p. 156; *Collat. Brugen.*, t. XXII, p. 236 ss. *Nouv. rev. théol.*, 1922, t. XLIX, p. 468 ss. In hoc decreto clare determinatur quibusnam sub conditionibus, et cum quibusnam effectibus hujusmodi professio emittatur.

3. VERMEERSCH-CREUSEN, o. c., n. 567.

4. *Nederl. kath. stemmen*, l. c., p. 342 s.

5. Cf. SCHMALZGR., o. c., l. III, tit. 31, n. 86 s.; PIAT, o. c., t. I, p. 116 s.; VERMEERSCH, o. c., t. I, n. 192 ss.; WERNZ, o. et l. c., p. 310 s.; cf. etiam PRUEMER, o. c., p. 271 s.

6. Sess. XXV, c. 16, de reg.

7. Cf. can. 1412.

missione, hypotheca, aliove modo obligaverit, renuntiatio vel obligatio non solum illicita, sed ipso jure *irrita* est (can. 568) ¹.

Ad cautelam etiam libertatis disponitur: « Nisi pro alimentis et habitu religioso in *constitutionibus* vel expressa *conventione* aliquid... in *novitiatu* ineundo solvendum caveatur, nihil pro impensis... novitiatu exigi potest. Quae aspirans attulerit et usu consumpta non fuerint, si e religione, non emissa professione, egrediatur, ei restituantur » (can. 570).

2° a) « *Ante professionem* votorum simplicium sive temporariorum sive perpetuorum ² novitius debet in qualibet religione, ad totum tempus quo simplicibus votis adstringetur bonorum suorum administrationem cedere cui maluerit ³ et, nisi constitutiones aliud ferant ⁴, de eorumdem usu, et usufructu libere disponere » (can. 569, § 1). Professus enim a votis simplicibus, etsi dominium radicale suorum bonorum servet, amittit, vi voti, liberam eorum administrationem et dispositionem.

b) « Ea cessio ac dispositio, si praetermissa fuerit ob defectum bonorum ⁵ et haec postea supervenerint, aut si facta fuerit et postea alia bona quovis titulo obvenerint, fiat aut iteretur secundum normas § 1 statutas, nonobstante simplici professione emissa » (*ibid.*, § 2). Haec enim obstaret quominus fieret cessio absque licentia.

c) « Cessionem vel dispositionem (de quibus supra) professus mutare potest non quidem proprio arbitrio, nisi constitutiones id sinant,

1. Cf. CREUSEN, *o. c.*, n. 139; *Nederl. kath. stemmen*, I. c., p. 335 s. Potest beneficiarius renunciare beneficio suo ante ingressum in religionem.

2. Horum verborum interpretatio varia est apud varios auctores: BLAT, *o. c.*, p. 550, haec verba ita intelligit ut *ante unamquamque professionem* novitius debeat actus de quibus in can. 569, § 1 ponere, saltem confirmans prius factas cessionem et dispositionem vel eas mutans. PRUEMMER, *o. c.*, p. 272 censet locum esse huic dispositioni et cessioni ante professionem simplicem *perpetuam*, casu quo juxta can. 634, professus a votis simplicibus perpetuis legitime transit ad aliam religionem et novum novitiatum peregit statimque dein admittatur ad professionem simplicem perpetuam. Juxta *Nederl. kath. stemmen*, I. c., p. 337 et *Commentarium pro religiosis*, 1920, p. 335, in religionibus ubi vota temporaria praecedunt perpetuam professionem simplicem, actus illi ponendi sunt ante *primam* professionem temporariam; at si in aliquo instituto ex privilegio professio temporaria non datur, ponuntur ante professionem perpetuam. Probabilius nobis videtur hanc cessionem esse faciendam ante *primam* professionem temporariam; at si tunc praetermissa fuerit ob defectum bonorum aliamve rationem fiat ante simplicem perpetuam.

3. « Etiam suo Ordini seu domui religiosae, quatenus ex hujus parte nihil obstet et novitius plena libertate id opportunum existimaverit ». Decret. *Perpensis* C. Epp. et Reg., 3 maii 1902, n. XI, *Nouv. rev. théol.*, 1902, t. XXXIV, p. 530 ss.

4. « Constitutiones ante promulgationem codicis approbatae servandae sunt, sive novitiis adimant jus disponendi de usu et usufructu suorum bonorum, sive hoc jus limitent seu praeferant ». Com. ad interpr. cod. can., 16 oct. 1919, AAS., t. XI, p. 478.

5. Cf. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 569.

sed *de supremi Moderatoris licentia*, aut, si de monialibus¹ agatur *Ordinarii loci* et, si monasterium regularibus obnoxium sit, *Superioris regularis*, dummodo mutatio, saltem de notabili bonorum parte², non fiat in favorem religionis; per discessum autem a religione ejusmodi cessio et dispositio habere vim desinit (can. 580, § 3).

d) Novitius in Congregatione religiosa etiam dioecesana³ ante professionem votorum temporariorum testamentum de bonis praesentibus vel forte obventuris libere condant (can. 569, § 3).

Haec obligatio condendi libere testamentum afficit tantum novitios qui *post vigentem codicem* (19 maii 1918) simpliciter profitentur, aut professi sunt. At hi etiam, qui testamentum ante vota facere neglexerunt, ad id nihilominus tenentur post vota⁴.

« Hujusmodi testamento faciendo non obstat *minor novitii aetas*, quae testamentum civiliter validum conficere non sinat⁵. Namque legitimam aetatem adeptus, poterit (debebit) in forma civiliter valida testamentum confirmare, atque interea in conscientia ligabitur »⁶.

Quod quidem testamentum, professione simplici peracta, novitius *mutare* nequit sine licentia S. Sedis, vel, si res urgeat nec tempus suppetat recurrendi Romam, sine licentia superioris majoris aut, si ille adiri nequeat, localis (can. 583, § 2).

1002. — VI. Novitiatus terminus.

1° « Novitius potest religionem libere deserere » (can. 571, § 1).

2° Durante novitiatu « novitius potest a Superioribus vel a Capitulo, secundum constitutiones, *quavis justa de causa*⁷ dimitti, quin Superior vel Capitulum teneantur dimissionis causam dimisso patefacere » (*ibid.*)

3° « Exacto novitiatu, si judicetur idoneus, novitius ad professionem admittatur, secus dimittatur; si dubium supersit sitne idoneus, potest a Superioribus majoribus probationis tempus, non tamen ultra sex menses prorogari » (*ibid.*, § 2).

1. Etiam illae quae non habent nisi vota simplicia.

2. « Notabilis pars esse videtur quarta vel quinta » VERMEERSCH-CREUSEN, *o. et l. c.*

3. Non vero in Ordine nec in religione monialium. Regulares, ante professionem solemnem debent renuntiare bonis suis, can. 581, § 1. Cf. de testamento religiosorum, *Theol.-prakt. Quart.-Schr.*, 1920, t. LXXVI, p. 336 ss.

4. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 569 exigunt tamen licentiam S. Sedis, dum *Nederlandsche kath. stemmen, l. c.*, p. 340 licentiam *Supremi Moderatoris* sufficere putant.

5. C. c., art. 904.

6. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. et l. c.*, Cf. CREUSEN, *o. c.*, n. 140; *Ned. kath. stemmen, l. c.*, nota 3; BASTIEN, *o. c.*, n. 239.

7. Dimissio illa semper est valida, at, si deest justa causa, est graviter illicita, utpote damnosa dimisso et Instituto.

Superior qui contra hoc praescriptum novitium non idoneum ad professionem admitteret, pro gravitate culpaepuniatur, non exclusa officii privatione (can. 2411).

Pro dioec. Brug. vide *Grondwetten*, etc., p. 37.

In dioecesi Brugensi variae habentur, partim jam indicatae, ordinationes spectantes ingressum religionis et receptionem novitiarum: Decr. *De regimine monialium*, cap. VI; Decreta Congr. prosyn., an. 1876, n. 4; 1877, n. 10; 1879, n. 9 et 10; 1882, n. 8; 1887, n. 10; *Grondwetten en levensregel voor de zusters der kloostergemeenten van het bisdom van Brugge*, p. 29 ss.

CAPUT III

DE PROFESSIONE RELIGIOSA.

1003. — I. Notio. Professio religiosa *large* intellecta est publica susceptio status religiosi seu aliquod signum externum et permanens, quo homo publice ostendit se velle tendere ad christianam perfectionem. In hoc sensu, professio religiosa existere potest sine votis, uti in tertiis Ordinibus et in Societatibus sive clericalibus sive laicalibus in quibus vota publica non nuncupantur¹. *Stricte* intellecta est contractus quo idoneus homo fidelis Instituto religioso legitime approbato libere se *tradit* cum emissionem trium votorum substantialium paupertatis, castitatis et obedientiae *nomine Ecclesiae* ab eodem Instituto rite acceptata².

1004. — II. Divisio. Professio religiosa dividitur in *solemnem et simplicem*, in *perpetuam et temporariam*.

1° Professio *solemnis* quae strictissimo sensu professio religiosa est, consistit in memorato *contractu* ex utraque parte *absoluto et irrevocabili* cum votis *solemnibus* ita, ut vi hujus contractus persona vovens inhabilis sit ad actus votis contrarios et hi *invalidi* sint, si sint irritabiles; professio *simplex* pariter est contractus, at saltem ex parte instituti tantum *conditionatus, non absolutus nec irrevocabilis*, cum votis adnexis mere simplicibus ita, ut efficacia hujus contractus persona vovens *illicite* ponat actus votis contrarios³.

2° Professio *perpetua* est vel *temporaria* prout in ea vota pro semper vel ad tempus determinatum emittuntur.

Professio *solemnis* semper est perpetua; *simplex* vero est vel perpetua vel temporaria.

1. Cf. PRUEMMER, *o. c.*, p. 273 s.

2. WERNZ, *o. c.*, p. 315; VERMEERSCH, *o. c.*, n° 205; MOLITOR, *o. c.*, p. 1 ss.

3. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 316 s.; SUAREZ, *De virtute et statu relig.*, tract. VII, lib. 2, c. 14, n. 10.

1005. — III. **Conditiones validae professionis.**

1° Ad validitatem religiosae professionis requiritur ut :

a) « Qui eam emissurus est *legitimam aetatem* habeat », ut np. « decimum sextum aetatis annum expleverit, si de temporaria professione agatur ; vicesimum primum, si de perpetua sive solemnī, sive simplici » (can. 572, § 1, 1° ; 573)¹ ;

b) « Eum ad professionem admittat legitimus Superior secundum constitutiones » (can. 572, § 1, 2°). Semper requiritur suffragium Consilii seu Capituli ; at pro prima professione temporaria est *deliberativum* ; pro subsequente professione perpetua, solemnī vel simplici, est *consultivum* tantum (can. 575, § 2) ;

c) « Novitiatus validus praecesserit » (can. 572, § 1, 3°) ;

d) « Professio sine vi aut metu gravi aut dolo emittatur » (*ibid.*, 4°) ; id est, ut professio sponte fiat, nulla vi, metu gravi injuste incusso, dolo vel errore circa religionis substantialia vota² ;

e) « Sit expressa » (*ibid.*, 5°). Professio tacita ex uno vel pluribus actibus professis propriis jam excluditur³.

f) « A legitimo Superiore secundum constitutiones per se vel per alium recipiatur » (*ibid.*, 6°). Professio religiosa enim absolvitur *consensu mutuo* et *acceptatione* expressa vel tacita legitimi superioris acceptantis nomine religionis vel congregationis religiosae. Fit enim ad instar contractus, quo profitens adstringitur ad servandum vota et regulas, religio vero ad tractandum voventem juxta ordinis constitutiones⁴.

2° « Ad validitatem vero *professionis perpetuae* sive solemnī sive simplicis, requiritur insuper ut praecesserit professio simplex temporaria ad normam can. 574 » (*ibid.*, § 2).

Nempe a) In qualibet religione⁵ quae vota perpetua habet, novitius, post expletum novitiatum debet in ipsa novitiatus domo⁶, *votis perpe-*

1. Cf. VERMEERSCH, *Period.*, t. XII, p. (57) s.

2. WERNZ, *o. c.*, p. 319 ; VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 575 censent metum non debere esse *injustum*. At ex can. 103, § 2 contraria sententia probabilior apparet. Cf. BASTIEN, *o. c.*, n. 148.

3. Cf. DE BRABANDERE-VAN COILLIE, *o. c.*, n. 600.

4. Petitum fuit : Cum in constitutionibus quarundam religiosarum juris pontificii in formula professionis nulla fiat mentio Antistitae sed tantummodo Episcopi vel ejus delegati, an Episcopus vel ejus delegatus in casu habendus sit ut legitimus Superior secundum constitutiones ad professionem recipiendam de qua in c. 572, § 1, 6° ». Com. ad interpr. cod. can. respondit, 1 mart. 1921 : « Affirmative tanquam habens legitimum mandatum », AAS., t. XIII, p. 178. Episcopus tunc recipiens professionem agit nomine Superioris. Cf. BASTIEN, *o. c.*, n. 153.

5. Hoc praescripto tenentur etiam conversi in Ordinibus regularibus, S. C. de Relig., 6 oct. 1919, AAS., t. XI, p. 420. Cf. de jure anteriori DE BRABANDERE-VAN COILLIE, *o. c.*, n. 601.

6. Probabilius ad liceitatem tantum, cf. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 577.

tuis¹ solemnibus vel simplicibus, praemittere votorum simplicium *professionem ad triennium valituram*, vel etiam ad longius tempus si aetas ad perpetuam professionem requisita² nondum sit assecuta, nisi constitutiones exigant annuales professiones, quae tunc saltem per triennium usque ad annum 21 completum renovabuntur³ (can. 574, § 1). Hoc tempus legitimus Superior *potest*, renovata a religioso temporaria professione, prorogare non tamen ultra aliud triennium⁴ (*ibid.*, § 2).

b) Exacto proin professionis temporariae tempore, religiosus ad normam can. 637, vel emittat perpetuam professionem vel ad saeculum redeat; sed etiam, durante tempore professionis temporariae, potest, si dignus non habeatur qui vota perpetua nuncupet, dimitti a legitimo Superiore ad normam can. 647 (can. 575, § 1).

Nota. De juvenibus religiosis militiae adscriptis, vide praescriptiones Decreti *Inter reliquas difficultates*, S. Congr. de Relig. 1 jan. 1911, cum responsis ejusd. Congregationis 1 febr. 1912⁵, confirmatas et adaptatas novae disciplinae votorum temporaneorum, decretis ejusd. Congr., 15 jul. et 30 nov. 1919⁶, cum rescripto ejusd. Congr., 20 jun. 1922⁷ circa professionem religiosorum qui in Belgio ad servitium militare adstringuntur⁸.

Juxta decretum *Inter reliquas*, cum declarationibus praeprimis 19 jul. 1919, novitii adstricti proprio activo servitio militari ordinario, vota temporaria emittere possunt, non ad triennium, sed usque ad diem qua, jussi se praesentes sistere militari Consilio (conseil de milice), idonei vel absolute inhabiles ad servitium militare declarentur. *Idonei*, usque-

1. Vota sub hac vel simili conditione apposita: « donec in Congregatione vivam » censentur temporanea, proinde his praemitti non debet triennium votorum temporaneorum, Resp. Com. ad interpr. cod. can., 1 mart. 1921, AAS., t. XIII, p. 177. Cf. *Grondwetten*, p. 40.

2. Jure communi aut vi constitutionum.

3. Cf. FANFANI, *o. c.*, n. 198. V. etiam VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 578. — Excipitur etiam casus can. 634.

4. Superior ultra sexennium indebite prorogans professionem invalide agit. Cf. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.* et *l. c.*

5. Cf. AAS., t. III, p. 37; t. IV, p. 246. Olim prodierunt hac de re varia decreta: S. Congr. super disciplina regul., 27 nov. 1892, ap. *Nouv. rev. théol.*, t. XXV, p. 24 ss.; S. C. Ep. et Reg. 2 sept. 1896, *ibid.*, t. XXIX, p. 84; S. C. Ep. et Reg. 4 dec. 1905, ap. *Il monitore eccl.*, 1906-1907, t. XVIII, p. 7; S. C. de Relig., 29 dec. 1909, ap. VERMEERSCH, *Period.*, t. V, p. 94 s. Cf. *Nouv. rev. théol.*, 1911, t. XLIII, p. 582 ss.

6. AAS., t. XI, p. 321 ss.; t. XII, p. 73. Cf. VERMEERSCH, *Period.*, t. X, p. 70; *Nouv. rev. théol.*, 1914-1919, t. XLVI, p. 544 ss.; 1920, t. XLVII, p. 625.

7. VERMEERSCH, *Period.*, t. XI, p. 85, coll. t. X, p. 39 s.; *Nouv. rev. théol.*, 1922, t. XLIX, p. 543 ss.; coll. p. 150; *Coll. Namurcen.*, 1922-1923, t. XVII, p. 212 s. — Cf. etiam decret. S. C. Consist. *Redeuntibus*, 25 oct. 1918, AAS., t. X, p. 481.

8. Cf. LONCIN, *Les obligations militaires des membres du clergé belge*, in *La vie diocésaine*, 1921, t. XI, p. 365 ss.

dum servitium militare expleverint, nulla professione religiosa ligantur et ligari possunt, religionemque libere deserere possunt sicuti a religione ob justas causas dimitti; *inhabiles*, completo triennio professionis temporaneae, ad perpetuam admitti poterunt. Expleto servitio militari si perseveraverit nec dimissus fuerit, saltem per annum in votis temporariis alumnus remanere debet; quo tempore elapso, si professio temporaria per triennium duraverit, admitti poterit ad perpetuam professionem. Hae normae sancuntur nullitate professionis perpetuae. Attentis favorabilioribus conditionibus, quibus in Belgio fruuntur religiosi pro servitio militari praestando, S. C. de Religiosis, concedit, rescripto 20 jun. 1922, ut omnes religiosi natione Belgae, perdurante servitio militari, votis temporariis ad normam can. 574 et suarum constitutionum ligati maneant, eaque renovare valeant; exclusa omnino emissionem votorum perpetuorum vel solemnium et quousque favorabiles conditiones quibus in praesenti fruuntur, de jure et facto perduraverint. Hoc privilegium in his tantummodo derogat decreto *Inter reliquas*. Proinde quoad caetera pleno vigore remanet, notatim quoad praescriptum non emittendi professionem perpetuam nisi elapso integro anno post expletum militare servitium¹.

1006. — IV. De ritu, annotatione et renovatione professionis.

1° *Ritus*. « In emittenda professione religiosa servetur praescriptus in constitutionibus ritus » (can. 576, § 1).

Quoad ritum professionis pro monialibus, S. C. de Religiosis respondit d. 10 jul. 1919². « Professioni solemnī³ reserventur ritus illi omnes et caeremoniae quae ad perpetuitatem status referuntur; ad professionem temporaneam sufficit ut ad normam can. 572, § 1, n. 6, a legitimo Superiore secundum Constitutiones per se vel per alium (*professio*) recipiatur ». Caeremoniae, uti benedictio veli, benedictio et traditio annuli, cum perpetuitate non necessario connexae, servari possunt in prima professione quae publice et cum solemnitate fieri potest⁴.

2° *Annotatio*. « Documentum emissae professionis, ab ipso professo et saltem ab eo coram quo professio emissae est, subscriptum, servetur in tabulario religionis; et insuper, si agatur de professione solemnī⁵,

1. Notatu dignum est hoc rescriptum habere servitium sanitatis (service des brancardiers), quo tenentur clerici et religiosi Belgii, ut proprie dictum servitium militare at in favorabilioribus conditionibus praestandum.

2. ASS., t. XI, p. 323. Cf. *Nederl. kath. stemmen*, 1921, t. XXI, p. 44 ss.

3. Idem dicatur de perpetua.

4. Cf. CREUSEN, *o. c.*, n. 152; BASTIEN, *o. c.*, n. 150 ss.

5. Est annotanda in libro baptizatorum.

Superior eam excipiens debet profitentis parochum baptismi de eadem certiore reddere, ad normam can. 470, § 2 » (can. 576, § 2).

3° *Renovatio*. Duplex datur renovatio, alia *devotionis*, alia *necessitatis*. Prima, libera vel praescripta, fit semel aut pluries in anno, etiam pro votis perpetuis, ad renovandum fervorem quo vota adhuc valentia observari debent¹. Secunda est nova professio imposita jure communi post elapsum tempus professionis temporariae. De hac agitur in can. 577. «Elapso tempore ad quod vota sunt nuncupata, renovationi votorum nulla est interponenda mora². Superioribus tamen facultas est ex justa causa permittendi ut renovatio votorum temporariorum per aliquod tempus, non tamen ultra mensem, anticipetur ». Talis anticipatio, v. gr., fieri potest si post exercitia spiritalia quotannis peracta, complures sorores vota renovant et una nondum totum tempus suorum votorum temporariorum peregit³.

1007. — V. Effectus professionis⁴.

1° Effectus omnis professionis.

a) Vota in ea emissa sunt *publica* ideoque specialiter R. P. reservata⁵.

b) Omnis professio id efficit ut fruantur professi iisdem indulgentiis, privilegiis et spiritualibus gratiis quibus religio gaudet, eisque aequalia suffragia post mortem tribuantur⁶.

c) Imponit professo obligationes observandi vota, regulas et constitutiones.

d) Obnoxium reddit professum dominativae potestati Superiorum⁷.

e) Efficit ut post annum vacent beneficia paroecialia, post triennium cetera (can. 584)⁸.

1. Decreta S. C. Rit., 15 et 27 aug. 1894, ap. *Nouv. rev. théol.*, t. XXVI, p. 575 et t. XXVII, p. 669 ; *Collat. Brugen.*, t. I, p. 435 ; cf. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, p. 580.

2. Nempe renovatio facienda est eadem recurrente die qua prima professio facta est, at ex can. 34, 5°, novus actus per integram diem poni potest, sine ulla horae consideratione. Cf. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 580.

3. PRUEMMER, *o. c.*, p. 275 s. Tamen annus professionis temporariae a mense anticipatae currit ab elapso anno completo, non a die renovationis. Cf. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. et l. c.*

4. Sequemur praeprimis VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 583 ss.

5. Cf. supra n. 919. Cf. quae de dispensatione votorum in Congregationibus juris dioecesiani habet BASTIEN, *o. c.*, n. 198. Rationes ibi allatae sufficientes non videntur.

6. Etiam si aliter ferant constitutiones. Cf. Com. ad interpret. cod. can., 16 oct. 1919, ad 8, AAS., t. XI, p. 476 ss.

7. Cf. supra n. 950, 954.

8. Cf. supra n. 1001 de prohibita renuntiatione durante novitiatu. Cf. DE BRANDERE-VAN COILLIE, *o. c.*, n. 593, p. 684 s.

f) Vota anteriora privata suspendit, donec vovens in religione permanserit (can. 1315).

g) Omnis professus nequit simul ad ullum tertium Ordinem pertinere (can. 704).

1008. — 2° Effectus professionis temporariae.

Praeter effectus communes supra indicatos, professio temporaria diversos producit effectus prout agitur de illa professione qua praeparantur vota perpetua, vel de illa quae emittitur in religione quae non habet nisi vota temporaria.

a) Vota temporaria quibus perpetua praeparantur ex can. 578, 2° et 3° : α) professum *ad chorum* quidem, sed non ad privatam officii recitationem obligant, nisi in sacris sit constitutus vel aliud constitutiones expresse praescribant ; β) Vocem activam et passivam¹ non tribuunt, nisi aliud in constitutionibus expresse caveatur.

b) Vota temporaria emissa in religione quae alia non habet, saltem post tempus in constitutionibus praefinitum², conferunt omnia jura et omnem habilitatem ad munia religionis.

N. B. Cum omnis professio temporaria sit simplex, ei applicanda veniunt quae nunc dicentur de effectibus *omnis professionis simplicis*.

1009. — 3° Effectus professionis simplicis sive temporariae sive perpetuae.

a) *Quoad actus votis contrarios*. Simplex professio actus votis contrarios reddit *illicitos*, sed non *invalidos*, nisi aliud expresse cautum fuerit (can. 579).

Proin, si professus disponat de bonis suis per donationem aut testamentum in favorem tertii, hic verum *jus* acquirit ; validum quoque est matrimonium contractum a professo votorum simplicium ; attamen aliud expresse cautum est quoad Societatem Jesu, in qua votum simplex castitatis irritat matrimonium et votum simplex paupertatis quod coadjutores formatos emittunt, eosdem quos solemne votum producit effectus.

Quoad votum obedientiae, potestas dominativa penes Superiores hoc efficit ut simpliciter professus, sicuti caeterum solemniter professus, nequeat *firmam* contrahere obligationem sine legitimo sui Superioris consensu, in materia potestati ejus subjecta utque imo posset Superior in antecessum vetare actum, qui exinde ubi ponitur invalidus erit³.

1. Qui caret voce activa et passiva, nequit nec eligere nec eligi ad munia religionis.

2. Cf. can. 578, 3°.

3. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n° 585.

b) *Quoad bona*. α) « Quilibet professus a votis simplicibus..., nisi aliud in constitutionibus cautum est, conservat *proprietaem* bonorum suorum et *capacitatem* alia bona acquirendi », salvis iis quae supra diximus¹ de omnium horum bonorum tum cessione quoad administrationem, tum dispositione quoad usum et usumfructum, jam ante professionem simplicem faciendis (can. 580, § 1) ; β) Quidquid autem industria sua vel intuitu religionis acquirit, *religioni acquirit* (can. 580, § 2). Religioni, *industria sua* acquirit bona quae durantibus votis sibi obveniunt ex missarum celebratione, ex ministerio sacro, ex libris, ex munere ludimagistri, ex servitio militari² ; religioni etiam acquiruntur quae religioso tribuuntur vel expresse pro monasterio vel ipsi quatenus est religiosus. At simpliciter sibi acquirit fructus bonorum suorum, donec usumfructum cesserit ; bona quae, nomine proprio, ex hereditate vel ex legato ipsi personaliter devenerunt ; bona quae ipsi intuitu privatae ejus personae pervenerunt³ ; γ) In *Congregationibus religiosis* non licet professis a votis simplicibus per actum inter vivos dominium bonorum suorum *titulo gratioso abdicare* (can. 583, 1°). Ipsi proinde licet abdicare dominium bonorum suorum per alienationem titulo oneroso et per testamentum titulo gratioso non vero per donationem, debiti remissionem, etc. Ita provisum est religioso si forsitan saeculum repetere cogatur aut velit⁴ ; δ) Eisdem professis in Congregationibus religiosis non licet juxta superius dicta⁵ testamentum mutare (*ibid.*, 2°).

1010. — 1° Effectus proprii professionis perpetuae.

a) Professus a votis perpetuis sive solemnibus sive simplicibus incardinatur religioni suae et consequenter amittit ipso jure propriam quam in saeculo habebat dioecesim (can. 585)⁶.

b) Ejusmodi professus qui e domo religiosa illegitime egreditur cum animo non redeundi, vel qui, etsi legitime egressus, non redit eo animo ut religiosae obedientiae sese subtrahat fit *apostata a religione* (can. 644).

c) Professi votorum simplicium perpetuorum itemque omnes cum eis

1. N. 1001.

2. Cf. Décret. S. C. de Relig., 13 jul. 1913 de manuscriptis a religiosis votorum simplicium aut solemnium durantibus votis exaratis, AAS., t. V, p. 366 ; VERMEERSCH, *Period.*, t. VII, p. 165 ss. Décret. S. C. de Relig., 16 martii 1922, circa pecunias religiosis obvenientes occasione servitii militaris praestiti, AAS., t. XIV, p. 196 s. ; VERMEERSCH, *o. c.*, t. XI, p. 32 ss. ; *Nouv. rev. théol.*, 1922, t. XLIX, p. 368 ss.

3. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 585.

4. Cf. VERMEERSCH-CREUSEN, *l. c.*

5. N. 1001.

6. Cf. supra, n. 349.

matrimonium etiam civiliter tantum contrahere praesumentes incurrunt in excommunicationem l. s., Ordinario reservatam (can. 2388, § 2).

1011. — 5° Effectus proprii professionis sollemnis.

a) Inducit vinculum mutuum inter religionem et professum, idemque mutuo consensu partium indissolubile.

b) Ubi est obligatio chori, professum absentem a choro obligat ad recitationem privatam breviarii, si conversos excipias (can. 610, § 3).

c) Dirimit matrimonium contrahendum et solvit matrimonium ratum et non consummatum (can. 1119).

d) Aufert irregularitatem ex defectu natalium (can. 984, 1°).

e) *Invalidos* reddit actus votis contrarios, si sint irritabiles (can. 579). Inde contractus sine licentia initus est irritus; matrimonium post vota sollemnia contractum est invalidum.

f) Solemniter professi et omnes cum eis matrimonium etiam civiliter contrahere praesumentes incurrunt excommunicationem l. s., R. P. simpliciter reservatam (can. 2388, § 1).

g) Per se, secluso indulto S. Sedis¹, huiusmodi professio reddit professum *incapacem* conservandi et acquirendi bona temporalia. Ideo
 α) intra 60 dies ante professionem sollemnem, salvis peculiaribus indultis a Sancta Sede concessis, debet omnibus bonis *quae actu habet*, cui maluerit, sub conditione futurae professionis, renunciare (can. 581, § 1). Quia quaedam ex parte legis civilis v. gr. defectus aetatis, ob stare possunt quominus valeat civiliter haec abdicatio prudenter additur in can. 581, § 2: « Secuta professione, ea omnia statim fiant, quae necessaria sunt ut renuntiatio etiam jure civili effectum consequatur »;
 β) « Post sollemnem professionem, salvis pariter peculiaribus Apostolicae Sedis indultis, omnia bona quae quovis modo (v. gr. proprio labore, donatione²) obveniunt regulari: 1° in Ordine capaci possidendi, cedunt Ordini vel provinciae vel domui secundum constitutiones; 2° in Ordine incapaci³, acquiruntur Sanctae Sedi in proprietatem⁴ » (can. 582).

1. Cf. supra n. 917.

2. Quid censendum de bonis quae *haereditate* obveniunt *professo*, an semper acquiruntur religioni aut S. Sedi, vel an potius licitum est sollemniter professuro de iis disponere in sua renuntiatione, in favorem familiae, monasterii, piaae causae, etc. Juxta serio fundatam opinionem, codex non prohibet quin, si ita ferant usus religionis, etiam bona futura, ea saltem ad quae jus certum habet, sua renuntiatione complectatur. Nam bona ad quae professus ut heres vocabitur jam inter ea quae *actu habet* computari possunt. Solae haereditates de quibus nullam dispositionem fecit, obveniunt monasterio. Cf. VERMEERSCH-CREUSEN, o. c., n. 687.

3. Fratres Minores et Fratres Minores Cappuccini.

4. Quoad usum, usumfructum et administrationem, consulendae sunt uniuscuiusque horum Ordinum leges.

1012. — VI. De professionis convalidatione.

1° « Professio religiosa irrita *ob impedimentum externum*, (v. gr., ob novitiatus nullitatem, defectum aetatis) non convalescit per subsequentes actus, sed opus est ut a S. Sede sanetur, vel denuo, cognita nullitate et impedimento sublato, legitime emittatur » (can. 586, § 1).

b) « Si autem irrita fuerit *ob consensus defectum mere internum*, hoc praestito, convalescit, dummodo ex parte religionis consensus non fuerit revocatus » (*ibid.*, § 2). Contractus enim utriusque concurrente voluntate perficitur.

c) « Si contra validitatem professionis religiosae *gravia sint argumenta* et religiosus renuat ad cautelam sive professionem renovare sive ejusdem sanationem petere, res ad Sedem Apostolicam deferatur » (*ibid.*, § 3). Normae sequendae in recursu contra nullitatem professionis determinantur a Sancta Sede¹.

N. B. — « Religiosus clericus cujus professio ob admissum ab ipso dolum nulla fuerit declarata, si sit in minoribus ordinibus constitutus, e statu clericali abjiciatur; si in majoribus, ipso facto suspensus manet, donec Sedi Apostolicae aliter visum fuerit » (can. 2387).

TITULUS XII

DE RATIONE STUDIORUM IN RELIGIONIBUS CLERICALIBUS.

Brevissime de hoc argumento dicemus, cum clericis saecularibus minus utile videatur.

1013. — 1° Sedes studiorum. Quaelibet clericalis religio suas habeat studiorum sedes; quae si defecerint, mittantur religiosi alumni vel ad recte ordinatam studiorum domum alius provinciae vel alius religionis vel ad scholas seminarii episcopalis, vel ad catholicam Universitatem. Qui studiorum causa longe a propria domo versantur, nequeunt in privatis domibus habitare, sed sese recipiant in domo quadam religiosa aut ecclesiastica (can. 587).

2° *Spiritualis studentium informatio.* Toto studiorum curriculo, alumni religiosi committantur speciali curae Praefecti seu Magistri spiritualis debitibus dotibus praediti, qui eorum animos ad vitam religiosam informet² (can. 588).

3° *Studiorum ratio.* Religiosi in inferioribus disciplinis rite instructi³, in philosophiae studia saltem per biennium et sacrae theologiae saltem per quadriennium⁴, doctrinae D. Thomae inhaerentes ad normam can. 1366,

1. Cf. quoad jus antierius VERMEERSCH, *o. c.*, t. I, n. 215 ss.

2. Cf. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 591.

3. Credimus cum VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 592, non urgenda esse anteriora decreta, v. gr. 7 sept. 1909, AAS., t. I, p. 701 ss., quae postulabant regulare curriculum publicorum studiorum humaniorum imo et primariorum, etsi prudenter haberi debeant ut normae directivae.

4. Biennium et quadriennium intelligenda sunt juxta decret. S. C. de relig., 31 maii 1910, AAS., t. II, p. 449 s., ita ut totus cursus theologiae non possit, con-

§ 2. diligenter incumbant, secundum instructiones Apostolicae Sedis » (can. 589, § 1).

4° *De studiis prosequendis post emensum curriculum studiorum.*

a) Post absoluta studia, religiosi sacerdotes (quibusdam exceptis), quotannis, saltem per quinquennium, serio examinentur in variis doctrinae sacrae disciplinis (can. 590).

b) In qualibet saltem formata domo, minimum semel in mense, habeatur solutio casus moralis et liturgici, cui addi potest sermo de re dogmatica conjunctivae doctrinis. Ei assistere debent quilibet clerici professi qui studio sacrae theologiae operam navant aut illud expleverunt (can. 591)¹.

N. B. *De promovendis religiosis ad ordines*, cf. FANFANI, *o. c.*, n. 213 ss.; VERMEERSCH, *Period.*, t. IX, p. (16), ss.; *tractatum de Ordine*.

TITULUS XIII

DE OBLIGATIONIBUS ET PRIVILEGIIS RELIGIOSORUM.

CAPUT I

DE OBLIGATIONIBUS.

1014. — I. *Obligationes communes religiosorum cum clericis.*

« Obligationibus communibus clericorum, de quibus in can. 124-132², etiam religiosi omnes tenentur, nisi ex contextu sermonis³ vel ex rei natura aliud constet⁴ » (can. 592). Quaedam harum obligationes, potiori jure a religiosis observandae in subsequentibus canonibus ulterius explicantur, v. gr., circa exercitia pietatis.

1015. — II. *Obligatio sectandi perfectionem.* Quae obligatio, ex ipsa assumptione status religiosi orta, etsi *formaliter* distincta sit ab

tracto vacationum tempore et pressius aucto studiorum conatu tribus tantum annis comprehendi sed per quatuor integros annos academicos, sc., per 45 menses integros, computatis vacationibus trium priorum annorum, protrahi debeat. — Cf. etiam *Nouv. rev. théol.*, 1922, t. XLIX, p. 547 ss., ubi agit R. P. CREUSEN de studiis peractis per annum transactum a clericis et religiosis belgicis (brancardiers) in campo Beverloo. Cf. etiam can. 582, § 2 et VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 592.

1. Cf. etiam can. 131, § 3 et 2377.

2. Cf. supra, n. 360 ss.

3. V. gr., can. 125, 130, 131, 132, etc.

4. V. gr., can. 128, 133, § 2, 134.

obligatione votorum¹, tamen *practice* impletur *positive*² per custodiam votorum substantialium et specialium, si quae sint in religione ad quam pertinet professus et per observantiam ejusdem regulae et constitutionum (can. 593).

1016. — III. *Obligatio servandi vota* (can. 593)³.

1° *Votum obedientiae*⁴. Per votum obedientiae religiosus propriae renuntiat voluntati ita ut Superiorum suorum⁵ gubernationi se tradat, ad obtemperandum eis in iis omnibus, quae regulae et constitutionibus sunt conformia, sive expresse sive tacite in iis contineantur, dummodo praeceptum imponatur *ex virtute sanctae obedientiae* vel alia aequivalenti formula qua Superioris clare manifestatur intentio obligandi sub peccato.

Superiores quibus vi voti obedientiae religiosi parere tenentur sunt : a) Romanus Pontifex ; b) Superiores religiosi ; c) demum Episcopus pro solis institutis juris dioecesani. Disputatur num Superior possit praecipere actus *mere internos*⁶.

Votum obedientiae stricte non obligat nisi ad obedientiam *materialem*, nempe sufficit simplex executio operis praescripti, licet non fiat intentione adimplendi praeceptum⁷.

Votum *simplex* reddit quidem illicitam obligationem sine consensu superioris contractam : non tamen *per se* invalidam efficit. Votum autem *solemne*, juxta nonnullos, ita subditi voluntatem, ex oblatione absoluta, perpetua et irrevocabili auctoritati superioris adstringit, ut religiosus nullam amplius obligationem, neque naturalem, neque civilem *valide* contrahere possit⁸. Potius tamen illa inhabilitas, excepto contractu matrimoniali, negatur⁹. Quare vis utriusque voti huc spectat ut

1. Cf. VERMEERSCH, *o. c.*, t. I, n. 224 ss., t. II, suppl. VI. Cf. tamen BASTIEN, *o. c.*, n. 188 ; PRUEMMER, *o. c.*, p. 281. Cf. etiam *Rev. d'ascétisme et de mystique*, 1921, t. II, p. 213 ss.

2. Illa obligatio negative vetat contemptum perfectionis et ea quae repugnant habituali conatui ad caritatem ejusque perfectionem, cf. VERMEERSCH, *o. et l. c.*

3. Cf. COTEL-JOMBART, *Catéchisme des vœux*, Bruxelles, 1919 ; MARSOT, *Petit traité des vœux et de l'état religieux*, Villersexel (Haute-Saône), 1920. Cf. PRUEMMER, *o. c.*, p. 283 ss. ; VERMEERSCH, *o. c.*, t. I, n. 237 ss. ; BASTIEN, *o. c.*, n. 234 ss.

4. Cf. RAUS, *Obedientia religiosa ut est virtus et votum*, Luxembourg, 1920 ; ejusd. auctor articuli in *Can. Contemp.*, 1921, t. XLIV, p. 98 ss., et *Nouv. rev théol.*, 1922, t. XLIX, p. 61 ss.

5. Cf. supra, n. 934 ss.

6. Cf. in sensum negativum VERMEERSCH, *o. c.*, n. 293 ; in sensum affirmativum PRUEMMER, *o. c.*, p. 294 s. Huic sententiae favet decr. S. C. de Relig., 3 maii 1914. AAS, t. VI, p. 231.

7. PRUEMMER, *o. c.*, p. 295.

8. Cf. GURY, *Theol. mor.*, n. 170, coll. nota BALLERINI ; PIAT, *o. c.*, t. I, p. 294.

9. VERMEERSCH, *o. c.*, t. I, n. 289 et praesertim WERNZ, *o. c.*, p. 344 s.

religiosus vi voti nequeat *firmam* contrahere obligationem sine legitimo consensu sui superioris, in materia ejus postestati subjecta ; immo ut possit Superior jam in antecessum vetare actum, qui tunc ab initio erit nullus ¹.

Similiter vota religiosi per se valent sed possunt, vi potestatis dominativae, a Superioribus irrita reddi (can. 1312, § 1).

2. *Votum paupertatis*. Uti vidimus supra ², votum *solemne* paupertatis et dominium aufert et inducit inhabilitatem possidendi et acquirendi rem ut propriam ; dum votum *simplex* servat professo dominium radicale sed inducit obligationem ante vota cedendi administrationem et disponendi de usu et usufructu bonorum suorum. Proinde « quaelibet religiosae paupertatis professio hanc habet vim : a) ut quidquid professus industria sua aut intuitu religionis acquirit, religioni acquirit ; b) ut nulla re ³, pretio aestimabili tanquam propria, in suum commodum utatur » ⁴. Consequenter peccat contra votum paupertatis qui absque licentia Superioris commodat, mutuatur, dat, recipit, commutat rem quamcumque pretio aestimabilem, qui esculenta et poculenta in proprium usum absque debita licentia convertit, qui alienat aut damnicat, quasi de propriis disponens, bona religionis, qui repudiat testamentum aut legatum ⁵.

In casu quo adiri nequit Superior, praesumi potest ejus licentia, cum obligatione eum certiore reddendi ; quae obligatio oritur non ex voto paupertatis sed ex constitutionibus.

3. *Votum castitatis* peccato religiosi contra castitatem sive interno sive externo, addit sacrilegii reatum. Illud insuper votum, si *simplex*, prohibet matrimonium ; si vero *solemne* solvit matrimonium ratum antecedens et irritat matrimonium subsequens ⁶.

Nota. Qui plura cupierit circa vota, adeat moralistas ⁷.

Pro dioecesi Brugensi, cf. *Grondwetten en levensregel*, p. 40 ss., 68 ss.

1017. — IV. Obligatio servandi regulam et constitutiones. Religiosi

1. VERMEERSCH, *o. et l. c.*

2. N° 1009 et 1011.

3. Cf. Decret. cit. S. C. de Relig., 13 jul. 1913, de manuscriptis religiosorum, quae considerantur ut aliqua res pretio aestimabilis. Cf. hac de re PRUEMMER, *o. c.*, p. 284 s.

4. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 595.

5. Cf. PRUEMMER, *o. c.*, p. 285 ss. ; VERMEERSCH, *o. c.*, t. I, n. 252 ss. ; BASTIEN, *o. c.*, n. 250 ss.

6. Quoad poenas, cf. can. 985, 3° ; 2359 ; 2388.

7. Cf. GÉNICOT-SALSMANS, *o. c.*, t. II, n. 90 ss. ; PIAT, *o. c.*, t. I, p. 238 ss. ; VERMEERSCH, *o. et l. c.*, cujus tractatus merito inscribitur *canonico-moralis* ; BATTANDIER, *o. c.*, p. 125 ss. ; BASTIEN, *o. c.*, n. 234 ss. ; PRUEMMER, *o. et l. c.*

tenentur fideliter vitam componere juxta regulas et constitutiones propriae religionis atque ita ad perfectionem sui status contendere (can. 593).

Regulae et constitutiones, si quosdam Ordines excipias, *de se* non obligant sub peccato. Attamen cum practice vitam ordinent ut pro scopo vitae religiosae tendat ad perfectionem, cumque pleraeque earum necessariae sint bono ordini et vitae communi servandae, inde, si negligentur absque motivo rationabili, earum transgressio raro immunis erit a culpa, ratione desidia, pigritiae, sensualitatis, vanitatis, respectus humani, defectus caritatis. Quod si earum violatio sit publica et iterata potest etiam ad grave peccatum pertingere propter scandalum et detrimentum publicum. Graviter etiam peccat qui transgreditur regulam ex contemptu formali, ex animo perverso quasi ex odio disciplinae. Gravis quoque manet obligatio ita vivere conformiter ad regulas ut non detur Superiori justa causa demissionis ante elapsa vota ¹.

1018. — V. Obligatio vitae communis. Ad custodiam voti paupertatis, uniformitatis et aequalitatis vitae omnium sodalium, ad conservandum fervorem disciplinae necnon ad avertendam qualemcumque perturbationem ², « in quavis religione vita communis accurate in omnibus servetur etiam in iis quae ad victum, ad vestitum et ad supellectilem pertinent ³ (can. 594, § 1). Praeterea quidquid a religiosis, etiam a Superioribus acquiritur *industria propria* aut intuitu religionis post simplicem professionem, aut quovis modo post solemnem professionem ⁴, non detineatur a religiosis tamquam *proprium* nec etiam *nomine conventus* ⁵, sed bonis domus, provinciae vel religionis admisceatur et pecunia quaelibet omnesque tituli in capsula communi deponantur (*ibid.*, § 2).

Inde concludi debet quod *peculium* i. e. quodlibet bonum temporale alicui religioso a legitimo superiore et dependenter ab ipso concessum ad particulares ipsius religiosi non ad communes conventus usus, etsi non directe quidem *cum voto paupertatis* repugnet ⁶, tamen contrarium est vitae communi et lege positiva prohibitum ⁷.

1. Cf. GÉNICOT-SALSMANS, *o. c.*, n. 87 ss.; CREUSEN, *o. c.*, n. 182; VERMEERSCH, *o. c.*, n. 228 ss.; *Theol. prakt. Quart.-Schr.*, 1922, t. LXXV, p. 666 ss.

2. COCCHI, *o. c.*, p. 181.

3. Cf. BLAT, *o. c.*, p. 580 s.

4. Cf. can. 580, § 2; 582, n. 1.

5. Cf. Trid., Sess. XXV, c. 2, de regul.

6. Voto paupertatis directe repugnaret si ageretur de peculio proprio cum facultate de eo independentem a superiore disponendi.

7. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 644; VERMEERSCH, *o. c.*, t. I, n. 273 ss.; PRUEMMER, *o. c.*, p. 285; *Stud. u. Mitt. aus den Bened.- u. Cisterciens.-Orden*, 1907, t. XXVIII, p. 6 ss., 288 ss.; BASTIEN, *o. c.*, n. 247 ss.

Religiosorum supellex paupertati conveniat quam professi sunt (can. 594, § 3).

1019. — VI. Exercitia pietatis.

1° Curent Superiores ut omnes religiosi : a) *Quotannis* spiritualibus exercitiis vacent ; b) Legitime non impediti *quotidie* Sacro intersint, orationi mentali vacent, et in alia pietatis officia, quae a regulis et constitutionibus praescipta sint, sedulo incumbant » ; c) Ad poenitentiae sacramentum semel saltem *in hebdomada* accedant » (can. 595, § 1).

2° « Superiores suos inter subditos promoveant frequentem, etiam quotidianam, SS. Corporis Christi receptionem ; frequens autem, imo etiam quotidianus accessus ad sanctissimam Eucharistiam religiosi rite dispositis *libere* pateat » (*ibid.*, § 2). Haec materia frequentis accessus ad S. Synaxim spectat ad confessarios¹, quin Superiores ullam habeant auctoritatem hac in re sese ingerendi², excepto casu sequenti.

3° « Si autem post ultimam sacramentalem confessionem religiosus gravi scandalo fuerit aut gravem et externam culpam patriverit, donec ad poenitentiae sacramentum denuo accesserit, *Superior* potest eum, ne ad sacram communionem accedat, prohibere » (*ibid.*, § 3)³.

4° « Si quae sint religiones votorum sive solemnium sive simplicium, quarum in regulis aut constitutionibus vel etiam calendariis communiones aliquibus diebus affixae aut iussae reperiuntur, hae normae vim dumtaxat *directivam* habent⁴ » (*ibid.*, § 4).

Cf. *Grondwetten*, p. 81.

1020. — VII. *Obligatio deferendi habitum religiosum*. « Religiosi omnes⁵ proprium suae religionis habitum deferant tum *intra* tum *extra* domum, nisi gravis causa excuset, iudicio Superioris majoris aut, urgente necessitate, etiam localis⁶ » (can. 596).

1021. — VII. *Obligatio clausurae*⁷.

1. Qui caeterum hanc frequentiore imo et quotidianam SS. Eucharistiae sumpcionem religioso debite disposito et legitime petenti permittere debent.

2. Decret. *Quemadmodum*, S. C. Ep. et Reg., 17 dec. 1890.

3. Cf. VERMEERSCH, *o. c.*, t. I, n. 465.

4. Cf. art. 8 decreti *Sacra Trid. Synodus*, 20 dec. 1905, ap. *Collat. Brugen.*, t. XI, p. 213.

5. Olim lex deferendi habitum religiosum urgebat tantum regulares et quidem sub gravi et sub sanctione excommunicationis nemini reservatae ; alii religiosi hac obligatione tantum tenebantur vi constitutionum.

6. Cf. supra, n. 367 ss.

7. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 356 ss. ; VERMEERSCH, *o. c.*, t. I, n. 301 ; *Dict. de théol. cath.*, v° *clôture* ; BATTANDIER, *o. c.*, n. 240 ; VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 604 ss. ; PRUEMMER, *o. c.*, p. 288 ss. ; BASTIEN, *o. c.*, n. 265 ss.

Praenotiones. 1° Clausura *formaliter sumpta*, est lex canonica, qua prohibetur tum liber egressus religiosorum, tum aliorum liber ingressus in definitum spatium, quo continetur clausura *materialiter sumpta*. Illa lex fuit introducta in custodiam castitatis et in tutelam disciplinae religiosae.

2° Distinguitur ex sanctione qua lex communitur, in clausuram *communem*, quae nulla censura l. s. in codice protegitur; et in clausuram *papalem*, cui excommunicatio l. s. jure codicis annexa est. Prior saepe vocatur *episcopalis*, quia, ante codicem, saltem quod religiosas, ab Episcopo ordinabatur, et nunc etiam episcopali censura muniri potest¹.

3° Codex imponit legem clausurae omnibus institutis religiosis, imo et societatibus religiosis².

1022. — A. Clausura papalis.

1° *In genere.* a) Lex clausurae papalis servari debet in domibus *regularium* sive virorum sive mulierum³ canonice constitutis, etiam non formatis (can. 597, § 1).

b) « Lege clausurae papalis afficitur tota domus quam communitas regularis inhabitat, cum hortis et viridariis accessui religiosorum reservatis⁴; *excluso* praeter publicum templum cum continente sacrario, etiam hospitio pro advenis, si adsit, et collocutorio, quod, quantum fieri potest, prope januam domus constitui debet » (*ibid.*, § 2).

« Partes clausurae legi obnoxiae *patenter* indicentur; *Superioris* vero *majoris* vel *Capituli generalis* secundum constitutiones, aut, si agatur de monasterio monialium, *Episcopi* erit clausurae fines accurate praescribere aut legitimis de causis mutare » (*ibid.*, § 3).

2° Clausura virorum regularium.

a) « Intra regularium virorum clausuram ne admittantur mulieres cujusvis *aetatis*, *generis* aut *conditionis* sub quovis respectu » (can. 598, § 1). Ergo admitti prohibentur omnes mulieres, infantes, puberes aut impuberes, consanguineae, insignes benefactrices. Unica datur exceptio: « Eximuntur nempe ab hac lege uxores eorum qui supremum *actu* tenent populorum principatum, cum comitatu » (can. 598, § 2).

b) Mulieres⁵ violantes regularium virorum clausuram et Superiores aliique, quicumque ii sint, eas *cujuscumque aetatis* introducetes vel

1. Ita VERMEERSCH-CREUSEN, o. et l. c.

2. Can. 597, 604, 679, § 2.

3. Nempe monialium quae de facto solemnia vota emittunt. Cf. Com. ad interpret. cod. can., 1 martii 1921, AAS., t. XIII, p. 177 s.

4. Jure anteriori clausura materialis continebatur intra *septa* monasterii. Cf. quoad moniales can. 602.

5. Hac poena non plectuntur mulieres impuberes, ex can. 2230.

admittentes, plectuntur ipso facto excommunicatione Apostolicae Sedi simpliciter reservata ; praeterea religiosi introducentes vel admittentes priventur officio, si quod habeant, et voce activa et passiva ¹ (can. 2342, § 2).

c) « Si domus regularium virorum adnexum habeat convictum pro alumniis internis vel alia opera religionis propria ², separata saltem aedis pars, si fieri possit, religiosorum habitationi reservetur, clausurae legi subjecta. Etiam in loca extra clausuram alumniis externis aut internis vel operibus religionis propriis reservata, *personae alterius sexus*, nisi aequa de causa et de Superioris licentia, ne admittantur » (can. 599).

d) Nulla datur praescriptio specialis juris communis circa egressum regularium virorum extra clausuram. Obligatio tantum fit Superioribus curandi ut accurate observentur quae circa egressum subditorum e claustris, in constitutionibus praescripta sunt (can. 606, § 1).

3° *Clausura monialium* strictior est quam clausura regularium virorum. Strictior enim est clausura *materialiter* considerata ; strictior etiam *clausurae lex*. Prohibet enim *ingressum* cujuslibet extranei sive viri sive mulieris in clausuram et *egressum* ipsarum monialium e clausura, dum clausura virorum regularium prohibet solum *ingressum mulierum* in clausuram. Nempe :

a) « Clausura monasterii monialium ita circumsepta esse debet ut, quoad fieri potest, nullus sit in eam vel ab ea prospectus externarum personarum » (can. 602).

b) « Intra monialium clausuram *nemo*, cujusvis generis, conditionis, sexus, aetatis admittatur sine S. Sedis licentia, exceptis personis quae sequuntur : α) *Ordinario loci* aut *Superiori regulari*, monasterium visitantibus vel aliis visitoribus ab ipsis delegatis licet clausuram ingredi dumtaxat inspectionis causa, cautoque ut unus saltem clericus vel religiosus vir maturae aetatis eos comitetur ; β) *Confessarius* ³ vel qui ejus vices gerit ⁴ potest, cum debitis cautelis ⁵, ingredi clausuram ad

1. Cf. SOLE, o. c., n. 375 ; CAPPELLO, *De censuris*, n. 110 ss.

2. Uti scholae, nosocomia. cf. can. 497, § 2.

3. Sunt omnes illi de quibus in can. 520-523, imo quilibet sacerdos in articulo mortis, dummodo jus et officium habent administrandi sacramenta infirmis ; ita ex 514, § 2 in monialium domo jus et officium habet administrandi sacramenta exeuntium *solus confessarius ordinarius* vel qui ejus vices gerit, cf. supra, n. 958, 7°.

4. Intelliguntur omnes qui de licentia sive expressa sive saltem praesumpta confessarii competentis aut Ordinarii vices gerunt confessarii. Cf. Decretum S. C. de Relig., 1 sept. 1912, AAS., t. IV, p. 625 ; resp. S. C. Ep. et Reg., 28 jul. 1905, ap. *Il monit. eccles.*, 1907-1908, p. 289. Cf. BLAT, o. c., p. 588 ss.

5. Comitantibus duabus saltem monialibus maturae aetatis ab ingressu in clausuram usque ad egressum. Cf. decr. cit., 1 sept. 1912.

ministranda Sacramenta infirmis aut ad assistendum morientibus » ; γ) Possunt clausuram ingredi qui supremum *actu* tenent populorum principatum eorumque uxores cum comitatu ; itemque S. R. E. Cardinales ; δ) « Antistitae est, adhibitis debitis cautelis, ingressum permittere medicis, chirurgis, aliisque quorum opera sit necessaria, impetrata prius *saltem habituali* approbatione Ordinarii loci ¹ ; si vero necessitas urgeat nec tempus suppetat approbationem petendi, haec jure praesumitur » (can. 600).

α) « Nemini monialium liceat post professionem ² exire e monasterio, etiam ad breve tempus, quovis praetextu, sine *Sanctae Sedis indulto*, excepto casu imminentis periculi mortis vel alius gravissimi mali. Hoc periculum, si tempus suppetat, scripto recognoscendum est a loci Ordinario » (can. 601).

δ) « Clausura monialium, etsi regularibus subjectarum, *sub vigilantia* est *Ordinarii loci*, qui potest delinquentes, regularibus viris non exceptis, poenis quoque ac censuris corrigere et coercere. Etiam *Superiori regulari* custodia clausurae monialium sibi subjectorum commissa est, qui moniales aut alios *suos* subditos, si quid hac in re delinquerint, poenis quoque punire potest » (can. 603).

ε) Praeter has sanctiones ferendae sententiae, *poenae latae* et ferendae sententiae feruntur in delinquentes contra legem clausurae monialium. Nempe plectuntur ipso facto excommunicatione Sedi Apostolicae simpliciter reservatae : α) Clausuram monialium violantes cujuscumque generis aut conditionis vel sexus sint, in earum monasteria sine legitima licentia ingrediendo, pariterque eos introducentes vel admittentis ; quod si clerici sint, praeterea suspendantur per tempus pro gravitate culpa ab Ordinario definiendum ; β) Moniales e clausura illegitime exeuntes contra praescriptum can. 601 ³ » (can. 2342, 1° 3°).

N. B. Uti supra jam diximus ⁴ *moniales Belgii et Galliae* quae vota tantum simplicia emittunt, etsi vi regulae eadem disciplina clausurae utantur qua moniales votorum solemnium, tamen sanctione papali non plectuntur, et licentia Episcopi potest permittere exceptionem ⁵.

1. Cum determinatione generum personarum quae admitti possunt et casuum frequentius occurrentium. Cf. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 609.

2. Agitur de *prima* professione simplici et temporaria quae solemnem praecedit. De postulantis et novitiis sermo fuit in can. 540, § 3 ; 555, 556. Moniales stricte dictae sunt religiosae quae vota nuncupaverunt in religione votorum solemnium ; non quae solemniter professae sunt. Cf. tamen VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 610.

3. Probabilius etiam tenentur hac excommunicatione moniales simpliciter et temporarie professae ; non vero adspirantes, contra ac censet SOLE, *o. c.* ; n. 374. Vide etiam *Commentarium de religiosis*, 1923, fasc. maii.

4. N° 919.

5. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 608. Cf. S. C. de relig., 23 jun. 1923, AAS., t. XV, p. 357 s.

1023. — B. Clausura communis aut episcopalis.

1° In domibus etiam Congregationum religiosarum, sive pontificii sive dioecesani iuris, sive virorum sive mulierum, clausura servetur, in quam nemo *alterius sexus* admittatur, nisi ii quos supra exceptos memoravimus quoad clausuram tum regularium tum monialium ¹, alique quos ex justis et rationabilibus causis ² *Superiores* admitti posse censuerint (can. 604, § 1).

2° Si domus unice pro religiosorum aut religiosarum habitatione inservit, tota domus legi clausurae subjicitur, iis tamen locis exceptis, quae supra excepta ³ fuere pro regularibus et monialibus (can. 599 comparatum cum can. 604) ⁴.

Si autem domus adnexum habeat convictum pro alumnis internis vel alia opera religionis propria, separata saltem aedis pars, si fieri possit, religiosorum vel religiosarum habitationi reservetur, clausurae legi subjecta (can. 604, § 2 ; 599, § 1). Tandem, etiam in loca extra clausuram alumnis externis aut internis vel operibus religionis propriis reservata, personae alterius sexus, nisi aequa de causa et de Superioris licentia ne intromittantur (can. 604 § 2 ; 599 § 2).

3° « Episcopus in adjunctis peculiaribus, gravibusque intercedentibus causis, potest hanc clausuram, nisi agatur de religione clericali exempta, *censuris* munire ; *semper* autem curet ut eadem rite servetur et quidquid in eam irrepit vitii corrigatur » (can. 604, § 3).

1024. — C. De accessu extraneorum ad collocatorium. Olim vigeat lex severe prohibens maxime regularibus accessum ad domum quarumcumque monialium ob scopum eas visitandi et cum eis colloquendi ⁵. Illa lex non fuit in codice reassumpta. At cum frequens accessus ad collocatorium disciplinae et spiritui religioso noceat, talis accessus vitetur, nisi adsit justa causa ⁶. Ideo etiam « omnes quibus est clausurae custodia *sedulo* advigilent ne, alienis invisentibus, inutili colloctione disciplina perturbetur et spiritus religiosus detrimentum patiatur » (can. 605).

1025. — D. De egressu et commoratione extra religionis domum.

Patet hic sermonem esse tantummodo de egressu illorum religioso-

1. Cf. can. 598, § 2 et 600.

2. V. gr. ut parentes invisant filium aut filiam graviter aegrotantem.

3. N. 1022.

4. FANFANI, *o. c.*, n. 245.

5. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 360 ; VERMEERSCH, *o. et l. c.*, n. 312.

6. PRUEMMER, *o. c.*, p. 292.

rum et religiosarum, quibus lex clausurae ex jure communi egressum non prohibeat.

1° « Curent Superiores religiosi ut *accurate* observetur quae sive circa egressum subditorum e claustris, sive circa excipiendos vel adeundos extraneos, *in propriis constitutionibus* praescripta sunt » (can. 606, § 1).

2° « Superioribus fas non est, salvis praescriptis in can. 621-624 (de quaestuantibus religiosis) ¹, permittere ut subditi extra domum propriae religionis degant, nisi *gravi et justa de causa* atque ad tempus quo fieri potest brevius secundum constitutiones; pro absentia vero quae *sex menses* excedat ², nisi causa studiorum intercedat, semper Apostolicae Sedis venia requiratur » (*ibid.*, § 2).

Justa et rationabilis causa propter quam licentia extra claustra degendi dari potest est v. gr. ultima parentum aegritudo, necessitas valetudinis curandae. Per se a statu religioso alienum est ut religioso per plures dies apud parentes *ferientur*. Difficultas tamen tollendi usum diu receptum gravem et justam causam suppeditare potest, si valde brevis fuerit commoratio ³.

3° « Antistitae et Ordinarii locorum, serio advigilent ne religiosae, citra casum necessitatis, *singulae* extra domum pergant » (can. 607).

N. B. *De gravitate morali* illiciti egressus, cf. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 611; CREUSEN, *o. c.*, n. 197.

De clausura religiosarum dioec. Brugen., vide Decr. *De regimine monialium*, cap. V., et decret. Congr. prosyn. an. 1873, n. 13; 1875, n. 15; 1876, n. 5; 1877, n. 11; 1881, n. 8; 1882, n. 7; 1883, n. 8; 1888, n. 7; 1889, n. 10; *Grondwetten*, etc., p. 92 ss.

1026. — IX. Obligationes circa sacrum ministerium.

1° *De uniendis viribus utriusque cleri*. « Curent Superiores ut *religiosi* subditi, a se designati, praesertim in dioecesi in qua degunt, cum a locorum Ordinariis vel a parochis eorum ministerium requiritur ad consulendum populi necessitati, tum intra tum extra proprias ecclesias aut oratoria publica, illud, salva religiosa disciplina, libenter praestent. Vicissim *locorum Ordinarii* ac *parochi* libenter utantur opera religioso-

1. Cf. infra n. 1037 ss.

2. Cf. Concilium Mechlinien., can. 171: « Concilium prohibet ne sorores juris dioecesani, quae extra domum religiosam infirmis inserviunt, ministerium suum eidem aegrotanti vel in eadem familia ultra sex menses continuos praestent. »

3. Ita VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 610. Cf. de necessitate petendi veniam S. Sedis pro commoratione extra claustrum ultra sex menses protracta, VERMEERSCH, *Period.*, t. X, p. (36) s. Cf. etiam BASTIEN, *o. c.*, n. 273 s.

rum, praesertim in dioecesi degentium, in sacro ministerio et maxime in administrando sacramento poenitentiae » (can. 608) ¹.

2° *De habitudine communitatis religiosae ad paroecias*. a) Si ecclesia, apud quam residet communitas virorum, est simul *paroecialis*, officia divina et ministerium animarum ordinanda sunt, congrua congruis referendo, prout ordinantur in ecclesia cathedrali quae simul est paroecialis ²; b) « In ecclesia religiosarum a votis sive solemnibus sive simplicibus paroecia erigi nequit »; c) « Advigilent Superiores ne divinorum officiorum in propriis ecclesiis celebratio *catecheticae instructioni* aut *Evangelii explanationi* in ecclesia paroeciali tradendae nocumentum afferat; iudicium autem utrum nocumentum afferat, necne, ad Ordinarium pertinet » (can. 609). Ad haec nocumenta vitanda multum adjuvant recta ordinatio horarum Missarum, et iussum Episcopi quo diebus dominicis et festis de praecepto, brevis doctrinae christianae explicatio sub omnibus missis, etiam in ecclesiis regularium facienda praecipitur. Si Ordinarius loci iudicet tale incommodum revera causari, potest praecipere religiosi ut aliter ordinent officia in propria ecclesia. Quodsi Superior non obediverit, Ordinarius recurrat ad Sanctam Sedem ³.

1027. — X. Obligatio officii divini ⁴.

1° In religionibus sive virorum sive mulierum, quibus est ex regula vel ex constitutionibus chori obligatio, in singulis domibus in quibus quatuor saltem sint religiosi choro obligati et actu legitime non impediti, et etiam pauciores si ita ferant constitutiones, debet ad normam constitutionum quotidie officium divinum communiter persolvere (can. 610, § 1). Hac obligatione choraliter tenentur omnes religiosi professi post primam professionem et praeprimis Superiores; non vero conversi nec novitii ⁵.

2° « Missa quoque officio diei respondens secundum rubricas quotidie celebrari debet in religionibus virorum et etiam, quoad fieri potest in religionibus mulierum » (can. 610, § 2) ⁶.

3° « In cisdem religionibus sive virorum sive mulierum, solemniter professi qui a choro abfuerunt, debent, exceptis conversis, horas canonicas privatim recitare » (*ibid.*, § 3).

Cf. *Grundwetten*, etc., p. 78.

1. Cf. Leon. XIII const. *Romanos Pontifices*, VIII idus maii 1891.

2. Cf. can. 415, supra, n. 760.

3. Cf. etiam S. C. Ep. et Reg., 18 jan. 1907, ap. *Il monit. eccles.*, 1907-1908, t. XIX, p. 146 s., quo decernitur religiosos posse missam celebrare in suis ecclesiis diebus dominicis et festis de praecepto durante missa paroeciali.

4. Cf. PRUEMMER, *o. c.*, p. 298 ss.; FANFANI, *o. c.*, n. 263 ss.; VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 603.

5. Disputatur num novitii computari possint ad numerum requisitum pro choraliter recitatione complendum.

6. De calendario utendo, cf. FANFANI, *o. c.*, n. 270; *Nederl. kath. stemmen*, 1921, t. XXI, p. 314 ss.

1028. — XI. Litterarum commercium apud religiosos ¹.

1° Dominativa potestas et eam consequens obedientia religiosorum se extendit, *salvis secreti legibus*, ad litteras quas religiosi mittunt vel recipiunt, inspiciendas, admittendas vel supprimendas ².

2° Haec materia ordinanda relinquitur a codice *constitutionibus*, salva tamen libertate epistolaris communicationis cum quibusdam personis, sub quarum auctoritate aut tutela constituuntur religiosi.

3° Nempe « Omnes religiosi sive viri sive mulieres, *libere* possunt mittere litteras, nulli obnoxias inspectioni, ad Sanctam Sedem ejusque in natione Legatum, ad Cardinalem Protectorem, ad proprios Superiores majores, ad Superiorem domus forte absentem, ad Ordinarium loci cui subjecti sint et, si agatur de monialibus quae sub regularium jurisdictione sunt, etiam ad Superiores majores Ordinis; et ab istis omnibus praedicti religiosi, viri aut mulieres, litteras item nemini inspiciendas recipere » (can. 611).

4° Si Superior libertatem concessit mittendi et recipiendi litteras *secreta conscientiae* continentes, has inspicere non potest ³.

1029. — XII. Obedientia Ordinario loci praestanda.

1° Si loci Ordinarius ob causam publicam v. gr., belli, inclementiae aeris, pestis grassantis sonitum campanarum ⁴, preces aliquas vel sacra solemnia publico edicto indicat, religiosi omnes, etiam absque eorum speciali mentione, obedire debent, *salvis constitutionibus et privilegiis suae cujusque religionis* (can. 612).

2° Idem canon commemorat praescriptum can. 1345, juxta quod religiosi omnes etiam exempti tenentur in omnibus missis quae adstante populo in suis Ecclesiis celebrantur, diebus dominicis et festis de praecepto, brevem Evangelii aut alicujus partis doctrinae christianae explicationem facere, si loci Ordinarius id praeceperit ⁵.

1. Cf. VERMEERSCH, *Period.*, t. V, p. (53) ss.; BASTIEN, *o. c.*; n. 285 s.

2. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 599.

3. Cf. BASTIEN, *o. c.*, n. 286; CREUSEN, *o. c.*, n. 199 de litteris secreta familiae continentibus.

4. Cf. S. C. Epis. et Reg., 15 nov. 1905, de limitatione sonitus campanarum, justis de causis, ab Ordinario, *Anal. eccles.*, 1906, t. XIV, p. 63.

5. Cf. etiam *Motu proprio* Pii XI, 29 jun. 1923, de christianae doctrinae institutione toto orbe catholico ordinanda, *AAS.*, t. XV, p. 327 ss.

CAPUT II

DE PRIVILEGIIS.

Supra breviter de privilegiis actum est¹; hic tantum cum codice dicendum est de modis acquirendi privilegia a religione, de privilegiis communibus religiosos inter et clericos, de privilegio exemptionis, de privilegio mendicantium seu de quaestuatione et de privilegiis Abbatum.

ARTICULUS I. — De modis acquirendi privilegia.

1030. — I. Praenotanda. 1° Privilegia in genere acquiri possunt per directam concessionem competentis auctoritatis, per legitimam consuetudinem aut praescriptionem et per communicationem (can. 63, § 1).

2° *Communicari* dicuntur privilegia, quando concessio privilegiorum uni ordini facta ad alios extenditur².

Communicatio privilegiorum, sub quo nomine intelligi videntur etiam indulgentiae aliique favores³, inter viros regulares non fit *accessorie*, hoc est, dependenter a primitus concessio; sed *pariformiter*, ut aiunt, aequae principaliter, id est, quod privilegium communicatum habeatur tamquam primario concessum, per se stet, nec sequatur vicissitudines principalis.

Communicantur generatim omnia privilegia quae toti alicui ordini, ejusque monasteriis, locis ac personis sunt communia et stabilia, quomodolibet, sive scripto, sive vivae vocis oraculo, intuitu religionis concessa.

3° Jam vero ante codicem a) Ordines mendicantes omnes et Societas JESU habebant inter se absolutam et plenissimam communicationem privilegiorum, prout unanimiter docebant auctores, atque ex variis constitutionibus pontificiis, praesertim Julii II, Leonis X, Pii V et Clementis VIII, manifeste patebat⁴; b) Mendicantes communicabant etiam privilegiis non mendicantium; imo variis de causis etiam non mendicantes fere omnes communicabant cum mendicantibus; c) Caeterum haec communicatio existebat duntaxat inter ordines votorum solemnium, nisi aliis fuerit a S. Sede specialiter concessa⁵.

1031. — II. Vigentes modi acquirendi privilegia. 1° « Quaelibet religio iis tantum privilegiis gaudet, quae vel hoc in codice continentur, vel a Sede Apostolica directe eidem concessa fuerint, *exclusa in posterum qualibet communicatione* » (can. 613, § 1).

Proinde a die 19 maii 1918 privilegia religionibus acquiri non amplius valent per communicationem. At probabilius, nonobstantibus seriis dif-

1. N. 304 ss.

2. Cf. VERMEERSCH, *o. c.*, t. I, n. 351.

3. Cf. PIAT, *o. c.*, t. II, p. 103.

4. Cf. REIFFENST., *o. c.*, in l. V Decret. tit. 33; PIAT, *o. c.*, t. II, p. 101; VERMEERSCH, *o. et l. c.*, n. 352.

5. Cf. VERMEERSCH, *o. et l. c.*; SALSMANS, *De regularium privilegiis eorumque traductione ad Instituta vot. simpl.*, ap. VERMEERSCH, *Period.*, t. V, p. (33) ss.

ficultatibus ex ipso textu can. 613 § 1 et § 2 expetitis, et donec aliter S. Sedes rem declaret, religiosi tuto uti possunt privilegiis ante promulgatum codicem per communicationem acquisitis. Quod recte concludi potest ex verbis *in posterum* can. 613, § 1 et ex can. 4¹.

2° Huic exclusioni communicationis privilegiorum, statim in eodem can. 613, § 2, ponitur exceptio in gratiam monialium ejusdem Ordinis. His enim communicantur privilegia quibus gaudet ordo regularis, quatenus eorum sint capaces.

« Ejusdem Ordinis moniales sunt, cum eae quae, eadem regula utentes, stricte sunt ejusdem instituti; tum eae quae, sibi accomodatam regulam ab eodem fundatore obtinentes, dicuntur secundi Ordinis. Ac canon applicatur etiam iis monialibus quae jam non nuncupant nisi vota simplicia et locorum Ordinariis, non autem Superioribus regularibus sunt obnoxiae ² ».

ARTICULUS II. — De privilegiis religiosorum cum clericis communibus.

1032. — 1° Religiosi *etiam laici* ac novitii, fruuntur clericorum privilegiis de quibus in can. 119-123 ³ » (can. 614). Sunt praecipue privilegia *canonis, fori, immunitatis et competentiae*.

2° Iisdem privilegiis gaudent virorum aut mulierum sodales, etiam laici, societatis virorum aut mulierum in communi viventium sine votis (can. 680).

ARTICULUS III. — Privilegium exemptionis ⁴.

1033. — I. Notio exemptionis.

Exemptio Regularium est privilegium, quo eorum personae et loca a

1. Cf. cit. ap. COCCHI, *o. c.*, n. 111; *Theol.-prakt. Quart.-Schrift*, 1921, t. LXXIV, p. 576 ss.

2. Cf. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 616. Cf. declarationes S. Sedis, supra, n. 909.

3. Cf. supra, n. 351 ss.

4. Cf. bibliographiam ap. SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 255; addas sub respectu historico: VOIGT, *Die königlichen Eigenklöster im Langobardenreiche*, Gotha, 1908; BAIER, *Ein Beitrag zur Geschichte und Bedeutung der Exemption*, in *Zeitschr. f. d. Geschichte des Oberrheins*, 1910, t. LXIV, p. 158 ss.; SCHREIBER, *Kurie u. Kloster im 12 Jahrh.*, 2 B. (STUTZ, *Kirchenr. Abhandl.*), Stuttgart, 1910; HIRSCH, *Die Klosterimmunität seit dem Investiturstreit*, Weimar, 1913. — Inter recentes causas exemptionis: *causa Mediolanen.*, 3 mart. 1905, ap. *Le can. contemporain.*, 1905, t. XXVIII, p. 719 s.; *causa Viennensis*, 1 dec. 1905, ap. *Arch. f. kath. Kr.*, 1907, t. LXXXVII, p. 710 ss.; *causa Segovien.*, 8 maii, 1908, ap. *Il monit. eccles.*, 1908-1909, t. XX, p. 105 s.; *causa Adrien.*, 7 dec. 1906, ap. *Nouv. rev. théol.*, 1907, p. 550 ss., etc. — Cf. VERMEERSCH, *o. c.*, t. I, n. 362 ss.; WERNZ, *o. c.*, p. 405 ss.; BONDINI, *De privilegio exemptionis prout in novo jur. can. cod.*, Romae, 1919; VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 618 ss.; PRUEMMER, *o. c.*, p. 303 ss.; COCCHI, *o. c.*, n. 113 ss.

jurisdictione Episcoporum, aut Ordinariorum liberantur et subtrahuntur, ac R. Pontifici immediate subjiciuntur¹.

Non obstante tamen exemptione, regulares in pluribus subsunt potestati ordinariae Episcoporum, ut vidimus supra² et videbimus infra³.

1034. — II. Exemptio regularium.

1° *Principium*. « Regulares, novitiis non exceptis, sive viri sive mulieres, cum eorum domibus et ecclesiis, exceptis iis monialibus quae Superioribus regularibus non subsunt, ab Ordinarii loci jurisdictione exempti sunt, praeterquam in casibus a jure expressis » (can. 615). Circa quod principium animadvertendum est : a) *Personae exemptae* sunt regulares eorumque novitii ; ergo non eorum familiares aut commensales, erga quos tamen Superior religiosus jure gaudet eis administrandi viaticum, aliaque sacramenta ; b) *loca exempta* sunt regularium *domus et ecclesiae*. Ergo omnes domus, sive *formatae* sive *non formatae*, sunt exemptae, attenta tamen aliqua limitatione pro his ultimis uti, juxta can. 617, § 2, infra dicetur. Notandum praeterea venit codicem exemptos declarare regulares cum domibus suis, ita ut loca sint tantum *ratione personarum* exempta, nec laici ad eas confugientes ibi effugiant auctoritatem episcopalem⁴ ; c) excipiuntur *moniales*, quae Superioribus regularibus non subsunt ; tales enim sunt sub potestate Ordinarii loci. Moniales in Belgio et Gallia, quae vota dumtaxat simplicia emittunt, Superioribus regularibus, salvo peculiari privilegio, minime sunt subjectae, ideoque exemptione non gaudent sed sunt Ordinariorum loci jurisdictioni subjectae in iis quae canones Ordinariis ipsis circa moniales tribuunt⁵ ; d) Exemptio regularium a jurisdictione secumfert exemptionem a visitatione, salvo exceptionibus a jure statutis⁶ ; e) ipse canon alludit ad *casus a jure exceptos*, in quibus regulares, nonobstante privilegio exemptionis subduntur jurisdictioni Episcoporum. De quibus in specie inquirimus.

2° *Casus a jure excepti in quibus regulares exempti Ordinariis subduntur*.

Illos potissimum juxta Vermeersch-Creusen⁷ enumerabimus.

1. De utilitate exemptionis, cf. PRUEMMER, *o. c.*, p. 305 ; BOUX, *De regularibus*, t. II, p. 112.

2. N° 1029.

3. N° 1034.

4. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 619.

5. Cf. supra n. 909 ; decret. S. C. de Relig., 23 jun. 1923, AAS., t. XV, p. 357 s. ; cum commentario ap. VERMEERSCH, *Period.*, t. XII, p. 76 ss.

6. Cf. supra n. 696. Vide VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 619.

7. *O. c.*, n. 620. Cf. PRUEMMER, *o. c.*, p. 305 ss.

a) *Quae Episcopus dioecesanus apud regulares facere potest* : α) In ecclesiis regularium exemptorum concionari (c. 1343, § 1) ; pontificalia exercere (c. 337, § 1) ; sacramentum confirmationis ministrare (c. 792) ; β) Scholas, non internas pro professis religionis exemptae, oratoria, recreatoria, patronatus, etc., in iis quae religiosam et moralem institutionem spectant, visitare (c. 1382).

b) *Quae regulares Episcopo territorii facienda relinquere debent* : α) consecratio (non item benedictio) loci sacri (c. 1155), et campanarum (c. 1169, § 5) ; consecratio altaris immobilis (c. 1119, § 2). β) Iudicia de causis spectantibus ad S. Officium¹ (cc. 501, § 2, 884, 904), et de causis inter religiosas personas physicas vel morales diversae religionis (c. 1579, § 1) ; et controversiae de praecedentia collegiali, in casibus urgentioribus (c. 106, 6°). γ) Examen voluntatis puellarum vel sororum, ante novitiatum, primam professionem temporariam et perpetuam (c. 552).

c) *Quae, jubente Episcopo, ipsi regulares facere vel praestare debent* : α) Preces recitare, solemnia celebrare², campanas pulsare³, si haec Episcopus ob causam publicam indicet (c. 612). β) Collectas in missa dicendas recitare et Episcopum in canone nominare (ex lege liturgica). γ) Catechetica institutionem populo tradere (c. 1334). δ) Diebus dominicis et festis de praecepto evangelii aut doctrinae christianae explanationem sub missis facere (c. 1550). ε) Ordinationes observare ad cultum divinum tutandum (c. 1261). ζ) Processionibus publicis ab Ordinario indictis interesse, nisi ultra tria millia a civitate ubi indictae sunt distent (cc. 1291, 1292)⁴. η) Observare taxas dioecesanarum pro stipendiis missarum manualium (c. 831, § 3), non tamen pro missis fundatis (c. 1550)⁵. θ) Abstinere a divinis officiis quae, iudicio Ordinarii loci, catecheticae instructioni aut evangelicae explicationi in ecclesia paroeciali tradendae nocumentum afferunt (c. 609, § 3). ι) Nisi solis elemosynis vivant aut actu habeant collegium discipulorum vel docentium ad commune ecclesiae bonum promovendum, tributum solvere pro seminario (c. 1356) ; aut, qua beneficiarii, extraordinariam et moderatam exactionem praestare (c. 1505).

d) *Quae sine interventu vel consensu Episcopi ab ipsis fieri nequeunt* : α) Erigere domum religiosam et aedes quoque separatas (c. 497). β) In certo et determinato loco erigere ecclesias vel oratoria publica (c. 1162, § 4). γ) Audire confessiones saecularium et religiosarum (c. 874, § 1 ; 876). δ) Concionari coram aliis ac religiosis vel contubernaliis in hac re religiosis assimilatis (c. 1338, 1339, 514). ε) Custodire SS. Eucharistiam in oratorio principali, non publico (c. 1265, § 1, n. 2). ζ) SS. Sacramentum publice, i. e. cum ostensorio exponere, excepto festo Corporis Christi cum octava (c. 1274, § 1). η) Exponere in ecclesiis aut locis sacris imagines insolitas (c. 1279, § 1). θ) Orationes in publica ecclesia vel in oratorio

1. Sollicitationis ad turpiam, absolutionis complicitis, etc.

2. Cf. etiam can. 1244 ; S. C. de Relig., 1 sept. 1912, AAS, t. IV, p. 626 s.

3. Cf. supra n. 1029.

4. Cf. S. C. Ep. et Reg., 18 jan. 1907, ap. *Il monit. eccles.*, 1907-1908, t. XIX, p. 146 s.

5. Cf. *Nederl. kath. stemmen*, 1920, t. XX, p. 337 ss. Cf. etiam S. C. Ep. et Reg., 11 maii 1904, ap. *Il monit. eccles.*, 1904-1905, t. XVI, p. 208 s.

publico et pietatis exercitia non approbata peragere (c. 1259, § 1). ι.) Nominare rectorem ecclesiae non annexae conventui (c. 480, § 2). κ.) Indulgentias novas, ecclesiae concessas, quae Romae promulgatae non sint, pervulgare (c. 919, § 1). λ.) Ordines suscipere, si Superiores ordinationes facere nequeant (cc. 956, 959, 964). μ.) Associationes pias erigere (cc. 686, § 3; 703); iis peculiare vestes praescribere in publicis functionibus deferendas, vel habitum confraternitatis mutare (cc. 703, § 3; 713, § 2; 714); moderatorem vel cappellanum e clero saeculari praeficere associationi in propria ecclesia erectae (c. 698, § 1). ν.) Processiones publicas extra ecclesiae ambitum, excepta octava Corporis Domini peragere (c. 1291, § 2); ξ.) Publici juris facere libros, ephemerides, imagines, vel scribere in diariis aut ea moderari (cc. 1385, 386). ο.) Professionem fidei (unā cum iuramento antimodernistico) facere qua confessarii, concionatores, beneficiarii curati (c. 1406, § 1, 7°). π.) Quaestiones facere, nisi ex instituto mendicantes vocentur et sint (cc. 621, 622). ρ.) Collocare pecuniam datam paroeciae vel missioni aut religiosis intuitu paroeciae vel missionis (c. 533, § 1, 4° et § 2). σ.) Bona fiduciaria recipere quae attributa sint loci seu dioecesis ecclesiis, incolis aut piis causis iuvandis (c. 1516, § 1 et 3).

3° *Limitationes exemptionis*. a) *Quoad personas*. « Regulares extra domum illegitime degentes¹, etiam sub praetextu accedendi ad Superiores, exemptionis privilegio non fruuntur. Si extra domum delictum commiserint, nec a proprio Superiore praemonito puniantur, a loci Ordinario puniri possunt, etsi e domo legitime exierint² et domum reversi fuerint » (can. 616).

b) *Quoad domus*. « Si in regularium aliorumve religiosorum exemptorum domibus eorumve ecclesiis abusus irrepserint, et Superior monitus prospicere neglexerit, Ordinarius loci obligatione tenetur rem ad Sedem Apostolicam statim deferendi. Domus autem non formata manet sub peculiari vigilantia Ordinarii loci, qui, si abusus irrepserint et fidelibus scandalo fuerint, ipse per se potest interim³ providere » (can. 617).

1035. — III. Exemptio religionum votorum simplicium.

1° *Quoad exemptionem proprie dictam*. « Religiones votorum simplicium exemptionis privilegio non gaudent, nisi specialiter eisdem fuerit concessum⁴ » (can. 618, § 1). Religiosos exemptos visitare potest Episcopus in casibus tantum a jure expressis (can. 342, § 2)⁵.

1. Inter eos non veniunt regulares dispersi aut persecutione extra claustra degere coacti; hi non versantur illegitime extra domum. Cf. S. Rota Rom., 1 jun. 1911, AAS., t. III, p. 432.

2. Aut vi expulsi fuerint.

3. Usquedum S. Sedes intervenierit.

4. Ita Passionistis, Redemptoristis.

5. Cf. can. 512, § 2, 2°; 631, § 1; 1261, § 2; 1362, 1491, etc.

2° *Quoad exemptionem late dictam*. In *Religionibus* tamen *juris pontificii* ¹ Ordinario loci non licet :

a) Constitutiones ullatenus immutare, etsi nondum sint approbatae a S. Sede (can. 618, § 2, 1°).

b) Cognoscere de re oeconomica domuum talium Religionum, nisi agatur de ejus interventu quoad collocationem et conservationem dotum sororum, quoad collocationem et alienationem bonorum ² (*ibid.*).

c) Sese ingerere in regimen internum ac disciplinam, exceptis casibus in jure expressis. Nihilominus in *religionibus laicalibus* sive virorum sive mulierum ipse *potest* et *debet* inquirere num disciplina ad constitutionum normam vigeat, num quid sana doctrina morumve probitas detrimenti ceperit, num contra clausuram peccatum sit, num Sacramenta aequa staturaque frequentia suscipiantur ; et, si Superiores de gravibus forte abusibus admoniti opportune non providerint, ipse per se consulat ; si qua tamen majoris momenti occurrant, quae moram non patiantur, decernat statim ; decretum vero ad S. Sedem deferat (can. 618, § 2, 2°).

Inde patet amplam esse potestatem Ordinarii loci in religiones laicales etiam *juris pontificii* ³.

1036. — Nota. 1° « In omnibus, in quibus religiosi (omnes) subsunt Ordinario loci, possunt ab eodem etiam poenis coerceri » (can. 619). Quo canone tamen non revocantur privilegia contraria ⁴.

2° « Per indultum ab Ordinario loci legitime concessum, obligatio legis communis cessat quoque pro religiosis omnibus in dioecesi commorantibus, salvo votis et constitutionibus propriis cujusvis religionis » (can. 620). Si igitur Episcopus dispensat omnes incolas suae dioecesis a jejuniis certo die, tunc lex communis jejunii cessat etiam pro regulari exempto ; si tamen propter constitutiones suae religionis debet isto die jejunare, remanet obligatio constitutionum ⁵. Ratio hujus praescripti est ne *favor* exemptionis cedat in detrimentum religiosorum.

1. Quae saltem decretum laudis a S. Sede obtinuerint.

2. Cf. can. 549 ; 550, § 2 ; 533-535.

3. Cf. Conc. Mechlinien. IV, can. 163.

4. Cf. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 624.

5. PRUEMMER, *o. c.*, p. 307 s. Cf. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 625.

ARTICULUS IV. — De privilegio mendicantium seu de quaestuatione.

1037. Praenotanda ¹. 1° Quaestuatio seu collectio eleemosynarum dicitur *personalem* et satis *generalem* quaestionem eleemosynarum. Non proin intelligitur ea quae per litteras fit, nec ea quae fit apud paucos vel selectos et jam notos religionis benefactores ².

2° Canones de quaestuatione distinguunt *Ordines mendicantes*, *religiosos* et *Orientales*, dein agunt *de modo quaestuandi*.

1038. — I. De Quaestuatione regularium mendicantium.

1° « Regulares, qui ex instituto mendicantes vocantur et sunt ³, eleemosynas *in dioecesi* ubi eorum religiosa domus est constituta, quaerere valent de sola *Superiorum suorum* licentia ; *extra dioecesim* vero indigent praeterea licentia scripto data *ab Ordinario loci* in quo eleemosynas colligere cupiunt » (can. 621, § 1).

Ratio hujus privilegii mendicantium est quia licentia auctoritatis ecclesiasticae iis concessa esse censetur semel pro semper in legitima domus erectione, cum eleemosynas quaerere ad propriam eorum disciplinae rationem pertineat.

2° « Hanc licentiam Ordinarii locorum, praecipue dioecesium finitimarum, *nisi gravibus et urgentibus de causis* ⁴, ne denegent, neve revocent, si religiosa domus ex mendicatione in sola dioecesi, in qua est constituta, vivere nullo modo possit » (can. 621, § 2).

1039. — II. De quaestuatione religiosorum a votis simplicibus.

1° « Alii omnes religiosi Congregationum *juris pontificii*, *sine peculiari Sanctae Sedis privilegio* ⁵, stipem petere prohibentur ; quibus, si hoc privilegium impetraverint, opus erit praeterea licentia scripto data

1. Cf. de hac materia decr. S. C. Ep. et Reg., 27 martii 1896, ap. *Coll. Brugen.*, t. I, p. 317 ss. ; *Normae* a. 1901, n. 12 ; Decr. S. C. de Religiosis, 21 nov. 1908, AAS., t. I, p. 153, coll. decret., 1 nov. 1909, *ibid.*, t. II, p. 729 ; MANUCCI, *De jure et ratione quaestuandi*, in *An. eccles.*, 1909, t. XVII, p. 6 ss., 72 ss., 288 ss. ; VERMEERSCH, *Period.*, t. IV, p. 310 s. Quoad jus antierius, cf. PIAT, *o. c.*, t. II, p. 35 ss. Cf. etiam Conc. Mechlinien. IV, can. 172.

2. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 626 ; BASTIEN, *o. c.*, n. 319.

3. Hic agitur de *mendicantibus stricte dictis*, quibus sc. prohibitum est bona etiam in communi possidere vi primaevae Ordinis institutionis, uti sunt Minores et Capuccini ; non de mendicantibus late dictis, uti fratres Ordinis praedicatorum, cf. Resp. Comm. ad interpr. cod. can., 16 oct. 1919, AAS., t. XI, p. 478. Cf. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 626, ubi etiam animadvertunt codicem tacere de *monialibus*, propter strictam earum clausurarum. Tamen *Colletinae* per sorores extra clausuram degentes quaestuant. « Canonem de ipsis valere non est ambigendum ».

4. V. gr., ex propriae dioecesis adversis adjunctis, BLAT, *o. c.*, p. 608.

5. Cf. BASTIEN, *o. c.*, n. 320.

ab Ordinario loci¹, nisi aliter in ipso privilegio cautum fuerit » (can. 622, § 1).

2° « Religiosi Congregationum *juris dioecesiani* stipem quaeritare nequaquam possunt sine licentia scripto data tum ab Ordinario loci in quo sita est eorum domus, tum ab Ordinario loci in quo stipem quaerere cupiunt » (*ibid.*, § 2).

3° « Religiosis, de quibus in §§ 1 et 2 hujus canonis, Ordinarii locorum licentiam quaeritandae stipis ne concedant, praesertim ubi sunt conventus regularium nomine et re mendicantium, nisi sibi constet de vera domus vel pii operis necessitate, cui alio modo occurri nequeat ; quod si necessitati provideri possit stipe quaerenda intra locum seu districtum vel dioecesim in qua iidem commorantur, ampliorem licentiam ne largiantur » (*ibid.*, § 3).

1040. — III. De quaestuatione Orientalium, cf. can. 622, § 4 ; Epist. circul. Congr. de P. F., 1 jan. 1912².

1041. — IV. Qualitates quaestuantium.

1° Non licet Superioribus stipem colligendam committere, nisi *professis* aetate animoque maturis, maxime si de mulieribus agatur (can. 623).

2° Hoc munus *nunquam* committere possunt Superiores iis qui in studia adhuc incumbunt (*ibid.*).

1042. — V. Modus servandus in quaestuatione.

« Quod vero attinet ad modum in quaeritanda stipe servandum et ad disciplinam a quaestuantibus custodiendam, religiosi utriusque sexus stare debent instructionibus a Sede Apostolica hac de re latis » (can. 624), nempe, decreto cit. S. C. de Relig., 21 nov. 1908 quoad viros et decreto S. C. Ep. et Reg., 27 mart. 1896³ quoad sorores, circa modum et disciplinam in quaestuatione servandis a Codice confirmatis.

Ideo *viri* a) officium quaestuandi sibi commissum probare debent per litteras Superiorum authenticas, parochis ultro, et Ordinariis, si petantur exhibendas ; b) per seipsos, non per personas Religioni extraneas, nisi ac-

1. Intelligitur generatim solus Ordinarius loci, in quo stipem quaerunt. Attamen decretum cit., 21 nov. 1908, II, 3° et 4° exigebat licentiam tum Ordinarii loci in quo domus sita est, tum Ordinarii loci, in quo stipem quaerunt et confirmatur ex § 3 ejusdem canonis 622. Cf. tamen Conc. Mechlinien. IV, can. 172, 2°.

2. AAS., t. IV, p. 532 s.

3. *Collat. Brugen.*, t. I, p. 317 ss.

cedat Ordinarii licentia, eleemosynas colligere debent ; c) sint generatim bini ; extra propriam domum ne maneant ultra mensem si in propria dioecesi, non ultra duos menses si in alia stipem quaerant ; d) scrupulose adhibeant cautiones determinatas ne quaestuatio ipsis religiosis sit periculum et fidelibus offendiculum.

Quoad *mulieres* vero a) sint semper binae et singulae nunquam incedant nec ab invicem absque necessitate separentur ; b) non possunt mitti, intra dioecesim, ultra mensem, et extra dioecesim ultra duos menses ; c) exercitia spiritualia fideliter adimpleant, humilitate et modestia eniteant ; d) quantum fieri potest in domo pia aut religiosa mulierum hospitent¹.

ARTICULUS V. — De privilegiis Abbatum de regimine.

1043. — Abbates regulares de regimine seu actu regimen subditorum habentes, legitime electi, debent intra tres menses ab electione benedictionem accipere ab Episcopo dioecesis in qua monasterium situm est ; postquam vero benedictionem receperint, praeterquam potestate fruuntur conferendi ordines ad normam can. 964, n. 1, fruuntur privilegiis de quibus in can. 325², excepto privilegio pileoli violacei (can. 625)³.

Nota. — De aliis religiosorum privilegiis in specie, sive e codice, sive alio ex fonte desumantur, cf. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 629 ; PRUEMMER, *o. c.*, p. 308 ss.

CAPUT III

DE OBLIGATIONIBUS ET PRIVILEGIIS RELIGIOSI AD ECCLESIASTICAM DIGNITATEM PROMOTI VEL PAROECIAM REGENTIS.

1044. — I. Principia circa promotionem.

1° « Religiosus nequit, *sine Sedis Apostolicae auctoritate*, ad dignitates, officia aut beneficia promoveri, quae cum statu religioso componi non possint » (can. 626, § 1) ; huiusmodi sunt Cardinalatus, Episcopatus, beneficia saecularia, paroeciae saeculares. Cum R. Pontifex ipse per se creet Cardinales et jure communi etiam Episcopos, promovendo religiosum ad Cardinalatum aut Episcopatum simul concedit ei omnes requisitas facultates.

2° « Legitime ab aliquo collegio electus, nequit electioni assentire sine licentia sui Superioris » (can. 626, § 2), ratione quidem voti obedientiae.

3° « Si voto teneatur non acceptandi dignitates, specialis R. Pontificis dispensatio est necessaria » (*ibid.*, § 3).

1045. — II. De religioso promoti ad Cardinalatum aut Episcopatum.

1. Cf. Conc. Mechlinien. IV, can. 172. Cf. BASTIEN, *o. c.*, n. 325.

2. Cf. supra, n. 654.

3. Cf. Breve Bened. XV, de benedictione Abbatum S. Benedicti, AAS., t. XIII, p. 416. Cf. COCCHI, *o. c.*, n. 121.

1° Religiosus, renuntiatus Cardinalis vel Episcopus sive residentialis sive titularis, manet *religiosus*, particeps privilegiorum suae religionis, votis ceterisque suae professionis obligationibus adstrictus, exceptis iis quas cum sua dignitate ipse prudenter iudicet componi non posse (can. 628, § 1) ¹. Eximitur tamen a potestate Superiorum et, vi voti obedientiae, uni R. Pontifici manet obnoxius (*ibid.*, § 2).

2° Quoad paupertatem a) si emisit professionem solemnem et ideo dominium bonorum amisit, bonorum quae ipsi obveniunt ex redditibus beneficii, aliove modo, habet *usum, usumfructum et administrationem*; *proprietas* autem acquiritur dioecesi, vicariatus, praefecturae, Ordini vel S. Sedi, prout agitur respective de Episcopo residentiali, Vicario Apostolico, Praefecto Apostolico, Episcopo titulari (can. 628, § 1). Cardinales ex privilegio possunt de omnibus redditibus beneficiariis ² libere disponere etiam per testamentum (can. 239, § 1, n. 19); b) Si fecit solummodo professionem simplicem, bonorum quae habebat, recuperat usum, usumfructum et administrationem; quae postea ipsi obveniunt, sibi plene acquirit (can. 628, § 2).

3° Tenetur insuper religionis suae *habitum* retinere quoad colorem, non quoad formam seu figuram. Excipiuntur canonici et clerici regulares, qui indui possunt sicut Cardinales et Episcopi saeculares ³.

4° Dimissa dignitate vel expleto munere extra religionem a S. Sede sibi commissio, religiosus ad religionem redire tenetur, cum facultate eligendi domum in qua degat; sed caret voce activa et passiva ⁴ (can. 629).

1046. — III. De religioso parrocho aut vicario.

1° De nominatione et amotione diximus supra ⁵. Facultas concedendi religiosis *paroecias saeculares* spectat non ad Episcopum, sed ad S. Congregationem Concilii. Imo, requiritur insuper licentia S. C. de Relig., si regula vel constitutiones obstent quin religiosus paroeciam regat ⁶.

2° Religiosus qui paroeciam regit (sive titulo parochi, sive titulo vicarii) manet adstrictus ad observationem votorum et constitutionum, quatenus haec observatio potest cum muneris sui officiis consistere. Ideo in iis quae ad disciplinam religiosam spectat, subest *soli Superiori*. In iis tamen quae pertinent ad regimen paroeciae, semper subest *Ordinario loci*, sicut parochus saecularis (can. 630, 631).

3° Ordinarius loci, ubi parochum vel vicarium suo munere defecisse compererit, potest opportuna decreta condere et poenas in eum statuere et quidem *cumulative* cum Superiore religioso, ita tamen ut, si aliter ab Ordinario, aliter a Superiore decerni contingat, decretum Ordinarii praevalere debeat (can. 631, § 2) ⁷.

1. Cf. quoad observantiam regulae, decret. S. C. Ep. et Reg., 6 maii 1864, cf. BIZZARRI, *Collectanea in usum Secretariae S. C. Ep. et Reg.*, p. 767 ss., Romae, 1863; SANTI-LEITNER, *o. c.*, t. III, p. 338 ss.

2. Salvo praescripto can. 1298.

3. Cf. MARTINUCCI, *Man. sacr. caeremoniarum*, l. 5, c. 2.

4. Cf. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 631.

5. N. 812, 868; 809, 894.

6. S. C. Consist., 5 jul. 1915, AAS., t. VII, p. 327. Canonici praemonstratenses, ex privilegio, paroecias saeculares regere possunt.

7. Quoad iura et obligationes, cf. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 632 s.; PRUEMMER, *o. c.*, p. 321 s.

TITULUS XIV

DE TRANSITU AD ALIAM RELIGIONEM.

1047. — Praenotanda. 1° Professio religiosa stabile vinculum inter professum et religionem constituit. Attamen istud vinculum solvi potest diversis modis, sc. transitu ad aliam religionem, egressu sive licito sive illicito e religione et dimissionē e religione. De hac materia tractant tit. XIV, XV, XVI.

2° Per codicem disciplina de transitu ad aliam religionem, uniformis et perspicua facta est¹. Integra tamen reliquit *privilegia*.

1048. — I. Transeundi facultas. « Religiosus nequit ad aliam religionem, etiam strictiorem, vel e monasterio sui juris² ad aliud transire sine auctoritate Apostolicae Sedis » (can. 632). Quod principium valet pro quovis transitu et pro quavis religione, etiam dioecesana, imo et pro quavis societate sive clericali sive laicali, ex can. 681³. Indultum Apostolicum conceditur ex justa causa, qualis censetur : zelus religionis perfectioris, infirmitas et debilitas.

1049. — II. Jura et obligationes transeuntis. Haec sufficiat notare :

1° Transiens *ad aliam religionem* novitiatum iterum peragere debet, quo durante servat vota sua, suspensis manentibus juribus et obligationibus particularibus religionis derelictae, et Superioribus novae religionis, imo et Magistro novitiorum etiam ratione voti obedientiae parere tenetur. Expleto novitiatu, si jam in priori religione emisit professionem perpetuam, vel statim, praetermissa professione temporaria, ad professionem admittatur⁴ (salvo jure Superioris ipsum ulterius probandi, at non ultra annum), vel ad pristinam religionem redeat (can. 633, § 1 ; 634).

2° Transiens ad aliud monasterium ejusdem Ordinis nec novitiatum peragit nec novam emittit professionem (can. 633, § 2).

3° Ab edita nova professione vel a die transitus ad aliud monasterium ejusdem ordinis, amittuntur omnia jura et obligationes prioris religionis aut monasterii et alterius jura et officia suscipiuntur (can. 635, 1°).

4° Priori religioni vel monasterio manent bona quae eis ipsius religiosi ratione⁵ jam acquisita fuerunt. Quoad *dotem* ejusve fructus et alia bona personalia servandum est praescriptum can. 551, § 2⁶ (can. 635, 2°).

1. Quoad jus antiquius, cf. VERMEERSCH, *o. c.*, t. I, n. 320 ss. ; WERNZ, *o. c.*, p. 682 ss. ; VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 634.

2. Cf. supra p. 383, nota 7.

3. Cf. tamen GOYENÈCHE, in *Commentarium pro religiosis*, 1920, p. 298.

4. Cum suffragio Capituli deliberativo, resp. Com. ad interpr. cod. can., 14 jul. 1922, ad. VII, AAS., t. XIV, p. 526 s.

5. Ad normam 580, § 2 ; 582, 1° et etiam 581.

6. Cf. supra n. 995 ; BASTIEN, *o. c.*, n. 197.

5° Si nova professio sit simplex, solemnitas votorum anteriorum eo ipso exstinguitur, nisi aliud in apostolico indulto caveatur (can. 636) ¹.

1050. — III. Transeuntis inconstantia et dimissio.

1° Si in religione ad quam transiit, religiosus professionem non edat, ad pristinam redire tenetur, nisi interim votorum tempus expiraverit (can. 633, § 2).

2° Si post professionem recesserit, versatur in saeculo, sicut is qui nunquam ad aliam religionem pertinuerit. Ut redeat ad prius monasterium vel ad priorem religionem, novum indultum transeundi necessarium est ².

TITULUS XV

DE EGRESSU E RELIGIONE.

Ordo dicendi. Codex distinguit tres modos *licitos* egrediendi e religione vel degendi extra claustra et duos modos *illicitos*.

Licitus in foro externo est egressus: a) expleto tempore professionis temporariae, b) obtento indulto exclaurationis, c) obtento indulto saecularizationis. *Illicitus* vero a) per apostasiam, b) per fugam. Diximus supra causam *professionis dubiae* juxta can. 586, ad S. Sedem deferendam esse ³, ipsiusque iudicio relinquendum num licitus necne sit religiosi egressus ex capite nullitatis professionis. Si nullitas *manifesta* sit religioso licebit ad saeculum redire ⁴.

CAPUT I

DE EGRESSU LICITO.

1051. — I. Expleto tempore professionis temporariae. « Professus a votis temporariis, expleto votorum tempore, libere potest religionem deserere; pariter religio *ob justas ac rationabiles causas* ⁵ eundem potest a renovandis votis temporariis vel ab emittenda professione perpetua excludere, non tamen ratione infirmitatis ⁶, nisi certo probetur eam ante professionem fuisse dolose reticitam aut dissimulatam » (can. 637).

Religiosus in sacris constitutus, non renovatis votis, debet ad propriam redire dioecesim et a proprio Ordinario recipi (can. 641, § 1).

1. Cf. de transitu a Congregatione vot. simpl. ad societatem virorum vel mulierum viventium in communi sine votis, BASTIEN, *o. c.*, p. 118, nota 1.

2. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 637.

3. Supra, n. 1012.

4. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 639.

5. V. gr., peccata quae periculum scandali vel infamiae inducunt aut graves discordias foveant, animus impatiens disciplinae, desidia quae ineptum reddat ad ministeria religionis, cf. COCCHI, *o. c.*, n. 144.

6. Cf. CREUSEN, *o. c.*, n. 225.

Qui hoc modo e religione egreditur nihil potest repetere ob quamlibet operam religioni praestitam. Si tamen agatur de religiosa quae sine dote recepta fuit nec ex bonis propriis sibi providere valeat, religio *ex caritate* eidem dare debet quae requiruntur ut modo tuto ac convenienti domum petat, ac providere ut, naturali aequitate servata, per aliquod tempus, mutuo consensu vel in casu dissensus ab Ordinario loci determinandum, honeste vivere possit (can. 643, § 2).

1052. — II. Per indultum exclaurationis.

1° *Notio et concessio*. a) Indultum exclaurationis est permissio manendi *ad tempus* extra claustra et extra obedientiam propriorum Superiorum. Ut ratio huiusmodi indultum obtinendi allegari possunt : sanitas curanda modo qui difficulter componitur cum dependentia a Superioribus, necessitas parentum ad tempus sublevanda.

b) Hoc indultum sola Sedes Apostolica in religionibus juris pontificii dare potest ; in religionibus autem juris dioecesani etiam Ordinarius loci seu domus in qua degit religiosus (can. 638).

c) Hoc indultum exclaurationis est jam aliqualis separatio a religione ; distinguitur proinde a *licentia permanendi extra domum ultra sex menses*, quam sibi ex can. 606 expresse reservat S. Sedes nisi fiat ratione studiorum. Haec licentia nullatenus religiosum obedientiae Praelatorum subtrahit¹.

2° *Effectus*. Exclaustratus² a) votis ceterisque suae professionis obligationibus quae cum suo statu componi possunt, manet obstrictus ; b) exteriorem tamen debet habitus religiosi formam deponere ; c) perdurante tempore indulti, caret voce activa et passiva, sed gaudet *privilegiis mere spiritualibus* suae religionis ; d) Ordinario territorii ubi commoratur, loco Superiorum propriae religionis, subditur etiam ratione voti obedientiae (can. 639).

3° *Terminus*. Exclaustratus potest semper ad religionem suam reverti et religio debet eum iterum recipere et illi concedere jura antea possessa.

1053. — III. Per indultum saecularizationis.

1° *Notio et concessio*. a) Est permissio manendi *in perpetuum* extra claustra. Importat ergo totalem separationem a religione³.

1 Cf. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 642.

2. Sive indulto Apostolico sive indulto ab Ordinario loci obtento ; tamen potest Ordinarius loci concedere exclaustro ob rationes particulares facultatem retinendi habitum religiosum, Com. ad interpr. cod. can., 2 nov. 1922, AAS., t. XIV, p. 662.

3. Quoad jus antierius, cf. DE BRABANDERE-VAN COILLIE, *o. c.*, n. 612.

b) Obtinetur a sola S. Sede quoad religiones juris pontificii, et etiam ab Ordinario loci quoad religiones juris dioecesani (can. 638).

2° *Effectus* ¹. a) *relate ad religionem*. α) A sua religione plene separatur, imo habetur ac si nunquam ad eam pertinuisset; ita ut, si ex dispensatione pontificia rursus in eam recipiatur novitiatum et professionem instaurare debeat. Ideo habitum religiosum deponere tenetur et eximitur ab omnibus obligationibus religioni propriis et assimilatur saecularibus sive laicis sive clericis. β) A suis votis liberatus manet, firmis oneribus ordini majori adnexis si in sacris fuerit (can. 640).

b) *relate ad Episcopum proprium et exercitium ordinis*. Si religiosus in sacris et saecularizatus propriam dioecesim non amiserit, eo quod post adeptam incardinationem professus sit tantum votorum temporariorum, debet ad propriam redire dioecesim et ab Episcopo recipi; si amiserit propriam dioecesim, utpote professus votorum perpetuorum aut propter aliam rationem, nequit extra religionem ordines exercere, donec *Episcopum benevolum receptorem* invenerit, aut, si hunc non invenerit, donec Sedes Apostolica aliter providerit ². Episcopus religiosum recipere potest *pure et simpliciter*, aut *pro experimento ad triennium*; in priore casu religiosus eo ipso est dioecesi incardinatus; in altero, Episcopus potest probationis tempus prorogare, non ultra tamen aliud triennium; quo etiam transacto, religiosus, nisi antea dimissus fuerit, ipso facto dioecesi incardinatus manet (can. 641).

c) *relate ad officia et beneficia*.

« Quilibet *professus ad saeculum regressus* ³ prohibetur sine novo et speciali S. Sedis indulto α) quolibet beneficio in basilicis majoribus et minoribus, et in ecclesiis cathedralibus; β) quolibet magisterio et officio in Seminariis majoribus et minoribus seu collegiis, in quibus clerici educantur, itemque in Universitatibus et Institutis, quae privilegio apostolico gaudent conferendi gradus academicos; γ) quocumque officio vel munere in Curiis episcopalibus et in religiosis domibus sive virorum sive mulierum, etiamsi agatur de Congregationibus dioecesanis » (can. 642, § 1) ⁴.

1. Effectus illi valent pro saecularizato ex indulto S. Sedis aut Episcopi, Com. ad interpr. cod. can., 12 nov. 1922, AAS., t. XIV, p. 662.

2. V. gr., permittendo ut absque formali excardinatione, ex sola licentia Ordinarii, ordines possit exercere.

3. Probabilius intelligitur hic *solus saecularizatus*, non vero exclaustratus aut qui egreditur expleto tempore professionis temporariae, cum solus saecularizatus ad saeculum perfecte sit regressus, et propter connexionem inter can. 641 et 642. Ita, communis; contra FANFANI, *o. c.*, n. 375 et 378. — Haec prohibitio etiam applicanda venit *dispensatis* a votis temporariis, vel a juramento perseverantiae, vel a peculiaribus promissionibus sui Instituti, si per sex annos integros iis ligati fuerint (can. 642, § 1).

4. Hae prohibitiones afficiunt etiam religiosos qui ante codicem extra religionem,

d) *relate ad bona*, valent quae supra diximus¹ de religioso qui egrediatur, expleto votorum temporariorum tempore (can. 643).

CAPUT II

DE EGRESSU ILLICITO.

Discessus illegitimus fit vel per apostasiam vel per fugam.

1054. — I. Apostata a religione. 1° *Notio.* « Apostata a religione dicitur *professus a votis perpetuis* sive solemnibus sive simplicibus qui e domo religiosa illegitime egreditur cum animo non redeundi (ad religionem), vel qui, etsi legitime egressus, non redit eo animo ut religiosae obedientiae sese subtrahat » (can. 644, § 1). « Malitiosus animus, de quo in § 1, *jure praesumitur*, si religiosus intra mensem nec reversus fuerit nec Superiori animum redeundi manifestaverit » (*ibid.*, § 2). Ex hac notione sequitur religiosum *a votis temporariis* derelinquentem illegitime domum religiosam cum animo non redeundi, non esse apostatam².

2° *Effectus.* Ab obligatione regulae et votorum minime solvitur et debet sine mora ad religionem redire³. Superiores debent eum sollicitè quaerere et ipsum, si vera poenitentia actus redeat, suscipere. Si agatur de *moniali*, Ordinarius loci et etiam Superior regularis, si agatur de monasterio exempto, curare debent monialis apostatae reditum, *caute* quidem ad vitanda scandala, aliaque inconvenientia (can. 645).

3° *Poenae.* « Firmo praescripto can. 646⁴, religiosus apostata a religione, ipso jure incurrit in excommunicationem, proprio Superiori majori vel, si religio sit laicalis aut non exempta, Ordinario loci in quo commoratur reservatam⁵, ab actibus legitimis ecclesiasticis⁶ est exclusus, privilegiis omnibus suae religionis privatus; et si redierit, perpetuo caret voce activa et passiva, ac praeterea aliis poenis pro gravitate culpa a Superioribus puniri, debet ad normam constitutionum » (can. 2385).

1055. — II. Fugitivus. 1° *Notio.* « Fugitivus ille est qui, sine Supe-

venia pontificia versabantur, Com. ad interpr. jur. can. cod., 24 nov. 1920, AAS., t. XII, p. 575. Cf. S. C. de Relig., 15 jun. 1909, AAS., t. I, p. 523 ss., circa rationes harum prohibitionum.

1. N° 1051.

2. Cf. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 648.

3. Et quidem sub peccato mortali, ita ut semper et tamdiu in statu peccati mortalis versetur, donec regressus sit, cf. PIAT, *o. c.*, t. I, p. 195 ss.

4. Respicit dimissionem religiosorum *ipso facto* ob graviora crimina, si v. gr., apostata fugam arripuerit cum muliere, aut religiosa cum viro. Cf. n. 1057.

5. Cf. PRUEMMER, *o. c.*, p. 328.

6. Cf. can. 2256, 2°.

riorum licentia, domum religiosam deserit cum animo ad religionem redeundi » (can. 644, § 3). Differt fugitivus ab apostata, dum hic, professus votorum perpetuorum deserit *religionem*, ille vere, professus votorum sive perpetuorum sive temporariorum, *domum* tantum derelinquit.

2° *Effectus* iidem sunt ac supra diximus de apostasia a religione ¹.

3° *Poenae* ². Fugitivus ipso facto incurrit privationem officii, si quod in religione habeat, et suspensionem Superiori majori reservatam, si sit in sacris; cum redierit, puniatur secundum constitutiones, vel a Superiore majore, si hae nihil de hac re caveant (can. 2386).

TITULUS XVI

DE DIMISSIONE RELIGIOSORUM.

1056. — I. Praenotanda. 1° Decretum S. C. de Relig., 16 maii 1911 ³, *de methodo servando in ferenda sententia expulsionis vel dimissionis ab Ordinibus et institutis religiosis*, est fons praecipuus ⁴ eorum quae hac de re statuit codex. Jus hodiernum integram hanc methodum ad maiorem uniformitatem redegit, revocatis etiam quibusdam privilegiis ⁵.

2° Dimissio fieri potest *ipso facto* vel *per decretum* aut *sententiam superioris*: a) *ipso facto*, quando propter crimen determinatum a jure, a religioso patratum, ipse habendus est tanquam legitime dimissus; b) *per decretum aut sententiam superioris*, prout decretum dimissionis a Superiore fertur aut prout requiritur sententia iudicis lata ad tramitem juris et propter causam canonicam.

3° Codex post enumerata delicta quae ipso facto important dimissionem agit, c. I. De dimissione religiosorum qui *vota temporaria* ⁶ nuncuparunt; c. II. De dimissione religiosorum qui *vota perpetua* nuncuparunt *in religione clericali non exempta* vel *in religione laicali*; c. III. De processu judiciali in dimissione religiosorum qui *vota perpetua* sive solemnia sive simplicia nuncuparunt *in religione clericali exempta*; c. IV. De *religiosis dimissis* qui *vota perpetua* nuncuparunt.

Antea jam diximus de jure religionis dimittendi professos votorum temporariorum *elapso votorum tempore*, propter justas et rationabiles

1. N° 1054.

2. Attendendum est etiam ad can. 646.

3. AAS., t. III, p. 235 ss.; *Collat. Brugen.*, t. XVII, p. 609 ss.; VERMEERSCH, *Period.*, t. VI, p. 44 ss.

4. Cf. etiam c. *Conditae*, 8 dec. 1900 de Institutis votorum simplicium, *Collat. Brugen.*, t. VI, p. 97 et *Normae*, a. 1901, art. 192 ss. — Quoad jus codice antierius, cf. DE BRABANDERE-VAN COILLIE, *o. c.*, n. 608 s.

5. Cf. can. 654. Cf. quoad Societatem Jesu, VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 665, de dimissione professorum a votis simplicibus.

6. Ipsis durantibus.

causas¹; etiam supra notavimus² competentes superiores posse sodalem, perdurante militari servitio, ob rationabiles et justas causas³ dimissum declarare.

1057. — II. De dimissione religiosorum ipso facto.

1° « *Ipsa facto* habendi sunt tanquam legitime dimissi religiosi : a) publici apostatae a fide ; b) religiosus qui fugam arripuerit cum muliere ; aut religiosa quae cum viro ; c) attentantes aut contrahentes matrimonium aut etiam vinculum, ut aiunt civile » (can. 646, § 1)⁴.

2° « In his casibus sufficit ut *Superior major* cum suo Capitulo vel Consilio ad normam constitutionum emittat declarationem facti (commissi) ; curet autem probationes facti collectas in domus regestis asservere » (*ibid.*, § 2).

3° Professus dimissus *votorum temporariorum*, ipso facto solvitur omnibus votis religiosi⁵. Quoad professum *votorum perpetuorum* ei applicanda venient quae infra dicentur cap. IV de *religiosis dimissis qui vota perpetua nuncuparunt*.

CAPUT I

DE DIMISSIONE RELIGIOSORUM QUI VOTA TEMPORARIA⁶ NUNCUPARUNT.

1058. — I. Quinam dimittere possunt.

1° In *Ordinibus et Congregationibus juris pontificii* competens est *Supremus religionis Moderator* vel Abbas monasterii sui juris cum consensu sui cujusque Consilii per secreta suffragia manifestato (can. 647, § 1).

2° Pro *monialibus*, competens est *Ordinarius loci* et, si monasterium est regularibus obnoxium, *Superior regularis*⁷, postquam monasterii Antistita cum suo Consilio fidem de causis scripto fecerit (*ibid.*)⁸.

3° In *Congregationibus juris dioecesani*, *Ordinarius loci* in quo reli-

1. N° 1051.

2. N° 1005.

3. V. gr., qui dubia perseverantiae signa dederit, vel praescriptis cautelis non obtemperaverit, aut a morum vel fidei puritate deflexerit.

4. FANFANI, *o. c.*, n. 390 ; BASTIEN, *o. c.*, n. 208 ss.

5. Cf. can. 648.

6. Pro iis qui vota emiserunt sub conditione « *donec in congregatione vivam.* », servandae sunt praescriptiones can. 646-648, Com. ad interpr. cod. can., 1 mart. 1921, AAS., t. XIII, p. 177.

7. Probabilius unitis consiliis cum Ordinario loci, ita ut neuter solus possit monialem dimittere. Cf. de hac controversia VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 653.

8. Cf. VERMEERSCH, *Period.*, t. XII, p. (63) s.

giosa domus sita est, qui tamen jure suo ne utatur Moderatoribus insciis vel juste dissentientibus (*ibid.*).

II. Modus procedendi. Ii omnes, graviter eorum onerata conscientia, religiosum dimittere nequeunt, nisi servatis quae sequuntur :

1° *Causae dimissionis debent esse graves et externae* ; at possunt se habere ex parte religionis aut ex parte religiosi. *Defectus spiritus religiosi* qui aliis scandalo sit, est sufficiens dimissionis causa, si repetita monitio una cum salutare poenitentia¹ incassum cesserit, non vero *infirma valetudo*, nisi certo constet eam ante professionem fuisse dolose reticitam vel dissimulatam (can. 647, § 2, 1° et 2°). Ad dijudicandum de gravitate causarum, licet adhibere regulam a Benedicto XIV propositam² : Dimissio licita est, quoties cum *moralis certitudine* in conscientia judicat Superior competens talem professum ineptum esse « qui ineptum curriculum laudabiliter persequi et ad societatis institutum vitam exigere valeat ».

2° Necesse non est ut causae comprobentur *formali iudicio*, dummodo certe innotescant. Religioso semper manifestandae sum, data ei plena libertate respondendi (*ibid.*, 3°).

3° Contra dimissionis decretum recursus institui potest ad S. Sedem, in suspensivo (*ibid.*, n° 4°), intra decem dies ab intimatione decreti religioso dimisso facta³.

4° Si dimittitur religiosa, ei provideri debet ad normam can. 643, § 2⁴.

III. Effectus. Religiosus dimissus ipso facto solvitur ab omnibus votis religiosiis (non autem a votis privatis), salvo oneribus ordini majori adnexis, si sit in sacris ; clericus in minoribus constitutus eo ipso redactus est ad statum laicalem. Si in sacris sit debet propriam dioecesim repetere si eam nondum amisit ; secus vero⁵ debet episcopum benevolum quaerere. Obnoxius etiam manet prohibitionibus can. 642⁶ (can. 648).

1. Ergo dimissionem praecedere debent correptiones paternae et remedia poenalia.

2. *De Synod.*, l. XIII, c. II, n. 17, cit. a PRUEMMER, *o. c.*, p. 331 ubi optime de his causis disserit ; cf. etiam VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 65 ; VERMEERSCH, *Period.*, t. XII, p. (17) s., p. (58) ss. ; BASTJEN, *o. c.*, n. 214.

3. Cf. S. C. de relig., 20 jul. 1923, de modo instituendi recursus et de hujus effectibus, AAS., t. XV, p. 457 s.

4. Supra, n. 1051.

5. Si vero eam amisit, v. gr., per legitimam formalem excommunicationem.

6. Supra n. 1503.

CAPUT II

DE DIMISSIONE RELIGIOSORUM QUI VOTA PERPETUA
NUNCUPARUNT IN RELIGIONE CLERICALI NON EXEMPTA VEL
IN RELIGIONE LAICALI¹.

1059. — I. Dimissio virorum.

1° *Causae*. Decretum dimissionis jure fertur ob *tria delicta*² *gravia*³ *cum duplici monitione ac defectu emendationis* conjuncta (can. 649).

- a) Delicta debent esse ejusdem speciei, vel, si diversae, talia ut simul sumpta manifestent perversam voluntatem in malo pervivacem, aut unum tantum permanens, quod ex repetitis monitionibus virtualiter triplex fiat;
- b) Monitiones sint efficaces et opportunae, cum exhortationibus, et remediis poenalibus conjunctae et cum comminatione dimissionis;
- c) Oportet ut religiosus sese non emendatum manifestet.

2° *Modus procedendi et Superior dimittens*.

Haec si constiterit⁴, postquam in deliberatione Superioris majoris cum suo Consilio major pars suffragiorum pro dimissione steterit, a) *in religione juris dioecesani* res tota deferatur ad *Ordinarium loci* in quo domus religiosa professi sita est, cujus est pro suo prudenti arbitrio dimissionem decernere; b) *in religione juris pontificii*, Supremus religionis Moderator dimissionis decretum ferat; quod tamen ut suum sortiatur effectum, debet a Sede Apostolica confirmari. Religioso jus est suas rationes libere exponendi; ejusque responsiones in actis fideliter referendae sunt (can. 650).

1060. — II. Dimissio religiosarum.

1° *Causae*. Ad dimittendas religiosas professas a votis perpetuis sive solemnibus sive simplicibus exiguntur *graves causae*⁵, *exterioribus una cum incorrigibilitate*, experimento⁶ prius habito ita ut spes resipiscen-

1. Ad dubium: « Utrum vota religiosa simplicia, perpetua ex parte voventis, emissa *ante promulgationem* codicis in religionibus votorum solemnium, sive virorum sive mulierum, sint moderanda quoad modum dimissionis religiosorum et quoad effectus dimissionis a jure antiquo vigente ante Codicem ». Com. ad interpr. cod. can., 16 oct. 1919, respondit: « Affirmative »; AAS., t. XI, p. 476. Cf. etiam de non-retroactivitate horum praescriptorum, VERMEERSCH-CREUSEN, o. c., n. 664, 3°.

2. Cf. c. 2195.

3. Cf. art. 9 decreti S. C. de Relig., 16 maii 1911.

4. Ad normam can. 656-662. Cf. PRUEMMER, o. c., p. 332; BASTIEN, o. c., n. 216 ss.

5. Ergo non requiruntur *delicta* canonica; sed tantum culpa graves. Cf. can. 647, § 2, 1° et 2°. Vide BASTIEN, o. c., n. 221.

6. Modus hujus experimenti, quo constare debet de incorrigibilitate, non determinatur; certo non requiruntur canonicae monitiones! Cf. BASTIEN, o. et l. c.

tiae evanuerit, iudicio Antistitae (can. 651, § 1). Etiam religiosae locus liberae defensionis dandus est (*ibid.*, § 2).

2° *Superior competens.*

a) « Si agatur *de religiosis juris dioecesani*¹, *Ordinarii loci* in quo sita est sororis professae domus, est causas dimissionis expendere et decretum dimissionis ferre » (can. 652, § 1).

b) « Si *de monialibus*, Ordinarius loci acta omnia et documenta² transmittat ad S. Congregationem (de religiosis) cum suo et Superioris regularis voto, si monasterium regularibus sit subjectum » (*ibid.*, § 2).

c) « Si *de aliis religiosis juris pontificii*, suprema religionis Moderatrix rem totam ad Sacram Congregationem pariter deferat cum omnibus actis et documentis. Sacra autem Congregatio tum in hoc tum in praecedenti casu quod magis expedire censuerit, decernet » (*ibid.* § 3).

d) Semper, de quavis religiosa dimissa agatur, ei provideatur ad normam can. 643, § 2³. (*ibid.*).

1061. — III. Casus urgentior.

1° Duplex hujusmodi casus in can. 653 praevidetur, nempe a) *casus gravis scandali exterioris*, quod habetur quoties certo commissa est culpa infamans infamia facti, quae, extra religionem passim nota est, vel cognita a paucis quidem, sed talibus qui rem non celaturi sint ; b) *casus gravissimi nocumenti communitati imminentis*, quando, v. gr., judicialis accusatio delicti adhuc occulti et de se infamantis, uti in genere morum, mox futura prospiciatur⁴.

2° In hoc duplici casu, sive vir sive mulier, *professus a votis perpetuis religionis juris pontificii*, statim potest a *Superiore majore* cum *consensu sui Consilii*, vel etiam, si periculum sit in mora et tempus non adsit adeundi Superiorem majorem, a *Superiore locali* cum *consensu sui Consilii* et *Ordinarii loci*, ad saeculum remitti, ita tamen ut res per ipsum Ordinarium aut per Superiorem majorem, si adsit, Sanctae Sedis iudicio sine mora subjiatur (can. 653).

« Si agatur de professo vel de professa juris dioecesani, aut de moniali Belgii et Galliae, res ab Ordinario dirimi posse videtur »⁵.

1. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 652, religiosi juris dioecesani assimilant moniales quae in Belgio et Gallia ad vota simplicia redactae sunt. Ratio est quia jurisdictioni Episcoporum sunt submissae.

2. Cf. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 657.

3. Supra, n. 1051.

4. Ita VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 658.

5. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 652.

CAPUT III

**DE PROCESSU JUDICIALI IN DIMISSIONE RELIGIOSORUM
QUI VOTA PERPETUA SIVE SOLEMNIA SIVE
SIMPLICIA NUNCUPARUNT IN RELIGIONE CLERICALI EXEMPTA.**

1062. — Pro intento nostro ea tantum depromendi e tractatu de religiosis quae utiliora sunt clero saeculari, haec per summa tantum capita attingemus.

1° *Causae* dimissionis eadem sunt ac in casu praecedenti. Requisita ex parte delictorum, monitionum et defectus emendationis exponuntur can. 656-662.

2° *Processus judicialis*. Dimissio viri professi (sive clerici sive laici) a votis perpetuis sive solemnibus sive simplicibus fieri nequit, revocato quolibet privilegio, nisi consequenter ad *processum judicialem*, nisi agatur de iis qui ipso facto dimittuntur¹ aut de iis qui in casu urgenti statim debent dimitti² (can. 654). *Forma processus* can. 663-667 describitur³.

3° *Tribunal competens* efformatur *supremo* religionis aut monasticae congregationis *Moderatore* cum suo Consilio seu Capitulo, quod quatuor saltem religiosis constet (can. 655, § 1). At sententia expulsionis a S. C. de religiosis confirmanda est antequam executioni mandari potest (can. 666).

4° *Casus urgentior*. In casu de quo in can. 663⁴, religiosus statim potest a *Superiore majore*⁵, vel si periculum sit in mora et tempus non adsit recurrendi ad Superiorem majorem, a Superiore quoque locali, cum consensu sui Consilii, ad saeculum remitti, habitu religioso illico deposito; religioso autem dimisso, statim processus, si nondum fuit institutus, instituatur ad normam can. 663-667 (can. 668). In hoc casu, decretum Superioris potius *provisorium* dicendum est, nec juridica dimissio videtur haberi ante sententiam tribunalis Supremi Moderatoris, a S. Sede confirmandam⁶.

1. Cf. supra, n. 1057.

2. Cf. can. 668, infra 4°.

3. Cf. COCCHI, *o. c.*, n. 154 ss.; VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 659 ss.; FANFANI, *o. c.*, n. 403 ss.

4. Supra, n. 1061.

5. Omittitur mentio Consilii.

6. Cf. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 661.

CAPUT IV

DE RELIGIOSIS DIMISSIS QUI VOTA PERPETUA
NUNCUPARUNT.

Praenota. — Supra dictum est de conditione juridica religiosorum qui dimittuntur vel elapso tempore professionis temporariae vel durantibus votis temporariis¹; nunc unice loquendum est de statu juridico religiosi dimissi qui vota perpetua emisit in quavis religione.

1063. — I. Conditio juridica omnis dimissi.

1° « Professus qui vota perpetua emisit, a religione dimissus, *votis religiosis* manet adstrictus, salvis constitutionibus aut Sedis Apostolicae indultis quae aliud ferant » (can. 669, § 1).

2° « Dimissus, *votis in religione emissis non solutus*, tenetur ad claustra redire; et si argumenta plenae emendationis per triennium dederit, religio tenetur eum recipere; quod si graves obstent rationes sive ex parte religionis sive ex parte religiosi, res iudicio Sedis Apostolicae subjiatur » (can. 672, § 1)². In praxi semper fere praestat ut hujusmodi religiosus dimissus statim obtineat dispensationem a votis³.

1064. — II. Conditio juridica religiosi dimissi qui est clericus.

1° Si est tantum *in minoribus ordinibus* constitutus, eo ipso reducitur ad statum laicalem (can. 669, § 2); amittens proinde omnia jura et privilegia status clericalis et religiosi.

2° *Si est in majoribus ordinibus constitutus*:

a) si dimittitur ob crimina quae ipso facto dimissionem inducunt aut ob crimina quae infamia juris, depositione vel degradatione puniuntur, perpetuo prohibetur deferre habitum ecclesiasticum (can. 670). Ipsum perpetuo esse suspensum per se patet.

b) si dimittitur ob delicta minora, tunc

α) Ipso facto suspensus manet, donec a S. Sede absolutionem obtinuerit;
β) Sacra Congregatio, si id expedire judicaverit, dimisso praecipiat ut, habitu cleri saecularis indutus, commoretur in certa dioecesi, indicatis Ordinario causis ob quas dimissus fuerit; γ) Si dimissus huic praecepto non paruerit, religio ad nihil tenetur erga eum, et dimissus eo ipso privatus est jure deferendi habitum ecclesiasticum; δ) si contra paruerit, Ordinarius dioecesis pro ejus commoratione designatae, religiosum in domum poeni-

1. N° 1051, 1058.

2. Sat mirum videtur can. 672 non inveniri in versione autorizada partis Codicis quae spectat religiones laicales.

3. PRUEMMER, *o. c.*, p. 355.

tentiae mittat, vel eum committat curae et vigilantiae pii ac prudentis sacerdotis. Religio, per manus praefati Ordinarii, caritativum subsidium dimisso suppeditet pro necessariis ad vitae sustentationem, nisi ipse aliunde sibimet providere queat ; ε) Si dimissus vitae rationem ecclesiastico viro dignam non agat, transacto anno vel etiam prius, iudicio Ordinarii, privetur caritativo subsidio, ejiciatur e domo poenitentiae eique auferatur jus deferendi habitum ecclesiasticum ab ipso Ordinario, qui statim mittere curet opportunam relationem tum ad Sedem Apostolicam tum ad religionem ; ζ) Si vero religiosus praedicto tempore tam laudabiliter se gesserit ut merito haberi possit vere emendatus, Ordinarius ejus preces apud S. Sedem commendabit pro absolutione a censura suspensionis et, ea obtenta, eidem in sua dioecesi permittat, adhibitis opportunis cautelis et limitationibus, Missae celebrationem et etiam, pro suo arbitrio et prudentia, aliud sacrum ministerium, unde honeste vivere queat ; quo in casu religio caritativum subsidium intermittere potest (can. 671).

Quod si agatur de *diacono* vel *subdiacono*, res ad S. Sedem deferatur (can. 671, 7°).

c) Quoties vero vota in religione emissa cessaverint, si dimissus Episcopum benevolum receptorem invenerit, sub ejus jurisdictione et speciali vigilantia maneat, servato canone 642 de ei prohibitis certis officiis ; si Episcopum non invenerit, res ad S. Sedem deferatur (can. 672, § 2). Haec religioso satis emendato saepe concedit indulta limitata celebrandi et sacra exercendi¹.

TITULUS XVII

DE SOCIETATIBUS SIVE VIRORUM SIVE MULIERUM IN COMMUNI VIVENTIUM SINE VOTIS.

1065. — I. Notio, divisio et erectio.

1° Definitur hujusmodi institutum a codice : « Societas sive virorum sive mulierum in qua sodales vivendi rationem religiosorum imitantur in communi degentes sub regimine Superiorum, sed tribus consuetis votis publicis non obstringuntur »² (can. 673, § 1). Proinde haec societas non est proprie religio, nec ejus sodales nomine religiosorum proprie designantur (*ibid.*). Sunt tamen hae societates verae personae morales.

2° Hae societates possunt esse clericales vel laicales, juris pontificii vel dioecesani (can. 673, § 2).

3° Circa erectionem et suppressionem societatis ejusque provinciarum

1. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 666.

2. Hujusmodi sunt v. gr. : societas presbyterorum dicta a S. Sulpicio, missionariorum a Card. Lavigerie institutorum, puellarum caritatis, beguinarum. Cf. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 672. De puellis caritatis, cf. BASTIEN, *o. c.*, appendix I, p. 348 ss.

et domorum, valent quae de Congregationibus religiosis constituta sunt¹ (can. 674).

1066. — II. Regimen societatis. 1° Hoc regimen in specie determinatur in uniuscujusque societatis constitutionibus; sed in omnibus servantur, congrua congruis referendo, can. 499-530 de regimine religiosorum, nempe de superioribus et capitulis, de confessariis et cappellanis² (can. 675).

2° Quoad bona acquirenda et administranda pronuntiat can. 676:

a) Societatem ejusque provincias et domus capaces esse acquirendi et possidendi bona temporalia; b) administrationem bonorum regi praescriptis can. 532-537³; c) quidquid sodalibus obvenire *intuitu societatis*, v. gr., ob ministeria juxta finem societatis peracta, eidem societati acquiri; cetera autem bona quae sodalibus obveniunt ratione propriae industriae, haereditatis, etc., a sodalibus retineri, acquiri et administrari posse secundum constitutiones; deest enim votum publicum paupertatis.

1067. — III. De singulis sodalibus.

1° In *admittendis* candidatis servantur constitutiones, et praescriptum can. 542, de impeditis tum irritantibus tum prohibentibus ingressum in religionem⁴ (can. 677).

2° In iis quae *ad studiorum rationem et suscipiendos ordines* pertinent, sodales societatis aequiparantur clericis saecularibus, salvo peculiaribus praescriptis a S. Sede datis (can. 678).

3° Quod attinet *ad obligationes*, sodales societatis tenentur a) proprias societatis obligationes servare secundum constitutiones; b) communibus obligationibus clericorum, nisi ex natura rei vel ex sermonis contextu aliud constat, v. gr., in iis quae praestanda sunt a clero dioecesano; c) praescriptis can. 595-612⁵, nisi constitutiones aliud ferant; d) clausuram servare ad normam constitutionum sub vigilantia Ordinarii loci⁶ (can. 679).

4° Idem, viri vel mulieres, clerici et laici, gaudent clericorum *privilegiis* de quibus in can. 119-123⁷, aliisque privilegiis societati directe concessis, non autem privilegiis religiosorum⁸ sine speciali indulto (can. 680).

5° Quoad *transitum, exitum et dimissionem* sodalium harum societatum a) servantur propriae cujusque societatis constitutiones; b) in transitu ad aliam societatem vel ad aliquam religionem aut in exitu sodalium a societate etiam juris pontificii, servantur, congrua congruis referendo, praescripta can. 632-635, 645⁹; c) dimissio eorum regitur canonibus 646-672¹⁰; nempe si vinculum quo adstringuntur sodales societatis est *temporale*, servantur canones qui agunt de dimissione religiosorum qui vota temporaria

1. Supra n. 935 ss.

2. Supra, n. 950-962; 963-976. Cf. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 675.

3. Supra, n. 979 ss.

4. Supra, n. 990 ss.

5. Supra, n. 1019 ss.

6. Cf. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 680 quoad societatem exemptam.

7. Supra, n. 351 ss.

8. Supra, n. 1033 ss.

9. Supra, n. 1048 ss.; 1054. Cf. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 682.

10. Supra, n. 1057 ss.

emiserunt ; si sit perpetuum, serventur canones de dimissione religiosorum qui vota perpetua nuncuparunt¹. (can. 681).

1068. — IV. De poenis.

Responso Commissionis pontificiae ad interpr. cod. can., 2-3 jun. 1918 extensae sunt ad societates sine votis, plures sanctiones poenales religiosos attingentes, nempe : a) Poenae contra religiosos fugitivos c. 2386 ; contra religiosos clericos qui invalide professionem emiserunt ob admissum ab ipsis dolum, c. 2387 ; contra transgressores in re gravi legis vitae communis c. 2389, quatenus nempe hae societates sine votis vitam communem agant ; b) Applicatur c. 2410 Superioribus qui gaudentes privilegio dimissorias ad ordines subditis suis concedendi, subditos ad alienum Episcopum ordinandos mittere praesumpserint ; c) Applicatur c. 2411 Superiori qui admittit ad novitiatum candidatum non idoneum contra can. 542, salvis quoad ceteras partes c. 2411 constitutionibus ; d) Applicatur c. 2413 Superioribus et subditis impredientibus liberum exercitium visitationis.

1. Resp. Com. ad interpr. cod. can., 1 mart. 1921, AAS., t. XIII, p. 177.

2. AAS., t. X, p. 344 ss., ad VI.

PARS TERTIA.

DE LAICIS.

Connexio et distributio materiae.

Supra vidimus¹ distinctionem fundamentalem membrorum Ecclesiae in *clericos* et *laicos* esse institutionis divinae; utrosque praeterea posse esse *religiosos*. Inde divisio habetur libri II codicis de personis in tres partes, quarum prima *de clericis* est, secunda *de religiosis*, tertia *de laicis*.

Codex in hac parte tertia post quaedam generalia, agit in tit. XVIII de fidelium associationibus in genere et in tit. XIX, de fidelium associationibus in specie.

PROEMIUM

NOTIONES GENERALES.

1069. — I. **Notio laici.** Fideles *laici*², sic dicti a voce graeca *λαός*³, quae significat *populum*, *plebem*, sunt illi, qui Ecclesiae nomen dederunt, sed nulli peculiari ecclesiastico ordini, vel muneri addicti sunt. Laici non sunt de hierarchia sed sub hierarchia constituti; verum ut membra Ecclesiae, ordinem occupant in constitutione societatis christianae⁴.

Inter eos distinguuntur *neophyti* et *catechumeni*. Neophyti appellantur, qui ab infidelitate egressi recens baptizati sunt. Quamdiu autem in neophytorum gradu persistent, non est in jure definitum; at cum hic gradus ad fidei probationem, morumque experimentum sit ab Ecclesia institutus, definitio relinquenda videtur iudicio Episcopi, qui morum integritatem fideique constantiam expendit⁵.

1. N° 337.

2. Cf. HARING, *Das Laienelement in der Verfassung u. Verwaltung der Kirche in Theologie u. Glaube*, 1911, t. III, p. 190 ss.; HOLLNSTEINER, *Das Laien-Apostolat*, in *Theol. Prakt. Quart.-Schrift*, 1912, t. LXV, p. 763 ss.; FR.-J. PIE MOTHON, *Les sociétés de laïques dans l'Eglise catholique*, in *Les Questions ecclésiastiques*, 1912, t. II, p. 5 ss., 97 ss., 193 ss.; SCHULTE, *Die Kirche u. die Gebildeten*, Freiburg-Br., 1912; PAQUET, *Droit public de l'Eglise*, p. 96 ss., Québec, 1908; SENTI, *Begründung, Rechte und Pflichten des Laienstandes nach der Schrift und dem neuen kirchl. Gesetzbuch*, St-Gallen, 1919.

3. Cf. WERNZ, *o. c.*, t. II, 1^a p., p. 20, nota (6); FEYER, *De Ecclesia*, p. 361; COCCHI, *o. c.*, p. 278 ss. Vocem *λαϊκοί* jam adhibet S. Clemens Romanus, ad Corinth. I, c. 40, V. etiam c. 7. C. XII, q. 1.

4. Ideo falsissima doctrina modernistarum, quae asserit inferiori clero, ipsisque laicis suas in regimine partes tribuendas esse. Cf. *Encycl. Pascendi*, ap. *Collat. Brugen.*, 1907, t. XII, p. 670.

5. Cf. can. 987, 6°.

Catechumeni (κατηχηεῖν, *docere*) non sunt veri Christi-fideles, cum non fuerint sacro Baptismate initiati; sed quasi candidati christianae Religionis, animo tantum et voto, non vero actu, ad Ecclesiam pertinent.

Spectant laici ad potestatem civilem, ejusque legibus tamquam Republicae cives subjiuntur; sed ad Ecclesiam quoque pertinent, quia baptismo donati inter ejus filios cooptati sunt.

1070. — II. Jura laicorum. In Ecclesia laicorum *jura*¹ versantur: a) circa modum agendi hierarchiae et clericorum erga ipsos, ita jus habent ut religiosa institutio et pastoralis cura ipsis praebeantur, ut tribunalia ecclesiastica adsint quibus jura protegantur; b) circa receptionem sacramentorum et sacramentalium, participationem cultui, communicationem bonorum spiritualium; c) circa jus praesentationis ad beneficia² et quasdam praerogativas honorificas³. Horum praecipua complectitur can. 682, dicendo: « Laici jus habent recipiendi a clero, ad normam ecclesiasticae disciplinae, spiritualia bona et potissimum adjumenta ad salutem necessaria. »

1071. — III. Obligationes laicorum. Eorum vero obligationes universim referuntur a) ad doctrinam fidei et morum mente retinendam et operibus comprobendam, modo ab Ecclesia determinato, b) ad debitam Ecclesiae et clericis obedientiam et reverentiam, non solum in officiis spiritualibus quae singuli fideles (ut individui, patresfamilias, heri) observare tenentur, sed etiam in omnibus causis ecclesiasticis, quae ordinem dicunt ad fidem aut mores et Ecclesiae activitatem et incrementum intendunt⁴; c) ad honestam praebendam clericis sustentationem; d) ad auxilium pro temporum opportunitate Ecclesiae praestandum, ut commissum sibi ministerium liberius exsequatur⁵. Quod auxilium cum nostra tempestate longe aliis mediis fieri possit et debeat quam saeculis elapsis v. g. per electiones optimorum deputatorum ad comitia publica, inde etiam novae obligationes laicorum ortae sunt atque ab ipsis R. Pontificibus inculcatae⁶. Haec obligatio eo magis urget, quod in

1. WERNZ, *o. c.*, p. 23; LAURENTIUS, *o. c.*, p. 45 s.; HEINER, *o. c.*, p. 104 s.

2. Cf. infra de *beneficiis*, lib. III, tit. 25; *causa Veronen.*, jur. patronatus popularis, 14 febr. 1920, AAS, t. XII, p. 163.

3. Recte intelligendum quod auctores generatim affirmant aditum ad statum clericalem omnibus patere. Status clericalis tantummodo patet his qui, debitis instructis virtutibus et qualitatibus, a Deo vocantur *per intermedium episcopum suum*; sicuti in coetibus religiosis receptio illis tantum debetur qui *judicio capituli aut moderatorum* communitatum idonei reperiuntur.

4. Cf. HEINER, *o. c.*, p. 106; LAURENTIUS, *o. c.*, p. 43 ss.

5. Cf. supra, n° 192.

6. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 24, ubi citatur Encycl. Leonis XIII *Sapientiae*, 10 jan. 1890.

statu perturbato societatis hodiernae Ecclesiae non jam praesto sit auxilium potestatis civilis¹. Inde concludi potest minime verum esse Ecclesiam negligere laicos, cum hi, in quorum utilitatem etiam convertitur potestas ecclesiastica, huic cooperantur orationibus, vitae sanctitate, pia et religiosa prolis institutione, recto usu bonorum temporalium, operibus demum caritativis et socialibus²; e) plura sunt quae laicis prohibentur facere, ita v. gr., nequeunt officium praedicationis exercere, nequeunt vasa sacra tangere, eligere ad beneficia ecclesiastica etc.³.

1072. — IV. Laicorum vestes. Inter ea quae laicis prohibentur venit etiam *delatio habitus ecclesiastici*. Attamen haec delatio permittitur a) alumnis Seminariorum; b) adspirantibus ad ordines qui extra Seminarium legitime morantur, commendati vigilantiae pii et idonei sacerdotis, ad normam can. 972, § 2; c) laicis, servitio ecclesiae legitime addictis, dum intra eandem ecclesiam sunt, vel extra ipsam in aliquo ministerio ecclesiastico, ut in processionibus, partem habent (can. 683).

TITULUS XVIII.

DE FIDELIUM ASSOCIATIONIBUS IN GENERE.

Fontes. Can. 684-689; Conc. Mechlinien. IV, sect. disciplin., tit. V; sect. past. et liturg., tit. XIV.

Auctores. *Ante codicem*: FERRERES, *Las confradias y congregaciones eclesiásticas*², Barcelona, 1907 (versio italica a TAVERNA, Venetiis, 1909); ZUMBO, *Delle confraternite ecclesiastiche*², Roma, 1909; BENED. XIV, *Instit. eccles.*, 105, n. 83 ss.; LUCIDI, *De visitatione SS. Liminum*, t. II, p. 494; t. III, p. 544; PUTZER, *Comment. in facult. apost.*⁵, p. 323 ss.; VERMEERSCH, *De religiosis*, t. I, p. 339 ss.; WERNZ, *o. c.*, t. III, p. II, p. 415 ss.; SAEGMUELLER, *o. c.*, p. 851 ss.; MOCCHEGIANI, *Coll. indulgentiarum*, Quaracchi, 1897. In his operibus directe de confraternitatibus agentibus, plurima referuntur ad associationes in genere. *Post codicem*: VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, t. I, n. 686 ss.; PRUEMMER, *o. c.*, p. 338 ss.; COCCHI, *o. c.*, L. II, pars. III, p. 292 ss.; BERINGER-STEINEN, *Die Ablässe*¹⁰, t. II, p. 1 ss., Paderborn, 1922; *Collat. Namurcen.*, 1922-1923, t. XVII, p. 47 ss.

1073. — I. Quaedam generalia.

1° « Fideles laude digni sunt, si sua dent nomina associationibus ab Ecclesia erectis vel saltem commendatis; caveant ab associationibus secretis, damnatis, seditiosis, suspectis aut quae studeant sese a legitima Ecclesiae vigilantia subducere » (can. 684).

1. Cf. PAQUET, *o. c.*, p. 97; DUBALLET, *Traité des principes du Dr. can.*, t. II, p. 419 s., Paris, 1897.

2. Cf. LAURENTIUS, *o. c.*, p. 45.

3. Cf. COCCHI, *o. c.*, p. 282 s.; *causa Wratislaviensis*, 14 dec. 1918, AAS., t. XI, p. 128 s.

Inter *secretas*¹ associationes praeprimis venit *secta massonica*. Praeter hanc plures ab Ecclesia positivo decreto *damnatae* sunt²; *seditiones* audiuntur quae per rebellionem finem haud improbandum persequuntur; *suspectae*, quae periculum creant perversionis pro fide aut moribus³; inter eas quae student sese a legitima Ecclesiae vigilantia subducere et illius jura excludere, saepe a fidelibus vitandae sunt *societates neutrales*.

2° Profecto, praeter societates ab Ecclesia erectas aut approbatas, multae sunt aliae, quae, ab ecclesiastica auctoritate commendatae vel non, fines honestos etiam spirituales prosequuntur. Eis licet fidelibus nomen suum dare, modo in eis observentur quae *juris communis* sunt⁴.

3° Parochi alique ecclesiarum rectores foveant imprimis associationes ab ecclesiastica auctoritate erectas, approbatas et commendatas⁵.

4° Quoad *historiam* piarum associationum cf. WERNZ, o. c., p. 417 ss.; ZUMBO, o. c., p. 2 ss.; SAEGMUELLER, o. c., p. 852 ss.; *Collat. Namurcen.*, l. c., p. 48 ss.; praeprimis BERINGER-STEINEN, o. c., p. 1-8.

1074. — II. Notio et Species.

1° **Notio.** Piae associationes fidelium definiri possunt: Societates distinctae a religionibus et a societatibus virorum aut mulierum in communi viventium, a legitima ecclesiastica potestate tum erectae vel approbatae, tum gubernatae, in quibus fideles coadunantur vel ad perfectiorem vitam christianam inter socios promovendam, vel ad aliqua pietatis aut caritatis opera exercenda, vel denique ad incrementum cultus publici (can. 685).

2° **Species.** a) Ratione *finis*, associationes distinguuntur in associationes constitutas ad perfectiorem sodalium vitam (*Tertios Ordines*); vel ad exercenda specialia pietatis aut caritatis opera (*Sodalitia et Piae Uniones*), vel ad incrementum cultus (*Confraternitates*).

b) Ratione *compaginis socialis*, aliae ex illis associationibus sunt constitutae ad modum *organici corporis*, prout verum collegium ecclesiasticum efformant cum quadam interiore hierarchia, propria bonorum administratione, proprio interno regimine, propriis officiis in communi obeundis. Harum statuta plerumque solent pro sodalium adscriptione aliquam praescribere formam externam cum aliqua solemnitate ac proprio

1. Cf. Instr. S. O., 10 maii 1884, ap. ASS., t. XVII, p. 44.

2. Cf. can. 2335; DE BRABANDERE-VAN COILLIE, o. c., t. III, n. 1319², 1457.

3. Cf. Epist. S. O., 5 nov. 1920, ad locorum Ordinarios circa nova quaedam molimina acatholicorum contra Fidem (Y. M. C. A. Young men's christian association), AAS., t. XII, p. 595.

4. *Coll. Namurcen.*, l. c., p. 48.

5. Cf. Conc. Mechlinien. IV, can. 174; *Theol.-prakt. Quart.-schrift*, 1923, t. LXXVI, p. 12 ss.

ritu, ut publicam candidatorum petitionem ac praesentationem aliquam, vel novitiatum, vel saltem impositionem habitus. Aliae vero latiori sociali vinculo colligantur propriumque regimen externum et internum non habent; ita nullam generatim habent pro adscriptione sodalium formam ac caeremoniam. Ad modum organici corporis instituta sunt tertii Ordines et sodalitia; hoc arcto compagine sociali carent piae uniones¹.

c) Proinde quatuor species piarum associationum distinguere possunt:

α) *Tertii ordines* quorum scopus est perfectior vita christiana membrorum sub moderatione primi Ordinis; β) *Piae uniones*, quae absque organica constitutione ad exercitium alicujus operis pietatis aut caritatis existunt; γ) *Sodalitia*, quae ad modum organici corporis constituta eundem scopum prosequuntur ac piae uniones; δ) *Confraternitates* demum quae quoad constitutionem et scopum accedunt ad sodalitia, sed in incrementum quoque publici cultus erecta sunt. Inter confraternitates et uniones pias, distinguuntur *archiconfraternitates* et *uniones plenariae*, quae jus habent sibi alias ejusdem speciei associationes aggregandi vel saltem honoris causa hoc titulo decorantur.

Nota. — Sub praecedenti jure, tertii Ordines ab aliis fidelium associationibus absolute secernebantur. Harum vero commune nomen erat *confraternitatis*. « Haec *improprie dicta* erat si, canonica erectione carens, sola permanente sociorum voluntate exsistebat. *Proprie dicta*, canonice erecta, sedem propriam certo loco, ecclesia, altari constitutam possidebat. Hae confraternitates dein, *stricte tales*, erant collegia cum quadam interiore hierarchia ad modum corporis organici constituta. *Minus stricte tales*, potius dicebantur congregationes, sodalitates. Ex his, aliae quodam tamen vinculo personali socios conjungebant, dum aliae, sine hujusmodi personarum unione, recipiebant quotquot, levi expleta conditione, iis nomen dare voluerint. »

« Itaque nunc piarum unionum nomine veniunt quae generice appellabatur *confraternitates*; dum antea *piae uniones* potius designabant societates mere approbatas. Quod in legendis scriptoribus codici anterioribus, non est negligendum »².

1075. — III. Erectio vel approbatio associationum³.

1° **Necessitas.** « Nulla in Ecclesia recognoscitur associatio quae a legitima auctoritate *erecta* vel saltem *approbata* non fuerit » (can. 686, § 1). Formale decretum *erectionis* requiritur ut associatio juridicam in

1. Cf. Decret. S. C. Indulg., 26 nov. 1880, ap. *Decr. authentica*, n. 453; 25 aug. 1897, ap. *Coll. Brugen.*, t. III, p. 124; MOCCHIGIANI, o. c., n. 1637 ss.; VERMEERSCH, o. c., n. 544.

2. VERMEERSCH-CREUSEN, o. c., n. 698; *Collat. Namurcen.*, l. c., p. 167, nota 2. Cf. DE BRABANDERE-VAN COILLIE, o. c., n. 870.

3. Cf. *Rev. ecclès. de Liège*, 1922-1923, t. XIV, p. 174 ss.

Ecclesia personam acquirat (can. 687) ¹. Sufficit Ordinarii *approbatio* ut sit capax acquirendi gratias spirituales ac praesertim indulgentias (can. 708) et subsit jurisdictioni ecclesiasticae (can. 690) ².

Societates quae, etsi scopum caritativum aut religiosum prosequantur, tamen nec canonice erectae aut approbatae sunt, non veniunt inter *associationes*, sensu juris intellectas. Sint laudibus Summorum Pontificum et Episcoporum cumulatae, sintque gratiis spiritualibus ditatae, haec omnia tamen eis nondum tribuunt conditionem juridicam associationum; ad summum vocari possent societates piae ab ecclesia *commendatae* (can. 684). Hae proinde non sunt qua tales jurisdictioni Ordinariorum subditae, nec iis applicari possunt normae codicis de fidelium associationibus, nec bona earum sunt ecclesiastica. Subditae sunt jurisdictioni ecclesiasticae « ut debitam in omnibus Ordinario et S. Pontifici reverentiam praestent, et in iis quae fidem, mores et iustitiae leges attingunt, S. Sedis directioni ac moderationi omnino subsint » ³.

Ordinario loci jus et officium tantum est in illas vigilandi et corrigendi abusus, si qui quoad fidem et mores in illis irrepserint ⁴. Sicuti privati fideles, hae piae societates observare tenentur jus commune ⁵.

2° Legitima auctoritas ad erigendas vel approbandas associationes est :

a) *Romanus Pontifex* pro universa ecclesia ⁶ (can. 686, § 2).

b) *Ordinarius loci* in sua dioecesi quoad omnes associationes (*ibid.*), exceptis illis nempe :

c) *Quarum instituendarum* jus, apostolico ex privilegio, aliis reservatum est (*ibid.*). Pluribus enim Ordinibus religiosis, ex privilegio Apostolico, reservatum est jus instituendi, servatis servandis, associationes, tum in propriis, tum in alienis ecclesiis, nempe illas plerumque quae in ipsis Ordinibus ortum habuerunt; ita erigi possunt tertii Ordines a solis respectivis Ordinibus religiosis; confraternitas SS. Rosarii, a solo Magistro generali Ordinis Praedicatorum; Scapularis B. M. V.

1. Cf. Can. 100, supra, n. 325. Contendit, immerito ut videtur, BREMER in *Theol.-prakt. Quart.-Schrift*, 1921, t. LXXIV, p. 410 ss., requisitum a can. 687 *formale decretum erectionis* esse formale decretum erectionis in personam moralem non in associationem.

2. Cf. *Collat. Namurcen.*, l. c., p. 49.

3. Decretum S. C. Cons., 31 dec. 1909, de relationibus dioecesanis, cum Ordine servando in relatione de statu ecclesiarum, c. XV, n. 144, AAS., t. II, p. 33; attentata nova formula, 4 nov. 1918, c. XI, n. 94, AAS., t. X, p. 502.

4. Cf. S. C. Conc., *causa Corrienten.*, 13 nov. 1920, de conferentiis S. Vincentii a Paulo cum praeclaro voto consultoris, AAS., t. X, p. 135 ss.

5. V. gr. can. 1503, 1515, 1516. Cf. *Collat. Namurcen.*, l. c., p. 60; VERMEERSCH-CREUSEN, o. c., n. 692.

6. Notandum est quae spectant ad associationes (exceptis tertiis Ordinibus) de competentia esse S. C. Concilii, cf. supra, n. 588, reservata materia usus et concessionis indulgentiarum S. Poenitentiariae, cf. supra, n. 599.

de Monte Carmelo, a solo supremo Moderatore Carmelitarum ; SS. Trinitatis, a solo Supremo Moderatore Trinitariorum ; Septem Dolorum B. M. V., a solo supremo Moderatore Servitarum ; Sodalitas a divino Infante Pragensi, a solo Praeposito Generali Carmelitarum Excalceatorum ; Congregationes B. M. V. et Bonae Mortis, a solo Generali Societatis Jesu¹. Imo nonnullarum associationum erectio ita privative ad certos Ordines spectat, ut etiam, si Ordinarii locorum facultatem generalem obtinerent erigendi etiam confraternitates reservatas, non possent, salva expressa derogatione, procedere valide ad earum erectionem « nisi requisitis antea et obtentis a laudatorum ordinum superioribus pro tempore existentibus litteris facultativis pro earum erectione »².

At licet privilegium, quo jus erigendi determinatas associationes certis Ordinibus reservatur, concessum probetur, semper tamen, nisi aliud in ipso privilegio cautum est, requiritur ad *validitatem* erectionis, *consensus praevious*³ *Ordinarii loci scripto datus*. Consensus tamen ab Ordinario praestitus pro erectione domus religiosae valet etiam pro erigenda in *eadem domo vel ecclesia ei adnexa* associatione, quae non sit constituta *ad modum corporis organici* et dummodo illius religionis sit *propria* (can. 686, § 3)⁴.

d) « *Vicarius Generalis* ex solo mandato generali et *Vicarius Capitularis* nequeunt associationes erigere aut consensum praebere pro earum erectione aut aggregatione » (can. 686, § 4)⁵.

c) « Erectionis litterae ab iis qui *ex privilegio apostolico* (v. gr.. a superioribus religiosis) associationem erigunt, *gratis* concedantur, sola

1. Cf. BERINGER-STEINEN, *o. et l. c.*, n. 51 ss. ; *Collat. Namurcen.*, l. c., p. 49 s. ; litt. Apostol., 15 jan. 1923, AAS., t. XV, p. 262 s.

2. Cf. S. C. Indulg., 16 jul. 1887, ap. ASS., t. XX, p. 253, pro confraternitatibus SS. Trinitatis, B. M. V. a monte Carmelo et a septem doloribus. Item pro confraternitatibus a SS. Rosario, cf. const. Leon. XIII *Ubi Primum*, 2 oct. 1898, ap. *Collat. Brugen.*, t. IV, p. 1 ss. ; cf. decretum S. C. Indulg., 10 aug. 1899, *ibid.*, p. 618 ss. ; BERINGER-STEINEN, *o. c.*, n. 52. — Quoad facultates concessas Ordinariis Missionum, cf. novas formulas facultatum quae a S. C. de P. F. conceduntur, ap. VERMEERSCH, *Period.*, t. XI, p. (109).

3. Non sufficit ut Ordinarius consensum suum in diplomate erectionis sibi transmissio, his vel aequivalentibus verbis exprimat : « *vidimus et consensimus* », seu : « *vidimus et executioni mandari permisimus* » ; etiam si in diplomate non legantur verba : « *erigimus* » sed tantum « *facultatem concedimus erigendi* », nec sufficit ut Episcopi subscriptio actualem erectionem praecedat ; sed oportet ut Episcopi consensus scriptus obtineatur ante diplomatis erectionis confectionem. Cf. S. C. Indulg., 3 dec. 1892, 20 maii 1896, ap. *Nouv. rev. théol.*, t. XXV, p. 138 ss. ; t. XXVIII, p. 656 ss. ; *Rev. théol. fr.*, t. I, p. 521 ; BERINGER-STEINEN, *o. c.*, n. 56 ss. ; cf. in II parte ejusd. oper. formula, n. 563.

4. Si una ex tribus conditionibus deficiat, requiritur consensus Ordinarii. Cf. S. C. Indulg., 25 aug. 1897, ap. *Coll. Brugen.*, t. III, p. 124 ; *Nouv. rev. théol.*, t. XXX, p. 78. Vide etiam VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 688. — Nulla determinata formula est in erectione adhibenda.

5. Cf. *Collat. Namurcen.*, l. c., p. 50, nota 7.

excepta taxa¹ pro expensis necessariis » (*ibid.*, § 5). Quoad taxam quae ab Ordinariis percipi potest, casu quo proprio jure associationem erigunt, servandus est can. 1507.

Nota. Ut jura Ordinarii loci in erigendis et approbandis associationibus serventur, statuit Conc. Mechlinien. IV, can. 175 : « Nulla pia associatio a parochis instituatur, quin ad Ordinarium loci recurratur, ut ab eo erectio vel approbatio, vel saltem legitimae erectionis recognitio obtineatur ».

1076. — IV. Associationum regimen.

1° **Titulus.** « Associatio titulum seu nomen ne assumat quod levitatem aut absonam novitatem sapiat, vel speciem devotionis a Sede Apostolica non probatam exprimat » (can. 688). Positivo modo praescribit can. 710. « Titulus seu nomen *confraternitatis* vel *piae unionis* desumatur vel a Dei attributis, vel a christianae religionis mysteriis, vel a festis Domini vel B. V. M., vel a Sanctis, vel a pio opere ipsius sodalitati »².

2° **Statuta.** « Quaelibet associatio sua statuta habeat, a Sede Apostolica vel ab Ordinario loci examinata et probata » (can. 689, § 1)³. Non tamen requiruntur statuta ut associatio *valide* erigatur, nec imponuntur ut conditiones implendae ad lucrandas indulgentias⁴. Nec hac lege privilegia tolluntur⁵. « Statuta quae non sunt confirmata a Sede Apostolica, moderationi et correctioni Ordinarii loci semper subjecta manent »⁶ (can. 689, § 2).

3° **Subjectio Ordinario loci**⁷. « Omnes associationes, etiam ab Apostolica Sede erectae, nisi speciale obstat privilegium exemptionis, juris-

1. Quae a. 1914, summam 30 libellarum excedere non poterat, S. Off., decreto 27 mart. 1914, cit. a PRUEMMER, *o. c.*, p. 340. Cf. etiam BERINGER-STEINEN, *o. et l. c.*, n. 62 ss.

2. Cf. S. Off., 4 maii 1892 et 5 jul. 1893, de cultu et confraternitate Vultus adorabilis Divini Redemptoris, ap. *Nouv. rev. théol.*, t. XXIV, p. 622 ; t. XXV, p. 371.

3. Ideo « Singuli rectores quamprimum curent ut si quae (associatio) statutis careat, ea conficiantur, si vero statutis non approbatis utatur, approbatio obtineatur » Conc. Mechlinien. IV, can. 176.

4. Decret. S. C. Indulg., 12 maii 1843, ap. *Decr. authentica*, n. 320 ; BERINGER-STEINEN, *o. et l. c.*, n. 81.

5. Cf. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 689 ; *Collat. Namurcen.*, l. c., n. 51.

6. Cf. etiam can. 715, § 1. — Exceptis iis quae a jure communi exiguntur vel quae observari debent ad lucrandas indulgentias (S. C. Indulg., 12 maii 1843, *Decr. auth.*, n. 320), necnon iis quae privilegia a S. Sede concessa continent. Cf. PUTZER, *o. c.*, p. 329 ; VERMEERSCH, *Period.*, t. VI, p. 72 ; BERINGER-STEINEN, *o. et l. c.* ; *Coll. Namurcen.*, l. c., p. 51 s.

7. Cf. Trid., Sess. XXII, c. 8 et 9, de ref. ; BERINGER-STEINEN, *o. et l. c.*, n. 171 ss. ; COCCHI, *o. c.*, n. 176.

dictioni subsunt et vigilantiae Ordinarii loci, qui ad normas sacrorum canonum¹ eas invisendi jus habet et munus » (can. 690, § 1).

b) « Associationes tamen, quae vi privilegii apostolici, a religiosis *exemptis* in suis ecclesiis institutae sunt, Ordinariis locorum fas non est visitare quod attinet ad ea quae *internam disciplinam* seu spiritua-lem associationis directionem spectant » (*ibid.*, § 2). Visitare autem potest has confraternitates quoad administrationem bonorum, horum usum et rectam applicationem, quoad manutentionem, cultum et orna-menta altaris aut cappellae, quoad onera Missarum et divinorum offi-ciorum ibidem celebrandorum, aliasque obligationes quae confraternitati obvenirent².

4° Bona temporalia.

a) Associatio legitime et formaliter erecta³, nisi aliud expresse cau-tum est⁴ bona temporalia per se possidere et administrare potest (can. 691, § 1), utpote in moralem personam juridice constituta. Ideo bona ejus sunt ecclesiastica pertinentque ad ipsam personam mora-lem (can. 1497, § 1, 1499, § 2). Bona e contrario associationis non formaliter erectae, carentis proinde personalitate juridica, pertinent ad socios collegialiter sumptos, aut ad aliam personam moralem a qua juri-dice pendet.

b) Etsi associatio formaliter erecta praedita sit autonomia in possi-dendis et regendis suis rebus et in deputandis suis administratoribus, servatis regulis juris communis, tamen possidet et administrat *sub auc-toritate Ordinarii loci*⁵, cui rationem administrationis saltem quotannis reddere debet, ad normam can. 1525, reprobata proin contraria con-suetudine (can. 691, § 1).

*Parocho*⁶ ratio reddenda non est, licet associatio in ejus territorio erecta sit, nisi aliud Ordinarius ipse statuerit (*ibid.*).

c) Eadem « potest, ad normam statutorum, *oblationes* recipere, et receptas erogare ad pios ipsius associationis usus, salva semper offe-rentium voluntate » (*ibid.*, § 2).

d) « Nulli associationi (etiam simpliciter approbatae) eleemosynas colligere licet, nisi id aut statuta permittant, aut necessitas postulet, et loci Ordinarii consensus accedat ac servetur forma ab eodem appro-

1. Cf. can. 343-346, supra, n. 696. Cf. Conc. Mechlinien. IV, can. 177.

2. Ita plures Congregationes Romanae, ap. BERINGER-STEINEN, *o. et l. c.* Cf. *causa Privernen.*, 23 nov. 1907, ap. *Il monit. eccles.*, 1907-1908, t. XIX, p. 482.

3. Ad normam can. 687 et 686.

4. Ita pro Congregationibus Marianis erectis in ecclesiis Societatis Jesu, cf. FERRERES, *o. c.*, n. 964, nota.

5. Cf. cit. *causa Privernen.*, 23 nov. 1907.

6. Cf. can. 717, § 2.

bata » (*ibid.*, § 3). « Ad eleemosynas extra territorium (dioecesis) colligendas *uniuscujusque* Ordinarii venia, *scripto* data, requiritur (*ibid.*, § 4).

e) « Oblationum quoque ac eleemosynarum fidelis erogationis rationem associatio reddat Ordinario loci ¹ » (*ibid.*, § 5).

1077. — V. Associationum sodales.

1° **Necessitas receptionis.** « Ad fruendum associationis juribus, privilegiis, indulgentiis, aliisque gratiis spiritualibus, necesse est et sufficit ut quis in eam valide receptus sit, secundum propria associationis statuta et ab ea legitime non expulsus » (can. 692). Semel adscriptus remanet adscriptus, donec legitime excludatur. Neglectus statutorum, nisi cum formali declaratione egressus jungatur, non privat societate. Solummodo si indulgentiarum participes fieri cupiunt sodales, opera specialiter injuncta fideliter implere debent. Quare continuatis de novo operibus, indulgentias iterum lucrantur ².

2° **Recipiendi vel non.** a) « Acatolici et damnatae sectae adscripti aut censura notorie irretiti et in genere publici peccatores *valide* recipi nequeunt » (can. 693, § 1).

b) Eadem persona potest adscribi pluribus associationibus, non autem pluribus tertiis Ordinibus (*ibid.*, § 2).

c) « *Absentes* ³ ne adscribantur associationibus ad modum organici corporis constitutis ⁴ (*ibid.*, § 3). Ratio est, quia in talibus associationibus ritus admissionis personalem praesentiam adscribendi postulant ⁵. Pro aliis associationibus attendenda sunt statuta, quae saepe etiam absentes inscribere permittunt ⁶.

d) *Praesentes*, et multo magis *absentes*, nonnisi scientes et volentes adscribi possunt. Principium enim est illum tantum recipi posse, qui postulet ut recipiatur. Etenim adscriptio constituit quasi-contractum,

1. Cf. BERINGER-STEINEN, *o. et l. c.*; p. 84, nota 5.

2. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 624; *Rev. du clergé fr.*, 1911, t. LXVIII, p. 719 ss.; PUTZER, *o. c.*, p. 340; BERINGER-STEINEN, *o. et l. c.*, n. 150; *Coll. Namurcen.*, l. c., p. 53.

3. « Saepe in decretis S. C. Indulg., prohibetur adscriptio *extraneorum*; qua voce intelliguntur non solum simpliciter *absentes*, occasione receptionis, sed etiam, si associatio non est universalis, *absentes extra limites locali sodalitati constituti*, uti bene determinat decret. (infra) cit., S. C. Indulg., 26 nov. 1880 ». *Collat. Namurcen.*, l. c., p. 54, nota 1; BERINGER-STEINEN, *o. c.*, n. 138.

4. Dantur tamen exceptiones, cf. *Decr. auth.*, n. 226; *Nouv. rev. théol.*, 1921, t. XLVIII, p. 81.

5. Cf. BERINGER-STEINEN, *o. c.*, n. 142 s.

6. Cf. Decretum U. et O. S. C. Indulg., 26 nov. 1880; *Decr. auth.*, n. 453; decret. S. C. Indulg., 23 apr. 1878, *ibid.*, n. 437.

qui non potest iniri nisi a scientibus et volentibus¹. Ideo ut absentes adscribi possint in associatione forma organica carente, debent suum assensum per litteras aut per procuratorem patefacere.

Quare adscribi non valent defuncti ; nec videntur contraria privilegia sustineri posse².

Nec expedit recipere *pueros* ante usum rationis, licet quoad Scapulare et receptionem in Unionem S. Infantiae, S. Congregatio id permiserit³.

e) *Religiosi* adscribi possunt piis associationibus, exceptis tamen : α) tertiis Ordinibus quoad eos qui vota emiserunt sive perpetua, sive temporaria⁴ ; β) iisque quarum leges, Superiorum iudicio, cum observantia regulae et constitutionum conciliari nequeunt (can. 693, § 4).

3° Modus receptionis.

a) « Receptio fiat ad normam juris ac statutorum uniuscujusque associationis » (can. 694, § 1).

Rectori plerumque competit fideles in sodalitatem recipere, nec potest in hoc munere licite et valide alium presbyterum sibi subrogare, nisi speciali gaudeat facultate subdelegandi, vel id ei concedatur per statuta approbata⁵. Non raro tamen *alii sacerdotes*, praeter rectores, facultatem obtinent fideles in associationes recipiendi⁶. Saepenumero in associationibus per modum organici corporis constitutis, requiritur ut candidatus praevie admittatur a majori parte sodalium ; quo in casu haec conditio observanda est ; nec potest Ordinarius loci vel moderator jubere ut quidam recipiantur⁷. Quoad ritum receptionis, consistit plerumque in *formulae* cujusdam pronuntiatione et quodam *ritu*, ut impositione habitus, scapularis, etc.⁸. Ubi nihil praescriptum est, receptio fieri

1. *Collat. Namurcen.*, l. c., p. 54 ; BERINGER-STEINEN, o. et l. c.

2. Decreta U. et O., 25 aug. 1897 et 11 aug. 1899, ad 6, ap. *Coll. Brugen*, t. III, p. 71 ; t. IV, p. 618. Cf. *Nouv. rev. théol.*, t. XXXI, p. 652 ; *Rev. théol. fr.*, t. III, p. 340 ss ; BERINGER-STEINEN, o. et l. c., n. 141.

3. *Lecr. auth.*, n. 410 ; cf. PUTZER, o. c., p. 307 ; BERINGER-STEINEN, o. et l. c., n. 140.

4. Can. 704 ; S. C. de Relig., 19 maii 1917, AAS., t. IX, p. 350 s. Cf. etiam *Nouv. rev. théol.*, 1921, t. XLVIII, p. 78-79, de relationibus inter cappellanum et rectorem quoad admissionem membrorum.

5. Cf. S. C. Indulg., 3 dec. 1892, ad 4 ; 13 febr. 1894, ad 3, ap. *Nouv. rev. théol.*, t. XXV, p. 139, coll. p. 158 et t. XXVI, p. 268. Pro congregationibus Marianis, cf. *Collat. Brugen.*, t. IV, p. 124 ss.

6. BERINGER-STEINEN, o. c., n. 136 ; *Nouv. rev. théol.*, 1921, t. XLVIII, p. 78 s.

7. *Coll. Namurcen.*, l. c., p. 54.

8. PUTZER, o. c., p. 335 s. Pro erigenda quacumque associatione nullus est praescriptus numerus adscribendorum, cf. S. C. Conc., 10 nov. 1910, ad 1, ap. *II monit. eccles.*, 1911-1912, t. XXIII, p. 293 ss.

potest per quemlibet actum externum, plerumque per simplicem inscriptionem¹.

b) « Ut autem de receptione *constet*, inscriptio in albo associationis fieri omnino debet; imo haec inscriptio, si associatio in personam moralem erecta fuerit, est ad *validitatem* necessaria » (can. 694, § 2). Quare, inscriptio pro cooptatione in associatione simpliciter approbata est obligatoria, non autem ad modum conditionis valoris ut quis sit et maneat sodalis et lucretur indulgentias; si vero agitur de associatione in personam moralem erecta², inscriptio in albo associationis est conditio valoris ut valide quis recipiatur et ut inde frui possit gratiis et indulgentiis associationis³.

Non raro aliis sacerdotibus, quam associationis rectoribus conceditur facultas benedicendi et imponendi scapularia fidelesque in associationes recipiendi; at ea facultate regulariter uti non possunt nisi in locis ubi non sunt conventus ordinum ad quos confraternitates pertinent, et quidem hac lege ut adscriptorum nomina in *privato registro* inscribant et quamprimum commode possunt, transmittant ad ecclesiam ubi canonice erecta est sodalitas de qua agitur, pro eorum inscriptione in albo associationis; vel ad aliquem conventum respectivi ordinis, si agitur de associatione quae regularium auctoritate fuerunt erectae⁴. Nomina adscriptorum Sodalitati B. M. V. a Monte Carmelo non necessario mittenda sunt ad viciniorem confraternitatem, sed transmitti possunt Moderatori cujuslibet confraternitatis⁵. Illud autem requiritur pro confraternitatibus SS. Rosarii⁶.

Juxta decreta 15 nov. 1893 et 10 aug. 1899 ad 7^m⁷, ab ipso die inscriptionis in privato regesto fideles adscripti lucrari incipiunt indulgentias respectivis sodalitatibus concessas.

1. Cf. *Collat. Namurcen.*, l. c., p. 55; BERINGER-STEINEN, o. c., n. 147.

2. Cf. *Theol. prakt. Quart.-schrift*, 1921, t. LXXIV, p. 410 ss.

3. Juxta decret. S. Off., 23 apr. 1914, ap. AAS., t. VI, p. 307 et *Coll. Brugen.*, t. XIX, p. 481, decisum est: « firma remanente in conscientia obligatione inscribendi et transmittendi nomina, fideles eo ipso quo a legitime deputato admittuntur rite adscriptos censerentur ad effectum tantummodo ut indulgentias lucrari aliarumque gratiarum spiritualium participes fieri valeant, etiamsi eorum nomina quacumque ex causa in album sodalitatis relata non fuerint ». Haec dispositio non amplius videtur subsistere, nisi pro casu quo inscriptio non requiritur ad validam receptionem. Ita *Collat. Namurcen.*, l. c., p. 55, nota 4; in sensum contrarium BERINGER-STEINEN, o. c., n. 145; COCCHI, o. c., n. 179. Cf. etiam VERMEERSCH-CREUSEN, o. c., n. 694.

4. S. C. Indulg., 22 aug. 1842, *Decr. auth.*, n. 308, et 26 jan. 1871, *ibid.*, n. 428.

5. S. C. Indulg., 18 jun. 1898, ad 3, *Coll. Brugen.*, t. III, p. 535.

6. Const. Leon. XIII *Ubi primum*, 2 oct. 1898, ad 10, *Coll. Brugen.*, t. IV, p. 1 ss.

7. *Coll. Brugen.*, t. IV, p. 618; ASS., t. XXXII, p. 185.

Si nomina ante inscriptionem amissa fuerint, non restat nisi recursus ad S. Sedem, ut sanari possit omissio ¹.

A conditione inscriptionis plures dispensantur : ita ipso jure Cardinales (can. 239, § 1, 50). Ita etiam omnibus militibus concessum est ut ex sola gestatione rite benedicti numismatis scapularis, absque ulla inscriptione lucrari valeant omnes favores et gratias spirituales omnium scapularium et confraternitatum scapularis ².

c) « Occasione receptionis in associationem nihil directe vel indirecte exigatur, praeter id quod in statutis legitime approbatis designatum sit, aut ab Ordinario loci, ratione specialium circumstantiarum expresse permissum in associationis favorem » (can. 695).

4. Sociorum dimissio ³.

a) « Nemo, legitime adscriptus, ab associatione dimittatur, nisi justa de causa ad normam statutorum » (can. 696, § 1).

b) « Qui in casum inciderit de quo in can. 693, § 1 ⁴, expungantur, praemissa monitione, servatis propriis statutis et salvo recursu ad Ordinarium » (*ibid.*, § 2).

c) « Etiam si in statutis nihil expresse caveatur, etiam loci Ordinarius quod ad omnes associationes, et Superior religiosus quod ad associationes ex apostolico indulto a religiosis erectas attinet, possunt socios dimittere » (*ibid.*, § 3), salvo recursu ad S. Sedem.

1078. — VI. Comititia et electiones.

1° Associationes legitime erectae jus habent, ad normam statutorum et sacrorum canonum, celebrandi comitia, edendi praeter statuta peculiare normas quae ipsum sodalitium respiciant, eligendi administratores bonorum, officiales et ministros, firmo praescripto can. 715 de interventu Ordinarii loci, quoad praesidentiam comitiorum, correctionem statutorum, confirmationem officialium electorum, si agatur de *confraternitatibus* (can. 697, § 1).

2. « In iis quae convocationem ad comitia et electiones respiciunt, servantur jus commune, quod prostat in can. 161-182 et statuta juri communi non contraria » (*ibid.*, § 2)

1079. — VII. Moderator et Cappellanus.

Moderator dirigit associationem ad modum praesidis ; dum capel-

1. VERMEERSCH-CREUSEN, o. c., n. 694.

2. Cf. BERINGER-STEINEN, o. c., t. I, n. 959.

3. Cf. *Collat. Namurcen.*, l. c., p. 55 s.

4. Supra, n. 1077, 2°.

lanus caeremonias religiosas peragit¹. Idem potest esse moderator et cappellanus (can. 698, § 4).

1° **Nominatio.** a) Nisi privilegium *apostolicum* aliud expresse caveat², nominatio moderatoris et cappellani pertinet *ad loci Ordinarium*³ in associationibus ab ipso vel ab Apostolica Sede erectis aut approbatis, et in associationibus a religiosis vi apostolici privilegii erectis extra proprias ecclesias (can. 698, § 1).

Episcopus saepius designat parochum; hic tamen, ubi fit erectio associationis in sua ecclesia, non eo ipso rector est, sed debet expresse ab Ordinario constitui⁴, nisi consentiente Episcopo, erigatur associatio in paroecia ubi desit alius sacerdos, tunc parochus, ex tacito consensu Episcopi erit ipso facto associationis rector⁵. Episcopus potest designare « parochum pro tempore » existentem⁶, et ideo defuncto aut amoto parocho, successor non indiget nova Episcopi nominatione ut rector sodalitatis constituatur⁷.

Episcopus potest in rectores associationum delegare non solum parochos, sed etiam eleemosynarios, cappellanos communitatum vel piorum locorum quoad associationes in ecclesiis ipsis concreditis, vel etiam vicarios paroeciales⁸.

b) In associationibus vero erectis *a religiosis* quibuscumque in omnibus *propriis* ecclesiis requiritur tantum Ordinarii consensus, si a Superiore moderator et cappellanus *e clero saeculari* eligantur (can. 698, § 1)⁹.

2° **Jura.** a) Jam diximus supra de jure *rectoris* fideles in associationem recipiendi¹⁰.

1. *Collat. Namurcen.*, l. c., p. 57.

2. Excipiuntur confraternitates SS. Rosarii, quarum rectores nominandi jus spectat ad Magistrum Generalem Ord. Praedicatorum, « de consensu tamen Ordinarii loci pro ecclesiis clero saeculari concreditis ». Const. cit. *Ubi primum*, ad VIII-X, coll. decret. S. C. Indulg., 12 oct. 1899, ap. *Nouv. rev. théol.*, t. XXXII, p. 529. — Exceptio niti etiam potest consuetudine centenaria, quam toleraret ad normam can. 5, Ordinarius loci. Cf. VERMEERSCH-CREUSEN, o. c., n. 697.

3. Cf. *Decret. auth.*, n. 304, ad 1; 298, ad 3; 312, ad 3.

4. S. C. Indulg., 25 jan. et 7 jun. 1842; 13 febr., 1894, ap. *Nouv. rev. théol.*, t. XXVI, p. 268. Cf. BERINGER-STEINEN, o. c., n. 93.

5. S. C. Indulg., 7 jun. 1842, ad 1, *Decr. auth.*, n. 304; BERINGER-STEINEN, l. c.

6. S. C. Indulg., 8 jan. 1861, *Decr. auth.*, n. 389.

7. Decret. ejusd. congr., 25 jun. (16 jul.) 1887 ad 1, ASS., t. XX, p. 108; *Nouv. rev. théol.*, t. XIX, p. 585 ss.

8. S. C. Indulgen., 3 dec. 1892, ad 3, ap. *Nouv. rev. théol.*, t. XXV, p. 139.

9. Videtur abrogatum jus associationis ad modum organici corporis institutae eligendi suum rectorem et cappellatum. Cf. decr. S. C. Indulg., 7 jun. 1842, ad 3, *Decr. auth.*, n. 304. Cf. tamen BERINGER-STEINEN, o. c., n. 88, 90.

10. N° 1077, 3°.

b) « Moderator et cappellanus possunt, durante munere, benedicere ¹ associationis habitum seu insignia, scapularia, etc., eaque inscribendis imponere; quod vero ad conciones attinet, servantur praescripta can. 1337-1342 » (can. 698, § 2).

c) De iuribus rectorum et cappellanorum quoad functiones sacras non paroeciales dicitur infra ad cap. II *de confraternitatibus et piis unionibus*.

3° **Revocatio.** « Moderatorem et cappellanium revocare ex justa causa possunt qui illos nominaverunt eorumque successores vel Superiores » (can. 698, § 3).

1080. — VIII. Suppressio associationum.

1° Ob graves causas, propter delictum aut defectum, et salvo recursum in suspensivo ad Apostolicam Sedem, potest *loci Ordinarius* suppressere non solum associationem a se vel a decessoribus suis erectam, sed etiam associationem ex apostolico indulto a religiosis erectam de consensu Ordinarii loci (can. 699, § 1). Associatio ergo a religiosis legitime erecta absque Ordinarii loci consensu, nequit ab ipso supprimi.

2° Propter easdem rationes potest etiam Ordinarius loci suppressere associationes simpliciter *approbatas*. Hae, quod a fortiori valet de solummodo commendatis, etiam supprimi possunt *cessu omnium membrorum voluntario*, cum illae omnes voluntate membrorum coalescunt et eadem causa dissolvuntur ².

3° « Associationes ab ipsa Apostolica Sede erectae nonnisi ab eadem supprimi possunt » (can. 699, § 2) ³.

4° Associatio in personam moralem erecta exstinguitur, si per centum annorum spatium sodales defecerint (can. 102, § 1) ⁴.

5° Non dissolvitur confraternitas, si ecclesia, cui inhaeret diruta, iterum in eodem vel alio loco, sub eodem vel alio titulo aedificetur. Associatio est enim collegium personale, non reale locoque affixum ⁵.

1. Benedicere secum ferre videtur applicationem indulgentiarum; olim pro hac facultate benedicendi scapularia etc., cum applicatione indulgentiarum specialis requirebatur mentio. Ita BERINGER-STEINEN, *o. c.*, n. 95; in sensum contrarium *Nouv. rev. théol.*, 1921, t. XLVIII, p. 79. — Haec facultas nequit subdelegari, nisi ex speciali concessione Superioris aut per statuta approbata, cf. BERINGER-STEINEN, *o. c.*, n. 96.

2. Cf. WERNZ, *o. c.*, p. 426.

3. Cf. de suppressione per legitimam auctoritatem S. C. C., 25 jan. 1890 et 7 sept. 1895, ap. ASS., t. XXII, p. 585; t. XXVIII, p. 496 s.; S. C. Consist., 5 maii 1914, AAS., t. VI, p. 312; WERNZ, *o. et l. c.*; BERINGER-STEINEN, *o. c.*, n. 174 s.

4. Cf. S. C. Indulg., 18 jan. 1839, *Decr. auth.*, n. 269. Cf. *Il monit. eccles.*, 1904-1905, t. XVI, p. 82 ss.; WERNZ, *o. et l. c.*

5. Cf. WERNZ, *o. et l. c.*; PUTZER, *o. c.*, p. 342. — Cf. de devolutione bonorum in casu suppressionis aut extinctionis, *Collat. Namurcen.*, l. c., p. 58 s.

Scholion. 1° Cum antiquo statu Ecclesiae Gallicanae per Concordatum a. 1801 penitus extincto, suppressae aequae fuerunt antiquae confraternitates canonice erectae cum suis privilegiis et indulgentiis. Si tamen postea denuo et canonice erectae fuerint sub eodem titulo, iisdemque regulis¹, ex declaratione aut potius concessione S. Sedis², revixerunt omnia earum privilegia et indulgentiae³.

2° Associatio penitus extincta restauratur *nova et canonica erectione*⁴.

1081. — Notandum. Praefatae praescriptiones codicis vel sunt *communes* omnibus associationibus sive formaliter erectis sive simpliciter approbatis, vel sunt specialiter impositae associationibus formaliter erectis.

Communes sunt utriusque speciei associationibus: quae spectant titulum (can. 688), statuta (can. 689), subjectionem Ordinario loci (can. 690), collectionem et erogationem eleemosynarum (can. 691, § 3, 4, 5), sodalium receptionem et dimissionem (can. 692-696), nominationem et facultates moderatoris et cappellani (can. 698).

Specialiter imponuntur associationibus in personas juridicas erectis: quae spectant possessionem et administrationem bonorum temporalium, receptionem et erogationem oblationum (can. 691, § 1, 2, 5), sodalium inscriptionem (can. 694, § 2), comitia celebranda et electionem administratorum, officialium et ministrorum (can. 690), suppressionem associationum (can. 699)⁵.

TITULUS XIX

DE FIDELIUM ASSOCIATIONIBUS IN SPECIE.

1082. — Quaedam generalia.

I. **Species.** Jam supra vidimus⁶ triplicem distingui in Ecclesia associationum speciem: *tertii Ordines saeculares, confraternitates, piaie uniones* (can. 700).

II. Praecedentia⁷.

1. Nisi speciale obtentum fuerit indultum, cf. S. C. Ind., 26 maii 1860, *Decr. auth.*, n. 399.

2. S. C. Indulg., 12 jul. 1847, n. 343; 15 mart. 1852, n. 354; 14 dec. 1857, n. 381; 7 sept. 1861, n. 390.

3. Cf. BERINGER-STEINEN, *o. et l. c.*, n. 176.

4. Cf. *Nouv. rev. théol.*, t. XXXI, p. 539 ss.

5. Ita *Collat. Namurcen.*, l. c., p. 59.

6. N° 1074.

7. Cf. S. C. Rit., 11 nov. 1904, ap. *Il monit. eccles.*, 1904-1905, t. XVI, p. 446; S. C.C., 27 jan. 1912, *ibid.*, 1912-1913, t. XXIV, p. 148; S. Rot. Rom., 4 jan.

1° Inter pias laicorum associationes sequens servetur ordo praecedentiae : a) Tertiū Ordinē ; b) Archiconfraternitates ; c) Confraternitates ; d) Piae uniones primariae ; e) Aliae piae uniones (can. 701, § 1).

2° Inter associationes laicorum ejusdem speciei et gradus, seu inter varios tertios Ordines, varias confraternitates, etc., attendendum est, juxta can. 106, n° 5 et 6, ad quasi-possessionem, ad prioritatem in loco, et ad praescriptiones Ordinarii cujus est in casu controversiae litem dirimere (*ibid.*).

3° Confraternitas sanctissimi Sacramenti, si agatur de processione in qua deferitur sanctissimum Sacramentum, praecedit non quidem tertiis Ordinibus sed ipsis Archiconfraternitatibus (*ibid.*, § 2)¹.

4° In omni casu, omnes associationes tunc solummodo jus praecedentiae habent cum *collegialiter* incedunt *sub propria cruce vel vexillo* et cum *habitu* seu *insignibus* associationis² (*ibid.*, § 3).

CAPUT I

DE TERTIIS ORDINIBUS SAECULARIBUS.

Fontes. Can. 702-706 ; const. Leon. XIII *Misericors Dei Filius*, 23 jun. 1883, de lege Franciscalium tertii Ordinis saecularis et breve *Cum dilectus*, 7 jul. 1896, ap. *Nouv. rev. théol.*, t. XXVIII, p. 535 ; Pii X litt. apost., 5 maii 1909; *ibid.*, t. XLV, p. 569 ; ejusd. Pont. litterae *Tertium Franciscalium Ordinem*, 7 sept. 1912, AAS., t. IV, p. 582 ss. ; Bened. XV encycl. *Sacra propediem* 6 jan. 1919, AAS., t. XIII, p. 33.

Auctores praeter cit., supra p. 495 ; VERMEERSCH, *o. c.*, t. I, n. 534 ss. ; FANFANI, *o. c.*, n. 427 ss. ; MOCCHEGIANI, *Directorium tertii Ordinis saecularis S. Francisci*, Ad Claras Aquas, 1897 ; CERRI, *Il terz' Ordine francescano e la nova giurisprudenza ecclesiastica*, Roma, 1921 ; MILETA, *Trattato giuridico sul terz' Ordine secolare di S. Francesco*, Torino, 1921 ; *Collat. Namurcen.*, 1922-1923, t. XVII, p. 169 ss. ; BERINGER-STEINEN, *o. c.*, t. II, p. 393, n. 350 ss., (ubi bibliographia).

1083. I. Notio. 1° Tertius Ordo est pia associatio fidelium qui in saeculo, sub moderatione alicujus Ordinis et secundum ejusdem spiritum, *ad christianam perfectionem* contendere nituntur, modo vitae saeculari consentaneo, secundum regulas ab Apostolica Sede pro ipsis approbatas (can. 702, § 1).

1915, AAS., t. VII, p. 151 ss. ; 13 aug. 1913, *ibid.*, t. VIII, p. 120 s. Cf. etiam S. C. R., 8 aug. 1906 de loco laicorum in processionibus, *Il monit. eccles.*, 1906-1907, t. XVII, p. 387 s. Vide FERRERES, *o. c.*, n. 974 ; BERINGER-STEINEN, *o. c.*, n. 158 ss.

1. « In casu, confratribus SS. Sacramenti prae caeteris etiam jus est sustinendi hastas baldachini et deferendi lucernas ad utrumque baldachini latus ; quod valet. etiam si processio fiat in festo Titularis alicujus confraternitatis et adsit consuetudo ut sodales istius confraternitatis hoc munere honorifico fruantur. S. R. C. 11 nov. 1904 (*Nouv. rev. théol.*, t. XXXVII, p. 268) ; 10 nov. 1905 ad 2 (*ibid.*, t. XXXVIII, p. 104) » *Collat. Namurcen.*, l. c., p. 168, nota 1.

2. Hortandae sunt associationes ut incedant cum veste integra, vulgo *sacco*. Cf. S. C. Ep. et Reg., 6 apr. 1900 ; S. C. Rit., 10 nov. 1905, ap. *Il monit. eccl.*, 1905-1906, t. XXII, p. 492 s.

Tertius Ordo *saecularis* distinguitur ergo a tertio Ordine *regulari* qui est vera communitas religiosa virorum aut mulierum, cum votis solemnibus aut simplicibus, regulam tertii Ordinis vitae religiosae adaptatam sequentium, aut saltem aliqua societas eorum qui sine votis eandem regulam tertiariorum in vita communi sectantur¹. His applicanda sunt quae diximus de religiosis.

2° « Si tertius saecularis Ordo in plures associationes dividatur, harum quaelibet legitime constituta dicitur *sodalitas tertiariorum* » (can. 702, § 2). Illae sodalitates, ad instar communitatis religiosae efformant organicum corpus seu personam moralem. Pertinere quis potest ad tertium Ordinem, quin adscriptus sit alicui sodalitati².

3° Tertius Ordo est plus quam confraternitas ; est enim status vitae tendens vi status illius ad perfectionem christianam³.

4° Tertius Ordo est Praemonstratensium, Fratrum Praedicatorum, Franciscanorum, Carmelitarum, Eremitarum S. Augustini, Minimorum, Servorum B. M. V., Trinitariorum. Tertiariis assimilantur Oblati saeculares S. Benedicti⁴.

1084. — II. Erectio. 1° Firmo privilegio nonnullis Ordinibus concesso, nulla religio potest tertium Ordinem sibi adjungere *absque privilegio apostolico* (can. 703, § 1).

2° Si quae religio sibi ex privilegio apostolico jure adjunxit tertium Ordinem, superiores religiosi eorumque delegati possunt quidem personas particulares tertio Ordini adscribere, sed nequeunt a) sine consensu Ordinarii loci scriptis dato *sodalitatem* tertiariorum valide erigere, ad normam can. 686, § 3⁵ (can. 703, § 2) ; b) sine speciali ejusdem Ordinarii licentia sodalitatibus a se erectis concedere usum particulare vestium, in publicis sacris functionibus deferendarum (*ibid.*, § 3).

3° Plures tertii Ordinis sodalitates in eodem loco vel civitate constitui possunt ; imo, si opus sit, plures sodalitates in eadem ecclesia⁶.

1085. — III. Regimen. 1° Plura quae supra diximus⁷ de regimine

1. Cf. supra n. 922.

2. *Collat. Namurcen.*, l. c., p. 169.

3. PRUEMMER, o. c., p. 342 ; *Collat. Namurcen.*, l. c. Cf. litt. cit. Pii X, 7 sept. 1912, de disciplina tertii ordinis caute moderanda ne ulla in re ab instituto deflectat.

4. Quoad historiam, cf. P. FREDEGANDO DA ANVERSA, *Il terz' Ordine de S. Francisco. Saggio storico*, Roma, 1921 ; *Collat. Namurcen.*, l. c., p. 170 s. ; PRUEMMER, o. c., p. 343.

5. Cf. FANFANI, o. c., n. 428.

6. *Collat. Namurcen.*, l. c., p. 171.

7. N° 1076.

associationum in genere hic applicanda veniunt. Ita quoad *visitationem*, Ordinarius loci quamlibet sodalitatem in sua dioecesi existentem visitare potest, non tamen « quod attinet ad ea quae *internam disciplinam* seu spirituales associationis directionem (v. gr., explicationem et observantiam regulae, admissionem ad varia officia eorumque impletionem, progressum spirituales sodalium, etc.) spectant, si agatur de sodalitatibus « a religiosis *exemptis* in *suis* ecclesiis erectis (can. 690, § 2) ¹.

2° Attamen « tertius Ordo saecularis semper pendet a primo suo Ordine vel saltem a tertio Ordine regulari, cujus superiores designant sodalitatum visitatorem, qui debet esse sacerdos, regularis vel saecularis, et cujus munus est visitare sodalitates quoad observantiam regulae et correctionem abusuum. Jus visitandi Episcopi non excludit jus superioris regularis » ².

3° *Moderator* seu director nominatur ad normam can. 698. Potest durante munere benedicere tertiarius habitum seu insignia, ea adscribendis imponere, sodalibus impertiri absolutiones generales et benedictiones papales ³.

1086. — IV. Tertii Ordinis sodales seu fratres.

1° **Adscribendi vel non.** a) Quilibet fideles, rationis capaces, tum conjugati aut celibes, tum clerici omnes, qui volunt sincere tendere ad perfectionem adscribi possunt, exclusis semper iis de quibus in can. 693, § 1, et observatis conditionibus specialibus ingressus, si quaedam praescribuntur statutis particularibus ⁴.

b) Qui vota nuncupavit vel in perpetuum vel ad tempus in aliqua religione etiam juris dioecesani, nequit simul ad ullum tertium Ordinem valide pertinere, etsi eidem antea fuerit adscriptus (can. 704, § 1). Ratio est quia professio perfectionis per vota publica in religione emissa excludit professionem privatam perfectionis a tertiariorum in saeculo assequendae ⁵. Adscriptio tertio Ordini non cessat nisi per professionem religiosam ⁶.

1. *Collat. Namurcen.*, l. c., p. 172; FANFANI, o. c., n. 430.

2. *Collat. Namurcen.*, l. c.

3. A S. Sede vel a Superioribus Ordinum obtineri potest facultas delegata adscribendi tertio Ordini, quin fiat adscriptio alicui sodalitati. S. C. Indulg., 14 jul. 1891, ap. MOCHEGIANI, o. c., n. 1567. Cf. *Collat. Namurcen.*, l. c., p. 173.

4. Cf. quoad tertium Ordinem S. Francisci, *Collat. Namurcen.*, l. c., p. 173, nota 3; BERINGER-STEINEN, o. c., n. 364.

5. Cf. S. C. de Relig., 30 jun. 1911 et 19 maii 1917, AAS., t. III, p. 391; t. IX, p. 350, ubi conceditur Ursulinis communicatio privilegiorum tertii Ordinis Franciscalis, non vero ut possint huic tertio Ordini adscribi.

6. *Coll. Namurcen.*, l. c. p. 174. Cf. quoad jus anterius, BERINGER-STEINEN, o. c., n. 355 s.; et *Coll. Namurcen.*, l. c.

c) « Si (religiosus) solutus a votis ad saeculum redierit, antiqua adscriptio reviviscit » (can. 704, § 2) ¹.

d) « Nulla tertiatorum sodalitas, sine apostolico indulto, adscribere potest sodales alius tertii Ordinis in eodem remanentes » (can. 705) ². Apostolicum indultum aliquando conceditur maxime sacerdotibus uni tertio Ordini adscriptis, et qui, propter speciales circumstantias, munere directoris fungi coguntur in alio tertio Ordine ³.

e) « Singulis sodalibus licet justa de causa transire, sive ab alio ad alium tertium Ordinem ⁴, sive ab alia ad aliam sodalitatem ejusdem tertii Ordinis » (can. 705) ⁵.

2° Modus recipiendi fratres ⁶.

a) Modus receptionis praescriptus in regula cujusque Ordinis quoad essentialia observari debet, uti expositum fuit ad can. 694 ⁷.

b) Receptio in genere comprehendit *novitiatum* et *professionem*.

3° **Obligationes** in singulis Ordinum statutis determinantur ⁸. Non sub peccato observandae sunt; sunt tamen quae imponuntur tanquam conditiones ad consequendas indulgentias et gratias, ut obligatio deferendi habitum. Spectant generatim ad gestationem habitus, ad christianam conversationem, ad recitationem divini officii vel specialium precum; has preces vocales supplet breviarium iis qui canonicis tenentur horis.

« Publicis processionibus, funeribus aliisque ecclesiasticis functionibus tertiarii possunt, sed non tenentur collegialiter interesse; at si intersint, cum suis insignibus sub cruce propria incedant necesse est » (can. 706).

4° **Privilegia et gratiae spirituales.** a) Gratiae quibus tertiarii fruuntur sunt praeprimis *indulgentiae*, ad quas referendae sunt *absolutiones*

1. Cf. BERINGER-STEINEN, *o. c.*, n. 357.

2. In textu canonis solae *sodalitates* tertiatorum prohibentur sibi adsciscere sodales alius Ordinis in eodem permanentes; sed videtur in vigore remanere disciplina a S. C. Indulg. d. 31 jan. et 21 jun. 1893 (ASS., t. XXV, p. 506) statuta, juxta quam non solum sodalitatibus, sed etiam simpliciter omnibus tertiis Ordinibus prohibetur alios tertiarios sibi adsciscere. Cf. PRUEMMER, *o. c.*, p. 345.

3. FANFANI, *o. c.*, n. 434. Cf. BERINGER-STEINEN, *o. c.*, n. 359.

4. Disputatur num transitus de uno Ordine ad alium exigit novum novitiatum et novam professionem. Affirmat FERRERES, *o. c.*, n. 978; negant *Coll. Namurcen.*, *l. c.*, p. 175.

5. Ipsae sodalitates non possunt transire, inconsultis vel invitis superioribus, de una obedientia ad aliam ejusdem Ordinis, S. C. de Relig., 6 dec. 1911, AAS., t. IV, p. 13. Cf. etiam decret. ejusd. Congr., 16 jan. 1912, *ibid.*, p. 143 s.

6. Cf. *Collat. Namurcen.*, *l. c.*, p. 175 s.; cf. quoad tertium Ordinem Franciscalem, BERINGER-STEINEN, *o. c.*, n. 364 ss.

7. N° 1077, 3°.

8. Cf. Regulae tertii Ordinis S. Francisci, annexae Const. cit. *Misericors Dei filius*.

generales. Tertii Ordines non amplius gaudent communicatione privilegiorum et gratiarum spiritualium sive cum Ordinibus regularibus respectivis sive intra se¹, nisi constet de speciali privilegio; sed iis tantum fruuntur privilegiis, juribus, indulgentiis et gratiis quae a S. Congregatione Indulg. specialiter obtinuerint². Denuo privilegium apostolicum concessum est tertio Ordini S. Francisci, litt. Pii X, 5 maii 1909 et indulto apostolico, 17 maii ejusdem anni³, quibus S. Pontifex *mutuam* indulgentiarum et fructuum spiritualium communicationem concessit inter duos priores et tertium ordinem saecularem S. Francisci⁴.

b) « *Absolutio generalis est deprecativa poenarum peccati absolutio per modum non sacramenti, sed sacramentalis, seu benedictio cui S. Sedes conjungit etiam beneficium indulgentiae plenariae. Statis diebus impertitur, publice quidem per se a Rectore Congregationis vel a confessario delegato, ita tamen ut nunc, post decr. 15 dec. 1910⁵, quacumque ex causa abfuerit sacerdos cujus est eam impertiri, ea recipi possit a quolibet sacerdote ad sacramentales confessiones audiendas approbato; privatim vero recipi potest a quolibet confessario, saltem post absolutionem sacramentalem datam in ipsis festis designatis, vel in horum pervigilio, immo, cum agitur de tertiariis S. Francisci⁶, intra octiduum festivitatum quibus benedictio est annexa* »⁷.

CAPUT II

DE CONFRATERNITATIBUS ET PIIS UNIONIBUS.

1087. — I. *Praenotanda*. 1° *Notiones*. a) *Piae uniones* sunt associationes fidelium quae ad exercitium alicujus operis pietatis aut caritatis erectae sunt (can. 707, § 1); citantur ex. gr., pia unio S. Infantiae, societas ecclesiarum pauperum, pia unio S. Francisci Salesii.

b) Quodsi uniones ad modum organici corporis constitutae sunt,

1. Decret. S. C. Indulg., 31 jan. 1893, ap. ASS., t. XXV, p. 506 s.

2. Decret. ejusd. Congr., 18 jul. 1902, *ibid.*, t. XXXVI, p. 434. Cf. ap. BERINGER-STEINEN, *o. c.*, p. 398, nota 3, mentio indultorum S. Sedis, quibus variis tertiis Ordinibus, indulgentiae et favores spirituales specialiter conceduntur. Cf. *ibid.*, n. 348 ss., elenchus privilegiorum et gratiarum tertio Ordini S. Francisci concessorum.

3. Cf. VERMEERSCH, *Period.*, t. V, p. 182 et t. VII, p. (4) ss.; BERINGER-STEINEN, *o. c.*, n. 402, coll. p. 398, nota 2.

4. Hoc privilegium fuit interpretatum decr. S. Off., 7 jun. 1916, AAS., t. VIII, p. 263 s.

5. VERMEERSCH, *Period.*, t. V, p. 266.

6. Breve, 1 apr. 1917, *ibid.*, t. VIII, p. 122.

7. Ita VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 703.

sodalitia audiunt (can. 707, § 1) ; citatur, v. gr., pia unio cleri pro missionibus.

c) *Sodalitia* vero in incrementum quoque publici cultus erecta, speciali nomine *confraternitatis* appellantur (*ibid.*, § 2). Citantur, v. gr., confraternitates SS. Sacramenti, Adorationis perpetuae, B. M. V. de monte Carmelo. Notare oportet confraternitates non semper et ubique de facto constituere *organicum corpus* ; sic. e. gr., confraternitas SS. Rosarii in multis regionibus non constituit *organicum corpus* cum sua hierarchia interiore, cum propriis statutis et propria administratione temporali ¹.

2° *Constitutio*. Confraternitates nonnisi *per formale erectionis decretum*. quo ad statum personae moralis collegialis evehuntur, constitui possunt ; pro piis autem unionibus *sufficit Ordinarii approbatio*, qua obtenta, ipsae, licet morales personae non sint, capaces tamen sunt obtinendi gratias spirituales ac praesertim indulgentias (can. 708) ².

1088. — II. Regulae communes confraternitatibus et piis unionibus.

1° *Titulus* seu nomen desumatur vel a Dei attributis, vel a christianae religionis mysteriis, vel a festis Domini et Beatae Virginis Mariae, vel a Sanctis vel a pio opere ipsius sodaliti (can. 710) ³.

2° *Erectionis leges*. Praeter normas superius traditas ⁴ ubi agebatur de associationibus in genere, sequentes in erigendis, etiam ab Episcopis, omnibus confraternitatibus et piis unionibus servandae praescribuntur ⁵ :

a) Plures confraternitates vel piae uniones ejusdem tituli ac instituti ne erigantur neve approbentur *in eodem loco* (can. 711, § 1), id est in eadem communitate ⁶, quin attendi debeat ad *distantiam* trium milliariorum seu unius leucae belgicae, quae olim intercedere debebat inter confraternitates ejusdem instituti et tituli ⁷. Jam vero declaratum est ⁸ distinctam communitatem constitui « etiam a quolibet ejusdem municipii

1. Cf. PRUEMMER, *o. c.*, p. 345.

2. Ergo confraternitates ut sint, *debent* per formale decretum erigi ; dum piae uniones *non debent*, possunt tamen, per formale decretum erigi.

3. Cf. *Collat. Namurcen.*, l. c., p. 292 s.

4. N° 1075.

5. Cf. quoad jus antierius codici, DE BRABANDERE-VAN COILLIE, *o. c.*, n. 871. Normae olim vigentes statuebantur a const. Clementis VIII *Quaecumque*, 7 dec. 1604, in *Decr. auth.*, in appendice, p. 433 ss. Cf. etiam S. C. Indulg., 8 jan. 1861, *ibid.*, n. 388.

6. Cf. S. C. Indulg., 31 jan. 1893, *Nouv. rev. théol.*, t. XXV, p. 268 ss. Cf. etiam *causa Moliten.*, 29 jul. 1904, ap. *Il monit. eccles.*, 1904-1905, t. XVI, p. 385.

7. S. C. Indulg., 22 aug. 1842, *decr. auth.*, n. 308.

8. Decr. S. C. Indulg., 20 maii 1896, *Collat. Brugen.*, t. I, p. 470 ss. ; *Nouv. rev. théol.*, t. XXVIII, p. 656.

pii oppido, situ et nomine ab aliis disjuncto, adeo ut in uno eodemque municipio plures ejusdem nominis et instituti confraternitates erigi possint, dummodo in unoquoque oppido habeatur etiam propria parochia ». Huic regulae¹ dantur exceptiones : α) Ab hac lege excipiuntur plures confraternitates *ex speciali concessione*, nempe confraternitates SS. Cordis Jesu, immaculati Cordis Mariae, B. M. V. in coelum assumptae, Congregationes Marianae, Congregatio Bonae Mortis, Sodalitates Filiarum Mariae et matrum christianarum, pia unio familiarum christianarum² ; β) Si aliter *ipso jure* cautum est. Jam vero, *in magnis civitatibus*, quae unam tantum constituunt communitatem, licet plures ejusdem nominis et instituti erigere confraternitates et pias uniones, dummodo inter ipsas intercedat conveniens, judicio Ordinarii loci, distantia (can. 711, § 1)³. Praeterea « curent locorum Ordinarii ut *in qualibet paroecia* instituantur confraternitates sanctissimi Sacramenti, ac doctrinae christianae⁴ ; quae, legitime erectae, ipso jure aggregatae⁵ sunt eisdem Archiconfraternitatibus in Urbe a Cardinali Urbis Vicario erectis (can. 711, § 2).

b) Confraternitates vel piae uniones ne erigantur, nisi in ecclesia aut oratorio publico vel saltem semi-publico⁶. Ne instituantur sine Capituli consensu in ecclesia cathedrali aut collegiali. In ecclesiis vel oratoriis *religiosarum* Ordinarius loci permittere potest erectionem *associationum pro mulieribus tantum* erectarum, (v. gr. pia unio Filiarum Mariae), aut piae unionis, quae etsi viris etiam constet, nonnisi precationibus incumbat et gratiarum dumtaxat spiritualium communicatione gaudeat, uti Apostolatus orationis⁷ (can. 712).

c) *Religiosi cum confraternitatibus a se erectis*⁸ possunt et debent

1. Lex ista olim erat ad valorem. Ut conditio liceitatis tantum hodie potius habenda est. Cf. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 705.

2. Cf. BÉRINGER-STEINEN, *o. c.*, n. 129 ; *Tract. Mechlinien. de Indulgentiis*, p. 104 ; *Coll. Namurcen.*, 1906-1907, t. VI, p. 127 s. ; FERRERES, *o. c.*, n. 981, ubi varia adducuntur decreta.

3. Cf. Decr. cit., 20 maii 1896. Non adstringitur Ordinarius determinata olim distantia unius leucae. — Cf. etiam S. C. Indulg., 13 jun. 1906, ap. *Il monit. eccles.*, 1906-1907, t. XVIII, p. 305.

4. Cf. de illis confraternitatibus BÉRINGER-STEINEN, *o. c.*, n. 208 et 260 ; *Collat. Namurcen.*, 1922-1923, t. XVII, p. 294, nota 4. Cf. Conc. Mechlinien. IV, can. 179, 181.

5. Cf. de aggregatione postea n. 1090.

6. Cf. *Collat. Namurcen.*, l. c., p. 295 ; FERRERES, *o. c.*, n. 982. — Generatim altare specialiter inservit caeremoniis confraternitatis, imo et plurium confraternitatum, FERRERES, *o. c.*, n. 983 ; *Collat. Namurcen.*, l. c.

7. Ita confirmatum est et magis determinatum decret. S. C. Ep. et Reg., 18 jan. 1907, cf. *Il monitore eccles.*, 1907-1908, t. XIX, p. 149 ss. ; quoad disciplinam anteriorem, cf. *Collat. Namurcen.*, l. c., nota 2.

8. Excipiuntur Congregationes Marianae et Bonae Mortis quae obtinent indulgentias et gratias tantum per aggregationem Archisodalitio.

communicare *omnes et solas* gratias spirituales, quas in facultatibus a Sede Apostolica receptis *specifice et nominatim* communicabiles declarantur, eaeque in actu erectionis manifestandae sunt singulis (can. 713, § 1). Ex hoc canone clare sequitur Ordinem religiosum non posse communicare associationibus a se erectis, gratias spirituales quibus ipse gauderet per communicationem privilegiorum, aut quas a S. Sede pro suis religiosis accepisset ¹. In manifestandis praefatis gratiis servandum est praescriptum can. 919, quoad novas indulgentias quae, si Romae promulgatae non sint, pervulgari nequeunt inconsulto loci Ordinario, et quoad approbationem ecclesiasticam necessariam ad edendos libros, libellos et folia indulgentiarum ² (can. 713, § 1).

3° Functiones concessae ³.

a) Confraternitates et piae uniones, *in propriis ecclesiis* erectae, functiones non paroeciales ⁴, servatis servandis ex jure communi et jure liturgico, independenter a parrocho exercere possunt, dummodo ministerio paroeciali in paroeciali ecclesia non noceant. Idem servetur etiam in casu quo paroecia erecta sit in ipsa confraternitatis ecclesia. In dubio utrum functiones confraternitatis vel piae unionis noceant, necne, ministerio paroeciali, ad Ordinarium loci spectat jus decidendi, itemque statuendi practicas normas servandas ⁵ (can. 716).

b) Si *in ecclesiis non suis* erectae sint, peragere possunt in sacello vel altari, in quo sunt erectae *proprias* tantum functiones ad normam peculiarium statutorum et dummodo ministerio paroeciali non noceant (can. 717, § 1) ⁶.

c) Hac in re servanda sunt conventiones in erectione confraternitatis aut piae unionis forsitan contractae, concordiae inter partes legitime initae, indulta, constitutiones juris particularis et consuetudines saltem centenariae ⁷.

Nota. Patrimonium confraternitatis et piae unionis quae erecta est in ecclesia non sua, aut cujus ecclesia sit simul ecclesia paroecialis, debet esse separatum a bonis fabricae vel communitatis (can. 717, § 2) ⁸.

1. Cf. FERRERES, *o. c.*, n. 984; BERINGER-STEINEN, *o. c.*, n. 107.

2. Cf. can. 1388.

3. Cf. decret. generale S. R. C., 10 dec. 1703, *Decr. auth.*, n. 2123. Cf. BERINGER-STEINEN, *o. c.*, n. 160 s.

4. Cf. supra, n. 834.

5. Cf. can. 482, supra, n. 900.

6. Cf. *Collat. Namurcen.*, I. c., p. 297.

7. Decr. cit., 10 dec. 1703, in fine. Cf. *causa Theatina*, 24 mart. 1906, ap. *II monit. eccles.*, 1906-1907, t. XVIII, p. 97; *causa Uxentina*, 9 jun. 1910, *AAS.*, t. II, p. 800 s.; *causa Nucarina Paganorum*, 27 jul. 1914, *ibid.*, t. VII, p. 181 ss.; *causa Tarentin.*, 3 febr. 1922, *ibid.*, t. XIV, p. 395 ss.

8. Cf. supra n. 1076, 4°. Cf. de patrimonio piae unionis simpliciter approbatae, *Collat. Namurcen.*, I. c., p. 297, nota 2.

4° Translatio sedis confraternitatis aut piae unionis.

1° Cum confraternitates per se sint personae morales collegiales et generatim loco non inseparabiliter adhaerent, ipsae sicuti piae uniones, servatis servandis, transferri non prohibentur. Ideo « *de Ordinarii loci consensu* ¹ confraternitas vel pia unio de alia ad aliam sedem ² transferri potest, nisi jure aut statutis a Sede Apostolica probatis translatio prohibeatur » (can. 719, § 2). Jam vero *ipso jure* archiconfraternitas vel primaria unio de alia ad aliam sedem nonnisi ab Apostolica Sede transferri potest (can. 724); peculiaribus statutis confraternitas SS. Rosarii ipsa erectione determinatae ecclesiae adhaeret, adeo ut indulgentiae eam adeuntibus concessae sine apostolico indulto ab ea neque avelli possunt neque transferri ³.

2° « Quoties agatur de transferenda confraternitate vel pia unione alicui religioni reservata, Superioris consensus petendus est » (can. 719, § 2); sic, e. gr., Episcopus nequit transferre confraternitatem B. M. V. a Monte Carmelo sine consensu supremi Moderatoris Carmelitarum. Praeterea, si quae absque consensu Ordinarii erigi potuit sodalitas, sine ejus consensu, eadem auctoritate qua erectio facta est, in locum pariter exemptum transferri poterit ⁴.

3° Confraternitas legitime translata servat omnes indulgentias et privilegia ⁵, nisi quaedam, quod raro accidit, fuissent indulgentiae concessae intuitu loci ⁶.

1089. — III. Regulae propriae confraternitatum.

1° *Quoad erectionem.* Jam diximus eas constitui non posse nisi *per formale decretum erectionis* (can. 708).

b) In ecclesiis vel oratoriis religiosarum erigi non possunt (can. 712, § 3) ⁷.

c) Mulieres iis adscribi tantum possunt ad lucrandas indulgentias et gratias spirituales confratribus concessas (can. 709, § 1).

1. Si agatur de confraternitate ad modum organici corporis erecta, videtur requiri etiam consensus majoris partis confratrum collegialiter praestitus. Cf. Decr. S. Rotae, 4 febr. 1744, ap. BERINGER-STEINEN, *o. c.*, n. 63, nota 1.

2. Translatione in aliam dioecesim perit erectio canonica quae proinde renovanda est. Cf. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 707; BERINGER-STEINEN, *o. c.*, n. 173. Translatio de uno altari ad aliud in eadem ecclesia non exigere videtur consensum Ordinarii loci, *ibid.*, p. 63, nota 1.

3. Cf. Const. Leon. XIII *Ubi primum*, VI. Confraternitates SS. Sacramenti et Doctrinae christianae ecclesiae paroeciali adnexae sunt.

4. VERMEERSCH-CREUSEN, *o. c.*, n. 707.

5. Cf. *Decr. auth.*, n. 126, 358 ad II.

6. Cf. BERINGER-STEINEN, *o. c.*, n. 170.

7. Cf. decr. cit. S. C. Ep. et Reg., 18 jan. 1907. Illa prohibitio intelligitur attento scopo confraternitatis erectae in incrementum quoque cultus publici, cujus functionibus mulieres nullam operam diversam ab opera fidelium praestare possunt.

2° **Quoad vestes.** a) « Confratres nequeunt sacris functionibus operam praestare, nisi confraternitatis habitum seu insignia deferant » (can. 709, § 1).

b) « Confraternitatibus a religiosis erectis, non licet vestem propriam seu insignia, quae in publicis processionibus aliisque sacris functionibus deferenda sunt, assumere sine speciali *Ordinarii loci* licentia » (can. 713, § 2).

c) « Confraternitas proprium habitum vel insignia, *sine licentia Ordinarii loci*, ne dimittat neve immutet » (can. 714).

3° **Quoad comitia.** Quia supremum regimen confraternitatum sit penes *Ordinarium loci* in quo erectae sunt, statuitur can. 715 : « Comitii confraternitatum, etsi in regularium ecclesiis et oratoriis celebrandis, per se vel per delegatum (v. gr. parochum) praeesse sine jure tamen suffragii¹, dignos et idoneos officiales et ministros electos confirmare, indignos vel non idoneos respuere aut remove, statuta aliasve ordinationes, nisi a Sede Apostolica approbatae fuerint, corrigere et approbare, pertinet *ad Ordinarium loci* ». Ideoque « de comitiorum *extraordinariorum*² celebratione confraternitas *Ordinarium loci* ejusve delegatum tempestive praemoneat ; secus *Ordinario* jus est comitia impediendi vel eorum decreta penitus infirmandi ».

4° **Quoad processiones.** « Confraternitates processionibus consuetis et aliis, quas *Ordinarius loci* indixerit, *tenentur* collegialiter cum propriis insignibus et sub proprio vexillo interesse, nisi *Ordinarius* aliud praescripserit » (can. 718).

CAPUT III

DE ARCHICONFRATERNITATIBUS ET PRIMARIIS UNIONIBUS.

1090. — I. **Notio.** *Archiconfraternitates* audiuntur confraternitates quae jus habent sibi *aggregandi* alias confraternitates ejusdem speciei ; *archisodalitia*, *uniones primariae*, sunt ea quae possunt sibi *aggregare* sodalitia vel uniones ejusdem speciei³ (can. 720).

Jam vero aggregatio est confraternitatis jam canonice erectae adjunctio ad confraternitatem principalem seu archiconfraternitatem ad

1. Cf. decret. cit., S. Rit. c., 12 jan. 1704, ad 32, 33.

2. De comitiis ordinariis habendis non est praemonendus *Ordinarius*, quum juxta statuta celebrentur. *Collat. Namurcen.*, l. c., p. 296, nota 2.

3. Cf. PRUEMMER, o. c., p. 346. Titulus archisodalitii vel archiconfraternitatis vel unionis primariae, etiam *honoris causa*, potest associationi ab una Sede Apostolica concedi (can. 725). Cf. v. gr. AAS, t. I, p. 759.

obtinendam communicationem indulgentiarum et gratiarum¹. Nempe confraternitates non ideo quod canonice sint erectae eo ipso consequuntur indulgentias et gratias spirituales. Ut variis fruuntur indulgentiis *quadruplex datur via*;

1° vel indulgentiae directe *a S. Sede* sunt impetrandae²;

2° vel pro confraternitatibus quae a religiosis erigi possunt, obtinentur in ipso actu erectionis *per communicationem* gratiarum spiritualium confraternitatibus communicabilium, ad normam can. 713, § 1³;

3° vel directe *ab Episcopo* possunt obtineri, qui speciali gaudet indulto erigendi confraternitates easque ditandi indulgentiis quibus archiconfraternitates sub iisdem titulis gaudent⁴;

4° vel demum et frequentius quidem obtinendae sunt *per aggregationem* archiconfraternitati ejusdem speciei; imo plures sunt confraternitates quae non fruuntur indulgentiis, nisi, praevio Ordinarii consensu archiconfraternitati aggregentur. Hujusmodi sunt Congregationes Marianae et Bonae Mortis (S. C. Indulg., 17 sept. 1887), Sodalitates B. M. V. a Salute nuncupatae, necnon S. Josephi et S. Camillis de Lellis (19 nov. 1887), Piae Uniones B. M. V. de Perpetuo Succursu et S. Alphonsi (22 febr. 1888), Sodalitates B. M. V. in caelum assumptae (18 jun. 1892), et Sodalitas Immaculati Cordis Mariae (13 nov. 1901)⁵.

1091. — II. Juris aggregandi normae.

1° « Nulla associatio potest sine apostolico indulto alias sibi valide aggregare » (can. 721, § 1)⁶.

2° « Archiconfraternitas vel primaria unio eas tantum potest confraternitates vel pias uniones sibi aggregare, quae sint ejusdem tituli ac finis, nisi indultum apostolicum aliud ferat⁷ » (can. 721, § 2).

1. VERMEERSCH, *De relig.*, t. I, n. 547.

2. BERINGER-STEINEN, *o. c.*, n. 99 ss., et pars III, n. 562. Sunt tamen confraternitates, quae ex dispositione S. Sedis, ipso facto canonicae erectionis gaudent indulgentiis concessis archiconfraternitatibus ejusdem nominis ac scopi. Hujusmodi sunt confraternitas SS. Sacramenti, confraternitas doctrinae christianae dummodo pro hac ultima una in qualibet dioecesi fuerit aggregata. (Breve 5 dec. 1905, ar. 30, *Il monit. eccles.*, 1906-1907, t. XVIII, p. 115 ss.) Cf. BERINGER-STEINEN, *o. c.*; *Collat. Namurcen.*, l. c., p. 299.

3. Cf. supra n. 1088, 2. c.

4. BERINGER-STEINEN, *o. c.*, n. 131 ss.; *Collat. Namurcen.*, l. c., p. 300.

5. Cf. BERINGER-STEINEN, *o. c.*, n. 118 ss.; Cf. idem auctor de singulis his sodalitatibus.

6. Cf. BERINGER-STEINEN, *o. c.*, n. 119 ss.

7. V. gr., in gratiam archiconfraternitatis B. M. V. in caelum assumptae in subsidium animarum in purgatorio detentarum.

1092. — III. Effectus aggregationis.

1° « Per aggregationem communicantur *omnes* indulgentiae, privilegia et aliae gratiae spirituales *communicabiles* quae associationi aggreganti *directe* et *nominatim* a Sede Apostolica concessae fuerint vel in posterum concedantur, nisi aliud in indulto apostolico caveatur » (can. 722, § 1). Proinde per aggregationem non communicantur gratiae et privilegia quae *speciali indulto* archiconfraternitati fuerunt concessa ; nec per se est in potestate associationis aggregantis has gratias cum limitatione communicare, sed eas omnes et in perpetuum, secluso indulto, impertire debet¹.

2° « Ex hac communicatione nullum jus associatio aggregans acquirit supra aggregatam » (can. 722, § 2).

1093. — IV. Conditiones validae aggregationis.

Ex can. 723 ad aggregationis validitatem requiritur² ut :

1° « Associatio jam fuerit canonice erecta nec alii archiconfraternitati vel primariae unioni aggregata ». Quare quaevis associatio nequit nisi uni archiconfraternitati aggregari. Si jam aggregata, iterum alteri archiconfraternitati aggregaretur, prior aggregatio illi nullatenus suffragaretur³.

2° « Fiat de consensu Ordinarii loci scriptis dato una cum ejus litteris testimonialibus ».

Haec conditio non ita accipienda est, ut duo requirantur actus distincti, consensus nempe et litterae testimoniales ; sed sufficiunt Ordinarii litterae quibus consensum in aggregationem, et quidem antecederet ad eam⁴, significet et instituti pietatem ac religionem commendet.

3° « Indulgentiae, privilegia et aliae gratiae spirituales quae per aggregationem communicantur, enumerentur in elencho, ab Ordinario loci in quo *archiconfraternitas* sita est, recognito et societati aggregatae tradendo. »

Jam vero potestatem generalem sibi aggregandi confraternitates ejusdem speciei ex toto orbe catholico habent tantum regula generali archiconfraternitates quae *in Urbe* sedem suam habent⁵. Pro his recognitio a Cardinale Urbis Vicario facienda videtur. Pro aliis, recognitio fa-

1. Cf. BERINGER-STEINEN, *o. c.*, n. 110 ss., 120, nota 1 ; VERMEERSCH, *o. c.*, n. 547 ; *Nouv. rev. théol.*, t. XIX, p. 370 ss. ; FERRERES, *o. c.*, n. 995.

2. Cf. cit. const. Clementis VIII *Quaecumque*, 7 dec. 1604.

3. Cf. BERINGER-STEINEN, *o. c.*, n. 123 ; *Collat. Namurcen.*, l. c., p. 301.

4. Cf. supra, n. 1075, 2°.

5. *Collat. Namurc.*, l. c., p. 301.

cienda est ab Ordinario loci, nisi elenchus indulgentiarum aut gratiarum jam fuerit a S. Sede recognita et approbata ¹.

4° « Aggregatio fiat formula in statutis praescripta et in perpetuum. » De formula auctoritate S. C. Indulg. promulgata ² et in substantialibus servanda, silet codex ³.

5° « Litterae aggregationis expediantur gratis omnino et nulla prorsus mercede etiam sponte oblata, exceptis necessariis expensis », quae expensae non ultra triginta francos aestimari possunt ⁴.

1094. — Nota. Qui plura de *variis associationibus* in specie cupierit, adéat *Florilegium*, auctore DE SCHREVEL, Brugis, 1892 ; tract. *De indulgentiis* ad usum Sem. Mechliniensis ; MOCHEGIANI, *o. et l. c.*, n. 1840 ss. et praeprimis BERINGER-STEINEN, *o. et l. c.* p. 69 ss.

De regimine piarum confraternitatum laicorum dioecesis Brugensis decretum edidit Ill. D. MALOU, 25 maii 1852, ap. *Collect. epist. past.*, t. VII, p. 55.

Cf. etiam *Statuta*, p. 110, et Decr. congr. prosyn., 1884, n. 8. Vide etiam *Conc. Mechlinien.* IV, can. 173 ss., et 313 ss.

1. Cf. etiam can. 1388, § 2.

2. Cf. *Decr. auth.* n. 417, et p. 468 ss.

3. Cf. ap. BERINGER-STEINEN, *o. c.*, n. 518 haec formula correcta quae adhuc adhiberi potest ; et n. 518, nova formula quae consultius adhibebitur.

4. Saltem ex decret. S. C. Indulg., 8 jan. 1861, *Decr. auth.*, n. 388.

APPENDIX

AD PRIMUM ET SECUNDUM VOLUMEN

I. — SYLLABUS

COMPLECTENS PRAECIPUOS NOSTRAE AETATIS ERRORES, QUI NOTANTUR IN ALLOCUTIONIBUS CONSISTORIALIBUS, IN ENCYCLICIS, ALIISQUE APOSTOLICIS LITTERIS SANCTISSIMI DOMINI NOSTRI PII PAPAE IX¹.

§ I. — Pantheismus, Naturalismus et Rationalismus absolutus.

I. — Nullum supremum, sapientissimum, providentissimumque Numen divinum existit ab hac rerum universitate distinctum, et Deus idem est ac rerum natura, et idcirco immutationibus obnoxius ; Deusque reapse fit in homine et mundo atque omnia Deus sunt et ipsissimam Dei habent substantiam ; ac una eademque res est Deus cum mundo, et proinde spiritus cum materia, necessitas cum libertate, verum cum falso, bonum cum malo et justum cum injusto.

Alloc. Maxima quidem 9 Junii 1862.

II. — Neganda est omnis Dei actio in homines et mundum.

Alloc. Maxima quidem 9 Junii 1862.

III. — Humana ratio, nullo prorsus Dei respectu habito, unicus est veri et falsi, boni et mali arbiter, sibi ipsi est lex et naturalibus suis viribus ad hominum ac populorum bonum curandum sufficit.

Alloc. Maxima quidem 9 Junii 1862.

IV. — Omnes religionis veritates ex nativa humanae rationis vi derivant; hinc ratio est princeps norma qua homo cognitionem omnium cujuscumque generis veritatum assequi possit ac debeat.

Epist. encycl. Qui pluribus 9 Novembris 1846 ; Epist. encycl. Singulari quidem 17 Martii 1856 ; Alloc. Maxima quidem 9 Junii 1862.

1. Cf. supra, n. 93 ; *Recueil des allocutions consistoriales, encycliques et autres lettres apostoliques des Souverains Pontifes Clément XII, Benoît XIV, Pie VI, Pie VII, Léon XII, Grégoire XVI, et Pie IX, citées dans l'encyclique et le syllabus du 8 décembre 1864*, Paris, 1865.

V. — Divina revelatio est imperfecta et idcirco subjecta continuo et indefinito progressui, qui humanae rationis progressioni respondeat.

Epist. encycl. *Qui pluribus* 9 Novembris 1846 : Alloc. *Maxima quidem* 9 Junii 1862.

VI. — Christi fides humanae refragatur rationi ; divinaque revelatio non solum nihil prodest, verum etiam nocet hominis perfectioni.

Epist. encycl. *Qui pluribus* 9 Novembris 1846 ; Alloc. *Maxima quidem* 9 Junii 1862.

VII. — Prophetiae et miracula in sacris Litteris exposita et narrata sunt poetarum commenta, et christianae fidei mysteria philosophicarum investigationum summa ; et utriusque Testamenti libris mythica continentur inventa ; ipseque Jesus Christus est mythica fictio.

Epist. encycl. *Qui pluribus* 9 Novembris 1846 ; Alloc. *Maxima quidem* 9 Junii 1862.

§ II. — Rationalismus moderatus.

VIII. — Quum ratio humana ipsi religioni aequiparetur, idcirco theologiae disciplinae perinde ac philosophicae tractandae sunt.

Alloc. *Singulari quadam perfusi* 9 Decembris 1854.

IX. — Omnia indiscriminatim dogmata religionis christanae sunt objectum naturalis scientiae seu philosophiae ; et humana ratio historice tantum exulta potest ex suis naturalibus viribus et principiis ad veram de omnibus etiam reconditionibus dogmatibus scientiam pervenire, modo haec dogmata ipsi rationi tamquam objectum proposita fuerint.

Epist. ad Archiep. Frising. *Gravissimas* 11 Decembris 1862 ; Epist. ad eundem *Tuas libenter* 21 Decembris 1863.

X. — Quum aliud sit philosophus, aliud philosophia, ille jus et officium habet se submittendi auctoritati, quam veram ipse probaverit ; at philosophia neque potest, neque debet ulli sese submittere auctoritati.

Epist. ad Archiep. Frising. *Gravissimas* 11 Decembris 1862 ; Epist. ad eundem *Tuas libenter* 21 Decembris 1863.

XI. — Ecclesia non solum non debet in philosophiam unquam animadvertere, verum etiam debet ipsius philosophiae tolerare errores, eique relinquere, ut ipsa se corrigat.

Epist. ad Archiep. Frising. *Gravissimas* 11 Decembris 1862.

XII. — Apostolicae Sedis Romanarumque Congregationum decreta liberum scientiae progressum impediunt.

Epist. ad Archiep. Frising. *Tuas libenter* 21 Decembris 1863.

XIII. — Methodus et principia, quibus antiqui Doctores scholastici Theologiam excoluerunt, temporum nostrorum necessitatibus scientiarumque progressui minime congruunt.

Epist. ad Archiep. Frising. *Tuas libenter* 21 Decembris 1863.

XIV. — Philosophia tractanda est nulla supernaturalis revelationis habita ratione.

Epist. ad Archiep. Frising. *Tuas libenter* 21 Decembris 1863.

N. B. Cum rationalismi systemate cohaerent quoad maximam partem errores Antonii Günther, qui damnantur in Epist. ad Card. Archiep. Coloniensem, *Eximiam tuam* 15 Junii 1857, et in Epist. ad Episc. Wratislaviensem *Dolore haud mediocri*, 30 Aprilis 1860.

§ III. — Indifferentismus, Latitudinarismus.

XV. — Liberum cuique homini est eam amplecti ac profiteri religionem, quam rationis lumine quis ductus veram putaverit.

Litt. Apost. *Multiplices inter* 10 Junii 1851 ; Alloc. *Maxima quidem* 9 Junii 1862.

XVI. — Homines in cujusvis religionis cultu viam aeternae salutis reperire aeternamque salutem assequi possunt.

Epist. encycl. *Qui pluribus* 9 Novembris 1846 ; Alloc. *Ubi primum* 17 Decembris 1847 ; Epist. encycl. *Singulari quidem* 17 Martii 1856.

XVII. — Saltem bene sperandum est de aeterna illorum omnium salute, qui in vera Christi Ecclesia nequaquam versantur.

Alloc. *Singulari quadam* 9 Decembris 1854 ; Epist. encycl. *Quanto conficiamur* 10 Augusti 1863.

XVIII. — Protestantismus non aliud est quam diversa verae ejusdem christianae religionis forma, in qua aequae ac in Ecclesia catholica Deo placere datum est.

Epist. encycl. *Noscitis et Nobiscum* 8 Decembris 1849.

§ IV. — Socialismus, Communismus, Societates clandestinae, Societates biblicae, Societates clerico-liberales.

Ejusmodi pestes saepe gravissimisque verborum formulis reprobantur in Epist. encycl. *Qui pluribus* 9 Novembris 1846 ; in Alloc. *Quibus quantisque* 20 Aprilis 1849 ; in Epist. encycl. *Noscitis et Nobiscum* 8 Decembris 1849 ; in Alloc. *Singulari quadam* 9 Decembris 1854 ; in Epist. Encycl. *Quanto conficiamur maerore* 10 Augusti 1863¹.

1. Cf. *Recueil des allocutions*, etc., cit., p. 206 ; CHOUPIN, *Valeur des décisions doctrinales*, etc., p. 205 s.

§ V. — Errores de Ecclesia ejusque juribus.

XIX. — Ecclesia non est vera perfectaue societas plane libera, nec pollet suis propriis et constantibus juribus sibi a divino suo fundatore collatis, sed civilis potestatis est definire, quae sint Ecclesiae jura ac limites, intra quos eadem jura exercere queat.

Alloc. *Singulari quadam* 9 Decembris 1854 ; Alloc. *Multis gravibusque* 17 Decembris 1860 ; Alloc. *Maxima quidem* 9 Junii 1862.

XX. — Ecclesiastica potestas suam auctoritatem exercere non debet absque civilis gubernii venia et assensu.

Alloc. *Meminit unusquisque* 30 Septembris 1861.

XXI. — Ecclesia non habet potestatem dogmatice definiendi, religionem catholicae Ecclesiae esse unice veram religionem.

Litt. Apost. *Multiplies inter* 10 Junii 1851.

XXII. — Obligatio, qua catholici magistri et scriptores omnino adstringuntur, coarctatur in iis tantum, quae ab infallibili Ecclesiae judicio veluti fidei dogmata ab omnibus credenda proponuntur.

Epist. ad Archiep. Frising. *Tuas libenter* 21 Decembris 1863.

XXIII. — Romani Pontifices et Concilia oecumenica a limitibus suae potestatis recesserunt, jura Principum usurparunt, atque etiam in rebus fidei et morum definiendis errarunt.

Litt. Apost. *Multiplies inter* 10 Junii 1851.

XXIV. — Ecclesia vis inferendae potestatem non habet, neque potestatem ullam temporalem directam vel indirectam.

Litt. Apost. *Ad apostolicae* 22 Augusti 1851.

XXV. — Praeter potestatem episcopatus inhaerentem, alia est attributa temporalis potestas a civili imperio vel expresse vel tacite concessa, revocanda propterea, cum libuerit, a civili imperio.

Litt. Apost. *Ad apostolicae* 22 Augusti 1851.

XXVI. — Ecclesia non habet nativum ac legitimum jus acquirendi ac possidendi.

Alloc. *Nunquam fore* 15 Decembris 1856 ; Epist. *Encycl. Incredibili* 17 Septembris 1863.

XXVII. — Sacri Ecclesiae ministri Romanusque Pontifex ab omni rerum temporalium cura ac dominio sunt omnino excludendi.

Alloc. *Maxima quidem* 9 Junii 1862.

XXVIII. — Episcopis, sine gubernii venia, fas non est vel ipsas apostolicas litteras promulgare.

Alloc. *Nunquam fore* 15 Decembris 1856.

XXIX. — Gratiae a Romano Pontifice concessae existimari debent tamquam irritae, nisi per gubernium fuerint imploratae.

Alloc. *Nunquam fore* 15 Decembris 1856.

XXX. — Ecclesiae et personarum ecclesiasticarum immunitas a jure civili ortum habuit.

Litt. Apost. *Multiplies inter* 10 Junii 1851.

XXXI. — Ecclesiasticum forum pro temporalibus clericorum causis sive civilibus sive criminalibus omnino de medio tollendum est etiam incon-sulta et reclamante Apostolica Sede.

Alloc. *Acerbissimum* 27 Septembris 1852 ; Alloc. *Nunquam fore* 15 Decembris 1856.

XXXII. — Absque ulla naturalis juris et aequitatis violatione potest abrogari personalis immunitas, qua clerici ab onere subeundae exercendaeque militiae eximuntur ; hanc vero abrogationem postulat civilis progressus maxime in societate ad formam liberioris regiminis constituta.

Epist. ad Episc. Montisregal. *Singularis Nobisque* 29 Septembris 1864.

XXXIII. — Non pertinet unice ad ecclesiasticam jurisdictionis potestatem proprio ac nativo jure dirigere theologicarum rerum doctrinam.

Epist. ad Archiep. Frising. *Tuas libenter* 21 Decembris 1863.

XXXIV. — Doctrina comparantium Romanum Pontificem Principi libero et agenti in universa Ecclesia doctrina est quae medio aeo praevaluit.

Litt. Apost. *Ad apostolicae* 22 Augusti 1851.

XXXV. — Nihil vetat, alicujus Concilii generalis sententia aut universorum populorum facto, summum Pontificatum a Romano Episcopo atque Urbe ad alium Episcopum aliamque civitatem transferri.

Litt. Apost. *Ad apostolicae* 22 Augusti 1851.

XXXVI. — Nationalis concilii definitio nullam aliam admittit disputationem, civilisque administratio rem ad hosce terminos exigere potest.

Litt. Apost. *Ad apostolicae* 22 Augusti 1851.

XXXVII. — Institui possunt nationales ecclesiae ab auctoritate Romani Pontificis subductae planeque divisae.

Alloc. *Multis gravibusque* 19 Decembris 1860 ; Alloc. *Jamdudum cernimus* 18 martii 1861.

XXXVIII. — Divisioni Ecclesiae in orientalem atque occidentalem nimia Romanorum Pontificum arbitria contulerunt.

Litt. Apost. *Ad apostolicae* 22 Augusti 1851.

§ VI. — **Errores de societate civili, tum in se, tum in suis ad Ecclesiam relationibus spectata.**

XXXIX. — Reipublicae status, utpote omnium jurium origo et fons, jure quodam pollet nullis circumscripto limitibus.

Alloc. *Maxima quidem* 9 Junii 1862.

XL. — Catholicae Ecclesiae doctrina humanae societatis bono et commodis adversatur.

Epist. encycl. *Qui pluribus* 9 Novembris 1846 ; Alloc. *Quibus quantisque* 20 Aprilis 1849.

XLI. — Civili potestati vel ab infideli imperante exercitae competit potestas indirecta negativa in sacra ; eidem proinde competit nedum jus quod vocant *exequatur*, sed etiam jus *appellationis*, quam nuncupant, *ab abusu*.

Litt. Apost. *Ad apostolicae* 22 Augusti 1851.

XLII. — In conflictu legum utriusque potestatis jus civile praevalet.

Litt. Apost. *Ad apostolicae* 22 Augusti 1851.

XLIII. — Laica potestas auctoritatem habet rescindendi, declarandi ac faciendi irritas solemnes conventiones (vulgo *Concordata*) super usu jurium ad ecclesiasticam immunitatem pertinentium cum Sede Apostolica initas, sine hujus consensu, immo et ea reclamante.

Alloc. *In consistoriali* 1 Novembris 1850 ; Alloc. *Multis gravibusque* 17 Decembris 1860.

XLIV. — Civilis auctoritas potest se immiscere rebus quae ad religionem, mores et regimen spirituale pertinent. Hinc potest de instructionibus judicare, quas Ecclesiae pastores ad conscientiarum normam pro suo munere edunt, quin etiam potest de divinorum sacramentorum administratione et dispositionibus ad ea suscipienda necessariis decernere.

Alloc. *In consistoriali* 1 Novembris 1850 ; Alloc. *Maxima quidem* 9 Junii 1862.

XLV. — Totum scholarum publicarum regimen, in quibus juvenus christianae alicujus reipublicae instituitur, episcopalibus duntaxat seminariis aliqua ratione exceptis, potest ac debet attribui auctoritati civili, et ita quidem attribui, ut nullum alii cuicumque auctoritati recognoscatur jus

immiscendi se in disciplina scholarum, in regimine studiorum, in graduum collatione, in delectu aut approbatione magistrorum.

Alloc. *In consistoriali* 1 Novembris 1850 ; Alloc. *Quibus luctuosissimis* 5 Septembris 1851.

XLVI. — Immo in ipsis clericorum seminariis methodus studiorum adhibenda civili auctoritati subjicitur.

Alloc. *Nunquam fore* 15 Decembris 1856.

XLVII. — Postulat optima civilis societatis ratio, ut populares scholae, quae patent omnibus cujusque e populo classis pueris, ac publica universim instituta, quae litteris severioribusque disciplinis tradendis et educationi juventutis curandae sunt destinata, eximantur ab omni Ecclesiae auctoritate, moderatrice vi et ingerentia, plenoque civilis ac politicae auctoritatis arbitrio subjiciantur ad imperantium placita et ad communium aetatis opinionum amussim.

Epist. ad Archiep. Friburg. *Quum non sine* 14 Julii 1864.

XLVIII. — Catholicis viris probari potest ea juventutis instituendae ratio, quae sit a catholica fide et ab Ecclesiae potestate sejuncta, quaeque rerum duntaxat naturalium scientiam ac terrenae socialis vitae fines tantummodo vel saltem primario spectet.

Epist. ad Archiep. Friburg. *Quum non sine* 14 Julii 1864.

XLIX. — Civilis auctoritas potest impedire quominus sacrorum Antisites et fideles populi cum Romano Pontifice libere ac mutuo communicent.

Alloc. *Maxima quidem* 9 Junii 1862.

L. — Laica auctoritas habet per se jus praesentandi Episcopos et potest ab illis exigere, ut ineant dioecesium procuracionem, antequam canonicam a S. Sede institutionem et apostolicas litteras accipiant.

Alloc. *Nunquam fore* 15 Decembris 1856.

LI. — Immo laicum gubernium habet jus deponendi ab exercitio pastoralis ministerii Episcopos, neque tenetur obedire Romano Pontifici in iis quae episcopatum et Episcoporum respiciunt institutionem.

Lit. Apost. *Multiplices inter* 10 Junii 1851 ; Alloc. *Acerbissimum* 27 Septembris 1852.

LII. — Gubernium potest suo jure immutare aetatem ab Ecclesia praescriptam pro religiosa tam mulierum quam virorum professione, omnibusque religiosis familiis indicare, ut neminem sine suo permissu ad solemnia vota nuncupanda admittant.

Alloc. *Nunquam fore* 15 Decembris 1856.

LIII. — Abrogandae sunt leges quae ad religiosarum familiarum statum tutandum, earumque jura et officia pertinent ; immo potest civile gubernium iis omnibus auxilium praestare, qui a suscepto religiosae vitae instituto deficere ac solemnia vota frangere velint ; pariterque potest religiosas easdem familias perinde ac collegiatas ecclesias et beneficia simplicia etiam juris patronatus penitus extinguere, illorumque bona et redditus civilis potestatis administrationi et arbitrio subjicere et vindicare.

Alloc. *Acerbissimum* 27 Septembris 1852 ; Alloc. *Probe memineritis* 22 Januarii 1855 ; Alloc. *Cum saepe* 26 Julii 1855.

LIV. — Reges et principes non solum ab Ecclesiae jurisdictione eximuntur, verum etiam in quaestionibus jurisdictionis dirimendis superiores sunt Ecclesia.

Litt. Apost. *Multiplices inter* 10 Junii 1851.

LV. — Ecclesia a Statu, Statusque ab Ecclesia sejungendus est.

Alloc. *Acerbissimum* 27 Septembris 1852.

§ VII. — Errores de Ethica naturali et christiana.

LVI. — Morum leges divina haud egent sanctione, minimeque opus est, ut humanae leges ad naturae jus conformentur aut obligandi vim a Deo accipiant.

Alloc. *Maxima quidem* 9 Junii 1862.

LVII. — Philosophicarum rerum morumque scientia, itemque civiles leges possunt et debent a divina et ecclesiastica auctoritate declinare.

Alloc. *Maxima quidem* 9 Junii 1862.

LVIII. — Aliae vires non sunt agnoscendae nisi illae, quae in materia positae sunt, et omnis morum disciplina honestasque collocari debet in cumulandis et augendis quovis modo divitiis ac in voluptatibus explendis.

Alloc. *Maxima quidem* 9 Junii 1862 ; Epist. Encycl. *Quanto conficiamur* 10 Augusti 1863.

LIX. — Jus in materiali facto consistit, et omnia hominum officia sunt nomen inane, et omnia humana facta juris vim habent.

Alloc. *Maxima quidem* 9 Junii 1862.

LX. — Auctoritas nihil aliud est nisi numeri et materialium virium summa.

Alloc. *Maxima quidem* 9 Junii 1862.

LXI. — Fortunata facti injustitia nullum juris sanctitati detrimentum affert.

Alloc. *Jamdudum cernimus* 18 Martii 1861.

LXII. — Proclamandum est et observandum principium quod vocant de *non-interventu*.

Alloc. *Novos et ante* 28 Septembris 1860.

LXIII. — Legitimis principibus obedientiam detrectare, immo et rebel-
lare, licet.

Epist. encycl. *Qui pluribus* 9 Novembris 1846 ; Alloc. *Quisque vestrum* 4 Octo-
bris 1847 ; Epist. Encycl. *Noscitis et nobiscum* 8 Decembris 1849 ; Litt. Apost.
Cum catholica 26 Martii 1860.

LXIV. — Tum cujusque sanctissimi juramenti violatio, tum quaelibet
scelestas flagitiosaque actio sempiternae legi repugnans, non solum haud
est improbanda, verum etiam omnino licita summisque laudibus efferenda,
quando id pro patriae amore agatur.

Alloc. *Quibus quantisque* 20 Aprilis 1849.

§ VIII. — Errores de matrimonio christiano.

LXV. — Nulla ratione ferri potest, Christum evexisse matrimonium ad
dignitatem sacramenti.

Litt. Apost. *Ad apostolicae* 22 Augusti 1851.

LXVI. — Matrimonii sacramentum non est nisi quid contractui acces-
sorium ab eoque separabile, ipsumque sacramentum in una tantum nup-
tiali benedictione situm est.

Litt. Apost. *Ad apostolicae* 22 Augusti 1851.

LXVII. — Jure naturae matrimonii vinculum non est indissolubile, et
in variis casibus divortium proprie dictum auctoritate civili sanciri potest.

Litt. Apost. *Ad apostolicae* 22 Augusti 1851 ; Alloc. *Acerbissimum* 27 Septem-
bris 1852.

LXVIII. — Ecclesia non habet potestatem impedimenta matrimonium
dirimentia inducendi, sed ea potestas civili auctoritati competit, a qua
impedimenta existentia tollenda sunt.

Litt. Apost. *Multiplies inter* 10 Junii 1851.

LXIX. — Ecclesia sequioribus saeculis dirimentia impedimenta inducere
coepit, non jure proprio, sed illo jure usa, quod a civili potestate mutuata
erat.

Litt. Apost. *Ad apostolicae* 22 Augusti 1851.

LXX. — Tridentini canones, qui anathematis censuram illis inferunt, qui facultatem impedimenta dirimentia inducendi Ecclesiae negare audeant, vel non sunt dogmatici vel de hac mutuata potestate intelligendi sunt.

Litt. Apost. *Ad apostolicæ* 22 Augusti 1851.

LXXI. — Tridentini forma sub infirmitatis poena non obligat, ubi lex civilis aliam formam præstituat, et velit, hac nova forma interveniente, matrimonium valere.

Litt. Apost. *Ad apostolicæ* 22 Augusti 1851.

LXXII. — Bonifacius VIII votum castitatis in ordinatione emissum nuptias nullas reddere primus asseruit.

Litt. Apost. *Ad apostolicæ* 22 Augusti 1851.

LXXIII. — Vi contractus mere civilis potest inter christianos constare veri nominis matrimonium; falsumque est, aut contractum matrimonii inter christianos semper esse sacramentum, aut nullum esse contractum, si sacramentum excludatur.

Litt. Apost. *Ad apostolicæ* 22 Augusti 1851; Lettera di S. S. Pio IX al re di Sardegna, 9 Settembre 1852; Alloc. *Acerbissimum* 27 Septembris 1852; Alloc. *Multis gravibusque* 17 Decembris 1860.

LXXIV. — Causae matrimoniales et sponsalia suapte natura ad forum civile pertinent.

Lit. Apost. *Ad apostolicæ* 22 Augusti 1851; Alloc. *Acerbissimum* 27 Septembris 1852.

N. B. Huc facere possunt duo alii errores: de clericorum coelibatu abolendo et de statu matrimonii statui virginitatis anteferendo. Confo-diuntur, prior in Epist. encycl. *Qui pluribus*, 9 Novembris 1846, posterior in Litteris Apost. *Multiplices inter* 10 Junii 1851.

§ IX. — Errores de civili Romani Pontificis principatu.

LXXV. — De temporalis regni cum spirituali compatibilitate disputant inter se christianæ et catholice Ecclesiæ filii.

Litt. Apost. *Ad apostolicæ* 22 Augusti 1851.

LXXVI. — Abrogatio civilis imperii, quo Apostolica Sedes potitur, ad Ecclesiæ libertatem felicitatemque vel maxime conduceret.

Alloc. *Quibus quantisque* 20 Aprilis 1849.

N. B. Præter hos errores explicite notatos, alii complures implicite reprobantur proposita et asserta doctrina, quam catholici omnes firmis-

sime retinere debeant, de civili Romani Pontificis principatu. Ejusmodi doctrina luculenter traditur in Alloc. *Quibus quantisque* 20 Aprilis 1849 ; in Alloc. *Si semper antea* 20 Maii 1850 ; in Litt. Apost. *Cum catholica Ecclesia* 26 Martii 1860 ; in Alloc. *Novos* 28 Septembris 1860 ; in Alloc. *Jamdudum* 18 Martii 1861 ; in Alloc. *Maxima quidem* 9 Junii 1862.

§ X. — Errores qui ad liberalismum hodiernum referuntur.

LXXVII. — Aetate hac nostra non amplius expedit religionem catholicam haberi tamquam unicam status religionem, caeteris quibuscumque cultibus exclusis.

Alloc. *Nemo vestrum* 26 Julii 1855.

LXXVIII. — Hinc laudabiliter in quibusdam catholici nominis regionibus lege cautum est, ut hominibus illuc immigrantibus liceat publicum proprii cujusque cultus exercitium habere.

Alloc. *Acerbissimum* 27 Septembris 1852.

LXXIX. — Enimvero falsum est, civilem cujusque cultus libertatem, itemque plenam potestatem omnibus attributam quaslibet opiniones cogitationesque palam publiceque manifestandi, conducere ad populorum mores animosque facilius corrumpendos ac *indifferentismi* pestem propagandam.

Alloc. *Nunquam fore* 15 Decembris 1856.

LXXX. — Romanus Pontifex potest ac debet cum progressu, cum liberalismo et cum recenti civilitate sese reconciliare et componere.

Alloc. *Jamdudum cernimus* 18 Martii 1861.

